

॥ अथर्ववेदसंहिता ॥

CHARVA VEDA SANHITA

HERAUSGEGEBEN

VON

R. ROTH

WEILAND o. PROFESSOR UND
OBERBIBLIOTHEKAR DER
UNIV. ZU TÜBINGEN

UND

W. D. WHITNEY

WEILAND PROFESSOR AM
YALE-COLLEGE IN NEW-HAVEN
CONNECTICUT

ZWEITE VERBESSERTE AUFLAGE

BESORGT VON

DR. MAX LINDENAU

PRIVATDOZENT AN DER UNIVERSITÄT MARBURG

Sa 2V4

R & W

BERLIN

FERD. DÜMMLERS VERLAGSBUCHHANDLUNG

1924

Vorwort zur zweiten Auflage.

In der Vorrede zur ersten Auflage des Atharvaveda (1856) hatten die Herausgeber Roth († 1895) und Whitney († 1894) einen zweiten Teil in Aussicht gestellt, der eine Einleitung in den Atharvaveda, kritische und erklärende Noten, Nachweisungen aus dem Pada-pāṭha, aus der zu dieser Saṁhitā gehörigen Grammatik (AV. Prātiśākhya), aus der Anukramaṇī und aus dem Ritual des Veda (Kauśika-Sūtra), nebst einer Konkordanz mit den übrigen Saṁhitās enthalten sollte. Dieser zweite Teil ist jedoch niemals erschienen, da Roth durch anderweitige Arbeiten in Anspruch genommen war und Whitney sich genötigt sah, seine umfangreichen Werke über den Atharvaveda der American Oriental Society zur Veröffentlichung anzubieten. So erschienen seine Ausgabe des Atharvaveda-Prātiśākhya und sein Index Verborum zum Atharvaveda als 7. und 12. Bd. des Journal of the American Oriental Society (1862, bzw. 1881). Nach Whitneys Tode veröffentlichte Lanman dessen Übersetzung des Atharvaveda nebst einem ausführlichen kritisch-exegetischen Kommentar, die als 7. und 8. Bd. eine Zierde der Harvard Oriental Series, Cambridge, Massachusetts, bildet (erschienen 1905). Als ich die Besorgung der zweiten Auflage des seit langem vergriffenen Berliner Textes des Atharvaveda übernahm, war es mir von vornherein klar, daß ich Whitneys Lebenswerk, die Übersetzung dieses Veda, als Führer für die Textgestaltung der zweiten Auflage nehmen mußte, damit auch diese weiterhin mit vollem Rechte die Namen der Herausgeber tragen durfte. Ist doch in Whitneys Übersetzung und kritisch-exegetischem Kommentar ein großer Teil der Mitarbeit Roths enthalten, der für Whitney die Paippalāda-Rezension kollationierte und ihm ein ausführliches Scriptum von 250 Seiten mit kritisch-exegetischen Noten besonders schwieriger Stellen sandte. Whitney legte seiner Übersetzung den Text der Berliner Ausgabe zugrunde, und wenn er sich auch oftmals gezwungen sah, einer anderen Lesart zu folgen oder

eine neue Konjektur zu machen, darf man doch mit Fug und Recht behaupten, daß er nach Möglichkeit bestrebt war, den Berliner Text beizubehalten. Dieses Bestreben ging sogar so weit, daß er an vielen Stellen, wo er dem Berliner Texte gar keinen Sinn abzuringen vermochte, rein mechanisch Wort für Wort übersetzte, selbst da, wo er mit Leichtigkeit einen Paralleltext aus dem Rgveda oder anderen Quellen hätte heranziehen können. War ihm irgend ein Wort fremd, ließ er es lieber unübersetzt im Texte stehen, z. B. 11, 9, 8 *karúkara*, und versuchte nur im Kommentar eine Übersetzung zu geben, wobei er meist vorsichtigerweise ein fragendes „vielleicht“ hinzufügte, so bemerkt er a. a. O. „perhaps a point or spinous process of a vertebra“. Es würde mich zu weit führen, hier noch mehr derartige Beweise dafür anzuführen, daß Whitney in der Tat das ehrende Attribut „der große Skeptiker der Sprachwissenschaft“ verdient. Wollte also diese zweite Auflage des Atharvaveda allen Forderungen des großen Skeptikers gerecht werden, mußten wir bei ihrer Ausarbeitung doppelte, ja dreifache Vorsicht und Zurückhaltung bei allen Änderungen des Berliner Textes anwenden. Natürlich haben wir in erster Linie alle von Whitney selbst angemarkten Druckfehler und sonstigen kleinen Versehen berichtigt, aber auch die von Lanman notierten, die ja Whitney bei einer Neuauflage sicherlich ebenfalls beachtet hätte. Wir haben sogar einige kleine Akzentfehler, die Whitney und Lanman offenbar nur übersehen hatten, im Texte ohne jedes Bedenken verbessert. Wir glaubten trotzdem unser Ziel erreichen zu können, nämlich die zweite Auflage so zu gestalten, wie sie Whitney praeter propter ultima manu herausgegeben hätte. An diese, wie sich herausstellen wird, nicht immer ganz leichte Aufgabe heranzugehen, konnten wir nur deshalb wagen, weil uns Whitney im großen und ganzen hinreichend deutliche Fingerzeige gegeben hat, falls er den Berliner Text geändert wissen wollte. Wir haben ohne Zögern überall da den Text geändert, wo Whitney von „obvious emendation“ oder „true reading“ spricht. Ebenso glaubten wir das Recht zur Textverbesserung zu haben, wenn Whitney z. B. bemerkt: *we ought to have emended to bhütá* 18, 3, 19 oder *there was no good reason for its alteration in our text* 19, 15, 2 oder *we ought unquestionably to have emended to vansi-dya* 16, 9, 4 oder *which . . . is doubtless to be accepted as the true reading etc.* In vielen Fällen setzt er wieder die Lesart der Hss. ein, aber zuweilen behält er auch

den Text von RW¹ bei¹⁾, obwohl ihm die Lesart der Hss. plausibler erscheint, z. B. 19, 42, 1, wo er zwar ausdrücklich bemerkt, yajñās (so lesen die Hss.) wäre besser unverändert geblieben, aber trotzdem den Text von RW¹ (yajñās) in seiner Übersetzung beibehält. Wenn wir folglich an dieser Stelle den Text nicht geändert haben, so geschah das nur im Hinblick auf den für die Übersetzung maßgebenden Text. Doch kann andererseits die Übersetzung allein nicht immer den einzigen Maßstab für die richtige Konstituierung des Textes bilden, weil Whitney trotz seiner streng konservativen Methode an einigen besonders dunklen Stellen Parallelverse des RV. übersetzt, an anderen Stellen den Text der Paippalāda-Rezension seiner Übersetzung zugrunde legt, zuweilen auch einen eklektischen Text, der teils den Hss., teils dem Kommentar, teils der Bombayer Ausgabe folgt. Wir können auch nachweisen, daß Whitney in einigen Fällen nur des besseren Verständnisses wegen seiner Übersetzung einen anderen Text als den von ihm für ursprünglich erachteten unterlegt, z. B. 18, 4, 5 *prāti mām*, obwohl für ihn *pratimām* „doubtless the true AV. reading“ ist. Hier haben wir selbstverständlich nicht gezögert, *pratimām* in den Text aufzunehmen. Whitney war keineswegs abgeneigt, eine gute Konjekture an die Stelle des Berliner Textes zu setzen, selbst wo dieser die Lesart aller Hss. wiedergab, aber sicherlich hätte er manche nicht ganz glückliche, gar zu kühne Konjekture in RW¹, die ihm keineswegs gefiel, aus Mangel an einer besseren im Texte stehen gelassen. An einer besonders schwierigen Stelle des in trostloser Textverfassung überlieferten 19. Buches (47, 8) überläßt er es resigniert anderen, eine bessere Lesart zu suchen: „any one is invited to do better if he can“. Natürlich war es für uns an solchen Stellen besonders schwierig, über den von Whitney hier vorgezogenen Text eine endgültige Entscheidung zu treffen; in dubio haben wir vorsichtigerweise den Berliner Text in seinem hoffnungslosen Zustande unverändert gelassen. Wir haben selbst eine von Whitney als unbefriedigend bezeichnete Lesart von RW¹ beibehalten, falls er keine andere dafür mit Bestimmtheit vorschlägt, oder falls er mehrere Lesarten nebeneinander stellt, ohne sich für eine bestimmte zu entscheiden, z. B. 4, 10, 7 *karśanās*. Dabei haben wir aber andererseits wohl erwogen, daß Whitney sich in allen Fällen, wo sich zwei

¹⁾ RW¹ im folgenden = erste Auflage des Berliner Textes, herausgegeben von Roth und Whitney (1856).

zweifelhafte Lesarten gegenüberstehen, stets für diejenige zu entscheiden pflegt, die sich enger an die Hss. anschließt. In der Praxis konnte aber auch diese Beobachtung zuweilen nicht als sicheres Kriterium gelten, so daß wir es dann vorzogen, den Text nicht zu ändern, wie z. B. 19, 48, 3, wo Whitney vielleicht die seiner Übersetzung zugrunde gelegte Lesart párvata á sattvám statt des in RW¹ konjizierten párvany ásakta in den Text aufgenommen hätte. In vielen zweifelhaften Fällen hat uns Whitneys mit vorbildlicher Sorgfalt ausgearbeiteter Index Verborum zum Atharvaveda recht gute Dienste geleistet, aber manche Verbesserungen des Index haben wir nicht mehr berücksichtigen können, da er ja zwar jünger als die Berliner Ausgabe, aber älter als Whitneys Übersetzung und Kommentar ist. Deshalb haben wir z. B. 6, 140, 3 sayújau, die alte Lesart von RW¹, im Text stehen gelassen und nicht die verbesserte Lesart des Index suyújau eingesetzt¹⁾, weil sayújau der Übersetzung zugrunde liegt. Auch für eine zweifellos verderbte Stelle wie oben 19, 48, 3 ist aus dem Index kein entscheidendes Kriterium zu entnehmen. Damit wollen wir aber keineswegs in Abrede stellen, daß der Index eine außerordentlich wichtige, ja notwendige Ergänzung der kritisch-exegetischen Noten Whitneys zu seiner Übersetzung bildet; manche unbedingt nötige Verbesserung, die in Whitneys Kommentar nicht notiert ist, geht nur aus dem Index hervor. Wir müssen aber gestehen, daß wir trotz aller von Whitney selbst in reichlichstem Maße gegebenen Hilfsmittel, wozu außer dem Index und der kommentierten Übersetzung noch die oben erwähnte Ausgabe des Prātisākhya zu rechnen ist, nicht selten im Zweifel waren, welche Gestaltung Whitney dem Berliner Texte bei einer Neuauflage gegeben hätte, und oft sind wir über eine Vermutung nicht hinausgekommen. Sicherlich hätte Whitney in vielen recht kritischen Fällen den Text noch einmal sorgfältig geprüft, bevor er sich zu einer definitiven Textform entschlossen hatte. Selbst bei scheinbar ganz sicheren Lesarten, wo alle Ausgaben und Hss. mit dem Kommentar, der Paippalāda-Rezension und den anderen vedischen Parallelstellen übereinstimmen, darf man oft ihre Richtigkeit nicht mit apodiktischer Sicherheit behaupten; eine einzige kleine übersehene Sandhiregel des Prātisākhya kann eine zehnfach gestützte Lesart

¹⁾ Ich vermisse s v suyújau im Index Verborum einen Hinweis auf die Lesart sayújau der Berliner Ausgabe

als falsch hinstellen. Das hat Whitney, der ausgezeichnete Kenner des Prātiśākhya, wiederholt bewiesen. Da er das 20. Buch nicht übersetzt und kommentiert hat, was für die Wissenschaft einen großen Ausfall bedeutet, hatte ich für diesen Teil des Atharvaveda gar keine Handhabe zur Gestaltung des Textes im Sinne Whitnoys, und ich glaubte deshalb im Interesse der Einheitlichkeit des Planes dieses Buch ganz fortlassen zu dürfen, ja zu müssen. Besonders ungern habe ich darauf verzichtet, die Kuntāpa-Hymnen in neuer Textform zu bringen. Ich hoffe aber bestimmt, in absehbarer Zeit das schwierige 19. Buch und die Kuntāpa-Hymnen in einer Fachzeitschrift auf Grund eigener textkritischer Studien übersetzen und interpretieren zu können. Auch mußte ich aus ökonomischen Gründen von einer gleichzeitigen Veröffentlichung meiner zahlreichen eigenen Konjekturen zu Buch I—XIX absehen. Natürlich hätte ich am liebsten eine ganze Anzahl eigener Textverbesserungen in diese zweite Auflage hineingebracht, besonders an den nicht wenigen Stellen, wo ich die ursprüngliche Lesart gefunden zu haben glaube, z. B. 10, 2, 12 étum als Synonym von gātum und caritrāni statt des hier völlig deplazierten ketúm¹⁾, aber das hätte ja gegen meinen streng durchgeführten Plan verstoßen, den Text möglichst getreu so zu gestalten, wie ihn Whitney ultima manu ediert hätte. Besonders bedauere ich, daß mir hier sogar der Raum fehlt, eine nicht geringe Anzahl von Textverbesserungen, bei denen es zweifelhaft ist, ob sie Whitney ebenfalls vorgenommen hätte, eingehend zu begründen. Wo ich mich in dubio nicht für eine Verbesserung des Textes entscheiden konnte, habe ich mich damit begnügt, die Korrektur nur in der unten (S. VIII) beigefügten Liste der Abweichungen dieser zweiten Auflage von RW¹ vorzunehmen. Dabei sei sogleich bemerkt, daß ein Fragezeichen hinter dem Text nicht etwa dessen Richtigkeit in Frage stellen soll, sondern nur meine Ungewißheit andeutet, ob Whitney in diesem Falle dem Texte wirklich ultima manu diese Gestalt gegeben hätte. Leider stand mir nur ein lithographierter Abdruck der ersten Auflage von 1856 zur Herstellung des für diesen Obstdruck erforderlichen Exemplars zur Verfügung. Doch hatte dieser Übelstand auch andererseits seinen Vorteil. Denn gerade der litho-

1) Der Sandhi vor étum muß natürlich dementsprechend geändert werden; in ketúm liegt jedenfalls ein Hörfehler vor, der durch die diversen mit k anlautenden Wörter in den beiden letzten Pādas entstanden war.

graphierte Text ließ sich leichter korrigieren als der Originaldruck, und ich hoffe, daß es mir gelungen ist, die Textänderungen derartig vorzunehmen, daß das Schriftbild überall deutlich und einheitlich geblieben ist, selbst da, wo ich gezwungen war, ganze Wörter durch andere zu ersetzen. Da es mir aus technischen Gründen nicht möglich war, einige von Whitney vorgeschlagenen Verbesserungen im Texte selbst vorzunehmen, besonders im 19. Buche, habe ich diese im Verzeichnis der von RW¹ abweichenden Lesarten notiert. Ebenda habe ich auch alle für Seite 353—360, die in meiner Vorlage fehlten und daher ohne jede Änderung des Textes von einem anderen Exemplar abgedruckt sind, in Betracht kommenden notwendigen Verbesserungen angemerkt. Schließlich sei noch ausdrücklich erwähnt, daß diese zweite Auflage des Berliner Atharvaveda keineswegs irgendwie die vortreffliche kritische Bombayer Ausgabe von Shankar Pandit entbehrlieh machen soll, sondern nur, allerdings für mindestens ein bis zwei Jahrzehnte, ein Notbehelf sein will, der dem längst bedauerten Mangel einer neueren europäischen Ausgabe des Atharvaveda, die sich für akademische Vorlesungen als Handbuch eignet, abhelfen soll. Es wird mir wohl jeder zugeben, daß die erste Auflage des Berliner Atharvaveda nicht nur völlig veraltet ist, sondern daß sie durch ihre zahlreichen Druckfehler und durch viele übereilte Konjekturen von jeher für den akademischen Gebrauch wenig geeignet war. Wenn ich trotzdem den Versuch wagte, aus dem veralteten, entstellten Berliner Text ein auch für den Anfänger brauchbares Buch zu machen, so geschah das nur in dem Bewußtsein, bei dieser schwierigen Aufgabe Whitney selbst, den bedeutendsten Forscher auf dem Gebiete des Atharvaveda, als Mentor geholt zu haben. Gerne hatte ich noch ein vollständiges Verzeichnis aller im Texte enthaltenen Konjekturen hinzugefügt. Nur aus ökonomischen Gründen habe ich davon Abstand genommen. Ich muß mich hier damit begnügen, ein kurzes Verzeichnis aller Abweichungen der zweiten Auflage von der ersten folgen zu lassen.

1, 1, 1 bālā; in RW¹ fehlt der Akzent unter lā. — 1, 7, 7 vājreṇa; RW¹: bājreṇa (Druckfehler). — 1, 9, 2 Lies. asmāt; RW¹: asmāt. — 1, 9, 4 vittāni; RW¹: cittāni. — 1, 13, 1 āsmane; in RW¹ fehlt der Akzent über śma. — 1, 14, 3 samópyāt, RW¹: śamópyāt. — 1, 18, 1 tāni, in RW¹ steht unter tā irrtümlich ein Akzent. — 1, 18, 2 sāviṣāk; RW¹: sāviṣat. — 1, 18, 4 vṛṣadatIm; in RW¹ fehlt m. — 1, 22, 3

róhiṇīdevatyās; RW¹: róhiṇī devatyās. — 1, 22, 4 súkeṣu; RW¹: súkeṣu. — 1, 24, 4 śyāmá; RW¹: śámá. — 1, 28, 1 úpa; RW¹: upá (Druckfehler). — 1, 31, 3 áślonas; RW¹: áślonas (Druckfehler). — 1, 32, 3 Lies: átakṣatām (?); RW¹: átakṣatam. — 2, 1, 1 Lies: jáyamānā (?); RW¹: jáyamānās. — 2, 3, 6 apás; RW¹: āpás. — 2, 5, 3 sasahé; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter he statt unter dem zweiten sa. — 2, 5, 4 Lies: aviddhi; RW¹: viddhi (so ist zu lesen statt des verdruckten vidhhi). — 2, 5, 5 prá vocam; RW¹: prá vocam. — 2, 6, 5 Lies: nidás (?); RW¹: níhas. — sridhas; RW¹: sṛdhas. — tara; RW¹: tara. — 2, 7, 1 máchapáthān; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter ma statt unter cha. — 2, 7, 4 pári mām; RW¹: pári-mām. — 2, 12, 5 dyāvaprthivī; in RW¹ fehlt der Akzent unter vī. — 2, 13, 3 Lies: kṛṣṭinām; RW¹: grṣṭinām. — 2, 14, 1 niḥsálám; RW¹: nissálám. — 2, 14, 6 āśúh káṣṭhām; RW¹: āśúr káṣṭhām. — asaram; RW¹: asaran. — 2, 18, 5 sadānvācātanam; RW¹: sadanvācātanam (Druckfehler). — 2, 25, 2 vṛścāmi; RW¹: vṛścāmi. — śakúner; RW¹: śakṛner (Druckfehler). — 2, 27, 5 sālāvṛkán; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter kán statt unter vṛ. — Lies: sākṣye (?); RW¹: sākṣe. — 2, 28, 4 pṛthivī; in RW¹ fehlt der Akzent über pr. — 2, 29, 3 jáyan (?); RW¹: jáyam. — 2, 30, 2 ásvinā; RW¹: āscinā (Druckfehler). — 2, 31, 2 algāṇḍūn; RW¹: alāṇḍūn. — 2, 31, 3 algāṇḍūn; RW¹: alāṇḍūn. — 2, 31, 3 Lies: uchiṣyātai (?); RW¹: uchiṣātai. — 2, 32, 5 sárve té; RW¹: sárve te. — 2, 33, 7 viṣvañcam; in RW¹ fehlt der Akzent unter ñcam. — 2, 35, 1 Lies: dúriṣṭes; RW¹: dúriṣṭis. — tám; RW¹: tán. — 2, 35, 4 námas; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich über mas statt unter mas. — 2, 36, 4 Lies: suśádām (?); RW¹: suśádā. — 3, 1, 2 pratyétu; RW¹: práty etu. — 3, 1, 3 amitrasenām; RW¹: amitrasénām. — agnis; RW¹: āgnis (Druckfehler). — Lies: tam (?); RW¹: tán. — 3, 2, 3 índra; in RW¹ fehlt der Akzent über dra. — 3, 3, 3 in RW¹ ist die Verszählung von V. 3 bis V. 6, die irrtümlich als V. 4 bis V. 7 gezählt werden (ebenso in der Ajmer-Ausgabe!), falsch. — 3, 3, 4 Lies: hávyam (?); RW¹: havyám. — 3, 3, 5 te; RW¹: té. — 3, 4, 1 Lies: agan (?); RW¹: gan. — 3, 4, 6 Lies: índra iva manuṣyās (?); RW¹: indrendra manuṣyās. — Lies: várṇais (?); RW¹: váruṇais. — 3, 4, 7 vasehá; RW¹: vaśehá. — 3, 5, 1 áprayāvam; RW¹: áprayāvan. — 3, 5, 4 bhriyāsam; RW¹: priyāsam. — 3, 6, 2 Lies: vaibādha dódhatas (?); RW¹: vaibādha. — 3, 7, 3 ténā; RW¹: téna. — 3, 8, 3 ahamuttaratvé; RW¹: ahám uttaratvé. — 3, 9, 1 dyaúh pitá; RW¹:

dyaúspita. — 3, 9, 5 bhantsyámi; RW¹: bhartsyámi. — 3, 10, 3 srja; in RW¹ fehlt der Akzent über sr. — 3, 10, 7 mā; RW¹: me. — 3, 11, 8 abhi, in RW² fehlt der Akzent unter a. — 3, 12, 4 ukṣántūdná; RW¹: uchántūnná. — 3, 13, 2 ápas; RW¹: ápas. — 3, 13, 6 amṛtasya; RW¹: amṛtastha (Druckfehler). — 3, 16, 7 gómatīs; in RW¹ steht irrtümlich ein Akzent unter tīs. — 3, 17, 2 śnústis; RW¹: śruṣtis. — 3, 17, 7 Statt der richtigen Verszahl 7 liest RW¹ irrtümlich 6. — 3, 19, 2 śyāmi, RW¹: syāmi. — 3, 19, 5 śyāmi; RW¹: syāmi. 3, 19, 8 váramvaram; RW¹: váramvarám. (Druckfehler) — 3, 20, 6 suhávehá, RW¹: susávehá (Druckfehler) — 3, 21, 1 Lies: yá ávivésáuśadhīs; RW¹: yá ávivésóśadhīs. — 3, 21, 2 váyahu; RW¹: váyassu. — 3, 21, 3 Lies: víśvaderyas (?); RW¹: víśvadávyas. — 3, 21, 4 káman áhús; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter ma statt unter mā. — 3, 22, 1 sambabhúva, in RW¹ fehlt der Akzent unter ba. — 3, 22, 2 Lies: cetatu (?); RW¹: cetatus — 3, 24, 2 védáhám; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter ve statt unter dā. — 3, 27, 5 rakṣitá; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter tā statt unter ks. — 3, 29, 1 iṣṭápūrtáya, RW¹: pūrttasya — 3, 30, 2 Lies: śamtivám; RW²: śantiván — 3, 31, 1 avrtan, RW¹: acritan (Druckfehler). — 4, 1, 4 ródasi áskabhāyat ... mahi áskabhāyat; RW¹: ródasi áskabhāyat ... mahi áskabhāyat. — 4, 1, 7 ná dābhāya; RW¹: ná dābhāyat. — 4, 2, 3 áhvayetām, RW¹: áhvayethām. — 4, 3, 3 vyāghra, RW¹: vyāghra. — 4, 4, 4 rṣabhánām; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter r statt unter ṣa. — 4, 4, 5 ārsyám, RW¹: ārsám. — 4, 6, 2 Lies: távatim (?); RW¹: tám itás. — 4, 7, 3 Vers 3 ist in RW¹ irrtümlich als Vers 6 bezeichnet. — 4, 8, 2 bravan; RW¹: bruvan — 4, 8, 6 asican; RW¹: asiñcan. — 4, 9, 1 áksyam, RW¹: áksam — 4, 11, 1 śád urvís, in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter ṣa statt unter du — bhúvanam á; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter mā statt unter na. — 4, 11, 9 dōhānt saptá, RW¹: dōhān saptá. — Vers 9 ist in RW² irrtümlich als Vers 7 bezeichnet. — 4, 13, 2 ávātu; RW¹: á vātu. — 4, 13, 5 Lies: ábhāsam; RW¹: ábhārisam — 4, 15, 15 khāṇvakháṣi ('kaṣi in Whitney-Lanmans Kommentar ist Druckfehler) khaímakháṣi; in RW¹ stehen irrtümlich unter dem ersten kha sowie unter und über den beiden Zahlen 3 Akzente. — ichata; RW¹: ichatas. — 4, 16, 1 Lies: adhiṣṭhátá antikád, RW¹: tántikád. — 4, 16, 7 sramsayitvá; RW¹: śramśayitvá. — 4, 17, 2 punaṣsarám; RW¹: punaṣsarám. — 4, 17, 3 Vers 3 ist in RW¹ irrtümlich als Vers 6

bezeichnet. — 4, 17, 6 anapatyātām; RW¹: anapadyātām. — 4, 18, 1 kītvāris; in RW¹ fehlt der Akzent unter k. — 4, 18, 4 śāyāyā; RW¹: śāpayā. — 4, 18, 6 śāśāka; RW¹: śāśāka. — 4, 19, 2 asti; RW¹: āsti. — 4, 20, 9 Vers 9 ist in RW¹ irrtümlich als Vers 7 bezeichnet. — 4, 21, 2 Lies: prṇatē ca śikṣati(?); RW¹: grṇatē ca śikṣate. — 4, 21, 4 reṇūka-kāṣas; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich über kā statt über ka. — 4, 21, 5 Lies: achān(?); RW¹: ichāt. — 4, 21, 7 Lies: riśāntis(?); RW¹: ruśāntis. — 4, 22, 1 tān randhaya; in RW¹ steht über nra irrtümlich ein anusvāra statt eines svarita. — 4, 28, 3 ugraú; in RW¹ fehlt der avasāna hinter ugraú. — 4, 29, 2 Lies: babhrúm á(?); RW¹: babhrúnā. — 4, 30, 8 divá; RW¹: divó (Druckfehler). — 4, 31, 4 Lies: ūitās(?); RW¹: ūitā. — 4, 32, 2 manyúm; RW¹: manyús. — 4, 32, 5 jīhīdāhām; RW¹: jīhīdāhām. — 4, 34, 2 prá dahati; RW¹: prādahati. — 4, 35, 5 prāṇadāvān; RW¹: prāṇadāvān. — 4, 37, 4 Vers 4 reicht in RW¹ bis Vers 5 inkl. der zweiten Auflage; tát páretā° fehlt in RW¹. — 4, 37, 6 vīryāvati; mit diesem Wort schließt in RW¹ Vers 5. — 4, 37, 7 ápi yāmi; RW¹: ápi dyāmi. — 4, 37, 11 strīyas; RW¹: strīyam (Druckfehler). — 4, 38, 4 bíbhratī; RW¹: bíbhrati. — huve; in RW¹ steht irrtümlich ein Akzent unter hu. — Lies: yáksēṣu pramódante(?); RW¹: yá aksēṣu pramódante. — 4, 38, 7 In RW¹ fehlen hinter der Verszahl 7 die beiden vertikalen Striche. — 4, 39, 6 sá; RW¹: sá (Druckfehler). — 4, 39, 8 duhrām; RW¹: duhām. — 4, 39, 9 karma bhāgām; RW¹: karmabhāgām. — 5, 1, 2 kṛṇute; RW¹: kṛṇuse. — 5, 1, 3 asmé; RW¹: asmaí. — 5, 1, 5 yát; RW¹: tát (Druckfehler). — 5, 1, 6 upamāsyā nidé; RW¹: úpamasyā nidé. — 5, 1, 7 utá vā; RW¹: utá vá (Druckfehler). — 5, 2, 7 Lies: āptyām; RW¹: āptām. — 5, 2, 9 mātariḥbhavī; RW¹: mātariśvari. — 5, 3, 2 gopās; RW¹: gāpās (Druckfehler). — 5, 3, 6 urú ṇas; RW¹: urú nas. — 5, 4, 5 aritrāpi; RW¹: áritrāpi. — 5, 4, 10 Lies: aksyós; RW¹: aksós. — 5, 5, 9 sām̐patitā; RW¹: sápatitā (Druckfehler). — 5, 6, 12 tām tvā°; in RW¹ fehlt der Akzent unter tvā. — 5, 6, 13 vgl. zu 5, 6, 12. — 5, 6, 14 tām tvā prá padye; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter tam statt unter tvā. — 5, 7, 3 árātim; RW¹: arātim. — 5, 8, 4 hata; RW¹: hatá (Druckfehler); mathnīta; in RW¹ fehlt der Akzent unter ta. — 5, 8, 9 mārmaṇi; RW¹: mármāpi (Druckfehler). — 5, 10, 7 aśmavarmá; in RW¹ fehlt der Akzent unter va. — 5, 11, 1 punarmaghatvām; RW¹: púnarmagha tvām. — 5, 11, 2 samcákṣe; RW¹: sām cakse. — 5, 11, 5 Lies: amūra(?); RW¹: amura. — 5, 11, 6 váruṇas; RW¹: varuṇa. —

5, 11, 7 Lies: bhūṣ(?) ; RW¹: bhūt. — 5, 11, 8 Lies: vikṣú(?) ; RW¹: dikṣú. — 5, 11, 9 Lies: ádattam ásti(?) ; RW¹: ádatto ási. — 5, 11, 10 Lies: ádattam ásti(?) ; RW¹: ádatto ásmi. — 5, 11, 11 sumedhās; in RW¹ fehlt der Akzent über su. — 5, 12, 5 Lies: suprayāṇās(?) ; RW¹: supṛāyaṇās. — 5, 12, 8 manusyāt; RW¹: manuṣvāt — devī; RW¹: daviṣ. — śārasvatī; RW¹: śārasvatīṣ. — 5, 13, 2 yāt te; RW¹: yāt ta (Druckfehler) — 5, 13, 5 asitā alikās; RW¹: ásitā álikās — sákhyus; in RW¹ fehlt der Akzent über khyus. — 5, 13, 6 Lies: manyúm(?) ; RW¹: manyós. — 5, 14, 3 řsyasi; RW¹: řísyasi. — 5, 14, 7 tám; RW¹: tám (Druckfehler) — 5, 17, 6 ápanitā; RW¹: úpanitā. — 5, 18, 1 rājanya; in RW¹ fehlt der Akzent unter nya. — 5, 18, 3 sá; RW¹: má (Druckfehler). — 5, 19, 2 ubhayādan; RW¹: ubhayādam. — 5, 19, 3 řiré; in RW¹ fehlt der Akzent unter ři. — 5, 19, 6 yó říghatsati; RW¹: yá říghatsati. — 5, 20, 11 sámgrāma°; RW¹: sámgrama° (Druckfehler). — 5, 21, 4 'mítrān; in RW¹ fehlt der Akzent über trā. — 5, 21, 5 bíbhyati; in RW¹ fehlt der avasāna hinter bíbhyati — 5, 22, 1 ápa bādhatām; RW¹: ápabādhatām. — 5, 22, 3 suva; RW¹: suvā (Druckfehler). — 5, 22, 12 sabá; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter ha. — 5, 22, 14 présyan; RW¹: praisyān — 5, 23, 3 gáchati tám; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter tam statt unter ti. — 5, 23, 4 té; RW¹: te. — 5, 24, 1 ákūtyām; in RW¹ steht irrtümlich ein Akzent unter der ersten Silbe — 5, 24, 3 Lies: datṛṇām; RW¹: dātrṇām. — 5, 25, 1 Lies: śārau(?) ; RW¹: śārau. — 5, 27, 10 asyá, in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter sya statt unter der ersten Silbe. — 5, 28, 4 posayīṣnús; RW¹: posayīṣnú. — 5, 28, 6 Lies: vedhāsas(?) ; RW¹: vedhāsām. — 5, 30, 11 udéhi; RW¹: údehi (Druckfehler). — 5, 30, 16 tváyā; RW¹: tváyā — 6, 1, 1 savitāram; in RW¹ fehlt der Akzent über sa — 6, 3, 1 sindhavah sapta pātāna; RW¹: sindhavah eaptā pātana — 6, 3, 2 devī; RW¹: devó — 6, 4, 2 ántitam; RW¹: ánti tám — 6, 4, 3 dyaús pítar; RW¹: dyaús pítar. — 6, 9, 1 aksyaù; in RW¹ fehlt der Akzent über der zweiten Silbe. — 6, 12, 3 nadyā 1s; RW¹: nadyò 3. — 6, 14, 1 balásam; in RW¹ steht irrtümlich ein Akzent über sam. — 6, 18, 3 dītes; RW¹: nītes. — 6, 22, 3 Lies: údapṛuto marutas(?) ; RW¹: udapṛúto marútas. — Lies: tám, RW¹: tan — 6, 23, 2 Lies: apás(?) ; RW¹: ápas. — 6, 28, 1 Lies: prá patāt pátiṣthas(?) ; RW¹: prá padāt páthiṣthas. — 6, 43, 1 Lies: vímanyukaś ca(?) ; RW¹: vímanyukasya. — 6, 46, 1 Lies: árarus(?) ; RW¹: árarus. — 6, 50, 3 vyadvarás (2 mal); RW¹: vyadhvarás. —

6, 51, 1 áti drutás; RW²: áti hrutás. — 6, 59, 2 Lies: sahádovī(?); RW²: sahá devīa. — 6, 60, 1 viṣṭastupas; RW²: viṣṭasrupas. — 6, 63, 4 sámśam; RW²: sám sam. — 6, 66, 2 páráśarit; RW²: páráśa-rait. — 6, 67, 2 amitrás; RW²: amitrás. — 6, 67, 3 nahya; RW²: nahyá (Druckfehler). — 6, 73, 2 Lies: tám; RW²: tām. — 6, 75, 3 púnar áyati śásvatībhyas; in RW² steht irrthümlich ein avasāna-Zeichen hinter áyati. — 6, 84, 2 Lies: bhúme(?); RW²: bhúte. — 6, 87, 2 tiṣṭhebhá; in RW² fehlt der Akzent unter ṣthe. — 6, 89, 2 sadhryáñ; RW²: sadhryáñ. — 6, 94, 2 cittébbhir éta; in RW² steht über ta irrthümlich das o-Zeichen statt des svarita. — 6, 95, 2 púṣpam(?); RW²: púṣyam. — 6, 95, 3 gárbho víśvasya; in RW² steht irrthümlich auf der zweiten Silbe von gárbho ein svarita. — 6, 96, 2 pádviśāt; RW²: pádvīśāt. — 6, 100, 2 upajikās; RW²: upajikās. — 6, 102, 2 tṛṇam; RW²: tṛṇma. — 6, 104, 1 achidam; RW²: achidan. — 6, 110, 1 kam ... sátsi ... pipráyasva; RW²: kām ... satsi ... pipráyasva. — 6, 110, 2 jyeṣṭha°; RW²: jyaiṣṭha° (Druckfehler). — 6, 111, 4c púnas; in RW² fehlt das u-Zeichen unter p. — 6, 112, 3 ví tó; RW²: ví te. — 6, 117, 1 Lies: ádmi(?); RW²: ásmi. — 6, 117, 2 jaghása; RW²: jaghása. — 6, 118, 1 gatnúm; RW²: gaṇám. — 6, 125, 2 Lies: ávṛtam(?); RW²: ábhrtam. — 6, 127, 1 visálpakasya; RW²: visályakasya. — 6, 127, 2 cipúdrus (oder cipúduṣ?); RW²: śípúdrus. — 6, 128, 3 sūryā-candramasābhyām, RW²: °candramāsābhyām. — 6, 129, 1 śāṃśapéna; RW²: śāṃśayéna. — 6, 133, 1 yásya; RW²: tásya (Druckfehler). — 6, 135, 3 girami(?); RW²: girāmi. — 6, 136, 3 Lies: vṛścyáte; RW²: vṛścáte. — 6, 137, 2 ásitás; RW²: asitás. — 6, 139, 3 Lies: samuspalá(?); RW²: samuṣyalá. — 6, 142, 1 Lies: mṛṇihī(?); RW²: mṛṇihī. — 7, 3, 1 airayata; RW²: airayat. — 7, 14, 2 kṛpá; RW²: kṛpát. — 7, 18, 1 udnás; RW²: ūdhnás. — 7, 20, 1 d Lies: daśúṣas(?); RW²: daśúṣe. — 7, 23, 1 RW² liest in der ersten Zeile auf S. 150 irrthümlich 6 statt 7 hinter atharvavede. — 7, 26, 1 prá; RW²: prá (Druckfehler). — 7, 35, 3c kṛṇomi; in RW² fehlt das Zeichen für ṛ unter k. — 7, 38, 4 váda; RW²: vada. — 7, 40, 2 Lies: śravasyam(?); RW²: śravasyúm. — 7, 42, 2 asmé, RW²: asmát. — 7, 44, 1 viṣṇo; RW²: viṣṇo. — 7, 47, 1 Lies: suhávām(?); RW²: suhávā. — 7, 49, 1 devís, RW²: devīs. — 7, 53, 1 bṛhaspate abhiśaster ámuñcaḥ; RW²: bṛhaspate bhiśaster ámuñcaḥ. — Lies: asmát(?); RW²: asmát. — 7, 53, 2 śatám; in RW² fehlt der Akzent unter śa. — 7, 63, 1 Lies: krámat(?); RW²: ksámat. — 7, 68, 2 Lies: āśyām(?); RW²: āsyām. — 7, 73, 1 Lies: duhyáte(?);

5, 11, 7 Lies: bhūs(?) ; RW¹: bhūt. — 5, 11, 8 Lies: vikṣú(?) ; RW¹: dikṣú. — 5, 11, 9 Lies: ádattam ásti(?) ; RW¹: ádatto ási. — 5, 11, 10 Lies: ádattam ásti(?) ; RW¹: ádatto ásmi. — 5, 11, 11 sumedhás; in RW¹ fehlt der Akzent über su — 5, 12, 5 Lies: suprayāṇás(?) ; RW¹: suprayāṇás. — 5, 12, 8 manusyát; RW¹: manuṣvát. — devís; RW¹: davís. — śárasvatī; RW¹: śárasvatīs. — 5, 13, 2 yát te; RW¹: yát ta (Druckfehler) — 5, 13, 5 asitā alikās; RW¹: ásitā álikās. — sákhyus; in RW¹ fehlt der Akzent über khyus. — 5, 13, 6 Lies: manyúm(?) ; RW¹: manyós. — 5, 14, 3 řsyasi; RW¹: rísyasi — 5, 14, 7 tám; RW¹: tám (Druckfehler) — 5, 17, 6 ápanīta; RW¹: úpanīta. — 5, 18, 1 rájanya; in RW¹ fehlt der Akzent unter nya. — 5, 18, 3 sá; RW¹: má (Druckfehler). — 5, 19, 2 ubhayádan; RW¹: ubhayádam. — 5, 19, 3 řsiré, in RW¹ fehlt der Akzent unter si. — 5, 19, 6 yó jighatsati; RW¹: yáj jighatsati. — 5, 20, 11 sámgrāma°; RW¹: sámgrama° (Druckfehler). — 5, 21, 4 'mítrān; in RW¹ fehlt der Akzent über trā. — 5, 21, 5 bíbhyatís, in RW¹ fehlt der avasāna hinter bíbhyatís — 5, 22, 1 ápa bādhatām; RW¹: ápabādhatām. — 5, 22, 3 suva; RW¹: suvā (Druckfehler). — 5, 22, 12 sahá; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter ha — 5, 22, 14 présyan; RW¹: praiśyān — 5, 23, 3 gáchati tám; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter tam statt unter ti. — 5, 23, 4 té; RW¹: te. — 5, 24, 1 ákūtyām; in RW¹ steht irrtümlich ein Akzent unter der ersten Silbe. — 5, 24, 3 Lies: dātrñām; RW¹: dātrāñām. — 5, 25, 1 Lies: śárau(?) ; RW¹: śárau. — 5, 27, 10 asyá, in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter sya statt unter der ersten Silbe. — 5, 28, 4 posayisñús; RW¹: posayisñú. — 5, 28, 6 Lies: vedhásas(?) ; RW¹: vedhásām. — 5, 30, 11 udéhi; RW¹: údehi (Druckfehler) — 5, 30, 16 táyā; RW¹: tváyā — 6, 1, 1 savitāram; in RW¹ fehlt der Akzent über sa. — 6, 3, 1 síndhavah sapta pātāna; RW¹: síndhavah saptá pātana — 6, 3, 2 deví; RW¹: devó. — 6, 4, 2 ántitam; RW¹: ánti tám — 6, 4, 3 dyaús pítar; RW¹: dyaús pítar. — 6, 9, 1 aksyaù; in RW¹ fehlt der Akzent über der zweiten Silbe. — 6, 12, 3 nadyā 1s; RW¹: nadyò 3. — 6, 14, 1 balásam; in RW¹ steht irrtümlich ein Akzent über sam. — 6, 18, 3 dítes; RW¹: nrites. — 6, 22, 3 Lies: údapruto marutas(?) ; RW¹: udaprúto marútas — Lies: tám; RW¹: tan — 6, 23, 2 Lies: apás(?) ; RW¹: ápas. — 6, 28, 1 Lies: prá patāt pátiṣṭhas(?) ; RW¹: prá padāt páthiṣṭhas. — 6, 43, 1 Lies: vímanyukaś ca(?) ; RW¹: vímanyukasya. — 6, 46, 1 Lies: arárus(?) ; RW¹: árarus. — 6, 50, 3 vyadvárás (2mal); RW¹: vyadhvarás. —

6, 51, 1 áti drutás; RW¹: áti brutás. — 6, 59, 2 Lies: sahádovī(?); RW¹: sabá devís. — 6, 60, 1 viṣīṭastupas; RW¹: viṣīṭasrupas. — 6, 63, 4 sámśam; RW¹: sám sam. — 6, 66, 2 páráśarīt; RW¹: páráśarait. — 6, 67, 2 amitrās; RW¹: amitrās. — 6, 67, 3 nahya; RW¹: nahyá (Druckfehler). — 6, 73, 2 Lies: tám; RW¹: tán. — 6, 75, 3 púnar áyati śásvatibhyas; in RW¹ steht irrthümlich ein avasāna-Zeichen hinter áyati. — 6, 84, 2 Lies: bhúme(?); RW¹: bhúte. — 6, 87, 2 tiṣṭhehá; in RW¹ fehlt der Akzent unter ṣṭhe. — 6, 89, 2 sadhryāñ; RW¹: sadhryāññ. — 6, 94, 2 cittébhir éta; in RW¹ steht über ta irrthümlich das e-Zeichen statt des svarita. — 6, 95, 2 púspam(?); RW¹: púśyam. — 6, 95, 3 gárbho víśvasya; in RW¹ steht irrthümlich auf der zweiten Silbe von gárbho ein svarita. — 6, 96, 2 pádviśāt; RW¹: pádviśāt. — 6, 100, 2 upajikās; RW¹: upajikās. — 6, 102, 2 tñam; RW¹: tñma. — 6, 104, 1 achidam; RW¹: achidan. — 6, 110, 1 kam ... sátsi ... pipráyasva; RW¹: kám ... satsi ... pipráyasva. — 6, 110, 2 jyeṣṭha°; RW¹: jyaiṣṭha° (Druckfehler). — 6, 111, 4c púnas; in RW¹ fehlt das u-Zeichen unter p. — 6, 112, 3 ví tó; RW¹: ví te. — 6, 117, 1 Lies: ádmi(?); RW¹: ásmi. — 6, 117, 2 jaghása; RW¹: jaghása. — 6, 118, 1 gatnám; RW¹: gañám. — 6, 125, 2 Lies: ávrtam(?); RW¹: ábhrtam. — 6, 127, 1 visálpakasya; RW¹: visályakasya. — 6, 127, 2 cipúdrus (oder cipúduś?); RW¹: śípúdrus. — 6, 128, 3 sūryā-candramasābhyām; RW¹: °candramāsābhyām. — 6, 129, 1 śāmśapéna; RW¹: śāmśayéna. — 6, 133, 1 yásya; RW¹: táśya (Druckfehler). — 6, 135, 3 girami(?); RW¹: girāmi. — 6, 136, 3 Lies: vṛścyáte; RW¹: vṛścáte. — 6, 137, 2 ásitās; RW¹: asitās. — 6, 139, 3 Lies: samuspalá(?); RW¹: samuṣyalá. — 6, 142, 1 Lies: mṛñihí(?); RW¹: mṛñihí. — 7, 3, 1 airayata; RW¹: airayat. — 7, 14, 2 kṛpá; RW¹: kṛpát. — 7, 18, 1 udnás; RW¹: ūdhnás. — 7, 20, 1 d Lies: dāśúśas(?); RW¹: dāśúśe. — 7, 23, 1 RW¹ liest in der ersten Zeile auf S. 150 irrthümlich 6 statt 7 hinter atharvavede. — 7, 26, 1 prá; RW¹: prá (Druckfehler). — 7, 35, 3c kṛñomi; in RW¹ fehlt das Zeichen für ṛ unter k. — 7, 38, 4 váda; RW¹: vada. — 7, 40, 2 Lies: śravasyam(?); RW¹: śravasyúm. — 7, 42, 2 asmé; RW¹: asmát. — 7, 44, 1 viṣṇo; RW¹: viṣṇo. — 7, 47, 1 Lies: suhávām(?); RW¹: suhávā. — 7, 49, 1 devís; RW¹: devís. — 7, 53, 1 bṛhaspate abhíśaster ámuñcaḥ; RW¹: bṛhaspate bḥiśaster ámuñcaḥ. — Lies: asmát(?); RW¹: asmát. — 7, 53, 2 śátám; in RW¹ fehlt der Akzent unter śa. — 7, 63, 1 Lies: krámat(?); RW¹: kṣámat. — 7, 68, 2 Lies: áśyám(?); RW¹: áśyám. — 7, 73, 1 Lies: duhyáte(?);

RW¹: duhyate. — purutámāsas; RW¹ purudámāsas. — 7, 73, 6
 godhuk, RW¹ godhúk. — Lies. ánu prayáṇam, RW¹: 'nuprayáṇam. —
 7, 76, 1 Lies. susrástarāṣ(?); RW¹: susrásas. — 7, 81, 5 pyāṣiṣimahi;
 RW¹: pyāyīṣimahi (Druckfehler). — 7, 82, 5 Lies: purutrā(?); RW¹.
 púrudhá. — 7, 83, 2 ághnyās; RW¹ aghnyās. — 7, 83, 3 Lies. áthā(?);
 RW¹ ádhā. — 7, 83, 4 níṣvāsmát; RW¹. nísvāsmát. — 7, 84, 2 Lies:
 carsaṇínām(?), RW¹: carṣaṇínām. — 7, 93, 1 syāma, RW¹: syāma. —
 7, 96, 1 atisthipam; RW¹ °pan (Druckfehler). — 7, 110, 1 hathás;
 RW¹: hatás. — 7, 114, 2 raksasvínir; in RW¹ steht das r-Zeichen an
 falscher Stelle. — 8, 1, 6 jírvis, RW¹: jivris. — 8, 1, 11 Lies. má prá
 dhāk, RW¹: mā dhāk (Druckfehler). — 8, 2, 1 śnústim; RW¹. śrústim.
 — 8, 2, 16 ádrūkṣam, RW¹ árūkṣam. — 8, 2, 17 Lies. súmbhan;
 RW¹: súmbham. — Lies. áyuṣ prá, RW¹. áyuḥ prá. — 8, 3, 19 paścád
 útá; in RW¹ fehlt der Akzent unter dem u-Zeichen. — 8, 3, 25
 jātavedo; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter ve statt unter
 do. — 8, 4, 2 agnimān; in RW¹ steht der Akzent an falscher Stelle. —
 8, 4, 3 duskítas, in RW¹ fehlt das u-Zeichen unter d. — 8, 4, 9
 dūśáyanti, in RW¹ fehlt der Akzent über ya. — 8, 5, 11 śvápádām
 iva; in RW¹ steht das Satzzeichen falsch hinter dem ersten iva. —
 ántitam, RW¹. ánti tám. — 8, 5, 12 sapatnakárṣaṇas, RW¹ °kárṣaṇa.
 — 8, 5, 16 ójasvānt samjayás; RW¹ ójasvān samjayás. — 8, 5, 22
 somapás, in RW¹ fehlt der Akzent unter so. — 8, 6, 17 spandaná;
 RW¹ syandaná. — 8, 6, 18 krṇótu, in RW¹ steht irrtümlich ein
 Akzent unter tu. — 8, 7, 7 medínis, in RW¹ sind zwei Akzente ver-
 druckt. — 8, 7, 10 krtyádúsaṇis; RW¹ krtya° (Druckfehler). — 8, 9, 9
 Lies virát svarájam, RW¹ virát svarájam. — tve ná tve, RW¹:
 tvé ná tvé. — 8, 10, 12 ásīt, RW¹ asīt. — 8, 10, 13 ástām, RW¹:
 āstām. — 8, 10, 22—29 ásīt, RW¹ asīt. — 8, 10, 24 írāvati; in RW¹
 fehlt der Akzent unter va. — 8, 10, 27 jīvanti, in RW¹ fehlt der
 Akzent unter ti. — 8, 10, 30 tád; RW¹ yád. — 9, 1, 4 bhárgas;
 RW¹ gárbhas — 9, 1, 12 dvitīye, in RW¹ fehlt der Akzent unter
 ye. — 9, 1, 14 vamsiṣīya; RW¹. vamsīṣīya. — 9, 1, 17 mádhu; in RW¹
 steht unter dhu irrtümlich ein Akzent. — 9, 3, 31 diśódíśas; RW¹:
 diśó diśas. — 9, 4, 8 kakút, RW¹ kákut (Druckfehler). — 9, 5, 31
 yád ajás; RW¹. yád ájas (Druckfehler). — 9, 5, 32 yád ajás; in RW¹
 fehlt der Akzent unter da. — 9, 5, 33 datte; in RW¹ fehlt das Inter-
 punktionszeichen hinter datte. — 9, 5, 36 eśá; RW¹. eśá (Druckfehler).
 9, 6, 18 bhūyás; RW¹. bhūyās. — 9, 6, 24 Lies mfmūṃsamānasya(?);

RW¹: mīmāṃsāmānasya. — 9, 6, 25 jagdhápāpmā; in RW¹ fehlt der Akzent unter ja. — 9, 6, 50 pratyáśrūvayati; in RW¹ fehlt das Trennungszeichen hinter pra. — 9, 7, 3 grivāḥ; in RW¹ fehlt der visarga. — 9, 7, 21 savitá; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter sa statt unter vi. — 9, 9, 12 páre; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter pa statt unter re. — 9, 9, 18 kútas; RW¹: ḱtas. — 9, 10, 18 véda; RW¹: védam. — 9, 10, 19 ví tasthe; RW¹: ví tasthé. — 10, 1, 9 Lies: śambhū idám; RW¹: śambhūidám. — 10, 1, 17 úchiṣaiśām; RW¹: úchiṣa eśām. — 10, 2, 7 varivartti; RW¹: varivarti. — 10, 3, 6 yádi; RW¹: yáti. — 10, 3, 15 prá kṣiṇiḥi; RW¹: prákṣiṇiḥi. — 10, 3, 22 yáśo 'gnihotré; RW¹: yáśo agnihotré. — 10, 4, 3 vár; RW¹: vār. — 10, 4, 4 vár; RW¹: vār. — 10, 4, 17 pṛākvām; RW¹: pṛākvām. — 10, 5, 15 téna; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter te statt unter na. — 10, 5, 21 agnáyas; in RW¹ steht irrtümlich ein Akzent über yas. — 10, 5, 32 krame; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter kra statt unter me. — 10, 5, 33 apás; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter der zweiten Silbe. — 10, 5, 35 prāśasamsítas; RW¹: °śasítas. — 10, 6, 14 bhúyas; in RW¹ steht irrtümlich ein r-Zeichen über yas statt des svarita. — 10, 6, 27 kírtýá; RW¹: kírtýā. — 10, 6, 30 muñcāmi; RW¹: muñcāsi (Druckfehler). — 10, 6, 35 agne; RW¹: ágne. — 10, 7, 15 mrtyúśca; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter tyu statt unter śca. — 10, 7, 16 prapyasás; RW¹: prathamás. — 10, 7, 24 devás, in RW¹ fehlt der Akzent unter de. — 10, 7, 26 prajanáyan; RW¹: prajānayan. — 10, 7, 38 mádhya; in RW¹ fehlt der Akzent unter dhye. — 10, 8, 22 bhógyas; RW¹: bhágyas (Druckfehler). — 10, 10, 18 jajñé; RW¹: yajñé. — 11, 1, 19 paktá; RW¹: paktvá. — 11, 2, 25 asmínt samudré; RW¹: asmin samudré. — 11, 3, 19 yajñavatas; RW¹: °vacás. — 11, 3, 34 sūryācandramasābhyām; RW¹: °candramasābhyām. — 11, 3, 47 savitús; RW¹: savítus (Druckfehler). — 11, 4, 4 kím; RW¹: kím. — 11, 4, 25 suptésu; in RW¹ steht der Akzent auf der falschen Silbe. — 11, 5, 2 Lies: śaṭṭ sahasrás; RW¹: satsahasrás. — 11, 5, 12 Lies: abhikrándant stanáyan; RW¹: abhikrándan stanáyan. — 11, 5, 26 kálpan; RW¹: kálpāt. — 11, 6, 23 āpas; RW¹: āpas. — 11, 7, 19 tát īṣṭayas, RW¹: tátīṣṭayas (Druckfehler). — 11, 8, 7 tám; RW¹: tán. — 11, 8, 10 dattvá; RW¹: datvá. — 11, 8, 32 ivásate; RW¹: ivāsate. — 11, 10, 23 yé 'varmāṇas, RW¹: yé 'varmāṇas. — 11, 10, 26 Lies: suparnás (?); RW¹: suparnaís. — 12, 1, 2 madhyatás; RW¹: badhyatás. — 12, 1, 14 *pṛtanyád yas; in

RW¹ fehlt der Akzent über yas. — 12, 1, 40 anupráyuntām; RW¹: *yuntām. — 12, 1, 43 vikurváte; RW¹: vikrváte. — 12, 1, 49 te; RW¹: té. — 12, 1, 52 vṛtāvṛtā, in RW¹ fehlt der Akzent unter tā. — 12, 2, 3 addhy agne akravyāt, RW¹: addhy āgne akravyāt. — 12, 2, 9 loké'pi; RW¹: loké ápi. — 12, 2, 14 anīnaśan; RW¹: anīnaśam. — 12, 2, 36 vasnéna; RW¹: vasténa. — 12, 3, 18 jīhimsis; RW¹: jīhimsīs (Druckfehler). — 12, 3, 21 sāmṛddhyā; RW¹: sāmṛdhyā. — 12, 3, 27 āpah śikṣantīs, RW¹: āpaḥ śikṣantīs. — 12, 3, 43 rundhmas; RW¹: rudhmas. — Lies: ādityānam; RW¹: ādityā enam. — 12, 3, 58 Lies: rakṣitrē' śānyai; RW¹: rakṣitrē' śānyai. — 12, 4, 20 Lies: brāhmaṇām (?); RW¹: brāhmaṇam. — 12, 4, 23 anyēbhyo dādat; RW¹: anyēbhyo' dādat. — 12, 4, 27 vaset; RW¹: vašet. — 12, 4, 29 Lies: kṛute (?), RW¹: kṛuṣva. — Lies: jīgāmsati (?); RW¹: jīghāmsati. — 12, 4, 30 Lies: jīgāmsati (?), RW¹: jīghāmsati. — Lies: yācyāya; RW¹: yācyāya. — 12, 4, 41 vilipityām; RW¹: vilipityām. — 12, 4, 44 Lies: vilipitī yā (?); RW¹: vilipityās. — 12, 4, 45 ādattvā; RW¹: ādatvā. — 12, 5, 58 Lies: abhīśastyās (?); RW¹: abhīśastyā. — 13, 1, 15 brhaty ūta, RW¹: brhaty ūtā. — sabā; RW¹: saba (Druckfehler). — 13, 2, 35 Lies: jāgatas tas; RW¹: jāgas tas (Druckfehler). — 13, 2, 36 tarānim; in RW¹ fehlt der Akzent unter nim. — 13, 3, 16 tanvās, RW¹: tanvās. — 13, 3, 19 mīmānas; RW¹: mīmānas. — 13, 4, 45 bādve bādvāni, RW¹: bāddhe bāddhāni. — 14, 1, 27 vāsasas, RW¹: vāsasā. — 14, 1, 32 kran, RW¹: krān. — 14, 1, 39 acantu; RW¹: ajantu. — 14, 1, 42 kām, RW¹: kam. — 14, 2, 17 devākāmā, RW¹: devīkāmā. — 14, 2, 18 devākāmā; RW¹: devīkāmā. — 14, 2, 28 dattvā, RW¹: datvā. — 14, 2, 33 nyāktām; RW¹: nyāktam. — 14, 2, 41 tālpyāni, RW¹: tālpāni. — 14, 2, 59 kṛvāntas, RW¹: kṛvāntās. — 14, 2, 74 dattvā, RW¹: datvā. — 15, 2, 1 mitrō māgadhās, RW¹: mātntro māgadhās. — 15, 2, 2 mātntro māgadhās, RW¹: mitrō māgadhās. — 15, 2, 3 Lies: irā; RW¹: irā. — 15, 3, 5 tiraścyē, RW¹: tiraścé. — 15, 4, 1 ākurvan, RW¹: akurvan. — 15, 5, 4 tāsmā, RW¹: tāsmāi. — 15, 5, 7b ēarvebhyo antardeśēbhyas; RW¹: ēarvebhyo'ntardeśēbhyas. — 15, 10, 1 praviśātu, RW¹: praviśātu. — 15, 11, 9 ainam, in RW¹ steht der Akzent unter der falschen Silbe. — 15, 12, 10 vṛścate āhutām, RW¹: vṛścate' hutām. — 15, 13, 4 vidvān, in RW¹ steht der Akzent unter der falschen Silbe. — 15, 13, 5 vidvān, vgl zu Vers 4. — 16, 8, 26 jītāma; in RW¹ fehlt der avasāna hinter dem zweiten Kreise. — 16, 9, 4 vamsiṣya; RW¹:

vaṃśiṣya. — 17, 1, 15 Lies: tritām(?), RW¹: trtām. — 17, 1, 18 tvām; in RW¹ fehlt das m. — 18, 1, 10 Lies: bibhṛyāt(?); RW¹: vivṛhāt. — 18, 1, 14 śāyīya; RW¹: śayīya. — 18, 1, 31 devās; RW²: dévās. — 18, 1, 38 śrutās; RW¹: śritās. — 18, 1, 39 prthivīm; in RW¹ fehlt das m. — 18, 1, 42 dakṣiṇā, RW¹: dākṣiṇā. — 18, 1, 48 Lies: svādús kilāyām; RW¹: svādúh kilāyām. — 18, 1, 57 dyumatās; RW¹: dyumantās. — 18, 1, 61 údāruhan; RW¹: udāruhan. — 18, 2, 3 Lies: áyuṣ prá; RW¹: áyuh prá. — 18, 2, 14 pradhāvati; RW¹: pradhāvadhī. — 18, 2, 20 Lies: jīvan tās; RW¹: jīvaṃs tās. — 18, 2, 24 Lies: mānasas(?); RW¹: mānas. — 18, 2, 25 vittvaidhasva; RW¹: vitvaidhāsva. — 18, 2, 28 jñātīmukhās, RW¹: jñātīmukhās. — 18, 2, 35 yādi te; RW¹: yādi té. — 18, 2, 47 ágravas, RW¹: agrávas. — 18, 2, 53 Lies: gáchantam(?); RW¹: gachatam. — 18, 2, 58 parīṅkháyātai; RW¹: pārīṅkhayātai. — 18, 3, 2 didhīśós; RW¹: dadhīśós. — 18, 3, 3 jīvām mṛtébhyas, RW¹: jīvām ṛtébhyas. — 18, 3, 16 súsamśāsas(?); RW¹: súsamśāsas — pitaras, RW¹: pitaras. — 18, 3, 19 bhūtá; RW¹: bhūtám. — 18, 3, 23 ugrás; RW¹: ugrá. — 18, 3, 38 áitam(?); RW¹: áitám. — 18, 3, 39 śṛṇvántu; RW¹: śṛṇvātu (Druckfehler). — 18, 3, 56 śumbhatu; RW¹: śumbhantu. — 18, 3, 63 Lies: antárikse ná(?), RW¹: antárikseṇa. — 18, 4, 1 jātavedasas, RW¹: jātávedasas. — 18, 4, 4 vistās(?), RW¹: visthās. — 18, 4, 5 pratimám; RW¹: pratimám. — 18, 4, 14 citám; RW¹: cittám. — 18, 4, 15 Lies: hutó 'yám; RW¹: hutó 'yám. — 18, 4, 34 ánapasphurantīs, RW¹: anapasphúrantīs. — 18, 4, 36 ánapasphurantam; RW¹: anapasphúrantam. — 18, 4, 49 vásiyas(?); RW¹: vaśáya. — 18, 4, 50 upapṛcātī; RW¹: upapṛcātī — upasampārāṇayāt; RW¹: upasāmpārāṇayāt. — 18, 4, 58 pratárito 'śásām, RW¹: pratáritā usásām. — 18, 4, 66 ásau; RW¹: asaú. — 18, 4, 86 pitarah pitáro'tra; RW¹: pitárah pitáro'tra. — bhūyāsta, RW¹: bhūyāstha. — 18, 4, 87 pitaras, RW¹: pitáras. — 18, 4, 89 vidyutas, RW¹: vidyútas. — 19, 1, 1 Lies: giras; RW¹: gíras. — 19, 1, 2 Lies: giras, RW¹: gíras. — 19, 2, 3 Lies: gambhīre apásas; RW¹: gambhīrávepasas. — 19, 3, 1 Lies: jātavedas; RW¹: jātávedās. — 19, 3, 3 Lies: svargás; RW¹: svargé. — 19, 3, 4 Lies: astu; RW¹: asti (Druckfehler). — 19, 6, 4 Lies: bhāvyām; RW¹: bhāvyám. — 19, 6, 9 Lies: purás, RW¹: puras (Druckfehler). — 19, 6, 13 Lies: chāndo ha; RW¹: chāndāmsi. — 19, 7, 1 Lies: saparyāmi(?); RW¹: saparyāmi. — 19, 7, 2 Lies: púsyas, RW¹: pusyās. — 19, 7, 4 Lies: yá hy úttará á(?), RW¹: yé hy úttara á. — 19, 8, 4 Lies: sárvaír me riktakumbhān

pārā tānt savitah suva(?); RW¹ sārvaṇi riktakumbhāny ārat tat savitah suva. — 19, 9, 8 Lies avadīryati(?); RW¹: avatīryati. — 19, 9, 10 Lies: ādityās ca rāhūṇā; RW¹: ādityāśca rāhūṇā. — 19, 9, 12 Lies: vēdās, RW¹ vedās. — 19, 9, 13 Lies: astu; RW¹: asti. — 19, 14, 1 Lies u śréyas(?); RW² ūchréyas. — 19, 15, 1 tvām na; RW²: tán na. — 19, 15, 2 druhas, RW² drūhas. — 19, 15, 3 parasphānas; RW¹: gayasphānas. — 19, 15, 6 Lies: paró yas(?); RW¹: paróksat. — 19, 18, 7 ūdīcyās; in RW¹ fehlt ein Akzent unter va vor ūdīcyās. — 19, 20, 3 Lies: ādhirājyāya yodbīnas; RW¹: rājyāya yodbīnas. — 19, 23, 22 ekāncrēbhyas, RW¹: ekadvypcēbhyas (so ist statt ekadvre^o zu lesen). — 19, 24, 5 krstīnām; RW¹: grstīnām. — 19, 24, 6 Lies: ābhūr āpīnām(?); RW¹: bhūr vaśānām. — 19, 24, 6 Fußnote vāpīnām, RW¹ vapīnām (Druckfehler). — 19, 25, 1 bhava, RW¹: bhāva. — 19, 26, 1 enad arhati, RW²: enam arhati. — 19, 27, 3 tisrah prthivis; RW¹: tisrah pṛthivis. — trivṛtah trivṛdbhis, RW¹: trivṛtā trivṛdbhis. — 19, 27, 6 dévas, RW¹: devās. — 19, 27, 7 erjati, RW¹: erjanti. — 19, 27, 9 trivṛtah trivṛdbhis, RW¹: trivṛtā trivṛdbhis. — 19, 30, 1 Lies jarāmṛtyu śatāvarma suvārma te(?); RW¹: jarāmṛtyuh śatavarmant suvārma te. — 19, 30, 2 tám asmai, RW¹: tvām asmai. — 19, 30, 5 samudrás, RW¹: samudrá. — 19, 31, 1 vedhāse; RW¹: vedhāsa. — 19, 31, 11 āmatim; RW¹: āvartim (so ist statt avārtim zu lesen). — 19, 32, 2 yāchati, RW²: yachati. — 19, 32, 3 túlam, RW¹: mūlam. — 19, 32, 4 divās; RW²: divas. — 19, 32, 7 āsanam, RW¹: āsanām. — 19, 33, 3 Lies: abharanta, RW¹: bhārantas. — 19, 34, 1 Lies jangidó'si jangidó ráksitāsi jangidāh; RW¹: āngirā asi jangidā ráksitāsi jangida. — 19, 35, 3 āgatam, RW¹: āgamam. — jangidās; RW¹: jangida. — 19, 36, 4 Lies: śatām vīryāni janayan(?). RW¹: śatām vīrām ajanayat. — 19, 37, 2 Lies tanvām; RW¹: tanvām. — 19, 38, 1 ā rundhate; RW¹: arundhate. — 19, 39, 3 jivantās, RW²: jivalās. — 19, 39, 5 Lies śāmbubhyas, RW¹: bhīgubhyas. — 19, 39, 8 Lies nāva prabhrāmsanam, RW¹: nāvaprabhrāmsanam. — 19, 39, 9 Lies iksvākus, RW²: iksvākos. — 19, 40, 2 sumedhās, RW²: sumédhās. — 19, 42, 1 Lies yajñās(?), RW¹: yajñās. — 19, 42, 2 srūcas, RW²: srucās. — Lies: yajñāsya tattvām, RW¹: yajñāśca satrām ca. — 19, 44, 7 sārvas, RW²: sārvas (Druckfehler). — 19, 44, 9 Lies āghnyās; RW²: aghnyās. — 19, 45, 1 Lies samnāyan, RW²: sām naya. — 19, 45, 4 imā vīśas, RW¹: imā dīśas. — 19, 46, 7 āso vaśi, RW¹: āso vaśi. — 19, 47, 3 saptā, RW¹: śapta. — 19, 47, 8

andhám; RW¹: ándham (Druckfehler). — 19, 48, 6 vitté'dhi jāgrhi; in RW² steht der Akzent irrtümlich über jā statt über dhi. — 19, 49, 2 gambhīrá; RW¹: gabhīrá (Druckfehler?). — śraviṣṭhā; RW¹: śáviṣṭhā. — 19, 49, 3 vārye; RW¹: vārye. — Lies: aj.igan(?); RW¹: ájagan. — Lies: asmé(?); RW²: asmán. — 19, 49, 4 Lies: budhnám(?); RW¹: bradhnám. — 19, 49, 5 Lies: śivá me rátry anūtsūryám ca(?); RW¹: śivám rátrim ánvásūryám ca. — 19, 49, 7 Lies: anutápa; RW¹: ánu tapa. — 19, 49, 8 Lies: víśvam.górūpaṃ yuvatis; RW¹: víśvān-gám rūpám yuvatis. — cákṣuṣmati; RW¹: cákṣuṣmate. — 49, 49, 10 Lies: sthāne(?); RW¹: sthalé. — 19, 50, 4 Lies: apaván; RW¹: aparám. — 19, 50, 5 nínīṣati; RW¹: nīnesati. — 19, 54, 3 káló ha... putró ajanayat; RW¹: kálé ha... mántro ajanayat. — 19, 54, 4 káló yajūám sámairayat; RW¹: kálé yajūám sámairayan. — 19, 55, 6 sábhya(?); RW¹: sábhya. — Lies: tvám indra puruhūya... aśnavan(?); RW¹: tváyéd gáḥ puruhūta... aśnavam. — 19, 55, 7 balím; RW¹: bálím (so die meisten Hss.). — 19, 56, 1 svápnam; RW¹: svápna. — 19, 56, 2 Lies: bandhás tvágre víśvavyā apaśyat(?); RW¹: budhnás tvágre víśvavyacā apaśyat. — Lies: bhiṣágbhya(?); RW¹: gabhiṣák. — 19, 56, 4 Lies: antarédám(?); RW¹: antará tám. — 19, 56, 5 ábhajanta; RW¹: áśacanta. — bándhunā; RW¹: bandhúnā. — jajñīṣe; RW¹: jajñīṣé. — 19, 57, 3 Lies: devánām pátninām gárbho yamásya káraṇo bhadrásvapnaḥ(?); RW¹: devápatnīnām gárbho yamásya káraṇo bhadráḥ svápnah. — 19, 58, 1 Lies: samanā sádaivá (so ist statt sadaiva zu lesen); RW¹: samāná sádeva. — 19, 58, 3 dyāvapṛthivī... babhūvatus; RW¹: dyāvapṛthivī... babhūvathus. — 19, 58, 6 haviṣā(?); RW¹: sám iṣá. — 19, 60, 1 akṣyós; RW¹: akṣnós. — Lies: áśīrṇā dántās(?); RW¹: áśoṇā dántās. — 19, 60, 2 javáḥ pádayos; RW¹: jávaḥ pādáyos. — 19, 64, 1 ágne; RW¹: ágre. — 19, 68, 1 ávyasaśca vyácasaśca; RW¹: ávyacasaśca vyacásaśca. — 19, 71, 1 stutá máyā varadā vedamātá; RW¹: sutá máyā varadā vāṇdamānā.

Marburg, August 1924.

M. Lindemann.

॥ ओं ॥

ये त्रिषप्ताः परियन्ति विश्वा रूपाणि विभ्रतः ।

॥ १ ॥

वाचस्पतिर्वेला तेषां तन्वो अद्य दधातु मे ॥ १ ॥

पुनरेहि वाचस्पते देवेन मनसा सह ।

वसोष्पते नि रम्य मध्येवास्तु मयि श्रुतम् ॥ २ ॥

इहैवाभि वि तनूमे आत्नी इव ज्यया ।

वाचस्पतिनि यच्छतु मध्येवास्तु मयि श्रुतम् ॥ ३ ॥

उपहूतो वाचस्पतिरूपासान्वाचस्पतिर्ह्ययताम् ।

सं श्रुतेन गमेमहि मा श्रुतेन वि राधिषि ॥ ४ ॥

विद्या शरस्यं पितरं पर्जन्यं भूरिधायसम् ।

॥ २ ॥

विद्यो ध्वस्य मातरं पृथिवीं भूरिवर्षसम् ॥ १ ॥

अपके परि णो नम्राश्मानं तन्वं कृधि ।

वीदुर्वरीयो ऽरातीरप द्वेषांस्या कृधि ॥ २ ॥

वृक्षं यक्षावः परिपस्वजाना अनुस्फुरं शरमर्चन्पृथुम् ।

शरमसद्योवय दिद्युमिन्द्र ॥ ३ ॥

यथा द्यां च पृथिवीं चान्तस्तिष्ठति तेजसम् ।

एवा रोगं चास्रावं चान्तस्तिष्ठतु मुञ्च इत ॥ ४ ॥

- ॥ ३ ॥ विद्वा शरस्य पितरं पर्जन्यं शतवृषायम् ।
 तेना ते तन्वेऽं शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं वहिरे अस्तु बालिति ॥ १ ॥
 विद्वा शरस्य पितरं मित्रं शतवृषायम् । तेना० ॥ २ ॥
 विद्वा शरस्य पितरं वरुणं शतवृषायम् । तेना० ॥ ३ ॥
 विद्वा शरस्य पितरं चन्द्रं शतवृषायम् । तेना० ॥ ४ ॥
 विद्वा शरस्य पितरं सूर्यं शतवृषायम् ।
 तेना ते तन्वेऽं शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं वहिरे अस्तु बालिति ॥ ५ ॥
 यदान्तेषु गवीन्योर्यद्वस्तावधि संश्रुतम् ।
 एवा ते मूत्रं मुच्यतां वहिर्बालिति सर्वकम् ॥ ६ ॥
 प्र ते भिनद्मि मेहनं वरं वेग्न्या इव । एवा० ॥ ७ ॥
 विपितं ते वस्तिविलं समुद्रस्योदधेरिव । एवा० ॥ ८ ॥
 यथेपुका परापतदवसृष्टाधि धन्वनः ।
 एवा ते मूत्रं मुच्यतां वहिर्बालिति सर्वकम् ॥ ९ ॥

- ॥ ४ ॥ अश्वयो यन्यध्वभिर्जामयो अश्वरीयताम् । पृञ्चतीमधुना पर्यः ॥ १ ॥
 अमूया उप सूर्ये याभिर्वा सूर्यः सह । ता नो हिन्वन्त्वध्वरम् ॥ २ ॥
 आपो देवीरूपं ह्वये यत्र गावः पिबन्ति नः । सित्पुंभ्यः कर्त्तुं हविः ॥ ३ ॥
 अश्वस्वर्गान्तरमृतमप्सु भेषजम् ।
 आपामुत प्रशस्तिभिरष्टा भवथ वाजिनो गावो भवथ वाजिनीः ॥ ४ ॥

- ॥ ५ ॥ आपो हि ष्ठा मयोभुवस्ता न ऊर्जे दधातन । महे रणाय चक्षसे ॥ १ ॥
 यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः । उशतीरिव मातरः ॥ २ ॥
 तस्मा अरं गमाम वो यस्य द्यायाय जिन्वथ । आपो जनयथा च नः ॥ ३ ॥
 ईगाना बायौणां दायन्तीश्चपणीनाम् । आपो याचामि भेषजम् ॥ ४ ॥

- ॥ ६ ॥ शं नो देवीरुभिर्द्वय आपो भवन्तु पीतये । शं योरभि संवन्तु नः ॥ १ ॥

अप्सु मे सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा। अग्निं च विश्वशम्भुवम् ॥२॥

आपः पृणीत भेषजं वरूषं तन्वेऽ मम । ज्योक्च सूर्यं दृशे ॥ ३ ॥

शं न आपो धन्वत्याऽऽः शमु सन्तनूषाः ।

शं नः खनिषिमा आपः शमु याः कुम्भ आभृताः शिवा नः सन्तु वार्षिकीः

प्रथमो ऽनुवाकः

॥ ४ ॥

स्तुवानमग्न आ वह यातुधानं किमीदिनम् ।

॥ ७ ॥

त्वं हि देव वन्दितो हुन्ता दस्योर्बभूविष्य ॥ १ ॥

आज्यंस्य परमेष्ठिं जातवेदस्तनूवशिन् ।

अग्ने तैलस्य प्रार्शान यातुधानान्वि लापय ॥ २ ॥

वि लपन्तु यातुधाना अचिणो ये किमीदिनः ।

अयेदमग्रे नो हविरिन्द्रश्च प्रति हर्यतम् ॥ ३ ॥

अग्निः पूर्वं आ रभतां मेन्द्रो नुदतु बाहुमान ।

ब्रवीतु सर्वो यातुमानयमस्मीत्येत्य ॥ ४ ॥

पश्याम ते वीर्यं जातवेदः प्र णो ब्रूहि यातुधानान्चक्षः ।

त्वया सर्वे परितप्ताः पुरस्तात्त आ यन्तु प्रब्रुवाणा उपेदम् ॥ ५ ॥

आ रभस्व जातवेदो ऽसाकार्थाय जज्ञिषे ।

दूतो नो अग्रे भूत्वा यातुधानान्वि लापय ॥ ६ ॥

त्वमग्रे यातुधानानुपबद्धो इहा वह ।

अथैषामिन्द्रो वज्रेणापि शीर्षाणि वृश्चतु ॥ ७ ॥

इदं हविर्यातुधानान्चदी फेनमिवा वहत ।

॥ ८ ॥

य इदं स्त्री पुमानकंरिह स स्तुवतां जनः ॥ १ ॥

अयं स्तुवान आगमदिमं स प्रति हर्यत ।

बृहस्पते वशे लब्ध्वासीषोमा वि विध्यतम् ॥ २ ॥

यातुधानस्य सोमप जहि प्रजां नयस्व च ।

नि स्तुवानस्य पातय परमह्युतावर्म ॥ ३ ॥
 यवैषामग्रे जनिमानि वेत्य गुहा सतामचिर्णां जातवेदः ।
 तांस्त्वं ब्रह्मणा वावृधानो जहोषां शततर्हमग्रे ॥ ४ ॥

॥ ९ ॥ असिन्वसु वसवी धारयन्तिन्द्रः पूषा बरुणो मित्रो अग्निः ।
 इममादित्या उत विश्वे च देवा उत्तरस्मिं ज्योतिषि धारयन्तु ॥ १ ॥
 अस्य देवाः प्रदिशि ज्योतिरस्तु सूर्यो अग्निरुत वा हिरण्यम् ।
 सपत्नी अस्मदधरे भवन्तूत्तमं नाकमग्निं रोहयेमम् ॥ २ ॥
 येनेन्द्राय समर्भरः पर्यास्युत्तमेन ब्रह्मणा जातवेदः ।
 तेन त्वमग्रे इह बर्धयेमं सजातानां थैष्ठ्य आ धेह्येमम् ॥ ३ ॥
 ऐषां यज्ञमुत वचो ददे ऽहं रायस्योर्धमुत वित्तान्यये ।
 सपत्नी अस्मदधरे भवन्तूत्तमं नाकमग्निं रोहयेमम् ॥ ४ ॥

॥ १० ॥ अयं देवानामसुरो वि राजति वगा हि सत्या बरुणस्य राज्ञः ।
 ततस्परि ब्रह्मणा शाशदान उग्रस्य मन्योरुदिमं नयामि ॥ १ ॥
 नमस्ते राजन्वरुणास्तु मन्यवे विश्वं सुप्र निचिकेपि द्रुघम् ।
 सहस्रमन्यान् सुवामि साकं शतं जीवाति शरदस्तवायम् ॥ २ ॥
 यदुक्त्वानृतं जिह्या वृजिनं बहु ।
 राज्ञस्त्वा सत्यधर्मो मुञ्चामि बरुणादहम् ॥ ३ ॥
 मुञ्चामि त्वा वैश्वानरादण्वान्महतस्परि ।
 सजातानुयेहा बटं ब्रह्म चापं विकीहि नः ॥ ४ ॥

॥ ११ ॥ वषट् ते पूषन्नसिन्सूतावर्ममा होतां कृणोतु वेधाः ।
 सिध्मतां नार्युतर्मजाता वि पर्याणि जिहतां सूतया उ ॥ १ ॥
 चतधो दिवः प्रदिग्धतस्मि भूम्या उत ।
 देवा गर्भं समैरयन्तां थृणुवन्तु सूतवे ॥ २ ॥

सूषा व्यूणोतु वि योनिं हापयामसि ।

अथया सूपणे त्वमव त्वं विष्कले सृज ॥ ३ ॥

नेव मांसे न पीबसि नेव मज्जस्वाहंतम् ।

अवैतु पृश्नि शेवलं शुने जरायुत्वे ऽव जरायुं पद्यताम् ॥ ४ ॥

वि ते भिनन्ति मेहनं वि योनिं वि गवीनिके ।

वि मातरे च पुत्रं च वि कुमारं जरायुणाव जरायुं पद्यताम् ॥ ५ ॥

यथा वातो यथा मनो यथा पतन्ति पक्षिणः ।

एवा त्वं दशमास्य साकं जरायुणा पताव जरायुं पद्यताम् ॥ ६ ॥

॥ द्वितीयो ऽनुवाकः ॥

जरायुजः प्रथम उस्त्रियो वृषा वातभ्रजा स्तनयन्नेति वृष्ट्या । ॥ १२ ॥

स नो मृडाति तन्वं अजुगो रुजन्य एकमोजस्तेधा विचक्रमे ॥ १ ॥

अङ्गेअङ्गे शोचिषा शिथ्रियाणं नमस्यन्तस्त्वा हविषा विधेम ।

अङ्गान्समङ्गान्हविषा विधेम यो अयभीतपवास्या यभीता ॥ २ ॥

मुञ्च शीर्षक्त्या उत कास एनं परुष्यहराविवेश यो अस्य ।

यो अभ्रजा वातजा यश्च शुष्मो वनस्पतीन्स्तचतां पर्वतांश्च ॥ ३ ॥

शं मे परस्मै गात्राय शमस्त्ववराय मे ।

शं मे चतुर्भ्यो अङ्गेभ्यः शमस्तु तन्वेऽ मम ॥ ४ ॥

नमस्ते अस्तु विद्युते नमस्ते स्तनयिन्नेवे । ॥ १३ ॥

नमस्ते अस्त्वर्म्मने येना दृडाशे अस्यसि ॥ १ ॥

नमस्ते प्रवतो नपाद्यतस्तपः समूहसि ।

मृडया नस्तनूभ्यो मयस्तोकेर्भ्यस्कृधि ॥ २ ॥

प्रवतो नपात्रम एवास्तु तुभ्यं नमस्ते हेतये तपुषे च कृणमः ।

विद्य ते धामं प्रमं गुहा यत्समुद्रे अन्तर्निहितासि नाभिः ॥ ३ ॥

यां त्वा देवा असृजन्त विश्व इधुं कृण्वाना अस्तनाय धुणुम् ।

सा नो मृड विदधे गृणाना तस्यै ते नमो अस्तु देवि ॥ ४ ॥

॥ १४ ॥ भर्गमस्या वर्च आदिष्यधि वृक्षादिय स्रजम् ।
 महाबुध इव पर्वतो ज्योक् पितृष्वास्ताम् ॥ १ ॥
 एषा ते राजन्कुन्या बधूनि धूयतां यम ।
 सा मातुर्वध्यतां गृहे ऽप्यो भ्रातुरथो पितुः ॥ २ ॥
 एषा ते कुलपा राजन्तामु ते परि ददसि ।
 ज्योक् पितृष्वासाता आ शीर्ष्णः समोष्यात् ॥ ३ ॥
 असितस्य ते ब्रह्मणा कस्यपस्य गर्यस्य च ।
 अन्तःकोशमिव जामयो ऽपि नह्यामि ते भर्गम् ॥ ४ ॥

॥ १५ ॥ सं सं संवन्तु सित्यवः सं वाताः सं पतत्रिणः ।
 इमं यज्ञं प्रदिवो मे जुपन्तां संसाव्येण हविषा जुहोमि ॥ १ ॥
 इहैव हवसा योत म इह संसावणा उतेमं वर्धयता गिरः ।
 इहेतु सर्वो यः पृगुस्सिन्तिष्ठतु या रयिः ॥ २ ॥
 ये नदीनां संस्रवन्पुत्सासुः सदमर्षिताः ।
 तेभिर्मै सर्वैः संसाविर्धनं सं सावयामसि ॥ ३ ॥
 ये सपिषः संस्रवन्नि टीरस्य चोदकस्य च ।
 तेभिर्मै सर्वैः संसाविर्धनं सं सावयामसि ॥ ४ ॥

॥ १६ ॥ ये ऽभावास्यांऽ रात्रिमुदस्युर्वाजमचिणः ।
 अग्निस्तृतीयो यातृहा सो अस्मभ्यमधि भवत् ॥ १ ॥
 सीसायाध्याह्नं चरुणः सीसायाधिरुपावति ।
 सीसे म इन्द्रः प्रार्थयत्तदङ्ग यातृचातनम् ॥ २ ॥
 इदं विष्कन्धं सहत इदं वोधते अचिणः ।
 अनेन विश्वा ससहे या जातानि पिशाच्याः ॥ ३ ॥

यदि नो गां हंसि यद्यश्च यदि पूरुषम् ।

तं त्वा सीसेन विध्यामो यथा नो ऽसौ अवीरहा ॥ ४ ॥

॥ तृतीयो ऽनुवाकः ॥

॥ प्रथमः प्रपाठकः ॥

अमूया यन्ति योषितो हिरा लोहितवांससः ।

॥ १७ ॥

अभ्रातर इव जामयस्तिष्ठन्तु हतवर्चसः ॥ १ ॥

तिष्ठावो तिष्ठ पर उत त्वं तिष्ठ मध्यमे ।

कनिष्ठिका च तिष्ठति तिष्ठादिदमनिर्मही ॥ २ ॥

शतस्य धमनीनां सहस्रस्य हिराणाम् ।

अस्थुरिन्मध्यमा इमाः साकमन्तो अरंसत ॥ ३ ॥

परि वः सिकतावती धनूर्बृहन्त्यक्रमीत । तिष्ठतेलयता सु कम् ॥ ४ ॥

निरलक्ष्म्यं ललाम्यं निररातिं सुवामसि ।

॥ १८ ॥

अथ या भद्रा तानि नः प्रजाया अरातिं नयामसि ॥ १ ॥

निरराणिं सवितासाविषक्षपदोर्निहेस्तयोर्वरुणो मित्रो अर्यमा ।

निरसभ्यमनुमती रराणा प्रेमां देवा असाविषुः सौभगाय ॥ २ ॥

यत्त आत्मनि तन्वां घोरमस्ति यद्वा केशेषु प्रतिचक्षणे वा ।

सर्वं तद्वाचापं हन्मो वयं देवस्त्वा सविता सूदयतु ॥ ३ ॥

रिष्यपदीं वृषदतीं गोपेधां विधमामुत ।

विलीढ्यं ललाम्यं ता अस्सचाशयामसि ॥ ४ ॥

मा नो विदन्विष्याधिनो मो अभिष्याधिनो विदन् ।

॥ १९ ॥

आराद्धर्या असद्विषूचीरिन्द्र पातय ॥ १ ॥

विष्वञ्चो असद्वरः पतन्तु ये अस्ता ये चास्याः ।

दैवीर्मनुषेपवो ममामिचाचि विध्यत ॥ २ ॥

यो नः स्तो यो अरणः सजात उत निष्ठ्यो यो अस्मौ अभिदामति ।
 रुद्रः शर्ययितान्ममामित्रान्वि विध्यतु ॥ ३ ॥
 यः सपत्नो यो ऽसपत्नो यश्च द्विषं छपाति नः ।
 देवास्तं सर्वे धूर्वन्तु ब्रह्म वर्म ममान्तरम् ॥ ४ ॥

॥ २० ॥ अदारसृष्टवतु देव सोमास्मिन्यज्ञे मरुतो मृडता नः ।
 सा नो विददभिभा सो अर्गस्तिमा नो विददृजिना द्वेषा या ॥ १ ॥
 यो अद्य सेन्यो वधो ऽघायूनामुदीरते ।
 युवं तं मित्रावरुणावस्मद्यावयतं परि ॥ २ ॥
 इतश्च यदमुतश्च यदधं वरुण यावय ।
 वि महर्हमे यद् वरीयो यावया वधम् ॥ ३ ॥
 शास इत्या महो अस्यमित्रसाहो अस्तुतः ।
 न यस्य हन्यते सखा न जीयते कदा चन ॥ ४ ॥

॥ २१ ॥ स्वस्तिदा विशां पतिर्वृत्रहा विमृधो वशी ।
 वृषेन्द्रः पुर एतु नः सोमपा अभयंकरः ॥ १ ॥
 वि न इन्द्र मृधो जहि नीचा यद्द पृतन्यतः ।
 अग्रमं गमया तमो यो अस्मौ अभिदासति ॥ २ ॥
 वि रक्षो वि मृधो जहि वि वृषस्य हनू रुज ।
 वि मनुमिन्द्र वृत्रहचमित्रस्याभिदासतः ॥ ३ ॥
 अपेन्द्र द्विपतो मनो ऽप जिज्ञासतो वधम् ।
 वि महर्हमे यद् वरीयो यावया वधम् ॥ ४ ॥

॥ वतुषो ऽनुवाकः ॥

॥ २२ ॥ अन्नु सूर्यमुदयतां दद्योतो हस्तिमा च ते ।
 गो रोहितस्य वरुणं तेन न्वा परि दध्यसि ॥ १ ॥

परि त्वा रोहि॒तेर्व॑णैर्दी॒र्घायु॑त्वाय॒ दध्म॑सि ।
 यथा॒यम॑र॒पा अस॑द॒पो अ॒र्हरि॑तो भुव॑न्त ॥ २ ॥
 या रोहि॒णीदे॒वत्या॑ ३ गावो॒ या उ॒त रोहि॑णीः ।
 रू॒पंरू॒पं वयो॑व॒मस्ता॑भि॒ष्टा परि॑ दध्म॑सि ॥ ३ ॥
 शु॒कैषु॑ ते ह॒रिमा॑णं रो॒पणा॑का॒सु दध्म॑सि ।
 अ॒पो हा॒रिद्र॑वेषु॒ ते ह॒रिमा॑णं॒ नि द॑ध्म॑सि ॥ ४ ॥

न॒क्तंजा॑ता॒स्योप॑धे॒ रामे॑ कृ॒णो अ॒सिंक्रि॑ च । ॥ २३ ॥
 इ॒दं र॑ज॒नि र॒जय॑ कि॒लासं॑ प॒लितं॑ च॒ यत् ॥ १ ॥
 कि॒लासं॑ च॒ प॒लितं॑ च॒ निरि॑तो नाश॒या पृ॑प॒न्त ।
 आ॒ त्वा स्वो॑ वि॒शतां॑ व॒णैः परा॑ शु॒क्लानि॑ पा॒तय॑ ॥ २ ॥
 अ॒सितं॑ ते प्र॒लय॑नमा॒स्थान॑म॒सितं॑ तव॑ ।
 अ॒सिंक्र॑य॒स्योप॑धे॒ निरि॑तो नाश॒या पृ॑प॒न्त ॥ ३ ॥
 अ॒स्थिज॑स्य॒ कि॒लास॑स्य॒ तनू॑जस्य॒ च यत्त्व॑चि ।
 दू॒षां कृ॑तस्य॒ ब्रह्म॑णा॒ लक्ष्मं॑ श्वे॒तम॑नी॒नश॑म् ॥ ४ ॥

सु॒प॒र्णो जा॑तः प्र॒थम॑स्तस्य॒ त्वं पि॒त्तमा॑सिष । ॥ २४ ॥
 तदा॑सु॒री यु॒धा जि॑ता रू॒पं च॑क्रे वन॒स्पती॑न् ॥ १ ॥
 आ॒सु॒री च॑क्रे प्र॒थमे॑दं कि॒लास॑भे॒यज॑मि॒दं कि॒लास॑ना॒ग्नंन॑म् ।
 अ॒नी॒नश॑त्कि॒लासं॑ स॒रूप॑ामक॒त्त्वच॑म् ॥ २ ॥
 स॒रूपा॑ नाम॑ ते मा॒ता स॒रूपो॑ नाम॑ ते पि॒ता ।
 स॒रूप॑कृ॒त्वमो॑प॒धे सा॑ स॒रूप॑मि॒दं कृ॑धि ॥ ३ ॥
 ज्ञा॒मा स॒रूपं॑कर॒णी पृ॑षि॒ष्या अ॒भ्यु॒द्रता॑ ।
 इ॒दमू॒ पु म॑ सा॒धय॑ पु॒ना रू॒पाणि॑ क॒ल्पय॑ ॥ ४ ॥

यद्गिरा॒पो अ॒द॒ह॒म॒वि॒म्य॒ यचा॑कृ॒त्स्वम॑म॒धृतो॑ न॒मांसि॑ ।

॥ २५ ॥

तर्ध त आहुः परमं जनित्रं स नः संविद्वान्परि वृद्धि तक्मन् ॥ १ ॥

यद्यचिर्यदि वासिं शोचिः शक्त्येषि यदि वा ते जनित्रम् ।

हृदनामासि हरितस्य देव स नः ० ॥ २ ॥

यदि शोको यदि वाभिगोको यदि वा राज्ञो वरुणस्यासि पुत्रः ।

हृदनामासि हरितस्य देव स नः संविद्वान्परि वृद्धि तक्मन् ॥ ३ ॥

नमः गीताय तक्मने नमो ह्यराय शोचिषे कृणोमि ।

यो अन्येद्युरुभयद्युरभ्येति तृतीयकाम नमो अस्तु तक्मने ॥ ४ ॥

॥ २६ ॥ आरेऽसावस्सदस्तु हेतिर्देवासी असत् । आरे अग्ना यमस्यथ ॥ १ ॥

सखासावस्सभ्यमस्तु रातिः सखेन्द्रो भगः । सविता चित्रराधाः ॥ २ ॥

यूयं नः प्रवतो नमान्मरुतः सूर्यत्वचसः । शर्म यत्थाय सप्रथः ॥ ३ ॥

मुपूदत मृडत मृडया नस्तनूभ्यः । मयस्तोकेभ्यस्कृधि ॥ ४ ॥

॥ २७ ॥ अमूः पारे पृदाकस्त्रिपद्मा निर्जरायवः ।

तासां जरायुर्निर्वयमक्ष्याऽवपि व्ययामस्यघायोः परिपन्थिनः ॥ १ ॥

वियूच्येतु कृन्तती पिनाकमिव विभ्रती ।

विष्वक्पुनर्भवा मनो ऽसंमृद्धा अधायवः ॥ २ ॥

न बहवः समशक्त्यार्भका अभि दाधृषुः ।

वेणोर्का इवाभितो ऽसंमृद्धा अधायवः ॥ ३ ॥

मेतं पादौ प्र स्फुरतं बहतं पृणतो गृहान् ।

इन्द्राण्येतु प्रथमाजीतामुपिता पुरः ॥ ४ ॥

॥ २८ ॥ उष प्रागाद्देवो अषी रक्षोहामीवचातनः ।

दहन्प ह्ययाविर्नो यातुधानान्किमीदिनः ॥ १ ॥

प्रतिं दह यातुधानाश्रति देव किमीदिनः ।

प्रतीचीः कृष्णयर्तने सं दह यातुधान्यः ॥ २ ॥

या शशाप शर्पनेन् याघं मूरमादधे ।

या रसस्य हरणाय ज्ञातमरिभे तोकमन्तु सा ॥ ३ ॥

पुचमन्तु यातुधानीः स्वसारमुत नृप्यम् ।

अधा मिथो विकेभ्यो३ वि घ्नतां यातुधान्यो३ वि तृह्यन्तामराय्यः ॥ ४ ॥

॥ पद्यमो ऽनुवाकः ॥

अभीवर्तेन मणिना येनेन्द्रो अभिवावृधे ।

॥ २९ ॥

तेनास्मान्ब्रह्मणस्पते ऽभि राष्ट्राय वर्धय ॥ १ ॥

अभिवृत्य सपत्नानभि या नो अरातयः ।

अभि पृतन्यन्तं तिष्ठाभि यो नो दुरस्यति ॥ २ ॥

अभि त्वा देवः संविताभि सोमो अवीवृधत् ।

अभि त्वा विश्वा भूतान्यभीवर्तो यथासंसि ॥ ३ ॥

अभीवर्तो अभिभवः सपत्नक्षयणो मणिः ।

राष्ट्राय मह्यं बध्यतां सपत्नेभ्यः पराभुवे ॥ ४ ॥

उत्सो सूर्यो अगादुद्दिदं मामकं वचः ।

यथाहं शंभुहो ऽसान्यसपत्नः सपत्नहा ॥ ५ ॥

सपत्नक्षयणो वृषाभिर्गृहो विपासहिः ।

यथाहमेपां वीराणां बिराजानि जनस्य च ॥ ६ ॥

विश्वे देवा वसवो रक्षन्तेममुतादित्या जागृत यूयमसिन् ।

॥ ३० ॥

मेमं सनाभिरुत वान्यनाभिर्ममं प्रापतीरुपेयो वधो यः ॥ १ ॥

ये चो देवाः पितरो ये च पुत्राः सचैतसो मे गृणुतेदमुक्तम् ।

सर्वेभ्यो वः परि ददाम्येतं स्वस्त्येनं जरसे बहाय ॥ २ ॥

ये देवा दिवि ष ये पृथिव्या ये अन्तरिक्षे ओषधीषु पशुष्वप्स्व१न्तः ।

ते कृणुत जरसमायुरस्मै शतमन्यापरि वृणक्तु मृत्यून ॥ ३ ॥

येषां प्रयाजा उत वानुयाजा हुतभागा अहुतादध देवाः ।

येषां वः पञ्च प्रदिशो विभक्तास्तान्वाँ अस्मै संचसदः कृणोमि ॥ ४ ॥

॥ ३१ ॥

आशानामाशापालेभ्यश्चतुर्भ्यो अमृतेभ्यः ।

इदं भूतस्यार्धक्षेभ्यो विधेम हविषा वयम् ॥ १ ॥

य आशानामाशापालाश्चत्वार स्यन् देवाः ।

ते नो निर्कृत्याः पार्श्वेभ्यो मुञ्चतांहसोऽंहसः ॥ २ ॥

असामस्ता हविषा यजाम्यघ्नोणस्त्वा घृतेन जुहोमि ।

य आशानामाशापालस्तुरीयो देवः स नः सुभूतमेह वक्षत ॥ ३ ॥

स्वस्ति मात्र उत पित्रे नो अस्तु स्वस्ति गोभ्यो जगति पुरुषेभ्यः ।

विष्वं सुभूतं सुविदन् नो अस्तु ज्योगेव दृशेम सूर्यम् ॥ ४ ॥

॥ ३२ ॥

इदं जनासो विदधं महद्बलं वदिष्यति ।

न तत्पृषिष्यां नो दिवि येन प्राणन्ति वीरुधः ॥ १ ॥

अन्तरिक्षे आसां स्याम अन्तःसदामिव ।

आस्थानमस्य भूतस्य विदुष्टद्वेषसो न वा ॥ २ ॥

यद्रोदसी रेजमाने भूमिश्च निरतंक्षतम् ।

आर्द्रं तदद्य सर्वदा संमुद्रस्येव स्रोत्याः ॥ ३ ॥

विष्वमन्यामभीवारं तदन्यस्यामधि श्रितम् ।

दिवे च विश्ववेदसे पृथिव्यौ चाकारं नमः ॥ ४ ॥

॥ ३३ ॥

हिरण्यवर्णाः शुचयः पावका यामु जातः संविता यास्वपिः ।

या अग्निं गर्भे दधिरे सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥ १ ॥

यासां राजा वरुणो याति मध्ये सत्यानृते अयप्यं जनानाम् ।

या अग्निं • ॥ २ ॥

यासीं देवा दिवि कूररन्ति भृष्टं या अन्तरिक्षे बहुधा भवन्ति ।

या अग्निं गर्भे दधिरे सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥ ३ ॥

शिवेन मा चक्षुषा पश्यतापः शिवया तच्चोप स्पृशत त्वचं मे ।
घृतश्रुतः शुचयो याः पावकास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥ ४ ॥

द्रुयं वीरुन्मधुजाता मधुना त्वा सनामसि । ॥ ३४ ॥
मधोरधि प्रजातासि सा नो मधुमतस्कृधि ॥ १ ॥
जिह्वाया अये मधु मे जिह्वामूले मधूलकम् ।
ममेदह क्रतावसो मम चित्तमुपारयसि ॥ २ ॥
मधुमन्मे निक्कर्मणं मधुमन्मे परारयणम् ।
वाचा वदामि मधुमद्भ्यासं मधुसंहशः ॥ ३ ॥
मधोरस्मि मधुतरो मदुघान्मधुमत्तरः ।
मामिक्तिलं त्वं वनाः शाखां मधुमतीमिव ॥ ४ ॥
परि त्वा परितल्लुनेक्षुणागामविद्विषे ।
यथा मां कामिन्यसो यथा मन्त्रार्पणा अंसः ॥ ५ ॥

यदाब्रध्नाद्यायणा हिरण्यं शतानीकाय सुमनस्यमानाः । ॥ ३५ ॥
तर्तं बभ्राम्यायुषे वर्चसे बलाय दीर्घायुताय शतशारदाय ॥ १ ॥
नैनं रक्षींति न पिशाचाः संहन्ते देवानामोर्जः प्रथमजं होतृत्त ।
यो बिभर्ति दाक्षायणं हिरण्यं स जीवेयुः कृणुते दीर्घमार्युः ॥ २ ॥
अपां तेजो ज्योतिरोजो बले च वनस्पतीनामृत वीर्येणि ।
इन्द्र इवेन्द्रियाण्यधि धारयामो अस्मिन्तद्वर्षमाणो बिभरद्विरण्यम् ॥ ३ ॥
सर्मानां मास्तामृतभिष्टा वयं सैवत्सरस्य पर्यस्ता पिपन्ति ।
इन्द्रापी विषे देवास्ते ऽनु मन्यन्तामर्दणीयमानाः ॥ ४ ॥

॥ षडो ऽनुवाकः ॥

॥ द्वितीयः प्रपाठकः ॥

॥ प्रथमं पाठ्यं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

॥ १ ॥ वेनस्तत्पश्यत्परमं गुहा यद्यत्र विश्वं भवत्येकरूपम् ।
 इदं पृथ्विर्दुहज्जायमानाः स्वर्विदो अभ्यनूपत त्राः ॥ १ ॥
 प्र तश्चेदमृतस्य विद्वान्गन्धर्वो धाम परमं गुहा यत् ।
 चीणि पदानि निहिता गुहास्य यस्तानि वेद स पितृप्षितास्त ॥ २ ॥
 स नः पिता जनिता स उत बन्धुधामानि वेद भुवनानि विश्वा ।
 यो देवानां नामध एक एव तं संपन्नं भुवना यन्ति सर्वा ॥ ३ ॥
 परि द्यावापृथिवी सद्य आयमुप्रातिष्ठे प्रथमजामृतस्य ।
 वाचमिव वक्तारि भुवनेष्ठा धास्युरेप नन्वेऽधो ह्यग्निः ॥ ४ ॥
 परि विश्वा भुवनान्यायमृतस्य तन्तुं विततं दृष्टे कम् ।
 यच्च देवा अमृतमानशानाः समाने योनावधैरयन्त ॥ ५ ॥

॥ २ ॥ दिव्यो गन्धर्वो भुवनस्य यस्पतिरेक एव नमस्यो विह्वीड्युः ।
 तं त्वा यामि ब्रह्मणा दिव्य देव नमस्ते अस्तु दिवि ते सधस्यम् ॥ १ ॥
 दिवि स्पृष्टो यजतः सूर्यत्वगवयाता हरसो देवस्य ।
 मृडाकन्धर्वो भुवनस्य यस्पतिरेक एव नमस्यः सुगेवाः ॥ २ ॥
 अन्ववद्याभिः समुं जग्म आभिरप्तरास्वपि गन्धर्व आसीत् ।
 समुद्र आसां सदनं म आहुर्मतः सद्य आ च परा च यन्ति ॥ ३ ॥

अभिये दिद्युचक्षत्रिये या विश्वावसुं गन्धर्व सचंघ्वे ।

ताभ्यो वो देवीर्नम इत्कृणोमि ॥ ४ ॥

याः कृन्दास्तमिषीचयो ऽक्षकामा मनोमुहः ।

ताभ्यो गन्धर्वपत्नीभ्यो ऽप्सराभ्यो ऽकरं नमः ॥ ५ ॥

अदो यद्वधावन्त्यवत्कमधि पर्वतात् ।

॥ ३ ॥

तत्ते कृणोमि भेषजं सुभेषजं यथासंसि ॥ १ ॥

आदङ्गा कुबिदङ्गा शतं या भेषजानि ते ।

तेषामसि त्वमुत्तममनास्त्रावमरोगणम् ॥ २ ॥

नीचैः खनन्त्यसुरा अरुस्त्राणमिदं महत् ।

तदास्त्रावस्य भेषजं तदु रोगमनीनशत् ॥ ३ ॥

उपजीका उद्गरन्ति समुद्रादधि भेषजम् ।

तदास्त्रावस्य भेषजं तदु रोगमशीशमत् ॥ ४ ॥

अरुस्त्राणमिदं महर्षिषिष्या अध्युद्भूतम् ।

तदास्त्रावस्य भेषजं तदु रोगमनीनशत् ॥ ५ ॥

शं नो भवन्त्वप ओषधयः शिवाः ।

इन्द्रस्य वज्रो अप हन्तु रक्षसं आरादिसृष्टा इषवः पतन्तु रक्षसाम् ॥ ६ ॥

दीर्घायुत्वाय नृहते रणायारिष्यन्तो दक्षमाणाः सदैव ।

॥ ४ ॥

मणिं विष्कन्धदूषणं जङ्घिडं विभ्रमो वयम् ॥ १ ॥

जङ्घिडो नृम्भादिशराद्विष्कन्धादभिगोचनात् ।

मणिः सहस्रवीर्यः परिणः पानु विश्वतः ॥ २ ॥

अयं विष्कन्धं सहते ऽयं बाधते अधिणः ।

अयं नो विश्वभेषजो जङ्घिडः पालंहसः ॥ ३ ॥

देवदेत्तेन मणिना जङ्घिडेन मयोभुवा ।

विष्कन्धं सर्वा रक्षांसि व्यायामे संहामहे ॥ ४ ॥

सपत्नहाये अभिमातिजिह्वस्वे गये जागृहप्रयुद्धन् ॥ ३ ॥

क्षत्रेणामे स्वेन सं रभस्व मित्रेणामे मित्रधा यतस्व ।

सजातानां मध्यमेष्टा राज्ञामये विहव्यो दीदिहीह ॥ ४ ॥

अति निहो अति सिधो ऽत्यचिंतीरति द्विपः ।

विश्वा ह्यये दुरिता तर त्वमपासभ्यं सहवीरं रयिं दाः ॥ ५ ॥

अथद्विष्टा देवजाता वीरुहपययोपनी ।

॥ ७ ॥

आपो मलमिव प्राणैर्क्षीत्सर्वान्महपथो अधि ॥ १ ॥

यथं सापत्नः शपथो जाम्याः शपथंश्च यः ।

ब्रह्मा यन्मन्युतः शपात्सर्वं तन्नो अधस्पदम् ॥ २ ॥

दिवो मूलमवततं पृथिव्या अध्युद्धतम् ।

तेन सहस्रकारेण परि णः पाहि विश्वतः ॥ ३ ॥

परिमां परि मे प्रजां परि णः पाहि यदनम् ।

अरातिर्नो मा तारीन्मा नस्तारिपुरभिमातयः ॥ ४ ॥

शप्रारमेतु शपथो यः मुहार्जनं नः सह ।

चक्षुर्मन्त्रस्य दुर्हादः पृथीरपि शृणीमसि ॥ ५ ॥

उदगातां भगवती विचृता नाम तारके ।

॥ ६ ॥

वि क्षेपियस्य मुञ्चतामधमं पाशमुत्तमम् ॥ १ ॥

अपेयं रात्र्युद्धतपोद्धन्वभिकृत्तरीः ।

वीरुहक्षेपियनाग्न्यपं क्षेपियमुद्धतु ॥ २ ॥

बभ्रोर्जुनकारुडस्य ययंस्य ते पलात्या तिलस्य तिलपिञ्ज्या । वीरुह°

नमस्ते लाङ्गलेभ्यो नमं देवासुगेभ्यः । वीरुह° ॥ ४ ॥ ॥ ३ ॥

नमः सनिष्ठसाद्येभ्यो नमः संदेव्येभ्यो नमः क्षेपस्य पतये ।

वीरुहक्षेपियनाग्न्यपं क्षेपियमुद्धतु ॥ ५ ॥

शृणुष्व मा जङ्घिडश्च विष्कन्धादुभि रक्षताम् ।
 अरण्यादुन्य आभृतः कृष्या अन्यो रसेभ्यः ॥ ५ ॥
 कृत्यादूर्ध्विरयं मणिरथो अरातिदूषिः ।
 अथो सहस्वां जङ्घिडः प्र ण आरूयि तारिषत् ॥ ६ ॥

॥ ५ ॥

इन्द्र जुपस्व प्र वहा माहि शूर हरिभ्याम् ।
 पिबा सुतस्य मतेरिह मर्धोश्चकानश्चारुमेदाय ॥ १ ॥
 इन्द्र जटारं नव्यो न पूणस्व मर्धोदिवो न ।
 अस्य सुतस्य स्वर्गं नोप त्वा मदाः सुवाचो अगुः ॥ २ ॥
 इन्द्रस्तुराषारिमवो वृचं यो जघान यतीनं ।
 विभेदं बलं भृगुर्न संसहे शबून्मदे सोमस्य ॥ ३ ॥
 आ त्वा विशन्तु सुतासं इन्द्र पूणस्व कुक्षी विरिड शक्र धियेह्य नः ।
 शुधी हवं गिरौ मे जुपस्वेन्द्र स्वयुग्भिर्मस्वेह महे रणाय ॥ ४ ॥
 इन्द्रस्य नु प्रा वोचं वीर्याणि यानि चकार प्रथमानि वृज्जी ।
 अहन्नहिमन्वपस्ततद् प्र वक्ष्णा अभिनत्सर्वतानाम् ॥ ५ ॥
 अहन्नहि पर्वते शिश्रियाणं त्वष्टासौ वज्रं स्वयं ततश्च ।
 वाच्या इव धेनवः स्पन्दमाना अञ्जः समुद्रमव जग्मुरापः ॥ ६ ॥
 वृषायमाणो अवृणीत सोमं त्रिकदुकेष्वपि वासुतस्य ।
 आ सार्यकं मयवादत्त वज्रमहन्नेन प्रथमजामहीनाम् ॥ ७ ॥

॥ अथमो ऽनुवाकः ॥

॥ ६ ॥ समास्वाय चतुर्वो वर्धयन्तु संवत्सरा चर्ययो यानि सत्या ।
 सं दिव्येन दीदिहि रोचनेन विष्वा आ माहि प्रदिशुष्यतसः ॥ १ ॥
 सं चेधस्वाधे प्र च वर्धयेममुषं तिष्ठ महते सोमगाय ।
 मा ते रिपवुपसत्तारो अये ब्रह्माणंस्ते यशसः सन्तु माये ॥ २ ॥
 त्वामये वृणते वाङ्मणा इमे गिर्वो अये संवरणे भवा नः ।

सपत्नहाये अभिमातिजिह्वस्वे गये जागृह्यप्रयुञ्जन् ॥ ३ ॥

क्ष्वेणामे स्वेन सं रभस्व मित्रेणामे मित्रधा यतस्व ।

सजातानां मथ्यमेषा राज्ञामये विहव्यो दीदिहीह ॥ ४ ॥

अति निहो अति सिधो ऽत्यचिंहीरति द्विषः ।

विश्वा ह्यये दुरिता तर त्वमयास्मभ्यं सहवीरं रयिं दाः ॥ ५ ॥

अघडिंष्टा देवजाता वीरुहपथयोपनी ।

॥ ७ ॥

आपो मलमिव प्राणैक्षीत्सर्वान्महपथां अधि ॥ १ ॥

यश्च सापन्नः शपथो जाम्याः शपथश्च यः ।

ब्रह्मा यमन्युतः शपात्सर्वं तन्नो अधस्पदम् ॥ २ ॥

दिवो मूलमवततं पृषिव्या अध्युहंतम् ।

तेन सहस्रकारेडन् परि णः पाहि विश्वतः ॥ ३ ॥

परिमां परि मे प्रजां परि णः पाहि यदनम् ।

अरातिर्नो मा तारीन्मा नस्तारिपुरभिमातयः ॥ ४ ॥

शप्रारमेतु शपथो यः मुहार्त्तेन नः सह ।

चक्षुर्मन्त्रस्य दुर्हादः पृथीरपि शृणीमसि ॥ ५ ॥

उदगातां भगवतो विचृतां नाम तारके ।

॥ ८ ॥

वि क्षेचियस्यं मुञ्चतामधमं पाशंमुत्तमम् ॥ १ ॥

अपेयं राघुं हत्वपीदन्तभिकृत्तरीः ।

वीरुक्षेचियनाशन्यपं क्षेचियमुद्धतु ॥ २ ॥

बभोरजुनकारेडस्य यवस्य ते पलात्पा तिलस्य तिलपिञ्ज्या । वीरु ०

नमस्ते लाङ्गलेभ्यो नम ईषायुगेभ्यः । वीरु ० ॥ ४ ॥ ॥ ३ ॥

नमः सनिष्ठसाक्षेभ्यो नमः संदेष्येभ्यो नमः क्षेचस्य पतये ।

वीरुक्षेचियनाशन्यपं क्षेचियमुद्धतु ॥ ५ ॥

॥ ९ ॥ दशवृक्ष मुञ्चेमं रक्षसो यास्या अधि यैनं जयाह पर्वसु ।
 अथो एनं वनस्पते जीवानां लोकमुर्वम ॥ १ ॥
 आगादुदगादयं जीवानां घातमर्थगात् ।
 अभूदु पुत्राणां पिता नृणां च भगवत्तमः ॥ २ ॥
 अधीतीरर्धगादयमधि जीवपुरा अगन् ।
 शतं ह्यस्य भिषजः सहस्रमुत वीर्यः ॥ ३ ॥
 देवास्ते चीतिमविदन्महाण उत वीर्यः ।
 चीतिं ते विश्वे देवा अविदन्भूम्यामधि ॥ ४ ॥
 यथकार स निष्कृतस् एव सुभिषक्तमः ।
 स एव तुभ्यं भेषजानि कृण्वद्विषजा शुचिः ॥ ५ ॥

॥ १० ॥ द्यौचियास्त्रा निर्वृत्त्या जामिगंसाद्दुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
 अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥ १ ॥
 शं ते अग्निः सहाद्विरस्तु शं सोमः सहोषधीभिः ।
 एवाहं त्वां द्यौचियान्निर्वृत्त्या जामिगंसाद्दुहो ॥ २ ॥
 शं ते वातो अन्तरिक्षे वयो धाद्यं ते भवन्तु प्रदिगश्चतस्रः । एवाहं ॥ ३ ॥
 इमा या देवीः प्रदिगश्चतस्रो वातपत्नीरभि सूर्यो विचष्टे । एवा ॥ ४ ॥
 तासु त्वान्तर्जस्या दधामि प्र यक्ष्मं एतु निर्वृतिः पराचिः । एवा ॥ ५ ॥
 अमुक्या यक्ष्मादुरितादब्रह्माद्दुहः पागाद्वाहाश्चोदमुक्याः । एवा ॥ ६ ॥
 अहा अरातिमविदः स्योनमणभूभद्रे सुकृतस्य लोके । एवाहं ॥ ७ ॥
 सूर्यमुतं तमसो यास्या अधि देवा मुञ्चन्तो असृजन्निरेनसः ।
 एवाहं त्वां द्यौचियान्निर्वृत्त्या जामिगंसाद्दुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
 अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥ ८ ॥

दू॒ष्या दू॒षिर॑सि हे॒न्या हे॒तिर॑सि मे॒न्या मे॒निर॑सि ।

॥ ११ ॥

आ॒प्नुहि॑ श्रेयांस॒मति॑ स॒मं क्रा॑म ॥ १ ॥

स॒त्तपो॑ ऽसि प्र॒तिस॑रो ऽसि प्र॒त्यभि॑चर॒णो ऽसि । आ॒प्नुहि॑ ० ॥ २ ॥

प्र॒ति तम॑भि च॒र यो॒ऽस्मान्दे॒ष्टि यं व॑यं द्वि॒ष्मः । आ॒प्नुहि॑ ० ॥ ३ ॥

सू॒रिर॑सि व॒र्चोधा॑ अ॒सि तन॑पानो॑ ऽसि । आ॒प्नुहि॑ ० ॥ ४ ॥

शु॒क्रो ऽसि॑ भ्रा॒जो ऽसि॑ स्वर॒सि ज्योति॑र॒सि ।

आ॒प्नुहि॑ श्रेयांस॒मति॑ स॒मं क्रा॑म ॥ ५ ॥

द्या॒वापृ॑थि॒वी उ॒र्वेऽन्तरि॑क्षं द्ये॒वस्य॑ प॒त्यु॒रुगा॑यो ऽद्भु॒तः ।

॥ १२ ॥

उ॒तान्तरि॑क्षमु॒रु वा॒तगो॑पं त इ॒ह त॑प॒न्तां म॑यिं त॒प्यमा॑ने ॥ १ ॥

इ॒दं दे॒वाः शृ॑णु॒त ये य॒ज्ञिया॑ स्य भ॒रद्वा॒जो म॒ह्यमु॒क्थ्यानि॑ शंस॒ति ।

पा॒शे स व॒द्धो दु॑रि॒ति नि यु॑ज्य॒तां यो अ॒स्माकं॑ म॒न इ॒दं हि॒नस्ति॑ ॥ २ ॥

इ॒दमि॑न्द्र शृ॒णुहि॑ सोम॒प यत्त्वा॑ द॒दा शो॒चता॑ जो॒हवी॑मि ।

वृ॒थामि॑ तं कु॒लि॒शेने॑व वृ॒क्षं यो अ॒स्माकं॑ म॒न इ॒दं हि॒नस्ति॑ ॥ ३ ॥

अ॒शी॒तिभि॑स्ति॒सृभिः॑ सा॒मगे॑भि॒रादि॒त्येभि॑र्वे॒सुभि॑र॒ङ्गि॒रेभिः॑ ।

इ॒ष्टा॒पू॒र्तम॑वतु नः पि॒तॄ॒णामा॑मुं दे॒ह ह॑र॒सा दै॒व्येन॑ ॥ ४ ॥

द्या॒वापृ॑थि॒वी अ॒नु मा दी॑धी॒षां वि॒श्वे दे॒वा सो॒ अ॒नु मा र॑भ॒ध्वम् ।

अ॒ङ्गिर॑सः पि॒तरः॑ सो॒म्या॑सः पा॒पमा॑द्य॒त्वप॑काम॒स्य क॑तो ॥ ५ ॥

अ॒तीव॑ यो म॑रु॒तो म॒न्यते॑ नो ब॒लं वा॒ यो नि॒न्दि॒पन्क्रि॑यमा॒णम् ।

त॒पू॒षि त॑स्यै वृ॒जि॒नानि॑ स॒न्तु व॒स॒द्यि॒पं द्यौ॑र॒भि॒संत॑पाति ॥ ६ ॥

स॒प्त प्रा॑णान॒ष्टो म॒ज्ज॒स्तांस्ते॑ वृ॒थामि॑ ब॒ल॒णा ।

अ॒या य॑म॒स्य सा॑र्दे॒नम॑ग्नि॒दृतो॑ अ॒र॒कृतः॑ ॥ ७ ॥

आ द॑धामि ते प॒दं स॑मि॒द्धे जा॑तवे॒दसि॑ ।

अ॒ग्निः शरी॑रं वे॒वेष्टु॑मुं वा॒गपि॑ ग॒च्छतु॑ ॥ ८ ॥

आ॒मु॒दा अ॒पे ज॒रसं॑ वृ॒णानो॑ घृ॒तप्र॑ती॒को घृ॒तपृ॑ष्ठो अ॒पे ।

॥ १३ ॥

धृतं पीत्वा मधु चारुं गर्भं पितेवं पुत्रान्नि रक्षतादिमम् ॥ १ ॥

परि धत्त धत्त नो वचैसेमं जरामृत्युं कृणुत दीर्घमायुः ।

बृहस्पतिः प्रार्यच्छासं एतत्सोमाय राज्ञे परिधातुवा उं ॥ २ ॥

परीदं वासो अधिधाः स्वस्तये ऽभूगृणीनामभिशस्तिपा उं ।

शतं च जीवं शरदः पुरुची रायश्च पोषमुपसंष्ययस्व ॥ ३ ॥

एत्यस्मानमा तिष्ठाम्मा भवतु ते तनूः ।

कृषन्तु विश्वे देवा आयुष्टे शरदः शतम् ॥ ४ ॥

यस्य ते वासः प्रथमवास्यं षेहरामस्तं त्वा विश्वे ऽवन्तु देवाः ।

तं त्वा भर्तारः सुवृधा वर्धमानमनु जायन्तां बहवः सुजातम् ॥ ५ ॥

॥ १४ ॥

निःसालां धृषुं धिषणमेकवाद्यां जिघत्स्वम् ।

सर्वाश्चरदस्य नम्यो नाशयामः सदान्वाः ॥ १ ॥

निर्वो गोष्ठार्दजामसि निरक्षाचिरूपानसात् ।

निर्वो मगुन्धा दुहितरो गृहेभ्यश्चात्तयामहे ॥ २ ॥

असी यो अंधराद्गृहस्तथं सन्तराय्यः ।

तथं सेदिन्युच्यतु सर्वाश्च यातुधान्यः ॥ ३ ॥

भूतपतिर्निर्जन्विन्द्रश्चेतः सदान्वाः ।

गृहस्य बुध आसीनास्ता इन्द्रो वज्रेणाधि तिष्ठतु ॥ ४ ॥

यदि स्य द्यौर्वियाणां यदि वा पुरुषेषिताः ।

यदि स्य दस्युभ्यो जाता नम्यतेतः सदान्वाः ॥ ५ ॥

परि धामान्वासामाशुक्काष्टामिवासरम् ।

अजैषं सर्वानाजीन्वो नम्यतेतः सदान्वाः ॥ ६ ॥

॥ १५ ॥ यथा द्यौश्च पृथिवी च न विभीतो न रिथतः । एवा मे प्राण मा बिभेः

यथाहंश्च राक्षी च न विभीतो ० । ० ॥ २ ॥

॥ १ ॥

यथा सूर्यश्च चन्द्रश्च ० । ० ॥ ३ ॥

यथा ब्रह्मं च क्षत्रं च ० । ० ॥ ४ ॥

यथा सत्यं चानृतं च ० । ० ॥ ५ ॥

यथा भूतं च भयं च न विभीतो न रिप्यंतः । एवा मे प्राण मा विभेः ॥ ६ ॥

प्राणापानौ मृत्योर्मा पातं स्वाहा ॥ १ ॥

॥ १६ ॥

द्यावापृथिवी उपश्रुत्या मा पातं स्वाहा ॥ २ ॥

सूर्यं चक्षुषा मा पाहि स्वाहा ॥ ३ ॥

अग्ने वैश्वानर विश्वेर्मा देवैः पाहि स्वाहा ॥ ४ ॥

विश्वम्भर विश्वेन मा भस्ता पाहि स्वाहा ॥ ५ ॥

ऋजो ऽस्योर्जो मे दाः स्वाहा ॥ १ ॥

॥ १७ ॥

सहो ऽसि सहो मे दाः स्वाहा ॥ २ ॥

बलमसि बलं मे दाः स्वाहा ॥ ३ ॥

आयुस्स्यायुर्मे दाः स्वाहा ॥ ४ ॥

श्रोत्रमसि श्रोत्रं मे दाः स्वाहा ॥ ५ ॥

चक्षुरसि चक्षुर्मे दाः स्वाहा ॥ ६ ॥

परिप्राणमसि परिप्राणं मे दाः स्वाहा ॥ ७ ॥

। तृतीयो ऽनुवाकः ।

। तृतीयः प्रपाठकः ।

भ्रातृव्यक्षयंणमसि भ्रातृव्यचार्तनं मे दाः स्वाहा ॥ १ ॥

॥ १८ ॥

सपत्नक्षयंणमसि सपत्नचार्तनं मे दाः स्वाहा ॥ २ ॥

अरायक्षयंणमस्यरायचार्तनं मे दाः स्वाहा ॥ ३ ॥

पिशाचक्षयंणमसि पिशाचचार्तनं मे दाः स्वाहा ॥ ४ ॥

सदान्वाक्षयंणमसि सदान्वाचार्तनं मे दाः स्वाहा ॥ ५ ॥

॥ १९ ॥ अग्ने यत्ते तपस्तेन तं प्रति तप योऽस्मान्देष्टि यं वयं द्विष्यः ॥ १ ॥

अग्ने यत्ते हरस्तेन तं प्रति हर योऽस्मान्देष्टि ॥ २ ॥

अग्ने यत्ते ऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्च योऽस्मान्देष्टि ॥ ३ ॥

अग्ने यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच योऽस्मान्देष्टि ॥ ४ ॥

अग्ने यत्ते तेजस्तेन तमतेजसं कृणु योऽस्मान्देष्टि ॥ ५ ॥

॥ २० ॥ वायो यत्ते तपस्तेन तं प्रति तप योऽस्मान्देष्टि ॥ १ ॥

वायो यत्ते हरस्तेन तं प्रति हर योऽस्मान्देष्टि ॥ २ ॥

वायो यत्ते ऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्च योऽस्मान्देष्टि ॥ ३ ॥

वायो यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच योऽस्मान्देष्टि ॥ ४ ॥

वायो यत्ते तेजस्तेन तमतेजसं कृणु योऽस्मान्देष्टि ॥ ५ ॥

॥ २१ ॥ सूर्ये यत्ते तपस्तेन तं प्रति तप योऽस्मान्देष्टि ॥ १ ॥

सूर्ये यत्ते हरस्तेन तं प्रति हर योऽस्मान्देष्टि ॥ २ ॥

सूर्ये यत्ते ऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्च योऽस्मान्देष्टि ॥ ३ ॥

सूर्ये यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच योऽस्मान्देष्टि ॥ ४ ॥

सूर्ये यत्ते तेजस्तेन तमतेजसं कृणु योऽस्मान्देष्टि ॥ ५ ॥

॥ २२ ॥ चन्द्र यत्ते तपस्तेन तं प्रति तप योऽस्मान्देष्टि ॥ १ ॥

चन्द्र यत्ते हरस्तेन तं प्रति हर योऽस्मान्देष्टि ॥ २ ॥

चन्द्र यत्ते ऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्च योऽस्मान्देष्टि ॥ ३ ॥

चन्द्र यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच योऽस्मान्देष्टि ॥ ४ ॥

चन्द्र यत्ते तेजस्तेन तमतेजसं कृणु योऽस्मान्देष्टि ॥ ५ ॥

॥ २३ ॥ आपो यद्वास्तपस्तेन तं प्रति तपत योऽस्मान्देष्टि ॥ १ ॥

आपो यद्वा हरस्तेन तं प्रति हरत योऽस्मान्देष्टि ॥ २ ॥

आपो यद्वो ऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्चत योऽं ० ॥ ३ ॥

आपो यद्वः शोचिस्तेन तं प्रति शोचत योऽं ० ॥ ४ ॥

आपो यद्वस्तेजस्तेन तमतेजसं कृणुत योऽं स्नान्द्वेष्टि यं वयं द्विषः ॥ ५ ॥

शेरभक् शेरभ पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः । ॥ २४ ॥

यस्य स्य तमन्त यो वः प्राहेत्तमन्त स्वा मांसान्यत्त ॥ १ ॥

शेर्वृधक् शेर्वृध पुनर्वो ० । ० ॥ २ ॥

मोकानुमोक पुनर्वो ० । ० ॥ ३ ॥

सर्पानुसर्प पुनर्वो ० । ० ॥ ४ ॥

जूर्णि पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनीः । ० ॥ ५ ॥

उपन्दे पुनर्वो ० । ० ॥ ६ ॥

अर्जुनि पुनर्वो ० । ० ॥ ७ ॥

भर्हजि पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनीः ।

यस्य स्य तमन्त यो वः प्राहेत्तमन्त स्वा मांसान्यत्त ॥ ८ ॥

शं नो देवी पृश्निपण्यं निर्वृत्त्या अकः ।

॥ २५ ॥

उया हि कण्वजम्भनी तामभष्टि सहस्वतीम् ॥ १ ॥

सहमानेयं प्रथमा पृश्निपण्यजायत ।

तयाहं दुर्णाम्नां शिरो वृश्चामि शकुनेरिव ॥ २ ॥

अरायंसमुक्पावानं यश्च स्फाति जिहीषति ।

गभोदं कण्वं नाशय पृश्निपण्यं सहस्व च ॥ ३ ॥

गिरिमेनो आ वेशय कण्वं जीवितयोपनान् ।

तांस्त्वं देवि पृश्निपण्यगिरिवानुदहन्निहि ॥ ४ ॥

पराच एनात्र गुदं कण्वं जीवितयोपनान् ।

तमांसि यच्च गच्छन्ति तत्कृष्यादो अजीगमम् ॥ ५ ॥

॥ २६ ॥ एह यन्तु पशवो ये परेयुर्वायुर्येषां सहचारं जुजीष ।
 त्वष्टा येषां रूपधेयानि वेदास्मिन्तान्गोष्ठे संविता नि यच्छतु ॥ १ ॥
 इमं गोष्ठं पशवः सं संवन्तु बृहस्पतिरा नयतु प्रजानन् ।
 सिनीवाली नयत्वार्यमेषामाजग्मुषो अनुमते नि यच्छ ॥ २ ॥
 सं सं संवन्तु पशवः समश्वाः समु पूरुषाः ।
 सं धान्यस्य या स्फातिः संस्राव्येण हविषा जुहोमि ॥ ३ ॥
 सं सिञ्चामि गवां क्षीरं समान्येन चलं रसम् ।
 संसिक्ता अस्माकं वीरा ध्रुवा गावो मयि गोपतौ ॥ ४ ॥
 आ हंरामि गवां क्षीरमाहर्षि धान्यं १ रसम् ।
 आदंता अस्माकं वीरा आ पत्नीरिदमस्तकम् ॥ ५ ॥
 ॥ षण्णोऽनुवाकः ॥

॥ २७ ॥ नेच्छन्तुः प्राशं जयाति सहमानाभिभूरसि ।
 प्राशं प्रतिप्राशो जस्यसान्कृष्वोषधे ॥ १ ॥
 सुपर्णस्त्वान्वविन्दत्सूकस्त्वाखनक्षसा । प्राशं ० ॥ २ ॥
 इन्द्रो ह चक्रे त्वा बाहावसुरेभ्य स्तरीतवे । प्राशं ० ॥ ३ ॥
 पाटामिन्द्रो ष्याध्नादसुरेभ्य स्तरीतवे । प्राशं ० ॥ ४ ॥
 तयाहं शबून्ताष्ट इन्द्रः सालावृको देव । प्राशं ० ॥ ५ ॥
 रुद्र जलापमेपज नीलशिखण्ड कर्मकृत् ।
 प्राशं प्रतिप्राशो जस्यसान्कृष्वोषधे ॥ ६ ॥
 तस्य प्राशं त्वं जहि यो न इन्द्राभिदासति ।
 अधि नो ब्रूहि शक्तिभिः प्राशि मामुक्तरं कृधि ॥ ७ ॥

॥ २८ ॥ तुभमेव जरिस्त्वर्धतामयं मेममन्ये मृत्यवो हिसिपुःशतं ये ।
 मातेर्व पुत्रं प्रमेना उपस्थे मित्र एनं मित्रियात्यान्वहसः ॥ १ ॥
 मित्र एनं यरुणो वा रिणादा जरामृत्युं कृणुतां संविदानी ।

तदग्निर्होता वयुनानि विद्वान्विष्वा देवानां जनिमा विवक्ति ॥ २ ॥
 त्वमीशिषे पशूनां पार्थिवानां ये जाता उत वा ये जनिद्वाः ।
 मेमं प्राणो हीसीन्मो अपानो मेमं मित्रा वधिषुर्मो अमित्राः ॥ ३ ॥
 द्यौर्ध्वा पिता पृथिवी माता जरामृत्युं कृणुतां संविदाने ।
 यथा जीवा अदितेरुपस्थे प्राणापानाभ्यां गुपितः शतं हिमाः ॥ ४ ॥
 इममग्र आयुषे वर्चसे नय प्रियं रेतो वरुण मित्र राजन् ।
 मातेवासा अदिते शर्म यच्छ विष्वे देवा जरदृष्टिर्यथास्त ॥ ५ ॥

पार्थिवस्य रसे देवा भगस्य तन्वोऽवले ।

॥ २९ ॥

आयुषमसा अपिः सूर्यो वर्च आ धावृहस्पतिः ॥ १ ॥
 आयुरसि धेहि जातवेदः प्रजां त्वष्टरधिनिधेह्यसि ।
 रायस्योषे सवितरा सुवासि शतं जीवाति शरदस्तवायम् ॥ २ ॥
 आशीर्णे ऊर्जेमृत सौप्रजास्त्वं दक्षं धत्तं द्रविणं सचेतसौ ।
 जयन्सेवाणि सहसायमिन्द्र कृण्वानो अन्यानर्धरान्सपत्नान् ॥ ३ ॥
 इन्द्रेण दत्तो वरुणेन शिष्टो मरुद्भिस्त्यः प्रहितो न आगन् ।
 एष वां द्यावापृथिवी उपस्थे मा सुधन्मा तृपत ॥ ४ ॥
 ऊर्जेमसा ऊर्जेस्वती धत्तं पयो असे पयस्वती धत्तम् ।
 ऊर्जेमसे द्यावापृथिवी अधातां विष्वे देवा मरुत् ऊर्जेमार्यः ॥ ५ ॥
 शिवाभिष्टे हृदयं तपेयाम्यनमीवो मौदिपीढाः सुवचाः ।
 सवासिनीं पिबतां मन्यमेतमश्विनो रूपं परिधाय मायाम् ॥ ६ ॥
 इन्द्र एतां संसृजे विद्वो अय ऊर्जां स्वधामजरां सा तं एषा ।
 तया त्वं जीव शरदः सुवचा मा त आ सुधोद्विपजस्ते अक्रन् ॥ ७ ॥

यष्टेदं भूत्या अधि तृणं वातो मषायति ।

॥ ३० ॥

एषा मध्नामि ते मनो यथा मां कामिन्यसौ यथा मन्त्रार्पणा असंः ॥ १ ॥
 सं चेत्रयोषो अश्विना कामिना सं च वल्लीषः ।

सं वां भगांसो अगमत् सं चिज्ञानि समु व्रता ॥ २ ॥
 यत्सुपर्णा विवक्षवो अनमीवा विवक्षवः ।
 तव मे गद्यताडव शस्य इव कुल्मलं यथा ॥ ३ ॥
 यदन्तरं तद्वाह्यं यद्वाह्यं तदन्तरम् ।
 कन्यानां विश्वरूपाणां मनो गृभायौषधे ॥ ४ ॥
 एयमग्न्यतिकामा जनिकामो ऽहमागमम् ।
 अश्वः कनिक्कद्वया भगैनाहं सहागमम् ॥ ५ ॥

॥ ३१ ॥

इन्द्रस्य या मही दृषत्क्रिमेर्विश्वस्य तर्हणी ।
 तथा पिनपि सं क्रिमीन्पदा सत्त्वा इव ॥ १ ॥
 दृष्टमदृष्टमतृहमथो कुल्लुमतृहम् ।
 अलग्नादूनसर्वा छलुनान्क्रिमीन्वचसा जम्भयामसि ॥ २ ॥
 अलग्नादूनहन्मि महता वधेन दूना अदूना असा अभूवन् ।
 शिष्टानग्निष्टात्रि तिरामि वाचा यथा क्रिमीणां नकिरुद्धिपति ॥ ३ ॥
 अन्वाह्यं शीर्षण्यमथो पार्थयं क्रिमिम् ।
 अवस्कवं व्यध्वरं क्रिमीन्वचसा जम्भयामसि ॥ ४ ॥
 ये क्रिमयः पर्वतेषु वनेष्वोषधीषु पशुष्वप्यवन्तः ।
 ये असाकं तन्वमाविविशुः सर्वे तदहन्मि जनिम क्रिमीणाम् ॥ ५ ॥

॥ पद्यमो ऽनुवाचः ॥

॥ ३२ ॥

उद्यचादित्यः क्रिमीन्हन्तु निम्रोचन्हन्तु रुग्मिभिः ।
 ये अन्तः क्रिमयो गविं ॥ १ ॥
 विश्वरूपं चतुरष्टं क्रिमिं सारङ्गमर्जुनम् ।
 शृणाम्यस्य पृष्टीरपि वृष्टामि यद्धिरः ॥ २ ॥
 अभिवहः क्रिमयो हन्मि कण्वज्जमदप्रिवत् ।
 अगस्त्यस्य वृक्षेणा सं पिनम्यहं क्रिमीन् ॥ ३ ॥

ह॒तो राजा॒ क्रिमी॑णामु॒तैषां॑ स्थ॒पति॑र्ह॒तः ।
ह॒तो ह॒तमा॑ता क्रि॒मिर्ह॑तभ्रा॒ता ह॒तस्व॑सा ॥ ४ ॥
ह॒तासो॑ अस्य वे॒शसो॑ ह॒तासः॑ परि॒वेशः॑ ।
अथो॒ ये क्षु॑ल्लका इ॒व स॑र्वे ते क्रि॒मयो॑ ह॒ताः ॥ ५ ॥
प्र ते शृ॒णामि॑ शृ॒ङ्गे या॒भ्यां वि॒तुदा॑यसि ।
भि॒नष्टि॑ ते कु॒षुम्भं॑ यस्ते वि॒षधा॑नः ॥ ६ ॥

अ॒क्षीभ्यां॑ ते ना॒सिका॑भ्यां क॒र्णाभ्यां॑ क्षु॒बुका॑दधि । ॥ ३३ ॥
य॒क्ष्मं शी॒र्षेण्य॑ म॒स्तिष्का॑ज्जि॒ह्वाया॑ वि वृ॒हामि॑ ते ॥ १ ॥
यी॒वाभ्य॑स्त उ॒ष्णिहा॑भ्यः की॒र्कसा॑भ्यो अ॒नूक्या॑त् ।
य॒क्ष्मं दोष॑ण्य॒मंसा॑भ्यां बा॒हुभ्यां॑ वि वृ॒हामि॑ ते ॥ २ ॥
हृद॑यास्ते परि॒ क्रोच्चो॑ ह॒लीक्ष्णा॑त्याश्चा॒भ्याम् ।
य॒क्ष्मं म॑र्त॒स्त्राभ्यां॑ झी॒हो य॒क्रस्ते॑ वि वृ॒हाम॑सि ॥ ३ ॥
आ॒न्नेभ्य॑स्ते गु॒दाभ्यो॑ वनि॒ष्ठोरु॑द्रादधि ।
य॒क्ष्मं कु॑क्षि॒भ्यां आ॒शेर्ना॑भ्या॒ वि वृ॒हामि॑ ते ॥ ४ ॥
ऊ॒रुभ्यां॑ ते अ॒क्षीव॑द्वा पा॒णिभ्यां॑ प्र॒पदा॑भ्याम् ।
य॒क्ष्मं भ॑स॒द्य॒धोणि॑भ्यां भा॒सद् भ॑स॒सो वि वृ॒हामि॑ ते ॥ ५ ॥
अ॒स्थिभ्य॑स्ते म॒ज्जभ्यः॑ स्त्रा॒वभ्यो॑ ध॒मनि॑भ्यः ।
य॒क्ष्मं पा॑णि॒भ्याम॒ङ्गुलि॑भ्यो न॒खेभ्यो॑ वि वृ॒हामि॑ ते ॥ ६ ॥
अ॒ङ्गेअ॒ङ्गे लो॒र्बिलो॑न्नि॒ यस्ते॑ प॒र्वणि॑प॒र्वणि॑ ।
य॒क्ष्मं त्व॑च॒स्य ते व॒यं क॒म्पप॑स्य वी॒वर्हे॑ण वि॒ष्वञ्च॑ वि वृ॒हाम॑सि ॥ ७ ॥

य इ॒शे प॑शुपतिः पशूनां चतु॒ष्पदा॑मु॒त यो द्वि॒पदा॑म् । ॥ ३४ ॥
निष्क्री॒तः स य॒ज्ञियं॑ भा॒गमे॑तु रा॒यस्यो॑षा य॒ज॑मानं सच॒न्ताम् ॥ १ ॥
प्र॒मुञ्च॑न्तो भु॒वंस्य॑ रे॒तो गा॑तुं ध॒न्त य॑ज॒माना॑य दे॒वाः ।
उ॒पाकृ॑तं श॒शमा॑नं यद॒स्यान्त्रि॑यं दे॒वाना॑मप्ये॒तु पा॑र्यः ॥ २ ॥

ये बध्यमानमनु दीप्याना अक्षैक्षान्त मनसा चक्षुषा च ।
 अपिष्टानये प्र मुमोक्तु देवो विश्वकर्म प्रजया संराणः ॥ ३ ॥
 ये याम्याः पशवो विश्वरूपा विरूपाः सन्तो बहुधैकरूपाः ।
 वायुष्टानये प्र मुमोक्तु देवः प्रजापतिः प्रजया संराणः ॥ ४ ॥
 प्रजानन्तः प्रति गृह्णन्तु पूर्वं प्राणमङ्गेभ्यः पर्याचरन्तम् ।
 दिवं गच्छ प्रति तिष्ठा गररिः स्वर्गं याहि पथिभिर्देवयानैः ॥ ५ ॥

॥ ३५ ॥ ये भक्षयन्तो न वसून्पानूधुर्यान्प्रयो अन्नतप्यन्त धिषण्याः ।
 या तेषामवया दुरिष्टिः स्विष्टिं नस्तां कृणवद्विश्वकर्म ॥ १ ॥
 यज्ञपतिमृषय एनसाहुर्निर्भक्तं प्रजा अनुतप्यमानम् ।
 मृषयान्स्तोकानप यानराध सं नस्तेभिः सृजतु विश्वकर्म ॥ २ ॥
 अदान्यान्तोमृषान्मन्यमानो यज्ञस्य विद्वान्तमये न धीरः ।
 यदेनश्चकुवान्च ह एष तं विश्वकर्मन्त्र मुञ्चा स्वस्तये ॥ ३ ॥
 घोरा कृषयो नमो अस्त्वेभ्यश्चक्षुर्देवां मनसश्च सत्यम् ।
 बृहस्पतये महिष द्युमन्त्रमो विश्वकर्मन्त्रमस्ते पाह्यस्मान् ॥ ४ ॥
 यज्ञस्य चक्षुः प्रभृतिमुखं च वाचा श्रोत्रेण मनसा जुहोमि ।
 इमं यज्ञं विततं विश्वकर्मणा देवा यन्तु सुमनस्यमानाः ॥ ५ ॥

॥ ३६ ॥ आ नो अये सुमतिं संभलो गमेदिमां कुमारीं सह नो भगेन ।
 जुष्टा वरेषु समनेषु वल्गुरोप पत्या सोमगमस्त्वस्यै ॥ १ ॥
 सोमजुष्टं ब्रह्मजुष्टमयम्णा संभृतं भगम् ।
 धातुर्देवस्य सत्येन कृणोमि पतिवेदनम् ॥ २ ॥
 इयमये नारी पतिं विदेष्टु सोमो हि राजा सुभगी कृणोति ।
 सुवाना पुषान्महिषी भवाति गत्वा पतिं सुभगा वि राजतु ॥ ३ ॥
 यथासरो मघवंश्चाहरेप प्रियो मृगाणी सुपदा बभूव ।
 एवा भगस्य जुष्टेयमस्तु नारी संप्रिया पत्याविराधयन्ती ॥ ४ ॥

भर्गस्य नावमा रोह पूर्णामनुपदस्वतीम् ।

तयोपप्रतारय यो वरः प्रतिकाम्यः ॥ ५ ॥

आ क्रन्दय धनपते वरमार्मनसं कृणु ।

सर्वै प्रदक्षिणं कृणु यो वरः प्रतिकाम्यः ॥ ६ ॥

इदं हिरण्यं गुग्गुल्वयमौक्षो अथो भर्गः ।

एते पतिभ्यस्त्वामदुः प्रतिकामाय वेत्तवे ॥ ७ ॥

आ ते नयतु सविता नयतु पतिर्येः प्रतिकाम्यः । त्वमस्यै धेहोषधे ॥ ८ ॥

॥ षडोऽनुवाकः ॥

॥ चतुर्थः प्रपाठकः ॥

॥ द्वितीयं काण्ड समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

॥ १ ॥ अपिर्नः शबून्प्रत्येतु विद्वान्रतिदहन्निर्गस्तिमरातिम् ।

स सेनीं मोहयतु परेषां निर्हेस्तांश्च कृणवज्जातवेदाः ॥ १ ॥

यूयमुया मरुत इहशे स्याभि प्रेतं मृणत सहध्वम् ।

अमीमृणवसवो नाथिता इमे अपिर्हेषां दूतः प्रत्येतु विद्वान् ॥ २ ॥

अमिचसेनां मघवन्नसां छबूयतीमभि ।

युवं तानिन्द्र वृचहवमिश्च दहतं प्रति ॥ ३ ॥

प्रसूत इन्द्र प्रयता हरिभ्यां प्र ते यजः प्रमृणन्तेतु शबून् ।

जहि प्रतीचो अनूचः पराचो विष्वक्सत्यं कृणुहि चित्तमेयाम् ॥ ४ ॥

इन्द्र सेनीं मोहयामिषाणाम् ।

अपेर्वातस्य धाज्या ताच्चिपूचो वि नाशय ॥ ५ ॥

इन्द्रः सेनीं मोहयतु मरुतो मन्वोजसा ।

चक्षुष्यपिरा दत्तां पुनरेतु पराजिता ॥ ६ ॥

॥ ७ ॥ अपिर्नो दूतः प्रत्येतु विद्वान्रतिदहन्निर्गस्तिमरातिम् ।

स चित्तानि मोहयतु परेषां निर्हेस्तांश्च कृणवज्जातवेदाः ॥ १ ॥

अयमपिर्मृमुहृद्यानि चित्तानि वो हृदि ।

यि यो धग्वोक्सः प्र वो धमतु सर्वतः ॥ २ ॥

इन्द्र चित्तानि मोहयन्वाङ्माकूत्या च ।

अयेवातस्य धाज्या ताचिधूचो वि नाशय ॥ ३ ॥

प्याकूतय एषामिताधो चित्तानि मुखत ।

अथो यदद्येषां हृदि तदैषां परि निर्जहि ॥ ४ ॥

अमीषां चित्तानि प्रतिमोहयन्ती गृहाणाङ्गान्यध्वे परेहि ।

अभि प्रेहि निर्दह हृत्सु शोकैर्याह्यामिवास्तमंसा विध्य शत्रून् ॥ ५ ॥

असौ या सेना मरुतः परेषामस्मानित्यभ्योर्जसा स्पर्धमाना ।

तां विध्यत तमसार्पघतेन यथैषामन्यो अन्यं न जानात ॥ ६ ॥

अचिक्रदस्वपा इह भुवदये व्यचस्व रोदसी उरूची ।

॥ ३ ॥

युञ्जन्तु त्वा मरुतो विश्ववेदस आमुं नय नमंसा रातह्वयम् ॥ १ ॥

दूरे चित्तान्तमरुपास इन्द्रमा च्यावयन्तु सख्याय विप्रम् ।

यक्षा यवीं वृहतीमर्कमसौ सौचामण्या दधृयन्त देवाः ॥ २ ॥

अग्नस्त्वा राजा वरुणो ह्वयतु सोमस्त्वा ह्वयतु पर्वतेभ्यः ।

इन्द्रस्त्वा ह्वयतु विद्ध्य आभ्यः स्येनो भूत्वा विश आ पतेमाः ॥ ३ ॥

स्येनो हव्यं नयत्वा परंसादन्यक्षेवे अर्परुद्धं चरन्तम् ।

अश्विना पन्थां कृणुतां सुगं तं इमं संजाता अभिसंविशध्वम् ॥ ४ ॥

ह्वयन्तु त्वा प्रतिजनाः प्रति मिवा अंवृषत ।

इन्द्रापी विष्वे देवास्ते विशि क्षेममदीधरन् ॥ ५ ॥

यस्ते हव्यं विवदत्सजातो यश्च निध्वः ।

अपोजमिन्द्र तं कृत्वाधेममिहाव गमय ॥ ६ ॥

आ त्वा गन्नाष्ट्रं सह बर्चसोर्दिहि प्राद्विशं पतिरेकुराट् त्वं वि राज । ॥ ४ ॥

सर्वास्त्वा राजन्नादिशो ह्वयन्तूपसद्यो नमस्त्यो भवेह ॥ १ ॥

त्वां विशो वृणतां राज्याय त्वामिमाः प्रदिशः पञ्च देवीः ।

वर्षन्नाष्ट्रस्यं कुकुदि यमस्व ततो न उयो वि भञ्जा वसूनि ॥ २ ॥

अष्ट त्वा यन्तु हविनः सजाता अग्निर्दृते अजिरः सं चराते ।
 जायाः पुत्राः सुमनसो भवन्तु बहुं बलिं प्रति पश्यासा उयः ॥ ३ ॥
 अश्विना त्वार्ये मित्रावरुणोभा विश्वे देवा मरुतस्त्वा ह्वयन्तु ।
 अधा मनो वसुदेवाय कृणुष्व ततो न उयो वि भेजा वसूनि ॥ ४ ॥
 आ प्र देव परमस्याः परावतः शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ।
 तदयं राजा वरुणस्तर्धाहं स त्वायमहन्त्स उपेदमेहिं ॥ ५ ॥
 इन्द्रेन्द्र मनुष्याः परेहि सं त्वज्ञास्या वरुणैः संविदानः ।
 स त्वायमहन्त्स्व सधस्ये स देवान्यदात्स उं कल्पयाद्विशः ॥ ६ ॥
 पृथ्या रेवतीवहृषा विरूपाः सर्वाः संगत्य वरीयस्ते अक्रन् ।
 तास्त्वा सर्वाः संविदाना ह्वयन्तु दशमीमुखः सुमना वसेह ॥ ७ ॥

॥ ५ ॥ आयमग्न्यणमणिर्वली चलेन प्रसृणन्तमपन्नान् ।
 ओजो देवानां पय ओपधीनां वर्चसा मा जिन्वत्वप्रयावम ॥ १ ॥
 मयिं छात्रं पर्णमणे मयिं धारयतादयिम् ।
 अहं राष्ट्रस्याभीवर्गे निजो भूयासमुत्तमः ॥ २ ॥
 ये निदधुर्वनम्पतौ गुह्यं देवाः प्रियं मणिम् ।
 तमस्सभ्यं सहायुषा देवा ददतु भर्तवे ॥ ३ ॥
 सोमस्य पर्णैः सह उयसागन्विन्द्रेण दत्तो वरुणेन शिष्टः ।
 तं प्रियासं बहु रोचमानो दीर्घायुत्वाय शतशरदाय ॥ ४ ॥
 आ मारुष्टात्पर्णमणिर्महा अरिष्टतातये ।
 यथाहमुत्तरो ऽमान्यर्यम्ण उत संविदः ॥ ५ ॥
 ये धीवानो रणकाराः क्रमारा ये मनीषिणः ।
 उपस्तीन्पर्णं मह्यं त्वं सर्वान्कृण्वभितो जनान् ॥ ६ ॥
 ये राजानो राजकृतः सूता श्रामण्यश्च ये ।
 उपस्तीन्पर्णं मह्यं त्वं सर्वान्कृण्वभितो जनान् ॥ ७ ॥
 पर्णो ऽस्ति तनूपानः मयोनिर्दीरो वीरेण मया ।

संवत्सरस्य तेजसा तेन बभामि त्वा मणे ॥ ८ ॥

॥ प्रथमो ऽनुवाकः ॥

पुमान्नुंसः परिजातो ऽश्वत्थः खंदिरादधि ।

॥ ६ ॥

स हन्तु शबून्मामकान्यानहं द्वेष्मि ये च माम् ॥ १ ॥

तान्श्वत्थ निः शृणीहि शबून्वैबाधदोधतः ।

इन्द्रेण वृत्रघ्ना मेदी मित्रेण वरुणेन च ॥ २ ॥

यथाश्वत्थ निरर्भनो ऽन्तर्मेहृत्पर्यवे ।

एवा तान्सर्वाच्चिर्भेद्विः यानहं द्वेष्मि ये च माम् ॥ ३ ॥

यः सहमानश्चरसि सासहान इय चक्षुभः ।

तेनाश्वत्थ त्वया वयं सपत्नान्सहिषीमहि ॥ ४ ॥

सिनात्वेनाच्चिर्चीतिर्बुध्नोः पाशैरमोक्षैः ।

अश्वत्थ शबून्मामकान्यानहं द्वेष्मि ये च माम् ॥ ५ ॥

यथाश्वत्थ वानस्पत्यानारोहंकृणुषे ऽधरान् ।

एवा मे शबून्मैर्धानं विष्वग्भिन्धि सहस्व च ॥ ६ ॥

ते ऽधराश्चः प्र संवन्तां ह्रिवा नौरिव बन्धनात् ।

न वैबाधप्रणुत्तानां पुनरस्ति निवर्तनम् ॥ ७ ॥

प्रैणाबुदे मनसा प्र चित्तेनोत ब्रह्मणा ।

प्रैणान्वृक्षस्य शाखयाश्वत्थस्य नुदामहे ॥ ८ ॥

हरिणस्य रघुपदो ऽधि शीर्षेणि भेषजम् ।

॥ ७ ॥

स क्षौत्रियं विपारणया विषूचीनमनीनशत् ॥ १ ॥

अनु त्वा हरिणो वृषा पद्मिश्चतुर्भिरक्रीमत् ।

विपारणे वि ष्य गुप्यितं यदस्य क्षौत्रियं हृदि ॥ २ ॥

अदो यदवरोचते चतुष्पक्षमिव हृदिः ।

तेनांते सर्वे क्षौत्रियमङ्गभ्यो नाशयामसि ॥ ३ ॥

अमू ये दिवि सुभगे विचृतौ नाम तारके ।
 वि षेत्रियस्य मुञ्चतामधमं पार्श्वमुत्तमम् ॥ ४ ॥
 आप इहा उ भेषजीरापो अमीवचातनीः ।
 आपो विश्वस्य भेषजीस्तास्वा मुञ्चन्तु षेत्रियात ॥ ५ ॥
 यदासुतेः क्रियमाणायाः षेत्रियं त्वा व्यानजे ।
 वेदाहं तस्य भेषजं षेत्रियं नाशयामि तत् ॥ ६ ॥
 अपवासे नष्टावाणामपवास उपसामुत ।
 अपासास्तव दुर्भूतमपं षेत्रियमुच्छतु ॥ ७ ॥

॥ ८ ॥ आ यातु मित्र ऋतुभिः कल्पमानः संवेगयन्पृथिवीमुस्त्रियाभिः ।
 अयासभ्यं वह्णो वायुरग्निरवृहद्राष्ट्रं संवेस्य दधातु ॥ १ ॥
 धाता रातिः संवितेदं जुषन्तामिन्द्रस्वष्टा प्रति हरन्तु मे वचः ।
 हुवे देवीमदिति शूरपुत्रा मजातानां मध्यमेष्टा यथासानि ॥ २ ॥
 हुवे सोमं सवितारं नमोभिर्विश्वानादित्या अहमुत्तरत्वे ।
 अयमग्निर्दीदायहीर्यमेव संजातैरिहो ऽप्रतिब्रुवद्भिः ॥ ३ ॥
 इहेदसाय न परो गमाधेर्यो गोपाः पुष्टपतिर्व आश्रत ।
 अस्मै कामायापं कामिनीविश्वे वो देवा उपसंयन्तु ॥ ४ ॥
 सं वो मनींसि सं व्रता समाकूतीर्नमामसि ।
 अमी ये विव्रता स्थन तान्वः सं नमयामसि ॥ ५ ॥
 अहं गृभ्णामि मनमा मनींसि मम चित्रमनुं चित्तेभिरत ।
 मम वज्रोपु हृदयानि वः कृणामि मम यातमनुवर्मान एत ॥ ६ ॥

॥ ९ ॥ कर्शफस्य विश्वस्य द्यौःपिता पृथिवी माता ।
 यथाभिचक्र देवास्तथाप कृणुता पुनः ॥ १ ॥
 अथ्रेष्माणो अधारयन्तथा तन्मनुना कृतम् ।
 कृणामि यग्निं विश्वेभ्यं मुष्कावर्ही गवामिव ॥ २ ॥

पि॒शङ्गे॒ सूत्रे॒ खृग॑लं॒ तदा॒ व॑भ्र॒न्ति वे॒धसः॑ ।
 श्रव॑स्युं गु॒प्सं का॒बवं॒ वधि॑ कृ॒ण्वन्तु॒ बन्धुरः॑ ॥ ३ ॥
 येना॑ श्रव॒स्यव॑श्चर॒ष दे॒वा इ॒वासुर॑मा॒यया॑ ।
 शु॒नां क॒पिर्वि॒ दू॒षणो॑ बन्धुरा॒ काव॑वस्य॒ च ॥ ४ ॥
 दु॒ष्ट्यै हि॒ त्वाभ॑न्स्यामि॒ दू॒षयि॑ष्यामि॒ काव॑वम् ।
 उ॒दाश॑वो र॒षा इ॒व श॒पथे॑भिः स॒रिष्य॑थ ॥ ५ ॥
 एक॑शतं वि॒ष्कन्धा॑नि॒ विष्टि॑ता पृथि॒वीम॑नु ।
 तेपा॑ त्वाम॒य उज्ज॑ह॒रुमे॑णिं वि॒ष्कन्ध॑दू॒षणम् ॥ ६ ॥

प्रथ॑मा ह॒ व्यु॑वास॒ सा धे॒नुर्भ॑वद्य॒मे ।

॥ १० ॥

सा नः॒ पर्य॑स्वती दु॒हामु॑त्तरा॒मुत्तरा॑ स॒र्मां ॥ १ ॥
 यां दे॒वाः प्र॑ति॒नन्द॑न्ति॒ रात्रिं॑ धे॒नुमु॑पा॒यती॑म ।
 सं॒वत्स॑रस्य॒ या प॑त्नी सा नो॑ अस्तु सु॒मङ्ग॑ली ॥ २ ॥
 सं॒वत्स॑रस्य॒ प्रति॑मा॒ यां त्वा॑ रा॒त्र्युपा॑सहे ।
 सा न॒ आयु॑ष्मतीं प्र॒जां रा॒यस्यो॑षेण॒ सं सृ॑ज ॥ ३ ॥

इ॒यमे॒व सा॒ या प्र॑थ॒मा व्यौ॑र्द्ध॒दास्वि॑तरा॒सु च॑रति॒ प्रवि॑ष्टा ।
 म॒हान्तो॑ अस्यां म॒हिमा॑नो॒ अन्त॑र्व॒धूजि॑गाय न॒वग॑ज्जनि॒त्री ॥ ४ ॥
 वा॒नस्प॑त्या यावा॑णो॒ घोष॑म॒क्रत॑ ह॒विष्कृ॑ण्वन्तः प॒रिव॑त्स॒रीण॑म् ।
 ए॒काष्ट॑के सु॒प्रज॑सः सु॒वीरा॑ व॒यं स्या॑म॒ पत॑यो र॒यीण॑ाम् ॥ ५ ॥
 इ॒डाया॑स्पदं घृ॒तव॑त्स॒रीमृ॑षं जा॒तवे॑दः प्र॒ति ह॒व्या गृ॑भाय ।
 ये या॒म्याः प॒शवो॑ वि॒श्वरू॑पास्ति॒षां स॒प्रा॒नां म॒यि र॑न्ति॒रस्तु ॥ ६ ॥

आ॒ मा॒ पुष्टे॑ च॒ पोषे॑ च॒ रात्रिं॑ दे॒वानां॑ सु॒म॒तौ स्या॑म ।

पू॒र्णा द॑र्बे॒ परा॑ प॒त सु॑पू॒र्णा पु॒नरा॑ प॒त ।

स॒र्वान्य॑ज्ञान्तं॒भुञ्ज॑ती॒पमू॑र्जे न॒ आ भ॑र ॥ ७ ॥

आ॒यम॑गन्तं॒वत्स॑रः प॒तिरे॑काष्ट॒के त॑व ।

सा न॒ आयु॑ष्मतीं प्र॒जां रा॒यस्यो॑षेण॒ सं सृ॑ज ॥ ८ ॥

ऋतुन्यज ऋतुपतीनार्तवानुत हायनान् ।

समाः संवत्सरान्मासाभूतस्य पतये यजे ॥ ९ ॥

ऋतुर्भ्यस्त्वातेवेभ्यो माद्रः संवत्सरेभ्यः ।

धावे विधावे समृधे भूतस्य पतये यजे ॥ १० ॥

इदंया जुह्वतो वयं देवान्यृतवता यजे ।

गृहानलुभ्यतो वयं सं विशेमोष गोमतः ॥ ११ ॥

एकाएका तपसा तप्यमाना जज्ञान गर्भे महिमानमिन्द्रम् ।

तेन देवा व्यषहन्त शर्वहन्ता दस्यूनामभवच्छचीपतिः ॥ १२ ॥

इन्द्रपुत्रे सोमपुत्रे दुहितासि प्रजापतेः ।

कामानस्माकं पूरय प्रति गृह्णाहि नो हविः ॥ १३ ॥

॥ द्वितीयो ऽनुवाकः ॥

॥ ११ ॥ मुञ्चामि त्वा हविषा जीवनाय कर्मज्ञातयस्मादुत राजयस्मात् ।

याहिर्जयाह मद्येतदेनं तस्या इन्द्रायी प्र मुमुक्तमेनम् ॥ १ ॥

यदि छितायुर्मदि वा परेतो मदि मृत्योरन्तिकं नीत एव ।

तमा हंगमि निर्वृतेरुपस्यादस्पर्धमेनं शतशरदाय ॥ २ ॥

सहस्राक्षेण शतवीर्येण शतायुषा हविषार्हार्धमेनम् ।

इन्द्रो यथैनं शरदो नयात्यति विश्वस्य दुरितस्य पारम् ॥ ३ ॥

शतं जीव शरदो वर्धमानः शतं हेमन्तां हतमु वसन्तान् ।

शतं त इन्द्रो अग्निः संविता बृहस्पतिः शतायुषा हविषार्हार्धमेनम् ॥ ४ ॥

प्र विंशतं प्राणापानावनद्वाहाविव प्रजम् ।

अथैवे यन्तु मृत्यवो यानाहुतिरां हतम् ॥ ५ ॥

इहैव सै प्राणापानौ मापं गातमितो युवम् ।

शरीरमस्याङ्गानि जरसे वहतं पुनः ॥ ६ ॥

जरायै त्वा परि ददामि जरायै नि धुवामि त्वा ।

जरा त्वा भद्रा नेष्ट अथैवे यन्तु मृत्यवो यानाहुतिरां हतम् ॥ ७ ॥

अभि त्वा जरिमाहितं गामुक्षणमिव रज्ज्वा ।
यस्त्वा मृत्युरभ्यर्धन्न जायमानं सुपाश्या ।
तं ते सत्यस्य हस्ताभ्यामुदमुञ्चद्बृहस्पतिः ॥ ८ ॥

इहैव ध्रुवां नि भिनोमि शालां क्षेमै तिष्ठति घृतमुक्षमाणा । ॥ १२ ॥
तां त्वा शाले सर्ववीराः सुवीरा अरिष्टवीरा उप सं चरेम ॥ १ ॥
इहैव ध्रुवा प्रति तिष्ठ शाले ऽश्वीवती गोमती सूनृतावती ।
ऊर्जस्वती घृतर्न्ती पर्यस्वत्युद्धयस्व महते सौभगाय ॥ २ ॥

धरुण्यसि शाले बृहच्छन्दाः पूतिधान्या ।
आ त्वा वत्सो गमेदा कुमार आ धेनवः सायमास्यन्दमानाः ॥ ३ ॥
इमां शालां सविता वायुरिन्द्रो बृहस्पतिर्नि भिनोतु प्रजानन् ।
उक्षन्नूद्वा मरुतो घृतेन भगो नो राजा नि कृषिं तनोतु ॥ ४ ॥
मानस्य पत्नि शरणा स्योना देवी देवेभिर्निमितास्यये ।
तृणं वसना सुमना असस्वमपासभ्यं सहवीरं रयिं दाः ॥ ५ ॥
चृतेन स्थूणामधि रोह वंशोषो विराजन्नप बृहः शन्नून्
मा ते रिपन्नुपसत्तारो गृहाणां शाले शतं जीवेम शरदः सर्ववीराः ॥ ६ ॥

एमां कुमारस्तरुण आ वत्सो जगता सह ।
एमां परिस्रुतः कुम्भ आ दधः कलशैरगुः ॥ ७ ॥
पूणे नारि प्र भर कुम्भमेतं घृतस्य भाराममृतेन संभृताम् ।
इमान्पातृनमृतेना समं दुष्टापूर्तमभि रक्षात्येनाम् ॥ ८ ॥
इमा आपः प्र भराम्ययस्मा यंक्षुनाशनीः ।
गृहानुप प्र सीदाम्यमृतेन सहायिनी ॥ ९ ॥

यददः संप्रयतीह्रावन्दता हुते ।
तस्मादा नद्योऽनामं स्य ता वो नामानि सिन्धवः ॥ १ ॥
यत्प्रेषिता वरुणेनाक्षीमै समबलात् ।

॥ १३ ॥

तदाभ्रोदिन्द्रो वो यतीस्तस्मादापो अनुं घन ॥ २ ॥

अप्रकामं स्यन्दमाना अवीवरत वो हि कम् ।

इन्द्रो वः शक्तिभिर्देवीस्तस्माद्वानाम वो हितम् ॥ ३ ॥

एको वो देवो ऽप्यतिष्ठत्स्यन्दमाना यथावशम् ।

उदानिषुर्महीरिति तस्मादुदकमुच्यते ॥ ४ ॥

आपो भद्रा घृतमिदाम् आसन्नयीषोमौ बिभ्रत्याप इक्ष्वाः ।

तीव्रो रसो मधुपृचामरंगम आ मा प्राणेन सह वर्चसा गमेत् ॥ ५ ॥

आदित्यम्याम्युत वा शृणोम्या मा घोषो गच्छति खाड् मांसाम् ।

मन्ये भेजानो अमृतस्य तर्हि हिरण्यवर्णो अमृतं यदा वः ॥ ६ ॥

इदं व आपो हृदयमयं वत्स ऋतावरीः ।

इहेत्यमेतं शक्नोम्येवेदं वेश्यामि वः ॥ ७ ॥

॥ १४ ॥

सं वो गोष्ठेन सुषदा सं रय्या सं सुभूत्या ।

अहंजातस्य यन्नाम तेना वः सं सृजामसि ॥ १ ॥

सं वः सृजत्वयमा सं पूषा सं बृहस्पतिः ।

ससिन्द्रो यो धनंजयो सयि पुष्यत् यद्वसु ॥ २ ॥

मंजग्माना अविभ्युपीरस्मिगोष्ठे करीषिणीः ।

विभंतीः सोम्यं मध्वनमीवा उपेतन ॥ ३ ॥

इहैव गाव एतनेहो शकैव पुष्यत ।

इहैवोत प्र जायध्वं मयि संज्ञानमस्तु वः ॥ ४ ॥

गिवो वो गोष्ठो भवतु गारिणकैव पुष्यत ।

इहैवोत प्र जायध्वं मया वः सं सृजामसि ॥ ५ ॥

मया गावो गोपतिना सचध्वमयं वो गोष्ठ इह पोषयिषुः ।

रामस्योपेण बहुला भवन्तीजीवा जीवन्तीरुप वः सदेम ॥ ६ ॥

॥ १५ ॥

इन्द्रमहं वणिजं वीदयामि स न ऐतुं पुण्या नो अस्तु ।

नुदन्त्रातिं परिपन्थिनै मृगं स ईशानो धनंता अस्तु मह्यम् ॥ १ ॥

ये पन्थानो बहवो देवयाना अन्तरा द्यावापृथिवी संचरन्ति ।

ते मा जुपन्तां पर्यसा घृतेन यथा क्रीत्वा धनमाहराणि ॥ २ ॥

इध्मेनाग्र इक्ष्मानो घृतेन जुहोमि हव्यं तस्मे वलाय ।

यावदीशे ब्रह्मणा वर्द्धमान इमां धियै शतसेयाय देवीम् ॥ ३ ॥

इमामये शरणि मीमृषो नो यमध्वानमर्गाम दूरम् ।

शुनं नो अस्तु प्रपणो विक्रयश्च प्रतिपणः फलिर्न मा कृणोतु ।

इदं हव्यं संविदानौ जुषेथां शुनं नो अस्तु चरितमुत्थितं च ॥ ४ ॥

येन धनेन प्रपणं चरामि धनेन देवा धनमिच्छमानः ।

तन्मे भूयो भवतु मा कनीयो ऽये सातप्तो देवान्हविषा नि पेध ॥ ५ ॥

येन धनेन प्रपणं चरामि धनेन देवा धनमिच्छमानः ।

तस्मिन् इन्द्रो रुचिमा दधातु प्रजापतिः सविता सोमो अग्निः ॥ ६ ॥

उप त्वा नमसा वयं होतवैश्वानर स्तुमः ।

स नः प्रजास्वात्मसु गोषु प्राणेषु जागृहि ॥ ७ ॥

विश्वाहा ते सदमिञ्जरेमाश्वायेव तिष्ठते जातवेदः ।

रायस्पोषेण समिषा मर्दन्तो मा ते अग्ने प्रतिवेशा रिषाम ॥ ८ ॥

॥ तृतीयो ऽनुवाकः ॥

॥ पञ्चमः प्रपाठकः ॥

प्रातरग्निं प्रातरिन्द्रं हवामहे प्रातर्मित्रावरुणा प्रातरश्विना ।

॥ १६ ॥

प्रातर्भगं पूषणं ब्रह्मणस्पतिं प्रातः सोममुत रुद्रं हवामहे ॥ १ ॥

प्रातर्जितं भर्गमुयं हवामहे वयं पुत्रमर्दितर्यो विपती ।

आध्रश्चिद्यं मन्यमानस्तुरश्चिद्राजा चिद्यं भगं भक्षीत्याहं ॥ २ ॥

भगं प्रणेतर्भगं सत्यराधो भगेमां धियमुदवा ददन्नः ।

भगं प्रणो जनय गोभिरश्विर्भगं प्र नृभिर्नृवन्तः स्याम ॥ ३ ॥

उतेदानीं भगवन्तः स्यामोत प्रपित्व उत मध्ये अहाम् ।

उतोदिता मघवन्सूर्यस्य वयं देवानां सुमतीं स्याम ॥ ४ ॥

भग एव भगवाँ अस्तु देवस्तेना वयं भगवन्तः स्याम ।

तं त्वा भग सर्व इज्जोहवीमि स नो भग पुष्टता भवेह ॥ ५ ॥

समध्वरायोपसो नमन्त दधिक्षावेव शुचये पदाय ।

अवाचीनं वंसुविदं भग मे रथमिवाश्वा वाजिन आ वहन्तु ॥ ६ ॥

अश्वावतीर्गोमतीर्न उपासो वीरवतीः सदमुद्यन्तु भद्राः ।

पृतं दुर्हाना विश्वतः प्रपीता यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥ ७ ॥

॥ १७ ॥ सीरा युञ्जन्ति कवयो युगा वि तन्वते पृथक् । धीरा देवेषु सुख्यौ ॥ १ ॥

युनक्त सीरा वि युगा तनोत कृते योनीं वपतेह वीजम् ।

विराजः श्रुष्टिः सभरा असन्धो नेदीय इत्सृण्यः पक्वमा यवन् ॥ २ ॥

लाङ्गलं पवीरवत्सुशीर्षं सोमसत्सर ।

उदिद्वपतु गामविं प्रस्थावद्रथवाहनं पीवरीं च प्रफुर्यम् ॥ ३ ॥

इन्द्रः सीतां नि गृह्णातु तां पूषाभि रक्षतु ।

सा नः पर्यस्वती दुहामुक्तरामुक्तरं समाम् ॥ ४ ॥

शुनं सुफाला वि तृदन्तु भूमिं शुनं कीनाशा अन्तु यन्तु वाहान् ।

शुनासीरा हविषा तोशमाना सुपिप्पला ओर्यधीः कर्तमसै ॥ ५ ॥

शुनं वाहाः शुनं नरः शुनं कृषतु लाङ्गलम् ।

शुनं वरुषा नन्धतां शुनमप्रामुदिद्वय ॥ ६ ॥

शुनासीरिह स मे जुषेयाम् ।

यद्विचि चक्रपुः पयस्तेनेमामुपं सिञ्चतम् ॥ ७ ॥

सीते वन्दामहे त्वावाची सुभगे भव ।

यथा नः मुमना असौ यथा नः सुफला भुवः ॥ ८ ॥

धृतेन सीता मधुना समक्ता विश्वेदेवेन्मुमता मरुद्भिः ।

सा नः सीते पर्यस्ताभ्यावृत्स्वोर्जस्वती धृतवत्स्विन्वमाना ॥ ९ ॥

इमां खनाम्योर्वधिं वीरुधां बलवत्तमाम् ।

॥ १८ ॥

यया सपत्नीं बाधते यया संविन्दते पतिम् ॥ १ ॥

उत्तानपर्णे सुभगे देवजूते सहस्वति ।

सपत्नीं मे परा शुद् पति मे केवलं कृधि ॥ २ ॥

नहि ते नाम जयाह नो अस्मिन्मसे पतौ ।

परामेव परावर्त सपत्नीं गमयामसि ॥ ३ ॥

उत्तराहर्मुत्तर उत्तरेदुत्तराभ्यः ।

अधः सपत्नी या ममाधरा साधराभ्यः ॥ ४ ॥

अहमस्मि सहमानास्यो त्वमसि सासहिः ।

उभे सहस्वती भूत्वा सपत्नीं मे सहावहे ॥ ५ ॥

अभि ते ऽधां सहमानामुप ते ऽधां सहीयसीम् ।

मामनु प्र ते मनो वत्सं गौरिव धावतु पथा वारिव धावतु ॥ ६ ॥

संशितं म इदं ब्रह्म संशितं वीर्यं बलम् ।

॥ १९ ॥

संशितं क्षत्रमजरमस्तु जिष्णुर्येषामस्मि पुरोहितः ॥ १ ॥

समहमेषां राष्ट्रं श्यामि समोजो वीर्यं बलम् ।

वृश्चामि शत्रूणां बाहूननेन हविषाहम् ॥ २ ॥

नीचैः पद्यन्तामधरे भवन्तु ये नः सूरि मघवानं पृतन्यान् ।

क्षिणामि ब्रह्मणामिबानुर्बयामि स्वानहम् ॥ ३ ॥

तीक्ष्णीयांसः परशोरपेस्तीक्ष्णतरा उत ।

इन्द्रस्य वज्रास्तीक्ष्णीयांसो येषामस्मि पुरोहितः ॥ ४ ॥

एषामहमायुधा सं श्याम्येषां राष्ट्रं सुवीरं वर्धयामि ।

एषां क्षत्रमजरमस्तु जिष्णुर्येषां चित्तं विश्वे ऽवन्तु देवाः ॥ ५ ॥

उर्ध्वेतां मघवन्वाजिनान्युद्गीराणां जयतामेतु घोषः ।

पृथग्घोषा उलुलयः केतुमन्त उदीरताम् ।

देवा इन्द्रज्येष्ठा मरुतो यन्तु सेनया ॥ ६ ॥

प्रेता जयन्ता नर उया वः सन्तु बाहवः ।

तीक्ष्णेष्वो ऽबलधन्वनो हतोभ्यायुधा अबलानुयवाहवः ॥ ७ ॥

अवसृष्टा परा पत शरव्ये ब्रह्मसंशिते ।

जयामिचान्न पद्यस्व जह्येषां वरवरं मामीषां मोचि कश्चन ॥ ८ ॥

॥ २० ॥

अयं ते योनिर्जृत्विषी यतो जातो अरोचयाः ।

तं जानन्नय आ रोहाधा नो वर्धया रयिम् ॥ १ ॥

अग्ने अद्या वदेह नः प्रत्यङ्गः सुमन्ता भव ।

प्र णो यज्ञ विशां पते धनदा असि नस्त्वम् ॥ २ ॥

प्र णो यज्ञत्वयमा प्र भगः प्र बृहस्पतिः ।

प्र देवीः प्रोत सूनृता रयिं देवी दधातु मे ॥ ३ ॥

सोमं राजानमवसे ऽग्निं गीर्भिर्हवामहे ।

आदित्यं विष्णुं सूर्यं अत्याणं च बृहस्पतिम् ॥ ४ ॥

त्वं नो अग्ने अपिभिर्घ्नस्व यज्ञं च वर्धय ।

त्वं नो देव दातवै रयिं दानाय चोदय ॥ ५ ॥

इन्द्रवायू उभाविह सुहवेह हवामहे ।

यथा नः सर्वे इज्जनः संगत्यां सुमन्ता असहानकामश्च नो भुवंत ॥ ६ ॥

अयमणं बृहस्पतिमिन्द्रं दानाय चोदय ।

वातं विष्णुं सरस्वतीं सवितारं च वाजिनम् ॥ ७ ॥

वाजस्य नु प्रसवे सं बभूविमेमा च विष्वा भुवनान्यन्तः ।

उतादिस्तनं दाषयतु प्रजानन्नयिं च नः सर्ववीरं नि यज्ञ ॥ ८ ॥

दुहां मे पञ्च प्रदिगो दुहामृवीर्ययाबलम् ।

प्रापेयं सर्वा आकृतीर्मनसा हृदयेन च ॥ ९ ॥

गौमनि वाचमुत्पेयं वचेमा माभ्युदिहि ।

आ रुन्धां सर्वतो वायुस्त्वष्टा पीपे दधातु मे ॥ १० ॥

ये अग्रयो अस्वपन्तर्ये वृत्रे ये पुरुषे ये अग्रमंसु । ॥ २१ ॥
 य आविवेशोपधीर्यो वनस्पतींस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्वेतत् ॥ १ ॥
 यः सोमे अन्तर्यो गोष्वन्तर्य आविष्टो वयःसृ यो मृगेषु ।
 य आविवेशं हिमदो यश्चतुष्पदस्तेभ्यो ॥ २ ॥
 य इन्द्रेण सरथं याति देवो वैश्वानर उत विश्वदाव्यः ।
 यं जोहवीमि पृतनासु सासहिं तेभ्यो ॥ ३ ॥
 यो देवो विश्वाद्यमु काममाहुयं दातारं प्रतिगृह्णन्तमाहुः ।
 यो धीरः शक्रः परिभूरदाभ्यस्तेभ्यो ॥ ४ ॥
 यं त्वा होतारं मनसाभि सविदुस्त्रयोदश भौवनाः पञ्च मानवाः ।
 वर्चधिसे यशसे सूनृतावते तेभ्यो ॥ ५ ॥

उक्षान्नाय वशन्नाय सोमपृष्टाय वेधसे ।

वैश्वानरज्येष्ठेभ्यस्तेभ्यो ॥ ६ ॥

दिवं पृथिवीमन्वन्तरिक्षं ये विद्युतमनुसंचरन्ति ।
 ये दिस्वपन्तर्ये वाते अन्तस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्वेतत् ॥ ७ ॥
 हिरण्यपाणिं सवितारमिन्द्रं बृहस्पतिं वरुणं मित्रमग्निम् ।
 विश्वान्देवानङ्गिरसो हवामह इमं क्रव्यादं शमयन्त्वग्निम् ॥ ८ ॥
 शान्तो अग्निः क्रव्याद्यान्तः पुरुषैरर्षणः ।
 अथो यो विश्वदाव्यपस्तं क्रव्यादमशीशमम् ॥ ९ ॥
 ये पर्वताः सोमपृष्टा आपं उक्तानशीवरीः ।
 चातः पजेन्य आदग्निस्ते क्रव्यादमशीशमन् ॥ १० ॥

हस्तिवर्चसं प्रथतां बृहद्यज्ञो अदित्या यज्ञचः संबभूव । ॥ २२ ॥
 तत्सर्वं समदुर्मह्यमेतद्विश्वं देवा अदितिः सजोषाः ॥ १ ॥
 मित्रश्च वरुणश्चेन्द्रो रुद्रश्च चेततुः ।
 देवासो विश्वधायस्ते माञ्जन्तु वर्चसा ॥ २ ॥
 येन हस्ती वर्चसा संबभूव येन राजा मनुष्येष्वप्स्वपन्तः ।

येन देवा देवतामय आयन्तेन मामद्य वर्चसायै वर्चस्विर्न कृणु ॥ ३ ॥

यत्ते वर्चो जातवेदो बृहद्भवत्याहुतेः ।

यावात्सूर्यस्य वर्च आसुरस्य च हस्तिनः

तार्वन्मे अश्विना वर्च आ धत्ता पुष्करस्रजा ॥ ४ ॥

यावच्चतस्रः प्रदिशश्चक्षुर्योवत्समधुते ।

तावत्समेतिन्द्रियं मयि तद्वस्तिवर्चसम् ॥ ५ ॥

हस्ती मृगाणां सुषदामतिष्ठावान्वभूव हि ।

तस्य भगेन वर्चसाभि पिबामि मामहम् ॥ ६ ॥

॥ २३ ॥

येन वेहद्भूर्विष नाशयामसि तत्त्वत् ।

इदं तदन्यत्र त्वदर्प दूरे नि दध्मसि ॥ १ ॥

आ ते योनिं गर्भं एतु पुमान्बाण इवेपुधिम् ।

आ वीरो ऽब जायतां पुचस्ते दर्शमास्यः ॥ २ ॥

पुमांसं पुचं जनय तं पुमाननु जायताम् ।

भवासि पुत्राणां माता जातानां जनयाश्च यान् ॥ ३ ॥

यानि भद्राणि बीजान्यृषभा जनयन्ति च ।

तैस्त्वं पुचं विन्दस्व सा प्रमूर्धेर्नुका भव ॥ ४ ॥

कृणोमि ते प्राजापत्यमा योनिं गर्भं एतु ते ।

विन्दस्व त्वं पुचं नारि यस्तुभ्यं शमसद्यमु तस्मै त्वं भव ॥ ५ ॥

यासां द्यौः पिता पृथिवी माता समुद्रो मूलं धीरुषां बभूव ।

तास्त्वा पुचविद्याय देवीः प्रावन्त्वोषधयः ॥ ६ ॥

॥ २४ ॥

पर्यस्वतीरोषधयः पर्यस्वन्मामकं वर्चः ।

अथो पर्यस्वतीनामा भरे ऽहं संहस्रशः ॥ १ ॥

वेदाहं पर्यस्वन्तं चकार धान्यं बहु ।

संभृता नाम यो देवस्तं वयं हवामहे योयो अयञ्जनो गृहे ॥ २ ॥

इ॒मा याः प॒ञ्च प्र॒दिशो॑ मान॒वीः प॒ञ्च कृ॒ष्टयः ।
 वृ॒ष्टे शा॒पं न॒दीरि॒वेह स्फा॒तिं स॒माव॑हान् ॥ ३ ॥
 उ॒दुत्सं श॒तधा॑रं स॒हस्र॑धा॒रम॒क्षित॑म् ।
 ए॒वासा॑के॒दं धा॒न्यं स॒हस्र॑धा॒रम॒क्षित॑म् ॥ ४ ॥
 श॒तह॑स्त स॒माह॑रं स॒हस्र॑हस्त॒ सं कि॑र ।
 कृ॒तस्य॑ का॒र्यस्य॑ चे॒ह स्फा॒तिं स॒माव॑ह ॥ ५ ॥
 ति॒स्रो मा॒त्रा ग॒न्धर्वा॑णां च॒तस्रो॑ गृ॒हप॑त्याः ।
 तासां॑ या स्फा॒तिम॑त्त॒मा तया॑ त्वाभि मृ॒शाम॑सि ॥ ६ ॥
 उ॒पोह॑श्च स॒मूह॑श्च॒ छत्तारो॑ ते प्रजा॒पते ।
 तावि॒हा व॑हतां स्फा॒तिं ब॒हुं भू॒मान॑म॒क्षित॑म् ॥ ७ ॥

उ॒ज्जु॒दस्त्वो॒ज्जु॒दतु॑ मा धृ॒ष्टाः श॒यने॒ स्वे । ॥ २५ ॥
 इ॒ष्टुः का॒मस्य॑ या भी॒मा तया॑ वि॒ध्यामि॒ त्वा हृ॒दि ॥ १ ॥
 आ॒धी॒र्षणां॑ का॒मश॑ल्यामि॒ष्टुं संक॑ल्पकु॒ल्मल॑ाम् ।
 तां सु॑स॒नतां॑ कृ॒त्वा का॒मो वि॒ध्यतु॒ त्वा हृ॒दि ॥ २ ॥
 या झी॒हाने॑ शोष॒यति॒ काम॑स्ये॒षुः सु॑स॒नता ।
 प्रा॒चीर्न॑प॒क्षा व्यो॒या तया॑ वि॒ध्यामि॒ त्वा हृ॒दि ॥ ३ ॥
 शु॒चा वि॒द्वा व्यो॑र्ष॒या शु॒ष्कास्या॑भि सर्प॒ मा ।
 मृ॒दुर्नि॑र्म॒न्युः के॒वली॑ प्रि॒यवा॑दि॒न्यनु॑व्र॒ता ॥ ४ ॥
 आ॒जामि॒ त्वाज॑न्या परि॒ मातु॑र॒षो पि॒तुः ।
 यथा॑ मम॒ कृता॑व॒सो मम॑ चि॒त्तमु॑पा॒र्यसि॑ ॥ ५ ॥
 व्य॑स्ये मि॒त्रावरु॑णी हृ॒दश्चि॒त्तान्य॑स्य॒तम् ।
 अ॒र्षेना॑म॒क्रतुं॑ कृ॒त्वा ममै॒व कृ॑णु॒तं व॑शे ॥ ६ ॥

॥ पञ्चमो ऽनुवाकः ॥

ये॒ऽस्यां॑ स्य प्रा॒च्यां दि॒शि हे॒तयो॑ नामं द्रे॒वास्तेषां॑ वो अ॒ग्निरि॒वः । ॥ २६ ॥

ते नो मृदत ते नो ऽधि ब्रूत तेभ्यो वो नमस्तेभ्यो वः स्वाहा ॥ १ ॥
 ये॒ऽस्यां स्य दक्षिणायां दि॒र्यविष॒वो नाम दे॒वास्तेषां वः काम॒ इष॒वः ।

ते नो० ॥ २ ॥

ये॒ऽस्यां स्य प्र॒तीच्यां दि॒शि वैरा॒जा नाम दे॒वास्तेषां व आप॒ इष॒वः ।

ते नो० ॥ ३ ॥

ये॒ऽस्यां स्योदी॒च्यां दि॒शि प्र॒विर्धन्तो नाम दे॒वास्तेषां वो वात॒ इष॒वः ।

ते नो० ॥ ४ ॥

ये॒ऽस्यां स्य ध्रु॒वायां दि॒शि नि॒लिम्बा नाम दे॒वास्तेषां व ओष॑धीरिष॒वः ।

ते नो० ॥ ५ ॥

ये॒ऽस्यां स्योर्ध्वायां दि॒र्यव॑स्त्वन्तो नाम दे॒वास्तेषां वो बृ॒हस्पति॑रिष॒वः ।

ते नो मृदत ते नो ऽधि ब्रूत तेभ्यो वो नमस्तेभ्यो वः स्वाहा ॥ ६ ॥

॥ २९ ॥ प्रा॒ची दि॒ग्प्रि॒रधि॑पतिरसितो रक्षि॒तादि॒त्या इष॒वः । तेभ्यो नमो
 ऽधि॑पतिभ्यो नमो रक्षि॒तृभ्यो नम॑ इषु॒भ्यो नम॑ एभ्यो अस्तु । यो॒ऽसा॒न्वेष्टि॑ यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्भे॑ दध्मः ॥ १ ॥

दक्षि॒णा दि॒ग्नि॒द्रो ऽधि॑पतिस्तिरश्चिरा॒जी रक्षि॒ता पि॒तर॒ इष॒वः ।

तेभ्यो० । ० ॥ २ ॥

प्र॒ती॒ची दि॒ग्वरु॒णो ऽधि॑पतिः पृ॒दाकू॑ रक्षि॒तान्नि॑ष॒वः ।

तेभ्यो० । ० ॥ ३ ॥

उ॒दी॒ची दि॒क्सो॒मो ऽधि॑पतिः स्व॒जो रक्षि॒ताश॑नि॒रिष॒वः ।

तेभ्यो० । ० ॥ ४ ॥

ध्रु॒वा दि॒ग्नि॒षण्ण॑रधि॑पतिः क॒स्माप॑यीवो रक्षि॒ता वी॒रुध॒ इष॒वः ।

तेभ्यो० । ० ॥ ५ ॥

ऊ॒र्ध्वा दि॒ग्बृ॒हस्पति॑रधि॑पतिः श्वि॒वो रक्षि॒ता व॑र्यमिष॒वः । तेभ्यो नमो
 ऽधि॑पतिभ्यो नमो रक्षि॒तृभ्यो नम॑ इषु॒भ्यो नम॑ एभ्यो अस्तु । यो॒ऽसा॒न्वेष्टि॑ यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्भे॑ दध्मः ॥ ६ ॥

एकैक्येया सृष्ट्या सं बभूव यच्च गा असृजन्त भूतकृतो विम्बहूमाः । ॥ २८ ॥
यच्च विजायते यमिन्यपतुः सा पशून्दिशति रिफती रुशती ॥ १ ॥

एषा पशून्सं दिशति क्रव्यादृत्वा व्यडरी ।

उतनां ब्रह्मणे दद्यात्तथा स्योना शिवा स्यात् ॥ २ ॥

शिवा भव पुरुषेभ्यो गोभ्यो अश्वेभ्यः शिवा ।

शिवास्मै सर्वस्मै श्रेयसाय शिवा न इहेधि ॥ ३ ॥

इह पुष्टिरिह रसं इह सहस्रं सातमा भव । पशून्मिनि पोषय ॥ ४ ॥

यच्चा सुहार्दः सुकृतो मदन्ति विहाय रोगं तन्त्रयः स्वायाः ।

तं लोकं यमिन्यभिसंबभूव सा नो मा हिंसीत्युरुषान्यशून् ॥ ५ ॥

यच्चा सुहार्दं सुकृतामपि होतुतां यच्च लोकः ।

तं लोकं यमिन्यभिसंबभूव सा नो मा हिंसीत्युरुषान्यशून् ॥ ६ ॥

यद्राजानो विभजन्त इष्टापूर्तस्य षोडशं यमस्यामी संभासदः । ॥ २९ ॥

अविस्तस्मात्प्र मुञ्चति दत्तः शितिपात्स्वधा ॥ १ ॥

सर्वान्कामान्पूरयत्याभवन्भवन्भवन् ।

आकूतिप्रो ऽचिदन्तः शितिपात्रोप दस्यति ॥ २ ॥

यो ददाति शितिपादमविं लोकेन संमितम् ।

स नाकं मभ्यारोहति यच्च शुक्रो न क्रियते अबलेन वलीयसे ॥ ३ ॥

पञ्चापूपं शितिपादमविं लोकेन संमितम् ।

प्रदातोपं जीवति पितृणां लोके ऽक्षितम् ॥ ४ ॥

पञ्चापूपं शितिपादमविं लोकेन संमितम् ।

प्रदातोपं जीवति सूर्यो मासयोरक्षितम् ॥ ५ ॥

इदं नोपं दस्यति समुद्र इव पयो महत् ।

देवो संवासिनाविं शितिपात्रोपं दस्यति ॥ ६ ॥

क इदं कसा अदात्कामः कामायादात् ।

कामो दाता कामः प्रतियहीता कामः समुद्रमा विवेश ।

कामेन त्वा प्रति गृह्णामि कामैतत्ते ॥ ७ ॥

भूमिंष्ट्वा प्रति गृह्णात्वन्तरिक्षमिदं महत् ।

माहं प्राणैर्मात्मना मा प्रजया प्रतिगृह्य वि राधिपि ॥ ८ ॥

॥ ३० ॥

सहृदयं सांमनस्यमविद्वेपं कृणोमि वः ।

अन्यो अन्यमभि हर्षेत वत्सं जातमिवाध्या ॥ १ ॥

अनुव्रतः पितुः पुत्रो माघा भवतु संमनाः ।

जाया पत्ये मधुमतीं वाचं वदतु शन्तिवाम ॥ २ ॥

मा भ्राता भ्रातरं द्विष्टन्मा स्वसारमुत स्वसा ।

सम्यञ्चः सव्रता भूत्वा वाचं वदत भद्रया ॥ ३ ॥

येन देवा न वियन्ति नो च विद्विषते मिथः ।

तत्कृणोमो वत्सं वो गृहे संज्ञानं पुरुषेभ्यः ॥ ४ ॥

ज्यायस्वन्तश्चित्तो मा वि यीष्ट संराधयन्तः सधुराश्चरन्तः ।

अन्यो अन्यसै वत्सु वदन्त एतं सघ्रीचीनाम्बः संमनसस्कृणोमि ॥ ५ ॥

समानी प्रपा सह वो ऽन्वभागः समाने योक्ते सह वो युनज्मि ।

सम्यञ्चो ऽग्रि संपर्यतारा नाभिमिवाभितः ॥ ६ ॥

सघ्रीचीनाम्बः संमनसस्कृणोम्येकश्रुष्टीन्सर्वनेन सर्वान् ।

देवा इवामृतं रक्षमाणाः सायंप्रातः सौमनसो वो अस्तु ॥ ७ ॥

॥ ३१ ॥

वि देवा जस्सावृतच्च त्वमपे अरात्या ।

अर्धहं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥ १ ॥

व्यात्यां पर्वमानो वि शक्रः पापकृत्यया । अर्धहं ॥ २ ॥

वि याम्याः प्रशवं आरण्येष्वोपस्तृष्णायासरन् । अर्धहं ॥ ३ ॥

वी३ मे घावापृथिवी इतो वि घन्वानो दिशदिशम् । अर्धहं ॥ ४ ॥

त्वष्टा दुहित्रे बहन्तुं युनक्तीतीदं विश्वं भुवनं वि योति । अर्धहं ॥ ५ ॥

अपिः प्राणानसं दधाति चन्द्रः प्राणैर्न संहितः । अर्धहं ॥ ६ ॥

प्राणेन विश्वतोर्वीर्यं देवाः सूर्यं समैरयन् । व्य॑हं० ॥ ७ ॥

आयुष्मतामायुष्कृतां प्राणेन जीव मा मृषाः । व्य॑हं० ॥ ८ ॥

प्राणेन प्राणतां प्राणेहैव भव मा मृषाः । व्य॑हं० ॥ ९ ॥

उदायुषा समायुषोदोषधीनां रसेन । व्य॑हं० ॥ १० ॥

आ पर्जन्यस्य वृष्ट्योदंस्थामामृता वयम् ।

व्य॑हं सर्वेण प्राप्सन्ना वि यक्ष्मेण॑ समायुषा ॥ ११ ॥

॥ ५३० अनुवाकः ॥

॥ ५४ः प्रपाठकः ॥

॥ तृतीय काण्डं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

॥ १ ॥ ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्वि सीमतः सुरुचो वेन आवः ।
 स बुध्या उपमा अस्य विष्टाः सतश्च योनिमसंतश्च वि वः ॥ १ ॥
 इयं प्रिया राष्ट्रेत्वये प्रथमाय जनुषे भुवनेष्टाः ।
 तस्मा एतं सुरुचं हारमहं घर्मे श्रीणन्तु प्रथमाय धास्यवे ॥ २ ॥
 म यो जज्ञे विद्वानस्य बभ्रुर्विष्टा देवानां जनिमा विवक्ति ।
 ब्रह्म ब्रह्मण उज्जंभार मध्यान्नीचैरुचैः स्वधा अभि म तस्यौ ॥ ३ ॥
 स हि दिवः स पृथिव्या ज्ञतस्या मही क्षेमं रोदसी अस्कभायत ।
 महान्मही अस्कभायद्वि जातो द्यां सद्य पार्थिवं च रजः ॥ ४ ॥
 स बुध्यादाष्ट जनुषो ऽभ्ययं बृहस्पतिर्देवता तस्य सम्भाट ।
 अह्येष्टुक् ज्योतिषो जनिष्टार्थं द्युमन्तो वि वंसन्तु विप्राः ॥ ५ ॥
 नूनं तदेस्य काव्यो हिंनोति मही देवस्य पूर्यस्य धाम ।
 एष जज्ञे बहुभिः साकमित्या पूर्वं अर्धे विधिंते सुसन्तु ॥ ६ ॥
 यो ऽर्धवाणं पितरं देवबन्धुं बृहस्पतिं नमसाव च गच्छात् ।
 त्वं विश्वेषां जनिता यथासः कविर्देवो न दभाय स्वधावान् ॥ ७ ॥

॥ २ ॥ य आत्मदा बलदा यस्य विश्वं उपामंते प्रशिषं यस्य देवाः ।
 योऽस्मेगे द्विपदो यश्चतुष्पदः कस्य देवाय हविषा विधेम ॥ १ ॥

यः प्राणतो निमिषतो महित्वैको राजा जगतो बभूव ।
यस्य छायामृतं यस्य मृत्युः कस्मै ० ॥ २ ॥
यं क्रन्दसी अवंतश्चस्कभाने भियसाने रोदसी अहयेताम् ।
यस्यासौ पन्था रजसो विमानः कस्मै ० ॥ ३ ॥
यस्य द्यौरुर्वो पृथिवी च मही यस्याद उर्वं न्तरिक्षम् ।
यस्यासौ सूरौ विततो महित्वा कस्मै ० ॥ ४ ॥
यस्य विश्वे हिमवन्तो महित्वा समुद्रे यस्य रमामिदाहुः ।
इमाश्च प्रदिशो यस्य बाहू कस्मै ० ॥ ५ ॥
आपो अये विश्वमावगाभे दधाना अमृता अतजाः ।
यासु देवीष्वधि देव आसीत्कस्मै ० ॥ ६ ॥
हिरण्यगर्भः समवर्तताये भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् ।
स दाधार पृथिवीमुत द्यां कस्मै ० ॥ ७ ॥

आपो षत्सं जनयन्तीर्गर्भमये समरयन् ।

तस्योत जार्यमानस्योत्वं आसीद्विरण्ययः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥ ८ ॥

उदितस्त्रयो अक्रमन्याघ्रः पुरुषो वृकः ।

॥ ३ ॥

हिरुग्धि यन्ति सिन्धवो हिरुग्देवो वनस्पतिर्हिरुङ्मन्तु गजवः ॥ १ ॥

परैणु प्रथा वृकः परमेणोत तस्करः ।

परैण दत्वती रज्जुः परैणाघायुर्येतु ॥ २ ॥

अष्टयौ च ते मुखे च ते व्याघ्र जम्भयामसि । आत्सर्वाब्धिंशतिं नखान् ॥ ३ ॥

व्याघ्रं दत्वतां वयं प्रथमं जम्भयामसि ।

आदु ऐनमथो अहिं यातुधानमथो वृकम् ॥ ४ ॥

यो अद्य स्तेन आर्यति स सर्पिष्टो अपायति ।

पथामेपध्वसेनतिन्द्रो वज्रेण हन्तु तम् ॥ ५ ॥

मूर्णो मृगस्य दन्ता अपिशीला उ पृष्टयः ।

निमुक्ते गोधा भवतु नीचायद्वशुर्मृगः ॥ ६ ॥

यत्संयमो न वि यमो वि यमो यन्न संयमः ।

इन्द्रजाः सोमजा अथर्वणमसि व्याप्रजम्भनम् ॥ ७ ॥

॥ ४ ॥

मां त्वा गन्धर्वो अखनदरुणाय मृतभ्रजे ।

तां त्वा वयं खनामस्योर्षधिं शेषहर्षणीम् ॥ १ ॥

उदुषा उदु सूर्ये उदिदं मामकं वचः ।

उदेजतु प्रजार्पतिवृषा शुष्मेण वाजिना ॥ २ ॥

यथा स ते विरोहते ऽभितप्रमिवानति ।

ततस्ते शुष्मवत्तरमियं कृणोत्वोर्षधिः ॥ ३ ॥

उहुष्मोर्षधीनां सारं ऋषभाणाम् ।

सं पुंसामिन्द्र वृष्ण्यमस्मिन्नेहि तनूवशिन् ॥ ४ ॥

अपां रसः प्रथमजो ऽग्नौ वनस्पतीनाम् ।

उत सोमस्य भ्रातास्युतार्पमसि वृष्ण्यम् ॥ ५ ॥

अद्याग्रे अद्य संवितरद्य देवि सरस्वति ।

अद्यास्य ब्रह्मणस्पते धनुरिवा तानया पसः ॥ ६ ॥

आहं तनोमि ते पसो अधि ज्यामिब धन्वनि ।

क्रमस्वर्गे इव रोहितमनबलायता सदा ॥ ७ ॥

अश्वस्याश्वतरस्याजस्य देवस्य च ।

अश्वर्षभस्य ये वाजास्तानस्मिन्नेहि तनूवशिन् ॥ ८ ॥

॥ ५ ॥

सहस्रशृङ्गो वृषभो यः समुद्रादुदाचरत् ।

तेना सहस्रेणा वयं नि जनेनस्वापयामसि ॥ १ ॥

न भूमिं यातो अति वाति नाति पश्यति कश्चन ।

स्त्रियश्च सर्वाः स्वापय शुनश्चेन्द्रसखा चरन् ॥ २ ॥

प्रोहेश्यास्तस्येश्या नारीया वक्षशीवरीः ।

स्त्रियो याः पुण्यगन्धयस्ताः सर्वाः स्वापयामसि ॥ ३ ॥

एजदेजदजयभं चक्षुः प्राणमजयभम् ।
 अङ्गान्यजयभं सर्वा रात्रीणामतिशब्दे ॥ ४ ॥
 य आस्ते यश्चरति यश्च तिष्ठन्विषम्यति ।
 तेषां सं दध्मो अक्षीणि यषेदं हर्म्य तथा ॥ ५ ॥
 स्वप्नु माता स्वप्नु पिता स्वप्नु आ स्वप्नु विश्वपतिः ।
 स्वपन्त्वस्यै ज्ञातयः स्वप्त्वयमभितो जनः ॥ ६ ॥
 स्वप्नं स्वप्नाभिकरणेन सर्वं निष्वापया जन्मम् ।

ओत्सूर्यमन्यानस्वापयायुषं जागृताद्दहमिन्द्र इवारिष्टो अक्षितः ॥ ७ ॥

॥ प्रथमो ऽनुशाकः ॥

ब्राह्मणो जज्ञे प्रथमो दशशीर्षो दशास्यः ।

॥ ६ ॥

स सोमं प्रथमः पेषौ स चकारारसं विषम् ॥ १ ॥

यावन्ती द्यावापृथिवी वरिष्णा यावत्सप्त सिन्धवो वितष्टिरे ।

वाचं विषस्य दूषणीं तामितो निरवादिषम् ॥ २ ॥

सुपर्णस्त्वा गरुत्मान्विषं प्रथममावयत् ।

नामीमदो नारु रूप उतासी अभवः पितुः ॥ ३ ॥

यस्त आस्यत्यश्वाङ्गुरिवैक्राञ्चिदधि धन्वनः ।

अपस्कम्भस्यं शल्यानिर्वोचमहं विषम् ॥ ४ ॥

शल्याद्विषं निर्वोचं प्राञ्जनादुत पर्णधेः ।

अपाष्टाङ्गुलाकुल्मलानिर्वोचमहं विषम् ॥ ५ ॥

अरसस्तं इषो गत्यो ऽथो ते अरसं विषम् ।

उतारसस्य वृक्षस्य धनुष्टे अरसारसम् ॥ ६ ॥

ये अपीषन्ते अर्दिहन्य आस्यन्ते अवासृजन् ।

सर्वे ते वध्नयः कृता वध्निर्विषगिरिः कृतः ॥ ७ ॥

वध्नयस्ते खनितारो वध्निस्त्वमस्योषधे ।

वध्निः स पर्वतो गिरिर्यतो जातमिदं विषम् ॥ ८ ॥

॥ ७ ॥

वारिदं वारयातै बरणावन्वामधि ।

तचामृतस्यासिक्तं तेना ते वारये विषम् ॥ १ ॥

अरसं प्राच्यं विषमरसं यदुदीच्यम् ।

अथेदमधराच्यं कस्मेण वि कल्पते ॥ २ ॥

कस्मं कृत्वा त्रियै पीबस्काकमुदारधिम ।

क्षुधा किल त्वा दुष्टनो जस्रिचान्त न ह्रूपः ॥ ३ ॥

वि ते मदं मदावति शरमिव पातयामसि ।

प्र त्वा चरुमिव येषन्तं वर्चसा स्थापयामसि ॥ ४ ॥

परि यामनिवाचितं वर्चसा स्थापयामसि ।

तिष्ठो वृष्ट इव स्थाम्यभिखाते न ह्रूपः ॥ ५ ॥

पवस्तेस्त्वा पर्यङ्गीणन्दूर्णेभिरजिनैरुत ।

प्रकीरसि तमोपथे ऽभिखाते न ह्रूपः ॥ ६ ॥

अनाम्ना ये वः प्रथमा यानि कर्माणि चक्रिरे ।

वीरान्नो अत्र मा दभन्तह एतत्पुरो दधे ॥ ७ ॥

॥ ८ ॥

भूतो भूतेषु पय आ दधाति स भूतानामधिपतिर्बभूव ।

तस्य मृत्युश्चरति राजसूयं स राजा राज्यमनु मन्यतामिदम् ॥ १ ॥

अभि प्रेहि मापं वेन उयश्चेक्षा संपानहा ।

आ तिष्ठ मित्रवर्धन तुभ्यै देवा अधि ब्रवन् ॥ २ ॥

आतिष्ठन्तं परि विश्वे अभूयं ह्रियं वसानश्चरति स्वरोचिः ।

महत्तदृष्णो अमुं स्य नाम् विश्वरूपो अमृतानि तस्यौ ॥ ३ ॥

प्याग्नौ अधि वेयाघ्रे वि क्रमस्व दिशो महीः ।

विशंस्त्वा सया वाञ्छन्त्वापो दिव्याः पर्यस्ततीः ॥ ४ ॥

या आपो दिव्याः पर्यसा मर्दन्यन्तरिष्ट उत वा पृथिष्याम् ।

तासीं त्वा सर्वोसामपामभि पित्रामि वर्चसा ॥ ५ ॥

अभि त्वा वर्चसामिचत्रापो दिव्याः पर्यस्ततीः ।

यथासौ मित्रवर्धनस्तथा त्वा सविता कर्त ॥ ६ ॥

एना आधं परिपस्वजानाः सिंहं हिंक्षन्ति महते सौभगाय ।

समुद्रं न सुभुवंस्तस्थिवासं मर्मज्यन्तौ द्वीपिनमस्वपन्तः ॥ ७ ॥

एहिं जीवं चार्यमाणं पर्वतस्यास्यर्क्षम् ।

॥ ९ ॥

विश्वेभिर्देवैर्देतं परिधिर्जीवनाय कम ॥ १ ॥

परिपाणं पुरुषाणां परिपाणं गवामसि ।

अश्वानामर्वतां परिपाणाय तस्थिये ॥ २ ॥

उतासिं परिपाणं यातुजन्मनमाञ्जन ।

उतामृतस्य त्वं वेत्थायो असि जीवभोजनमथो हरितभेषजम् ॥ ३ ॥

यस्याञ्जनं प्रसर्पस्यङ्गमङ्गं परुष्यरुः ।

ततो यक्षं वि बन्धस उयो मध्यमशीरिव ॥ ४ ॥

नैनं प्राप्नोति शपथो न कृत्वा नाभिश्चोचनम् ।

नैनं विष्कन्धमधुते यस्त्वा बिभर्त्याञ्जन ॥ ५ ॥

असन्मन्वाहुष्वप्याहुष्कृताद्यमलादुत ।

दुर्हादेश्वक्षुषो योरात्तस्मान्नः पाह्याञ्जन ॥ ६ ॥

इदं विद्वानाञ्जन सत्यं वक्ष्यामि नानृतम् ।

सनेयमश्वं गामहमात्मानं तव पूरुष ॥ ७ ॥

चयो दासा आञ्जनस्य तस्मा बलास आदर्हिः ।

वर्षिष्ठः पर्वतानां चिककुचाम ते पिता ॥ ८ ॥

यदाञ्जनं चैककुदं जातं हिमवतस्परि ।

यातुंश्च सर्वां जन्मयत्तवीश्च यातुधान्यः ॥ ९ ॥

यदि वासिं चैककुदं यदि यामुनमुच्यसे ।

उभे ते भद्रे नास्ती ताभ्यां नः पाह्याञ्जन ॥ १० ॥

वाताज्जातो अन्तरिक्षाद्बिद्युतो ज्योतिष्परि ।

॥ १० ॥

स नो हिरण्यजाः शहः कृशेनः पातंहंसः ॥ १ ॥

यो अयतो रोचनानां समुद्रादधि जज्ञिये ।

गृहेन हत्वा रक्षांस्यत्रिणो वि यहामहे ॥ २ ॥

शहेनामीवाममर्तिं शहेनोत सदान्वाः ।

शहो नो विश्वभेषजः कृशेनः पातंहंसः ॥ ३ ॥

दिवि जातः समुद्रजः सिन्धुतस्पर्याभृतः ।

स नो हिरण्यजाः शहः आयुष्यतरणो मणिः ॥ ४ ॥

समुद्राज्जातो मणिवृत्वाज्जातो दिवाकरः ।

सो अस्मान्तस्वतः पातु हेत्या देवासुरेभ्यः ॥ ५ ॥

हिरण्यानामेको ऽसि सोमास्त्वमधि जज्ञिये ।

रथे त्वमसि दर्शत इषुधौ रोचनस्त्वं प्र ण आयुषि तारिषत् ॥ ६ ॥

देवानामस्य कृशेनं बभूव तदात्मन्वच्चरत्यप्स्वन्तः ।

तत्ते बभाम्यायुषे वर्चसे यलाय दीर्घायुत्वाय शतशरदाम कर्शेनस्वाभि
रदतु ॥ ७ ॥

॥ द्वितीयो ऽनुवाकः ॥

॥ ११ ॥ अनङ्गान्दाधार पृषिवीमुत धामनङ्गान्दाधारोर्वन्तरिक्षम् ।

अनङ्गान्दाधार प्रदिशः पदुर्वीरानङ्गान्विश्वं भुवन्मा विवेश ॥ १ ॥

अनङ्गानिन्द्रः स पशुभ्यो वि चष्टे चयां ह्रजो वि मिमीते अध्वनः ।

भूतं भविष्यद्वचना दुहानः सर्वा देवानां चरति व्रतानि ॥ २ ॥

इन्द्रो जातो मनुष्येष्वन्तर्धर्मस्तु प्रश्नरति शोशुचानः ।

सुप्रजाः सन्त उदारे न संपद्यो नाश्रीयार्दनुदहो विजानन् ॥ ३ ॥

अनङ्गान्दुहे सुकृतस्य लोक ऐजं पाययति पर्वमानः पुरस्तात् ।

पर्जन्यो धारा मरुत ऊधो अस्य यज्ञः पयो दर्शिणा दोहो अस्य ॥ ४ ॥

यस्य नेशे यज्ञपतिर्न यज्ञो नास्य दातेशे न प्रतिग्रहीता ।

यो विश्वजिहिष्वभृष्टिष्वकंमो धर्मं नो ब्रूत यत्तमश्चतुर्प्यात् ॥ ५ ॥

येन देवाः स्वराहुरुहिवा शरीरममृतस्य नाभिम् ।

तेन गेष्य सुकृतस्य लोकं घर्मस्य व्रतेन तपसा यशस्यवः ॥ ६ ॥

इन्द्रो रूपेणापिर्वहेन प्रजापतिः परमेष्ठी विराट् ।

विश्वानरे अक्रमत विश्वानरे अक्रमतानुदुस्रक्रमत ।

सो ऽदंहयत सो ऽधारयत ॥ ७ ॥

मध्यमेतदनुहो यच्चैष वह आर्हितः ।

एतावदस्य प्राचीनं यावान्नृत्यहः समाहितः ॥ ८ ॥

यो वेदानुहो दोहान्नामानुपदस्वतः ।

प्रजां च लोकं चाप्नोति तथा सप्तक्षयैर्विदुः ॥ ९ ॥

पद्भिः सेदिमंवक्रामच्चिरां जङ्गमिस्तुदन् ।

अर्मेणानुद्वान्कीलालं कीनार्शश्चाभि गच्छतः ॥ १० ॥

द्वादश वा एता रात्रीर्वत्या आहुः प्रजापतेः ।

तचोप ब्रह्म यो वेद तद्वा अहो व्रतम् ॥ ११ ॥

दुहे सायं दुहे प्रातर्दुहे मध्यन्दिनं परि ।

दोहा ये अस्य संयन्ति तान्विद्वानुपदस्वतः ॥ १२ ॥

रोहण्यसि रोहण्यस्यम्बिच्चस्य रोहणी । रोहयेदमरुन्धति ॥ १ ॥ ॥ १२ ॥

यज्ञे रिष्टं यज्ञे ह्युत्तमस्ति पेष्टं त आत्मनि ।

धाता तद्भद्रया पुनः सं दधत्यरुषा परुः ॥ २ ॥

सं ते मज्जा मज्जा भवतु समुं ते परुषा परुः ।

सं ते मांसस्य विस्रस्तं समस्थ्यपि रोहतु ॥ ३ ॥

मज्जा मज्जा सं धीयतां चर्मणा चर्म रोहतु ।

असृक्ते अस्थि रोहतु मांसं मांसेन रोहतु ॥ ४ ॥

लोम लोम्बा सं कल्पया त्वचा सं कल्पया त्वचम् ।

असृक्ते अस्थि रोहतु द्विवं सं धेहोषधे ॥ ५ ॥

स उत्तिष्ठ मेहि प्र द्रव रयः सुचक्रः सुपविः सुनाभिः ।

प्रति तिष्ठोर्ध्वः ॥ ६ ॥

यदि कर्तुं पतित्वा संशये यदि वाग्मा प्रहंतो जघान ।
अभू रथस्येवाङ्गानि सं दधत्पुरुषा परः ॥ ७ ॥

॥ १३ ॥

उत देवा अवहितं देवा उन्नयथा पुनः ।
उतागंश्चक्रुषं देवा देवा जीवयथा पुनः ॥ १ ॥
द्वाविमौ वातौ वात आ सिन्धोरा परावतः ।
दद्यां ते अन्य आ वातु व्ययन्यो वातु यद्रपः ॥ २ ॥
आ वात वाहि भेषजं वि वात वाहि यद्रपः ।
तं हि विश्वभेषज देवानां दूत ईर्यसे ॥ ३ ॥
वार्यन्तामिमं देवास्त्वार्यन्तां मरुतां गुणाः ।
वार्यन्तां विश्वा भूतानि यथायमरणा अस्त ॥ ४ ॥
आ त्वागमं शंतातिभिर्यो अरिष्टतातिभिः ।
दद्यां त उयमाभारिपं परा यक्ष्मं सुवामि ते ॥ ५ ॥
अयं मे हस्ती भगवानयं मे भगवत्तरः ।
अयं मे विश्वभेषजो ऽयं शिवाभिर्मर्शनः ॥ ६ ॥
हस्ताभ्यां दशशस्त्राभ्यां जिह्वा वाचः पुटोग्दी ।
अनाममिन्नुभ्यां हस्ताभ्यां ताभ्यां त्वाभि मृशामसि ॥ ७ ॥

॥ १४ ॥

अजो ह्ययं परजनिष्ट शोकात्सो अपश्यज्जनितामये ।
तेन देवा देवतामयं आयन्तेन रोहानुरुहुर्मध्यासः ॥ १ ॥
क्रमध्वमग्निना नाकमुखाहस्तेषु चिभतः ।
दिवस्पृष्टं स्वर्गत्वा मिथ्या देवेभिराहुम् ॥ २ ॥
पृष्टाभूमिथ्या अहमन्तरिक्षमारुहमन्तरिक्षादिवमारुहम् ।
दियो नाकस्य पृष्टास्त्वयं ज्योतिरगामहम् ॥ ३ ॥
स्वयन्तो नापेक्षन्त आ द्यां रोहन्ति रोदसी ।

यज्ञं ये विश्वतोधारं सुविहांसो वितेनिरे ॥ ४ ॥

अप्रे प्रेहि प्रथमो देवतानां चक्षुर्देवानामुत मानुषाणाम् ।

इयंक्षमाणा भृगुभिः सजोषाः स्वयेन्तु यजमानाः स्वस्ति ॥ ५ ॥

अजमनजि पयसा घृतेन दिव्यं सुपर्णं पयसं बृहन्तम् ।

तेन गेष्म सुकृतस्य लोकं स्वरोहन्तो अभि नार्कमुत्तमम् ॥ ६ ॥

पञ्चौदनं पञ्चभिर्ह्रुलिभिर्द्व्यौदिर पञ्चधैतमोदनम् ।

प्राच्यां दिशि शितौ अजस्यं धेहि दक्षिणायां दिशि दक्षिणं धेहि पार्श्वम् ॥ ७ ॥

प्रतीच्यां दिशि भसर्दमस्य धेक्षुत्तरस्यां दिश्युत्तरं धेहि पार्श्वम् ।

ऊर्ध्वायां दिश्युर्जस्यानूकं धेहि दिशि ध्रुवायां धेहि पाजस्यम् ।

अन्तरिक्षे मध्यतो मध्यमस्य ॥ ८ ॥

शृतमजं शृतया प्रोर्णुहि त्वचा सर्वरङ्गैः संभृतं विश्वरूपम् ।

स उत्तिष्ठेत्तो अभि नार्कमुत्तमं पद्भिश्चतुर्भिः प्रति तिष्ठ दिक्षु ॥ ९ ॥

समुत्पतन्तु प्रदिशो नभस्वतोः सम्भ्राणि वातजूतानि यन्तु । ॥ १५ ॥

महच्छृषभस्य नदतो नभस्वतो वाय्वा आपः पृथिवीं तर्पयन्तु ॥ १ ॥

समीक्षयन्तु तविषाः सुदानवो ऽपां रसा ओषधीभिः सचन्ताम् ।

वर्षस्य सर्गा महयन्तु भूमिं पृथग्जायन्तामोषधयो विश्वरूपाः ॥ २ ॥

समीक्ष्यस्व गायतो नभांस्यपां वेगासः पृथगुद्विजन्ताम् ।

वर्षस्य सर्गा महयन्तु भूमिं पृथग्जायन्तां वीरुधो विश्वरूपाः ॥ ३ ॥

गुणास्त्वोषं गायन्तु मारुताः पर्जन्य घोषिणः पृथक् ।

सर्गा वर्षस्य वर्षतो वर्षन्तु पृथिवीमनु ॥ ४ ॥

उदीरयत मरुतः समुद्रतस्त्वेषो अर्को नभ उत्पातयाप ।

महच्छृषभस्य नदतो नभस्वतो वाय्वा आपः पृथिवीं तर्पयन्तु ॥ ५ ॥

अभि क्रन्द स्तनयादेयोद्धि भूमिं पर्जन्य पयसा समंद्धि ।

त्वया सृष्टं बहुलमेतु वर्षमाशरिषी कृशगुरेत्वस्तम् ॥ ६ ॥

सं वो ऽवन्तु सुदानव उस्ता अजगरा उत ।

मरुद्भिः प्रच्युता मेघा वर्षन्तु पृथिवीमनु ॥ ७ ॥

आशामाशां वि द्योततां वाता वान्तु दिशोर्दिशः ।

मरुद्भिः प्रच्युता मेघाः सं यन्तु पृथिवीमनु ॥ ८ ॥

आपो विद्युदध्वं वर्षे सं वो ऽवन्तु सुदानव उत्सा अजगरा उत ।

मरुद्भिः प्रच्युता मेघाः प्रार्वन्तु पृथिवीमनु ॥ ९ ॥

अपामग्निस्तनूभिः संविदानो य ओषधीनामधिपा बभूव ।

स नो वर्षे वन्तुतां जातवेदाः प्राणं प्रजाभ्यो अमृतं दिवस्पति ॥ १० ॥

प्रजापतिः सलिलादा समुद्रादाप इत्यनुदधिर्मदेयाति ।

प्र प्यायतां वृष्णो अश्वस्य रेतो ऽवोद्वेतेन स्तनयित्नुनेहि ॥ ११ ॥

अपो निषिञ्चत्सुरः पिता नः श्वसन्तु गर्गरा अपां वरुण ।

अव नीचीरपः सृज वदन्तु पृथिवीवाहवो मरुद्भ्यो इरिणानु ॥ १२ ॥

संवत्सर शशयाना वरुणा व्रतचारिणः ।

वारचं पर्जन्यजिचितां प्र मरुद्भ्यो अवादिषुः ॥ १३ ॥

उपप्रवद मरुद्भ्यो वर्षमा वद तादुरि ।

मध्ये हृदस्य सवस्व विगृह्य चतुरः पदः ॥ १४ ॥

सप्तखा३३ त्रिंखा३३ मध्ये तदुरि ।

वर्षे वन्तुध्वं पितरो मरुतां मन इक्षत ॥ १५ ॥

महान्तं कोशमुदचाभि पिञ्च सविद्युतं भवतु वानु वातः ।

तन्वतां यज्ञं बहुधा विसृष्टा आनन्दिनीरोषधयो भवन्तु ॥ १६ ॥

॥ गृतीयो ऽनुवाकः ॥

॥ १६ ॥

बृहन्नेपामधिष्ठातान्तिकादिब परयति ।

य स्तायन्मन्यते चरन्तर्वै देवा इदं विदुः ॥ १ ॥

यस्तिष्ठति चरति यश्च यज्यति यो निलायं चरति यः प्रतङ्गम् ।

हो सैनियद्य यन्मन्त्रयेते राजा तदेदं वरुणस्तृतीयः ॥ २ ॥

उतेयं भूमिर्वरुणस्य राज्ञ उतासा द्यौर्वृहती दूरेअन्ता ।

उतो संमुद्रौ वरुणस्य कुक्षी उतास्मिन्नल्पं उदके निलीनः ॥ ३ ॥
 उत यो धामेति स पौत्परस्तात्र स मुच्यातै वरुणस्य राज्ञः ।
 दिव स्पशः प्र चरन्तीदमस्य सहस्राक्षा अति पश्यन्ति भूर्मिम ॥ ४ ॥
 सर्वं तद्राजा वरुणो वि चष्टे यदन्तरा रोदसी यत्परस्तात् ।
 संख्याता अस्य निमिषो जनानामक्षानिव श्वघ्नी नि मिनोति तानि ॥ ५ ॥
 ये ते पाशा वरुण सप्तसप्त त्रेधा तिष्ठन्ति विधिता रुशन्तः ।
 सिनन्तु सर्वे अनृतं वदन्तं यः संत्यवाद्यति तं सृजन्तु ॥ ६ ॥
 शतेन पार्श्वेभि धेहि वरुणैनं मा ते मोच्यनृतवाङ् नृचक्षः ।
 आस्तां जात्न उदरं संस्रियत्वा कोशं इवाबन्धः परिकृत्यमानः ॥ ७ ॥
 यः संमाम्योऽ वरुणो यो व्याम्योऽ यः संदेश्योऽ वरुणो यो विदेश्यः ।
 यो देवो वरुणो यश्च मानुषः ॥ ८ ॥
 तैस्त्वा सर्वैरभि धामि पार्श्वेस्तावामुप्यायणमुषाः पुत्र ।
 तानुं ते सर्वाननुसंदिशामि ॥ ९ ॥

ईशानां त्वा भेषजानामुज्जेष आ रभामहे । ॥ १७ ॥
 चक्रे सहस्रवीर्यं सर्वस्मा ओषधे त्वा ॥ १ ॥
 सत्यजितं शपथयावन्तीं सहमानां पुनःसराम् ।
 सर्वाः समह्योर्पधीरितो नः पारयादिति ॥ २ ॥
 या शशाप शर्पनेन याघं मूरमादधे ।
 या रसस्य हरणाय जातमारेभे तोकमन्तु सा ॥ ३ ॥
 यां ते चक्रुरामे पात्रे यां चक्रुर्नीललोहिते ।
 आमे मांसे कृत्यां यां चक्रुस्तया कृत्याकृतौ जहि ॥ ४ ॥
 दौर्ध्वज्यं दौर्जीवित्यं रक्षो अर्ध्वमराय्यः ।
 दुर्णाक्षीः सर्वा दुर्वाचस्ता अस्मन्नाशयामसि ॥ ५ ॥
 क्षुधामारं तृणामारमगोतामनपत्यताम् ।
 अपामार्गं त्वया वयं सर्वं तदपं मृज्महे ॥ ६ ॥

तृष्णामारं क्षुधामारमथो अथापराजयम् ।
 अपामार्गं त्वया वयं सर्वं तदर्पं मृज्महे ॥ ७ ॥
 अपामार्गं ओषधीनां सर्वांसामेकं द्रव्यं ।
 तेन ते मृज्म आस्थितमथ त्वमगदश्चर ॥ ८ ॥

॥ १८ ॥

समं ज्योतिः सूर्येणाहा रात्री समावती ।
 कृणोमि सत्यमृतये ऽरसाः संन्तु कृत्वंरीः ॥ १ ॥
 यो देवाः कृत्यां कृत्वा हरादविंदुषो गृहम् ।
 वत्सो धारुर्वि मातरं तं प्रत्यगुपं पद्यताम् ॥ २ ॥
 अमा कृत्वा पाप्मानं यस्तेनान्यं जिघांसति ।
 अश्मानस्तस्यां दुग्धायां बहुलाः फट्ठरिक्कति ॥ ३ ॥
 सहस्रधामन्विशिखान्विषीवां ह्यामया त्वम् ।
 प्रति स चक्रुषे कृत्यां प्रियां प्रियावन्ते हर ॥ ४ ॥
 अनयाहमोषध्या सर्वाः कृत्या अंदूदुपम् ।
 यां क्षेत्रे चक्रुषां गोषु यां वा ते पुरुषेषु ॥ ५ ॥
 यश्चकार न शशाकं कर्तुं शश्चे पादमद्भुरिम् ।
 चकार भद्रमस्मभ्यमात्मने तपनं तु सः ॥ ६ ॥
 अपामार्गो ऽपं माष्टु धेचियं शपथंश्च यः ।
 अपाहं यातुधानीरप सर्वा अराय्यः ॥ ७ ॥
 अपमृज्यं यातुधानानप सर्वा अराय्यः ।
 अपामार्गं त्वया वयं सर्वं तदर्पं मृज्महे ॥ ८ ॥

॥ १९ ॥

उतो अस्यवन्धुकृदुतो असि नु जामिकृत ।
 उतो कृत्याकृतः प्रजां नहमिवा छिन्धि वार्षिकम् ॥ १ ॥
 ब्राह्मणेन पर्युक्तासि कण्वेन नार्थदेन ।
 सेनेयेषि त्विषीमती न तत्र भयमस्ति यत्र ब्राह्मणोषोषधे ॥ २ ॥

अयमेथोयधीनां ज्योतिषेवाभिदीपयन् ।
 उत चातासि पाकुस्याथो हन्तासि रक्षसः ॥ ३ ॥
 यदो देवा असुरांस्त्वयायै निरकुर्वन्त ।
 ततस्त्वमधोपधे ऽपामार्गो अजामथाः ॥ ४ ॥
 विभिन्दती शतशाखा विभिन्दन्नाम ते पिता ।
 प्रत्यग्वि भिन्धि त्वं तं यो अस्माँ अभिदासन्ति ॥ ५ ॥
 असङ्ख्याः समभवत्तद्यामेति महश्चक्रः ।
 तद्वि ततो विधूपायन्त्यङ्गुर्तारमृच्छतु ॥ ६ ॥
 प्रत्यङ् हि सवभूविष्य प्रतीचीनफलस्त्वम् ।
 सवान्महृपर्षा अधि वरीयो यावया वधम् ॥ ७ ॥
 शतेन मा परि पाहि सहस्रेणाभि रक्ष मा ।
 इन्द्रस्ते वीरुधां पत उय ओज्मानमा दधत् ॥ ८ ॥

आ पश्यति प्रति पश्यति परा पश्यति पश्यति ।
 दिवंमन्तरिक्षमाद्भुमिं सर्वं तदेवि पश्यति ॥ १ ॥
 तिस्रो दिवस्त्रिभुवः पृथिवीः पट् चेमाः प्रदिशः पृथक् ।
 त्वयाहं सर्वा भूतानि पश्यानि देव्योपधे ॥ २ ॥
 दिव्यस्य सुपर्णस्य तस्य हासि कनीनिका ।
 सा भूमिमा रूरोहिष वक्षं आन्ता बधूरिव ॥ ३ ॥
 तां मे सहस्राक्षो देवो दक्षिणे हस्त आ दधत् ।
 त्वयाहं सर्वं पश्यामि यश्च शूद्र उत्तार्यैः ॥ ४ ॥
 आविष्कृणुष्व रूपाणि मात्मानमपं गूहयाः ।
 अथो सहस्रचक्षो त्वं प्रति पश्याः किमीदिनः ॥ ५ ॥
 दर्शय मा यातुधानान्दर्शय यातुधान्यः ।
 पिशाचान्तर्वान्दर्शयेति त्वा रभ ओषधे ॥ ६ ॥
 कश्यपस्य चक्षुरसि शुन्याश्च चतुरस्याः ।

॥ २० ॥

वीध्रे सूर्यमिव सर्पेन्तं मा पिशाचं तिरस्करः ॥ ७ ॥
 उदयमं परिषाणाद्यातुधानं किमीदिनम् ।
 तेनाहं सर्वं पश्याम्युत शूद्रमुतार्यम् ॥ ८ ॥
 यो अन्तरिक्षेण पतति दिवं यथातिसर्पति ।
 भूमिं यो मन्यते नाथं तं पिशाचं प्र दर्शय ॥ ९ ॥

। षष्ठोऽगुवाचः ।

। सप्तमः प्रपाठकः ।

॥ २१ ॥ आ गावो अगमन्तु भद्रमक्रन्तीदन्तु गोष्ठे रणयन्त्रसे ।
 प्रजावतीः पुरुषा इह स्युरिन्द्राय पूर्वीरुषसो दुहानाः ॥ १ ॥
 इन्द्रो यज्जने गृणते च शिष्टां उपेहदाति न स्वं मुषायति ।
 भूयोभूयो रयिमिदं सर्वधयन्त्रभिन्ने स्त्रित्ये नि दधाति देवयुम् ॥ २ ॥
 न ता नशन्ति न दंभाति तस्करो नासामामिचो व्यधिरा दधयेति ।
 देवांश्च याभियेजते ददाति च ज्योगित्ताभिः सचते गोपतिः सह ॥ ३ ॥
 न ता अवा रेणुकाटो ऽश्रुते न संस्कृतचमुपं यन्ति ता अभि ।
 उरुगायमभयं तस्य ता अनु गावो मर्तस्य वि चरन्ति यज्जनेः ॥ ४ ॥
 गावो भगो गाव इन्द्रो म इच्छामावः सोमस्य प्रथमस्य भक्षः ।
 इमा या गावः स जनास इन्द्र इच्छामि हृदा मनसा चिदिन्द्रम् ॥ ५ ॥
 सूर्यं गावो मेदयथा कृशं चिदथीरं चिन्कृणुषा सुप्रतीकम् ।
 भद्रं गृहं कृणुष भद्रवाचो बृहदो वयं उच्यते सभामुं ॥ ६ ॥
 प्रजावतीः सूर्यवंसे रुगन्तीः शुद्धा अयः सुप्रपाणे पिबन्तीः ।
 मा वं स्तेन ईशत माघशंसः परि वो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु ॥ ७ ॥

॥ २२ ॥ इममिन्द्र वर्षस द्युचियं म इमं विशामेकवृषं कृणु त्वम् ।
 निरमिषानह्णत्यस्य सर्वास्तान्धयासा अहमुत्तरेषु ॥ १ ॥
 एमं भञ्ज यामे अर्धेषु गोषु निष्टं भञ्ज यो अमिषो अस्य ।

वर्षं द्वावाणामयमस्तु राजेन्द्र शत्रुं रन्धय सर्वमस्मै ॥ २ ॥
 अयमस्तु धनपतिर्धनानामयं विशां विशपतिरस्तु राजा ।
 अस्मिन्निन्द्र महि वचांसि धेह्यवर्चसं कृणुहि शत्रुमस्य ॥ ३ ॥
 अस्मै द्यावापृथिवी भूरि वामं दुहाषां धर्मदुधे इव धेनू ।
 अयं राजा प्रिय इन्द्रस्य भूयात्रियो गवामोषधीनां पशूनाम् ॥ ४ ॥
 युनज्मि त उत्तरावन्तमिन्द्रं येन जयन्ति न पराजयन्ते ।
 यस्त्वा करदिकवृषं जनानामुत राज्ञामुत्तमं मानवानाम् ॥ ५ ॥
 उत्तरस्त्वमधरे ते सपत्न्या ये के च राजन्प्रतिशववस्ते ।
 एकवृष इन्द्रसखा जिगीवां छत्रूयतामा भण भोजनानि ॥ ६ ॥
 सिंहप्रतीको विशो अहि सर्वा व्याघ्रप्रतीको ऽव बाधस्व शत्रून् ।
 एकवृष इन्द्रसखा जिगीवां छत्रूयतामा खिंदा भोजनानि ॥ ७ ॥

अप्रेमन्वे प्रथमस्य प्रचेतसः पार्श्वजन्यस्य बहुधा यमिन्यते । ॥ २३ ॥
 विशोविशः प्रविशिवांसमीमहे स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ १ ॥
 यथा हव्यं वहंसि जातवेदो यथा यज्ञं कल्पयसि प्रजानन् ।
 एवा देवेभ्यः सुमतिं न आ वह स० ॥ २ ॥
 यामन्यामन्नुपयुक्तं वहिष्ठं कर्मन्कर्मन्नाभगमयिमीडे ।
 रक्षोहणं यज्ञवृधं घृताहुतं स० ॥ ३ ॥
 सुजातं जातवेदसमपि वैश्वानरं विभुम् ।
 हव्यवाहं हवामहे स० ॥ ४ ॥
 येन ऋषयो बलमद्योतयन्पुजा मेनासुराणामयुवन्त मायाः ।
 येनाग्निना पृणीनिन्द्रो जिगाय स० ॥ ५ ॥
 येन देवा अमृतमब्रविन्द्येनौषधीर्मधुमतीरकृण्वन् ।
 येन देवाः स्वपरामर्न्तः स० ॥ ६ ॥
 यस्येदं प्रदिशि यद्विरोचते यज्जातं जनितव्यं च केवलम् ।
 स्तौम्यमिं नाथितो जोहवीमि स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ ७ ॥

॥ २४ ॥ इन्द्रस्य मन्महे शश्वदिदस्य मन्महे वृत्रघ्न स्तोमा उप मेम आगुः ।

यो दाशुषः सृकृतो हवमेति स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ १ ॥

य उय्रीणामुग्रबाहुययुर्यो दानवानां बलमासुरोज ।

येन जिताः सिन्धवो येन गावः स ० ॥ २ ॥

यथपेणिप्रो वृषभः स्वविद्यस्मै यावाणः प्रवदन्ति नृणाम् ।

यस्याध्वरः सप्तहोता मदिष्टः स ० ॥ ३ ॥

यस्य वशासं ऋयभासं उदणो यस्मै मीयन्ते स्वरवः स्वविदे ।

यस्मै शुक्रः पवते ब्रह्मशुम्भितः स ० ॥ ४ ॥

यस्य जुष्टिं सोमिनः कामयन्ते यं हवन्त इषुमन्तं गविष्टौ ।

यस्मिन्नकः जिष्ट्रिये यस्मिन्नोजः स ० ॥ ५ ॥

यः प्रथमः कर्मकृत्याय जजे यस्य वीर्यं प्रथमस्यानुबुद्धम् ।

मेनोद्यतो वज्रो ऽभ्यायताहिं स ० ॥ ६ ॥

यः संप्रामाच्चयति सं मुधे वशी यः पुष्टानि संसृजतिं ह्वयानि ।

स्तौमीन्द्रं नायितो जोहवीमि स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ ७ ॥

॥ २५ ॥ वायोः सवितुर्विदयानि मन्महे यावात्मन्वद्विगणो यौ च रक्षयः ।

यो विश्वस्य परिभू बभूवशुस्ती नो मुञ्चत्वमंहसः ॥ १ ॥

ययोः संख्याता वरिमा पार्थिवानि याभ्यां रजो युयितमन्तरिक्षे ।

ययोः प्रायं नान्वानशे कश्चन तौ ० ॥ २ ॥

तव व्रते नि विशन्ते जनासस्त्वयुदिते प्रेते चित्रभानो ।

युवं वायो सविता च भुवनानि रक्षयस्ती ० ॥ ३ ॥

अपेतो वायो सविता च दुष्कृतमप रक्षांसि शिमिदां च सेधतम् ।

सं ह्युर्जया सृजयः सं बलेन तौ ० ॥ ४ ॥

यिं मे पोषं सवितो वायुस्तनू दक्षमा सुवतां सुशेवंम् ।

अयक्ष्वतातिं महं इह धत्तं तौ ० ॥ ५ ॥

प्र मुमृतिं सवितवाय ऊतये महस्वन्तं मात्सरं मादयाधः ।

अर्वाग्वामस्य प्रवतो नि यच्छतं तौ ° ॥ ६ ॥

उप श्रेष्ठा न आशिषो देवयोर्धामन्वस्थिरन् ।

स्तौमि देवं संवितारं च वायुं तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ ७ ॥

॥ पद्यमो ऽनुवाकः ॥

मन्वे वां द्यावापृथिवी सुभोजसा सचेतसा ये अप्रथेयाममिता यो- ॥ २६ ॥
जनानि ।

प्रतिष्ठे त्वभवंतं वसूनां ते नो मुञ्चतमंहसः ॥ १ ॥

प्रतिष्ठे त्वभवंतं वसूनां प्रवृद्धे देवी सुभगे उरूची ।

द्यावापृथिवी भवंतं मे स्योने ते ° ॥ २ ॥

असन्तापे सुतपसा हुवे ऽहमुर्वी गम्भीरे कविभिर्नमस्ये । द्या° ॥ ३ ॥

ये अमृतं विभृषो ये हवींषि मे स्रोत्या विभृषो ये मनुष्यान् । द्या° ॥ ४ ॥

ये उस्रिया विभृषो ये वनस्पतीन्ययोर्वा विश्वा भुवनान्यन्तः । द्या° ॥ ५ ॥

ये कीलालेन तपयथो ये घृतेन याभ्यामृते न किं चन शंकुवन्ति ।

द्यावापृथिवी भवंतं मे स्योने ते ° ॥ ६ ॥

यन्मेदमभिषोचति येनयेन वा कृतं पौरुषेयान्न दैवात् ।

स्तौमि द्यावापृथिवी नाथितो जाह्वीमि ते नो मुञ्चतमंहसः ॥ ७ ॥

मरुतां मन्वे अधि मे ब्रुवन्तु प्रेमं वाजं वाजसाते अबन्तु । ॥ २७ ॥

आशृनिव सुयमानह ऊतये ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ १ ॥

उत्तमक्षितं व्यचन्ति ये सदा य आसिञ्चन्ति रसमोपधीषु ।

पुरो दीधे मरुतः पृथिमातृस्ते ° ॥ २ ॥

पयो धेनुनां रसमोपधीनां जवमर्वतां कवयो य इन्वथ ।

शग्मा भवन्तु मरुतां नः स्योनास्ते ° ॥ ३ ॥

अपः संमुद्रादिवमुद्धहन्ति दिवस्पृथिवीमभि ये सृजन्ति ।

ये अद्विरीशाना मरुतश्चरन्ति ते ° ॥ ४ ॥

ये कीलालेन तर्पयन्ति ये घृतेन ये वा वयो मेदसा संसृजन्ति ।
 ये अद्भिरीशाना मरुतो वर्षयन्ति ते ॥ ५ ॥
 यदीदिदं मरुतो मारुतेन यदि देवा दैव्येनेदगारं ।
 यूयमीशिध्वे वसवस्तस्य निष्कृतेस्ते ॥ ६ ॥
 तिग्ममनीकं विदितं सहस्वन्मारुतं शर्धः पृतनासूयम् ।
 स्तौमि मरुतो नायितो जोहवीमि ते नो मुञ्चन्वहंसः ॥ ७ ॥

॥ २८ ॥ भवाश्रवौ मन्वे वां तस्य वित्तं ययोर्वामिदं प्रदिशि यद्विरोचते ।
 यावस्येशाघे द्विपदो यौ चतुष्पदस्ती नो मुञ्चतमहंसः ॥ १ ॥
 ययोरभ्यध्व उत यदूरे चिद्यौ विदिताविपुभृतामसिद्यौ । याव० ॥ २ ॥
 सहस्राक्षौ वृत्रहणा हुवे ऽहं दूरेगन्धूती स्तुवन्म्युयौ । याव० ॥ ३ ॥
 यावारेभाघे बहु साकमये प्र चेदस्राष्टमभिभां जनेषु । याव० ॥ ४ ॥
 ययोर्वेधान्नापपद्यते कश्चनान्तर्देवपूत मानुषेषु । याव० ॥ ५ ॥
 यः कृत्याकृन्मूलकृद्यानुधानो नि तस्मिन्धत्तं वज्रमुयौ ।
 यावस्येशाघे द्विपदो यौ चतुष्पदस्ती ॥ ६ ॥
 अधि नो वृतं पृतनासूयौ सं वज्रेण सृजतं यः किमीदी ।
 स्तौमि भवाश्रवौ नायितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमहंसः ॥ ७ ॥

॥ २९ ॥ मन्वे वां मित्रावरुणावृतावृधौ सचेतसौ दुहृणो यौ नुदेधे ।
 प्र सत्यावानमवधौ भरेषु तौ नो मुञ्चतमहंसः ॥ १ ॥
 सचेतसौ दुहृणो यौ नुदेधे प्र सत्यावानमवधौ भरेषु ।
 यौ गच्छथो नृचक्षसौ वभ्रुणा सुतं तौ ॥ २ ॥
 यावद्विरसुमवधौ यावगस्तिं मित्रावरुणा जमदग्निमर्चिम् ।
 यौ कुर्यापमवधौ यौ वसिष्ठं तौ ॥ ३ ॥
 यौ श्यावाश्वमवधौ वध्यश्वं मित्रावरुणा पुरुमीढमर्चिम् ।
 यौ विमदमवधः सप्रवर्धि तौ ॥ ४ ॥

यौ भर्द्वाजमवधो यौ गविष्टिरं विश्वार्मिचं वरुण मिच कुत्तम् ।
 यौ कक्षीवन्तमवधः प्रोत कलं तौ ० ॥ ५ ॥
 यौ मेधातिथिमवधो यौ विशोकं मिचावरुणावुशनीं काव्यं यौ ।
 यौ गोतममवधः प्रोत मुद्रलं तौ ० ॥ ६ ॥
 ययो रथः सत्यवन्तंजुरंश्मिर्मिथुया चरन्तमभियातिं दूषयन् ।
 स्तौमि मिचावरुणौ नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ ७ ॥

अहं रुद्रेभिर्वसुभिश्चराम्यहमादित्यैस्तु विश्वदेवैः । ॥ ३० ॥
 अहं मिचावरुणोभा विभर्म्यहमिन्द्रायी अहमश्विनोभा ॥ १ ॥
 अहं राष्ट्री संगमनी वसूनां चिकितुषी प्रथमा यज्ञियानाम् ।
 तां मा देवा व्यदधुः पुरुषा भूरिस्थात्रां भूयैवेग्यन्तः ॥ २ ॥
 अहमेव स्वयमिदं वदामि जुष्टं देवानामुत मानुषाणाम् ।
 यं कामये तन्तमुयं कृणोमि तं ब्रह्माणं तमृषिं तं सुमेधाम् ॥ ३ ॥
 मया सो ऽर्चमन्ति यो विप्रश्यन्ति यः प्राणति य ईं शृणोत्युक्तम् ।
 अमन्तवो मां त उपं क्षियन्ति श्रुधि श्रुतं श्रद्धेयं ते वदामि ॥ ४ ॥
 अहं रुद्राय धनुरा तनोमि ब्रह्मक्षिणे शखे हन्तवा उ ।
 अहं जनाय समदं कृणोम्यहं द्यावापृथिवी आ विवेश ॥ ५ ॥
 अहं सोममाहन्तं विभर्म्यहं तष्टारमुत पृषणं भगम् ।
 अहं दधामि द्रविणा हविष्मन्ते सुग्राव्या ऽयजमानाय सुन्वते ॥ ६ ॥
 अहं सुवे पितरमस्य मूर्धन्मस्य योनिरस्त्वन्तः संसृदे ।
 ततो वि तिष्ठे भुवन्नानि विश्वोतामूं द्यां वर्षणोर्षं स्पृशामि ॥ ७ ॥
 अहमेव वातं इव प्र वाम्यारभमाणा भुवन्नानि विश्वा ।
 परो दिवा पर एता पृथिव्यैतावती महिम्ना सं बभूव ॥ ८ ॥

। यष्टो ऽनुवाकः ।

। अष्टमः प्रपाठकः ।

॥ ३१ ॥ त्वया मन्यो सरथमारुजन्तो हर्षमाणा दृषितासो मरुत्वन् ।
 तिग्मेपेव आयुधा संशिशाना उप प्र यन्तु नरो अग्रिरूपाः ॥ १ ॥
 अग्रिरिव मन्यो विषितः सहस्व सेनानीनः सहुरे हूत एधि ।
 हत्वाय शत्रून्वि भजस्व वेद ओजो मिमानो वि मृधो नुदस्व ॥ २ ॥
 सहस्व मन्यो अभिमातिमस्से रुजन्मृणन्मृणन्नेहि शत्रून् ।
 उयं ते पाजो नन्वा रुरुध्रे वगी वर्ग नयासा एकज त्वम् ॥ ३ ॥
 एको बहूनामसि मन्य ईडिता विश्विंशं युद्धाय सं शिशाधि ।
 अकृतरुक्ताया युजा वयं द्युमन्तं घोषं विजयाय कृणमसि ॥ ४ ॥
 विजेपुकृदिन्द्र इवानवव्रवोऽस्माकं मन्यो अधिपा भवेह ।
 प्रियं ते नाम सहुरे गृणीमसि विद्या तमुत्सं यतं आवभूय ॥ ५ ॥
 आभूत्या सहजा वज्र सायक सहो बिभर्षि सहभूत उत्तरम् ।
 क्रत्वा नो मन्यो सह मेघेधि महाधनस्य पुरुहूत संसृजि ॥ ६ ॥
 संसृष्टं धनमुभयं समाकृतमस्मभ्यं धत्तां वरुणश्च मन्युः ।
 भियो दधाना हृदयेषु शत्रवः पराजितासो अप नि लयन्ताम् ॥ ७ ॥

॥ ३२ ॥ यस्ते मन्यो ऽविधद्वज सायक सह ओजः पुष्यति विश्वमानुषक् ।
 साह्याम् दासमार्य त्वया युजा वयं सहस्कृतेन सहसा सहस्वता ॥ १ ॥
 मन्युरिन्द्रो मन्युरेवासं देवो मन्युर्होता वरुणो जातवेदाः ।
 मन्युर्विशं ईडते मानुषीर्याः पाहि नो मन्यो तर्पसा सजोषाः ॥ २ ॥
 अभीहि मन्यो तवसस्तवीयान्तर्पसा युजा वि जहि शत्रून् ।
 अमित्रहा वृत्रहा दस्युहा च विश्वा वसूत्या भरा त्वं नः ॥ ३ ॥
 न हि मन्यो अभिभूत्योजाः स्वयंभूर्भामा अभिमातिषाहः ।
 विश्वचर्षणिः सहुरिः सहीयान्सास्वोजः पृतनासु धेहि ॥ ४ ॥
 अभागः सन्नप परेतो असि तव क्रत्वा तविषस्य प्रचेतः ।
 तं त्वा मन्यो अकृतुर्जीहीडाहं स्वा तनूर्बलदावा न एहि ॥ ५ ॥
 द्ययं ते अस्त्र्युषं न एह्यर्वा इ प्रतीचीनः सहुरे विश्वदावन् ।

मन्यो वज्रिन्नभि न आ ववृत्स्व हनाव दस्युरुत वोध्यापेः ॥ ६ ॥
अभि मेहिं दक्षिणतो भवा नो ऽधा वृत्राणि जघन्नाव भूरि ।
जुहोमि ते धरुणं मन्थो अयंमृभावुपांशु प्रथमा पिबाव ॥ ७ ॥

अपं नः शोशुंचदधमये शुशुग्ध्या रयिम् । अपं नः शोशुंचदधम् ॥ १ ॥ ॥ ३३ ॥
सुष्टोत्रिया सुंगातृया वसूया च यजामहे । अपं ० ॥ २ ॥
प्र यद्गन्दिष्ट एषां प्रासाकांसश्च सूरयः । अपं ० ॥ ३ ॥
प्र यत्ते अग्रे सूरयो जायेमहि प्र ते वयम् । अपं ० ॥ ४ ॥
प्र यदुपेः सहस्वतो विश्वतो यन्ति भानवः । अपं ० ॥ ५ ॥
त्वं हि विश्वतोमुख विश्वतः परिभूरसि । अपं ० ॥ ६ ॥
द्विषो नो विश्वतोमुखाति नावेवं पारय । अपं ० ॥ ७ ॥
स नः सिन्धुमिव नावाति पपो स्वस्तये । अपं नः शोशुंचदधम् ॥ ८ ॥

ब्रह्मास्य शीर्षं बृहदस्य पृष्ठं वामदेयमुदरमोदनस्य । ॥ ३४ ॥
छन्दांसि पृथो मुखमस्य सत्यं विष्टारी जातस्तपसो ऽधि यज्ञः ॥ १ ॥
अनस्थाः पृताः पर्वनेन शुद्धाः शुचयः शुचिमपि यन्ति लोकम् ।
नैपां शिघ्रं प्रदहति जातवेदाः स्वर्गे लोके बहु स्त्रिणमेषाम् ॥ २ ॥
विष्टारिणमोदनं ये पचन्ति नैनानवन्तिः सचते कदा चन ।
आस्ते यम उप याति देवान्सं गन्धर्वैर्मदते सोम्येभिः ॥ ३ ॥
विष्टारिणमोदनं ये पचन्ति नैनान्यमः परि मुष्णाति रेतः ।
एषी हं भूत्वा रथयानं ईयते पृथी हं भूत्वाति दिवः समेति ॥ ४ ॥
एष यज्ञानां वर्ततो बहिष्ठो विष्टारिणं पक्त्वा दिवमा विवेश ।
आखीकं कुमुदं सं तनोति विसं शालूकं शर्फको मुलाली ।
एतास्त्वा धारा उयं यन्तु सर्वैः स्वर्गे लोके मधुमप्यिन्वमाना ।
उप त्वा तिष्ठन्तु पुष्करिणीः समन्ताः ॥ ५ ॥
घृतहृदा मधुकूलाः सुपेदकाः क्षरिणं पूषा उदकेन दध्ना एतास्त्वा ॥ ६ ॥

चतुरः कुम्भाश्चतुर्धा ददामि क्षीरेण पूरणं उदकेन दध्ना ।
 एतास्त्वा धारा उषं यन्तु सर्वाः स्वर्गे लोके मधुमत्पिबन्माना
 उषं त्वा तिष्ठन्तु पुष्करिणीः समन्ताः ॥ ७ ॥
 इममौदनं नि दधे ब्राह्मणेषु विष्टारिणं लोकजितं स्वर्गम् ।
 स मे मा क्षेष्ट स्वधया पिबन्मानो विश्वरूपा धेनुः कामदुधा मे अस्तु ॥ ८ ॥

॥ ३५ ॥ यमौदनं प्रथमजा चतस्रस्य प्रजापतिस्तर्पसा ब्रह्मणे ऽपंचत ।
 यो लोकानां विधृतिर्नाभिरिपात्तेनौदनेनातिं तराणि मृत्युम् ॥ १ ॥
 येनातरन्भूतकृतो ऽतिं मृत्युं यमन्वविन्दन्तर्पसा अग्नेः ।
 यं पपाच ब्रह्मणे ब्रह्म पूर्वं तेनौ ॥ २ ॥
 यो दाधार पृथिवीं विश्वभोजसं यो अन्तरिक्षमापृणाद्रसेन ।
 यो अस्तन्नाद्विर्वमूर्ध्वो महिष्वा तेनौ ॥ ३ ॥
 यस्मान्मासा निर्मितास्त्रिंशदराः संवत्सरो यस्मान्निर्मितो द्वादशरः ।
 अहोरात्रा यं परियन्तो नापुस्तेनौ ॥ ४ ॥
 यः प्राणदः प्राणदोन्वभूव यस्य लोका घृतवन्तः क्षरन्ति ।
 ज्योतिष्मतीः प्रदिशो यस्य सर्वास्तेनौ ॥ ५ ॥
 यस्मात्पक्वादमृतं संवभूव यो गायत्र्या अधिपतिर्वभूव ।
 यस्मिन्वेदा निहिता विश्वरूपास्तेनौदनेनातिं तराणि मृत्युम् ॥ ६ ॥
 अवं बाधे द्विपत्तं देवपीयुं सपत्ता ये मे ऽप ते भवन्तु ।
 ब्रह्मौदनं विश्वजितं पचामि शृण्वन्तु मे अर्धधानस्य देवाः ॥ ७ ॥

॥ सप्तमो ऽनुवाकः ॥

॥ ३६ ॥ तान्सत्यीजाः प्र दहत्वपिर्वैश्वानरो वृषा ।
 यो नो दुरस्यादिप्ताश्चाधो यो नो अरातिर्यात् ॥ १ ॥
 यो नो दिप्ताददिप्ततो दिप्सतो यश्च दिप्सति ।
 वैश्वानरस्य दंष्ट्रयोरप्येवमिदं दधामि तम् ॥ २ ॥

य आगरे मृगयन्ते प्रतिक्रीशे ऽमावास्ये ।
 क्रव्यादो अन्यान्दिप्सतः सर्वास्तान्सहसा सहे ॥ ३ ॥
 सहे पिशाचान्सहसैषां द्रविणं ददे ।
 सर्वान्दुरस्यतो हन्मि सं म आकूतिर्चिध्यताम् ॥ ४ ॥
 ये देवास्तेन हासन्ते सूर्येण मिमते ज्वम् ।
 नदीषु पर्वतेषु ये सं तैः पशुभिर्विदे ॥ ५ ॥
 तपनो असि पिशाचानां व्याघ्रो गोमतामिव ।
 श्वानः सिंहमिव दृष्ट्वा ते न विन्दन्ते न्यञ्चनम् ॥ ६ ॥
 न पिशाचैः सं शक्नोमि न स्तेर्नैर्न वनर्गुभिः ।
 पिशाचास्तस्मान्प्रश्यन्ति यमहं याममाविशे ॥ ७ ॥
 यं याममाविशत इदमुयं सही मम ।
 पिशाचास्तस्माच्चश्यन्ति न पापमुप जानते ॥ ८ ॥
 ये मा क्रोधयन्ति लपिता हस्तिनं मशका इव ।
 तानहं मन्ये दुहितां जने अल्पशयूनिव ॥ ९ ॥
 अभि तं निर्वृतिर्धत्तामश्वमिवाश्वमिधान्या ।
 मत्वो यो मयं कुर्याति स उ पाशाच्च मुच्यते ॥ १० ॥

त्वया पूर्वमथर्वाणो जघ्नु रक्षांस्योषधे ।

॥ ३७ ॥

त्वया जघान कश्यपस्त्वया कण्वो अगस्त्यः ॥ १ ॥

त्वया वयमप्सरसो गन्धर्वाश्चातयामहे ।

अजंशृङ्गजं रक्षुः सर्वान्गन्धेनं नाशय ॥ २ ॥

नदीं यन्त्वप्सरसो ऽपां तारमवश्वसम् ।

गुग्गुलूः पीला नलद्यौ ऽक्षगन्धिः प्रमन्दनी ।

तत्परेताप्सरसुः प्रतिबुद्धा अभूतन ॥ ३ ॥

यचाश्वन्त्या न्ययोधा महावृक्षाः शिखरिडिनः । तमरेता ॥ ४ ॥

यत्र वः प्रेह्ता हरिता अर्जुना उत यचाघाटाः कर्कषेः संवदन्ति ।

तत्परिताप्सरसः प्रतिबुद्धा अभूतन ॥ ५ ॥

एयमगन्धोषधीनां वीरुषां वीर्यावती ।

अजगृह्यराट्की तीक्ष्णशृङ्गी व्यृषतु ॥ ६ ॥

आनृत्यतः शिखशिडनो गन्धर्वस्याप्सरापतेः ।

भिनन्नि मुष्कावपि यामि शेषः ॥ ७ ॥

भीमा इन्द्रस्य हेतयः शतमृष्टीरयस्मयीः ।

ताभिर्हविरदान्गन्धर्वानवकादान्वृषतु ॥ ८ ॥

भीमा इन्द्रस्य हेतयः शतमृष्टीर्हिरेण्ययीः ।

ताभिर्हविरदान्गन्धर्वानवकादान्वृषतु ॥ ९ ॥

अवकादानभिगोचानप्सु ज्योतयमामकान् ।

पिशाचान्त्सर्वानोपधे प्र मृणीहि सहस्व च ॥ १० ॥

श्वैकैः कपिरिवैकैः कुमारः सर्वकेशकः ।

प्रियो दृश इव भूत्वा गन्धर्वैः संचते स्त्रियः ।

तमितो नाशयामसि ब्रह्मणा वीर्यावता ॥ ११ ॥

जाया इदो अप्सरसो गन्धर्वाः पतयो यूयम् ।

अपं धावतामर्त्या मर्त्यान्मा संचध्वम् ॥ १२ ॥

॥ ३८ ॥

उद्भिन्दतीं संजयन्तीमप्सरां साधुदेविनीम् ।

ग्लहे कृतानि कृषानामप्सरां तामिह हुवे ॥ १ ॥

विचिञ्चतीमाकिरन्तीमप्सरां साधुदेविनीम् ।

ग्लहे कृतानि गृह्णानामप्सरां तामिह हुवे ॥ २ ॥

यार्यैः परिनृत्यत्याददाना कृतं ग्लहात् ।

सा नः कृतानि सीषती प्रहामामोतु मायया ।

सा नः पयस्वत्येतु मा नो जैपुरिदं धनम् ॥ ३ ॥

या अद्योषु प्रमोदन्ते शुचं क्रोधं च विभ्रंती ।

ज्ञानन्दिनीं प्रमोदिनीमप्सरां तामिह हुवे ॥ ४ ॥

सूर्यस्य रश्मीनन् याः संचरन्ति मरीचीर्वा या अंनुसंचरन्ति ।
यासांमृषभो दूरतो वाजिनीवान्तस्थः सर्वां लोकान्परेत्येति रक्षन् ।
स न ऐतु होर्ममिमं जुंषाणोऽन्तरिक्षेण सह वाजिनीवान् ॥ ५ ॥
अन्तरिक्षेण सह वाजिनीवन्कर्कीं वत्सामिह रक्ष वाजिन ।
इमे ते स्तोका बहूला एह्यवाडियं ते कर्कीह ते मनोऽस्तु ॥ ६ ॥
अन्तरिक्षेण सह वाजिनीवन्कर्कीं वत्सामिह रक्ष वाजिन ।
अयं घासो अयं व्रज इह वत्सां नि बन्धीमो यथानाम वं ईशमहे स्वाहा ॥ ७ ॥

पृथिव्यामग्नये समनमन्त आर्धोति ।

॥ ३९ ॥

यथा पृथिव्यामग्नये समनमन्नेवा मह्यं संनमः सं नमन्तु ॥ १ ॥
पृथिवी धेनुस्तस्या अग्निर्वत्सः । सा मेऽपिना वत्सेनेषमूर्जे कामं
दुहाम् । आयुष्मधमं प्रजां पौषं रयिं स्वाहा ॥ २ ॥

अन्तरिक्षे वायवे समनमन्त आर्धोति ।

यथान्तरिक्षे वायवे समनमन्नेवा मह्यं संनमः सं नमन्तु ॥ ३ ॥
अन्तरिक्षं धेनुस्तस्या वायुर्वत्सः । सा मे वायुना वत्सेनेषमूर्जे ० । ० ॥ ४ ॥
दिव्यादित्याय समनमन्त आर्धोति ।

यथा दिव्यादित्याय समनमन्नेवा मह्यं संनमः सं नमन्तु ॥ ५ ॥
द्यौर्धेनुस्तस्या आदित्यो वत्सः । सा मे आदित्येन वत्सेनेषमूर्जे ० । ० ॥ ६ ॥
दिक्षु चन्द्राय समनमन्त आर्धोति ।

यथा दिक्षु चन्द्राय समनमन्नेवा मह्यं संनमः सं नमन्तु ॥ ७ ॥
दिशो धेनवस्तासां चन्द्रो वत्सः । ता मे चन्द्रेण वत्सेनेषमूर्जे कामं
दुहाम् । आयुष्मधमं प्रजां पौषं रयिं स्वाहा ॥ ८ ॥

अपावपिथरतिं प्रविष्टं चृधोणां पुचो अंनिशस्तिपा उ ।

नमस्कारेण नमसा ते जुहोमि मा देवानां मिथुया कर्मभागम् ॥ ९ ॥

वृदा धूतं मनसा जातवेदो विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् ।

सप्तास्यानि तवं जातवेदस्तेभ्यो जुहोमि स जुषस्व हव्यम् ॥ १० ॥

- ॥ ४० ॥ ये पुरस्ताज्जुह्वति जातवेदः प्राच्या दिशो ऽभिदासन्त्यसान् ।
 अप्रिमृत्वा ते पराज्चो व्यथन्तां प्रत्यर्गेनात्रतिसरेण हन्मि ॥ १ ॥
 ये दक्षिणतो जुह्वति जातवेदो दक्षिणाया दिशो ऽभिदासन्त्यसान् ।
 यममृत्वा ते ० ॥ २ ॥
 ये पश्चाज्जुह्वति जातवेदः प्रतीच्या दिशो ऽभिदासन्त्यसान् ।
 वरुणमृत्वा ते ० ॥ ३ ॥
 य उत्तरतो जुह्वति जातवेद उदीच्या दिशो ऽभिदासन्त्यसान् ।
 सोममृत्वा ते ० ॥ ४ ॥
 येऽधस्ताज्जुह्वति जातवेदो ध्रुवाया दिशो ऽभिदासन्त्यसान् ।
 भूमिमृत्वा ते ० ॥ ५ ॥
 येऽन्तरिक्षाज्जुह्वति जातवेदो व्यध्वाया दिशो ऽभिदासन्त्यसान् ।
 वायुमृत्वा ते ० ॥ ६ ॥
 य उपरिष्ठाज्जुह्वति जातवेद ऊर्ध्वाया दिशो ऽभिदासन्त्यसान् ।
 सूर्यमृत्वा ते ० ॥ ७ ॥
 ये दिशामन्तर्दशेभ्यो जुह्वति जातवेदः सर्वाभ्यो दिग्भ्यो ऽभिदास-
 न्यसान् ।
 ब्रह्मत्वा ते पराज्चो व्यथन्तां प्रत्यर्गेनात्रतिसरेण हन्मि ॥ ८ ॥

॥ अष्टमो ऽगुवाकः ॥

॥ अथर्वः प्रपाठकः ॥

॥ चतुर्थं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

अर्धमन्त्रो योनिं य आबभूवामृतासुर्वर्धमानः सुजन्मा । ॥ १ ॥
 अर्धमन्त्रो योनिं योऽहं चितो धर्ता दाधार धीणि ॥ १ ॥
 आ यो धर्माणि प्रथमः ससाद् ततो वर्षेषु कृणुते पुह्णि ॥
 धास्युर्योनिं प्रथम आ विवेश यो वाचमनुदितां चिकेत ॥ २ ॥
 यस्ते शोकाय तन्वं रिरेच क्षरद्विरण्यं शुचयो ऽनु स्वाः ।
 अवा दधेते अमृतानि नामास्ते वस्त्राणि विश् एरयन्ताम् ॥ ३ ॥
 प्र यदेते प्रतरं पूर्य गुः सद्ःसद् आतिष्ठन्तो अजुयम् ।
 कविः शुषस्त्रिजातरा रिहाणे जाम्यै धुर्य पतिमेरयेयाम् ॥ ४ ॥
 तद् पु ते महत्पृष्ठुज्ज्वलमः कविः काव्येना कृणोमि ।
 यत्सम्यञ्चावभियन्तावभि क्षामवा मही रोधचक्रे वावृधेते ॥ ५ ॥
 सप्त मर्यादाः कवयस्तुतस्तुस्तुतासामिदेकामभ्यंहुरो गात ।
 आयोर्ह स्तम्भ उपमस्यं नीडे पथां विसर्गे धरुणेषु तस्थौ ॥ ६ ॥
 उतामृतासुर्वर्त एमि कृण्वन्मुतात्मा तन्वस्तुमद्गुः ।
 उत वा शक्रो रत्नं दधात्यूर्जया वा यत्सर्वते हविर्दाः ॥ ७ ॥
 उत पुचः पितरं क्षत्रमीडे ज्येष्ठं मर्यादमहयन्स्वस्तये ।
 दर्शन्तु ता वरुण यास्ते विष्टा आयर्वृततः कृणवो वर्षेषु ॥ ८ ॥
 अर्धमर्धेन पर्यस्ता पृणस्पर्धेन शुष्म वर्षसे अमुर ।

अविं वृधाम शग्मियं सखायं वरुणं पुत्रमदित्या इषिरम् ।
कविशस्तान्यसै वपूषवोचाम रोदसी सत्यवाचा ॥ ९ ॥

॥ २ ॥ तदिदास भुवनेषु ज्येष्ठं यतो जज्ञ उग्रस्त्वेषनुम्णः ।
सद्यो जज्ञानो नि रिणाति शबूननु यदेनं मदेन्ति विश्व ऊमाः ॥ १ ॥
वावृधानः शर्वसा भूर्योजाः शबुदासाय भियसं दधाति ।
अथ्यनच्च व्यनच्च सन्ति सं ते नवन्त प्रभृता मदेषु ॥ २ ॥
ते क्रतुमपि पृञ्चन्ति भूरि द्विर्यदेते त्रिभेवन्त्यूमाः ।
स्वादोः स्वादीयः स्वादुना सृजा समदः सु मधु मधुनाभि योधीः ॥ ३ ॥
यदि चिन्तु ता धना जयन्तं रणेरणे अनुमदेन्ति विप्राः ।
ओजीयः शुष्मिन्निस्थरमा तनुष्व मा ता दभन्दुरेवासः कशोकाः ॥ ४ ॥
तया वयं शाशन्नहे रणेषु प्रपश्यन्तो युधेन्यानि भूरि ।
चोदयामि त आयुधा वचोभिः सं ते शिशमि ब्रह्मणा वयांसि ॥ ५ ॥
नि तहधिषे ऽवरे परे च यस्मिन्नाविथावसा दुरोणे ।
आ स्थापयत मातरं जिगत्नुमतं इन्वत कर्वराणि भूरि ॥ ६ ॥
स्तुष्व वर्ष्मनुरुवन्मनं समृधाणमिनतंममाप्रमाप्तानाम् ।
आ दर्शति शर्वसा भूर्योजाः प्र संशति प्रतिमानं पृथिव्याः ॥ ७ ॥
इमा ब्रह्म बृहद्दिवः कृणवदिन्द्राय शूपमग्मियः स्वर्षाः ।
महो गोवस्यं दायति स्वराजा तुरश्चिद्विश्वमर्णवत्तपस्वान् ॥ ८ ॥
एवा महान्वृहद्दिवो अथर्वावोचस्वां तन्वमिन्द्रमेव ।
स्वसारो मातृशिवी अरिमे हिन्वन्ति चेने शर्वसा वर्धयन्ति च ॥ ९ ॥

॥ ३ ॥ ममापे वचो विहवेष्वस्तु वयं त्वेनानास्तन्वै पुषेम ।
महं नमन्तां प्रदिशश्चतसस्त्वयाध्यक्षेण पृतना जयेम ॥ १ ॥
अपे मन्युं प्रतिनुदत्यरेपां त्वं नो गोपाः परि पाहि विश्वतः ।
अपाञ्चो यन्तु निवता दुरस्यवो ऽमेपां चित्तं प्रयुपां वि नेशत ॥ २ ॥

मम देवा विहवे संतु सर्व इन्द्रवन्तो मरुतो विष्णुरग्निः ।
ममान्तरिक्षमुरुलोकमस्तु मह्यं वातः पवतां कामायासै ॥ ३ ॥
मह्यं यजन्तां मम यानीष्टाकूतिः सत्या मनसो मे अस्तु ।
एनो मा नि गां कतमच्चनाहं विश्वे देवा अभि रक्षन्तु मेह ॥ ४ ॥
मयि देवा द्रविणमा यजन्तां मय्याशीरस्तु मयि देवहूतिः ।
देवा होतारः सनियन्न एतदरिष्टाः स्याम तन्वा सुवीराः ॥ ५ ॥
दैवीः षडुर्वीरुणः कृणोत विश्वे देवास इह मादयध्वम् ।
मा नो विदद्भिभा मो अशस्तिर्मा नो विदद्वृजिना द्वेष्टा या ॥ ६ ॥
तिस्रो देवीर्महिं नः शर्म यत्नत प्रजायै नस्तन्वेऽयच्च पुष्टम् ।
मा हासहि प्रजया मा तनूभिर्मा रधाम द्विषते सोम राजन् ॥ ७ ॥
उरुष्यचा नो महिषः शर्म यच्छत्वस्मिन्त्वे पुरुहूतः पुरुष्टु ।
स नः प्रजायै हर्यश्च मृडेन्दु मा नो रीरिषो मा परा दाः ॥ ८ ॥
धाता विधाता भुवनस्य यस्पतिर्देवः संविताभिमातिषाहः ।
आदित्या रुद्रा अश्विनोभा देवाः पान्तु यजमानं निर्वृथात् ॥ ९ ॥
ये नः सपत्ना अप ते भवन्तिन्द्राग्निभ्यामव बाधामह एनान् ।
आदित्या रुद्रा उपरिस्पृशे न उयं चेतारमधिराजमकत ॥ १० ॥
अर्वाश्वमिन्द्रममुतो हवामहे यो गोजिह्वनजिदंश्चजिद्यः ।
इमं नो यज्ञं विहवे शृणोत्वस्माकमभूह्येयश्च मेदी ॥ ११ ॥

यो गिरिष्वजायथा वीरुधां चलवत्तमः ।

॥ ४ ॥

कुप्रेहिं तक्ननाशन तक्नानं नाशयन्नितः ॥ १ ॥
सुपर्णमुर्वने गिरो जातं हिमवतस्परि ।
धनैरभि श्रुत्वा यन्ति विदुहिं तक्ननाशनम् ॥ २ ॥
अश्वयो देवसदनसूतीयेस्यामितो दिवि ।
तत्रामृतस्य चक्षुणं देवाः कुष्टमवन्वत ॥ ३ ॥
हिरण्ययी नीरचरद्विरण्यबन्धना दिवि ।

तत्रामृतस्य पुण्यं देवाः कुष्ठमवन्वत ॥ ४ ॥
 हिरण्ययाः पन्थान आसन्नरिचाणि हिरण्यया ।
 नावो हिरण्ययीरासन्वाभिः कुष्ठं निरावहन् ॥ ५ ॥
 इमं मे कुष्ठं पूरुषं तमा बहू तं निष्कुरु । तमु मे अगदं कृधि ॥ ६ ॥
 देवेभ्यो अग्निं जातो ऽसि सोमस्यासि सखा हितः ।
 स प्राणाय व्यानाय चक्षुषे मे अस्मै मृड ॥ ७ ॥
 उदङ् जातो हिमवतः स प्राच्यां नीयसे जर्नम् ।
 तत्र कुष्ठस्य नामान्युत्तमानि वि भैजिरे ॥ ८ ॥
 उत्तमो नाम कुष्ठास्युत्तमो नाम ते पिता ।
 यक्ष्मै च सर्वे नाशय तन्मनं चारुसं कृधि ॥ ९ ॥
 शीषामयमुपहृत्यामदोस्तत्रो ई रपः ।
 कुष्ठस्तत्सर्वं निष्कृष्ट्वैव समह वृष्यम् ॥ १० ॥

॥ ५ ॥

रात्री माता नभः पितार्यमा ते पितामहः ।
 सिलाची नाम वा अंसि सा देवानामसि स्वसा ॥ १ ॥
 यस्त्वा पिबति जीवति चार्यसे पूरुषं तम ।
 भर्त्री हि शश्वतामसि जनानां च न्यञ्चनी ॥ २ ॥
 वृष्टावृष्टमा रोहसि वृषण्यनीव कन्यला ।
 जयन्ती प्रत्यातिष्ठन्ती स्पर्णी नाम वा अंसि ॥ ३ ॥
 यहणेन यदिष्ट्वा यद्वाहर्हमा कृतम् ।
 तस्य तमसि निष्कृतिः सेमं निष्कृधि पूरुषम् ॥ ४ ॥
 भद्रात्सदाचिस्तिष्ठस्यश्वात्पान्तिराववात् ।
 भद्राव्ययोधात्पणोत्ता न एह्यन्थति ॥ ५ ॥
 हिरण्यवर्णे सुभगे सूर्यवर्णे वपुष्टमे ।
 रुतं गच्छासि निष्कृते निष्कृतिनाम वा अंसि ॥ ६ ॥
 हिरण्यवर्णे सुभगे शुष्मे लोमगवक्षणे ।

अ॒पाम॑सि॒ स्वसा॑ ला॒क्षे वा॒तो हा॒त्मा ब॑भूव ते ॥ ७ ॥
 सि॒ला॒ची ना॑म॒ कानी॑नो ऽज॒बभू॑ पि॒ता त॒व ।
 अ॒श्वो य॑मस्य॒ यः श्या॑वस्तस्य॒ हा॒त्मास्यु॑क्षिता ॥ ८ ॥
 अ॒श्वस्या॑स्रः संप॑तिता सा वृ॒ष्टा अभि॑ सि॒न्धेद॑ ।
 स॒रा प॑त॒त्रिणी॑ भू॒त्वा सा न॒ एह्य॑रु॒न्धति ॥ ९ ॥

॥ प्रथमो ऽनुवाकः ॥

ब्र॒ह्म ज॒ज्ञानं॑ प्रथ॒मं पु॒रस्ता॑दि सी॒मतः॑ सु॒रुचो॑ वे॒न आ॑वः । ॥ ६ ॥
 स वृ॒ष्ट्या उ॒पमा॑ अ॒स्य वि॒ष्टाः स॒तश्च॑ योनि॒मस॑तश्च॒ वि बः॑ ॥ १ ॥
 अ॒ना॒ग्रा ये वः॑ प्रथ॒मा या॒नि क॑र्माणि च॒क्रिरे॑ ।
 वी॒रा॒न्नो अ॒त्र मा द॑भ॒न्तद्व॑ ए॒तत्पु॑रो द॒धे ॥ २ ॥
 स॒हस्र॑धार ए॒व ते स॑म॒स्वर॑न्दि॒वो ना॑के मधु॒जिह्वा॑ अ॒सृश्च॑तः ।
 तस्य॒ स्पशे॑ न नि मि॒षन्ति॒ भूण॑यः प॒देप॑दे पा॒णिनः॑ स॒न्ति से॑त॒वे ॥ ३ ॥
 प॒यू धु प्र ध॑त्वा वा॒जमा॑तये परि॒ वृ॒त्राणि॑ स॒क्षणिः॑ ।
 द्वि॒षस्त॑दध्य॒णवे॑ने॒यसे॑ स॒नि॒स्रसो॑ नामा॒सि
 च॒योद॑शो मास॒ इन्द्र॑स्य गृहः ॥ ४ ॥

चे॒उ॒तेना॑रा॒त्सीर॑सौ स्वाहा ।

ति॒ग्मायु॑धो ति॒ग्महे॑ती सु॒गेधो॑ सोमा॒रुद्रा॑वि॒ह सु मृ॑ड॒तं नः॑ ॥ ५ ॥

अ॒वे॒तेना॑रा॒त्सीर॑सौ स्वाहा । ति॒ग्मा० ॥ ६ ॥

अ॒र्प॒तेना॑रा॒त्सीर॑सौ स्वाहा ।

ति॒ग्मायु॑धो ति॒ग्महे॑ती सु॒गेधो॑ सोमा॒रुद्रा॑वि॒ह सु मृ॑ड॒तं नः॑ ॥ ७ ॥

मु॒मु॒क्तम॑स्मान्दु॒रिता॑द॒वद्या॑ज्जु॒पेधां॑ य॒ज्ञम॑मृ॒तम॑स्मासुं ध॒त्तन् ॥ ८ ॥

च॒ष्टा॒यो हे॑ते म॒नसा॑ हे॒ते ब्र॑ह्म॒णी हे॑ते तप॑सश्च हे॒ते ।

मे॒न्या मे॒नि॒रस्य॑मे॒नय॑स्ते म॒नु ये॒उ॒सान्भ्य॑षाय॒न्ति ॥ ९ ॥

यो॒उ॒सांश्च॑ष्टा॒पा म॑न॒सा चि॒त्याकृ॑त्या च॒ यो अ॑घ्रायु॒रभि॑दासा॒त् ।

त्वं तान॑पि मे॒न्यामे॒नीकृ॑णु॒ स्वाहा ॥ १० ॥

इन्द्रस्य गृहो ऽसि । तं त्वा प्र पद्ये तं त्वा प्र विंशमि सर्वगुः सर्व-
पूरुषः सर्वात्मा सर्वतनूः सह यन्मे ऽस्ति तेन ॥ ११ ॥

इन्द्रस्य शर्मासि । तं त्वा ० ॥ १२ ॥

इन्द्रस्य वरुणमसि । तं त्वा ० ॥ १३ ॥

इन्द्रस्य वरुणमसि । तं त्वा प्र पद्ये तं त्वा प्र विंशमि सर्वगुः सर्व-
पूरुषः सर्वात्मा सर्वतनूः सह यन्मे ऽस्ति तेन ॥ १४ ॥

॥ ७ ॥ आ नो भर मा परि ष्ठा अराते मा नो रक्षीर्दक्षिणां नीयमानाम् ।

नमो वीत्सीया असमृद्धये नमो अस्त्वातये ॥ १ ॥

यमराते पुरोधस्ते पुरुषं परिराषिणम् ।

नमस्ते तस्यै कृणो मा वनिं व्यंघयीर्मम ॥ २ ॥

प्र णो वनिर्देवकृता दिवा नक्तं च कल्पताम् ।

अरातिमनुप्रेमो वयं नमो अस्त्वातये ॥ ३ ॥

सरस्वतीमनुमतिं भगं यन्तो हवामहे ।

वाचं जुष्टां मधुमतीमवादिषं देवानां देवहूतिषु ॥ ४ ॥

यं याचाम्यहं वाचा सरस्वत्या मनोयुजा ।

अद्वा तमद्य विन्दतु दत्ता सोमेन वभुणा ॥ ५ ॥

मा वनिं मा वाचं नो वीत्सीरुभाविन्द्रायी आ भरतां नो वसूनि

सर्वे नो अद्य दित्तन्तो ऽरातिं प्रति हयंत ॥ ६ ॥

पुरो ऽपेक्षसमृद्धे वि ते हेतिं नयामसि ।

वेदं त्वाहं निमीवन्तो नितुदन्तीमराते ॥ ७ ॥

उत नया बोधुवती स्वप्रया संवसे जनम् ।

अराते चित्रं वीत्सीन्याकृतिं पुरुषस्य च ॥ ८ ॥

या महती महोन्मना विश्वा आशा ध्यानशे ।

तस्यै हिरण्यकरयै निर्वृत्या अकरं नमः ॥ ९ ॥

हिरण्यवर्णा सुभगा हिरण्यकशिप्रुमही ।

तस्यै हिरण्यद्रापये ऽरात्या अकरं नमः ॥ १० ॥

॥ दशमः प्रपाठकः ॥

वैकङ्कतेनेध्मेन देवेभ्य आज्यं वह ।

॥ ८ ॥

अये तां इह मादय सर्व आ यन्तु मे हवम् ॥ १ ॥

इन्द्रा याहि मे हवमिदं करिष्यामि तद्धृणु ।

इम ऐन्द्रा अतिसरा आकूतिं सं नमन्तु मे ।

तेभिः गकेम वीर्यं जातं वेदस्तनूवशिन ॥ २ ॥

यदसावमुतां देवा अदेवः संश्रिकीर्यति ।

मा तस्याग्रिहेयं वाक्षीड्वं देवा अस्य मोषं गुर्ममैव हवमेतन्न ॥ ३ ॥

अतिं धावतातिसरा इन्द्रस्य वचसा हत ।

अविं वृकं इव मघीत स वो जीवन्मा मोचि प्राणमस्यापिं नह्यत ॥ ४ ॥

यममीं पुरोदधिरे ब्रह्माणमपभूतये ।

इन्द्र स ते अधस्पदं तं प्रत्यस्यामि मृत्युर्वे ॥ ५ ॥

यदिं प्रेमुर्देवपरा ब्रह्म वर्माणि चक्रि ।

तनूपानं परिप्राणं कृण्वाना यदुपोचिरे सर्वं तदग्मं कृधि ॥ ६ ॥

यानसावतिसरांश्चकार कृण्वच्च यान ।

त्वं तानिन्द्र वृत्रहन्मतीचः पुनरा कृधि यथामुं तृणहां जनम् ॥ ७ ॥

यपेन्द्र उडाचनं लब्ध्वा चक्रे अधस्पदम् ।

कृण्वेऽहमधरांस्तथामूं ह्यश्वतीभ्यः समाभ्यः ॥ ८ ॥

अर्चनानिन्द्र वृत्रहन्नुगो मर्मेणि विध्य ।

अर्चवर्नानभि तिष्ठेन्द्र मेद्यं हं तव ।

अनु तन्द्रारंभामहे स्यामं सुमतां तव ॥ ९ ॥

दिवे स्वाहा ॥ १ ॥

॥ ९ ॥

पृथिव्यै स्वाहा ॥ २ ॥

अन्तरिक्षाय स्वाहा ॥ ३ ॥

अन्तरिक्षाय स्वाहा ॥ ४ ॥

दिवे स्वाहा ॥ ५ ॥

पृथिव्यै स्वाहा ॥ ६ ॥

सूर्यो मे चक्षुर्वातः प्राणोऽन्तरिक्षमात्मा पृथिवी शरीरम् । अस्तुतो
नामाहमयमस्मि स आत्मानं नि दधे द्यावापृथिवीभ्यां गोपीपायं ॥ ७ ॥
उदायुरुदलमुकृतमुकृत्यामुन्मनीषामुदिन्द्रियम् । आयुष्कृदायुष्पत्नी
स्वधावनौ गोपा मे स्तं गोपायतं मा । आत्मसदौ मे स्तं मा मा
हिसिएम् ॥ ८ ॥

॥ १० ॥ अश्मवर्म मे ऽसि यो मा प्राच्या दिशो ऽधायुरभिदासात् ।
एतत्स ऋक्षात् ॥ १ ॥

अश्मवर्म मे ऽसि यो मा दक्षिणाया दिशो० । ० ॥ २ ॥

अश्मवर्म मे ऽसि यो मा प्रतीच्या दिशो० । ० ॥ ३ ॥

अश्मवर्म मे ऽसि यो मोदीच्या दिशो० । ० ॥ ४ ॥

अश्मवर्म मे ऽसि यो मा ध्रुवाया दिशो० । ० ॥ ५ ॥

अश्मवर्म मे ऽसि यो मोर्ध्वाया दिशो० । ० ॥ ६ ॥

अश्मवर्म मे ऽसि यो मा दिशामन्तर्दशेभ्यो ऽधायुरभिदासात् ।
एतत्स ऋक्षात् ॥ ७ ॥

वृहता मन उप ह्वये मातरिष्वना प्राणायानौ । सूर्याचक्षुरन्तरिक्षा-

द्योर्वा पृथिव्याः शरीरम् । सरस्वत्या वाचमुषं ह्वयामहे मनोयु-

जा ॥ ८ ॥

॥ द्वितीयो ऽशुवाकः ॥

॥ ११ ॥ कथं महे अमुरायाग्रवीरिह कथं पिषे हरये त्वेपनृम्णः ।

पृथ्निं वरुण दक्षिणां ददावायुनमेषत्वं मनसाचिकित्सीः ॥ १ ॥

न कामेन पुनर्मघो भवामि संचक्षे कं पृथ्निमेतामुपाजे ।
 केन नु त्वमथर्वन्काव्येन केन जातेनासि जातवेदाः ॥ २ ॥
 सत्यमहं गभीरः काव्येन सत्यं जातेनासि जातवेदाः ।
 न मे दासो नार्यो महित्वा व्रतं मीमाय यदहं धरिष्ये ॥ ३ ॥
 न त्वदन्यः कवितरो न मेधया धीरतरो वरुण स्वधावन् ।
 त्वं ता विश्वा भुवंनानि वेत्थ स चिच्छु त्वज्जनो मायी बिभाय ॥ ४ ॥
 त्वं ह्यपङ्क्त वरुण स्वधावन्विश्वा वेत्थ जनिमा सुप्रणीते ।
 किं रजंस एना परो अन्यदस्त्येना किं परेणावरमसुर ॥ ५ ॥
 एकं रजंस एना परो अन्यदस्त्येना पर एकेन दुर्गणं चिद्वक् ।
 तत्ते विद्वान्वरुणः प्र ब्रवीम्यधोवर्चसः प्रणयो भवन्तु
 नीचिदोसा उप सपेन्तु भूमिम् ॥ ६ ॥
 त्वं ह्यपङ्क्त वरुण ब्रवीषि पुनर्मघेष्ववद्यानि भूरि ।
 मो घु पणीरभ्येऽतावतो भून्मा त्वा वोचन्नराधसं जनासः ॥ ७ ॥
 मा मा वोचन्नराधसं जनासः पुनस्ते पृथ्निं जरितदेदामि ।
 स्तोत्रं मे विश्वमा याहि शचीभिरन्तर्विश्वासु मानुषीषु दिक्षु ॥ ८ ॥
 आ ते स्तोत्राण्युद्यंतानि यन्वन्तर्विश्वासु मानुषीषु दिक्षु ।
 देहि नु मे यन्मे अदत्तो असि युज्यो मे सप्रपदः सखासि ॥ ९ ॥
 समा नौ बन्धुवरुण समा जा वेदाहं तद्यन्त्रावेषा समा जा ।
 ददामि तद्यन्त्रे अदत्तो असि युज्यस्ते सप्रपदः सखासि ॥ १० ॥
 देवो देवाय गृणते वयोधा विप्रो विप्राय स्तुवते सुमेधाः ।
 अजीजनो हि वरुण स्वधावन्नपवाणं पितरं देवबन्धुम् ।
 तस्मा उ राधः कृणुहि सुप्रशस्तं सखा नो असि परमं च बन्धुः ॥ ११ ॥

समिद्धो अद्य मनुष्यो दुरोणे देवो देवान्यजसि जातवेदः । ॥ १२ ॥
 आ च वह मित्रमहश्चिकित्वा न्वं दूतः कविरसि प्रचेताः ॥ १ ॥
 तनूनपात्यथ ऋतस्य यानान्मध्या सम्जन्स्वदया सुजिह्व ।

मन्त्रानि धीभिस्तु यज्ञमृन्धन्देवत्रा च कृणुत्यध्वरं नः ॥ २ ॥
 आजुह्वान ईद्व्यो वन्द्यश्वा याह्वगे वसुभिः सजोषाः ।
 त्वं देवानामसि यज्ञ होता स एनान्यधीषितो यजीयान् ॥ ३ ॥
 प्राचीनं बहिः प्रदिशा पृथिव्या वस्तोऽस्या वृज्यते अये अह्नाम् ।
 यं प्रयते वितरं वरीयो देवेभ्यो अदितमे स्योनम् ॥ ४ ॥
 यचस्वतीरुविद्या वि अयन्तां पतिभ्यो न जनयः शुभमानाः ।
 देवीर्द्वारो बृहतीर्विश्वमिच्छा देवेभ्यो भवत सुप्रायणाः ॥ ५ ॥
 आ सुष्वयन्ती यजते उपाकै उपासानक्ता मदतां नि योनीं ।
 दिव्ये योषणे बृहती मुरुक्ते अधि अयं शुक्रपिशं दधाने ॥ ६ ॥
 देव्या होतारा प्रथमा सुवाचा मिमाणा यज्ञं मनुषो यज्ये ।
 प्रचोदयन्ता विदधेषु कारू प्राचीनं ज्योतिः प्रदिशा दिशन्ता ॥ ७ ॥
 आ नो यज्ञं भारती तूयमेविडा मनुष्यदिह चेतयन्ती ।
 तिस्रो देवीर्बहिरेदं स्योनं सरस्वती स्वर्पसः सदन्ताम् ॥ ८ ॥
 य इमे द्यावापृथिवी जनित्री रूपैरपिशद्भुवनानि विश्वा ।
 तमद्य होतरिषितो यजीयान्देवं नष्टारमिह यक्षि विद्वान् ॥ ९ ॥
 उपावं सृज त्वन्या समञ्जदेवानां पाषं ऋतुया हवीषि ।
 वनस्पतिः शमिता देवो अग्निः स्वदन्तु हव्यं मधुना घृतेन ॥ १० ॥
 सद्यो जातो ब्यमिमीत यज्ञमग्निर्देवानामभवत्पुरोगाः ।
 अस्य होतुः प्रशिष्यतस्य वाचि स्वाहाकृतं हविरदन्तु देवाः ॥ ११ ॥

॥ १३ ॥ ददिर्हि मह्यं वरुणो दिवः कविर्वचोभिर्ह्यग्निं रिणामि ते विषम् ।
 स्नातमस्नातमुत सक्तमयभमिरेव धन्वच्चि जंजास ते विषम् ॥ १ ॥
 यत्ते अपोदकं विषं तत्त एतास्त्वयभम् ।
 गृह्णामि ते मध्यममुत्तमं रसमुतावर्म भियसा नेशदादु ते ॥ २ ॥
 वृषा मे रयो नभसा न तन्यतुरुयेण ते वचसा वाध आदु ते ।
 अहं तमस्य नृभिरयभं रसं तमस इव ज्योतिरुदेतु सूर्यः ॥ ३ ॥

चक्षुषा ते चक्षुर्हन्मि विषेणं हन्मि ते विषम् ।

अहे म्रियस्व मा जीवीः प्रत्यगभ्येतु त्वा विषम् ॥ ४ ॥

कैरात पृश्न उर्यंतृण्य बभ्र आ मे शृणुतासिता अलीकाः ।

मा मे सख्युः स्तामानमपिं द्वाताश्रावयन्तो नि विषे रमध्वम् ॥ ५ ॥

असितस्य तैमातस्य बभ्रोरपोदकस्य च ।

सात्रासाहस्याहं मन्योरव ज्यामिव धन्वनो वि मुञ्चामि रथौ इव ॥ ६ ॥

आलिङ्गी च विलिङ्गी च पिता च माता च ।

विद्म वः सर्वतो बन्ध्वरसाः किं करिष्यथ ॥ ७ ॥

उरूगूलाया दुहिता जाता दास्यसिङ्ग्या ।

प्रतङ्के दद्रुषीणां सर्वासामरसं विषम् ॥ ८ ॥

कर्णा श्वाविह्नदं वीहिरेव चरन्तिका ।

याः काशेमाः खनिविमास्तासामरसतमं विषम् ॥ ९ ॥

ताबुवं न ताबुवं न घेत्त्वमसि ताबुवंम् । ताबुवेनारसं विषम् ॥ १० ॥

तस्तुवं न तस्तुवं न घेत्त्वमसि तस्तुवंम् । तस्तुवेनारसं विषम् ॥ ११ ॥

सुपर्णस्त्वान्विन्दत्सूकरस्त्वान्नन्रसा ।

॥ १४ ॥

दिप्तौषधे त्वं दिप्तन्तमव कृत्याकृतं जहि ॥ १ ॥

अव जहि यातुधानानव कृत्याकृतं जहि ।

अथो यो अस्मान्दिप्तंति तमु त्वं जंक्षोषधे ॥ २ ॥

ऋश्यंस्थेव परीशासं परिकृत्य परि त्वचः ।

कृत्यां कृत्याकृतं देवा निष्कमिव प्रति मुञ्चत ॥ ३ ॥

पुनः कृत्यां कृत्याकृतं हस्तगृह्य परा शय ।

समक्षमस्मा आ धेहि यथा कृत्याकृतं हनत ॥ ४ ॥

कृत्याः संन्तु कृत्याकृतं शपथः शपथीयते ।

सुखो रथ इव वर्तेतां कृत्या कृत्याकृतं पुनः ॥ ५ ॥

यदि स्त्री यदि वा पुमान्कृत्यां चकार पाप्मने ।

तामु तस्मै नयामस्यश्वमिवाश्वामिधान्या ॥ ६ ॥
 यदि वासि देवकृता यदि वा पुरुषैः कृता ।
 तां त्वा पुनर्णेयामसीन्द्रेण समुजा वयम् ॥ ७ ॥
 अये पृतनापाद् पृतनाः सहस्व ।
 पुनः कृत्यां कृत्याकृते प्रतिहरणेन हरामसि ॥ ८ ॥
 कृत्यव्यधनि विध्य तं यश्चकार तमिज्जहि ।
 न त्वामचक्रुषे वयं वधाय सं शिशीमहि ॥ ९ ॥
 पुत्र इव पितरं गच्छ स्वज इवाभिषिक्तो दश ।
 बन्धमिवावक्रामी गच्छ कृत्यं कृत्याकृतं पुनः ॥ १० ॥
 उदेणीव वारण्यमिस्कन्दं मृगीव । कृत्या कर्तारमृच्छतु ॥ ११ ॥
 इष्वा ऋजीयः पततु द्यावापृथिवी तं प्रति ।
 सा तं मृगमिव गृह्णातु कृत्या कृत्याकृतं पुनः ॥ १२ ॥
 अग्निरिवितु प्रतिकूलमनुकूलमिवोदकम् ।
 सुखो रथ इव वर्ततां कृत्या कृत्याकृतं पुनः ॥ १३ ॥

॥ १५ ॥

एका च मे दश च मे ऽपवक्तारं ओषधे ।
 ऋतं जातं ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥ १ ॥
 द्वे च मे विंशतिश्च मे ० । ० ॥ २ ॥
 तिस्रश्च मे त्रिंशच्च मे ० । ० ॥ ३ ॥
 चतस्रश्च मे चत्वारिंशच्च मे ० । ० ॥ ४ ॥
 पञ्च च मे पञ्चाशच्च मे ० । ० ॥ ५ ॥
 षट् च मे षष्टिश्च मे ० । ० ॥ ६ ॥
 सप्त च मे सप्ततिश्च मे ० । ० ॥ ७ ॥
 अष्ट च मे ऽशीतिश्च मे ० । ० ॥ ८ ॥
 नव च मे नवतिश्च मे ० । ० ॥ ९ ॥
 दश च मे शतं च मे ० । ० ॥ १० ॥

शतं च मे सहस्रं चापवृत्तारं श्रोमधे ।

चतुर्जातं चतुर्वारि मधु मे मधुला करः ॥ ११ ॥

। तृतीयो ऽनुवाकः ।

। एकादशः पपाठकः ।

यद्येकवृषो ऽसिं सृजारसो ऽसि ॥ १ ॥

॥ १६ ॥

यदि द्विवृषो ऽसिं ० ॥ २ ॥

यदि त्रिवृषो ऽसिं ० ॥ ३ ॥

यदि चतुर्वृषो ऽसिं ० ॥ ४ ॥

यदि पञ्चवृषो ऽसिं ० ॥ ५ ॥

यदि षड्वृषो ऽसिं ० ॥ ६ ॥

यदि सप्तवृषो ऽसिं ० ॥ ७ ॥

यद्यष्टवृषो ऽसिं ० ॥ ८ ॥

यदि नववृषो ऽसिं ० ॥ ९ ॥

यदि दशवृषो ऽसिं सृजारसो ऽसि ॥ १० ॥

यद्येकादशो ऽसिं सो ऽर्षोदको ऽसि ॥ ११ ॥

ते ऽवदम्रयमा ब्रह्मकिल्बिषे ऽकूपारः सलिलो मातरिषां ।

॥ १७ ॥

वीरुहंरास्तप उयं मयोभूरापो देवीः प्रथमजा चतस्य ॥ १ ॥

सोमो राजा प्रथमो ब्रह्मजायां पुनः प्रायच्छदहणीयमानः ।

अर्वातिता बरुणो मित्र आसीद्गिर्होता हस्तगृह्या निनाय ॥ २ ॥

हस्तेनैव ग्राह्यं आधिरेस्या ब्रह्मजायेति चेदवाचत ।

न दूताय प्रहेयां तस्थ एषा तथा राष्ट्रं गुपितं क्षत्रियस्य ॥ ३ ॥

यामाहुस्तारंकेषा विकेशीति दुह्नुनां याममवपद्यमानाम् ।

सा ब्रह्मजाया वि हुनोति राष्ट्रं यत्र प्रापादि शश उल्कुषीमान् ॥ ४ ॥

ब्रह्मचारी चरति वेर्विषद्विषः स देवानां भवयेकमङ्गम् ।

तेन जायामन्वविन्दुः हृस्पतिः सोमेन नीतां जुह्वं पुन देवाः ॥ ५ ॥
देवा वा एतस्यामवदन्त पूर्वे सप्तऋषयस्तपसा ये निषेदुः ।

भीमा जाया ब्राह्मणस्यापनीता दुधां दधाति परमे व्योमन् ॥ ६ ॥

ये गर्भा अवपद्यन्ते जगद्यज्ञापलुष्यते ।

वीरा ये तृष्यन्ते मिथो ब्रह्मजाया हिंस्ति तान् ॥ ७ ॥

उत यत्पतयो दश स्त्रियाः पूर्वे अब्राह्मणाः ।

ब्रह्मा चेदस्तमयंहीत्स एव पतिरेकधा ॥ ८ ॥

ब्राह्मण एव पतिर्न राजन्योऽ न वैश्यः ।

तत्सूर्यः प्रब्रुवन्नेति पञ्चभ्यो मानवेभ्यः ॥ ९ ॥

पुनर्वै देवा अददुः पुनर्मनुष्या अददुः ।

राज्ञानः सत्यं गृह्णाना ब्रह्मजायां पुनर्ददुः ॥ १० ॥

पुनर्दार्य ब्रह्मजायां कृत्वा देवैर्निकित्विषम् ।

ऊर्जं पृथिव्या भक्कोल्गायमुपासते ॥ ११ ॥

नास्य जाया गतवाही कल्याणी तत्पमा शये ।

यस्मिन्नाष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचिन्त्या ॥ १२ ॥

न विकर्णः पूषुर्गिरास्तस्मिन्वेरमनि जायते । यस्मिन्बा० ॥ १३ ॥

नास्य क्षुत्ता निष्कपीवः सूनानामेत्ययतः । यस्मिन्बा० ॥ १४ ॥

नास्य श्वेतः कृष्णकण्ठी धुरि युक्तो महीयते । यस्मिन्बा० ॥ १५ ॥

नास्य क्षेपे पुष्करिणी नारासीकं जायते विसम् । यस्मिन्बा० ॥ १६ ॥

नास्यै पृथिं वि दुहन्ति ये ऽस्या दोर्हमुपासते ।

यस्मिन्नाष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचिन्त्या ॥ १७ ॥

नास्य धेनुः कल्याणी नानद्वात्सहते धुरम् ।

विजानिषेव ब्राह्मणो राशिं वसति प्रापया ॥ १८ ॥

॥ १८ ॥

नीतां ते देवा अददुस्तुभ्यं नृपते अक्षवे ।

मा ब्राह्मणस्य राजन्यं गां जिघात्सो अनाद्याम् ॥ १ ॥

अक्षदुग्धो राजन्यः पाप आत्मपराजितः ।

स ब्राह्मणस्य गामद्यादद्य जीवानि मा श्वः ॥ २ ॥

आविष्टितायविषा मृदाकूरिव चर्मणा ।

सा ब्राह्मणस्य राजन्य तृष्टिषा गौरनाद्या ॥ ३ ॥

निर्वै क्षुब्धं नयति हन्ति वचोऽपिरिवारब्धो वि दुनोति सर्वम् ।

यो ब्राह्मणं मन्यते अन्नमेव स विषस्य पिबति तैमातस्य ॥ ४ ॥

य एनं हन्ति मृदुं मन्यमानो देवपीयुर्धनकामो न चिन्तात् ।

सं तस्येन्द्रो हृदयेऽप्रिमिन्ध उभे एनं द्विष्टो नर्मसी चरन्तम् ॥ ५ ॥

न ब्राह्मणो हिंसितुष्योऽपिः प्रियतनोरिव ।

सोमो ह्यस्य दायाद इन्द्रो अस्याभिश्स्तिषाः ॥ ६ ॥

शतापाठां नि गिरति तां न शक्नोति निःक्षिदम् ।

अन्नं यो ब्राह्मणं मत्स्रः स्वाहृन्नीति मन्यते ॥ ७ ॥

जिह्वा ज्या भवति कुल्मलं वाङ्माहीका दन्तास्तपसाभिर्दिग्धाः ।

तेभिर्ब्रह्मा विंध्यति देवपीयूहं बलैर्धनुर्भिर्देवजूतैः ॥ ८ ॥

तीक्ष्णैर्पवो ब्राह्मणा हन्तिमन्तो यामस्यन्ति शर्यांश्च न सा मृषा ।

अनुहाय तपसा मन्युना चोत दूरादव भिन्दन्त्येनम् ॥ ९ ॥

ये सहस्रमराजन्नासन्दशशता उत ।

ते ब्राह्मणस्य गां जग्ध्वा वैतह्व्याः पराभवन् ॥ १० ॥

गौरिव तान्हन्यमाना वैतह्व्यो अवातिरत् ।

ये कैतरप्राबन्धायाश्चरमाजामयेचिरन् ॥ ११ ॥

एकशतं ता जनता या भूमिर्व्यूधूनुत ।

प्रजां हिंसित्वा ब्राह्मणीमसंभूय पराभवन् ॥ १२ ॥

देवपीयुश्चरति मर्त्येषु गरगीर्णो भवत्यस्थिभूयान् ।

यो ब्राह्मणं देवबन्धुं हिनस्ति न स पितृमाणमयेति लोकम् ॥ १३ ॥

अपिर्वै नः पदबायः सोमो दायाद उच्यते ।

हन्ताभिश्स्तेन्दुस्तथा तद्धेतो विदुः ॥ १४ ॥

इधुरिव दिग्धा नृपते पृदाकूरिव गोपते ।
सा ब्राह्मणस्येयुंधोरा तया विध्यति पीयतः ॥ १५ ॥

॥ १९ ॥

अतिमात्रमवर्धन् नोदिव दिवमस्पृशन् ।
भृगुं हिसित्वा सृञ्जया वैतहृष्याः पराभवन् ॥ १ ॥
ये बृहत्सामानमाङ्गिरसमार्षयन्ब्राह्मणं जनाः ।
पेतस्तेषामुभयादन्नविस्तोकान्यावयत् ॥ २ ॥
ये ब्राह्मणं प्रत्यष्टीवन्ये वास्मिं ह्युक्रमीपिरे ।
अस्रस्ते मध्ये कुल्यायाः केशान्खार्दन् आसते ॥ ३ ॥
ब्रह्मगवी पच्यमाना यावत्साभि विजङ्गहे ।
तेजो राष्ट्रस्य निर्हन्ति न वीरो जायते वृषा ॥ ४ ॥
क्रूरमस्या आशसनं तृष्टं पिशितमस्यते ।
ष्टीरं यदस्याः पीयते तद्वै पितृषु कित्विपम् ॥ ५ ॥
उयो राजा मन्यमानो ब्राह्मणं यो जिघत्सति ।
परा तत्सिच्यते राष्ट्रं ब्राह्मणो यच्च जीयते ॥ ६ ॥
अष्टार्षदी चतुरष्टी चतुःश्रोत्रा चतुर्हेनुः ।
आस्या द्विजिह्वा भूत्वा सा राष्ट्रमव धूनुते ब्रह्मज्यस्य ॥ ७ ॥
तद्वै राष्ट्रमा संवति नावं भिन्नामिबोदकम् ।
ब्रह्माणं यच्च हिसन्ति तद्राष्ट्रं हन्ति दुष्टुना ॥ ८ ॥
तं वृक्षा अपं सेधन्ति द्यायां नो मोषं गा इति ।
यो ब्राह्मणस्य सदनमभि नारद मन्यते ॥ ९ ॥
विषमेतद्देवकृतं राजा वरुणो ऽब्रवीत् ।
न ब्राह्मणस्य गां जुग्ध्वा राष्ट्रे जागार कश्चन ॥ १० ॥
नैव ता नवतयो या भूमिर्धनुत ।
प्रजां हिसित्वा ब्राह्मणीमसंभयं पराभवन् ॥ ११ ॥
यां मृतायानुवृणन्ति कृष्टं पदयोषनीम् ।

तद्वै ब्रह्मज्य ते देवा उपस्तरणमब्रुवन् ॥ १२ ॥

अश्रूणि कृपमाणस्य यानि जीतस्य वावृतुः ।

तं वै ब्रह्मज्य ते देवा अपां भागमधारयन् ॥ १३ ॥

येन मृतं स्रपयन्ति श्मश्रूणि येनोन्दते ।

तं वै ब्रह्मज्य ते देवा अपां भागमधारयन् ॥ १४ ॥

न वर्षे मैवावहणं ब्रह्मज्यमभि वर्षेति ।

नास्मि समितिः कल्पते न मित्रं नयते वशम् ॥ १५ ॥

उच्चैर्घोषो दुन्दुभिः संत्वनान्वानस्यत्यः संभृत उस्त्रियाभिः ।

॥ २० ॥

वाचं ह्युवानो दमयन्त्सपत्नान्तिह इव जेष्यन्नभि तंस्तनीहि ॥ १ ॥

सिंह इवास्तानीद्बुवयो विवब्धो ऽभिक्रन्दकृपभो वांशितामिव ।

वृषा त्वं वध्र्यमस्ते सपत्ना ऐन्द्रस्ते शुष्मो अभिमातिषाहः ॥ २ ॥

वृषेव यूषे सहसा विदानो गय्यन्नभि रुव सन्धनाजित् ।

शुचा विध्य हृदयं परेषां हित्वा यामान्नच्युता यन्तु शश्वः ॥ ३ ॥

संजयन्मृतना ऊर्ध्वेमायुर्गृह्णा गृह्णानो बहुधा वि चक्ष्व ।

देवीं वाचं दुन्दुभ आ गुंस्व वेधाः शन्नूणामुप भरस्व वेदः ॥ ४ ॥

दुन्दुभेवाचं प्रयतां वदन्तीमाशृण्वती नाधिता घोषबुद्धा ।

नारी पुत्रं धावतु हस्तगृह्णामित्री भीता संसरे वधानान् ॥ ५ ॥

पूर्वो दुन्दुभे प्र वदासि वाचं भूम्याः पृष्ठे वद रोचमानः ।

अमित्रसेनामभिजञ्जभानो द्युमर्दद दुन्दुभे सूनृतावत् ॥ ६ ॥

अन्तरेमे नभसी घोषो अस्तु पृथक्ते धनयो यन्तु शीर्षम् ।

अभि क्रन्द स्तनयोत्पिषानः धौककृन्मित्रतूर्याय स्वधी ॥ ७ ॥

धीभिः कृतः प्र वदाति वाचमुर्ध्वय सत्वनामायुधानि ।

इन्द्रमेदी सत्वनो नि ह्वयस्व मित्रमित्राँ अश्वं जह्नीहि ॥ ८ ॥

संक्रन्दनः प्रवदो धृष्णुषेणः प्रवेदकृद्बहुधा यामघोषी ।

श्रेयो वदानो व्युनानि विद्वान्कीर्ति बहुभ्यो वि हर द्विपजे ॥ ९ ॥

श्रेयःकेतो वसुजित्सहीयान्संयामजित्संशितो ब्रह्मणासि ।
 अंशूनिव यावाधिपवणे अदिर्गव्यन्दुन्दुभे ऽधि नृत्य वेदः ॥ १० ॥
 शत्रूषाणीपाडभिमातिषाहो गवेषणः सहमान उद्वित ।
 वाग्बीव मन्त्रं प्र भरस्व वाचं सांग्रामजित्यायेषमुददेह ॥ ११ ॥
 अच्युतच्युत्समदो गमिष्ठो मृधो जेता पुरएतायोध्यः ।
 इन्द्रेण गुप्तो विदथा निचिक्षुद्व्योतनो द्विपतां याहि शीभम् ॥ १२ ॥

॥ २१ ॥

विहृदयं चैमनस्यं वदामिचेषु दुन्दुभे ।
 विद्वेषं कश्मरं भयममिचेषु नि दध्मस्यवैनान्दुन्दुभे जहि ॥ १ ॥
 उद्वेषमाना मनसा चक्षुषा हृदयेन च ।
 धावन्तु विभ्यतो ऽमित्राः प्रचासेनाज्ये हुते ॥ २ ॥
 वानस्पत्यः संभृत उस्रियाभिर्विध्वगोश्च ।
 प्रचासममिचेष्वो वदार्ज्येनाभिघारितः ॥ ३ ॥
 यथा मृगाः संविजन्त आरण्याः पुरुषादधि ।
 एवा त्वं दुन्दुभे ऽमित्रानभि क्रन्द प्र चासयार्थो चित्रानि मोहय ॥ ४ ॥
 यथा वृकादजावयो धावन्ति बहु विभ्यतीः ॥ एवा ० ॥ ५ ॥
 यथा ग्रयेनात्यतविणः संविजन्ते अर्हदिवि मिहस्य स्तनयोयथा ।
 एवा त्वं दुन्दुभे ऽमित्रानभि क्रन्द प्र चासयार्थो चित्रानि मोहय ॥ ६ ॥
 परामित्रान्दुन्दुभिना हरिणस्याजिर्नेन च ।
 सर्वे देवा अतिवसन्ये संपामस्येगते ॥ ७ ॥
 यैरिन्द्रः प्रकीडते पद्मोपेण्डायया सह ।
 तैरमित्रास्त्रमन्तु नो ऽमी ये यन्त्यनीकगः ॥ ८ ॥
 ज्याघोषा दुन्दुभयो ऽभि क्रोगन्तु या दिशः ।
 सेनाः पराजिता यतीरमित्राणामनीकगः ॥ ९ ॥
 शार्दूल्य चक्षुरा दंस्य मरीचयो ऽनं धावत ।
 पात्सङ्गिनीरा संजन्तु विगतिं बाह्वीर्यं ॥ १० ॥

सूयमुया भरतः पृथिमातर इन्द्रेण युजा प्र मृणीत शबून ।
सोमो राजा वरुणो राजा महादेव उत मृत्युरिन्द्रः ॥ ११ ॥
एता देवसेनाः सूर्यकेतवः सर्वतसः । अमित्रान्नो जयन्तु स्वाहा ॥ १२ ॥

। चतुर्थो ऽनुशाकः ।

अपिस्तुक्रानमर्पबाधतामितः सोमो यावा वरुणः पूतदक्षाः । ॥ २२ ॥
वेदिर्बहिः समिधः शोशुचाना अप द्वेपांस्यमुया भवन्तु ॥ १ ॥
अयं यो विश्वान्हरितान्कृणोषुह्योचर्मन्नग्निरिवाभिदुन्वन् ।
अथा हि तक्रन्नरसो हि भूया अथा न्यङ्घराङ्गा परेहि ॥ २ ॥
यः परुषः पारुषेयो ऽवध्वंस इवारुणः ।
तक्राने विश्वधावीर्याधराञ्च परा सुव ॥ ३ ॥
अधराञ्च प्र हिणोमि नमः कृत्वा तक्राने ।
शक्रंभरस्य मुष्टिहा पुनरितु महावृषान् ॥ ४ ॥
ओको अस्य भूजवन्त ओको अस्य महावृषाः ।
यावज्जातस्तक्रांस्तार्वानसि बल्लिकेषु न्योचरः ॥ ५ ॥
तक्रान्व्यालु वि गतु ब्यङ्ग भूरि यावय ।
दासीं निष्टकरीमिह तां वज्रेण समर्पय ॥ ६ ॥
तक्रान्भूजवतो गह्व बल्लिकान्वा परस्तराम् ।
शूद्रामिह प्रफर्षीष तां तक्रान्वीव धूनुहि ॥ ७ ॥
महावृषान्भूजवतो बन्ध्वहि परेत्य ।
प्रेतानि तक्राने ब्रूमो अन्यक्षेत्राणि वा इमा ॥ ८ ॥
अन्यक्षेत्रे न रमसे वशी सन्मृडयासि नः ।
अभूदु प्रार्थेस्तक्रा स गमिष्यति बल्लिकान् ॥ ९ ॥
यत्नं शीतो ऽथो ह्यः सह कास्तावेपयः ।
भीमास्ते तक्रान्हेतयस्ताभिः स परि वृद्धि नः ॥ १० ॥
मा सैतान्तस्त्रीन्कुरुषा बलास कासमुद्युगम् ।

मा स्मातो ऽवङ्गिः पुनस्तस्या तक्त्रनुपं ब्रुवे ॥ ११ ॥
 तक्त्रभ्रात्रा बलासेन स्वसा कासिकया सह ।
 पाप्मा भ्रातृव्येण सह गच्छामुमरणं जनम् ॥ १२ ॥
 तृतीयकं वितृतीयं सन्ददिमुत शारदम् ।
 तक्त्रानं गीतं ह्यं येषं नाशय वार्षिकम् ॥ १३ ॥
 गन्धारिभ्यो मूर्जवद्भ्यो ऽङ्गैर्भ्यो मगधेभ्यः ।
 प्रेषं जनमिव शेवधिं तक्त्रानं परि दद्वसि ॥ १४ ॥

॥ २३ ॥

ओते मे द्यावापृथिवी ओता देवी सरस्वती ।
 ओता म इन्द्रश्चाग्निश्च क्रिमिं जम्भयतामिति ॥ १ ॥
 अस्येन्द्र कुमारस्य क्रिमीन्धनपते जहि ।
 हता विश्वा अरातय उयेण वचसा मम ॥ २ ॥
 यो अह्यो परिसर्पति यो नासे परिसर्पति ।
 दाता यो मध्यं गच्छति तं क्रिमिं जम्भयामसि ॥ ३ ॥
 संहृषी द्वी विरूपा द्वी कृष्णी द्वी रोहिणी द्वी ।
 बभ्रुश्च बभ्रुकर्णश्च गृध्रः कोकश्च ते हताः ॥ ४ ॥
 ये क्रिमयः गितिकटा ये कृष्णाः गितिबाहवः ।
 ये के च विश्वरूपास्तान्क्रिमीं जम्भयामसि ॥ ५ ॥
 उत्तुरस्तात्सूर्य एति विश्वहंष्टो अदृष्टहा ।
 दृष्टाश्च प्रबृहदाश्च सर्वाश्च प्रमृणन्क्रिमीन् ॥ ६ ॥
 येषांपासः कर्ष्कपास गृजत्काः शिंपचिन्नुकाः ।
 दृष्टश्च हन्यतां क्रिमिरुतादृष्टश्च हन्यताम् ॥ ७ ॥
 हतो येषापः क्रिमीणां हतो नन्दनिमोत ।
 सर्वात्रि मप्सपाकरं दृषटा खल्यो द्व ॥ ८ ॥
 बिज्जीषारो पिकुकुटं क्रिमिं सारङ्गमर्जुनम् ।
 गृणाम्यस्य पृष्टीरपि वृथामि बहिरः ॥ ९ ॥

अत्रिवहः क्रिमयो हन्मि कण्वज्जमदधिवत् ।
 अगस्त्यस्य ब्रह्मणा सं पिनघ्न्यहं क्रिमीन् ॥ १० ॥
 हुतो राजा क्रिमीणामुतैषां स्पृपतिर्हुतः ।
 हुतो हुतमाता क्रिमिर्हुतभ्राता हुतस्वसा ॥ ११ ॥
 हुतासो अस्य बेशसो हुतासः परिवेशसः ।
 अथो ये दुल्लका इव सर्वे ते क्रिमयो हुताः ॥ १२ ॥
 सर्वेषां च क्रिमीणां सर्वासां च क्रिमीणाम् ।
 भिनदम्यशमना शिरो दहाम्यग्निना मुखम् ॥ १३ ॥

सविता प्रसवानामधिपतिः स मावतु । अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्म- ॥ २४ ॥
 एयस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां चित्यामस्यामाकूत्यामस्या-
 माशिष्यस्यां देवहूत्यां स्वाहा ॥ १ ॥
 अग्निर्वनस्पतीनामधिपतिः स मावतु । ० ॥ २ ॥
 द्यावापृथिवी देवाणामधिपत्नी ते मावताम् । ० ॥ ३ ॥
 वरुणो ऽपामधिपतिः स मावतु । ० ॥ ४ ॥
 मित्रावरुणो बृह्मा अधिपती तौ मावताम् । ० ॥ ५ ॥
 मरुतः पर्वतानामधिपतयस्ते मावन्तु । ० ॥ ६ ॥
 सोमो वीरुधामधिपतिः स मावतु । ० ॥ ७ ॥
 वायुरन्तरिक्षस्याधिपतिः स० । ० ॥ ८ ॥
 सूर्यश्चक्षुषामधिपतिः स० । ० ॥ ९ ॥
 चन्द्रमा नक्षत्राणामधिपतिः स० । ० ॥ १० ॥
 इन्द्रो दिवो ऽधिपतिः स० । ० ॥ ११ ॥
 मरुतां पिता पशूनामधिपतिः स० । ० ॥ १२ ॥
 मृत्युः प्रजानामधिपतिः स० । ० ॥ १३ ॥
 यमः पितॄणामधिपतिः स मावतु । ० ॥ १४ ॥
 पितरः परे ते मावन्तु । ० ॥ १५ ॥

तता अवे ते ० । ० ॥ १६ ॥

ततस्ततामहास्ते मावन्तु । अस्मिन्त्रत्नस्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधाय
मस्यां प्रतिष्ठायामस्यां चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामागिष्यस्यां दे-
ह्यां स्वाहा ॥ १७ ॥

॥ २५ ॥

पर्वताहिवो योनिरङ्गादङ्गात्समाभृतम् ।

गेपो गर्भस्य रजोधाः सरौ पूर्णमिवा दधत ॥ १ ॥

यथेयं पृथिवी मही भूतानां गर्भमादधे ।

एवा दधामि ते गर्भं तस्मै त्वामवसे हुवे ॥ २ ॥

गर्भं धेहि सिनीवालि गर्भं धेहि सरस्वति ।

गर्भं ते अश्विनोभा धत्तां पुष्करस्रजा ॥ ३ ॥

गर्भं ते मित्रावरुणौ गर्भं देवो बृहस्पतिः ।

गर्भं त इन्द्रश्चाग्निश्च गर्भं धाता दधातु ते ॥ ४ ॥

विष्णुर्योनिं कल्पयतु त्वष्टा रूपाणि पिशतु ।

आ सिञ्चतु प्रजापतिर्धाता गर्भं दधातु ते ॥ ५ ॥

यद्वेद राजा वरुणो यदा देवी सरस्वती ।

यदिन्द्रो वृत्रहा वेद तद्रर्भकरणं पिय ॥ ६ ॥

गर्भो अस्योपधीनां गर्भो वनस्पतीनाम् ।

गर्भो विश्वस्य भूतस्य सो अये गर्भमेह धाः ॥ ७ ॥

अधि स्कन्द वीरयस्व गर्भमा धेहि योन्याम् ।

वृषांसि वृषयावज्रजयि त्वा नयामसि ॥ ८ ॥

वि जिहीष्व बाहस्तामे गर्भस्ते योनिमा शयाम् ।

अदुष्टे देवाः पुषं सोममा उभयाविर्नम् ॥ ९ ॥

धातः श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्या गवीन्योः ।

पुमांसं पुषमा धेहि दग्धमे मामि मृतंवे ॥ १० ॥

त्वष्टः श्रेष्ठेन ० । ० ॥ ११ ॥

सवि॒तः श्रे॒ष्टेन ० । ० ॥ १२ ॥

प्रजा॒पते श्रे॒ष्टेन रूपे॒णास्या ना॒र्यो गवी॒न्योः ।

पुमांस॑ पुत्र॒मा धेहि॑ द॒शमे॒ मासि॑ सू॒तवे ॥ १३ ॥

यजू॑षि॒ यज्ञे॒ समि॒धः स्वा॒हामिः प्र॒वि॒द्वानि॒ह वो॒ युन॒क्तु ॥ १ ॥ ॥ २६ ॥

युन॒क्तु दे॒वः संवि॒ता प्र॒ज्ञान॒क्षसि॒न्यज्ञे॒ महि॒पः स्वा॒हा ॥ २ ॥

इन्द्रं॑ उ॒क्याम॒दान्य॒सि॒न्यज्ञे॒ प्र॒वि॒द्वान्यु॒नक्तु॑ सु॒युजः॒ स्वा॒हा ॥ ३ ॥

प्रे॒षा य॒ज्ञे नि॒विट् स्वा॒हा शि॒ष्टाः पत्नी॑भिर्व॒हते॒ह यु॒क्ताः ॥ ४ ॥

छन्दांसि॑ य॒ज्ञे म॑रुतः स्वा॒हा मा॒तेव॑ पुत्रं पि॒पृते॒ह यु॒क्ताः ॥ ५ ॥

ए॒यम॑गन्व॒हिषा॒ प्रोक्ष॑णीभि॒र्यज्ञं॑ त॒द्वाना॑दि॒तिः स्वा॒हा ॥ ६ ॥

विष्णु॑र्यु॒नक्तु॑ बहु॒धा तपा॑स्य॒सि॒न्यज्ञे॒ सु॒युजः॒ स्वा॒हा ॥ ७ ॥

त्वष्टा॑ युन॒क्तु बहु॒धा नु॒ रूपा॑ अ॒सि॒न्यज्ञे॒ सु॒युजः॒ स्वा॒हा ॥ ८ ॥

भगो॑ युन॒क्ताशि॒षो ब॒र्षसा॑ अ॒सि॒न्यज्ञे॒ प्र॒वि॒द्वान्यु॒नक्तु॑ सु॒युजः॒ स्वा॒हा ॥ ९ ॥

सोमो॑ युन॒क्तु बहु॒धा पर्या॑स्य॒सि॒न्यज्ञे॒ सु॒युजः॒ स्वा॒हा ॥ १० ॥

इन्द्रो॑ युन॒क्तु बहु॒धा वी॒र्या॑ण्य॒सि॒न्यज्ञे॒ सु॒युजः॒ स्वा॒हा ॥ ११ ॥

अश्वि॑ना ब्रह्म॒णा या॒तम॑र्वा॒ज्या व॑ष॒ट्कारे॑ण॒ यज्ञं॑ वर्ध॒यन्तौ ।

वृ॒हस्प॑ते ब्रह्म॒णा या॒तवो॑ड्य॒ज्ञो अ॒यं स्व॑रि॒दं य॒ज॑मा॒नाय॒ स्वा॒हा ॥ १२ ॥

॥ यज्ञमोऽनुवाकः ॥

ऊ॒र्ध्वा अ॒स्य स॒मिधो॑ भवन्त्यू॒र्ध्वा शु॒क्रा शो॒ची॒ष्यमेः ।

॥ २७ ॥

द्युम॑त्त॒मा सु॒प्रती॒कः स॒सृ॒नुस्त॒नून॒पाद॑सृ॒रो भू॒रि॒षाणिः ॥ १ ॥

दे॒वो दे॒वेषु॑ दे॒वः प॒थो अ॒न॒क्ति॑ म॒र्ध्वा घृ॒तेन॑ ॥ २ ॥

म॒र्ध्वा य॒ज्ञं न॑क्षति प्रै॒णानो॑ न॒राश॑सो॒ अपिः॑ सु॒कृ॒द्दे॒वः संवि॒ता वि॒श्ववा॑रः ॥ ३ ॥

अ॒ह्नाय॑मेति शर्व॒सा घृ॒ता चि॒दी॒डानो॑ ब॒हिर्न॑म॒सा ॥ ४ ॥

अ॒पिः सु॒चो अ॒श्वरे॑षु॒ प्र॒य॒स्यु स॒ य॒श॑द॒स्य म॒हि॒मानं॑ म॒मेः ॥ ५ ॥

त॒री म॒न्द्रासु॑ प्र॒य॒स्यु व॑स॒न्व॒श्चाति॑ष्ठ॒च्चसु॒धात॑र॒थ ॥ ६ ॥

द्वारो देवीरन्वस्य विश्वे व्रतं रक्षन्ति विश्वहा ॥ ७ ॥

उरुव्यचसायेधान्ना पत्यमाने ।

आ सुष्वयन्ती यजते उपाके उपासानक्तेमं यज्ञमवतामध्वरं नः ॥ ८ ॥
 देवा होतार ऊर्ध्वमध्वरं नो ऽप्येर्जिह्याभि गृणत गृणता नः स्विष्टये ।
 तिस्रो देवीर्बहिरेदं संदन्तामिडा सरस्वती मही भारती गृणाना ॥ ९ ॥
 तन्नस्तुरीपमद्भुतं पुरुषु । देवं त्वष्टा रायस्योषं वि ध्य नाभिमस्य ॥ १० ॥
 वनस्पते ऽवं सृजा राणः । त्वना देवेभ्यो अग्निर्हव्यं शमिता स्वदयतु ॥ ११ ॥
 अग्ने स्वाहा कृणुहि जातवेदः । इन्द्राय यज्ञं विश्वे देवा हविरिदं जुषन्ताम् ॥ १२ ॥

॥ १२ ॥

॥ २८ ॥ नवं प्राणान्नवभिः सं मिमीते दीर्घायुत्वाय शतशंरदाय ।
 हरिते चीणिं रजते चीण्ययसि चीणिं तपसाविष्टितानि ॥ १ ॥
 अग्निः सूर्यश्चन्द्रमा भूमिरापो द्यौरन्तरिक्षं प्रदिशो दिशश्च ।
 आर्तवा ऋतुभिः संविदाना अनेन मा चिवृता पारयन्तु ॥ २ ॥
 चयः पोषास्त्रिवृतिं श्रयन्तामनक्तु पूषा पर्यसा घृतेन ।
 अन्नस्य भूमा पुरुषस्य भूमा भूमा पर्यसा त इह श्रयन्ताम् ॥ ३ ॥
 इममादित्या वसुना समुदातेममपे वधय वावृधानः ।
 इममिन्द्रं सं सृज वीर्येणासिन्त्रिवृच्छ्रयतां पोषयिष्णुः ॥ ४ ॥
 भूमिंष्ट्वा पातु हरितेन विश्वभृदग्निः पिपत्त्वयसा सजोषाः ।
 वीरुद्विष्टे अर्जुनं संविदानं दद्यां दधातु सुमनस्वमानम् ॥ ५ ॥
 चेधा जातं जन्मनेदं हिरण्यमपरेकं प्रियतमं बभूव
 सोमस्यैकं हिंसितस्य परापतत् ।

अपामेकं वेधसां रेत आहुस्तत्ते हिरण्यं त्रिवृटस्त्रायुषे ॥ ६ ॥

आयुषं जमदग्नेः कश्यपस्य आयुषम् ।

चेधामृतस्य चक्षणां चीण्यायुषि ते ऽकरम् ॥ ७ ॥

चयः सुपर्णास्त्रिवृता यदायन्वेकाद्यारमभिसंभूय शक्ताः ।

प्रत्याहन्तुमुमृतेन साकर्मन्तर्धाना दुष्टानि विश्वा ॥ ८ ॥

दिवस्त्वा पातु हरितं मर्घ्यात्त्वा पातुर्जुनम् ।

भूम्या अयस्सयं पातु प्रागाद्देवपुरा अयम् ॥ ९ ॥

इमास्तिष्ठो देवपुरास्तास्त्वा रक्षन्तु सर्वतः ।

तास्मिन् विभ्रंश्चर्चस्युत्तरो द्विपतां भव ॥ १० ॥

पुरं देवानाममृतं हिरण्यं य आनेधे प्रथमो देवो अये ।

तस्मै नमो दश प्राचीः कृणोन्यनु मन्यतां चिबृदावधे मे ॥ ११ ॥

आ त्वा चृतत्वयमा पूषा बृहस्पतिः ।

अहर्जातस्य यन्नाम तेन त्वातिं चृतामसि ॥ १२ ॥

चतुर्भिर्द्वातेवैरायुषे वर्चसे त्वा ।

संबत्सरस्य तेजसा तेन संहनु कृणमसि ॥ १३ ॥

घृतादुक्षुप्तं मधुना समक्तं भूमिद्वहमर्चुतं पारयिषु ।

भिन्दत्सपत्नानर्धरांश्च कृत्वदा मा रोह सहते सौभगाय ॥ १४ ॥

पुरस्ताद्युक्तो बह जातवेदो ऽयं विधि क्रियमाणं यथेदम् ।

॥ २९ ॥

त्वं भिषग्भेषजस्यासि कर्ता त्वया गामश्च पुरुषं सनेम ॥ १ ॥

तथा तदपे कृणु जातवेदो विश्वेभिर्देवैः सह संविदानः ।

यो नो दिदेवं यतमो जघास यथा सो अस्य परिधिष्यताति ॥ २ ॥

यथा सो अस्य परिधिष्यताति तथा तदपे कृणु जातवेदः ।

विश्वेभिर्देवैः सह संविदानः ॥ ३ ॥

अष्ट्योऽनि विध्य हृदयं नि विध्य जिह्वां नि नृन्धि प्र दतो मृणीहि ।

पिशाचो अस्य यतमो जघासायै यविष्ठ प्रति तं शृणीहि ॥ ४ ॥

यदस्य हतं विहतं यत्पराभूतमात्मनो अग्धं यतमपिशाचैः ।

तदपे विद्वान्मुनरा भर त्वं शरीरे मांसमसुमेरयामः ॥ ५ ॥

आमे सुपंक्ते शबले विपंक्ते यो मां पिशाचो अशने ददम्भ ।

तदात्मनो प्रजया पिशाचा वि यातयन्तामग्दोऽयमस्तु ॥ ६ ॥

क्षीरि मा मन्ये यतमो ददम्भाकृष्टपच्ये अशने धान्येऽयः । तदा ॥ ७ ॥

अपां मा पाने यतमो ददम्भं क्रव्याद्यातूनां शयने शयानम् । तदा° ॥ ८ ॥
 दिवा मा नक्तं यतमो ददम्भं क्रव्याद्यातूनां शयने शयानम् ।

तदात्मना प्रजया पिशाचा वि यातयन्तामगदोऽयमस्तु ॥ ९ ॥
 क्रव्यादमग्रे रुधिरं पिशाचं मनोहनं जहि जातवेदः ।

तमिन्द्रो वाजी वज्रेण हन्तु छिनत्तु सोमः शिरो अस्य धृष्णुः ॥ १० ॥
 सनादग्रे मृणसि यातुधानान्न त्वा रक्षांसि पृतनासु जिग्युः ।

सहमूराननु दह क्रव्यादो मा ते हेत्या मुक्षत दैव्यायाः ॥ ११ ॥
 समाहर जातवेदो यदृतं यत्पराभृतम् ।

गाचाण्यस्य वर्धन्तामंगुरिवा षायतामयम् ॥ १२ ॥
 सोमस्येव जातवेदो अंगुरा षायतामयम् ।

अये विरष्णिनं मेध्यमयक्ष्मं कृणु जीवन्तु ॥ १३ ॥
 एतास्तै अग्रे समिधः पिशाचजम्भनीः ।

तास्त्वं जुपस्व प्रति चैना गृहाण जातवेदः ॥ १४ ॥
 ताष्टाधीरपे समिधः प्रति गृह्णाह्यर्चिषा ।

जहातु क्रव्याद्रूपं यो अस्य मांसं जिहीषेति ॥ १५ ॥

१३० ॥

आवतस्त आवतः परावतस्त आवतः ।

इहैव भव मा नु गा मा पूर्वाननु गाः पितृनु वधामि ते दृढम् ॥ १ ॥
 यत्वाभिचेरुः पुरुषः स्त्रो यदरणो जनः ।

उन्मोचनप्रमोचने उभे वाचा वदामि ते ॥ २ ॥
 यदुद्रोहिष शेपिपे स्त्रिय पुंसे अर्चित्या । उन्मो° ॥ ३ ॥

यदेनसो मातृकृताद्येयं पितृकृताच्च यत् ।
 उन्मोचनप्रमोचने उभे वाचा वदामि ते ॥ ४ ॥

यत्ते माता यत्ते पिता जामिभार्ता च सज्जतः ।
 प्रत्यक्सेवस्व भेषजं जरदष्टिं कृणोमि त्वा ॥ ५ ॥

इहैधि पुरुष सर्वेण मनसा सह ।

दूतौ यमस्य मानुं गा अधि जीवपुरा इहि ॥ ६ ॥
 अनुहूतः पुनरेहिं विद्वानुदयनं पथः ।
 आरोहणमाक्रमणं जीवतो जीवतो ऽयनम् ॥ ७ ॥
 मा विभेर्न मरिष्यसि जरदंष्टिं कृणोमि त्वा ।
 निरवोचमहं यक्ष्ममङ्गेभ्यो अङ्गज्वरं तव ॥ ८ ॥
 अङ्गभेदो अङ्गज्वरो यश्च ते हृदयामयः ।
 यक्ष्मः भ्येन इव प्रापेन्नडाचा साढः परस्तराम् ॥ ९ ॥
 क्षुपी बोधप्रतीबोधावस्वप्नो यश्च जागृविः ।
 तौ ते प्राणस्य गोभारौ दिवा नक्तं च जागृताम् ॥ १० ॥
 अयमपिरूपसद्य इह सूर्य उदेतु ते ।
 उदेहि मृत्योर्गम्भीरात्कृष्णाच्चित्तमसस्परि ॥ ११ ॥
 नमो यमाय नमो अस्तु मृत्यवे नमः पितृभ्य उत ये नयन्ति ।
 उत्पारणस्य यो वेद तमग्निं पुरो दधे ऽस्मा अरिष्टतातये ॥ १२ ॥
 ऐतु प्राण ऐतु मन ऐतु चक्षुरथो बलेम् ।
 शरीरमस्य सं विदां तत्पद्मां प्रति तिष्ठतु ॥ १३ ॥
 प्राणेनापि चक्षुषा सं सृजेमं समीरय तच्चाक्षं बलेन ।
 वेत्थामृतस्य मा नु गान्मा नु भूर्मिगृहो भुवत् ॥ १४ ॥
 मा ते प्राण उप दस्न्मो अपानो ऽपि धायि ते ।
 सूर्यस्त्वापिपतिर्मृत्योरुदायच्छतु रग्निमग्निः ॥ १५ ॥
 इयमन्तर्वेदति जिह्वा बद्धा पनिष्पदा ।
 तया यक्ष्मं निरवोचं शतं रोपीष्व तक्चनः ॥ १६ ॥
 अयं लोकः प्रियतमो देवानामपराजितः ।
 यस्मै त्वमिह मृत्यवे दिष्टः पुरुष जज्ञिषे ।
 स च त्वानुं ह्वयामसि मा पुरा जरसो मृषाः ॥ १७ ॥

यां ते चक्रुरामे पात्रे यां चक्रुर्मिथ्यधान्ये ।

आमे मांसे कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥ १ ॥

यां ते चक्रुः कृकवाकावजे वा यां कुरीरिणि ।

अभ्यां ते कृत्यां यां ० ॥ २ ॥

यां ते चक्रुरेकशफे पशूनामुभयादति ।

गर्दभे कृत्यां मां ० ॥ ३ ॥

यां ते चक्रुर्मूलायां बलगं वा नराच्याम् ।

क्षेवं ते कृत्यां यां ० ॥ ४ ॥

यां ते चक्रुरीर्हपत्ये पूर्वायावुत दुश्चितः ।

शालायां कृत्यां यां ० ॥ ५ ॥

यां ते चक्रुः सभायां यां चक्रुरधिदेवने ।

अश्वेषु कृत्यां यां ० ॥ ६ ॥

यां ते चक्रुः सेनायां यां चक्रुरिष्वायुधे ।

दुन्दुभौ कृत्यां यां ० ॥ ७ ॥

यां ते कृत्यां कूपे ऽवदधुः श्मशाने वा निचख्लुः ।

सन्ननि कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥ ८ ॥

यां ते चक्रुः पुरुषास्ये अघ्नौ संकसुके च याम् ।

सोकं निर्दाहं क्रव्यादं पुनः प्रति हरामि ताम् ॥ ९ ॥

अपचेना जभरिणां तां पथेतः प्र हिंमसि ।

अधीरो मर्याधीरिभ्यः सं जभाराचिन्त्या ॥ १० ॥

यश्चकार न शशाकं कर्तुं शश्रे पार्दमङ्गुरिम् ।

चकार भद्रमसभ्यमभगो भगवद्भ्यः ॥ ११ ॥

कृत्याकृतं बलगिनं मूलिनं गपधेयम् ।

इन्द्रस्तं हन्तु महता वधेनाग्निर्विष्यत्वस्तया ॥ १२ ॥

॥ पशो ऽनुवाकः ॥

॥ दादयः प्रपाठकः ॥

॥ पयसं वाच्यं सप्ताहम् ॥

दोषो गाय बृहन्नाय द्युमर्द्धेसाथर्वण । स्तुहि देवं संवितारम् ॥ १ ॥ ॥ १ ॥
तमुं पुहि यो अन्तः सिन्धोः सूनुः सत्यस्य युवानम् ।
अद्रोघवाचं सुशेवम् ॥ २ ॥
स घा नो देवः संविता साविषदमृतानि भूरि । उभे सुष्टुती सुगातवे ॥ ३ ॥

इन्द्राय सोममृत्विजः सुनोता च धावत । ॥ २ ॥
स्तोत्रुर्यो वर्चः शृणवद्भव च मे ॥ १ ॥
आ यं विशन्तीर्द्वो वयो न वृक्षमन्धसः ।
विरप्पिन्वि मृधो जहि रक्षस्विनीः ॥ २ ॥
सुनोता सोमपावु सोममिन्द्राय वज्रिणे ।
युवा जेतेशनः स पुरुष्टुतः ॥ ३ ॥

पातं न इन्द्रापूषणादितिः पान्तुं मरुतः । ॥ ३ ॥
अपां नपात्तिन्धवः सप्त पातनं पातुं नो विष्णुंरुत द्यौः ॥ १ ॥
पातां नो द्यावापृथिवी अभिष्टये पातु यावा पातु सोमो नो अंहसः ।
पातुं नो देवी सुभगा सरस्वती पात्वग्निः शिवा ये अस्य पायवः ॥ २ ॥
पातां नो देवाग्निना शुभस्पती उषासानक्तो न उरुष्यताम् ।
अपां नपादभिहुती गर्यस्य चिद्देवं तष्टवर्धये सर्वतांतये ॥ ३ ॥

॥ ४ ॥

तथा मे देव्यं वचः पर्जन्यो ब्रह्मणस्पतिः ।
 पुत्रैर्भ्रातृभिरदितिर्नु पातु नो दुष्टं चार्यमाणं सहः ॥ १ ॥
 अंगो भगो वरुणो मित्रो अयमादितिः पान्तु मरुतः ।
 अप तस्य द्वेपो गमेदभिहुतो यावयच्छत्रमर्नितम् ॥ २ ॥
 धिये समंश्चिना प्रावतं न उरुषा ण उरुज्मचप्रमुहन् ।
 द्यौष्पितर्यावयं दुहुना या ॥ ३ ॥

॥ ५ ॥

उदेनमुत्तरं नयाये धृतेनाहुत ।
 समेनं वर्चसा सृज प्रजया च बहुं कृधि ॥ १ ॥
 इन्द्रेमं प्रतरं कृधि सजातानामसद्वशी ।
 रायस्योर्षेण सं सृज जीवातवे जरसे नय ॥ २ ॥
 यस्य कृण्मो हविर्गृहे तममे वर्धया तम् ।
 तस्मै सोमो अधि ब्रवदयं च ब्रह्मणस्पतिः ॥ ३ ॥

॥ ६ ॥

योऽस्मान्ब्रह्मणस्पते ऽदेवो अभिमन्यते ।
 सर्वं तं रन्धयासि मे यजमानाय सुचते ॥ १ ॥
 यो नः सोम सुजंसितो दुःशंसं आदिदेशति ।
 वज्रेणास्य मुक्ते जहि स संपिष्टो अपायति ॥ २ ॥
 यो नः सोमाभिदासति सनाभिर्यश्च निष्ट्रः ।
 अप तस्य बलं तिर महीव द्यौर्वध त्मना ॥ ३ ॥

॥ ७ ॥ येन सोमादितिः पृषा मित्रा वा यन्त्यदुहः । तेना नो ऽवसा गहि ॥ १ ॥
 येन सोम साहुन्यासुराब्रन्धयासि नः । तेना नो अधि वोचत ॥ २ ॥
 येन देवा असुराणामोजांस्यवृणीध्वम् । तेना नः शर्म यदत ॥ ३ ॥

॥ ८ ॥

मथा वृष्टं लिबुजा समन्तं परिष्वजे ।

ए॒वा परि॑ष्वजस्व॒ मां यथा॑ मां का॒मिन्यसो॑ यथा मन्नाप॑ंगा अ॒सः ॥ १ ॥

यथा॑ सु॒पर्णः प्र॒पत॑न्पक्षौ नि॒हन्ति॑ भू॒म्याम् ।

ए॒वा नि ह॑न्मि ते म॒नो यथा॑ मां • ॥ २ ॥

यथे॒मे द्यावा॑पृथि॒वी सद्यः॑ प॒र्येति॑ सूर्यः ।

ए॒वा प॒र्येमि॑ ते म॒नो यथा॑ मां का॒मिन्यसो॑ यथा मन्नाप॑ंगा अ॒सः ॥ ३ ॥

वाञ्छं मे त॒त्त्वं पा॒दौ वाञ्छा॑क्षौ ३ वाञ्छं स॒क्थ्यौ ।

॥ ९ ॥

अ॒क्षौ वृ॒षण्य॑न्त्याः केशा॑ मां ते का॒मेन॑ शु॒ष्यन्तु ॥ १ ॥

मम॑ त्वा दोष॑णिथि॒र्षं कृ॑णोमिं हृद॑यथि॒र्षम् ।

यथा॑ मम॒ कृता॑वसो मम॑ चि॒त्तमु॑पाय॑सि ॥ २ ॥

यासां॑ नाभि॑रुरेह॑णं हृदि॑ सं॒वन॑नं कृतम् ।

गावो॑ घृ॒तस्य॑ मा॒तरो॑ ऽमूं॑ सं वा॒नय॑न्तु मे ॥ ३ ॥

पृथि॒व्यै श्रोत्रा॑य॒ वनस्प॑तिभ्यो ऽग्नये॑ ऽधि॒पत॑ये स्वाहा ॥ १ ॥

॥ १० ॥

प्रा॒णायान्तरि॑क्षाय॒ वयो॑भ्यो वा॒यवे॑ ऽधि॒पत॑ये स्वाहा ॥ २ ॥

दि॒वे चक्षु॑षे नक्ष॑त्रेभ्यः सूर्या॑याधि॒पत॑ये स्वाहा ॥ ३ ॥

॥ प्रथमो ऽनुवाकः ॥

श॒मीम॑श्च॒तथ आ॑रूढ॒स्तत्र॑ पुंसु॒र्वनं॑ कृतम् ।

॥ ११ ॥

तद्वै पु॒त्रस्य॑ वेद॑नं तत्स्त्री॒ष्वभा॑राम॑सि ॥ १ ॥

पुंसि॑ वै रे॒तो भव॑ति तत्स्त्रि॒यामनु॑ विच्य॑ते ।

तद्वै पु॒त्रस्य॑ वेद॑नं तत्प्र॒जाप॑तिर॒ब्रवी॑त् ॥ २ ॥

प्र॒जाप॑तिरनु॑मतिः सि॒नीवा॒त्यची॑कृ॒पत् ।

स्त्रैर्घ॑यम॒न्यच्च॑ दध॒त्युमांस॑मु दध॒द्दिह॑ ॥ ३ ॥

परि॑ द्यामि॒व सूर्यो॑ ऽही॒नां ज॑नि॒माग॑सम् ।

॥ १२ ॥

रात्री जगदिवा न्यङ्गसात्तेना ते वारये विषम् ॥ १ ॥
 यद्वत्सभिर्यद्वर्षिभिर्यदेवैर्विदितं पुरा ।
 यद्वृतं भव्यमासत्त्वत्तेना ते वारये विषम् ॥ २ ॥
 मध्वा पृञ्चे नद्यः पर्वता गिरयो मधु ।
 मधु परुष्णी शीषाला गमास्ते अस्तु शं हृदे ॥ ३ ॥

॥ १३ ॥

नमो देववधेभ्यो नमो राजवधेभ्यः ।
 अथो ये विरयानां वधास्तेभ्यो मृत्यो नमो ऽस्तु ते ॥ १ ॥
 नमस्ते अधिवाकाय परावाकाय ते नमः ।
 सुमत्यै मृत्यो ते नमो दुर्मत्यै त इदं नमः ॥ २ ॥
 नमस्ते यातुधानेभ्यो नमस्ते भेषजेभ्यः ।
 नमस्ते मृत्यो मूलैभ्यो द्वाक्षणेभ्य इदं नमः ॥ ३ ॥

॥ १४ ॥

अस्थिसंसं परुःसंसमास्थितं हृदयानयम् ।
 बलासं सर्वं नाशयान्नेष्टा यश्च पर्वसु ॥ १ ॥
 निर्वलासं बलासिनः क्षिणोमि मुष्करं यथा ।
 छिनदम्यस्य बन्धनं मूलमुवावा इव ॥ २ ॥
 निर्वलासेतः प्र पंताशुङ्गः शिङ्गुको यथा ।
 अथो दद इव हायनो ऽप द्वाक्षवीरहा ॥ ३ ॥

॥ १५ ॥

उत्तमो अस्योर्यधीनां तव वृद्धा उपस्तयः ।
 उपस्तिरस्तु सोऽस्माकं यो अस्मां अभिदासति ॥ १ ॥
 सर्वन्पुत्रासन्पुत्रश्च यो अस्मां अभिदासति ।
 तेषां सा वृद्धाणामिवाहं भूयासमुत्तमः ॥ २ ॥
 यथा सोम ओर्बधीनामुत्तमो हविषां कृतः ।
 नलाशा वृद्धाणामिवाहं भूयासमुत्तमः ॥ ३ ॥

आवयो अनावयो रसस्त उय आवयो । आ ते कार्भममग्नसि ॥ १ ॥ ॥ १६ ॥
 विहृहो नाम ते पिता मदावती नाम ते माता ।
 स हि न त्वमसि यस्त्वमात्मानमावयः ॥ २ ॥
 तीविलिके ऽवेलयावायमैलव ऐलयीत् ।
 बभुश्च बभुर्कणेश्चापेहि निराल ॥ ३ ॥
 अलसालासि पूर्वा सिलाञ्जालास्युत्तरा । नीलागलसाला ॥ ४ ॥

यथेयं पृथिवी मही भूतानां गर्भमादधे । ॥ १७ ॥
 एवा ते धियतां गर्भो अनु सूतुं सवितवे ॥ १ ॥
 यथेयं पृथिवी मही दाधारेमाचनस्पतीन् । एवा० ॥ २ ॥
 यथेयं पृथिवी मही दाधार पर्वतान्गिरीन् । एवा० ॥ ३ ॥
 यथेयं पृथिवी मही दाधार विष्टितं जगत् ।
 एवा ते धियतां गर्भो अनु सूतुं सवितवे ॥ ४ ॥

इर्याया धाजिं प्रथमां प्रथमस्या उतापराम् । ॥ १८ ॥
 असिं हृदय्यं शोकं ते ते निवापयामसि ॥ १ ॥
 यथा भूमिर्मृतमना मृतान्मृतमनस्तरा ।
 यथोत ममुषो मन एवेधोर्मृतं मनः ॥ २ ॥
 अदो यत्ते हृदि श्रितं मनस्कं पतयिष्णुकम् ।
 ततस्त इर्या मुञ्चामि निरूपमाणं हृतेरिव ॥ ३ ॥

पुनन्तु मा देवजनाः पुनन्तु मनवो धिया । ॥ १९ ॥
 पुनन्तु विश्वा भूतानि पर्वमानः पुनातु मा ॥ १ ॥
 पर्वमानः पुनातु मा क्रत्वे दक्षाय जीवसे । अथो अरिष्टतातये ॥ २ ॥
 उभाभ्यां देव सवितः पवित्रेण सवेन च । अस्मापुनीहि चक्षसे ॥ ३ ॥

॥२०॥ अ॒पेरि॒वा॒स्य द॒हंत॑ ए॒ति शु॒ष्मिण॑ उ॒तेव॑ म॒हो वि॒लप॑न्नपा॒यति॑ ।
 अ॒न्यम॑स॒र्दि॒क्षु कं॑ चि॒दम॑तस्त॒पुर्व॑धा॒य नमो॑ अस्तु त॒क्त्रने॑ ॥ १ ॥
 नमो॑ रु॒द्राय॑ नमो॑ अस्तु त॒क्त्रने॑ नमो॑ रा॒ज्ञे वरु॑णाय॒ त्विधी॑मते ।
 नमो॑ दि॒वे नमः॑ पृ॒थिव्यै॑ नम॒ ओष॑धी॒भ्यः ॥ २ ॥
 अ॒यं यो अ॑भि॒शोच॑यिषु॒र्वि॒श्वं रूपा॑णि ह॒रिता॑ कृ॒णोषि॑ ।
 तस्मै॑ ते ऽरु॒णाय॑ ब॒भवे॑ नमः॑ कृ॒णोमि॑ व॒न्याय॑ त॒क्त्रने॑ ॥ ३ ॥

॥ द्वितीयो ऽनुपाकः ॥

॥२१॥ इ॒मा या॑स्ति॒स्रः पृ॒थिवी॑स्ता॒सां ह॒ भूमि॑रु॒त्तमा॑ ।
 ता॒साम॑धि॒ त्वचो॑ अ॒हं भेष॑जं स॒मु जय॑भम् ॥ १ ॥
 श्रेष्ठ॑म॒सि भेष॑जानां व॒सिष्ठं॑ वी॒रु॒धाना॑म् ।
 सोमो॑ भग॒ इव॑ या॒मेषु॑ दे॒वेषु॑ वरु॒णो यथा॑ ॥ २ ॥
 रे॒वंती॑र॒नाधृ॑षः सि॒पास॑वः सि॒पास॑थ ।
 उ॒त स्थ॑ के॒शहं॑णी॒रयो॑ ह॒ के॒शव॑र्धनीः ॥ ३ ॥

॥२२॥ कृ॒ष्णं नि॒यानं॑ ह॒रयः॑ सु॒प॒णा अ॒पो व॑सा॒ना दि॒वमु॑त्प॒तन्ति॑ ।
 त आ॒व॑वृ॒चन्स॑र्द॒नाद्द॒तस्या॑दि॒दृतेन॑ पृ॒थिवीं॑ व्यू॒ढुः ॥ १ ॥
 प॒र्य॒स्वतीः कृ॑णु॒याप॑ ओष॒धीः शि॒वा य॑दे॒जंथा॑ म॒रुतो॑ रु॒क्मव॑क्षसः ।
 ऊ॒र्जे च॑ त॒चं सु॑म॒तिं च॑ पि॒बत॑ य॒त्रा नरो॑ म॒रुतः॑ सि॒ञ्चथा॑ म॒धु ॥ २ ॥
 उ॒द्द॒धुतो॑ म॒रुत॑स्ताँ इ॒यंत॑ वृ॒ष्टि॒या वि॒श्वं नि॒वतं॑स्पृ॒णति॑ ।
 ए॒जाति॑ ग्ल॒हा क॒न्येव॑ तु॒र्जेरु॑ तु॒न्दाना॑ प॒त्येव॑ जा॒या ॥ ३ ॥

॥२३॥ म॒मुषी॑स्त॒दप॑सो दि॒वा नक्तं॑ च स॒मुषीः॑ ।
 वे॒रेण्य॑क्र॒तुर॒हम॑पो दे॒वीरु॑पं ह॒ये ॥ १ ॥
 शो॒ता शार्पः॑ कर्म॒ण्या मु॒ञ्चन्ति॑तः प्र॒णीत॑ये ।
 स॒द्यः कृ॑ण॒न्वेतं॑ये ॥ २ ॥

देवस्य सवितुः सवे कर्म कृण्वन्तु मानुषाः ।

शं नो भवन्त्वप ओषधीः शिवाः ॥ ३ ॥

हिमवतः प्र संवन्ति सिन्धौ समह संगमः ।

॥ २४ ॥

आपो ह मह्यं तद्देवीर्ददन्द्द्योतभेषजम् ॥ १ ॥

यन्मे अस्थोरादिद्योत पाषाण्योः प्रपदोश्च यत् ।

आपस्तत्सर्वं निष्करन्भिषजां सुभिषक्तमाः ॥ २ ॥

सिन्धुपत्नीः सिन्धुराज्ञीः सर्वा या नद्यस्थानं ।

दत्त नस्तस्य भेषजं तेना वो भुनजामहे ॥ ३ ॥

पञ्च च याः पञ्चाशच्च संयन्ति मन्या अभि ।

॥ २५ ॥

इतस्ताः सर्वा नश्यन्तु वाका अपचितामिव ॥ १ ॥

सप्त च याः सप्ततिश्च संयन्ति यैष्या अभि । इतस्ताः ० ॥ २ ॥

नव च या नवतिश्च संयन्ति स्तन्या अभि ।

इतस्ताः सर्वा नश्यन्तु वाका अपचितामिव ॥ ३ ॥

अवं मा पाप्मन्सृज वशी सन्मृडयासि नः ।

॥ २६ ॥

आ मा भद्रस्य लोके पाप्मन्नेह्यविहृतम् ॥ १ ॥

यो नः पाप्मन्न जहासि तमुं त्वा जहिमो वयम् ।

पथामनु च्यावर्तने ऽन्यं पाप्मानुं पद्यताम् ॥ २ ॥

अन्यबासच्युच्यतु सहस्राक्षो अमर्त्यः ।

यं द्वेषाम तमृच्छतु यमुं द्विषस्तमिज्जहि ॥ ३ ॥

देवाः कपोत इषितो यदिहन्दूतो निर्घ्न्या इदमाजगाम ।

॥ २७ ॥

तस्मा अचाम कृण्वाम निष्कृतिं शं नो अस्तु द्विपदे शं चतुष्पदे ॥ १ ॥

शिवः कपोत इषितो नो अस्त्वनागा देवाः शकुनो गृहं नः ।

अग्निर्हि विप्रो जुपतां हविर्नः परि हेतिः पक्षिणी नो वृणक्तु ॥ २ ॥
हेतिः पक्षिणी न दंभात्यस्मानाष्टी पदं कृणुते अग्निधाने ।
शिवो गोभ्य उत पुरुषेभ्यो नो अस्तु मा नो देवा इह हिंसीत्कपोतः ॥ ३ ॥

॥ २६ ॥ कृचा कपोतं नुदत प्रणोदमिषं मदन्तः परि गां नयामः ।
सलोभयन्तो दुरिता पदानि हित्वा न ऊर्जं प्र पदात्यर्चिष्टः ॥ १ ॥
परीमेऽग्निसर्षेत परीमे गार्मनेषत ।
देवेष्वकृत श्रवः क इमां आ दंघर्षति ॥ २ ॥
यः प्रथमः प्रवतमाससारं बहुभ्यः पन्थामनुपस्पशानः ।
योऽस्येशे द्विपदो यश्चतुष्पदस्तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे ॥ ३ ॥

॥ २९ ॥ अमून्हेतिः प्रतन्त्रिणी त्वेनु यदुलूको यदन्ति मोघमेतत् ।
यद्वा कपोतः पदमगौ कृणोति ॥ १ ॥
यो ते दूतौ निर्वृत्त इदमेतो ऽग्रहितौ ग्रहितौ वा गृहं नः ।
कपोतोलूकाभ्यामपदं तदस्तु ॥ २ ॥
अवैरुहत्यायेदमा पंपत्यात्सुवीरताया इदमा संसद्यात् ।
पराडेव परा बद् पराचीमनु संवतन्म ।
यथा यमस्य त्वा गृहे ऽरसं प्रतिचाकशानाभूकं प्रतिचाकशान् ॥ ३ ॥

॥ ३० ॥ देवा इमं मधुना संयुतं यवं सरस्वत्यामधि मणावचकृपुः ।
इन्द्र आसीत्सीरपतिः शतक्रतुः कीनाशा आसन्मरुतः सुदानवः ॥ १ ॥
यस्ते मदो ऽवकेशो विकेशो येनाभिहस्यं पुरुषं कृणोषि ।
आयत्तदन्त्या बनानि वृष्टि त्वं शमि शतवल्गा वि रोह ॥ २ ॥
बृहत्पलागे सुभगे वर्षवृद्ध चतुर्वारि ।
मातेव पुत्रेभ्यो मृदु केजेभ्यः शमि ॥ ३ ॥

आयं गौः पृथ्निंरक्कमीदत्तदन्मातरं पुरः । पितरं च प्रयन्स्वः ॥१॥ ॥३१॥
 अन्तश्चरति रोचनास्य प्राणादपानतः । व्यंख्यन्महियः स्वः ॥ २ ॥
 बिंशद्वामा वि राजति वाक्पतङ्गो अंशिथियत् । प्रति वस्तोरहर्द्युभिः
 ॥ तृतीयो ऽनुवाकः ॥ ॥ ३ ॥

अन्तर्दावे जुहुता स्वेऽतद्यातुधानक्षयणं घृतेन । ॥३२॥
 आराद्रक्षांसि प्रति दह त्वमग्ने न नो गृहाणामुप तीतपासि ॥ १ ॥
 रुद्रो वो यीवा अशैरतिशाचाः पृष्टीर्वा ऽपि शृणुतु यातुधानाः ।
 वीरुडो विश्वतोवीर्या यमेन समजीगमत् ॥ २ ॥
 अभयं मित्रावरुणाविहास्तु नो ऽर्चिषाचिणो नुदतं प्रतीचः ।
 मा ज्ञातारं मा प्रतिष्ठां विदन्त मिथो विघ्नाना उप यन्तु मृत्युम् ॥३॥

मस्येदमा रजो मुजंस्तुजे जना वनं स्वः । इन्द्रस्य रत्नं बृहत् ॥१॥ ॥३३॥
 नार्धृष आ दधृषते धृषाणो धृषितः शवः ।
 पुरा यथा व्यथिः अथ इन्द्रस्य नार्धृषे शवः ॥ २ ॥
 स नो ददातु तां रयिमुहं पिणङ्गसंहशम् ।
 इन्द्रः पतिस्तुविष्टमो जनेष्वा ॥ ३ ॥

प्रापये वाचंमीरय वृषभार्य क्षितीनाम् । स नः पर्येदति द्विपः ॥१॥ ॥३४॥
 यो रक्षांसि निजूर्बन्त्यमिस्तिग्मेन शोचिषा । स० ॥ २ ॥
 यः परंस्याः परावर्तस्तिरो धन्वातिरोचते । स० ॥ ३ ॥
 यो विश्वाभि विपश्यति भुवना सं च पश्यति । स० ॥ ४ ॥
 यो अस्य परे रजसः शुक्रो अपिरजायत । स नः पर्येदति द्विपः ॥५॥

वैश्वानरो न ऊतय आ प्र यातु परावतः । अग्निनेः सुष्टुतीरुप ॥१॥ ॥३५॥
 वैश्वानरो न आगमदिमं यज्ञं सृजुरुप । अग्निरुक्थेष्वाहम् ॥ २ ॥

वैश्वानरो ऽङ्गिरसां स्तोममुक्थं च चाकृपत् । ऐषुं शुभं स्वयमत ॥ ३॥

॥ ३६ ॥ ऋतावानं वैश्वानरमृतस्य ज्योतिपस्यतिम् । अजसं घर्ममीमहे ॥ १ ॥
स विश्वा प्रति चाकृप ऋतूरुत्तृजते वशी । यज्ञस्य वयं उत्तिग्न ॥ २ ॥
अग्निः परेषु धामसु कामो भूतस्य भयंस्य । सम्राडेको वि राजति ॥ ३ ॥

॥ ३७ ॥

उप प्रागात्तहस्राष्टो युक्ता शपथो रथम् ।
शप्रारमन्त्रिष्ठन्मम वृकं इवाविमतो गृहम् ॥ १ ॥
परि णो वृद्धि शपथ हृदमग्निरिवा दहनम् ।
शप्रारमन्त्रं नो जहि दिवो वृष्टमिवाग्निः ॥ २ ॥
यो नः शपादशपतः शपतो यश्च नः शपात् ।
शुने पेट्टमिवावष्टामं तं प्रत्यस्यामि मृत्यवे ॥ ३ ॥

॥ ३८ ॥ सिंहे व्याघ्र उत या पृदाकौ त्विषिरसौ ब्राह्मणे सूर्ये या ।
इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥ १ ॥
या हस्तिनि द्वीपिनि या हिरण्ये त्विषिरसु गोषु या पुरुषेषु । इन्द्रं ० ॥ २ ॥
रथं अद्योष्वृषभस्य वाजे वाते पजन्ये वरुणस्य शुष्मे । इन्द्रं ० ॥ ३ ॥
राजन्यं दुन्दुभावार्यतायामश्वस्य वाजे पुरुषस्य मायी ।
इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥ ४ ॥

॥ ३९ ॥ यगो हविर्वधतामिन्द्रजुतं सहस्रवीर्यं सुभृतं सहस्कृतम् ।
प्रसर्षाणमनु दीषाय चक्षसे हविष्मन्तं मा वर्धय ज्येष्ठतातये ॥ १ ॥
अष्टा न इन्द्रं यगसं यगोभियेगस्विर्न नमसाना विधेम ।
स नो रास्व राष्ट्रमिन्द्रजुतं तस्य ते रातौ यगसंः स्याम ॥ २ ॥
यगा इन्द्रो यगा अपिर्यगाः सोमो अजायत ।
यगा विश्वस्य भूतस्याहमस्मि यगस्तमः ॥ ३ ॥

अभयं द्यावापृथिवी इहास्तु नो ऽभयं सोमः सविता नः कृणोतु ॥ ४० ॥
 अभयं नो ऽस्तुर्वपन्तरिक्षं सप्तच्छपीणां च हविषाभयं नो अस्तु ॥ १ ॥
 अस्मै यामाय प्रदिशश्चतस ऊर्जं सुभृतं स्वस्ति सविता नः कृणोतु ।
 अश्विन्द्रो अभयं नः कृणोत्वय्यत्र रात्रामभि यातु मन्युः ॥ २ ॥
 अनमित्रं नो अधराटनमित्रं न उत्तरात् ।
 इन्द्रानमित्रं नः पश्चाटनमित्रं पुरस्कृधि ॥ ३ ॥

मनसे चेतसे धिय आकूतय उत चित्तये । ॥ ४१ ॥
 मयै श्रुताय चक्षसे विधेम हविषा वयम् ॥ १ ॥
 अपानाय प्यानाय प्राणाय भूरिधामसे ।
 सरस्वत्या उरुष्यचे विधेम हविषा वयम् ॥ २ ॥
 मा नो हासिषुर्क्षय्यो देव्या ये तनूपा ये नस्तन्वस्तनूजाः ।
 अमर्त्या मर्त्या अभि नः सचध्वमायुर्धेन प्रतरं जीवसे नः ॥ ३ ॥
 ॥ चतुषो ऽनुवाकः ।

अव ज्यामिव धन्वनो मन्युं तनोमि ते हृदः । ॥ ४२ ॥
 यथा संमनसौ भूत्वा सखायाविव सचावहै ॥ १ ॥
 सखायाविव सचावहा अव मन्युं तनोमि ते ।
 अधस्ते अग्मनो मन्युमुपास्यामसि यो गुरुः ॥ २ ॥
 अभि तिष्ठामि ते मन्युं पाष्यथा प्रथेदेन च ।
 यथावगो न वादिषो मम चित्तमुपायसि ॥ ३ ॥

अयं दर्भो विमन्युकः स्वाय चारणाय च । ॥ ४३ ॥
 मन्योविमन्युकस्यायं मन्युशर्मन उच्यते ॥ १ ॥
 अयं यो भूरिमूलः समुद्रमवतिष्ठति ।
 दर्भः पृथिव्या उत्थितो मन्युशर्मन उच्यते ॥ २ ॥

वि ते हन॒व्यां शरणिं॑ वि ते मुख्यां॑ नयामसि ।
यथा॑व॒शो न वादि॑षो म॒म चित्र॑मुपायसि ॥ ३ ॥

॥ ४४ ॥

अ॒स्याद्यैर॑स्यात्पृथि॒व्यस्या॑द्विश्वमिदं जगत् ।
अ॒स्युर्वृ॒क्षा ऊ॒र्ध्वस्व॑प्रास्ति॒ष्टाद्रोगो॑ अयं तव ॥ १ ॥
श॒तं या भेष॑जानि ते सहस्रं संगतानि च ।
श्रेष्ठ॑मा॒स्त्राव॑भेषजं वसिष्ठं रोगनाशनम् ॥ २ ॥
रु॒द्रस्य॑ भूर्व॒मस्य॑मृतस्य नाभिः ।

वि॒षाण॑का नाम वा असि पितॄणां भूलादुत्थिता वातीकृतनाशनी ॥ ३ ॥

॥ ४५ ॥

प॒रो ऽपे॑हि मनस्पाप॒ किम॑गस्तानि गंससि ।
पे॒रेहि॑ न त्वा कामये वृ॒क्षां व॒नानि॑ सं चर गृ॒हेषु॑ गो॒षु मे॒ मनः॑ ॥ १ ॥
अ॒व॒श॒सा निःश॒सा यत्प॑रा॒शसो॑पा॒रिम॑ जायते यत्स्व॒पन्तः॑ ।
अ॒पिर्वि॒श्वान्य॑र्ष दुष्कृ॒तान्य॑जु॒ष्टान्य॑रे अ॒सह॑धातु ॥ २ ॥
यदि॑न्द्र ब्रह्मणस्पते ऽपि मृ॒षा च॑रामसि ।
प्रचे॑ता न आ॒ङ्गिर॒सो दु॑रि॒तात्पा॑तंहंसः ॥ ३ ॥

॥ ४६ ॥

यो न जी॒वो ऽसि॑ न मृ॒तो दे॒वाना॑ममृतग॒र्भो ऽसि॑ स्वप्न । व॒रु॒णा॒नी ते॒ माता॑ यमः पि॒तारु॑न्मामासि ॥ १ ॥
वि॒द्य ते॒ स्वप्न॑ जनिव दे॒वजा॑मीनां पु॒त्रो ऽसि॑ यमस्य करणः । अ॒न्त॒को ऽसि॑ मृत्युरसि । तं त्वा स्वप्न॑ तथा सं वि॒द्य स नः॑ स्वप्न दु॒ष्वप्ना॑त्पाहि ॥ २ ॥

यथा॑ क॒लां यथा॑ श॒फं यथा॑ण॒ संन॑यन्ति ।
ए॒वा दु॒ष्वप्य॑ सर्वं हि॒पते॑ सं नयामसि ॥ ३ ॥

॥ ४७ ॥

अ॒ग्निः प्रा॑तःसव॒ने पा॑त॒स्पाचि॑श्वान॒पे वि॒श्वकृ॑द्विश्व॒र्षभूः॑ ।

स नः पावको द्रविणे दधात्वायुष्मन्तः सहभक्षाः स्याम ॥ १ ॥
 विश्वे देवा मरुत इन्द्रो अस्मान्स्मिन्दितीये सर्वे न जह्युः ।
 आयुष्मन्तः प्रियमेपां वदेन्तो वयं देवानां सुमतीं स्याम ॥ २ ॥
 इदं तृतीये सर्वे कवीनामृतेन ये चमसमैरयन्त ।
 ते साधवनाः स्वरानशानाः स्विष्टिं नो अभि वस्यो नयन्तु ॥ ३ ॥

रयेनो ऽसि गायत्र्यं चानु त्वा रभे । स्वस्ति मा सं वहास्य ॥ ४८ ॥
 यज्ञस्योद्विचि स्वाहा ॥ १ ॥
 चामुरासि जगच्छन्दा अनु त्वा रभे । ० ॥ २ ॥
 वृषासि त्रिष्टुप्छन्दा अनु त्वा रभे । स्वस्ति मा सं वहास्य यज्ञस्यो-
 द्विचि स्वाहा ॥ ३ ॥

नहि ते अग्रे तन्वंः क्रूमानंश मर्त्यः । ॥ ४९ ॥
 कपिर्वभस्ति तेजं स्वं जरायु गौरिव ॥ १ ॥
 मेघ इव वै सं च वि चोर्वच्यसे यदुत्तरद्रावुर्परश्च खादतः ।
 शीष्णा शिरो ऽप्ससाप्सो अर्दयन्तं शून्वभस्ति हरितेभिरासभिः ॥ २ ॥
 सुपर्णा वाचमक्रतोष द्यव्याखरे कृष्णा इषिरो अर्नतिषुः ।
 नि यन्नियन्तुर्परस्य निष्कृतिं पुरु रेतो दधिरे सूर्यधितः ॥ ३ ॥

हृतं तर्दं संमङ्कमाखुर्मश्विना छिन्नं शिरो अपि पृष्टीः शृणीतम् । ॥ ५० ॥
 यवान्नेददानपि नक्षतं मुखमथार्भयं कृणुतं धान्याय ॥ १ ॥
 तर्दं है पतङ्ग है जभ्य हा उपक्वस ।
 ब्रह्मेवासंस्थितं हविरनन्दन्त इमान्यवानहिंसन्तो अपोदित ॥ २ ॥
 तर्दापते वधामते तृष्टजम्भा आ शृणीत मे ।
 य आराण्या व्यङ्हरा ये के च स्थ व्यङ्हरास्तान्त्सर्वां जम्भयामसि ॥ ३ ॥

॥ ५१ ॥ वायोः पूतः पवित्रेण प्रत्यङ् सोमो अतिदुतः । इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥ १ ॥
 आपो अस्मान्मातरः सूदयन्तु घृतेन नो घृतप्वः पुनन्तु ।
 विश्वं हि रिप्रं प्रवहन्ति देवीरुदिदाभ्यः शुचिरा पूत एमि ॥ २ ॥
 यत्किं चेदं वरुण देव्ये जने ऽभिद्रोहं मनुष्याऽश्चरन्ति ।
 अचिन्त्या चेत्तव धर्मा युयोपिम मा नस्तस्मादेनसो देव रीरिषः ॥ ३ ॥

॥ पञ्चमो ऽनुवाकः ॥

॥ त्रयोदशः प्रपाठकः ॥

॥ ५२ ॥ उत्सूर्यो दिव एति पुरो रक्षांसि निजूर्वेन ।
 आदित्यः पर्वतेभ्यो विश्वदंष्ट्रो अदृष्टहा ॥ १ ॥
 नि गावो गोष्ठे असदन्नि मृगासो अविद्यत ।
 न्यूऽर्मयो नदीनां न्यऽदृष्टा अलिप्तत ॥ २ ॥
 आयुर्देदं विपश्चितं श्रुतां कण्वस्य वीरुधम् ।
 आभार्थि विश्वभेयजीमस्यादृष्टान्नि शमयत ॥ ३ ॥

॥ ५३ ॥ द्यौश्च म इदं पृथिवी च प्रचेतसी शुक्रो बृहन्दर्शिनया पिपतुं ।
 अनुं स्वधा चिकित्तां सोमो अयिर्वायुर्नः पातु सविता भगश्च ॥ १ ॥
 पुनः प्राणः पुनरात्मा न ऐतु पुनश्चक्षुः पुनरसुर्न ऐतुं ।
 वैश्वानरो नो अदव्यस्तनूपा अन्तस्तिष्ठाति दुस्तिानि विश्वा ॥ २ ॥
 सं वर्चसा पर्यसा सं तनूभिर्गन्महि मनसा सं शिवेन ।
 तष्टा नो अब् वरीयः कृणोत्वनु नो मार्ष्टु त्वोऽं यद्विरिष्टम् ॥ ३ ॥

॥ ५४ ॥ इदं तद्युज उत्तरमिन्द्रं शुभाभ्यष्टये ।
 अस्य द्यौश्च त्रियं महीं वृष्टिरिय वर्धया तृणम् ॥ १ ॥
 असे द्यौश्चर्मपीपोमावसे धारयतं रयिम् ।
 इमं राष्ट्रस्याभीवर्गे कृणुत युज उत्तरम् ॥ २ ॥

सर्वन्पुश्चासंवन्पुश्च यो अस्माँ अभिदासति ।
सर्वं तं रन्धयासि मे यजमानाय सुन्वते ॥ ३ ॥

ये पन्थानो बहवो देवयानां अन्तरा द्यावापृथिवी संचरन्ति । ॥ ५५ ॥
तेषामज्यानि यतमो बहन्ति तस्मै मा देवाः परि धत्तेह सर्वे ॥ १ ॥
यीष्पो हेमन्तः शिशिरो वसन्तः शरद्धर्षाः स्विते नो दधात ।
आ नो गोषु भजता प्रजार्या निवात इक्ष्वः शरणे स्याम ॥ २ ॥
इदावत्तराय परिवत्तराय संवत्तराय कृणुता बृहन्नमः ।
तेषां वयं सुमता यज्ञियानामपि भद्रे सौमनसे स्याम ॥ ३ ॥

मा नो देवा अर्हिर्वधीत्ततोऽकान्तहर्षरूषान् । ॥ ५६ ॥
संयतं न वि ध्यरद्धान्न सं यमन्मो देवजनेभ्यः ॥ १ ॥
नमो ऽस्वसिताय नमस्तिरश्चिराजये ।
स्वजाय वधवे नमो नमो देवजनेभ्यः ॥ २ ॥
सं ते हन्मि दता दतः समुं ते हन्वा हनू ।
सं ते जिह्या जिह्वां मद्यास्त्राहं आस्यम् ॥ ३ ॥

इदमिद्धा उं भेषजमिदं रुद्रस्य भेषजम् । ॥ ५७ ॥
येनेषुमेकतेजनां शतशत्यामपब्रवत् ॥ १ ॥
जालापेणाभि पिञ्चत जालापेणोपं सिञ्चत ।
जालापमुयं भेषजं तेन नो मृड जीवसे ॥ २ ॥
शं च नो मयश्च नो मा च नः किं चनारमत् ।
क्षमा रपो विश्वं नो अस्तु भेषजं सर्वं नो अस्तु भेषजम् ॥ ३ ॥

यशसं मेन्द्रो मघवान्कृणोतु यशसं द्यावापृथिवी उभे इमे । ॥ ५८ ॥
यशसं मा देवः संविता कृणोतु मियो दानुर्दक्षिणाया इह स्याम् ॥ १ ॥

यपेन्द्रो द्यावापृथिव्योर्यगं स्वान्यथाप ओर्पधीषु यगं स्वतीः ।
 एवा विश्वेषु देवेषु वयं सर्वेषु यगसः स्याम ॥ २ ॥
 यगा इन्द्रो यगा अग्निर्यगाः सोमो अजायत ।
 यगा विश्वस्य भूतस्याहमस्मि यगस्तमः ॥ ३ ॥

॥ ५९ ॥

अनदुग्धस्त्वं प्रयमं धेनुभ्यस्त्वमंरुन्धति ।
 अर्धेनवे वयंसे गर्भं यद्वा चतुष्पदे ॥ १ ॥
 गर्भं यद्यत्वीर्यधिः सह देवीरंरुन्धती ।
 कल्पयस्वन्तं गोष्ठमयक्ष्मां उत पूरुषान् ॥ २ ॥
 विश्वरूपां सुभगामद्यावंदामि जीवलाम् ।
 सा नो रुद्रस्यास्तां हेतिं दूरं नयतु गोभ्यः ॥ ३ ॥

॥ ६० ॥

अयमा यात्ययमा पुरस्ताद्विपिंतस्तुपः ।
 अस्या इष्टन्नयुवै पतिमुत जायामजानये ॥ १ ॥
 अश्रमदियमयमन्नन्यासां समनं यती ।
 अहो न्वयमन्नस्या अन्याः समनमायति ॥ २ ॥
 धाता दाधार पृथिवी धाता द्यामुत सूर्यम् ।
 धातास्या अयुवै पतिं दधातु प्रतिकाम्यम् ॥ ३ ॥

॥ ६१ ॥

मह्यमापो मधुमदेरयन्तां मह्यं सूरों अभरज्योतिषे कम ।
 मह्यं देवा उत विश्वे तपोजा मह्यं देवः संविता व्यचो धातु ॥ १ ॥
 अहं विवेच पृथिवीमुत द्यामहमृतूरं जनयं सप्त साकम् ।
 अहं सत्यमनृतं यद्वदाम्यहं देवीं परि वाचं विगंश्च ॥ २ ॥
 अहं जंजान पृथिवीमुत द्यामहमृतूरं जनयं सप्त सिन्धून् ।
 अहं सत्यमनृतं यद्वदामि यो अग्नीषोमावजुषे सखाया ॥ ३ ॥

वैश्वानरो रश्मिभिर्नः पुनातु वातः प्राणेनेपिरो नभोभिः ।
 छावापृषिवी पर्यसा पर्यस्वती ऋतावरी यज्ञिये नः पुनीताम् ॥ १ ॥
 वैश्वानरीं सूनृतामा रभध्वं यस्या आशास्तन्वां वीतपृष्टाः ।
 तया गृणन्तः सधमादेषु वयं स्याम परतयो रयीणाम् ॥ २ ॥
 वैश्वानरीं वर्चस आ रभध्वं शुद्धा भवन्तः शुचयः पावकाः ।
 इहेडया सधमादं मदन्तो ज्योक्पश्येम सूर्यमुच्चरन्तम् ॥ ३ ॥

यज्ञे देवी निर्ऋतिरावबन्ध दामं यीवास्वविमोक्तं यत् । ६३ ॥
 तज्ञे वि ष्याम्यायुषे वर्चसे बलायादोमदमन्त्रमहि प्रसूतः ॥ १ ॥
 नमो ऽस्तु ते निर्ऋते तिग्मतेजो ऽयस्सयान्वि चृता बन्धपाशान् ।
 यमो मह्यं पुनरित्वां ददाति तस्मै यमाय नमो ऽस्तु मृत्यवे ॥ २ ॥
 अयस्ये द्रुपदे वैधिष इहाभिहितो मृत्युभिर्ये सहस्रम् ।
 यमेन त्वं पितृभिः संविदान उन्नमं नाकमधि रोहयेमम् ॥ ३ ॥
 संसमिद्युवसे वृषक्षमे विश्वान्यये आ ।
 इडस्पदे समिध्यसे स नो वसून्वा भर ॥ ४ ॥

सं जानीध्वं सं पृथ्यध्वं सं वो मनीसि जानताम् । ६४ ॥
 देवा भागं यथा पूर्वे संजानाना उयासते ॥ १ ॥
 समानो मन्त्रः समितिः समानी समानं व्रतं सह चित्तमेयाम् ।
 समानेन वो हविषा जुहोमि समानं चेतो अभिसंविश्वम् ॥ २ ॥
 समानी व आकूतिः समाना हृदयानि वः ।
 समानमस्तु वो मनो यथा वः सुसहासन्ति ॥ ३ ॥

अव मन्पुरवायतावं बाहू मनोयुजा । ६५ ॥
 पराशर त्वं तेषां पराश्रं शुष्ममदेयाधा नो रयिमा कृधि ॥ १ ॥
 निर्हस्तेभ्यो निर्हस्ते यं देवाः शुष्मस्येष ।

वृश्चामि शत्रूणां बाहूननेन हविषाहम् ॥ २ ॥

इन्द्रश्चकार प्रथमं नैर्हस्तमसुरेभ्यः ।

जयन्तु सत्त्वानो मम स्थिरेणेन्द्रेण मेदिना ॥ ३ ॥

॥ ६६ ॥

निर्हस्तः शत्रुरभिदासन्नस्तु ये सेनाभिर्युधमायन्यस्मान् ।

समर्पयेन्द्र महता वधेन द्राक्षेयामघहारो विविञ्चः ॥ १ ॥

आतन्वाना आयच्छन्तो ऽस्यन्तो ये च धार्वय ।

निर्हस्ताः शशव स्यनेन्द्रो वो ऽद्य पराशरित् ॥ २ ॥

निर्हस्ताः सन्तु शशवो ऽङ्गैषां स्थापयामसि ।

अथैषामिन्द्र वेदांसि शतशो वि भजामहे ॥ ३ ॥

॥ ६७ ॥

परि वर्त्मानि सर्वत इन्द्रः पूषा चं सस्रतुः ।

मुखान्वद्यामूः सेनां अमिचाणां परस्त्रराम् ॥ १ ॥

मूढा अमिचाश्चरताशीर्षाणं इवाहयः ।

तेषां वो अपिमूढानामिन्द्रो हन्तु वरवरम् ॥ २ ॥

ऐषु नह्य वृषाजिनं हरिणस्या भियं कृधि ।

पराङ्मित्र एषत्वर्वाची गौरुपेषतु ॥ ३ ॥

॥ ६८ ॥

आयमंगन्तविता द्युरेणोष्णेन वाय उदकेनेहिं ।

आदित्या रुद्रा वसव उन्दन्तु सचेतसः सोमस्य राज्ञो वपत् प्रचेतसः ॥ १ ॥

अदितिः श्मश्रु वपत्तार्ष उन्दन्तु वर्चसा ।

चिकित्सन्तु प्रजापतिर्दीर्घायुत्वाय चक्षसे ॥ २ ॥

येनावपत्तविता द्युरेण सोमस्य राज्ञो वरुणस्य विद्वान् ।

तेन ब्रह्मणो वपत्तेदमस्य गोमानश्ववानयमस्तु प्रजावान् ॥ ३ ॥

॥ ६९ ॥

गिरार्वरुणारुटेषु हिरण्ये गोषु यद्यजः ।

सुरायां सिष्यमानायां कीलाले मधु तन्मयि ॥ १ ॥
 अश्विना सारधेयं मा मधुनाइतं शुभस्पती ।
 यथा भर्गस्वतीं वार्चमावदानि जनों अनु ॥ २ ॥
 मयि वर्चो अथो यशो ऽथो यज्ञस्य यत्पयः ।
 तन्मयि प्रजापतिर्दिवि द्यामिव दंहतु ॥ ३ ॥

यथा मांसं यथा सुरा यथाक्षा अग्निदेवने । ॥ ७० ॥
 यथा पुंसो वृषण्यत स्त्रियां निहन्यते मनः ।
 एवा ते अग्ने मनो ऽधि वत्से नि हन्यताम् ॥ २ ॥
 यथा हस्ती हस्तिन्याः पदेन पदमुद्युजे । यथा पुंसो ० । ० ॥ २ ॥
 यथा प्रधिर्यथोपधिर्यथा नभ्यं प्रधावधि ।
 यथा पुंसो वृषण्यत स्त्रियां निहन्यते मनः ।
 एवा ते अग्ने मनो ऽधि वत्से नि हन्यताम् ॥ ३ ॥

यदन्नमग्निं बहुधा विरूपं हिरण्यमश्वमुत गामजामविम् । ॥ ७१ ॥
 यदेव किं च प्रतिजयहाहमग्निष्टोता सुहुतं कृणोतु ॥ १ ॥
 यन्मा हुतमहुतमाजगाम दत्तं पितृभिरनुमतं मनुष्यैः ।
 यस्मान्मे मन उदिव रारजीत्यग्निष्टोता सुहुतं कृणोतु ॥ २ ॥
 यदन्नमदभ्यनृतेन देवा दास्यन्नदास्यन्नुत संगृणामि ।
 वैश्वानरस्यं महतो महिम्ना शिवं मह्यं मधुमदस्त्वन्म ॥ ३ ॥

यथासितः प्रथयते वशो अनु वर्षूषि कृण्वन्नसुरस्य मायया । ॥ ७२ ॥
 एवा ते शेषः सहसायमर्को ऽङ्गेनाङ्गं संसमकं कृणोतु ॥ १ ॥
 यथा पसस्तायादरं वातेन स्थूलभं कृतम् ।
 यावत्परस्वतः पसस्तावत्ते वर्धतां पसः ॥ २ ॥
 यावदङ्गीनं पारस्वतं हास्तिनं गार्दिभं च यत ।

यावदश्वस्य वाजिनस्तावत्ते वर्धतां पसः ॥ ३ ॥

॥ सप्तमो ऽशुपाकः ॥

॥ ७३ ॥ एह यातु वरुणः सोमो अग्निर्वृहस्पतिर्वसुभिरेह यातु ।
 अस्य श्रियमुपसंयात सर्व उग्रस्य चेतुः संमनसः सजाताः ॥ १ ॥
 यो वः शुष्मो हृदयेष्वन्तराकूतिर्या वो मनसि प्रविष्टा ।
 तां स्त्रीवयामि हविषा घृतेन मयि सजाता रमतिर्वो अस्तु ॥ २ ॥
 इहैव स्त माप याताध्यस्मत्पूषा परस्तादर्पयं वः कृणोतु ।
 वास्तोष्पतिरनु वो जोहवीतु मयि सजाता रमतिर्वो अस्तु ॥ ३ ॥

॥ ७४ ॥ सं वः पृथ्यन्तां तव वः सं मनांसि समु द्रता ।
 सं वो ऽयं ब्रह्मणस्पतिर्भगः सं वो अजीगमत ॥ १ ॥
 संज्ञपनं वो मनसो ऽथो संज्ञपनं हृदः ।
 अथो भगस्य यष्टान्तं तेन संज्ञपयामि वः ॥ २ ॥
 यथादित्या वसुभिः संबभूवुर्मरुद्भिस्त्या अहंणीयमानाः ।
 एवा त्रिणामन्नहंणीयमान इमां जनानसंमनसस्कृधीह ॥ ३ ॥

॥ ७५ ॥ निरमुं नुद ओकसः सपन्नो यः पृतन्यति ।
 नैवार्धेन हविषेन्द्र एनं पराशरीत् ॥ १ ॥
 परमां तं परावतमिन्द्रो नुदतु वृत्रहा ।
 यतो न पुनरायति शश्वतीभ्यः समाभ्यः ॥ २ ॥
 एतुं तिस्रः परावत एतु पञ्च जनाँ अति ।
 एतुं तिस्रो ऽति रोचना यतो न पुनरायति
 शश्वतीभ्यः समाभ्यो यावत्सूर्यो असंहिवि ॥ ३ ॥

॥ ७६ ॥ य एनं परिपीदन्ति ममादधति चक्षांसे ।

संप्रेक्षो अग्निर्जिह्वाभिरुदेतु हृदयादधि ॥ १ ॥
 अपेः सांतपनस्याहमायुषे पदमा स्मि ।
 अद्यातिर्यस्य पश्यति धूममुद्यन्तमास्यतः ॥ २ ॥
 यो अस्य समिधं वेद क्षत्रियेण समर्हिताम् ।
 नाभिह्वारे पदं नि दधाति स मृत्यवे ॥ ३ ॥
 नैनं भन्ति पर्यायिणो न सन्नो अवं गच्छति ।
 अमेयः क्षत्रियो विद्वान्नामं गृह्णात्यायुषे ॥ ४ ॥

अस्याद्यौरस्यात्पृथिव्यस्याद्विश्वमिदं जगत् । ॥ ७७ ॥
 आस्थाने पर्वता अस्यु स्थाम्यश्वा अतिष्ठियम् ॥ १ ॥
 य उदानदं परायणं य उदानएन्यायनम् ।
 आवर्तनं निवर्तनं यो गोपा अपि तं हुवे ॥ २ ॥
 जातवदो नि वर्तय शतं ते सन्त्वावृतः ।
 सहस्रं त उपावृतस्ताभिर्नः पुनरा कृधि ॥ ३ ॥

तेन भूतेन हविषायमा प्यायतां पुनः । ॥ ७८ ॥
 जायां यामस्ता आवाक्षुस्तां रसेनाभि वर्धताम् ॥ १ ॥
 अभि वर्धतां पयस्ताभि राष्ट्रेण वर्धताम् ।
 रथ्या सहस्रवर्चसेमौ स्तामनुपक्षितौ ॥ २ ॥
 त्वष्टा जायामजनयस्त्वष्टास्यै त्वां पतिम् ।
 त्वष्टा सहस्रमार्युषि दीर्घमार्युः कृणोतु वाम् ॥ ३ ॥

अयं नो नभसस्पतिः संस्क्रानो अभि रक्षतु । असमातिं गृहेषु नः ॥ १ ॥ ७९ ॥
 त्वं नो नभसस्पत ऊर्जं गृहेषु धारय । आ पुष्टमेत्वा वसु ॥ २ ॥
 देवं संस्क्रान सहस्रापोषस्येशिषे ।
 तस्य नो रास्व तस्य नो धेहि तस्य ते भक्तिवासः स्याम ॥ ३ ॥

॥ ८० ॥

अन्तरिक्षेण पतति विष्वा भूतावचाकशत ।
 गुनो दिव्यस्य यन्महस्तेना ते हविषा विधेम ॥ १ ॥
 ये चयः कालकाञ्जा दिवि देवा इव श्रिताः ।
 तान्सर्वानह ऊतये ऽसा अरिष्टतातये ॥ २ ॥
 अस्तु ते जन्म दिवि ते सधस्य समुद्रे अन्तर्महिमा ते पृथिव्याम् ।
 गुनो दिव्यस्य यन्महस्तेना ते हविषा विधेम ॥ ३ ॥

॥ ८१ ॥

यन्तासि यक्षसे हस्तावपु रक्षांसि सेधसि ।
 प्रजां धनं च गृह्णानः परिहृस्तो अभूदयम् ॥ १ ॥
 परिहृस्त वि धारय योनिं गर्भाय धातवे ।
 मर्यादे पुत्रमा धेहि तं त्वमा गमयागमे ॥ २ ॥
 यं परिहृस्तमविभरदितिः पुत्रकाम्या ।
 नष्टा तमस्या आ वन्धाद्यथा पुत्रं जनादिति ॥ ३ ॥

॥ ८२ ॥

आगच्छत आगतस्य नामं गृह्णाम्यायतः ।
 इन्द्रस्य वृत्रघ्नो वन्दे वासवस्य शतक्रतोः ॥ १ ॥
 येन सूर्यां सावित्रीमश्विनो हतुः पथा ।
 तेन मामग्रवीद्गो जायामा बंहतादिति ॥ २ ॥
 यस्तं ऽङ्गुणे वसुदानो बृहन्निन्द्र हिरण्ययः ।
 तेना जनीयते जायां मत्तं धेहि शचीपते ॥ ३ ॥

॥ अष्टमो ऽनुवाकः ॥

॥ ८३ ॥

अर्पचितः प्र पतत सुप्रणो वसतेरिव ।
 सूर्यः कृणोतु भेषजं चन्द्रमा वो ऽपोद्यतु ॥ १ ॥
 अन्येका श्येन्येका कृष्णिका रोहिणी द्वे ।
 सर्वासामयभं नामावीर्यीरपेतन ॥ २ ॥

असूतिका रामायण्यपचित्र पतिष्यति ।

ग्लौरितः प्र पतिष्यति स गलुन्तो नशिष्यति ॥ ३ ॥

वीहि स्वामाहुतिं जुषाणो मनसा स्वाहा मनसा यदिदं जुहोमि ॥ ४ ॥

यस्यास्त आसनि घोरे जुहोम्येषां ब्रह्मनामवसर्जनाय कम् । ॥ ६४ ॥

भूमिरिति त्वाभिप्रमन्वते जना निर्वृतिरिति त्वाहं परि वेद सर्वतः ॥ १ ॥

भूते हविष्मन्ते भवैष ते भागो यो अस्मासु । मुञ्चेमानमूनेनसः स्वाहा ॥ २ ॥

एवो ध्वस्मस्मिन्नेते ऽनेहा त्वमयस्मयावि चृता वन्धपाशान् ।

यमो मह्यं पुनरित्वा दंदाति तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे ॥ ३ ॥

अयस्ये दुपदे वैधिष इहाभिहितो मृत्युभिर्ये सहस्रम् ।

यमेन त्वं पितृभिः संविदान उन्नमं नाकमधि रोहयेमम् ॥ ४ ॥

वरुणो वारयाता अयं देवो वनस्पतिः ।

॥ ६५ ॥

यक्ष्मो यो अस्मिन्नाविष्टस्तमुं देवा अवीवरन् ॥ १ ॥

इन्द्रस्य वचसा वयं मित्रस्य वरुणस्य च ।

देवानां सर्वेषां वाचा यक्ष्मं ते वारयामहे ॥ २ ॥

यथा वृच इमा आपस्तस्तमं विश्वधा यतीः ।

एवा ते अपिना यक्ष्मं वैश्वानरेण वारये ॥ ३ ॥

वृषेन्द्रस्य वृषा दिवो वृषा पृथिव्या अयम् ।

॥ ६६ ॥

वृषा विश्वस्य भूतस्य त्वमेकवृषो भव ॥ १ ॥

समुद्र ईशे सवतामसिः पृथिव्या वशी ।

चन्द्रमा नक्षत्राणामीशे त्वमेकवृषो भव ॥ २ ॥

सम्बाडस्यसुराणां कुकुर्भनृपाणाम् ।

देवानामर्धभागसि त्वमेकवृषो भव ॥ ३ ॥

॥ ८९ ॥

आ त्वाहार्षमन्तरभूर्ध्रुवस्तिष्ठाविंचाचलत् ।
 विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्तु मा त्वद्राष्टमधि भ्रशत् ॥ १ ॥
 इहैवेधि मापं च्योष्टाः पर्वत इवाविंचाचलत् ।
 इन्द्रेहैव ध्रुवस्तिष्ठेह राष्ट्रमु धारय ॥ २ ॥
 इन्द्र एतर्मदीधरक्षुवं ध्रुवेण हविषा ।
 तस्मै सोमो अयि ब्रवदयं च ब्रह्मणस्पतिः ॥ ३ ॥

॥ ८८ ॥

ध्रुवा द्यौर्ध्रुवा पृथिवी ध्रुवं विश्वमिदं जगत् ।
 ध्रुवासः पर्वता इमे ध्रुवो राजा विणामयम् ॥ १ ॥
 ध्रुवं ते राजा वरुणो ध्रुवं देवो बृहस्पतिः ।
 ध्रुवं त इन्द्रश्चाग्निश्च राष्ट्रं धारयतां ध्रुवम् ॥ २ ॥
 ध्रुवो ऽर्च्युतः प्र मृणीहि शर्वं ह्यज्यतो ऽधरान्पादयस्व ।
 सर्वा दिग्ः संमनसः सधीचीर्ध्रुवार्य ते समितिः कल्पतामिह ॥ ३ ॥

॥ ८९ ॥

इदं यत्रेण्यः शिरो दत्तं सोमेन वृषणम् ।
 ततः परि प्रजातेन हार्दि ते शोचयामसि ॥ १ ॥
 शोचयामसि ते हार्दि शोचयामसि ते मनः ।
 वार्ते धूम इव सध्रुव इ मा मेवान्वेतु ते मनः ॥ २ ॥
 मर्त्यं त्वा मिचावरुणो मर्त्यं देवी सरस्वती ।
 मर्त्यं त्वा मर्त्यं भूम्या उभावन्तौ समस्यताम् ॥ ३ ॥

॥ ९० ॥

यां ते रुद्र इषुमास्यदङ्गेभ्यो हृदयाय च ।
 इदं तामद्य त्वहयं विपूचीं वि बृहामसि ॥ १ ॥
 याल्ले गतं धमन्यो ऽङ्गान्यनु विष्टिताः ।
 तासीं ते सर्वासां ययं निर्विपारिं ह्वयामसि ॥ २ ॥
 नमस्ते रुद्रास्यते नमः प्रतिहिताय ।

नमो विसृज्यमानायै नमो निषत्तितायै ॥ ३ ॥

इमं यवमष्टायोगैः षड्योगैर्भिरचर्क्युः । ॥ ९१ ॥
तेना ते तन्वोऽरपो ऽपाचीनमयं व्यये ॥ १ ॥
न्यग्वातो वाति न्यक्तपति सूर्येः ।
नीचीनमग्ना दुहे न्यग्भवतु ते रपः ॥ २ ॥
आप इद्वा उं भेषजीरापो अमीवचातनीः ।
आपो विश्वस्य भेषजीस्तास्ते कृण्वन्तु भेषजम् ॥ ३ ॥

वातराहा भव वाजिन्युज्यमान इन्द्रस्य याहि प्रसवे मनोजवाः । ॥ ९२ ॥
युञ्जन्तु त्वा मरुतो विश्ववेदस आ ते त्वष्टा पातु जवं दधातु ॥ १ ॥
जवस्ते अर्वन्निहिंती गुहा गः श्येने वातं उत यो ऽचरत्परीक्षः ।
तेन त्वं वाजिन्बलवान्बलेनाजिं जय समने पारयिष्णुः ॥ २ ॥
तनूष्टं वाजिन्तन्वं नयन्ती वाममसभ्यं धावन्तु शर्म तुभ्यम् ।
अहुतो महो धरुणाय देवा दिवीव ज्योतिः स्वमा मिमीयात् ॥ ३ ॥
॥ नवमो ऽनुवाकः ॥

यमो मृत्युरपमारो निर्क्षयो बभ्रुः शर्वो ऽस्ता नीलंशिखण्डः । ॥ ९३ ॥
देवजनाः सेनयोत्तस्थिवांसस्ते अस्माकं परि वृञ्जन्तु वीरान् ॥ १ ॥
मनसा होमैर्हस्ता धृतेन शर्वायास्त्रं उत राज्ञे भवामं ।
नमस्त्यभ्यो नम एभ्यः कृणोम्यन्यथासदधर्विषा नयन्तु ॥ २ ॥
चार्यध्वं नो अघर्विषाभ्यो वधाद्विश्वे देवा मरुतो विश्ववेदसः ।
अग्नीषोमा वरुणः पूतदंष्ट्रा वातापर्जन्ययोः सुमतौ स्याम ॥ ३ ॥

सं वो मनांसि सं व्रता समाकूतीर्नमामसि ।
अमी ये विव्रता स्थन् तान्वः सं नतयामसि ॥ १ ॥

अहं गृभ्णामि मनसा मनांसि मम चित्तमनु चित्तेभिरेत ।
 मम वर्गेषु हृदयानि वः कृणोमि मम यातमनुवर्तमान एत ॥ २ ॥
 ओते मे द्यावापृथिवी ओता देवी सरस्वती ।
 ओता म इन्द्रश्चाग्निश्चर्यास्मेदं सरस्वति ॥ ३ ॥

॥ ९५ ॥

अश्वत्थो देवसदनस्तृतीयस्यामितो दिवि ।
 तत्रामृतस्य चक्षुः देवाः कुष्ठमवचत ॥ १ ॥
 हिरण्ययी नारचरद्विरण्यबन्धना दिवि ।
 तत्रामृतस्य पुष्पं देवाः कुष्ठमवचत ॥ २ ॥
 गर्भो अस्योपधीनां गर्भो हिमवतामुत ।
 गर्भो विश्वस्य भूतस्येमं मे अगदं कृधि ॥ ३ ॥

॥ ९६ ॥

या ओपधयः सोमराज्ञीर्वह्नीः शतविचक्षणाः ।
 बृहस्पतिप्रसूतास्ता नो मुञ्चन्वहंसः ॥ १ ॥
 मुञ्चन्तु मा शपथ्या इदथो वरुणयोदुत ।
 अथो यमस्य पङ्क्तीनां द्विर्वासा देवकित्विषात् ॥ २ ॥
 यच्चक्षुषा मनसा यच्च वाचोपास्मि जायन्तो यत्स्वपन्तः ।
 सोमस्तानि स्वधया नः पुनातु ॥ ३ ॥

॥ ९७ ॥

अभिभूर्यज्ञो अभिभूरगिरिभिभूः सोमो अभिभूरिदः ।
 अभ्यर्हं विश्वाः पृतना यथार्सान्येवा विधेमायिहोवा इदं हविः ॥ १ ॥
 स्वधास्तु मित्रावरुणा विपश्चिता प्रजावन्क्षुषं मधुनेह पिबतम् ।
 नार्पेयां दूरं निर्वृतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्र मुमुक्षुमस्त ॥ २ ॥
 इमं वीरमनु ह्येष्वमुग्रमिन्द्रं सखायो अनु सं रभध्वम् ।
 यामजितं गोजितं वज्रबाहुं जयन्तमजन्तं प्रमृणन्तमोजसा ॥ ३ ॥

इन्द्रो जयाति न परा जयाता अधिराजो राजंसु राजयाति । ॥ ९८ ॥
 चकृत्य ईड्यो वन्द्योपसद्यो नमस्यो भवेह ॥ १ ॥
 त्वमिन्द्राधिराजः श्रवस्युस्त्वं भूरभिभूतिर्जनानाम् ।
 त्वं देवीविशं इमा वि राजायुष्मत्क्षत्रमजरं ते अस्तु ॥ २ ॥
 प्राच्या दिशस्त्वमिन्द्रासि राजोतोदीच्या दिशो वृषहं ह्यबुहो ऽसि ।
 यत्र यन्ति स्रोत्यास्तज्जितं ते दक्षिणतो वृषभ एषि हव्यः ॥ ३ ॥

अभि त्वेन्द्र वरिमतः पुरा त्वांहूणाबुवे । ॥ ९९ ॥
 ह्योम्युयं चेत्तारं पुरुष्णामानमेकजम् ॥ १ ॥
 यो अद्य मेन्यो बधो जिघांसव उदीरते ।
 इन्द्रस्य तत्र बाहू समन्तं परि दध्मः ॥ २ ॥
 परि दध्म इन्द्रस्य बाहू समन्तं चातुस्तायतां नः ।
 देवं सवितः सोमं राजन्सुमनसं मा कृणु स्वस्तये ॥ ३ ॥

देवा अदुः सूर्यो अदाद्वीरं दातृष्विबं दात । ॥ १०० ॥
 तिस्रः सरस्वतीरदुः सचिन्ता विषदूषणम् ॥ १ ॥
 यद्वो देवा उपजीका आसिञ्चन्धन्वन्युदकम् ।
 तेन देवप्रसूतेनेदं दूषयता विषम् ॥ २ ॥
 असुराणां दुहितासि सा देवानांमसि स्वसा ।
 दिवस्पृषिष्याः संभूता सा चर्करासं विषम् ॥ ३ ॥

आ वृषायस्व अस्तिहि वर्धस्व प्रथयस्व च । ॥ १०१ ॥
 यथाङ्गं वर्धतां शेषस्तेन योषितमिज्जहि ॥ १ ॥
 येन कृशं वाजयन्ति येन हिन्वन्यातुरम् ।
 तेनास्य ब्रह्मणस्पते धनुरिवा तानया पसः ॥ २ ॥
 आहं तनोमि ते पसो अघि ज्यामिव धन्वनि ।

कमस्वर्श इव रोहितमनवग्लायता सदा ॥ ३ ॥

॥ १०२ ॥

यथायं वाहो अश्विना समैति सं च वर्तते ।
 एवा मामभि ते मनः समेतु सं च वर्तताम् ॥ १ ॥
 आहं खिदामि ते मनो राजाश्वः पृथ्यामिव ।
 रेष्मद्विचं यथा तृणं मयि ते वेष्टतां मनः ॥ २ ॥
 आञ्जनस्य मदुधस्य कुष्ठस्य नलदस्य च ।
 तुरो भगस्य हस्ताभ्यामनुरोधनमुद्धरे ॥ ३ ॥

॥ दशमी ऽगुवाकः ॥

॥ चतुर्दशः प्रपाठकः ॥

॥ १०३ ॥

सुदानं वो बृहस्पतिः सुदानं सविता कर्त ।
 सुदानं मित्रो अर्यमा सुदानं भगो अश्विना ॥ १ ॥
 सं परमान्तसमवमानथो सं द्यामि मध्यमान् ।
 इन्द्रस्तान्पर्यहादोस्त्रा तानग्रे सं द्या त्वम् ॥ २ ॥
 अमी ये युधमायन्ति केतून्कृत्वानीकशः ।
 इन्द्रस्तान्पर्यहादोस्त्रा तानग्रे सं द्या त्वम् ॥ ३ ॥

॥ १०४ ॥

आदानेन सुदानेनामित्राना द्यामसि ।
 आपाना ये चैषां प्राणा अमुनासून्तमस्त्रिदम् ॥ १ ॥
 इदमादानमकरं तपसेन्द्रेण संशितम् ।
 अमित्रा ये ऽव नः सन्ति तानय आ द्या त्वम् ॥ २ ॥
 ऐनान्द्यतामिन्द्रापी सोमो राजा च मेदिनी ।
 इन्द्रो मरुतानादानममित्रैभ्यः कृणोतु नः ॥ ३ ॥

॥ १०५ ॥

यथा मनो मनस्केतः परापतत्याशुमत ।

ए॒वा त्वं का॒से प्र पंत॑ मन॒सो ऽनु॑ प्रवा॒य्यम् ॥ १ ॥
यथा॑ बा॒णः सु॒सं॒शितः॑ प॒राप॑त॒त्याशु॑मत् ।
ए॒वा त्वं का॒से प्र पंत॑ पृथि॒व्या अ॒नु सं॑वर्तम् ॥ २ ॥
यथा॑ सूर्य॑स्य र॒श्मयः॑ प॒राप॑त॒त्याशु॑मत् ।
ए॒वा त्वं का॒से प्र पंत॑ स॒मुद्र॑स्या॒नु वि॒क्षर॑म् ॥ ३ ॥

आ॒र्य॒ने ते प॒रा॒र्य॒णे दूर्वा॑ रो॒हतु॑ पु॒ष्पिणी॑ ।
उ॒त्तो वा तत्र॑ जा॒र्यतां॑ हृ॒दो वा पु॒ण्डरी॑क॒वान् ॥ १ ॥
अ॒पामि॑दं न्य॒र्यनं॑ स॒मुद्र॑स्य नि॒वेश॑नम् ।
म॒ध्ये हृ॒दस्य॑ नो गृ॒हाः प॒रा॒चीना॑ मु॒खा कृ॒धि ॥ २ ॥
हि॒मस्य॑ त्वा ज॒रायु॑णा श॒ले परि॑ व्य॒याम॑सि ।
शी॒तहृ॑दा हि नो भु॒वो ऽग्नि॑ष्कृ॒णोतु॑ भे॒षज॑म् ॥ ३ ॥

॥ १०६ ॥

वि॒श्व॒जि॒ज्ञाय॑मा॒ण्यि मा॒ परि॑ देहि ।
चा॒र्य॒मा॒णे द्वि॒पाच्च॑ स॒र्वे नो॑ रक्ष॒ चतु॑ष्पा॒द्यच्च॑ नः स्वम् ॥ १ ॥
चा॒र्य॒मा॒णे वि॒श्व॒जि॒ते मा॒ परि॑ देहि । वि॒श्व॒जि॒द्वि॒पाच्च॑ ० ॥ २ ॥
वि॒श्व॒जि॒त्क॒त्या॒ण्यि मा॒ परि॑ देहि । क॒त्या॒णि द्वि॒पाच्च॑ ० ॥ ३ ॥
क॒त्या॒णि स॒र्ववि॑दे मा॒ परि॑ देहि ।
स॒र्ववि॑द् द्वि॒पाच्च॑ स॒र्वे नो॑ रक्ष॒ चतु॑ष्पा॒द्यच्च॑ नः स्वम् ॥ ४ ॥

॥ १०७ ॥

त्वं नो॑ मे॒धे प्र॒थ॒मा गो॒भि॒रश्व॑भि॒रा ग॑हि ।
त्वं सूर्य॑स्य र॒श्मि॒भि॒स्त्वं नो॑ अ॒सि य॒ज्ञिया॑ ॥ १ ॥
मे॒धाम॑हं प्र॒थ॒मां ब्र॒ह्म॑ण्वतीं ब्र॒ह्म॑जूता॒मृषि॑ष्ठुताम् ।
प्र॒थी॒तां ब्र॒ह्म॑चा॒रिभि॑र्दे॒वाना॑मव॒से हु॒वे ॥ २ ॥
यां मे॒धामृ॑भ॒वो वि॒दु॒र्यां मे॒धाम॑सु॒रा वि॒दुः ।
ऋ॒षयो॑ भ॒द्रां मे॒धां यां वि॒दु॒स्तां म॒य्या वै॑श्याम॑सि ॥ ३ ॥

॥ १०८ ॥

यामृषयो भूतकृतो मेधा मेधाविनो विदुः ।
 तथा मामद्य मेधयार्ये मेधाविनं कृणु ॥ ४ ॥
 मेधां सायं मेधां प्रातर्मेधां मध्यन्दिनं परि ।
 मेधां सूर्यस्य रश्मिभिर्वक्षसा वैश्यामहे ॥ ५ ॥

॥ १०९ ॥

पिप्पली क्षिप्रभेषज्युः प्रातिविहभेषजी ।
 तां देवाः समंकल्पयन्नियं जीवित्वा अलम् ॥ १ ॥
 पिप्पल्युः समवदन्तायतीर्जननादधि ।
 यं जीवमश्रवामहे न स रिष्याति पूरुषः ॥ २ ॥
 अमुरास्त्वा न्यसनन्देवास्त्वोदवपत्युनः ।
 वातीकृतस्य भेषजीमथो क्षिप्रस्य भेषजीम् ॥ ३ ॥

॥ ११० ॥

प्रानो हि कमीड्यो अघ्वरेषु सनाच्च होता नव्यश्च सत्ति ।
 स्वां चाये तन्नं पिप्रयस्वास्मभ्यं च सौभगमा यजस्व ॥ १ ॥
 ज्येष्ठ्यां जातो विचृतोऽयमस्य मूलवर्हेणात्परि पाशेनम् ।
 अत्येनं नेषद्गुणितानि विश्वा दीर्घायुत्वायं शतशारदाय ॥ २ ॥
 व्याघ्रे ऽहंजनिष्ट वीरो नक्षत्रजा जायमानः सुवीरः ।
 स मा वधीत्पितरं वर्धमानो मा मातरं प्र मिनीज्जनिंवीम् ॥ ३ ॥

॥ १११ ॥

इमं मे अग्रे पूरुषं मुमुग्ध्ययं यो बहः सुर्यतो लालपीति ।
 अतो ऽधि ते कृणवद्भागधेयं यदानुन्मदितो ऽसन्ति ॥ १ ॥
 अयिष्टे नि शंसयतु यदि ते मन उद्युतम् ।
 कृणोमि विद्वान्भेषजं यषानुन्मदितो ऽसन्ति ॥ २ ॥
 देवेनसादुन्मदितमुन्मत्तं रक्षसस्परि ।
 कृणोमि विद्वान्भेषजं यदानुन्मदितो ऽसन्ति ॥ ३ ॥
 पुनस्त्वा दुस्सरसः पुनरिन्द्रः पुनर्भगः ।

पुनस्त्वा दुर्विश्वे देवा यथानुन्मदितो ऽसंसि ॥ ४ ॥

मा ज्येष्ठं वधीदयमय एषां मूलवर्हणात्परि पात्येनम् । ॥ ११२ ॥
 स यास्याः पाशाच्च चृत प्रजानन्तुभ्यं देवा अन्तु जानन्तु विश्वे ॥ १ ॥
 उन्मञ्च पाशांस्त्वमय एषां चर्यस्त्रिभिरुत्सिता येभिरासन् ।
 स यास्याः पाशाच्च चृत प्रजानन्तितापुत्रौ मातरौ मुञ्च सर्वान् ॥ २ ॥
 येभिः पाशैः परिविहो विबद्धो ऽङ्गेऽङ्ग आर्पित उत्सितश्च ।
 वि ते मुञ्चन्तां विमुचो हि सन्ति भूण्मि पूषन्दुरितानि मृक्ष ॥ ३ ॥

तृते देवा अमृजतैतदेनस्तुत एनं मनुष्येषु ममृजे । ॥ ११३ ॥
 ततो यदि त्वा याहिरान्शे तां ते देवा ब्रह्मणा नाशयन्तु ॥ १ ॥
 मरीचीर्धूमान्म विशन्तु पाप्मन्बुदरान्छोत वा नीहारान् ।
 नदीनां फेनां अन्तु ताच्च नश्य भूण्मि पूषन्दुरितानि मृक्ष ॥ २ ॥
 डादशधा निहितं तृतस्पार्पमृष्टं मनुष्येनसानि ।
 ततो यदि त्वा याहिरान्शे तां ते देवा ब्रह्मणा नाशयन्तु ॥ ३ ॥

॥ एकादशमो ऽध्यायः ॥

येद्देवा देवहेडनं देवासश्चकृमा वयम् । ॥ ११४ ॥
 आदित्यास्तस्मान्नो यूयमृतस्यर्तेनं मुञ्चत ॥ १ ॥
 ऋतस्यर्तेनादित्या यजंवा मुञ्चतेह नः ।
 यजं यद्यज्ञवाहसः शिष्यन्तो नोपशेकिम ॥ २ ॥
 मेदस्वत्ता यजमानाः सुचाज्यानि जुहंतः ।
 अकामा विश्वे वो देवाः शिष्यन्तो नोप शेकिम ॥ ३ ॥

यद्विडांसो यद्विडांस एनींसि चकृमा वयम् । ॥ ११५ ॥
 यूयं नस्तस्मान्मुञ्चत विश्वे देवाः सजोषसः ॥ १ ॥

यदि जाग्रदग्निं स्वपन्नेन एनस्यो ऽकरम् ।
 भूतं मा तस्माद्भयं च द्रुपदादिव मुञ्चताम् ॥ २ ॥
 द्रुपदादिव मुमुचानः स्विन्नः स्नात्वा मलादिव ।
 पूतं पवित्रेणैवाज्यं विश्वे शुम्भन्तु मेनंसः ॥ ३ ॥

॥ ११६ ॥ यद्यामं चक्रुर्निखनन्तो अये काधीवणा अन्नविदो न विद्यया ।
 वैवस्वते राजन्नि तज्जुहोम्यथ यज्ञियं मधुमदस्तु नो ऽन्नम् ॥ १ ॥
 वैवस्वतः कृणवद्भागधेयं मधुभागो मधुना सं सृजाति ।
 मातुर्यदेनं इषितं न आगन्वद्वा पितापरादो जिहीडे ॥ २ ॥
 यदीदं मातुर्यदि वा पितुर्नः परि भ्रातुः पुत्राच्चेतस एन आगन् ।
 यावन्तो अस्मान्पितरः सचन्तो तेषां सर्वेषां शिवो अस्तु मन्युः ॥ ३ ॥

॥ ११७ ॥ अपमित्यमप्रतीक्षं यदस्मि यमस्य येन बलिना चरामि ।
 इदं तदग्ने अनृणो भवामि त्वं पाशाब्धिचृतं वेत्थ सर्वान् ॥ १ ॥
 इहैव सन्तः प्रति दद्य एनज्जीवा जीवेभ्यो नि हराम एनत ।
 अपमित्यं धान्यं यज्जप साहमिदं तदग्ने अनृणो भवामि ॥ २ ॥
 अनृणा अस्मिन्ननृणाः परस्मिन्नुतीये लोके अनृणाः स्याम ।
 ये देवयानाः पितृयाणाश्च लोकाः सर्वान्यथो अनृणा आ क्षियेम ॥ ३ ॥

॥ ११८ ॥ यद्वस्त्राभ्यां चक्रुम किल्बिषाण्यद्याणीं गलुमुपलिप्तमानाः ।
 उर्यंपरये उर्यजिती तदद्याप्सरस्तावन्नु दत्तामृणं नः ॥ १ ॥
 उर्यंपरये राष्ट्रभृत्किल्बिषाणि यदद्यावृत्तमनु दत्तं न एतत् ।
 क्षुणान्नो नरंमेतसमानो यमस्य लोके अधिरज्जुरायत् ॥ २ ॥
 यस्मा क्षुणं यम्यं जायामुपेमि यं याचमानो अभ्येमि देवाः ।
 ते वाचं वादिपुर्मोक्षं महेवंपत्नी अप्सरसावधीतम् ॥ ३ ॥

यददीव्यन्नृणमहं कृणोम्यदास्यन्नम उत संगृणामि ।

॥ ११९ ॥

वैश्वानरो नो अधिषा वसिष्ठ उदिचयाति सुकृतस्य लोकम् ॥ १ ॥

वैश्वानराय प्रति वेदयामि यद्यृणं संगरो देवतासु ।

स एतान्माशान्विचृतं वेद सर्वानर्थ पञ्चेन सह सं भवेम ॥ २ ॥

वैश्वानरः पविता मा पुनातु यत्तंगरमभिधावाभ्याशाम् ।

अनोजानन्मनस्ता याचमानो यत्तन्नो अप् तत्सुवामि ॥ ३ ॥

यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्यां यन्मातरं पितरं वा जिहिंसिम ।

॥ १२० ॥

अयं तस्माद्गार्हपत्यो नो अपिरुदिचयाति सुकृतस्य लोकम् ॥ १ ॥

भूमिर्मातादितिर्नो जनित्रं भ्रातान्तरिक्षमभिषंस्त्या नः ।

द्यौर्नः पिता पित्र्याद्यं भवाति जामिमृत्वा मावं यत्ति लोकात् ॥ २ ॥

यत्रा मुहार्दः सुकृतो मदन्ति विहाय रोगं तच्च १ः स्वार्थाः ।

अश्वोणा अङ्गैरहुताः स्वर्गे तत्र पश्येम पितरौ च पुत्रान् ॥ ३ ॥

विषाणा पाशाच्च प्याध्यस्सद्य उक्तमा अंधमा वारुणा मे ।

॥ १२१ ॥

दुष्पुत्र्यं दुरितं निः ध्वासदपं गळेम सुकृतस्य लोकम् ॥ १ ॥

यद्गार्हणि बध्यसे यच्च रज्ज्वां यद्भूम्यां बध्यसे यच्च वाचा ।

अयं तस्माद्गार्हपत्यो नो अपिरुदिचयाति सुकृतस्य लोकम् ॥ २ ॥

उदंगातां भगवती विचृती नाम तारके ।

प्रेहामृतस्य यद्यतां प्रेतुं बद्धकमोचनम् ॥ ३ ॥

वि जिहीष्व लोकं कृणु बन्धान्मुञ्चासि बद्धकम् ।

योन्या इव प्रच्युतो गर्भः पयः सर्वो अनु क्षिय ॥ ४ ॥

एतं भागं परि ददामि विद्वाच्चिर्ष्वकर्मअथमजा क्षुतस्य ।

॥ १२२ ॥

अस्माभिर्देवं जरसं परस्तादद्विचं तन्नुमनु सं तरेम ॥ १ ॥

ततं तन्नुमचेकं तरन्ति येषां दत्तं पित्र्यमार्यनेन ।

अवन्ध्वेके ददंतः प्रयच्छन्तो दातुं चेद्विद्यान्तस्वर्ग एव ॥ २ ॥
 अन्वारभेयामनुसंभेयामितं लोकं ग्रहधानाः सचन्ते ।
 यदां पक्वं परिविष्टमयौ तस्य गुप्त्रये दंपती सं श्रयेयाम् ॥ ३ ॥
 यज्ञं यन्तं मनसा बृहन्तमन्वारोहामि तर्पसा सयोनः ।
 उपहूता अग्रे जस्तः परस्तावृतीये नाके सधमादं मदेम ॥ ४ ॥
 शुद्धाः पूता योपितो यज्ञिया इमा ब्रह्मणा हस्तेषु प्रपृथक्सादयामि ।
 यत्काम इदमभिषिञ्चामि वो ऽहमिन्द्रो मरुत्वान्त ददातु तन्मे ॥ ५ ॥

॥ १२३ ॥ एतं सधस्याः परि वो ददामि यं शैवधिमावहाज्जातवेदाः ।
 अन्वागन्ता यजमानः स्वस्ति तं स्वं जानीत परमे व्योमन् ॥ १ ॥
 जानीत सैनं परमे व्योमन् देवाः सधस्या विद लोकमब्र ।
 अन्वागन्ता यजमानः स्वस्तीष्टापूर्तं स्वं वृणुताविरंसै ॥ २ ॥
 देवाः पितरः पितरो देवाः । यो असि सो असि ॥ ३ ॥
 म पंचामि स ददामि स यजे स दत्तान्मा यूपम् ॥ ४ ॥
 नाके राजन्प्रति तिष्ठ तच्चैतत्प्रति तिष्ठतु ।
 विद्धि पूर्वस्य नो राजन्तस् देव सुमना भव ॥ ५ ॥

॥ १२४ ॥ दिवो नु मां बृहन्तो अन्तरिक्षादपां स्तोको अभ्यपप्रदसेन ।
 समिन्द्रियेण परसाहमये छन्दोभिर्यज्ञैः सुकृतां कृतेन ॥ १ ॥
 यदि बृहदाभ्यपप्रत्कलं तद्यद्यन्तरिक्षात्स उ वायुरेव ।
 यथास्पृष्टात्तत्रोऽयं यद्य वासंस आपो नुदन्तु निर्वातिं पराचिः ॥ २ ॥
 अभ्यञ्जनं सुरभि सा समृद्धिर्हिरण्यं चर्वस्तदु पूषिममेव ।
 सर्वा पविषा वितताभ्यसाहन्मा तारीन्निर्वातिर्मो अरातिः ॥ ३ ॥

॥ वादयो ऽगुवाकः ॥

॥ १२५ ॥ यनस्पते वीङ्मो हि भूया अस्मात्सला प्रतरणः सुवीरः ।

गोभिः संनद्धो असि वीड्यस्वास्याता ते जयतु जेतानि ॥ १ ॥
 दिवस्पृथिव्याः पर्योज उद्धृतं वनस्पतिभ्यः पर्योभृतं सहः ।
 अपामोज्ज्मानं परि गोभिराभृतमिन्द्रस्य वज्रं हविषा रथे यज ॥ २ ॥
 इन्द्रस्यौजो मरुतामनीकं मित्रस्य गर्भो वरुणस्य नाभिः ।
 स इमां नो हव्यदाति जुषाणे देवं रथं प्रति हव्या गृभाय ॥ ३ ॥

उपे आसय पृथिवीमुत द्यां पुरुषा ते ववतां विष्टितं जगत् । ॥ १२६ ॥
 स दुन्दुभे सजूरिन्द्रेण देवैर्दूरादवीयो अर्पं सेधु शर्भून् ॥ १ ॥
 आ क्रन्द्य बलमोजो न आ धा अभि द्येन दुरिता वार्धमानः ।
 अर्पं सेध दुन्दुभे दुधुनामित इन्द्रस्य मुष्टिरसि वीड्यस्व ॥ २ ॥
 प्रामूं जयाभीऽमे जयन्तु केतुमहुन्दुभिर्वावदीतु ।
 समर्षपर्णाः पतन्तु नो नरो ऽसाकमिन्द्र रथिनो जयन्तु ॥ ३ ॥

विद्रुपस्य बलासस्य लोहितस्य वनस्पते । ॥ १२७ ॥
 विसर्त्यकस्यौषधे मोक्षिषः पिशितं चन ॥ १ ॥
 यो ते बलास तिष्ठतः कक्षे मृष्कावर्षश्रितौ ।
 वेदाहं तस्य भेषजं घीपुटुरभिचक्षणम् ॥ २ ॥
 यो अङ्गो यः कर्णो यो अक्ष्यो विसर्त्यकः ।
 वि बृहामो विसर्त्यकं विद्रुपं हृदयामयम् ।
 परा तमज्ञातं यक्ष्ममधराब्धं सुवामसि ॥ ३ ॥

शकधूमं नक्षत्राणि यद्राजानमकुर्वत । ॥ १२८ ॥
 भद्राहमंसे प्रायश्चिदं पृष्टमसादिति ॥ १ ॥
 भद्राहं नो मध्यन्दिने भद्राहं सायमस्तु नः ।
 भद्राहं नो अह्नां प्राता रात्री भद्राहमस्तु नः ॥ २ ॥
 अहोरात्राभ्यां नक्षत्रेभ्यः सूर्याचन्द्रमसाभ्याम् ।

भद्राहमस्मभ्यं राजं छकधूम त्वं कृधि ॥ ३ ॥
 यो नो भद्राहमकरः सायं नक्तमयो दिवा ।
 तस्मै ते नक्षत्रराजं शकधूम सदा नमः ॥ ४ ॥

॥ १२९ ॥

भगेन मा शंशपेन साकमिन्द्रेण मेदिना ।
 कृणोमि भगिनं मापं द्रान्त्वरतयः ॥ १ ॥
 येन वृक्षो अभ्यर्भवो भगेन वर्चसा सह ।
 तेन मा भगिनं कृण्वपं द्रान्त्वरतयः ॥ २ ॥
 यो अन्यो यः पुनःसरो भगो वृक्षेष्ववाहितः ।
 तेन मा भगिनं कृण्वपं द्रान्त्वरतयः ॥ ३ ॥

॥ १३० ॥

रथजितां राथजितेयीनामस्तरसांमयं सरः ।
 देवाः प्र हिणुत स्तरमसौ मामनु शोचतु ॥ १ ॥
 असौ मे स्तरतादिति प्रियो मे स्तरतादिति । देवाः ० ॥ २ ॥
 यथा मम स्तरादसौ नामुष्याहं कटा चन ।
 देवाः प्र हिणुत स्तरमसौ मामनु शोचतु ॥ ३ ॥
 उन्मादयत मरुत उदन्तरिक्ष मादय ।
 अथ उन्मादया त्वमसौ मामनु शोचतु ॥ ४ ॥

॥ १३१ ॥

नि शीपेतो नि पञ्चत आघ्योऽनि तिरामि ते ।
 देवाः प्र हिणुत स्तरमसौ मामनु शोचतु ॥ १ ॥
 अनुमते ऽन्विदं मन्यस्वाकूते समिदं नमः ।
 देवाः प्र हिणुत स्तरमसौ मामनु शोचतु ॥ २ ॥
 यद्वावसि त्रियोजनं पञ्चयोजनमाश्विनम् ।
 ततस्त्वं पुनरार्यसि पुष्याणी नो असः पिता ॥ ३ ॥

यं देवाः स्मरमसिञ्चन्स्वपन्तः शोशुचानं सहाध्या । ॥१३२॥

तं ते तपामि वह्णस्य धर्मेणा ॥ १ ॥

यं विश्वे देवाः स्मरमसिञ्चन्स्वपन्तः ० । ० ॥ २ ॥

यमिन्द्राणी स्मरमसिञ्चन्स्वपन्तः ० । ० ॥ ३ ॥

यमिन्द्राणी स्मरमसिञ्चन्तामप्स्वपन्तः ० । ० ॥ ४ ॥

यं मित्रावरुणौ स्मरमसिञ्चन्तामप्स्वपन्तः शोशुचानं सहाध्या ।

तं ते तपामि वह्णस्य धर्मेणा ॥ ५ ॥

य इमां देवो मेखलामावबन्ध यः सैननाह य उ नो युयोज । ॥१३३॥

यस्य देवस्य प्रशिषा चरामः स पारमिच्छात्स उ नो वि मुञ्चात् ॥ १ ॥

आहुतास्यभिहुतं ऋषीणामस्यायुधम् ।

पूर्वा व्रतस्य प्राप्नोती वीरघ्नी भव मेखले ॥ २ ॥

मृत्योरहं ब्रह्मचारी यदस्मि निर्याचभूतात्पुरुषं यमाय ।

तमहं ब्रह्मणा तपसा अमेणानयैनं मेखलया सिनामि ॥ ३ ॥

अद्याया दुहिता तपसो ऽधि जाता स्वस ऋषीणां भूतकृतां बभूव ।

सा नो मेखले मतिमा धेहि मेधामथो नो धेहि तप इन्द्रियं च ॥ ४ ॥

यां त्वा पूर्वं भूतकृतं ऋषयः परिबेधिरे ।

सा त्वं परिष्वजस्व मां दीर्घायुताय मेखले ॥ ५ ॥

अयं वज्रस्तपेयतामृतस्यावांस्य राष्ट्रमपे हन्तु जीवितम् । ॥१३४॥

शृणुतुं यीवाः प्र शृणुतूष्णिहा वृत्रस्यैव शचीपतिः ॥ १ ॥

अधरो ऽधर उत्तरेभ्यो गूढः पृथिव्या मोत्सृपत् ।

वज्रेणावहतः शयाम् ॥ २ ॥

यो जिनाति तमर्चिह्य यो जिनाति तमिज्जहि ।

जिनतो वज्रं त्वं सीमन्तमबन्धमनु पातय ॥ ३ ॥

॥ १३५ ॥

यदध्नामि बलं कुर्वे इत्थं वज्रमा ददे ।
 स्कन्धानमुष्यं शातयच्चुवस्येव शचीपतिः ॥ १ ॥
 यत्पिबामि सं पिबामि समुद्र इव संपिबः ।
 प्राणानमुष्यं संपाय सं पिबामो अमुं वयम् ॥ २ ॥
 यद्गिरामि सं गिरामि समुद्र इव संगिरः ।
 प्राणानमुष्यं संगीर्यं सं गिरामो अमुं वयम् ॥ ३ ॥

॥ १३६ ॥

देवी देव्यामधि जाता पृथिव्यामस्योषधे ।
 तां त्वा नितन्ति केशेभ्यो दृढंणाय खनामसि ॥ १ ॥
 दृढं प्रान्तां जनयाजातां जातानु वर्षीयसस्कृधि ॥ २ ॥
 यस्ते केशो ऽवपद्यन्ते समूलो यश्च वृश्चते ।
 इदं तं विश्वभेषज्याभि पिबामि वीरुधा ॥ ३ ॥

॥ १३७ ॥

यां जमदग्निखनदुहित्रे केशवर्धनीम् ।
 तां वीतहव्य आभरदसितस्य गृहेभ्यः ॥ १ ॥
 अभीशुना मेया आसन्ध्यामेनानुमेयाः ।
 केशा नदा इव वर्धन्तां शीर्ष्णस्ते असिताः परि ॥ २ ॥
 दृढं मूलमायं यद्य विमध्यं यामयौषधे ।
 केशा नदा इव वर्धन्तां शीर्ष्णस्ते असिताः परि ॥ ३ ॥

॥ १३८ ॥

त्वं वीरुधां श्रेष्ठतमाभिष्रुतास्योषधे ।
 इमं मे अद्य पूरुषं क्रीवमोपशिन् कृधि ॥ १ ॥
 क्रीवं कृष्योपगिनमथो कुरीरिणं कृधि ।
 अपास्येन्द्रो यावभ्यामुभे भिनस्त्राण्द्वौ ॥ २ ॥
 क्रीवं क्रीवं त्वाकर् यध्वे वधिं त्वाकर्मसारसं त्वाकर्म ।
 कुरीरमस्य शीर्षेण कुषे चाधिनिर्दधसि ॥ ३ ॥

ये ते नाङ्गौ देवकृते ययोस्तिष्ठन्ति वृष्यस्यम् ।
 ते ते भिनद्धि शस्ययामुष्या अथि मुष्कयोः ॥ ४ ॥
 यथा नडं कशिपुने स्त्रियो भिन्दन्त्यश्मना ।
 एवा भिनद्धि ते शेषो ऽमुष्या अथि मुष्कयोः ॥ ५ ॥

न्यस्तिका रुरोहिष सुभगंकरणो मम ।
 शतं तव प्रतानास्त्रयस्त्रिंशन्नितानाः ।
 तया सहस्रपर्या ददयं शोषयामि ते ॥ १ ॥
 शुष्यतु मयि ते ददयमथो शुष्यत्वास्यम् ।
 अथो नि शुष्य मां कामेनाथो शुष्कास्या चर ॥ २ ॥
 संवननी समुषला बभु कत्याणि सं नुद ।
 अमूं च मां च सं नुद समानं ददयं कृधि ॥ ३ ॥
 यथोदकमर्षपुषो ऽपगुष्यत्वास्यम् ।
 एवा नि शुष्य मां कामेनाथो शुष्कास्या चर ॥ ४ ॥
 यथा नकुलो विलिद्यं संदधात्यहिं पुनः ।
 एवा कार्मस्य विलिद्यं सं धेहि वीर्यावति ॥ ५ ॥

यौ व्याघ्रावबहुदौ जिघत्सतः पितरं मातरं च ।
 तौ दन्तौ ब्रह्मणस्पते शिवौ कृणु जातवेदः ॥ १ ॥
 व्रीहिमंसं यवंमन्नमथो माषमथो तिलम् ।
 एष वां भागो निहितो रत्नधेयाय दन्तौ
 मा हिंसिष्टं पितरं मातरं च ॥ २ ॥
 उपहूतौ समुजौ स्योनी दन्तौ सुमङ्गलौ ।
 अन्यत्र वां घोरं तच्च १ः परितु दन्तौ
 मा हिंसिष्टं पितरं मातरं च ॥ ३ ॥

॥ १४१ ॥

वायुरेनाः समाकर्त्तव्यं पोषाय ध्रियताम् ।
 इन्द्रं आभ्यो अर्धं ब्रवद्बुद्धो भूमे चिकित्सतु ॥ १ ॥
 लोहितेन स्वर्धितिना मिथुनं कर्णयोः कृधि ।
 अर्कतोमश्चिना लक्ष्म तदस्तु प्रजया बहु ॥ २ ॥
 यथा चक्रुर्देवासुरा यथा मनुष्या उत ।
 एवा संहस्रपोषायं कृणुते लक्ष्माश्चिना ॥ ३ ॥

॥ १४२ ॥

उर्ध्वयस्व बहुभैव स्वेन महसा यव ।
 मृणीहि विश्वा पाचाणि मा त्वा दिव्याशनिर्वधीत ॥ १ ॥
 आशुखन्तं यवं देवं यवं त्वाह्वावदामसि ।
 तदुर्ध्वयस्व द्यौरिव समुद्र इवैध्यक्षितः ॥ २ ॥
 अक्षितास्त उपसदो ऽक्षिताः सन्तु राशयः ।
 पूरन्तो अक्षिताः सन्वत्तारः सन्वक्षिताः ॥ ३ ॥

॥ चयोदशो ऽनुवाकः ॥

॥ पञ्चदशः प्रपाठकः ॥

॥ बह्वं वापदं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

धीती वा ये अनयन्वाचो अयं मनसा वा ये ऽवदचूतानि । ॥ १ ॥
तृतीयेन ब्रह्मणा वावृधानास्तुरीयेणामचत नाम धेनोः ॥ १ ॥
स वेद पुत्रः पितरं स मातरं स सूनुर्भुवत्स भुवत्पुनर्मघः ।
स द्यामीर्णोदन्तरिक्षं स्वर्गः स इदं विश्वमभवत्स आभवत् ॥ २ ॥

अथर्वाणं पितरं देववन्धुं मातुर्गर्भं पितुरसुं युवानम् । ॥ २ ॥
य इमं यज्ञं मनसा चिकेत प्र णो वोचस्तमिहेह ब्रवः ॥ १ ॥

अया विष्टा जनयन्कर्वराणि स हि घृणिंरुर्वराय गानुः । ॥ ३ ॥
स प्रत्युदैद्धरणं मध्यो अयं स्वर्यः तृचा तर्च्चमैरयत ॥ १ ॥

एकया च दशभिश्चा सुहूते द्वाभ्यामिष्टये विंशत्या च । ॥ ४ ॥
त्रिसृभिश्च वहंसे त्रिंशता च वियुग्भिर्वाय इह ता वि मुञ्च ॥ १ ॥

यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् । ॥ ५ ॥
ते ह नाकं महिमानः सचन्त यच्च पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः ॥ १ ॥
यज्ञो बभूव स आ बभूव स प्र जज्ञे स उ वावृधे पुनः ।

स देवानामधिपतिर्वभूव सो अस्मां द्रविणमा दधातु ॥ २ ॥

यद्देवा देवान्हविषायजन्तामर्त्यान्मनसामर्त्येन ।

मर्त्येन तच्च परमे व्योमन्यग्येन तदुदितौ सूर्यस्य ॥ ३ ॥

यत्पुरुषेण हविषा यज्ञं देवा अतन्वत ।

अस्ति नु तस्मादोजीयो यद्विहव्येनेजिरे ॥ ४ ॥

मुग्धा देवा उत गुनायजन्तो गोरक्षैः पुरुषायजन्त ।

य इमं यज्ञं मनसा चिकेत प्र णो वोचस्तमिहेह ब्रवः ॥ ५ ॥

॥ ६ ॥ अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्षमदितिर्माता स पिता स पुत्रः ।

विश्वे देवा अदितिः पञ्च जना अदितिर्जातमदितिर्जनित्वम् ॥ १ ॥

महीमू पु मातरं सुव्रतानामृतस्य पत्नीमवसे हवामहे ।

तुविष्टचामर्जरन्तीमुखी सुशर्माणमदितिं सुप्रणीतिम् ॥ २ ॥

सुवामाणं पृथिवीं द्यामनेहसे सुशर्माणमदितिं सुप्रणीतिम् ।

देवीं नावं स्वरिचामनागसो असंवन्तोमा रूहेमा स्वस्तये ॥ ३ ॥

वाजस्य नु प्रसवे मातरं महीमदितिं नाम वचमा करामहे ।

यस्या उपस्य उयं पन्तरिक्षं सा नः शर्मं चिब्रूयं नि यद्यात् ॥ ४ ॥

॥ ७ ॥ दितेः पुत्राणामदितेरकार्षेमव देवानां बृहतामनमर्णाम् ।

तेषां हि धामं गभिषकसमुद्रियं नैनान्नमसा परो अस्ति कश्चन ॥ १ ॥

॥ ८ ॥ भद्रादधि धेयः प्रेहि बृहस्पतिः पुरस्ता ते अस्तु ।

अपेममस्या वर आ पृथिव्या आरेक्षन्तुं कृणुहि सर्ववीरम् ॥ १ ॥

॥ ९ ॥ प्रपंचे पयामर्जनिष्ट पूषा प्रपंचे दिवः प्रपंचे पृथिव्याः ।

उभे अग्नि म्रियतमे सपस्ये ह्य च परा च चरति प्रजानन् ॥ १ ॥

पूषेमा आशा अन्नं वेद सर्वाः सो अस्मा अभयतमेन नेषत् ।

स्वस्तिदा आर्घुणिः सर्ववीरो ऽप्रमुह्यतुर एतु प्रजानन ॥ २ ॥
 पूयन्तव व्रते वयं न रिषेम कदा चन । स्तोतारस्त इह संसि ॥ ३ ॥
 परं पूषा पुरस्तादस्त दधातु दक्षिणम् ।
 पुनर्नो नष्टमार्जतु सं नष्टेन गमेमहि ॥ ४ ॥

यस्ते स्तनः शशपुयो मयोभूर्यः सुधुयुः सुहवो यः सुदवः । ॥ १० ॥
 येन विश्वा पुष्यसि वार्याणि सरस्वति तमिह धातवे कः ॥ १ ॥

यस्ते पृथु स्तनयित्युये ऋष्वो देवः क्तुर्विष्वमाभूर्पतीदम् । ॥ ११ ॥
 मा नो वधीर्विद्युता देव सस्य मोत वधी रश्मिभिः सूर्यस्य ॥ १ ॥

सभा च मा समितिश्चावतां प्रजापतेर्देहितरीं संविदाने । ॥ १२ ॥
 येना संगृहा उप मा स शिक्षाञ्चारु वदानि पितरः संगतिषु ॥ १ ॥

विद्य ते सभे नाम नरिहा नाम वा ऋसि ।
 ये ते के च सभासदस्ते मे सन्तु सवाचसः ॥ २ ॥
 एषामहं समामीनानां वचो विजानमा ददे ।
 अस्याः सर्वस्याः संसदो मामिन्द्र भगिर्न कृणु ॥ ३ ॥
 यद्वो मनः परागतं यद्वद्धमिह वेह वा ।
 तद्व आ वर्तयामसि मयि वो रमतां मनः ॥ ४ ॥

यथा सूर्यो नष्टावाणामृष्टस्तेजोऽन्याददे । ॥ १३ ॥
 एवा स्त्रीणां च पुंसां च द्विषतां वच आ ददे ॥ १ ॥
 यावन्तो मा सपत्नानामायन्त प्रतिपश्यथ ।
 उद्यन्तसूर्ये इव सुप्तानां द्विषतां वच आ ददे ॥ २ ॥

॥ १४ ॥

अभि त्वं देवं संवितारमोक्ष्योः कविक्रतुम् ।
 अर्चामि सत्यसत्वं रत्नधामभि प्रियं मतिम् ॥ १ ॥
 ऊर्ध्वा यस्यामतिर्भा अर्दिद्युतस्त्वीमनि ।

हिरण्यपाणिरमिमीत सुक्रतुः कृपा स्वः ॥ २ ॥

सावीर्हि देव प्रथमाय पित्रे वर्षमाणमसौ वरिमाणमसौ ।
 अथासभ्यं सवितर्वाय्याणि दिवोर्दिव आ सुवा भूरि पञ्चः ॥ ३ ॥
 दर्मूना देवः संविता वरेण्यो दधद्रत्नं दक्षं पितृभ्य आर्यूषि ।
 पिवात्सीमं ममदेनमिष्टे परिज्मा चित्क्रमते अस्य धर्मणि ॥ ४ ॥

॥ १५ ॥ तां संवितः सत्यसत्वां सुचित्रामाहं वृणे सुमतिं विश्ववाराम् ।
 यामस्य कण्ठो अर्दुह्रस्त्रपीनां सहस्रधारं महियो भगाय ॥ १ ॥

॥ १६ ॥ बृहस्पते सवितर्वर्धयैनं ज्योतयैनं महते सौभगाय ।
 संशितं चित्संतरं सं शिशाधि विश्व एनमनु मदन्तु देवाः ॥ १ ॥

॥ १७ ॥ धाता दधातु नो रयिमीशानो जगत्स्पतिः । स नः पूरेणं यद्वतु ॥ १ ॥
 धाता दधातु दाशुषे प्राचीं जीवातुमक्षिताम् ।
 वयं देवस्य धीमहि सुमतिं विश्वराधसः ॥ २ ॥
 धाता विश्वा वार्या दधातु प्रजाकामाय दाशुषे दुरोणे ।
 तस्मै देवा अमृतं सं व्ययन्तु विश्वे देवा अर्दितिः सजोषाः ॥ ३ ॥
 धाता रतिः संवितेदं जुपन्तां प्रजार्पतिनिधिपतिर्नो अग्निः ।
 त्वष्टा विष्णुः प्रजया संराणो यजमानाय द्रविणं दधातु ॥ ४ ॥

॥ १८ ॥ प्र नभस्व पृथिवि भिन्धीर्दं दिव्यं नभः ।
 उब्रो दिव्यस्य नो धातरीशानो वि णा वृतिम् ॥ १ ॥
 न प्रस्तताप न हिमो जघान प्र नभतां पृथिवी जीरदानुः ।

आपश्चिदसौ घृतमिच्छन्ति यच्च सोमः सद्मित्तर्च भद्रम् ॥ २ ॥

प्रजापतिर्जनयति प्रजा इमा धाता दधातु सुमनस्यमानः । ॥ १९ ॥
संजानानाः संमनसः समोनयो मयि पुष्टं पुष्टपतिर्दधातु ॥ १ ॥

अब्रूध नो ऽनुमतिर्यज्ञं देवेषु मन्यताम् । ॥ २० ॥

अग्निश्च हव्यवाहनो भवतां दाशुषे मम ॥ १ ॥

अचिदनुमते त्वं मंससे शं च नस्कृधि ।

जुषस्व हव्यमाहुतं प्रजां देवि रास्व नः ॥ २ ॥

अनु मन्यतामनुमन्यमानः प्रजावन्तं रयिमक्षीयमाणम् ।

तस्य वयं हेडंसि मापि भूम सुमृडीके अस्य सुमती स्याम ॥ ३ ॥

यत्ते नाम सुहवं सुप्रणीते ऽनुमते अनुमतं सुदानु ।

तेना नो यज्ञं पिपृहि विश्ववारे रयिं नो धेहि सुभगे सुवीरम् ॥ ४ ॥

एवं यज्ञमनुमतिर्जगाम सुद्योचतायै सुवीरतायै सुजातम् ।

भद्रा रसत्याः प्रमंतिर्बभूव सेमं यज्ञमवतु देवर्गोपा ॥ ५ ॥

अनुमतिः सर्वमिदं बभूव यत्तिष्ठति चरति यदु च विश्वमेजति ।

तस्यास्ते देवि सुमती स्यामानुमते अनु हि मंससे नः ॥ ६ ॥

समेत विश्वे वचसा पतिं दिव एको विभूरतिभिर्जनानाम् । ॥ २१ ॥

स पूषो नूतनमाविवास्तुतं वर्तनिरनु वावृत एकमित्पुह ॥ १ ॥

अयं सहस्रमा नो हरे कवीनां मतिर्ज्योतिर्विधर्मणि ॥ १ ॥ ॥ २२ ॥

ब्रध्नः समीचीरूपसः समैरयन् ।

अरेपसः सचेतसः स्वसरे मन्युमत्तमाश्रिते गोः ॥ २ ॥

। द्वितीयो ऽनुवाकः ॥

॥ २३ ॥

दौर्ध्वं दौर्जीवित्य रक्षो अर्धमराय्यः ।
दुर्णाग्नीः सर्वा दुर्वाचस्ता अस्त्राशयामसि ॥ १ ॥

॥ २४ ॥

यन्न इन्द्रो अस्त्रं दधमिर्विश्वे देवा मरुतो यत्स्वर्काः ।
तदस्त्रं सविता सत्यधर्मा प्रजापतिरनुमतिर्नि यज्ञात् ॥ १ ॥

॥ २५ ॥

ययोरोजसा स्तभिता रजांसि यौ वीर्यवीर्यमा शबिष्टा ।
यौ पत्येते अप्रतीती सहोभिर्विष्णुमगच्छरुणं पूर्वहूतिः ॥ १ ॥
यस्येदं प्रदिशि यद्विरोचते प्र चानति वि च चष्टे शचीभिः ।
पुरा देवस्य धर्मणा सहोभिर्विष्णुमगच्छरुणं पूर्वहूतिः ॥ २ ॥

॥ २६ ॥

विष्णोर्नु कुं प्रा वोचं वीर्याणि यः पार्थिवानि विममे रजांसि ।
यो अस्त्रभायदुत्तरं सधस्यं विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः ॥ १ ॥
प्र तद्विष्णुं स्ववते वीर्याणि मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः ।
परावत आ जंगम्यात्परस्याः ॥ २ ॥
यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेष्वधिष्ठियन्ति भुवनानि विश्वा ।
उरु बिण्णो वि क्रमस्वोरु क्षयाय नस्कृधि ।
पृतं पृतयोने पिब प्रमं यज्ञपतिं तिर ॥ ३ ॥
इदं विष्णुर्वि चक्रमे वेधा नि दधे पदा । समूढमस्य पांसुरे ॥ ४ ॥
वीर्यं पदा वि चक्रमे विष्णुर्गोपा अदाभ्यः ।
इतो धर्माणि धारयन् ॥ ५ ॥
विष्णोः कर्माणि परयत यतो व्रतानि पस्परे ।
इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥ ६ ॥
तद्विष्णोः परमं पदं सदा परयन्ति सूरयः । दिवीव चक्षुरातंतम् ॥ ७ ॥
दिवो विष्ण उत वा पृथिव्या महो विष्ण उरोरन्तरिक्षात् ।
हस्तौ पृणस्व बहुभिर्वसवैरामयन् दधिणादोत सव्यात् ॥ ८ ॥

इडेवासो अ॒नु व॒स्तां व्र॒तेन॒ यस्याः प॒दे पु॒नते॑ दे॒व॒यन्तः । ॥२७॥
घृ॒तप॑दी श॒क्रो सोम॑पृ॒ष्ठोप॑ य॒ज्ञम॑स्थि॒त वैश्व॑दे॒वी ॥ १ ॥

वे॒दः स्व॒स्तिर्दु॒ष्णः स्व॒स्तिः पर॑गुर्वेदिः पर॒शुर्नः स्व॒स्ति । ॥२८॥
ह॒विष्कृ॑तो य॒ज्ञियो य॒ज्ञको॑मा॒स्ते दे॒वासो य॒ज्ञमि॑मं जु॒पन्ता॑म ॥ १ ॥

अ॒ग्रावि॑ष्णू म॒हि त॒द्यां म॒हित्वं पा॑षो घृ॒तस्य॑ गु॒ह्यस्य॑ ना॒म । ॥२९॥
दमे॑दमे स॒प्र र॒त्ना द॒धानौ प्र॑ति वां जि॒ह्वा घृ॒तमा च॑र॒णया॑त् ॥ १ ॥
अ॒ग्रावि॑ष्णू म॒हि धा॒म प्रि॒यं वां वी॒षो घृ॒तस्य॑ गु॒ह्या जु॒पाणौ ।
दमे॑दमे सु॒ष्टुत्या वा॑वृ॒धानौ प्र॑ति वां जि॒ह्वा घृ॒तमु॑च॒र॒णया॑त् ॥ २ ॥

स्वा॒क्तं मे द्या॑वापृ॒थिवी॑ स्वा॒क्तं मि॒त्रो अ॑ंकर॒यम् । ॥३०॥
स्वा॒क्तं मे ब्र॑ह्म॒णस्प॑तिः स्वा॒क्तं स॒विता क॑र॒त् ॥ १ ॥

इ॒न्द्रोति॑भिर्ब॒हुलाभि॑र्नो अ॒द्य या॑व॒ष्टेष्टाभि॑र्म॒घवं हू॑र जि॒च्च । ॥३१॥
यो नो ब॑र॒ह्मर्ष॑ः स॒स्यदी॑ष्ट॒ यमुं द्वि॑ष्म॒स्तमुं प्रा॑णो ज॒हातु ॥ १ ॥

उ॒षं प्रि॒यं य॒निघ्न॑तं यु॒वान॑माहु॒तीवृ॑ध॒म् । ॥३२॥
अ॒गन्म॑ वि॒ब॒तो न॑मो दी॒र्घमा॑युः कृ॒णोतु॑ मे ॥ १ ॥

सं मा सि॒ञ्चन्तु॑ म॒रुतः॑ सं पू॒या सं बृ॑ह॒स्पतिः॑ । ॥३३॥
सं मा॒य॒मयिः॑ सि॒ञ्चतु॑ प्र॒जया॑ च॒ धने॑न च दी॒र्घमा॑युः कृ॒णोतु॑ मे ॥ १ ॥

अ॒ग्रे जा॑ता॒त्र गु॑दा मे स॒प॒न्ना॒त्रन्य॑जा॒तां जा॑त॒वेदो नु॑द॒स्व । ॥३४॥
अ॒प॒स्पदं॑ कृ॒णुष्व॑ ये पू॒त॒न्यवो ऽना॑ग॒सस्ते व॒यम॑दि॒तये॒ स्याम ॥ १ ॥

॥ ३५ ॥

प्रान्यान्त्सपान्तान्तसहसा सहस्व प्रत्यजातां जातवेदो नुदस्व ।
इदं राष्ट्रं पिंपृहि सौभगाय विश्व एनमनु मदन्तु देवाः ॥ १ ॥

इमा यास्ते शतं हिराः सहस्रं धमनीरुत ।

तासां ते सर्वासामहमश्मना विलमप्यधाम ॥ २ ॥

परं योनेरवरं ते कृणोमि मा त्वा प्रजाभि भून्मोत सूतुः ।

अस्वं वा प्रजसं कृणोम्यश्मानं ते अपिधानं कृणोमि ॥ ३ ॥

॥ ३६ ॥

अस्यौ नौ मधुसंकाशे अनीकं नौ समर्जनम् ।

अन्तः कृणुष्व मां हृदि मन इक्षौ सहासंति ॥ १ ॥

॥ ३७ ॥

अभि त्वा मनुजातेन दधामि मम वासंता ।

यथासौ मम केवलो नान्यासां कीर्तयाश्चन ॥ १ ॥

॥ ३८ ॥

इदं खं नामि भेषजं मां पश्यमभिरुदम् ।

परायतो निवर्तनमायतः प्रतिनन्दनम् ॥ १ ॥

येना निचक्र आसुरीन्द्र देवेभ्यस्परि ।

तेना नि कुर्वे त्वामहं यथा ते ऽसानि सुप्रिया ॥ २ ॥

प्रतीची सोममसि प्रतीच्युत सूर्यम् ।

प्रतीची विश्वान्देवान्तां त्वाद्यावदामसि ॥ ३ ॥

अहं वदामि नेह्यं सभायामह त्वं वद ।

ममेदस्त्वं केवलो नान्यासां कीर्तयाश्चन ॥ ४ ॥

यदि वासि तिरोजनं यदि वा नद्यस्त्रिरः ।

इयं ह मयं त्वामीपधिर्बुधेय न्यानयत ॥ ५ ॥

॥ गृतीयो ऽपुषावः ॥

दि॒व्यं सु॒प॒णं प॒यसं बृ॒हन्त॑म॒पां गर्भे॑ वृ॒षभ॑सो॒प॒धीनाम् । ॥३९॥
अ॒भीप॑तो वृ॒ष्ट्या त॒पेय॑न्त॒मा नो॑ गो॒ष्ठे र॑यि॒ष्टां स्था॑पयाति ॥ १ ॥

यस्य॑ घ॒तं प॒शवो॑ यन्ति॒ सर्वे॑ यस्य॑ घ॒त उ॑प॒तिष्ठ॑न्त॒ आपः॑ । ॥४०॥
यस्य॑ घ॒ते पु॑ष्ट॒पति॑र्निर्वि॒ष्टस्तं॑ सर॒स्वन्त॑म॒वसे॑ हवामहे ॥ १ ॥
आ प्र॒त्यञ्च॑ दा॒शुषे॑ दा॒श्यांसं॑ सर॒स्वन्तं॑ पु॒ष्टप॑तिं रयि॒ष्टाम् ।
रा॒यस्पोषं॑ थ॒वस्युं॑ व॒स॒न्ना इ॒ह हु॑वेम॒ स॒देनं॑ रयी॒णाम् ॥ २ ॥

अति॑ ध॒नान्य॑त्य॒पस्त॑तर्द॒ श्ये॒नो नृ॒चक्षा॑ अव॒सान॑दर्शः । ॥४१॥
त॒रु॒चि॒श्रान्य॑व॒रा र॒जांसी॑न्द्रे॒ण स॒ख्या शि॒व आ ज॑ंगम्यात् ॥ १ ॥
श्ये॒नो नृ॒चक्षा॑ दि॒व्यः सु॒प॒णः स॒हस्र॑पा॒द्वत॑यो॒निर्व॑यो॒धाः ।
स नो॑ नि य॒द्याद॑सु॒ यत्प॑राभृ॒तम॒स्माक॑मस्तु पि॒तृपुं॑ स्व॒धाव॑त् ॥ २ ॥

सोमा॑रु॒द्रा वि बृ॑ह॒तं वि॒षूची॑म॒मीवा॑ या नो॒ गय॑मावि॒वेशं । ॥४२॥
बा॒धेयां॑ दू॒रं नि॒र्क्ष॑तिं॒ परा॑चैः कृतं चि॒देनः॑ प्र मु॒मुक्त॑म॒स्तत् ॥ १ ॥
सोमा॑रु॒द्रा यु॒वमे॑तान्य॒स्मे वि॒श्वी त॑नू॒षु भे॒षजा॑निं ध॒त्तम् ।
अ॒व स्य॑तं मु॒ञ्च॑तं॒ यत्रो॑ अ॒स॒त्त॑नू॒षु ब॒धं कृ॑तमे॒नो अ॒स्मत् ॥ २ ॥

शि॒वास्त॑ ए॒का अ॒शि॒वास्त॑ ए॒काः सर्वा॑ वि॒भर्धि॑ सु॒मन॑स्य॒मानः॑ । ॥४३॥
ति॒स्रो वा॒चो नि॒हिता॑ अ॒न्तर॑सि॒न्ता॒सामे॒का वि प॑पा॒तानु॑ घोष॒म् ॥१॥

उ॒भा जि॑ग्य॒षुर्न परा॑ जये॒थे न परा॑ जि॒म्ये क॑तर॒श्च॒नैन॑योः । ॥४४॥
इ॒न्द्रश्च॑ वि॒ष्णो य॑दर्प॒स्युधे॑यां च॒ेधा स॒हस्रं॑ वि त॒दैर॑ये॒षाम् ॥ १ ॥

ज॒ना॒दि॒श्वज॒नीना॑स्ति॒न्धुत॑स्प॒र्याभृ॑तम् । ॥४५॥
दू॒रा॒स्ता॒ मन्य॑ उ॒द्ध॑त॒मी॒षाया॑ नामं भे॒षज॑म् ॥ १ ॥

अपेरिवास्य दहतो दावस्य दहतः पृथक् ।
एतामेतस्येर्थामुद्रायिमिव शमय ॥ २ ॥

॥४६॥

सिनीवालि पृथुष्टुके या देवानामसि स्वसा ।
जुषस्व हव्यमाहुतं प्रजां देवि दिदिद्दृढि नः ॥ १ ॥
या सुबाहुः स्वहुरिः सुपूमा बहुमूर्वरी ।
तस्यै विष्पत्न्यै हविः सिनीवास्यै जुहोतन ॥ २ ॥
या विष्पत्नीन्द्रमसिं प्रतीची सहस्रस्तुकाभियन्ती देवी ।
विष्णोः पत्नि तुभ्य राता हवींषि पतिं देवि राधसे चोदयस्व ॥ ३ ॥

॥४७॥

कुहूं देवीं सुकृतं विघ्ननापसमसिन्यज्ञे सुहवां जोहवीमि ।
सा नो रयिं विश्ववारं नि यज्ञाहदातु वीरं शतदायमुक्थ्यम् ॥ १ ॥
कुहूर्देवानाममृतस्य पत्नी हव्या नो अस्य हविषो जुषेत ।
शृणोतु यज्ञमुशती नो अद्य रायस्पोषं चिकितुषी दधातु ॥ २ ॥

॥४८॥

राकामहं सुहवां सुष्टुती हुवे शृणोतु नः सुभगा वीर्यतु त्मना ।
सीष्यत्वपः सूर्यास्त्रिद्यमानया ददातु वीरं शतदायमुक्थ्यम् ॥ १ ॥
यस्ते राके सुमतयः सुपेशसो याभिर्देदासि दाशुषे वसूनि ।
ताभिर्नो अद्य सुमना उपागंहि सहस्रापोषं सुभगे राणा ॥ २ ॥

॥४९॥

देवानां पत्नीरुशतीरवन्तु नः प्रावन्तु नस्तृजये वाजसातये ।
याः पार्थिवासो या अपामपि व्रते ता नो देवीः सुहवाः शर्म यच्छन्तु ॥ १ ॥
उत या यन्तु देवपत्नीरिन्द्राण्यप्याम्यश्विनी राद ।
आ रोदसी वरुणानी शृणोतु यन्तु देवीये अतुर्जनीनाम् ॥ २ ॥

॥५०॥

यथा बृधमृगनिर्विन्धाहा हन्यमिति ।

एवाहमद्य किंतवान्दीर्घ्यासमप्रति ॥ १ ॥

तुराणामतुराणां विशामवर्जुषीणाम् ।

समेतु विश्वतो भगो अन्तर्हस्तं कृतं मम ॥ २ ॥

इ अयि स्वावंसु नमोभिरिह प्रसक्तो वि चयंकृतं नः ।

यैरिव प्र भरे वाजयन्तिः प्रदक्षिणं मरुतां स्तोममृष्याम् ॥ ३ ॥

यं जयेम त्वया युजा वृतमस्माकमंशुमुदवा भैरभरे ।

असभ्यमिन्द्र वरीयः सुगं कृधि प्र शर्षूणां मघवचृष्याया रुज ॥ ४ ॥

अजपं त्वा संलिखितमजपमुत संरुधम् ।

अविं वृको यथा मर्यदेवा मघ्नामि ते कृतम् ॥ ५ ॥

उत प्रहामतिदीवा जयति कृतमिव श्वमी वि चिनोति काले ।

यो देवकामो न धने रुणद्धि समित्तं रायः सृजति स्वधाभिः ॥ ६ ॥

गोभिष्टरेमामतिं दुरवां यवेन वा क्षुधे पुरुहूत विश्वे ।

वयं राजंसु प्रथमा धनान्यरिष्टासो वृजनीभिर्जयेम ॥ ७ ॥

कृतं मे दक्षिणे हस्ते जयो मे सव्य आहितः ।

गोजिह्वासमश्वजिह्वनंजयो हिरण्यजित् ॥ ८ ॥

अक्षाः फल्वतीं द्युवं दत्त गां क्षीरिणीमिव ।

सं मा कृतस्य धारया धनुः सार्वेव नश्यत ॥ ९ ॥

वृहस्पतिर्नः परि पातु पश्चादुतोत्तरसादधरादयायोः ।

इन्द्रः पुरस्तादुत मध्यतो नः सखा सखिभ्यो वरीयः कृणोतु ॥ १ ॥

॥ ५१ ॥

। अतुषोऽनुवाचः ।

संज्ञानं नः स्वेभिः संज्ञानमरणेभिः ।

संज्ञानमश्विना युवमिहासासु नि यद्धतम् ॥ १ ॥

॥ ५२ ॥

सं जानामहे मनसा सं चिकित्वा मा युगंसाहि मनसा दैव्येन ।

मा घोषा उत्थुर्बहुले विनिर्हते मेघुः पप्रदिद्वस्याह्न्यागते ॥ २ ॥

॥ ५३ ॥

अमुचभूयादधि यद्यमस्य बृहस्पते अभिशस्तेरमुञ्चः ।
 प्रत्यौहतामश्विना मृत्युमसद्देवानामग्रे भिषजा शचीभिः ॥ १ ॥
 सं क्रामतं मा जहीतं शरीरं प्राणापानौ ते संयुजाविह स्ताम् ।
 शतं जीव शरदो वर्धमानो ऽग्निष्टे गोपा अधिपा वसिष्ठः ॥ २ ॥
 आयुर्यज्ञे अतिहितं पराचैरपानः प्राणः पुनरा ताविताम् ।
 अग्निष्टदाहार्निर्घृतेरुपस्थात्तदात्मनि पुनरा वेश्यामि ते ॥ ३ ॥
 मेमं प्राणो हासीन्मो अपानो ऽबहाय परा गात ।
 सुप्तच्छपिभ्य एनं परि ददामि त एनं स्वस्ति जरसे वहन्तु ॥ ४ ॥

प्र विशतं प्राणापानावनद्वाहाविव व्रजम् ।
 अयं जरिम्णः शैबधिररिष्ट इह वर्धताम् ॥ ५ ॥
 आ ते प्राणं सुवामसि परा यक्ष्मं सुवामि ते ।
 आयुर्नो विश्वतो दधद्यमग्निर्वैरण्यः ॥ ६ ॥
 उद्वयं तमसस्परि रोहन्तो नाकमुत्तमम् ।
 देवं देवचा सूर्यमगन्तु ज्योतिरुत्तमम् ॥ ७ ॥

॥ ५४ ॥

च्छ्वं सामं यजामहे याभ्यां कर्माणि कुर्वते ।
 एते सदैसि राजतो यज्ञं देवेषु यद्धतः ॥ १ ॥
 च्छ्वं साम यदप्राक्षं हविरोजो यजुर्बलम् ।
 एष मा तस्मान्मा हिंसीद्विदः पृष्टः शचीपते ॥ २ ॥

॥ ५५ ॥

ये ते पश्यान्तो ऽबं दिवो येभिर्विश्वमेत्यः ।
 तेभिः सुम्रया धेहि नो वसो ॥ १ ॥

॥ ५६ ॥

तिरिष्टिराजेरसितात्पृदाकोः परि संभृतम् ।
 तत्कृष्णवर्णे विपमियं वीरुदनीनशत ॥ १ ॥

इयं वीरुन्मधुजाता मधुश्चुन्मधुला मधूः ।
 सा विहुतस्य भेषज्यथो मशकजम्भन्ती ॥ २ ॥
 यतो दष्टं यतो धीतं ततस्ते निर्हयामसि ।
 अर्भस्य तृप्रदंशिनो मशकस्यासं विषम् ॥ ३ ॥
 अयं यो वक्रो विषरुर्व्यङ्गो मुखानि वक्रा वृजिना कृणोषि ।
 तानि त्वं मंक्षणस्यत इषीकामिव सं नमः ॥ ४ ॥
 अरसस्य शर्कोटस्य नीचीनस्योपसर्पतः ।
 विषं ह्यस्यादिष्यथो एनमजीजभम् ॥ ५ ॥
 न ते बाहोर्वलमस्ति न शीर्षं नोत मंध्यतः ।
 अथ किं पापयामुया पुच्छे विभर्ष्यभेकम् ॥ ६ ॥
 अदन्ति त्वा पिपीलिका वि वृश्चन्ति मयूयैः ।
 सर्वे भल ब्रवाथ शर्कोटमरसं विषम् ॥ ७ ॥
 य उभाभ्यां प्रहरसि पुच्छेन चास्येन च ।
 आस्येऽ न ते विषं किमु ते पुच्छधावसत ॥ ८ ॥

यदाशस्ता वदतो मे विबुधुभे यद्याचमानस्य चरतो जनों अनु । ॥ ५७ ॥
 यदात्मनि तच्चो मे विरिष्टं सरस्वती तदा मृण्णुतेन ॥ १ ॥
 सप्त क्षरन्ति शिर्शवे मरुत्वते पिचे पुचासो अर्षवीवतनृतानि ।
 उभे इदस्योभे अस्य राजत उभे यतेते उभे अस्य पुष्यतः ॥ २ ॥

इन्द्रावरुणा सुतपाविमं सुतं सोमं पिबतं मद्यं धृतवतौ । ॥ ५८ ॥
 युवो रथो अश्वरो देववीतये प्रति स्वसंमुप यातु पीतये ॥ १ ॥
 इन्द्रावरुणा मधुमत्तमस्य वृष्णः सोमस्य वृष्णा वृषेयाम् ।
 इदं वामन्यः परिषिक्तमासद्यासिन्वर्हिषि मादयेयाम् ॥ २ ॥

यो नः शपादशपतः शपतो यच्च नः शपात् ।

॥ ५९ ॥

वृक्ष ईव विद्युता हत आ मूलादनु गुप्यतु ॥ १ ॥

॥ पञ्चमोऽगुवाचः ॥

॥ षोडशः प्रपाठकः ॥

॥ ६० ॥

ऊर्जं विभ्रहसुवर्णिः सुमेधा अघोरिण चक्षुषा मित्रियेण ।
गृहानिनि सुमना वन्दमानो रमध्वं मा विभीत मत ॥ १ ॥

इमे गृहा मयोभुव ऊर्जस्वन्तः पर्यस्वन्तः ।

पूर्णा वामेन तिष्ठन्तस्ते नो जानन्त्वायतः ॥ २ ॥

येषामध्येति प्रवसन्त्येषु सौमनसो बहुः ।

गृहानुपं ह्यामहे ते नो जानन्त्वायतः ॥ ३ ॥

उपहूता भूरिधनाः सखायः स्वादुर्सेमुदः ।

अक्षुष्या अंतुष्या स्त गृहा मासङ्गिभीतन ॥ ४ ॥

उपहूता इह गाव उपहूता अजावयः ।

अथो अर्बस्य कीलाल उपहूतो गृहेषु नः ॥ ५ ॥

सूनृतावन्तः सुभगा इरावन्तो हसामुदाः ।

अंतुष्या अक्षुष्या स्त गृहा मासङ्गिभीतन ॥ ६ ॥

इहव स्त मानु गात विश्वा रूपाणि पुष्यत ।

ऐष्यामि भूद्रेणा सह भूयांसो भवता मया ॥ ७ ॥

॥ ६१ ॥

यदग्रे तपसा तप उपतप्यामहे तपः ।

प्रियाः श्रुतस्य भूयासायुष्मन्तः सुमेधसः ॥ १ ॥

अग्रे तपस्तप्यामहे उप तप्यामहे तपः ।

श्रुतानि श्रुतन्तो वयमायुष्मन्तः सुमेधसः ॥ २ ॥

॥ ६२ ॥

अयमग्निः सत्यतिर्वृद्धवृष्णो रयीव पत्नीनञ्जयत्पुरोहितः ।

नाभा पृषिष्यां निहितो दर्विद्युतदधस्पदं कृणुतां ये पृतन्यवः ॥ १ ॥

पूतनाजितं सहमानमपि मुक्थेह्वामहे परमात्सथस्यात् । ॥ ६३ ॥
स नः पर्यदति दुर्गाणि विश्वा क्षामहेवो ऽति दुःखितान्यमिः ॥ १ ॥

इदं यत्कृष्णः शकुनिरभिनिष्यन्नपीपतत् । ॥ ६४ ॥
आपो मा तस्मात्सर्वसादुःखितात्पान्वहंसः ॥ १ ॥
इदं यत्कृष्णः शकुनिरवामृक्षचिच्छंते ते मुखेन ।
अग्निर्मा तस्मादेनसो गार्हपत्यः प्र मुञ्चतु ॥ २ ॥

प्रतीचीनफलो हि त्वमपामार्गे ह्येहिष । ॥ ६५ ॥
सर्वान्मह्यपर्षो अधि वरीयो यावया इतः ॥ १ ॥
यहुष्कृतं यच्छर्मलं यडा चेरिम पापया ।
त्वया तद्विश्वतोमुखापामार्गार्प मृज्महे ॥ २ ॥
श्यावदता कुन्खिनी बरोडेन यत्सहासिम ।
अपामार्गे त्वया वयं सर्वं तदर्प मृज्महे ॥ ३ ॥

यद्यन्तरिक्षे यदि वात आसु यदि वृक्षेषु यदि वोलेषु । ॥ ६६ ॥
यदस्रवन्पशव उद्यमानं तद्वाह्यं पुनरसानुपेतु ॥ १ ॥

पुनर्मेत्विन्द्रियं पुनरात्मा द्रविणं ब्राह्मणं च । ॥ ६७ ॥
पुनरपयो धिष्यया यथास्थाम कल्पयन्तामिहैव ॥ १ ॥

सरस्वति व्रतेषु ते दिव्येषु देवि धामसु । ॥ ६८ ॥
जुषस्व हव्यमाहुतं प्रजां देवि रसास्व नः ॥ १ ॥
इदं ते हव्यं घृतवत्सरस्वतीदं पित्राणां हविरास्यं यत् ।
इमानि त उदिता शंतमानि तेभिर्वयं मधुमन्तः स्याम ॥ २ ॥
शिवा नः शंतमा भव समुडीका सरस्वति । मा ते युयोम संदृशः ॥ ३ ॥

॥ ६९ ॥ शं नो वातो वातु शं नस्तपतु सूर्यः ।
अहानि शं भवन्तु नः शं रात्री प्रति धीयतां शमुषा नो षुद्धतु ॥ १ ॥

॥ ७० ॥ यत्किं चासौ मनसा यच्च वाचा यज्ञैर्जुहोति हविषा यजुषा ।
तन्मृत्युना निर्वृतिः संविदाना पुरा सत्यादाहुतिं हन्वस्य ॥ १ ॥
यातुधाना निर्वृतिराहु रक्षस्ते अस्य घन्वनृतेन सत्यम् ।
इन्द्रेपिता देवा आज्यमस्य मघ्नन्तु मा तत्सं पादि यदसौ जुहोति ॥ २ ॥

अजिराधिराजौ श्येनौ संपातिनाविव ।
आज्यं पृतन्यतो हतां यो नः कश्चाभ्यघायति ॥ ३ ॥
अपाञ्चौ त उभौ बाहू अपि नत्यास्यास्यम् ।
अपेदेवस्य मन्युना तेन ते ऽवधिषं हविः ॥ ४ ॥
अपं नत्यामि ते बाहू अपि नत्यास्यास्यम् ।
अपेर्षोरस्य मन्युना तेन ते ऽवधिषं हविः ॥ ५ ॥

॥ ७१ ॥ परि त्वाग्ने पुरं वयं विप्रे सहस्य धीमहि ।
धृषद्वर्णं दिवेदिवे हन्तारं भङ्गुरावतः ॥ १ ॥

॥ ७२ ॥ उत्तिष्ठताव पश्यतेन्द्रस्य भागमुत्तिष्ठम् ।
यदि आतं जुहोतन यद्यथातं ममर्चन ॥ १ ॥
आतं हविरो ध्वेन्द्र प्र याहि जगाम सूरौ अध्वनो वि मर्ष्यम् ।
परि त्वासते निधिभिः सखायः कुलपा न वाजपतिं चरन्तम् ॥ २ ॥
आतं मन्यु ऊर्ध्वेनि आतमपी सुशृतं मन्ये तदृतं नवीयः ।
मार्ष्यन्दिनस्य सर्वनस्य दुधः पिबेन्द्र वज्रिपुरुकृज्जुपाणः ॥ ३ ॥

॥ ७३ ॥ समिद्धो अग्निर्यृषणा रूपी दिवस्तप्नो घर्मो दुंसते वामिषे मधु ।
वयं हि बीं पुरुतमासो अश्विना हवामहे सपमादेपु कार्वः ॥ १ ॥

समिद्धो अग्निरेश्विना तप्नो वां घर्म आ गंतम्

दुहन्ते नूनं वृषणेह धेनवो दस्रा मदन्ति वेधसः ॥ २ ॥

स्वाहाकृतः शुचिर्देवेषु यज्ञो यो अश्विनोश्चमसो देवपानः ।

तमु विश्वे अमृतासो जुषाणा गन्धर्वस्य प्रत्यास्रा रिहन्ति ॥ ३ ॥

यदुस्रियास्वाहुतं घृतं पयो ऽयं स वामश्विना भाग आ गंतम् ।

माध्वी धर्तारा विदधस्य सत्पती तप्नं घर्म पिबतं रोचने दिवः ॥ ४ ॥

तप्नो वां घर्मो नक्षतु स्वहोता प्र वामध्वर्युश्चरतु पर्यस्वान् ।

मधोर्दुग्धस्याश्विना तनाया वीतं पातं पर्यस उस्रियायाः ॥ ५ ॥

उपं द्रव पर्यसा गोधुगोपमा घर्मे सिञ्च पर्य उस्रियायाः ।

वि नार्कमस्यत्सविता वरेण्यो ऽनुप्रयाणमुपसो वि राजति ॥ ६ ॥

उपं ह्रस्वे सुदुघां धेनुमेतां सुहस्तो गोधुगुत दोहदेनाम् ।

श्रेष्ठं सवं सविता साविपवो ऽभीद्धो घर्मस्तदु षु प्र वोचत ॥ ७ ॥

हिङ्गुण्वती वंसुपत्नी वसूनां वत्समिहन्ती मनसा न्यागेन ।

दुहामश्विभ्यां पयो अग्नेयं सा वर्धतां महते सौभगाय ॥ ८ ॥

जुष्टो दर्मूना अतिथिर्दुरेण इमं नो यज्ञमुप याहि विद्वान् ।

विश्वो अग्ने अभियुजो विहव्यं शत्रूयतामा भंरा भोजनानि ॥ ९ ॥

अग्ने शर्धं महते सौभगाय तवं दुध्वायुत्तमानि सन्तु ।

सं जास्पत्यं सुयममा कृणुष्व शत्रूयतामभि तिष्ठा महंसि ॥ १० ॥

सूयवसाङ्गवती हि भूया अघा वयं भगवन्तः स्याम ।

अद्धि तृणमग्ने विश्वदानीं पिबं शुद्धमुदकमाचरन्ती ॥ ११ ॥

॥ यतो ऽनुवाचः ॥

अपचितं लोहिनीनां कृष्णा मातेति शुश्रुम ।

मुनेर्देवस्य मूलेन सर्वा विध्यामि ता अहम् ॥ १ ॥

विध्याम्यासां प्रथमां विध्याम्युत मध्यमाम् ।

इदं जघन्यामासामा छिनत्ति स्तुकांमिव ॥ २ ॥

॥ ७४ ॥

त्वाप्रेणाहं वचसा वि तं ईष्याममीमदम् ।

अथो यो मनुष्ये पते तमु ते शमयाममि ॥ ३ ॥

वतेन त्वं वतपते समक्तो विश्वाहा सुमना दीदिहीह ।

तं त्वा वयं जातवेदः समिद्धं प्रजावन्त उषं सदेम सर्वे ॥ ४ ॥

॥ ७५ ॥ प्रजावन्तीः सूर्यवसे रुग्न्तीः शूद्रा अपः सुप्रपाणे पिबन्तीः ।

मा व स्तेन ईशत माघशंसः परि वो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु ॥ १ ॥

पद्मा स्थ रमतयः संहिता विश्वनाम्नीः ।

उषं मा देवीदेविभिरेत ।

इमं गोष्ठमिदं सदी घृतेनास्मान्तर्मुक्षत ॥ २ ॥

॥ ७६ ॥

आ सुस्रमः सुस्रसो असन्तीभ्यो असन्तराः ।

सेहोरस्ततरा लवणादिकेदीयसीः ॥ १ ॥

या गेय्या अपचितो ऽथो या उषपह्याः ।

विजान्मि या अपचितः स्वयंस्रसः ॥ २ ॥

यः कीकसाः प्रशृणाति तलीर्धमवतिष्ठति ।

निरास्तं सर्वं जायान्यं यः कश्च ककुदि श्रितः ॥ ३ ॥

पद्मी जायान्यः पतति स आ विंशति पूरुषम् ।

तदद्यांतस्य भेषजमुभयोः सुद्यांतस्य च ॥ ४ ॥

विश्वं वै ते जायान्य जानं यतो जायान्य जायसे ।

कथं ह तत्र त्वं हनो यन्यं कृणमो हविर्गृहे ॥ ५ ॥

पृषतिव कलशे सोममिन्द्र वृत्रहा शूर समरे वर्मनाम् ।

मार्घ्यन्दिने सर्वेन आ वृषस्व रयिष्ठानो रयिमस्मासु धेहि ॥ ६ ॥

॥ ७७ ॥ सांतपना इदं हविर्मरुतस्तज्जुष्टन । अस्माकीती रिणदमः ॥ १ ॥

यो नो मर्तो मरुतो दुर्दृणायुस्तिरश्चित्तानि चसवो जिघांसति ।

दुहः पाशाभ्रतिं मुञ्चतां स तपिष्ठेन तपसा हन्तना तम् ॥ २ ॥

संवत्सरीणा मरुतः स्वर्का उरुष्टायाः सगणा मानुपासः ।

ते अस्तत्पाशात्र मुञ्चन्तेनसः सांतपना मत्सरा मादयिष्णवः ॥ ३ ॥

वि ते मुञ्चामि रणनां वि योक्तुं वि नियोजनम् ।

॥ ७८ ॥

इहैव त्वमजस्र एध्यसे ॥ १ ॥

अस्मै क्षवाणि धारयन्तमसे युनज्मिं त्वा ब्रह्मणा दयेन ।

दीदित्स्यसभ्यं द्रविण्येह भद्रं प्रेमं वोचो हविर्दा देवतासु ॥ २ ॥

यज्ञे देवा अकृण्वन्भागधेयममावास्ये संवसन्तो महित्वा ।

॥ ७९ ॥

तेना नो यज्ञं पिपृहि विश्ववारे रयिं नो धहि सुभगे सुवीरस ॥ १ ॥

अहमेवास्यमावास्याऽ मामा वसन्ति सुकृतो मयीमे ।

मयि देवा उभये साध्याश्चेन्द्रज्येष्ठाः समंगहन्त सर्वे ॥ २ ॥

आगन्वाचो संगमनी वसूनामूजं पुष्टं वस्वावेशयन्ती ।

अमावास्यायि हविषा विधेमोज्ज दहाना पर्यसा न आगन् ॥ ३ ॥

अमावास्ये न त्वदेतान्यन्यो विश्वा रूपाणि परिभूर्जजान ।

यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ ४ ॥

पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुस्तुतादुन्मध्यतः पौर्णमासी जिगाय ।

॥ ८० ॥

तस्यां देवैः संवसन्तो महित्वा नाकस्य पृष्ठे समिषा मंदेम ॥ १ ॥

वृषभं वाजिनं वयं पौर्णमासं यजामहे ।

स नो ददात्वष्टितां रयिमनुपदस्वामीम् ॥ २ ॥

प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा रूपाणि परिभूर्जजान ।

यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ ३ ॥

पौर्णमासी प्रथमा यज्ञियासीदहं रात्रीणामतिगर्वेणु ।

ये त्वा यज्ञीयज्ञिये अर्धयन्त्यमी ते नाके मुकृतः प्रविष्टाः ॥ ४ ॥

- ॥ ८१ ॥ पूर्वापरं चरतो माययैतौ शिशू क्रीडन्तौ परि यातो ऽर्णवम् ।
 विश्वान्यो भुवना विचरं चतून्त्यो विदधंजायसे नवः ॥ १ ॥
 नवोनवो भवसि जायमानो ऽहं केतुरूपसामेष्यम् ।
 भागं देवेभ्यो वि दधास्यायत्र चन्द्रमस्तिरसे दीर्घमायुः ॥ २ ॥
 सोमस्यांशो युधां पते ऽनूनो नाम वा अंसि ।
 अनूनं दर्श मा कृधि प्रजया च धनेन च ॥ ३ ॥
 दर्शो ऽसि दर्शतो ऽसि समयो ऽसि समन्तः ।
 समयः समन्तो भूयासं गोभिरश्वैः प्रजया पशुभिर्गृहैर्धनेन ॥ ४ ॥
 योऽस्मान्नेष्टि यं वयं द्विप्पस्तस्य त्वं प्राणेना प्यायस्व ।
 आ वयं प्यासिधीमहि गोभिरश्वैः प्रजया पशुभिर्गृहैर्धनेन ॥ ५ ॥
 यं देवा अंशुमाप्याययन्ति यमक्षितमक्षिता भक्षयन्ति ।
 तेनास्मानिन्द्रो वरुणो बृहस्पतिरा प्याययन्तु भुवनस्य गोपाः ॥ ६ ॥
- ॥ अन्नमो ऽनुवाकः ॥

- ॥ ८२ ॥ अभ्यर्चत सुष्टुतिं गव्यमाजिमस्मासु भद्रा द्रविणानि धत्त ।
 इमं यज्ञं नयत देवता नो घृतस्य धारा मधुमत्पवन्ताम् ॥ १ ॥
 मय्यये अयिं गृह्णामि सह क्षत्रेण वर्चसा बलेन ।
 मयिं प्रजां मय्यायुर्देधामि स्वाहा मय्ययिम् ॥ २ ॥
 इहैवाये अयिं धारया रयिं मा त्वा नि क्रतूर्वचिता निकारिणः ।
 क्षत्रेणाये सुयमंमस्तु तुभ्यमुपसृता वर्धतां ते अर्निष्टतः ॥ ३ ॥
 अन्नपिरुपसामयमख्यदत्तहानि प्रथमो जातवेदाः ।
 अनु सूर्य उपसो अनु रम्भीननु द्यावापृथिवी आ विवेश ॥ ४ ॥
 प्रत्यपिरुपसामयमख्यदत्तहानि प्रथमो जातवेदाः ।
 प्रति सूर्यस्य पुरुषा च रम्भीनति द्यावापृथिवी आ ततान ॥ ५ ॥
 घृतं ते अये दिव्ये सुधस्ये घृतेन त्वां मनुरद्या समिन्धे ।
 घृतं ते देवीनमप्य आ वहन्तु घृतं तुभ्ये दुहतां गावो अये ॥ ६ ॥

अप्सु ते राजवरुण गृहो हिंरण्ययो मितः ।

॥ ८३ ॥

ततो धृतप्रतो राजा सर्वो दामानि मुञ्चतु ॥ १ ॥

दामोदामो राजञ्चितो वरुण मुञ्च नः ।

यदापो अघ्ना इति वरुणेति यदूचिम ततो वरुण मुञ्च नः ॥ २ ॥

उदुत्तमं वरुण पार्यमस्मदवाधमं वि मध्यमं प्रथम ।

अधो वयमादित्य प्रते तवानागसो अदितये स्याम ॥ ३ ॥

मासत्पाशावरुण मुञ्च सर्वान्य उत्तमा अधमा वारुणा ये ।

दुष्वाभ्ये दुरितं निष्वासदस्य गच्छेम सुकृतस्य लोकम् ॥ ४ ॥

अनाधृष्यो जातवेदा अमर्त्यो विराडये क्षत्रभृद्दीदिहीह ।

॥ ८४ ॥

विश्वा अमोवाः प्रमुञ्चन्मानुषीभिः शिवाभिरद्य परि पाहि नो गर्यम् ॥ १ ॥

इन्द्र क्षत्रमभि वाममोजो ऽजायथा वृषभ चर्षणीनाम् ।

अपानुदो जनममिवायन्तमुरुं देवेभ्यो अकृणोरु लोकम् ॥ २ ॥

मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः पणवत आ जंगम्यात्परस्याः ।

सृकं संशायं पविमिन्द्र तिग्मं वि शर्चून्तादि वि मृधो नुदस्व ॥ ३ ॥

त्यमू षु वाजिनं देवजुतं सहोवानं तरुतारं रथानाम् ।

॥ ८५ ॥

अरिहनेमिं पृतनाजिमाशुं स्वस्तये तार्क्ष्यमिहा हुवेम ॥ १ ॥

जातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रं हवैहवे सुहवं शूरमिन्द्रम् ।

॥ ८६ ॥

हुवे नु शक्रं पुरुहूतमिन्द्रं स्वस्ति न इन्द्रो मघवान्कृणोतु ॥ १ ॥

यो अयौ रुद्रो यो अस्त्वपुनर्ये ओषधीर्वीरुध आबिवेश ।

॥ ८७ ॥

य इमा विश्वा भुवन्नानि चाकुपे तस्य रुद्राय नमो अस्त्वय्ये ॥ १ ॥

॥८८॥ अपेह्यरिस्वरिवा असि । विपे विपमंपृक्था विपमिहा अपृक्थाः ।
अहिमेवाभ्यपेहि तं जहि ॥ १ ॥

॥८९॥ अपो दिव्या अचायिषं रसेन समंपृक्षमहि ।
पर्यस्वानय आगमं तं मा सं सृज वचसा ॥ १ ॥
सं माये वचसा सृज सं प्रजया समायुषा ।
विद्युर्मे अस्य देवा इन्द्रो विद्यात्सहचरिभिः ॥ २ ॥
इदमायः प्र वहतावद्यं च मलं च यत् ।
यच्चाभिदुद्रोहानृतं यच्च शेषे अभीरुणम् ॥ ३ ॥
एधो ऽस्येधिपीय समिदंसि समेधिपीय । तेजो ऽसि तेजो मयि धेहि ॥ ४ ॥

॥९०॥ अपि वृश्च पुराणवद्वततेरिव गुप्पितम् । ओजो दासस्य दम्भय ॥ १ ॥
वयं तदस्य संभृतं वस्विन्द्रेण वि भजामहे ।
मापयामि भजः शिभं वरुणस्य व्रतेन ते ॥ २ ॥
यया शेषो अपायते स्त्रीषु चासदनावयाः ।
अवस्यस्यं कृदीवतः शङ्कुरस्यं नितोदिनः ।
यदाततमव तन्ननु यदुत्तं नि तन्ननु ॥ ३ ॥

॥ अष्टमो ऽध्यायः ॥

॥९१॥ इन्द्रः सुचामा स्वर्वा अर्वाभिः सुमृडीको भवतु विश्ववेदाः ।
वार्यतां द्वेपो अभयं नः कृणोतु सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥ १ ॥

॥९२॥ स सुचामा स्वर्वा इन्द्रो असदाराच्छिद्वेपः सनुतयुयोतु ।
तस्य वयं सुमता यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम ॥ १ ॥

॥९३॥ इन्द्रेण मनुना वयमभि स्याम पृतन्यतः । भन्तो वृजार्थप्रति ॥ १ ॥

ध्रुवं ध्रुवेण हविषाव सोमं नयामसि । ॥१४॥
यथा न द्रुतः कर्कलीर्विशः समनसस्करत ॥ १ ॥

उदस्य श्यावा विष्णुरी गृध्री द्यामिव पेततुः । ॥१५॥
उद्धोचनप्रशोचनावस्थाद्धोचनी हृदः ॥ १ ॥
अहमेनावुदतिष्ठिपं गावौ ध्यान्तसदाविव ।
कुक्कुराविव कूञन्तावुदवन्तौ वृकाविव ॥ २ ॥
आतोदिनीं नितोदिनावधौ संतोदिनावृत ।
अपि नत्याम्यस्य मेढं य द्रुत स्त्री पुमां जभारं ॥ ३ ॥

असदग्नावः सद्ने ऽपमदमतिं वयः । ॥१६॥
आस्थाने पर्वता अस्थु स्यामि वृक्षावन्तिष्ठिपन् ॥ १ ॥

यद्य त्वा प्रयति यज्ञे अस्मिन्होतृश्चिकित्स्ववृणीमहीह । ॥१७॥
ध्रुवमयो ध्रुवमुता रविष्ठ प्रविद्वान्यज्ञमुप याहि सोमम् ॥ १ ॥
समिन्द्र नो मनसा नेष गोभिः सं सूरिभिर्हरिवन्तं स्वस्त्या ।
सं ब्रह्मणा देवहितं यदस्ति सं देवानां सुमतौ यज्ञिर्यानाम् ॥ २ ॥
यानावह उगतो देव देवांस्ताम्रेरय स्वे अये सधस्ये ।
जग्धिवांसः पयिवांसो मधून्यस्मै धत्त वसवो वसूनि ॥ ३ ॥
सुगा वो देवाः सदर्ना अकर्म य आजग्म सर्वने मा जुपाणाः ।
वहमाना भरमाणाः स्वा वसूनि वसुं धर्म दिवमा रोहतानुं ॥ ४ ॥
यज्ञं यज्ञं गच्छ यज्ञपतिं गच्छ स्वां योनिं गच्छ स्वाहा ॥ ५ ॥
एष ते यज्ञो यज्ञपते महसूक्तवाकः सुवी स्वाहा ॥ ६ ॥
वयं ह्यहुतेभ्यो वयं ह्यहुतेभ्यः । देवा गानुविदो गानुं विस्त्वा गानुमिन्त ॥ ७ ॥
मनसस्पत इमं नो दिवि देवेषु यज्ञम् । स्वाहा दिवि स्वाहा पृथिव्यां
स्वाहान्तरिक्षे स्वाहा वाते धां स्वाहा ॥ ८ ॥

॥९८॥ सं ब॒र्हि॒र॒क्तं ह॒वि॒षा घृ॒तेन॒ समि॒न्द्रेण॒ वसु॑ना सं म॒रु॒द्भिः ।
सं दे॒वैर्वि॒श्वदे॒वेभि॒र॒क्तमि॒न्द्रं ग॒च्छतु॑ ह॒विः स्वाहा ॥ १ ॥

॥९९॥ परि॑ स्तृणीहि परि॑ धेहि वेदिं मा जा॒मिं मो॒षीर॑मुया शय॑नाम् ।
होतृ॑प॒र्दनं॒ हरि॑तं हि॒रण्य॑यं नि॒ष्का ए॒ते यज॑मानस्य लो॒के ॥ १ ॥

॥१००॥ पर्या॑वर्ते दु॒ष्व॒भ्या॒त्पा॒पा॒त्स्व॒भ्या॒द॒भू॒त्याः ।
ब॒ह्मा॒हम॑न्तरं कृ॒षे परा॑ स्व॒प्नमु॒खाः शु॒चः ॥ १ ॥

॥१०१॥ यत्स्व॑प्ने अ॒न्नं म॒न्त्रामि॒ न प्रा॒तर॑धि॒गम्य॑ते ।
सर्वं॑ तद॑स्तु मे शि॒वं न॒हि तद्दृ॑ष्यते दि॒वा ॥ १ ॥

॥१०२॥ नम॑स्तृ॒न्य द्या॒वापृ॒थि॒वीभ्या॑म॒न्तरि॑क्षाय मृ॒त्यवे॑ ।
मे॒क्षाम्भू॒र्ध्वे॒स्तिष्ठ॑न्मा मां हिं॑सिषु॒रीश्व॑राः ॥ १ ॥

॥ त्रयोऽनुवाकः ॥

॥१०३॥ को अ॒स्या नो॑ दु॒हो ऽव॑द्य॒वंत्या उ॒र्ध्वे॒ष्यति॑ क्षु॒त्रियो वस्य॑ इ॒च्छन् ।
को य॒ज्ञका॑मः क उ॒ पूर्ति॑कामः को दे॒वेषु॑ व॒नुते दी॒र्घमा॑युः ॥ १ ॥

॥१०४॥ कः पृ॒थि॒ धेनुं॑ व॒रुणे॑न द॒त्ताम॑र्ष॒वरे॑ सु॒दुषां॑ नित्य॑वत्साम् ।
बृ॒हस्प॑ति॒ना स॒ख्यं जु॑पा॒णी यथा॑व॒शं त॒च्चः कल्प॑याति ॥ १ ॥

॥१०५॥ अ॒प॒क्राम॑न्तीरु॒पेया॑वृ॒णानो॑ दै॒व्यं व॑चः ।
प्र॒णी॒तीभ्या॑वर्त॑स्व वि॒श्वेभिः॑ स॒र्तिभिः॑ सह ॥ १ ॥

॥१०६॥ यद॑सृ॒ति च॑कृ॒म किं चि॑द॒स्य उ॒पा॒रि॒म च॑र॒णे जा॑तवेदः ।

ततः पाहि त्वं नः प्रचेतः शुभे सखिभ्यो अमृतत्वमस्तु नः ॥ १ ॥

अवं दिवस्तांरयन्ति सप्त सूर्यस्य रुमयः ।

॥ १०७ ॥

आपः समुद्रिया धारास्तास्ते शल्यमसिससन् ॥ १ ॥

यो न स्तायहिस्सन्ति यो न आविः स्वो विद्वानरणो वा नो अये ॥ १०८ ॥

प्रतीच्येत्वरणी द्रुवती तान्मेषामये वास्तु भूम्नो अपत्यम् ॥ १ ॥

यो नः सुप्तां जायतो वाभिदासात्तिष्ठतो वा चरतो जातवेदः ।

वैश्वानरेण सयुजां सजोपास्ताम्रतीचो निर्देह जातवेदः ॥ २ ॥

इदमुयायं बभूवे नमो यो अक्षेषु तनूवशी ।

॥ १०९ ॥

घृतेन कलिं शिक्षामि स नो मृडातीदृशे ॥ १ ॥

घृतमंस्तराभ्यो वह त्वमये पांसूनक्षेभ्यः सिकता अपथं ।

यथाभागं हव्यदाति जुषाणा मदन्ति देवा उभयानि हव्या ॥ २ ॥

अप्सरसः सधमादं मदन्ति हविर्धानमन्तरा सूर्ये च ।

ता मे हस्तौ सं सृजन्तु घृतेन सपत्नं मे कितवं रन्धयन्तु ॥ ३ ॥

आदिनवं प्रतिदीवं घृतेनास्मां अभि क्षर ।

वृक्षमिवाश्रया जहि यो अस्मान्प्रतिदीव्यन्ति ॥ ४ ॥

यो नो घृवे धनमिदं चकार यो अक्षाणां ग्लहंनं शेषणं च ।

स नो देवो हविरिदं जुषाणो गन्धर्वभिः सधमादं मदेम ॥ ५ ॥

संवसव इति वो नामधेयमुयंपण्या राष्ट्रभृतो स्वपक्षाः ।

तेभ्यो व इन्द्रो हविषा विधेम वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ ६ ॥

देवान्यन्नापितो हवे व्रक्षचर्य यदूषिम ।

अक्षान्यद्भूनालभे ते नो मृडन्तीदृशे ॥ ७ ॥

अथ इन्द्रश्च दाशुषे हयो वृचाण्यमिति । उभा हि वृत्रहन्तमा ॥ १ ॥ ॥ ११० ॥

याभ्यामजयन्स्व १ रय एव यावातस्यतुर्भुवनानि विश्वा ।
 प्रचर्येणी वृषणा वज्रबाहू अगिमिन्द्रं वृचहणा हुवे ऽहम् ॥ २ ॥
 उष त्वा देवो अयभीक्ष्मसेन वृहस्पतिः ।
 इन्द्र गीर्भिर्न आ विष् यजमानाय सुवृते ॥ ३ ॥

॥ १११ ॥ इन्द्रस्य कुक्षिरसि सोमधानं आत्मा देवानामुत मानुषाणाम् ।
 इह प्रजा जनय यास्त आसु या अन्यचेह तास्ते रमन्ताम् ॥ १ ॥

॥ ११२ ॥ शुभ्रमनी द्यावापृथिवी अन्तिसुम्ने महिषते ।
 आपः सप्त सुसुबुर्देवीस्ता नो मुञ्चन्त्वर्हसः ॥ १ ॥
 मुञ्चन्तु मा शपथ्याऽदयो वरुण्यादुत ।
 अयो यमस्य पद्बीशाद्विश्वसादेवकित्विषात ॥ २ ॥

॥ ११३ ॥ तृष्टिके तृष्टवन्दन उदमूं छिन्धि तृष्टिके ।
 यथा कृतद्विष्टासो ऽमुष्यै श्रेष्ठावन्ते ॥ १ ॥
 तृष्टासि तृष्टिका विषा विषातक्षमि ।
 परिवृक्ता यथासस्युषभस्य वशेव ॥ २ ॥

॥ ११४ ॥ आ ते ददे वृक्षाणाभ्य आ ते ऽहं हृदयाहृदे ।
 आ ते मुखस्य संकाशास्त्वै ते वच आ ददे ॥ १ ॥
 प्रतो यन्तु व्याध्यः प्रानुध्याः प्रो अशस्तयः ।
 अपी रक्षस्विनीर्हन्तु सोमो हन्तु दुरस्यतीः ॥ २ ॥

॥ ११५ ॥ प्र पतेतः पापि लक्ष्मि नश्येतः प्रासुतः पत ।
 अयस्येनाङ्गेन क्षिपते त्वा संजामसि ॥ १ ॥
 या मा लक्ष्मीः पतयालृक्षुष्टाभिचस्कन्द यन्दनेव वृक्षम् ।

अन्यथासत्सवितस्तामितो धा हिरण्यहस्तो वसु नो रराणः ॥ २ ॥
 एकशतं लक्ष्म्योऽमृत्यस्य साकं तत्त्वा जनुषो ऽधि जाताः ।
 तासां पापिष्ठा निरितः प्र हिंस्रमः शिवा अस्मभ्यं जातवेदो नि यच्छ ॥ ३ ॥
 एता एना व्याकरं खिले गा विष्टिता इव ।
 रमन्तां पुण्या लक्ष्मीयोः प्रापीस्ता अनीनशम् ॥ ४ ॥

नमो ह्यराय च्यवनाय चोदनाय धृष्णवे । ॥ ११६ ॥
 नमः शीताय पूर्वकामकृत्वने ॥ १ ॥
 यो अन्येद्युस्मभ्यद्युरभ्येतीमं मरुदूकमभ्येत्ववतः ॥ २ ॥

आ मद्भैरिन्द्र हरिभिर्याहि मयूरोमभिः । ॥ ११७ ॥
 मा त्वा के चिद्वि यमन्विं न पाणिनो ऽति धन्वेव तौ इहि ॥ १ ॥

मर्माणि ते वर्मणा ह्यादयामि सोमस्त्वा राजामृतेनानु वस्ताम् । ॥ ११८ ॥
 उरोर्वरीयो वरुणस्ते कृणोतु जयन्तं त्वानु देवा मदन्तु ॥ १ ॥

॥ द्रम्यो ऽशुवाकः ॥

॥ सप्तदशः प्रपाठकः ॥

॥ सप्तमं वाक्यं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

- ॥ १ ॥ अन्तर्काय मृत्यवे नमः प्राणा अंपाना इह ते रमन्ताम् ।
 इहायमस्तु पुरुषः सहासुना सूर्यस्य भागे अमृतस्य लोके ॥ १ ॥
 उदेनं भगो अयभीदुदेनं सोमो अंशुमान् ।
 उदेनं मरुतो देवा उदिन्द्रापी स्वस्तये ॥ २ ॥
 इह ते ऽसुरिह प्राण इहार्मुहि ते मनः ।
 उक्षा निर्वृत्त्याः पार्श्वेभ्यो देव्या वाचा भंरामसि ॥ ३ ॥
 उक्क्रामातः पुरुष माव पत्या मृत्योः पङ्क्तीशमवमुञ्चमानः ।
 मा छित्त्वा अस्माहोकादपेः सूर्यस्य संहर्गः ॥ ४ ॥
 तुभ्यं वातः पवतां मातरिष्व त्वं वर्यन्त्वमृतान्यार्पः ।
 सूर्यस्ते त्वेऽं तं पाति त्वां मृत्युर्देयतां मा प्र मेष्टाः ॥ ५ ॥
 उद्यानं ते पुरुष नावयानं जीवानुं ते ददातातिं कृणोमि ।
 आ हि रोहेमममृतं सुखं रघमघ जिर्विर्विदधमा वंदासि ॥ ६ ॥
 मा ते मनस्तर्धं गान्मा तिरो भून्मा जीवेभ्यः प्र मंदो मानु गाः पितृन् ।
 विश्वे देवा अभि रंथन्तु त्वेह ॥ ७ ॥
 मा गतानामा दीधीया ये नयन्ति परावतम् ।
 आ रोह तमसो ज्योतिरिष्या ते हस्तीं रभामहे ॥ ८ ॥
 श्यामश्च त्वा मा श्वलंश्च प्रेषिती यमस्य यी पश्चिरद्वी श्वानी ।

अर्वाङ्गेहि मा वि दीध्यो माचं तिष्ठः पराङ्मनाः ॥ ९ ॥

मैतं पन्थामनु गा भीम एष येन पूर्वं नेयष तं ब्रवीमि ।

तम एतत्पुरुष मा प्र पन्था भयं परस्तादर्भयं ते अर्वाक् ॥ १० ॥ (१)

रक्षन्तु त्वाययो ये अप्सवन्ता रक्षन्तु त्वा मनुष्या इयमिन्धते ।

वैश्वानरो रक्षन्तु जातवेदा दिव्यस्त्वा मा धाग्विद्युता सह ॥ ११ ॥

मा त्वा क्रथादभि मैस्तारासंकसुकाश्चर ।

रक्षन्तु त्वा द्यौ रक्षन्तु पृथिवी सूर्यश्च त्वा रक्षतां चन्द्रमाश्च ।

अन्तरिक्षं रक्षन्तु देवहेत्याः ॥ १२ ॥

बोधश्च त्वा प्रतीबोधश्च रक्षतामस्वप्नश्च त्वानवद्राणश्च रक्षताम् ।

गोपायंश्च त्वा जागृविश्च रक्षताम् ॥ १३ ॥

ते त्वा रक्षन्तु वे त्वा गोपायन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा ॥ १४ ॥

जीवेभ्यस्त्वा समुदे वायुरिन्द्रो धाता दधातु सविता चायमाणः ।

मा त्वा प्राणो बलं हासीदसुं ते ऽनु ह्वयामसि ॥ १५ ॥

मा त्वा जम्भः संहन्तुर्मा तमो विदन्मा जिह्वा बहिः प्रमयुः कृपा स्याः ।

उत्त्रादित्या वसवो भरन्तूदिन्द्रायी स्वस्त्यै ॥ १६ ॥

उत्त्वा द्यौरुत्पृषियुष्युष्रजार्पतिर्यभीत ।

उत्त्वा मृत्योर्योधयः सोमराज्ञीरपीपरन् ॥ १७ ॥

अयं देवा इहेवास्त्वय मामुब गादितः ।

इमं सहस्रवीर्येण मृत्योरुत्पारयामसि ॥ १८ ॥

उत्त्वा मृत्योरपीपरं सं धमन्तु वयोधसः ।

मा त्वा व्यस्तकेभ्योऽमा त्वापरुदो रुदन् ॥ १९ ॥

आर्हापमविदं त्वा पुनरागाः पुनरुवः ।

सर्वाङ्गु सर्व ते चक्षुः सर्वमायुश्च ते ऽविदम् ॥ २० ॥

अवाहे ज्योतिरभूदप त्वत्तमो अकमीत ।

अप त्वन्मृत्युं निर्ब्रूतिमप यक्षं नि दप्ससि ॥ २१ ॥ (२)

- ॥ २ ॥ आ रभस्वेमाममृतस्य शुष्टिमद्धिद्यमाना जरदंष्टिरस्तु ते ।
 असुं त आयुः पुनरा भरामि रजस्तमो मोष गा मा प्र मेष्टाः ॥ १ ॥
 जीवतां ज्योतिरभ्येक्षवाङ्वा त्वा हरामि शतशारदाय ।
 अवमुञ्चन्मृत्युपाशानशस्तिं द्राघीय आयुः प्रतरं ते दधामि ॥ २ ॥
 वातांते प्राणमविदं सूर्याच्चक्षुरहं तव ।
 यत्ते मनस्त्वयि तक्षारयामि सं वित्स्वाङ्गिर्वेदं जिह्वया लपन् ॥ ३ ॥
 प्राणेन त्वा द्विपदां चतुष्पदामयिमिव जातमभि सं धमामि ।
 नर्मस्ते मृत्यो चक्षुषे नमः प्राणाय ते ऽकस्म ॥ ४ ॥
 अयं जीवतु मा मृतेमं समीरयामसि ।
 कृणोम्यसौ भेषजं मृत्यो मा पुरुषं वधीः ॥ ५ ॥
 जीवलां नधारिषां जीवन्तीमोषधीमहम् ।
 आयमाणां सहमानां सहस्वतीमिह हुवे ऽस्मा अरिष्टतातये ॥ ६ ॥
 अधि ब्रूहि मा रभथाः सृजेमं तवैव सन्तसर्वहाया इहास्तु ।
 भवाशयो मृदतं शर्म यत्तमपसिध्यं दुरितं धत्तमायुः ॥ ७ ॥
 असौ मृत्यो अधि ब्रूहीमं दयस्वोदितोऽयमेतु ।
 अरिष्टः सर्वाङ्गः मुश्रुज्जरसां शतहायन आत्मना भुजमद्युताम् ॥ ८ ॥
 देवानां हेतिः परि त्वा वृणक्तु पारयामि त्वा रजसं उत्त्वा मृत्योरपीपसम् ।
 आरादयिं क्रथादं निरूहं जीवातवे ते परिधिं दधामि ॥ ९ ॥
 यत्ते नियानं रजसं मृत्यो अनावधर्ष्यम् ।
 पथ इमं तस्माद्वर्धन्तो वस्त्रासौ वरं कृणमसि ॥ १० ॥ (३)
 कृणोमि ते प्राणापानी जरां मृत्युं दीर्घमायुः स्वस्ति ।
 वैवस्वतेन प्रहितान्यमदृतांश्चरतो ऽयं सेषामि सर्वान् ॥ ११ ॥
 आरादयतिं निर्वृतिं परो याहि क्रथादः पिशाचान् ।
 रक्षो यासर्वं दुर्भूतं तत्तमं इवाप हन्मसि ॥ १२ ॥
 अपेष्टे प्राणममृतादामुष्मतो वन्वे जातवेदसः ।
 यथा न रिष्या अनृतः सज्जसस्तत्ते कृणोमि तदु ते समृध्यताम् ॥ १३ ॥

शिवे ते स्तां द्यावापृथिवी असंतापे अभिथियौ ।
 शं ते सूर्य आ तंपतु शं वातो वातु ते हृदे ।
 शिवा अभि क्षरन्तु त्वापो दिव्याः पर्यस्वतीः ॥ १४ ॥
 शिवास्ते सन्वोषधय उज्वाहार्षमपरस्या उत्तरां पृथिवीमभि ।
 तत्र त्वादित्यौ रक्षतां सूर्याचन्द्रमसाबुभा ॥ १५ ॥
 यज्ञे वासः परिधानं यां नीविं कृणुषे त्वम् ।
 शिवं ते तन्वेऽ तत्कृणमः संस्पर्शेऽ दूहणमस्तु ते ॥ १६ ॥
 यत्क्षुरेण मर्चयता सुतेजसा बभ्रा वर्पसि केगम्भश्चु ।
 शुभन्मुखं मा न आयुः प्र मोषीः ॥ १७ ॥
 शिवौ ते स्तां ग्रीहियवावबलासावदोमधौ ।
 एतौ यक्ष्मं वि बाधेते एतौ मुञ्चतो अहंसः ॥ १८ ॥
 यदध्रासि यत्पिबंमि धान्यं कृष्याः पर्यः ।
 यदाद्यं यदनाद्यं सर्वं ते अन्नमविषं कृणोमि ॥ १९ ॥
 अहं च त्वा रात्रये चोभाभ्यां परि दक्षसि ।
 अरायेभ्यो जिघत्सुभ्य इमं मे परि रक्षत ॥ २० ॥ (४)
 शतं ते ऽयुतं हायनान्वे युगे वीरिं चत्वारि कृणमः ।
 इन्द्रायी विश्वे देवास्ते ऽनु मन्यन्तामदणीयमानाः ॥ २१ ॥
 शरदे त्वा हेमन्ताय वसन्ताय ग्रीष्माय परि दक्षसि ।
 वर्षाणि तुभ्यं स्योनानि येषु वर्धन्त ओषधीः ॥ २२ ॥
 मृत्युरीगे द्विपदां मृत्युरीगे चतुष्पदाम् ।
 तस्मात्त्वां मृत्योर्गोपितेरुद्धरामि स मा बिभेः ॥ २३ ॥
 सो ऽरिष्ट न मरिष्यसि न मरिष्यसि मा बिभेः ।
 न वै तत्र क्षियन्ते नो यन्त्यधमं तमः ॥ २४ ॥
 सर्वे वि तत्र जीवति गौरव्यः पुरुषः पशुः ।
 यच्चैदं ब्रह्म क्रियते परिधिर्जीविनाय कम् ॥ २५ ॥
 परि त्वा पातु समानेभ्यो ऽभिचारात्सर्वभ्युः ।

अमन्निर्भवामृतो ऽतिजीवो मा ते हासिपुस्तवः शरीरम् ॥ २६ ॥

ये मृत्यव एकशतं या नाष्टा अंतितार्याः ।

मुञ्चन्तु तस्मात्त्वा देवा अग्नेर्वैश्वानरादधि ॥ २७ ॥

अग्नेः शरीरमसि धारयिषू रक्षोहासि सपत्नहा ।

अथो अमीवचार्तनः पूतदुर्नाम भेषजम् ॥ २८ ॥ (५)

॥ प्रथमो ऽनुवाकः ॥

॥ ३ ॥ रक्षोहणं वाजिनमा जिघमि मिचं प्रधिष्टमुपं यामि शर्म ।
 शिशानो अग्निः क्रतुभिः समिद्धः स नो दिवा स रिषः प्रातु नक्तम् ॥ १ ॥
 अयोदंष्ट्रो अर्चिषा यातुधानानुपं स्पृश जातवेदः समिद्धः ।
 आ जिह्या मूर्देवान्भस्व क्रव्यादो वृष्टापि धत्स्वासन् ॥ २ ॥
 उभोर्भयाविचुपं धेहि दंष्ट्रौ हिंस्रः शिशानो ऽवरं परं च ।
 उतान्तरिक्षे परि यात्यग्ने जम्भेः सं धेह्यभि यातुधानान् ॥ ३ ॥
 अग्ने त्वचं यातुधानस्य भिन्धि हिंसाशनिर्हरसा हन्त्वेनम् ।
 प्र पर्वाणि जातवेदः शृणीहि क्रव्यात्क्रविष्णुर्वि चिन्तोत्वेनम् ॥ ४ ॥
 यचेदानीं पश्यसि जातवेदस्तिष्ठन्तमय उत वा चरन्तम् ।
 उतान्तरिक्षे पतन्तं यातुधानं तमस्ता विध्य श्वा शिशानः ॥ ५ ॥
 यज्ञेरिषूः संनर्ममानो अग्ने वाचा श्रुत्या अशनिभिर्दिहानः ।
 ताभिर्विष्य हृदये यातुधानान्प्रतीचो वाहून्प्रति भुज्येषाम् ॥ ६ ॥
 उत्तारव्यानस्पृणुहि जातवेद उत्तरेभ्यो च्युष्टिर्भियातुधानान् ।
 अग्ने पूर्वो नि जंहि शोशुचान आमादः क्ष्विद्रास्तमदन्त्वेनीः ॥ ७ ॥
 इह प्र ब्रूहि यतमः सो अग्ने यातुधानो य इदं कृणोति ।
 तमा रभस्व समिधा यविष्ट नृचक्षासृष्ट्याये रन्ध्रयेनम् ॥ ८ ॥
 तीक्ष्णेनाग्ने चक्षुषा रक्ष यज्ञं प्राञ्चं वसुभ्यः प्र राय प्रचेतः ।
 हिंस्रं रक्षीस्यभि शोशुचानं मा त्वा दभन्यातुधाना नृचक्षाः ॥ ९ ॥
 नृचक्षा रथः परि पश्य विद्यु तस्य बीणि प्रति शृणीष्यथा ।

तस्याग्ने पृथीहर्सा शृणीहि चेधा मूलं यातुधानस्य वृश्च ॥ १० ॥ (६)
 चिरयातुधानः प्रसितिं त एत्वृतं यो अग्ने अनृतेन हन्ति ।
 तमचिषा स्फूर्जयं जातवेदः समक्षमेनं गृणते नि मुञ्चि ॥ ११ ॥
 यदग्ने अद्य मिथुना शपातो यद्वाचस्तृष्टं जनयन्त रेभाः ।
 मन्योर्मनेसः शरव्याऽजयन्ते या तया विध्य हृदये यातुधानान् ॥ १२ ॥
 परा शृणीहि तपसा यातुधानान्पराग्ने रक्षो हरसा शृणीहि ।
 पराचिषा मूर्देवां हृणीहि परासुतृपः शोशुचतः शृणीहि ॥ १३ ॥
 पराद्य देवा वृजिनं गृणन्तु प्रत्यगेनं शपथा यन्तु सृष्टाः ।
 वाचास्तेनं शरव ऋक्षन्तु मर्मचिष्यस्यैतु प्रसितिं यातुधानः ॥ १४ ॥
 यः पौरुषेयेण क्रविषा समहते यो अग्न्येन पशुना यातुधानः ।
 यो अग्न्याया भर्ति क्षीरमग्ने तेषां शीघ्रेणि हरसापि वृश्च ॥ १५ ॥
 विषं गवां यातुधानां भरन्तामा वृश्चन्तामर्दितये दुर्वाः ।
 परैरान्देवः संविता दंदातु परा भागमोषधीनां जयन्ताम् ॥ १६ ॥
 संवत्सरीणं पयं उस्त्रियायास्तस्य माशीद्यातुधानो नृचक्षः ।
 पीयूषमग्ने यतमस्तिर्तृप्तात्तं प्रत्यर्चमचिषा विध्य मर्मणि ॥ १७ ॥
 सनादग्ने मृणसि यातुधानाब् त्वा रक्षांसि पृतनासु जिग्युः ।
 सहमूराननु दह क्रव्यादो मा ते हेत्या मुक्षत दिव्यायाः ॥ १८ ॥
 तं नो अग्ने अपरादुदक्तस्त्वं पश्चादुत रक्षा पुरस्तात् ।
 प्रति त्वे ते अजरासस्तपिष्ठा अघग्नेमं शोशुचतो दहन्तु ॥ १९ ॥
 पश्चात्पुरस्तादपरादुतोत्तरात्क्रविः कार्येन परि पात्यग्ने ।
 सखा सखायमजरो जरिम्णे अग्ने मर्तो असमर्पस्त्वं नः ॥ २० ॥ (७)
 तदग्ने चक्षुः प्रति धेहि रेभे शंफारुजो येन पश्यसि यातुधानान् ।
 अथर्वयज्योतिषा दिव्येन सत्यं धूर्वन्तमचितं न्योष ॥ २१ ॥
 परि ताम्रे पुरं वयं विम्रे सहस्य धीमहि ।
 धृषद्वणे दिवेदिवे हन्तारं भङ्गुरावन्तः ॥ २२ ॥
 विप्रेण भङ्गुरावन्तः प्रति स रक्षसो जहि ।

अग्ने तिग्मेन शोचिषा तपुस्याभिरर्चिभिः ॥ २३ ॥

वि ज्योतिषा बृहता भान्यग्निराविर्विश्वानि कृणुते महित्वा ।

प्रादेवीर्मायाः संहते दुरेवाः शिशीते शृङ्गे रक्षोभ्यो विनिक्षे ॥ २४ ॥

ये ते शृङ्गे अजरे जातवेदस्तिग्महेती ब्रह्मसंशिते ।

ताभ्यां दुर्हार्दमभिदासन्तं किमीदिने प्रत्यश्चमचिषा जातवेदो वि
निक्ष्व ॥ २५ ॥

अग्नी रक्षांसि सेधति शुक्रशोचिरमन्त्यः । शुचिः पावक ईड्यः ॥ २६ ॥ (८)

॥ ४ ॥ इन्द्रासोमा तपतं रक्ष उञ्चतं न्यर्पयतं वृषणा तमोवृधः ।

परा शृणीतमचितो न्योषतं हतं नुदेयां नि शिशीतमचिणः ॥ १ ॥

इन्द्रासोमा समघर्षसमभ्यर्षं तपुर्भ्यस्तु चरुरग्निमा इव ।

ब्रह्मद्विषे क्रव्यादे घोरचक्षसे द्वेषो धत्तमनवायं किमीदिने ॥ २ ॥

इन्द्रासोमा दुष्कृतो ववे अन्तरनारम्भणे तमसि प्र विध्यतम् ।

यतो नेषां पुनरेकश्चनोदयत्तद्वामस्तु सहसे मन्युमद्यवः ॥ ३ ॥

इन्द्रासोमा वर्तयतं दिवो वधं सं पृथिव्या अघर्षसाय तर्हणम् ।

उसक्षतं स्वर्ग्ये पर्वतेभ्यो येन रक्षो वावृधानं निजूर्वयः ॥ ४ ॥

इन्द्रासोमा वर्तयतं दिवस्पर्यग्नितप्रेभिर्युवमग्महन्मभिः ।

तपुर्वधेभिरजरेभिरचिणो नि पर्शाने विध्यतं यन्तु निस्वरम् ॥ ५ ॥

इन्द्रासोमा परि वां भूतु विश्वत इयं मतिः कक्ष्याश्वेव वाजिनी ।

यां वां होवां परिहिनोमि मेधयेमा ब्रह्माणि नृपतीव जिवतम् ॥ ६ ॥

प्रति स्मरेयां तुजयन्निरेवैहेतं दुहो रक्षसो भङ्गुपर्वतः ।

इन्द्रासोमा दुष्कृते मा सुगं भूद्यो मा कदा चिदभिदासति दुहुः ॥ ७ ॥

यो मा पाकेन मनसा चरन्तमभिचष्टे अनृतेभिर्वचोभिः ।

आप इव काशिना संगृभीता असन्नस्त्वासन्त इन्द्र वक्ता ॥ ८ ॥

ये पाकगंस विहरन्त एवैर्यं वा भद्रं दूषयन्ति स्वपाभिः ।

सहये वा ताम्रददातु सोम आ वा दधातु निर्वृतेरुपस्थे ॥ ९ ॥

यो नो रसं दिप्सन्ति पित्वो अग्ने अश्वानां गवां यस्तनूनाम् ।
 रिपु स्तेन स्तैयकृद्भमेतु नि ष हीयतां तच्चा३ तना च ॥ १० ॥ (९)
 परः सो अस्तु तच्चा३ तना च तिस्रः पृथिवीरथो अस्तु विश्वाः ।
 प्रति शुष्यतु यगो अस्य देवा यो मा दिवा दिप्सन्ति यश्च नक्तम् ॥ ११ ॥
 सुविज्ञानं चिकितुषे जनाय सच्चासंश्च वचंसी पस्पृधाते ।
 तयोयस्तव्यं यंतरहजीयस्तदित्सोमो ऽवति हन्यासंत ॥ १२ ॥
 न वा उ सोसो वृजिनं हिनोति न द्यविषं मिथुया धारयन्तम् ।
 हन्ति रक्षो हन्यासद्वदन्तमुभाविन्द्रस्य प्रसिंतां शयाते ॥ १३ ॥
 यदि बाहमनृतदेवो अस्मि मोघं वा देवो अपूहे अग्ने ।
 किमस्मभ्यं जातवेदो द्रणीषे द्रोघवाचस्ते निचुष्यं संचन्ताम् ॥ १४ ॥
 अद्या मुरीय यदि यातुधानो अस्मि यदि वायुस्ततप पुरुषस्य ।
 अपा स वीरिदेशभिर्वि मृषा यो मा मोघं यातुधानेत्याहं ॥ १५ ॥
 यो मायातुं यातुधानेत्याहं यो वा रक्षाः शुचिरस्मीत्याहं ।
 इन्द्रस्तं हन्तु महता वधेन विश्वस्य जन्तोर्धमस्वदीष्ट ॥ १६ ॥
 प्र या जिगाति खर्गलेव नक्तमपं दुहुस्तब्धं गूहमाना ।
 वधमनन्तमव सा पदीष्ट यावाणो मनु रक्षसं उपर्यैः ॥ १७ ॥
 वि तिष्ठथं मरुतो विष्टिषु चत गृभायत रक्षसः सं पिनष्टन ।
 वयो ये भूत्वा पतयन्ति नक्तभिर्ये वा रिपो दधिरे देवे अप्वरे ॥ १८ ॥
 प्र वर्तय दिवो ऽग्मानमिन्द्र सोमगितं मधवन्तं शिंशापि ।
 प्राक्तो अपाक्तो अपरादुदक्तो३भि जहि रक्षसः पर्वतेन ॥ १९ ॥
 एत उ त्वे पतयन्ति श्वयातव इन्द्रं दिप्सन्ति दिप्सवो ऽदाभ्यम् ।
 शिशोति शक्रः पिशुनेभ्यो वधं नूनं मृजद्गनिं यातुमद्रां ॥ २० ॥ (१०)
 इन्द्रो यातूनामभवत्पराशरो हविर्मघोनामभ्या३विवांसताम् ।
 अभीदुं शक्रः परशुर्यथा वनं पाचैव भिन्दन्तत एतु रक्षसः ॥ २१ ॥
 उलूकयातुं शुश्रूलूकयातुं जहि श्वयातुमृत कौकयातुम् ।
 सुपर्णयातुमृत गृध्रयातुं हपदेव प्र मृण रक्ष इन्द्र ॥ २२ ॥

मा नो रक्षो अ॒भि न॒द्यान्तु॒माव॒दपो॒हन्तु मिथु॒ना ये कि॒मीदि॒नः ।
पृ॒थि॒वी नः पा॒थि॒वात्पा॒त्वह॑सो ऽन्तरि॒ष्टां दि॒व्यात्पा॒त्वस्मा॑न् ॥ २३ ॥

इन्द्र॑ ज॒हि पु॒मांसं या॒तु॒धानं॑मु॒त स्त्रियं॑ मा॒यया॑ शाश॒दानाम् ।
वि॒शी॒वा॒सो मूर्दे॒वा ऋ॒दन्तु॒ मा ते दृ॒शन्त॑सूर्यमु॒च्चर॑न्तम् ॥ २४ ॥

प्रति॑ च॒क्ष्व वि च॒क्ष्वेन्द्र॑श्च सोम जागृ॒तम् ।

रक्षो॑भ्यो व॒धम॑स्यतम॒ग्निं या॒तुम॑द्भ्यः ॥ २५ ॥ (११)

॥ द्वितीयो ऽनुवाकः ॥

॥ ५ ॥

अ॒यं प्र॑ति॒सरो॒ म॒णिर्वी॒रो वी॒राय॑ ब॒ध्यते ।

वी॒र्य॑वान्स॒पत्न॒हा शू॒रवी॒रः प॒रि॒पा॒णः सु॒म॒ङ्गलः ॥ १ ॥

अ॒यं म॒णिः स॒पत्न॒हा सु॒वी॒रः स॒ह॒स्वा॒न्वा॒जी स॒ह॒मा॒न उ॒यः ।

प्र॒त्य॒कृ॒त्या दू॒ष॒म॒न्वे॒ति वी॒रः ॥ २ ॥

अ॒ने॒नेन्द्रो॑ म॒णि॒ना वृ॒च॒म॒ह॒न्ने॒नासु॑रा॒न्यरा॒भा॒वय॑न्मनी॒षी ।

अ॒ने॒नाज॑य॒द्यावा॑पृ॒थि॒वी उ॒भे इ॒मे अ॒ने॒नाज॑य॒त्प्रदि॑श॒श्चत॑स्रः ॥ ३ ॥

अ॒यं सा॒क्ष्यो म॒णिः प्र॑ती॒वर्तः॑ प्र॑ति॒सरः॑ ।

ओ॒ज॒स्वा॒न्नि॒मृ॒धो व॒शी सो अ॒स्मान्पा॑तु॒ सर्व॑तः ॥ ४ ॥

तद॒ग्निरा॑हु॒ तदु॒ सोम॑ आ॒हु बृ॒हस्प॑तिः स॒वि॒ता तदि॒न्द्रः ।

ते मे॑ दे॒वाः पु॒रोहि॑ताः प्र॒ती॒चीः कृ॒त्याः प्र॑ति॒सरे॑रजन्तु ॥ ५ ॥

अ॒न्तर्दे॑ष्टे द्यावा॑पृ॒थि॒वी उ॒ताह॑रु॒त सूर्य॑म् ।

मे॒ दे॒वाः पु॒रोहि॑ताः प्र॒ती॒चीः कृ॒त्याः प्र॑ति॒सरे॑रजन्तु ॥ ६ ॥

ये सा॒क्ष्यं म॒णिं ज॒ना व॑र्मा॒णि कृ॑ण्वते ।

सूर्य॑ इ॒व दि॒वमा॑रु॒ह्य वि॒ कृ॒त्या बा॑धते व॒शी ॥ ७ ॥

सा॒क्ष्येन॑ म॒णि॒न अ॒र्षि॒णे॒व म॒नी॒षि॒णा ।

अ॒ज्ञेयं॑ सर्वाः पृ॒त॒ना वि॒ मृ॒धो ह॒न्मि र॒क्षसः॑ ॥ ८ ॥

याः कृ॒त्या आ॒ङ्गि॒रसी॑याः कृ॒त्या आ॑सु॒रीः ।

याः कृ॒त्याः स्व॒यंकृ॑ता या उ॒ चान्ये॑भि॒राभृ॑ताः ।

उभयीस्ताः परा यन्तु परावतो नवतिं नाव्याऽं अति ॥ ९ ॥

अस्मै मणिं वर्मं बध्नु देवा इन्द्रो त्रिष्णुः सविता रुद्रो अग्निः ।

प्रजापतिः परमेष्ठी विराड्भानर चर्षयश्च सर्वे ॥ १० ॥ (१२)

उत्तमो अस्योपधीनामनडां जगतामिव

व्याघ्रः श्वपदामिव।यमैहामाविदाम् तं प्रतिस्पर्शनमर्नितम् ॥ ११ ॥

स इद्याघ्रो भवत्यथो सिंहो अथो वृषा ।

अथो सपत्नकर्षणो यो विभर्तीमं मणिम् ॥ १२ ॥

नेनं घन्यप्सरसो न गन्धर्वा न मर्त्याः ।

सर्वा दिशो वि रजति यो विभर्तीमं मणिम् ॥ १३ ॥

कम्यपस्त्वामंसृजत कम्यपस्त्वा समैरयत् ।

अविभस्त्वेन्द्रो मानुषे विभर्तसंश्रेषिणे ऽजयत् ।

मणिं सहस्रवीर्यं वर्मं देवा अंकुरन्त ॥ १४ ॥

यस्त्वा कृत्याभिर्यस्त्वा दीक्षाभिर्यज्ञैर्यस्त्वा जिघांसति ।

प्रत्यक्तमिन्द्र तं जहि वज्रेण शतपर्वणा ॥ १५ ॥

अयमिह प्रतीवर्त ओजस्वान्तसंजयो मणिः ।

प्रजां धनं च रक्षतु परिपाणः सुमङ्गलः ॥ १६ ॥

असपत्नं नो अपरादसपत्नं न उच्चेरात् ।

इन्द्रासपत्नं नः पश्चाज्योतिः शूर पुरस्कृधि ॥ १७ ॥

वर्मं मे द्यावापृथिवी वर्माहवर्मं सूर्यः ।

वर्मं मे इन्द्रश्चाग्निश्च वर्मं धाता दधातु मे ॥ १८ ॥

ऐन्द्रायं वर्मं बहुलं यदुयं विश्वे देवा नातिविध्यन्ति सर्वे ।

तन्मे तन्वं त्रायतां सर्वतो बृहदायुष्मां जरदष्टिर्यथासन्ति ॥ १९ ॥

आ मारुददेवमणिमेहा अरिष्टतातये ।

इमं मेघिमभिसंविशध्वं तनूपानं चिबह्वमोजसे ॥ २० ॥

अस्मिन्नन्द्रो नि दधातु नृम्णमिमं देवासो अभिसंविशध्वम् ।

दीर्घायुत्वाय शतशारदायायुष्मां जरदष्टिर्यथासन्त ॥ २१ ॥

स्वस्तिदा विंशं पतिर्वृत्रहा विमृषो वशी ।

इन्द्रो वभातु ते मणिं जिगीवाँ अपराजितः ।

सौमया अभयंकरो वृषा ।

• स त्वा रक्षतु सर्वतो दिवा नक्तं च विश्वतः ॥ २२ ॥ (१३)

॥ अष्टादशः प्रपाठकः ॥

॥ ६ ॥

यौ ते मातोन्ममार्जं जातायाः पतिवेदनौ ।

दुर्णामा तत्र मा गृधदलिंशं उत वत्सर्पः ॥ १ ॥

पलालानुपलालौ शकुं कीकं मलिमुचं पलीजंकम् ।

आश्रपं वविर्वाससमृक्षयीवं प्रमीलिनम् ॥ २ ॥

मा सं वृत्तो मोषं सृष ऊरू माव सृषो ऽन्तरा ।

कृणोम्यस्य भेषजं वृजं दुर्णामचातनम् ॥ ३ ॥

दुर्णामा च सुनामा चोभा संवृतमिच्छतः ।

अरायानप हन्मः सुनामा स्त्रिणमिच्छताम् ॥ ४ ॥

यः कृष्णः केयसुर स्तब्धज उत तुरिडंकः ।

अरायानस्या मुष्काभ्यां भंससो ऽप हन्मसि ॥ ५ ॥

अनुजिघ्रं प्रमृशन्तं क्रव्यादमुत रेहिम् ।

अरायां हृकिष्किणो वृजः पिङ्गो अनीनशत् ॥ ६ ॥

यस्त्वा स्वप्ने निपद्यते भ्राता भूत्वा पितेव च ।

वृजस्तान्तसंहतामितः क्रीवरूपांस्तिरीटिनः ॥ ७ ॥

यस्त्वा स्वपन्ती त्सरति यस्त्वा दिप्सति जार्यतीम् ।

छायामिव प्र तान्तसूर्यः परिक्रामन्वनीनशत् ॥ ८ ॥

यः कृणोति मृतवत्सामवतो कामिमां स्त्रियम् ।

तमोपधे त्वं नाशयास्याः कमलमञ्जिवम् ॥ ९ ॥

ये शालाः परिनृत्यन्ति सायं गन्धनादिनः ।

कुमूला ये च कुष्ठिलाः ककुभाः करुमाः सिमाः ।

तानोषधे त्वं गन्धेन विपूचीनाच्च नाशय ॥१०॥ (१४)

ये कुकुन्धाः कुकूभाः कृत्तोदूशानि विभंति ।

क्लीबा इव प्रनृत्यन्तो वने ये कुर्वन्ते घोषं तानितो नाशयामसि ॥११॥

ये सूर्ये न तितिक्षन्त आतपन्तममुं दिवः ।

अरायावस्तवासिनो दुर्गन्धीलोहितास्यान्मकंकान्नाशयामसि ॥ १२ ॥

य आत्मानमतिमात्रमसं आधाय विभंति ।

स्त्रीणां श्रोणिप्रतोदिन् इन्द्र रक्षांसि नाशय ॥ १३ ॥

ये पूर्वे बन्धोऽयन्ति हस्ते शृङ्गाणि विभंतः ।

आपाकेस्याः प्रहासिनस्तुभ्ये ये कुर्वन्ते ज्योतिस्तानितो नाशयामसि ॥१४॥

येषां पश्चात्प्रपदानि पुरः पार्थवीः पुरो मुखा ।

खलजाः शंकधूमजा उरुगडा ये च मदमटाः कुम्भमुष्का अयाशवः ।

तानस्या वल्लणस्यते प्रतीबोधेन नाशय ॥ १५ ॥

पर्यस्ताक्षा अर्प्रचङ्क्षशा अस्त्रैणाः संन्तु पराङ्गाः ।

अव भेषज पादय य इमां संविवृत्सत्यपतिः स्वपतिं स्त्रियम् ॥ १६ ॥

उद्धरिणं मुनिकेशं जम्भयन्तं मरीमृशम् ।

उपेयन्तमुदुखलं तुराडेलमुत शालुडम् ।

मदा प्र विध्य पाप्मण्या स्थालीं गौरिव स्पन्दना ॥ १७ ॥

यस्ते गर्भे प्रतिमृशज्जातं वा मारयाति ते ।

पिङ्गस्तमुयधन्वा कृणोतुं हृदयाविधम् ॥ १८ ॥

ये अक्षो जातान्मारयन्ति सूतिका अनुशेति ।

स्त्रीभागान्पिङ्गो गन्धवाच्चातो अभ्रमिंचाजतु ॥ १९ ॥

परिमृष्टं धारयतु यद्वितं भावं पादित्तम् ।

गर्भे त उर्या रक्षतां भेषजी नीविभार्या ॥ २० ॥ (१५)

पवीनसातङ्गत्वाऽच्छायकादुत नयकात् ।

प्रजायै पत्ये त्वा पिङ्गः परि पातु किमीदिनः ॥ २१ ॥

शोस्याचतुरक्षात्पञ्चपादादनहुरेः ।

वृत्ताद्भि प्रसर्पतः परि पाहि वरीवृतात् ॥ २२ ॥

य आमं मांसमदन्ति पौरुषेयं च ये क्रविः ।

गर्भान्स्वादन्ति केशवास्तानितो नाशयामसि ॥ २३ ॥

ये सूर्यात्परिस्पृशन्ति सुषेव श्वश्रुरादधि ।

वज्रश्च तेषां पिङ्गश्च हृदये ऽधि नि विध्यताम् ॥ २४ ॥

पिङ्गः रक्ष जायमानं मा पुमांसं स्त्रियं क्रन ।

आण्डादो गर्भान्मा दंभुबाधस्वेतः किमीदिनः ॥ २५ ॥

अप्रजास्त्वं मार्तवत्समाद्रोदमघमावयम् ।

वृक्षादिव स्रजं कृत्वाग्निं प्रति मुञ्च तत् ॥ २६ ॥ (१६)

॥ तृतीयो ऽनुवाकः ॥

॥ ७ ॥

या बभूवो याश्च शुक्रा रोहिणीरुज पृथ्वयः ।

असिक्नीः कृष्णा ओषधीः सर्वा अह्नावदामसि ॥ १ ॥

चार्यन्तामिमं पुरुषं यक्ष्माहेवेषितादधि ।

यासां द्यौः पिता पृथिवी माता समुद्रो मूलं वीरुधां बभूव ॥ २ ॥

आपो अयं दिव्या ओषधयः ।

तास्ते यक्ष्ममेनस्य ऽमङ्गादङ्गादनीनशन् ॥ ३ ॥

प्रस्तृणती स्तब्धिनीरिक्कुङ्गाः प्रतवतीरोषधीरा वदामि ।

अंशुमतीः काण्डनीर्या विशाखा ह्वयामि ते वीरुधो वैश्वदेवीर

उयाः पुरुषजीवनीः ॥ ४ ॥

यद्वः सहः सहमाना वीर्यं यच्च वो बलम् ।

तेनेममस्माद्यक्ष्मात्पुरुषं मुञ्चतापधीरपो कुणोमि भेषजम् ॥ ५ ॥

जीवला नृपारिषां जीवन्तीमोषधीमहम् ।

अरुन्धतीमुच्यन्तीं पुषां मधुमतीमिह हुवे ऽस्मा अरिष्टतातये ॥ ६ ॥

इहा यन्तु प्रचेतसो मेदिनीर्वचसो मम ।

यथेमं पारयामसि पुरुषं दुष्टितादधि ॥ ७ ॥

अप्रेधासो अपां गर्भो या रोहन्ति पुनर्णवाः ।

ध्रुवाः सहस्रनाक्षीर्भिषजीः सन्नाभृताः ॥ ८ ॥

अवकोत्वा उदकात्मान ओषधयः । व्यूषन्तु दुरितं तीक्ष्णशृङ्गः ॥ ९ ॥

उन्मुञ्चन्तोर्विवरुणा उया या विषदूषणीः ।

अधो बलासुनार्शनीः कृष्णदूषणीश्च यास्ता इहा सन्वोषधीः ॥ १० ॥ (११)

अपक्वीताः सहोयसीर्वीरुधो या अभिष्टृताः ।

चार्यन्तामसिन्यामे गामश्च पुरुषं पशुम् ॥ ११ ॥

मधुमन्मूलं मधुमदयमासां मधुमन्मध्ये वीरुधां बभूव ।

मधुमत्पुर्णं मधुमत्पुष्पमासां मधोः संनक्ता अमृतस्य भक्षो

घृतमर्बं दुहतां गोपुण्ड्रगवम् ॥ १२ ॥

यावतीः किर्यतीश्चेमाः पृथिव्यामप्योषधीः ।

ता मां सहस्रपुण्यो मृत्योर्मुञ्चन्वहंसः ॥ १३ ॥

विद्याघ्नो मणिर्वीरुधां चार्यमाणो ऽभिशस्तिपाः ।

अमोवाः सर्वो रक्षांस्यप हन्वधि दूरमस्तत ॥ १४ ॥

सिंहस्यैव स्तनयोः सं विजन्ते ऽयेरिव विजन्त आभृताभ्यः ।

गवां यक्ष्मः पुरुषाणां वीरुद्भिरतिनुहो नाथा एतु स्रोत्याः ॥ १५ ॥

मुमुक्षाना ओषधयो ऽयेर्वैश्वानरादधि ।

भूमिं संतच्छतीरित् यासां राजा वनस्पतिः ॥ १६ ॥

या रोहन्त्याङ्गिरसीः पर्वतेषु समेषु च ।

ता नः पर्यस्वतीः शिवा ओषधीः सन्तु शं दूदे ॥ १७ ॥

याश्चाहं वेदं वीरुधो याश्च पर्यामि चक्षुषा ।

अज्ञाता जानीमश्च या यासुं विद्म च संमृतम् ॥ १८ ॥

सर्वाः समया ओषधीर्बोधन्तु वचंसो मम ।

यथेमं पारयामसि पुरुषं दुरितादधि ॥ १९ ॥

अश्वयो दुर्भो वीरुधां सोमो राजामृतं हविः ।

घीहिर्मवश्च भेषजी दिवस्पुत्रावर्मयो ॥ २० ॥ (१८)

वृन्तादभि प्रसर्पतः परि पाहि वरीवृतात् ॥ २२ ॥

य आमं मांसमदन्ति पौरुषेयं च ये क्रविः ।

गर्भान्सादन्ति केशवास्तानितो नाशयामसि ॥ २३ ॥

ये सूर्यात्परिस्पर्पन्ति क्षुधेव श्वशुरादधि ।

वज्रश्च तेषां पिङ्गश्च हृदये ऽधि नि विध्यताम् ॥ २४ ॥

पिङ्गं रथं जायमानं मा पुमांसं स्त्रियं क्रन् ।

आण्डादो गर्भान्मा दम्बार्धस्वेतः किमीदिनः ॥ २५ ॥

अप्रजास्त्वं मार्तवत्समादोदमघमावयम् ।

वृक्षादिव स्रनं कृत्वाग्निं प्रति मुञ्च तत् ॥ २६ ॥ (१६)

॥ तृतीयो ऽनुवाचः ॥

॥ ७ ॥

या बभ्रवो याश्च शुक्रा रोहिणीस्तु पृथ्वयः ।

असिञ्जीः कृष्णा ओषधीः सर्वा अह्वावदामसि ॥ १ ॥

चार्यन्तामिमं पुरुषं यक्ष्माहेवेषितादधि ।

यासां घीः पिता पृथिवी माता संसृद्रो मूलं वीरुधां बभूव ॥ २ ॥

आपो अयं दिव्या ओषधयः ।

तास्ते यक्ष्ममेनस्य ऽमङ्गादङ्गादनीनशन् ॥ ३ ॥

प्रस्तृणुती स्तुघ्निरीरिक्शुङ्गाः प्रतवन्तीरोषधीरा वदामि ।

अंगुमतीः कारिङ्गनीर्या विशाखा ह्वयामि ते वीरुधौ विश्वदेवीर्

उषाः पुरुषजीवनीः ॥ ४ ॥

यद्दः सहः सहमाना वीर्यं यश्च वो बलम् ।

तेनेममसाद्यस्मात्पुरुषं मुञ्चतापधीर्यो कृणोमि भेषजम् ॥ ५ ॥

जीवला नृपारिषां जीवन्तीमोषधीमहम् ।

अरुण्यतीमुच्यन्तीं पुष्यां मधुमतीमिह हुवे ऽस्मा अरिहन्तातये ॥ ६ ॥

इहा यन्तु प्रचेतसो मेदिनीर्वचसो मम ।

यषेमं प्रारयामसि पुरुषं दुष्टितादधि ॥ ७ ॥

अग्नेर्धासो अपां गर्भो या रोहन्ति पुनर्णेवाः ।
 ध्रुवाः सहस्रनाक्षीर्भेषजीः सन्वामृताः ॥ ८ ॥
 अथकोत्वा उदकात्मान् ओषधयः । व्युषन्तु दुरितं तीक्ष्णशृङ्गाः ॥ ९ ॥
 उन्मुञ्चन्तीर्विवरुणा उया या विषदूषणीः ।
 अथो बलासनाशनीः कृष्णदूषणीश्च यास्ता इहा यन्त्वोषधीः ॥ १० ॥ (१७)
 अपक्रीताः सहीयसीर्वीरुधो या अभिष्टुताः ।
 धारयन्तामसिन्यामे गामश्वं पुरुषं पशुम् ॥ ११ ॥
 मधुमन्मूलं मधुमदयमासां मधुमन्मध्यं वीरुधां बभूव ।
 मधुमत्पुणं मधुमत्पुष्पमासां मधोः संभक्ता अमृतस्य भक्षो
 घृतमन्नं दुहतां गोपुण्येगवम् ॥ १२ ॥
 यावन्तीः किर्यतीश्वेनाः पृथिव्यामप्योषधीः ।
 ता मां सहस्रपण्यो मृत्योर्मुञ्चन्तंहंसः ॥ १३ ॥
 वैयाघ्रो मणिर्वीरुधां धारयमाणो ऽभिशस्त्रिपाः ।
 अमौवाः सर्वा रक्षांस्यप हन्तधि दूरमसात् ॥ १४ ॥
 सिंहस्त्वेव स्तनयोः सं विजन्ते ऽथेति विजन्त आभृताभ्यः ।
 गवां यक्षः पुरुषाणां वीरुद्धिरतिनुहो नाभ्यां एतु स्रोत्याः ॥ १५ ॥
 मुमुक्षाना ओषधयो ऽग्नेर्वैश्वानरादधि ।
 भूमिं संतबतीरित यासां राजा वनस्पतिः ॥ १६ ॥
 या रोहन्त्याङ्गिस्तीः पर्वतेषु समेषु च ।
 ता नः पर्यस्वतीः शिवा ओषधीः सन्तु शं हृदे ॥ १७ ॥
 याश्चाहं वेदं वीरुधो याश्च पश्यामि चक्षुषा ।
 अज्ञाता जानीमश्च या यास्तु विद्वं च संभृतम् ॥ १८ ॥
 सर्वाः समया ओषधीर्बोधन्तु वचंसो मम ।
 यथेमं पारयामसि पुरुषं दुरितादधि ॥ १९ ॥
 अष्टाथो दुर्भो वीरुधां सोमो राजामृतं हविः ।
 ग्रीहिरेवञ्च भेषजी दिवस्सुधावमर्त्यो ॥ २० ॥ (१८)

उज्जिहीध्वे स्तनयन्त्यभिक्कन्दत्योषधीः ।

यदा वः पृथ्निमातरः पर्जन्यो रेतुसावन्ति ॥ २१ ॥

तस्यामृतस्येमं बलं पुरुषं पाययामसि ।

अथो कृणोमि भेषजं यथामहत्तहायनः ॥ २२ ॥

वराहो वेद वीरुधं नकुलो वेद भेषगीम् ।

सपो गन्धर्वा या विदुस्ता अस्मा अवसे हुवे ॥ २३ ॥

याः सुपर्णा आङ्गिरसीदिव्या या रघवो विदुः ।

वयांसि हंसा या विदुर्याश्च सर्वे पतत्रिणः ।

मृगा या विदुरोषधीस्ता अस्मा अवसे हुवे ॥ २४ ॥

यावन्तीनामोषधीनां गावः प्राश्नन्त्यध्या यावन्तीनामजावयः ।

तावन्तीस्तुभ्यमोषधीः शर्म यच्छन्वामृताः ॥ २५ ॥

यावन्तीषु मनुष्या भेषजं भिषजो विदुः ।

तावन्तीर्विश्वभेषजीरा भरामि त्वामभि ॥ २६ ॥

पुष्पवतीः प्रमूर्मतीः फलिनीरफला उत ।

समातर इव दुहामस्मा अरिष्टतातये ॥ २७ ॥

उत्वाहार्य पञ्चगलादधो दग्धगलादुत ।

अथो यमस्य पद्वीशद्विषसादेवकित्विषात् ॥ २८ ॥ (१९)

॥ ८ ॥

इन्द्रो मन्यतु मन्यता शक्रः शूरः पुरंदरः ।

यथा हनाम सेना अमित्राणां सहस्रगः ॥ १ ॥

पूतिरज्जुरुपध्मान्नी पूतिं सेना कृणोत्वमूम ।

धूममपि परादृश्यामित्रा हत्वा दधता भयम् ॥ २ ॥

अमूर्नश्च निः शृणीहि सादामूर्खदिराजिरम् ।

ताजद्वङ्ग इव भज्यन्तां हन्वेनाचर्षको वधिः ॥ ३ ॥

परुषानमूर्परुषाद्भः कृणोतु हन्वेनाचर्षको वधिः ।

धाम्नं गर इव भज्यन्तां बृहज्जालेन संदिताः ॥ ४ ॥

अन्तरिक्षं जालमासीज्जालदृष्टा दिशो महीः ।

तेनाभिधाय दस्यूनां शक्रः सेनामपावपत् ॥ ५ ॥

बृहद्भि जालं बृहत्तः शक्रस्य वाजिनीवतः ।

तेन शर्व्वानभि सर्वाभ्युन्न यथा न मुच्यति कतमश्चनैषाम् ॥ ६ ॥

बृहत्ते जालं बृहत् इन्द्र शूर सहस्राघस्य शतवीर्यस्य ।

तेन शतं सहस्रम्युतं न्यबुदं जघानं शक्रो दस्यूनामभिधाय सेनया ॥ ७ ॥

अयं लोको जालमासीदुक्रस्य महतो महान् ।

तेनाहमिन्द्रजालेनामृंस्तमंसाभि दधामि सर्वान् ॥ ८ ॥

सेदिरुया व्यद्विरातिश्चानपवाचना ।

अमस्तन्दीष्ट मोहंश्च तैरमूनभि दधामि सर्वान् ॥ ९ ॥

मृत्यवे ऽमूत्र यद्धामि मृत्युपाशैरमी सिताः ।

मृत्योर्ये अघला दूतास्तेभ्य एनात्रतिं नयामि बद्धा ॥ १० ॥ (२०)

नयतामूनमृत्युदूता यमदूता अपोम्भत ।

परःसहसा हन्यन्तां तृणैर्देवानामृत्यं भवस्य ॥ ११ ॥

साध्या एकं जालदृष्टमुद्यत्य यन्वोर्जसा ।

रुद्रा एकं वसंव एकमादित्यैरेकं चद्यतः ॥ १२ ॥

विश्वे देवा उपरिष्टादुञ्जन्तो यन्वोर्जसा ।

मध्येन घन्तो यन्तु सेनामर्द्धिस्तो महीम् ॥ १३ ॥

वनस्पतौचानस्पत्यानोषधीरुत वीरुषः ।

द्विपाचतुष्पादिष्णामि यथा सेनाममृं हनन् ॥ १४ ॥

गन्धर्वाप्सरसः सपान्देवान्युण्यजनान्पितृन् ।

दृष्टानदृष्टानिष्णामि यथा सेनाममृं हनन् ॥ १५ ॥

इम उग्रा मृत्युपाशा यानाक्रम्य न मुच्यसे ।

अमुषां हन्तु सेनाया इदं कूटं सहस्रशः ॥ १६ ॥

घर्मः समिद्धो अग्निनायं होर्मः सहस्रहः ।

भवश्च पृथ्विनाहुश्च शर्व्वं सेनाममृं हतम् ॥ १७ ॥

मृत्योरोपमा पद्यन्तां द्युधं सेदिं वधं भयम् ।
 इन्द्रश्चाक्षुजालाभ्यां शर्वं सेनाममू हतम् ॥ १८ ॥
 पराजिताः प्र वसतामिवा नुत्ता धावत ब्रह्मणा ।
 बृहस्पतिप्रणुत्तानां मामीषां मोचि कश्चन ॥ १९ ॥
 अवं पद्यन्तामेपामायुधानि मा शंकप्रतिधामिधुम् ।
 अथैषां बहु विभ्यतामिपवो घ्नन्तु मर्मणि ॥ २० ॥
 सं क्रौशतामेनान्धावापृथिवी समन्तरिक्षं सह देवताभिः ।
 मा ज्ञातारं मा प्रतिष्ठां विदन्त मिथो विघ्नाना उप यन्तु मृत्युम् ॥ २१ ॥
 दिशश्चतस्रो ऽश्वतरो देवरथस्य पुरोडाशाः शफा अन्तरिक्षमुद्दिः ।
 द्यावापृथिवी पक्ष्मसी अतवो ऽभीशवो ऽन्तर्देशाः किंकरा वाक्प-
 रिरथ्यम् ॥ २२ ॥
 संवत्सरो रथः परिवत्सरो रथोपस्यो विराडीषायी रथमुखम् । इन्द्रः
 सव्यष्टाश्वन्द्रमाः सारथिः ॥ २३ ॥
 इतो जयेतो वि जय सं जय जय स्वाहा । इमे जयन्तु परामी जयन्तां
 स्वाहेभ्यो दुराहामीभ्यः । नीललोहितेनामूनभ्यवतनोमि ॥ २४ ॥ (२१)
 ॥ अथर्वो ऽथुवाकः ॥

॥ ९ ॥ कुतस्ती जाती कतमः सो अर्थः कस्मात्सोकात्कतमस्याः पृथिव्याः ।
 वत्सी विराजः सलिलादुदैतां तौ त्वा पृच्छामि कतरेण दुग्धा ॥ १ ॥
 यो अक्रन्दयत्सलिलं मंहित्वा योनिं कृत्वा त्रिभुजं शयानः ।
 वासः कामदुषो विराजः स गुहा चक्रे तच्चः पराचिः ॥ २ ॥
 यानि चीरिणं बृहन्ति येषां चतुर्थं विंशुनक्ति वाचम् ।
 ब्रह्मेनेविद्यात्तपसा विष्णुश्चिद्यस्मिन्नेकं युज्यते यस्मिन्नेकम् ॥ ३ ॥
 बृहतः परि सामानि यष्टात्यश्वाधि निर्मिता ।
 बृहबृहत्या निर्मितं कुतो ऽधि बृहती मिता ॥ ४ ॥
 बृहती परि माषाया मानुमाषाधि निर्मिता ।

माया हं जज्ञे मायाया मायाया मातली परि ॥ ५ ॥

वैश्वानरस्य प्रतिमोपरि द्यौर्यावद्रोदसी विववाधे अग्निः ।

ततः षष्ठादामुतो यन्ति स्तोमा उदितो यन्त्यग्नि षष्ठमहः ॥ ६ ॥

षट् त्वा पृष्ठाम चुरयः कस्यमे त्वं हि युक्तं युमुक्षे योग्यं च ।

विराजमाहुर्वेक्षणः पितरं तां नो वि धेहि यतिधा सखिभ्यः ॥ ७ ॥

यां प्रच्युतामनु यज्ञाः प्रच्यवन्त उपतिष्ठन्त उपतिष्ठमानाम् ।

यस्या व्रते प्रसवे यक्षमेजति सा विराडृषयः परमे व्योमन् ॥ ८ ॥

अप्राणैति प्राणेन प्राणतीनां विराट् स्वराजमभ्येति पश्चात् ।

विश्वे मृशन्तीमभिर्हृषां विराजं पश्यन्ति ते न त्वं पश्यन्त्येनाम् ॥ ९ ॥

को विराजो मिथुनत्वं प्र वेद क चतून्क उ कल्पमस्याः ।

क्रमान्को अस्याः कतिधा विदुग्धान्को अस्या धाम कतिधा चण्डीः

॥ १० ॥ (२२)

इयमेव सा या प्रथमा व्यौर्छदास्वितरसु चरति प्रविष्टा ।

महान्तो अस्यां महिमानो अन्तर्वधूजिगाय नवगज्जनिन्वी ॥ ११ ॥

छन्दःपक्षे उषसा पेपिशाने समानं योनिमनु सं चरेते ।

सूर्यपत्नी सं चरतः प्रजानती कंतुमती अजरे भूरितसा ॥ १२ ॥

चतस्र पन्थामनु तिस्र आगुस्त्रयो घर्मा अनु रेज आगुः ।

प्रजामेका जिब्यूर्जमेका राष्ट्रमेका रक्षति देवयूनाम् ॥ १३ ॥

अपीपोमावदधुयो तुरीयासीद्यज्ञस्य पक्षावृषयः कल्पयन्तः ।

गायत्रीं बिभुर्भ जगतीमनुभुर्भ बृहदकीं यजमानाय स्वराभरन्तीम् ॥ १४ ॥

पञ्च चण्डीस्तु पञ्च दोहा गां पञ्चनाब्धीमृतवो ऽनु पञ्च ।

पञ्च दिशः पञ्चदशेन कुप्रास्ता एकमूर्धिरग्नि लोकमेकम् ॥ १५ ॥

यद्वाता भूता प्रथमज चतस्र षडु सामानि षडहं वहन्ति ।

षड्योगं सीरमनु सामसाम षडाहुर्द्यौवापृथिवीः षडुर्वीः ॥ १६ ॥

षडाहुः शीतान्बहु मास उष्णान्तु नो ब्रूत यतमो ऽतिरिक्तः ।

सप्त सुपणाः कवयो नि पंदुः सप्त छन्दास्तु सप्त दीक्षाः ॥ १७ ॥

सप्र होमाः समिधो ह सप्र मधूनि सप्र ऋतवो ह सप्र ।
 सप्राज्यानि परि भूतमायन्ताः सप्रगृधा इति शुश्रुमा वयम् ॥ १८ ॥
 सप्र छन्दांसि चतुरुत्तराण्यन्यो अन्यस्मिन्नध्यापितानि ।
 रुचं स्तोमाः प्रति तिष्ठन्ति तेषु तानि स्तोमेषु कथमार्पितानि ॥ १९ ॥
 कथं गायत्री चिचृतं व्याप कथं चिष्टुष्यं ऋतुगेनं कल्पते ।
 वयस्त्रिगेन जगती कथमनृष्टुष्यमेकविंशः ॥ २० ॥ (२३)
 अष्ट जाता भूता प्रथमज ऋतस्याष्टेन्द्रं ऋत्विजो देव्या ये ।
 अष्टयोनिरदितिष्टपुत्राष्टमीं रात्रिमभि हव्यमेति ॥ २१ ॥
 इत्थं श्रेयो मन्यमानेदमार्गं युष्माकं सत्ये अहमंमि शेवा ।
 समानजन्मा कतुरस्ति वः शिवः स वः सर्वाः सं चरति प्रजानन् ॥ २२ ॥
 अष्टेन्द्रस्य षड्द्वयस्य ऋषीणां सप्र संप्रधा ।
 अपो मनृष्या उ नोषधीस्तां उ पञ्चान् मेचिरे ॥ २३ ॥
 केवलीन्द्राय दुदुहे हि गृष्टिर्वशं पीयूषं प्रथमं दुहाना ।
 अथातपयश्चतुरश्वतुर्धा देवानमनृष्यां उ अमृरानुत ऋषीन् ॥ २४ ॥
 को नु गौः क एकऋषिः किमु धाम का आशियः ।
 यशं पृथिव्यामेकवृदेकऋतुः कतमो नु सः ॥ २५ ॥
 एको गौरिक एकऋषिरिकं धार्मिकधाशियः ।
 यशं पृथिव्यामेकवृदेकऋतुर्नाति रियते ॥ २६ ॥ (२४)

॥ १० ॥ (१) विराडा इदमयं आसीत्तस्या जातायाः सर्वमविभेदियमेवेदं
 भविष्यतीति ॥ १ ॥

सोदंक्रामत्सा गार्हपत्ये न्यक्रामत् । गृहमेधी गृहपतिर्भवति य एवं वेद ॥ २ ॥

सोदंक्रामत्साहवनीये न्यक्रामत् ।

मन्यम्य देवा देवहूतिं प्रियो देवानां भवति य एवं वेद ॥ ३ ॥

सोदंक्रामत्सा दक्षिणीये न्यक्रामत् ।

यज्ञतो दक्षिणीयो वासंतयो भवति य एवं वेद ॥ ४ ॥

सोदकामत्ता सभायां न्यक्रामत् ।

यन्यस्य सभां सभ्यां भवति य एवं वेद ॥ ५ ॥

सोदकामत्ता समितिं न्यक्रामत् ।

यन्यस्य समितिं सामित्यो भवति य एवं वेद ॥ ६ ॥

सोदकामत्तामन्त्रेण न्यक्रामत् ।

यन्यस्यामन्त्रेणामन्त्रणीयो भवति य एवं वेद ॥ ७ ॥ (२५)

(२) सोदकामत्तान्तरिक्षे चतुर्धा विक्रान्तातिष्ठत् ॥ ८ ॥

तां देवमनुष्यां अब्रुवन्त्रियमेव तद्वेद यदुभयं उपजीवेमेमामुप ह्या-
महा इति ॥ ९ ॥

तामुपाह्वयन्त ॥ १० ॥

ऊर्ज एहि स्वध एहि सूर्नुत एहीरावत्येहीति ॥ ११ ॥

तस्या इन्द्रो वत्स आसीन्नायत्र्यभिधान्यभ्रमृधः ॥ १२ ॥

बृहच्च रथन्तरं च द्वौ स्तनावास्तां यज्ञायज्ञियं च वामदेव्यं च द्वौ ॥ १३ ॥

ओषधीरिव रथन्तरेण देवा अदुहन्व्यचो बृहता ॥ १४ ॥

अपो वामदेव्येन यज्ञं यज्ञायज्ञियेन ॥ १५ ॥

ओषधीरिवास्मै रथन्तरे दुहे व्यचो बृहत् ॥ १६ ॥

अपो वामदेव्यं यज्ञं यज्ञायज्ञियं य एवं वेद ॥ १७ ॥ (२६)

(३) सोदकामत्ता वनस्पतीनागच्छतां वनस्पतयो ऽघ्नत् सा संव-
त्सरे समभवत् । तस्माद्वनस्पतीनां संवत्सरे वृक्षमपि रोहति वृक्षते
ऽस्याग्निं यो भ्रातृभ्यो य एवं वेद ॥ १८ ॥

सोदकामत्ता पितृनागच्छतां पितरो ऽघ्नत् सा मासि समभवत् ।
तस्मात्पितृभ्यो मास्युपमास्यं ददति प्र पितृयाणं पन्थां जानाति य
एवं वेद ॥ १९ ॥

सोदकामत्ता देवानागच्छतां देवा अघ्नत् सार्धमासे समभवत् ।

तस्माद्देवेभ्यो ऽर्धमासे वषट्कुर्वन्ति प्र देवयानं पन्थां जानाति य एवं वेद ॥ २० ॥

सोदकामस्ता मनुष्याऽनागच्छतां मनुष्या अमृत सा सद्यः समभवत् । तस्मान्मनुषेभ्य उभयद्युरूपं हरन्त्युपास्य गृहे हरन्ति य एवं वेद ॥ २१ ॥ (२७)

(४) सोदकामस्तासुरानागच्छतामसुरा उपाह्वयन्त माय एहीति । तस्या विरोचनः प्राहादिवत्त आसीदयस्याचं पाचम् । तां द्विमूर्धान्यो ऽधोक्तां मायामेवाधोक् । तां मायामसुरा उप जीवन्त्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥ २२ ॥

सोदकामस्ता पितृनागच्छतां पितर उपाह्वयन्त स्वध एहीति । तस्या यमो राजा वत्त आसीद्रजतपाचं पाचम् । तामन्तकी मार्त्यवो ऽधोक्तां स्वधामेवाधोक् । तां स्वधां पितर उप जीवन्त्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥ २३ ॥

सोदकामस्ता मनुष्याऽनागच्छतां मनुष्याऽउपाह्वयन्तोरावत्येहीति । तस्या मनुर्वेवस्वतो वत्त आसीत्पृथिवी पाचम् । तां पृथ्वी वेन्यो ऽधोक्तां कृपिं च सस्यं चाधोक् । ते कृपिं च सस्यं च मनुष्याऽउप जीवन्ति कृष्टाधिरुपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥ २४ ॥

सोदकामस्ता सप्तचूषीनागच्छतां सप्तचूषय उपाह्वयन्त ब्रह्मण्येहीति । तस्याः सोमो राजा वत्त आसीच्छन्दः पाचम् । तां बृहस्पतिराङ्गिरसो ऽधोक्तां ब्रह्मं च तपस्याधोक् । तद्ब्रह्मं च तपश्च सप्तचूषय उप जीवन्ति ब्रह्मवचैस्त्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥ २५ ॥ (२८)

(५) सोदकामस्ता देवानागच्छतां देवा उपाह्वयन्तोर्ज एहीति । तस्या इन्द्रो वत्त आसीच्चमसः पाचम् । तां देवः संवितापोक्तामूर्जामेवाधोक् । तामूर्जो देवा उप जीवन्त्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥ २६ ॥

सोदकामत्ता गन्धर्वाप्सरस आगच्छतां गन्धर्वाप्सरस उपाह्वयन्त
 पुण्यगन्ध एहीति । तस्यांश्चित्ररथः सौर्यवर्चसो वत्स आसीत्पुष्कर-
 पर्ण पात्रम् । तां वसुरुचिः सौर्यवर्चसो ऽधोक्तां पुण्यमेव गन्धम-
 धोक् । तं पुण्यं गन्धं गन्धर्वाप्सरस उप जीवन्ति पुण्यगन्धिरूपजी-
 वनीयो भवति य एवं वेद ॥ २७ ॥

सोदकामत्तेतरज्जनानागच्छतामिंतरज्जना उपाह्वयन्त तिरोध एही-
 ति । तस्याः कुबेरो वैश्रवणो वत्स आसीदामपात्रं पात्रम् । तां रज्ज-
 तनाभिः कावेस्को ऽधोक्तां तिरोधामेवाधोक् । तां तिरोधामिंतरज्जना
 उप जीवन्ति तिरो धन्ते सर्वे पाप्मानंमुपजीवनीयो भवति य एवं
 वेद ॥ २८ ॥

सोदकामत्ता सर्पानागच्छतां सर्पा उपाह्वयन्त विषवत्येहीति ।
 तस्यांस्तक्षको वैशालेयो वत्स आसीदलावुपात्रं पात्रम् । तां धृतराष्ट्र
 ऐरावतो ऽधोक्तां विषमेवाधोक् । तद्विषं सर्पा उप जीवन्मुपजीव-
 नीयो भवति य एवं वेद ॥ २९ ॥ (२९)

(६) तद्यस्यां एवं विदुषे ऽलानुनाभिपिचेत्प्रत्याह्वयात् ॥ ३० ॥

न च प्रत्याह्वयान्मनस्ता त्वा प्रत्याह्वन्तीति प्रत्याह्वयात् ॥ ३१ ॥

यत्प्रत्याह्वन्ति विषमेव तत्प्रत्याह्वन्ति ॥ ३२ ॥

विषमेवास्याप्रियं भ्रातृव्यमनुविषिच्यते य एवं वेद ॥ ३३ ॥ (३०)

। पद्यसो ऽनुवाकः ।

। एकोनविंशतिमः प्रपाठकः ।

। चष्टमं काण्डं समाप्तम् ।

॥ ओं ॥

- ॥ १ ॥ दिवस्पृथिव्या अन्तरिक्षात्समुद्रादग्नेर्वातान्मधुकुशा हि जज्ञे ।
तां चायित्वामृतं वसानां हृद्भिः प्रजाः प्रति नन्दन्ति सर्वाः ॥ १ ॥
महत्पयो विश्वरूपमस्याः समुद्रस्य त्वोत् रेतं आहुः ।
यत् ऐति मधुकुशा रराणा तत्प्राणस्तदमृतं निर्विष्टम् ॥ २ ॥
पर्यन्त्यस्याश्चरति पृथिव्यां पृथङ्गरो बहुधा मीमांसमानाः ।
अग्नेर्वातान्मधुकुशा हि जज्ञे मरुतामुषा नम्रिः ॥ ३ ॥
मातादित्यानां दुहिता वसूनां प्राणः प्रजानाममृतस्य नाभिः ।
हिरण्यवर्णा मधुकुशा घृताक्षी महान्भर्गश्चरति मर्त्येषु ॥ ४ ॥
मधोः कशामजनयन्त देवास्तस्या गर्भो अभवद्विश्वरूपः ।
तं जातं तरुणं पिपति माता स जातो विश्वा भुवना वि चष्टे ॥ ५ ॥
कस्तं प्र वेद क उ तं चिकेत यो अस्या हृदः कलशः सोमधानो अक्षितः ।
ग्रसा सुमेधाः सो अस्मिन्मदेत ॥ ६ ॥
स तो प्र वेद स उ तो चिकेत यावस्या स्तनौ सहस्रधारावक्षिती ।
ऊर्जं दुहाते अनपस्फुरन्ती ॥ ७ ॥
हिङ्गरिक्ती बृहती वयोधा उच्चैर्घोषाभ्येति या व्रतम् ।
वीन्यर्मानभि वावशाना मिमाति मायुं पर्यते पर्योभिः ॥ ८ ॥
यामापीनामुपसीदन्त्यापः शाकृण वृषभा ये स्वराजः ।
ते वर्पन्ति ते वर्पयन्ति तद्विदे काममूर्जमापः ॥ ९ ॥

स्तनयितुस्ते वाक्प्रजापते वृषा शुष्मं क्षिपसि भूम्यामधि ।
अथेवातांन्मधुकशा हि जज्ञे मरुतामुया नम्रिः ॥ १० ॥ (१)

यथा सोमः प्रातःसवने अश्विनोर्भवति प्रियः ।

एवा मे अश्विना वर्च आत्मनि धियताम् ॥ ११ ॥

यथा सोमो द्वितीये सर्वेन्द्राग्न्योर्भवति प्रियः ।

एवा मे इन्द्राग्नी वर्च आत्मनि धियताम् ॥ १२ ॥

यथा सोमस्तृतीये सर्वेन चभूणां भवति प्रियः ।

एवा मे चभवो वर्च आत्मनि धियताम् ॥ १३ ॥

मधुं जनिषीय मधुं वंसिषीय ।

पर्यस्वानय आगमं तं मा सं सृज वर्चसा ॥ १४ ॥

सं माये वर्चसा सृज सं प्रजया समायुषा ।

विद्युर्मे अस्य देवा द्रष्टो विद्यात्सह क्षिभिः ॥ १५ ॥

यथा मधुं मधुकृतः संभरन्ति मधावधि ।

एवा मे अश्विना वर्च आत्मनि धियताम् ॥ १६ ॥

यथा मक्षा इदं मधुं न्यञ्जन्ति मधावधि ।

एवा मे अश्विना वर्चस्तेजो बल्मोजंश्च धियताम् ॥ १७ ॥

यद्गिरिषु पर्वतेषु गोष्वश्वेषु यन्मधु ।

सुरायां सिच्यमानायां यत्तच्च मधु तन्मयि ॥ १८ ॥

अश्विना सारघेण मा मधुनाइतं शुभस्पती ।

यथा वर्चस्वतीं वाचमावदानि जनीं अमुं ॥ १९ ॥

स्तनयितुस्ते वाक्प्रजापते वृषा शुष्मं क्षिपसि भूम्यां दिवि ।

तां पशव उषं जीवन्ति सर्वे तेनो सेषमूर्जे पिपति ॥ २० ॥

पृथिवी दण्डोऽन्तरिक्षं गर्भो द्यौः कशा विद्युत्प्रकशो हिंरण्ययो
विन्दुः ॥ २१ ॥

यो वै कशायाः सप्त मधूनि वेद मधुमान्भवति । ब्राह्मणश्च राजा च
धेनुश्चानङ्गाश्च ग्रीहिश्च यवश्च मधुं सप्तमम् ॥ २२ ॥

मधुमान्भवति मधुमदस्याहार्यं भवति । मधुमतो लोकां जयति य एवं वेद ॥ २३ ॥

यद्दीधे स्तनयति प्रजापतिरेव तत्प्रजाभ्यः प्रादुर्भवति । तस्मात्प्राची-
नोपवीतस्तिष्ठे प्रजापते ऽनु मा बुध्यस्वेति । अन्वेनं प्रजा अनु प्रजा-
पतिर्बुध्यते य एवं वेद ॥ २४ ॥ (२)

॥ २ ॥ सपत्नहर्नमृषभं घृतेन कामं शिक्षामि हविषाज्येन ।
नीचैः सपत्नान्मम पादय त्वमभिष्टुतो महता वीर्येण ॥ १ ॥
यन्मे मनसो न प्रियं न चक्षुषो यन्मे बभस्ति नाभिनन्दति ।
तद्दुष्प्रयं प्रति मुञ्चामि सपत्ने कामं स्तुतोदहं भिदेयम् ॥ २ ॥
दुष्प्रयं काम दुरितं च कामाप्रजस्तामस्वगतामवर्तिम् ।
उय ईशानः प्रति मुञ्च तस्मिन्यो असभ्यमंहूणा चिकित्सात् ॥ ३ ॥
नुदस्व काम प्र शुंदस्व कामावर्ति यन्तु मम ये सपत्नाः ।
तेषां नुत्तानामधमा तमांस्यपे वास्तूनि निर्देह त्वम् ॥ ४ ॥
सा ते काम दुहिता धेनुरुच्यते यामाहुर्वाचं कवयो विराजम् ।
तया सपत्नान्परि वृद्धि ये मम पर्येनाभ्राणः पशवो जीवनं वृणक्तु ॥ ५ ॥
कामस्येन्द्रस्य वरुणस्य राज्ञो विष्णोर्वलेन सवितुः सवेन ।
अपेर्होत्रेण प्र शुंदे सपत्नां छद्मीव नार्वमुक्तेषु धीरः ॥ ६ ॥
अर्घ्यशो वाजी मम काम उयः कृणोतु मर्षमसपत्नमेव ।
विश्वे देवा मम नायं भवन्तु सर्वे देवा हवमा यन्तु म इमम् ॥ ७ ॥
इदमाज्यं घृतवज्जुषाणाः कामंज्येष्ठा दह मादयध्वम् ।

कृण्वन्तो मर्षमसपत्नमेव ॥ ८ ॥

इन्द्रापी काम सुरयं हि भूत्वा नीचैः सपत्नान्मम पादयापः ।
तेषां पत्नानामधमा तमांस्यपे वास्तून्नुनिर्देह त्वम् ॥ ९ ॥
अहि त्वं काम मम ये सपत्ना शन्या तमांस्ययं पादयेनान् ।
निर्दिन्द्रिया अरमाः संतु सर्वे मा ते जीविषुः कतमश्ननाहः ॥ १० ॥ (३)

अवधीत्कामो मम ये सपत्ना उरु लोकमकरन्मह्यमैधेतुम् ।

मह्यं नमन्तां प्रदिशश्चतस्रो मह्यं षडुर्वीर्यतमा वहन्तु ॥ ११ ॥

ते ऽधराश्वः प्र श्रवन्तां छिन्ना नौरिव बन्धनात् ।

न सार्यकप्रणुत्तानां पुनरस्ति निवर्तनम् ॥ १२ ॥

अग्निर्यव इन्द्रो यवः सोमो यवः । यवयावानो देवा यावयन्वेनम् ॥ १३ ॥

असर्ववीरश्चरतु प्रणुत्तो द्वेयो मित्राणां परिवर्ग्यः स्वानाम् ।

उत पृथिव्यामव स्यन्ति विद्युतं उयो वो देवः प्र मृणत्सपत्नान् ॥ १४ ॥

च्युता चैयं बृहत्यच्युता च विद्युद्धिभर्ति स्तनयितृन्श्च सर्वान् ।

उद्यन्नादित्यो द्रविणेन तेजसा नीचैः सपत्नान्बुदतां मे सहस्वान् ॥ १५ ॥

यज्ञे काम शर्म विवस्वमुद्बु ब्रह्म वर्म विततमनतिथ्याध्यं कृतम् ।

तेन सपत्नान्परि वृद्धिः ये मम पर्यनाभ्राणः पशवो जीवनं वृणक्तु ॥ १६ ॥

येन देवा असुराभ्राणुदन्त येनेन्द्रो दस्यूनधमं तमो मिनाय ।

तेन त्वं काम मम ये सपत्नास्तान्साहोकात्र गुदस्व दूरम् ॥ १७ ॥

यथा देवा असुराभ्राणुदन्त यथेन्द्रो दस्यूनधमं तमो बवाधे ।

तथा त्वं काम मम ये सपत्नास्तान्साहोकात्र गुदस्व दूरम् ॥ १८ ॥

कामो जज्ञे प्रथमो नैनं देवा आपुः पितरो न मर्त्याः ।

ततस्त्वमसि ज्यायाचिश्चहा महान्स्त्वसै ते काम नम इत्कृणोमि ॥ १९ ॥

यावन्ती द्यावापृथिवी वरिमणा यावदापः सिथदुशेवदग्निः । ततस्त्वं ॥ २० ॥ (४)

यावन्तीर्दिशः प्रदिशो विपूचीयावन्तीराशो अभिचक्षणा दिवः । ततः ॥ २१ ॥

यावन्तीभृङ्गा जत्वं कुर्वन्वो यावन्तीर्वघा वृक्षसृष्यो बभूवुः । ततः ॥ २२ ॥

ज्यायाचिमिषतो ऽसि तिष्ठतो ज्यायान्समुद्रार्दसि काम मन्यो । ततः ॥ २३ ॥

न वै बातेश्वन कामेमाप्नोति नाग्निः सूर्यो नोत चन्द्रमाः ।

ततस्त्वमसि ज्यायाचिश्चहा महान्स्त्वसै ते काम नम इत्कृणोमि ॥ २४ ॥

यास्ते शिवास्तुभः काम भद्रा याभिः सत्यं भवन्ति यद्वृणीषे ।

ताभिष्टमसौ अभिसंविशस्त्वान्यत्र पापीरपं वेश्या धियः ॥ २५ ॥ (५)

॥ ३ ॥

उपमितां प्रतिमितामथो परिमितामुत ।
 शालाया विश्ववाराया नद्यानि वि चृतामसि ॥ १ ॥
 यत्ते नद्यं विश्ववारे पाशो ग्रन्थिश्च यः कृतः ।
 बृहस्पतिरिवाहं बलं वाचा वि संसयामि तत् ॥ २ ॥
 आ ययाम सं बबहे ग्रन्थींश्चकार ते दृढान् ।
 परुषि विद्वां छस्तेवेन्द्रेण वि चृतामसि ॥ ३ ॥
 वंशानां ते नहनानां प्राणाहस्य तृणस्य च ।
 पक्षाणां विश्ववारे ते नद्यानि वि चृतामसि ॥ ४ ॥
 संदंशानां पलदानां परिष्वञ्जत्यस्य च ।
 इदं मानस्य पत्न्या नद्यानि वि चृतामसि ॥ ५ ॥
 यानि ते ऽन्तः शिक्पान्यान्नेधू ररयाय कम् ।
 प्र ते तानि चृतामसि शिवा मानस्य पत्निः न उद्धिता तच्चै भव ॥ ६ ॥
 हविर्धानमग्निशालं पत्नीनां सदनं सतः ।
 सदी देवानामसि देवि शाले ॥ ७ ॥
 अष्टांमोपशं विततं सहस्राक्षं विपूवति ।
 अवनद्यमभिहितं ब्रह्मणा वि चृतामसि ॥ ८ ॥
 यस्त्वा शाले प्रतिगृह्णाति येन चासि मिता त्वम् ।
 उभौ मानस्य पत्नि तौ जीवतां जरदष्टी ॥ ९ ॥
 अमुर्चनमा गच्छताद्दृढा नद्या परिष्कृता ।
 यस्यास्ते विचृतामस्यङ्गमङ्गं परुष्यरुः ॥ १० ॥ (६)
 यस्त्वा शाले निमिमाय संजभार वनस्पतीन् ।
 प्रजार्यै चक्रे त्वा शाले परमेष्ठी प्रजार्पतिः ॥ ११ ॥
 नमस्तसि नमो दाचे शालापतये च कृणमः ।
 नमो ऽग्रये प्रचरते पुरुषाय च ते नमः ॥ १२ ॥
 गोभ्यो अश्वेभ्यो नमो यद्यालायां विजायते ।
 विजावति प्रजावति वि ते पाशोश्चृतामसि ॥ १३ ॥

अग्निमन्ताद्यादयसि पुरुषान्यशुभिः सह ।

विजावति प्रजावति वि ते पाशांश्चृतामसि ॥ १४ ॥

अन्तरा द्यां च पृथिवीं च यद्वचस्तेन शालां प्रति गृह्णामि त इमाम् ।
यदन्तरिक्षं रजसो विमानं तत्कृत्वे ऽहमुदरं शेवधिभ्यः ।

तेन शालां प्रति गृह्णामि तस्मै ॥ १५ ॥

ऊर्जस्वती पर्यस्वती पृथिव्यां निर्मिता मिता ।

विश्वाच्च विभ्रती शाले मा हिंसीः प्रतिगृह्णतः ॥ १६ ॥

तृणैरावृता पलदाचसाना राचीव शाला जगतो निवेशनी ।

मिता पृथिव्यां तिष्ठसि हस्तिनीव पद्मती ॥ १७ ॥

इदं स्य ते वि चृताम्यपिनङ्गमपोरुवन् ।

वरुणेन समुञ्जिता मित्रः प्रातर्युञ्जतु ॥ १८ ॥

ब्रह्मणा शालां निर्मितां कविभिर्निर्मितां मिताम् ।

इन्द्रापी रक्षतां शालाममृतां सोम्यं सदः ॥ १९ ॥

कुलाये ऽधि कुलायं कोशः कोशः समुञ्जितः ।

तत्र मर्तो वि जायते यस्माद्विश्वं प्रजायते ॥ २० ॥ (७)

या द्विपक्षा चतुष्पक्षा पटपक्षा या निमीयते ।

अष्टापक्षां दशपक्षां शालां मानस्य पत्नीमयिर्गर्भे इवा जये ॥ २१ ॥

प्रतीचीं त्वा प्रतीचीनः शाले प्रैम्यहिंसतीम् ।

अयिर्ह्यन्तरापञ्च चतस्र्यं प्रथमा डाः ॥ २२ ॥

इमा आपः प्र भ्राम्ययक्षा यद्वमनाग्नीः ।

गृहानुप प्र सीदाम्यमृतेन सहापिना ॥ २३ ॥

मा नः पाशं प्रति मुचो गुर्भारो लघुर्भव ।

वधूमिव त्वा शाले यत्रकामे भ्रामसि ॥ २४ ॥

प्राच्या दिशः शालाया नमो महिषे स्वाहा देवेभ्यः स्वाहेभ्यः ॥ २५ ॥

दक्षिणाया दिशः ० ॥ २६ ॥ प्रतीच्या दिशः ० ॥ २७ ॥

उदीच्या दिशः ० ॥ २८ ॥ ध्रुवाया दिशः ० ॥ २९ ॥

ऊर्ध्वाया दिशः ० ॥ ३० ॥

दिशोदिशः शालाया नमो महिषे स्वाहा देवेभ्यः स्वाहेभ्यः ॥३१॥ (८)

- ॥ ४ ॥ . साहसस्त्वेष ऋषभः पर्यस्वादिश्या रूपारिं वृक्षणासु विभ्रत ।
 भद्रं दात्रे यजमानाय शिक्षावार्हस्पत्य उस्त्रियस्तनुमातान् ॥ १ ॥
 अपां यो अये प्रतिमा बभूव प्रभूः सर्वस्य पृथिवीव देवी ।
 पिता वत्सानां पतिरध्वानां साहस्रे पोषे अर्पि नः कृणोतु ॥ २ ॥
 पुमानन्तर्वानस्थविरः पर्यस्वान्वसोः कबन्धमृषभो विभर्ति ।
 तमिन्द्राय पृथिभिर्देवयानैर्हृतमयिर्वहतु जातवेदाः ॥ ३ ॥
 पिता वत्सानां पतिरध्वानामर्थो पिता मंहतां गर्गराणाम् ।
 वत्सो जरायुं प्रतिधुकपीयूषं आमिक्षा घृतं तद्वस्य रेतः ॥ ४ ॥
 देवानां भाग उपनाह एषोऽपां रस ओषधीनां घृतस्य ।
 सोमस्य भक्षमवृणीत शक्रो बृहन्नद्रिर्भवद्यच्छरीरम् ॥ ५ ॥
 सोमेन पूर्णे कुलशे विभर्षि त्वष्टा रूपारिं जनिता पशूनाम् ।
 शिवास्ते सन्तु प्रजन्त इह या इसा न्यपसभ्यं स्वधिते यद्व या अमूः ॥ ६ ॥
 आन्यं विभर्ति घृतमस्य रेतः साहस्रः पोषस्तमुं यज्ञमाहुः ।
 इन्द्रस्य रूपमृषभो वसानः सो अस्मान्देवाः शिव ऐतु दत्तः ॥ ७ ॥
 इन्द्रस्यौजो वरुणस्य बाहू अश्विनोरसौ मरुतामियं ककुत् ।
 बृहस्पतिं संभृतमेतमाहुर्वे धीरासः कवयो ये मनीषिणः ॥ ८ ॥
 देवीर्विशः पर्यस्वाना तनोषि त्वामिन्द्र त्वां सरस्वन्तमाहुः ।
 सहस्रं स एकमुखा ददाति यो ब्राह्मण ऋषभमाजुहोति ॥ ९ ॥
 बृहस्पतिः सविता ते वयो दधी त्वष्टुर्वायोः पर्यात्मा त्वां चामृतः ।
 अन्तरिक्षो मनसा त्वा जुहोमि बर्हिष्टे द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥ १० ॥ (९)
 य इन्द्र इव देवेषु गोष्वेति विवावदत् ।
 तस्य ऋषभस्याङ्गानि वृक्षा सं स्तौतु भद्रया ॥ ११ ॥
 पार्श्वे शास्त्रामनुमत्या भगस्यास्तामनूवृजौ ।

अधीवन्तावववीन्निचो ममैतौ केवलाविति ॥ १२ ॥

भसदासीदादित्यानां श्रीणी आस्तां बृहस्पतेः ।

पुष्टं वार्तस्य देवस्य तेन धूनोत्योषधीः ॥ १३ ॥

गुदा आसन्तिनीवाल्याः सूर्यायास्त्वचंमब्रुवन् ।

उत्थातुरंब्रुवन्पदं ऋषभं यदकल्पयन् ॥ १४ ॥

क्रोड आसीज्जामिशंसस्य सोमस्य कलशो धृतः ।

देवा संगत्य यत्सर्वं ऋषभं व्यकल्पयन् ॥ १५ ॥

ते कुष्ठिकाः सरमायै कूर्मेभ्यो अदधुः शफान् ।

ऊर्ध्वमस्य कीटेभ्यः श्वर्तेभ्यो अपारयन् ॥ १६ ॥

शृङ्गाभ्यां रक्षं ऋषत्यर्वति हन्ति चक्षुषा ।

शृणोति भद्रं कर्णाभ्यां गवां यः पतिरग्न्यः ॥ १७ ॥

शतयाजं स यजते तेनै दुच्चन्यग्रयः ।

जिर्वन्ति विश्वे तं देवा यो ब्राह्मणं ऋषभमाजुहोति ॥ १८ ॥

ब्राह्मणेभ्यं ऋषभं दत्त्वा वरीयः कृणुते मनः ।

पुष्टिं सो अग्न्यानां स्वे गोष्ठे ऽवं पश्यते ॥ १९ ॥

गावः सन्तु मजाः सन्त्वथो अस्तु तनूबलम् ।

तत्सर्वमनु मन्यन्तां देवा ऋषभदायिने ॥ २० ॥

अयं पिपांन इन्द्र इद्रियं दधातु चेतनीम् ।

अयं धेनुं सुदुधां नित्यं वत्सां वशं दुहां वियश्चितं परो दिवः ॥ २१ ॥

पिशङ्गहृषो नभसो वयोधा ऐन्द्रः शुष्मो विश्वहृषो न आर्गन् ।

आमुंरसभ्यं दधामजां च रायश्च पोषिरभि नः सचताम् ॥ २२ ॥

उपेहोषपर्वनास्मिन्गोष्ठे उषं पृश्च नः ।

उषं ऋषभस्य यदेत उपेन्द्र तव वीर्यम् ॥ २३ ॥

एतं वो मुवानं प्रति दध्मो अत्र तेन क्रीढन्तीश्चरन् वशां अनुं ।

मा नो हासिष्ट जुषा सुभागा रायश्च पोषिरभि नः सचध्वम् ॥ २४ ॥ (१०)

॥ ५ ॥ आ नयैतमा रभस्व सुकृतां लोकमपि गच्छतु प्रजानन् ।
तीर्त्वा तमांसि बहुधा महान्यजो नाकमा क्रमतां तृतीयम् ॥ १ ॥
इन्द्राय भागं परि त्वा नयाम्यस्मिन्यज्ञे यजमानाय सूरिम् ।
ये नो द्विपन्यनु तार्कभस्वानांगसो यजमानस्य वीराः ॥ २ ॥
प्र पदो ऽव नेनिग्धि दुश्चरितं यच्चचारं गुह्यैः शफिरा क्रमतां प्रजानन् ।
तीर्त्वा तमांसि बहुधा विपन्यन्त्रजो नाकमा क्रमतां तृतीयम् ॥ ३ ॥
अनुं ह्य श्यामेन त्वचमेतां विंशस्तयेथापर्व षसिना माभि मेस्थाः ।
माभि दुहः परुणः कल्पयेनं तृतीये नाके अधि वि श्रयैनम् ॥ ४ ॥
चूचा कुम्भीमध्यग्री श्रयास्या सिञ्चोदकमव धेलेनम् ।
पयार्धत्तापिना शमितारः शृतो गच्छतु सुकृतां यवं लोकः ॥ ५ ॥
उत्क्रामातः परि चेदतप्रस्तभाच्चरोरधि नाकं तृतीयम् ।
अग्नेरगिरधि सं वभूविथ ज्योतिष्मन्तमभि लोकं जयैतम् ॥ ६ ॥
अजो अपिरजमु ज्योतिराहुरजं जीवता ब्रह्मणे देयमाहुः ।
अजस्तमांस्यपं हन्ति दूरमस्मिन्लोके श्रद्धानेन दत्तः ॥ ७ ॥
पञ्चादनः पञ्चधा वि क्रमतामाक्रस्यमानस्त्रीणि ज्योतींषि ।
इजानानां सुकृतां ग्रेहि मध्यं तृतीये नाके अधि वि श्रयस्व ॥ ८ ॥
अजा रोह सुकृतां यवं लोकः शम्भो न चत्तो ऽति दुर्गारण्ययः ।
पञ्चादनो ब्रह्मणं दीयमानः स दातारं तृभ्या तर्पयाति ॥ ९ ॥
अजस्त्रिनाके बिट्वे बिपृष्ठे नाकस्य पृष्ठे दंढिवांसं दधाति ।
पञ्चादनो ब्रह्मणं दीयमानो विश्वरूपा धेनुः कामदुष्पास्येका ॥ १० ॥ (११)
एतदो ज्योतिः पितरस्तृतीयं पञ्चादनं ब्रह्मणे ऽजं दंढाति ।
अजस्तमांस्यपं हन्ति दूरमस्मिन्लोके श्रद्धानेन दत्तः ॥ ११ ॥
इजानानां सुकृतां लोकमोप्स्यञ्चादनं ब्रह्मणे ऽजं दंढाति ।
स प्याप्रिमभि लोकं जयैतं त्रिवोऽम्भं प्रतिगृहीतो अस्तु ॥ १२ ॥
अजो श्वर्ग्ये रजनिष्ट शोकादिप्रो विप्रस्य महंसो विपश्चित् ।
इष्टं पूतमभिपूतं यपद्भुतं तद्देवा ज्ञानुशः कल्पयन्तु ॥ १३ ॥

अमोतं वासो दद्याद्विरण्यमपि दक्षिणाम् ।

तथा लोकान्तमाप्नोति ये दिव्या ये च पार्थिवाः ॥ १४ ॥

एतास्त्वाजोप यन्तु धाराः सोम्या देवीर्धृतपृष्ठा मधुश्रुतः ।

स्तमान पृथिवीमुत द्यां नार्कस्य पृष्ठे अधि सप्तरश्मौ ॥ १५ ॥

अजोऽस्यजं स्वर्गो ऽसि त्वया लोकमङ्गिरसः प्राजानन ।

तं लोकं पुण्यं प्र ज्ञेयम् ॥ १६ ॥

येना सहस्रं वहसि येनाये सर्ववेदसम् ।

तेनेमं यज्ञं नो वह स्वर्देवेषु गन्तवे ॥ १७ ॥

अजः पक्षः स्वर्गे लोके दधाति पञ्चोदनो निष्कृतिं वार्धमानः ।

तेन लोकान्तसूर्यवतो जयेम ॥ १८ ॥

यं वासुणे निन्दे यं च विष्णु या विप्रुषं ओदनानामजस्यं ।

सर्वं तदपे सुकृतस्य लोके जानीतान्नः संगमने पथीनाम् ॥ १९ ॥

अजो वा इदमपे व्यक्रमत तस्योर इयमभवद्द्वीः पृष्टम् ।

अन्तरिक्षं मध्यं दिशं पार्श्वं समुद्री कुक्षी ॥ २० ॥ (१२)

सत्यं च च्युतं च चक्षुषी विश्वं सत्यं अद्वा प्राणो विराट् शिरः ।

एष वा अपरिमितो यज्ञो यदजः पञ्चोदनः ॥ २१ ॥

अपरिमितमेव यज्ञमाप्नोत्यपरिमितं लोकमव हन्ये ।

योऽजं पञ्चोदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ २२ ॥

नास्यास्थीनि भिन्द्यात्त मज्ज्ञो निर्धयेत् ।

सर्वमेनं समादायेदमिदं प्र वेजयेत् ॥ २३ ॥

इदमिदमेवास्य रूपं भवति तेनैतं सं गमयति ।

इयं मह ऊर्जमसि दुहे योऽजं पञ्चोदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ २४ ॥

पञ्चं रुक्मा पञ्च नवानि वस्त्रा पञ्चासि धेनवः कामदुषा भवन्ति ।

योऽजं पञ्चोदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ २५ ॥

पञ्चं रुक्मा ज्योतिरसि भवन्ति वर्म वासंसि त्रचे भवन्ति ।

स्वर्गं लोकमप्युते योऽजं पञ्चोदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ २६ ॥

या पूर्वे पतिं विश्वायान्यं विन्दते ऽपरम् ।

पञ्चौदनं च तावजं ददातो न वि योषतः ॥ २७ ॥

समानलोको भवति पुनर्भुवापरः पतिः ।

योऽजं पञ्चौदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ २८ ॥

अनुपूर्ववत्सां धेनुमनडाहंमुपबर्हणम् ।

वासो हिरण्यं दत्त्वा ते यन्ति दिवमुत्तमाम् ॥ २९ ॥

आत्मानं पितरं पुत्रं पौत्रं पितामहम् ।

जायां जनित्रीं मातरं ये प्रियास्तानुप ह्वये ॥ ३० ॥ (१३)

यो वै नैदाघं नाम ऋतुं वेद । एष वै नैदाघो नाम ऋतुर्यदजः पञ्चौदनः । निरेवाप्रियस्य भ्रातृष्यस्य श्रियं दहति भवत्यात्मना ।

योऽजं पञ्चौदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ ३१ ॥

यो वै कुर्वन्तं नाम ऋतुं वेद । कुर्वतीकुर्वतीमेवाप्रियस्य भ्रातृष्यस्य श्रियमा दत्ते । एष वै कुर्वन्नाम ऋतुर्यदजः ०।०।० ॥ ३२ ॥

यो वै संयन्तं नाम ऋतुं वेद । संयतीसंयतीमेवाप्रियस्य भ्रातृष्यस्य श्रियमा दत्ते । एष वै संयन्नाम ०।०।० ॥ ३३ ॥

यो वै पिबन्तं नाम ऋतुं वेद । पिबतीपिबतीमेवाप्रियस्य भ्रातृष्यस्य श्रियमा दत्ते । एष वै पिबन्नाम ०।०।० ॥ ३४ ॥

यो वा उद्यन्तं नाम ऋतुं वेद । उद्यतीमुद्यतीमेवाप्रियस्य भ्रातृष्यस्य श्रियमा दत्ते । एष वा उद्यन्नाम ०।०।० ॥ ३५ ॥

यो वा अग्निभुवं नाम ऋतुं वेद । अग्निभवन्तीमग्निभवन्तीमेवाप्रियस्य भ्रातृष्यस्य श्रियमा दत्ते । एष वा अग्निभूनाम ऋतुर्यदजः पञ्चौदनः । निरेवाप्रियस्य भ्रातृष्यस्य श्रियं दहति भवत्यात्मना । योऽजं पञ्चौदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ ३६ ॥

अजं च पचंत पञ्च चीदुनान् ।

सर्वा दिशः संमनसः सधीचीः सार्जर्दंशः प्रति गृह्णन्तु न एतम् ॥ ३७ ॥

तामे रथान् तव तुभ्यमेतं ताभ्य आज्यं हविरिदं जुहोमि ॥ ३८ ॥ (१४)

(१) यो विद्याद्वसं प्रत्यक्षं पश्यि यस्य संभारा ऋचो यस्यानूक्यम् ॥१॥ ॥ ६ ॥

सामानि यस्य लोमानि यजुर्द्वेदयमुच्यते परित्स्तरणमिद्विः ॥२॥
 यद्वा अतिथिपतिरतिथीति पश्यति देवयजनं प्रेक्षति ॥३॥ यदभि-
 वदन्ति दीक्षामुपैति यदुदकं याचत्यपः प्र रणयति ॥४॥ या एव यज्ञ-
 आपः प्रणीयन्ते ता एव ताः ॥५॥ यत्तर्पणमाहरन्ति य एवाग्नी-
 पोमीयः पशुर्वध्यते स एव सः ॥६॥ यदावसथान्कल्पयन्ति सदो-
 हविधानान्येव तत्कल्पयन्ति ॥७॥ यदुपस्तृणन्ति बहिरेव तत् ॥८॥
 यदुपरिशयनमाहरन्ति स्वर्गमेव तेन लोकमव रून्धे ॥९॥ यत्कशि-
 पूपवर्हणमाहरन्ति परिधयं एव ते ॥१०॥ यदाञ्जनाभ्यञ्जनमाहर-
 न्याज्यमेव तत् ॥११॥ यत्पुरा परिवेषान्वादमाहरन्ति पुरोडाशावेव
 तौ ॥१२॥ यदशनकृतं ह्वयन्ति हविष्कृतमेव तद्वयन्ति ॥१३॥
 ये व्रीहयो यवा निरूप्यन्ते ऽश्व एव ते ॥१४॥ यान्युलूखलमुस-
 लानि यावाण एव ते ॥१५॥ शूपं पवित्रं तुषो ऋजीषाभिपव-
 णीरापः ॥१६॥ सुग्दर्विर्नेक्षणमायवनं द्रोणकलशाः कुम्भ्यो वा-
 यथ्यानि पात्राणीयमेव कृष्णाजिनम् ॥१७॥ (१५)

(२) यजमानवासरं वा एतदतिथिपतिः कुरुते यदाहार्याणि प्रेक्षंत
 इदं भूया३ इदा३मिति ॥१८॥ यदाह भूय उद्धरेति प्राणमेव तेन
 वर्षीयांसं कुरुते ॥१९॥ उप हरति हवींष्या सोदयति ॥२०॥ तेषा-
 मासंचानामतिथिरात्मं जुहोति ॥२१॥ सुचा हस्तेन प्राणे सूपं सु-
 क्षरेण वयद्वोरण ॥२२॥ एते वि प्रियाश्चाप्रियाश्चत्विजः स्वर्गं लोकं
 गमयन्ति यदतिथयः ॥२३॥ स य एवं विद्वान् द्विपबन्धीयान् द्वि-
 पतो ऽर्चमधीयान् मौमांसितस्य न मौमांसमानस्य ॥२४॥ सर्वो
 वा एष जग्पपाप्मा यस्यार्चमधन्ति ॥२५॥ सर्वो वा एषो ऽजग्ध-
 पाप्मा यस्यार्चं नाधन्ति ॥२६॥ सर्वदा वा एष मुक्तयावादपवित्रो
 वितंताध्वर आदंतयज्ञकृत्यं उपहरति ॥२७॥ प्राज्ञापत्यो वा एतस्य

यज्ञो विततो य उपहरति ॥२८॥ प्रजापतेर्वा एष विक्रमाननुवि-
क्रमते य उपहरति ॥२९॥ यो ऽतिथीनां स आहवनीयो यो वेष्म-
नि स गार्हपत्यो यस्मिन्वर्चन्ति स दक्षिणाग्निः ॥३०॥ (१६)

(३) इष्टं च वा एष पूर्तं च गृहाणामश्नाति यः पूर्वो ऽतिथेरश्नाति
॥३१॥ पर्यश्च वा एष रसं च ॥३२॥ ऊर्जां च वा एष स्फातिं
च ॥३३॥ प्रजां च वा एष पशूंश्च ॥३४॥ कीर्तिं च वा एष
यशश्च ॥३५॥ धियं च वा एष संविदं च गृहाणामश्नाति यः
पूर्वो ऽतिथेरश्नाति ॥३६॥ एष वा अतिथिर्यद्योचियस्तस्मात्पूर्वो
नाश्रीयात् ॥३७॥ अशितावत्यतिथावश्रीयाद्यज्ञस्य सात्मत्वाय य-
ज्ञस्याविहेदाय तद्वतम् ॥३८॥ एतद्वा उ स्वादीयो यदधिगवं क्षीरं
वा मांसं वा तदेव नाश्रीयात् ॥३९॥ (१७)

(४) स य एवं विद्वान् क्षीरमुपसिच्योपहरति । यावदग्निष्टोमेनेष्टा
सुसंमृद्धेनावरुन्धे तावदेनेनाव रुन्धे ॥४०॥ स य एवं विद्वान्तर्पिरु-
पसिच्योपहरति । यावदतिराचेष्टेष्टा ॥४१॥ स य एवं विद्वान्म-
धूपसिच्योपहरति । यावत्तत्रसद्येनेष्टा ॥४२॥ स य एवं विद्वान्म-
न्मांसमुपसिच्योपहरति । यावद्वादशाहेनेष्टा सुसंमृद्धेनावरुन्धे तावदे-
नेनाव रुन्धे ॥४३॥ स य एवं विद्वानुदकमुपसिच्योपहरति । प्रजानीं
प्रजननाय गच्छति प्रतिष्ठां प्रियः प्रजानी भवति य एवं विद्वानुदकमु-
पसिच्योपहरति ॥४४॥ (१८)

(५) तस्मा उपा हिङ्गुणोति सविता प्र स्तीति । बृहस्पतिर्ह्यर्जयोद्गायति
नष्टा पुष्ट्या प्रति हरति विश्वे देवा निधनम् । निधनं भृत्याः प्रजायाः
पशूनां भवति य एवं वेद ॥४५॥ तस्मा उद्यन्तूर्यो हिङ्गुणोति सं-
गवः प्र स्तीति । मध्यन्दिन उद्गायत्यपराह्णः प्रति हरत्यस्तं यन्निधनम् ।

निधनं० ॥४६॥ तस्या अथो भवन्हिङ्गुणीति स्तनयत्र स्तौति । वि-
द्योतमानः प्रति हरति वर्षचतुर्नायत्युद्गृह्णन्निधनम् । निधनं० ॥४७॥
अतिथीप्रति पश्यति हिङ्गुणेत्यभि वंदति प्र स्तौत्युदकं याचत्युद्गा-
यति । उपं हरति प्रति हरत्युच्छिष्टं निधनम् । निधनं भूत्याः प्रजायाः
पशूनां भवति य एवं वेद ॥४८॥ (१९)

(६) यत् क्षत्रार्ह्यत्या आवयत्येव तत् ॥४९॥ यत्प्रतिशृणीति प्र-
त्याआवयत्येव तत् ॥५०॥ यत्परिवेष्टारः पात्रहस्ताः पूर्वं चापरे च
प्रपद्यन्ते चमसार्धयेव एव ते ॥५१॥ तेषां न कश्चनाहोता ॥५२॥
यद्वा अतिथिपतिरतिथीन्यरिथिष्यं गृहानुपोदित्यवभृथमेव तदुपावति
॥५३॥ यत्संभागयति दक्षिणाः संभागयति यदनुतिष्ठत उदवस्यत्येव
तत् ॥५४॥ स उपंहूतः पृथिव्यां भक्षयत्युपंहूतस्तस्मिन्यत्पृथिव्यां वि-
श्वरूपम् ॥५५॥ स उपंहूतोऽन्तरिक्षे भक्षयत्युपंहूतस्तस्मिन्यदन्तरिक्षे
विश्वरूपम् ॥५६॥ स उपंहूतो दिवि भक्षयत्युपंहूतस्तस्मिन्यद्विवि
विश्वरूपम् ॥५७॥ स उपंहूतो देवेषु भक्षयत्युपंहूतस्तस्मिन्यद्देवेषु
विश्वरूपम् ॥५८॥ स उपंहूतो लोकेषु भक्षयत्युपंहूतस्तस्मिन्यद्लोकेषु
विश्वरूपम् ॥५९॥ स उपंहूत उपंहूतः ॥६०॥ आप्रोतीमं लो-
कमाप्नोत्यमुम् ॥६१॥ ज्योतिष्मतो लोकां जयति य एवं वेद
॥६२॥ (२०)

। तृतीयोऽनुवाकः ।

प्रजार्पतिश्च परमेष्ठी च शृङ्गे इन्द्रः शिरो अयिल्लेलाटं यमः कृका- ॥७॥
टम् ॥१॥ सोमो राजा मस्तिष्को द्यौरुत्तरहनुः पृथिव्यं धरहनुः ॥२॥
विद्युज्जिह्वा मरुतो दन्ता रेवतीयीवाः कृत्तिका स्कन्धा घर्मो वह्नः ॥३॥
विश्वं वायुः स्वर्गो लोकः कृष्णद्रं विधरणी निवेधः ॥४॥ श्येनः
झोडोऽन्तरिक्षं पाजस्वर्गं बृहस्पतिः ककुद्बृहतीः कीर्कसाः ॥५॥ देवा-

नां पत्नीः पृथय उपसदः पर्णवः ॥ ६ ॥ मित्रश्च वरुणश्चांसी तृष्टा
 चार्यमा च दोषणी महादेवो बाहू ॥ ७ ॥ इन्द्राणी भसडायुः पुष्टं
 पर्वमानो बालाः ॥ ८ ॥ वसं च द्युचं च श्रोणी बलमूरु ॥ ९ ॥
 धाता च सविता चाष्टीबन्तौ जङ्घा गन्धर्वा अंस्तरसः कुष्टिका अदि-
 तिः शफाः ॥ १० ॥ चेतो हृदयं यकृन्मेधा व्रतं पुरीतत ॥ ११ ॥
 द्युत्कुक्षिरिं वनिष्ठुः पर्वताः प्रागयः ॥ १२ ॥ क्रोधो वृक्षौ मन्युराण्डौ
 प्रजा शेषः ॥ १३ ॥ नदी सूची वर्षस्य पतय स्तना स्तनयित्नुर्युः ॥ १४ ॥
 विश्वयं चाश्वमौषधयो लोमानि नक्षत्राणि रूपम् ॥ १५ ॥ देवजना
 गुदा मनुष्या आन्वाण्युवा उदरम् ॥ १६ ॥ रक्षांसि लोहितमितरजना
 ऊर्बध्यम् ॥ १७ ॥ अभं पीबो मज्जा निधनम् ॥ १८ ॥ अमिरासीन
 उत्थितो ऽश्विना ॥ १९ ॥ इन्द्रः प्राङ् तिष्ठन्दक्षिणा तिष्ठन्यमः ॥ २० ॥
 प्रत्यङ् तिष्ठन्धातोदङ् तिष्ठन्सविता ॥ २१ ॥ तृणानि प्राप्नः सोमो राजा
 ॥ २२ ॥ मित्र ईक्षमाण आवृत्त आनन्दः ॥ २३ ॥ युज्यमानो वैश्वदेवो
 युक्तः प्रजापतिर्विमुक्तः सर्वम् ॥ २४ ॥ एतद्वै विश्वरूपं सर्वरूपं
 गोरूपम् ॥ २५ ॥ उपैतं विश्वरूपाः सर्वरूपाः पशवस्तिष्ठन्ति य
 एवं वेद ॥ २६ ॥ (२९)

॥ ८ ॥

शीर्षेक्षि शीर्षामयं कर्णगूलं विलोहितम् ।
 सर्वे शीर्षण्य ते रोगं बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥ १ ॥
 कर्णाभ्यां ते कर्कूपेभ्यः कर्णगूलं विसर्त्यकम् । सर्वे ० ॥ २ ॥
 यस्य हेतोः प्रप्यवते यक्ष्मः कर्णेन आस्यतः । सर्वे ० ॥ ३ ॥
 यः कृणोति प्रमोतमन्यं कृणोति पूरुषम् । सर्वे ० ॥ ४ ॥
 अङ्गभेदमङ्गज्वरं विश्वाङ्गां विसर्त्यकम् ।
 सर्वे शीर्षण्य ते रोगं बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥ ५ ॥
 यस्य भीमः प्रंतीकाग उद्देपर्यति पूरुषम् ।
 तत्पाने विश्वशास्त्रं बहि ० ॥ ६ ॥

य ऊरु अनुसर्पन्त्यथो एति गवीनिके ।
 यक्ष्म ते अन्तरङ्गेभ्यो बहिः ॥ ७ ॥
 यदि कामादपकामाद्दृढयाज्जायते परि ।
 हृदो बलासमङ्गेभ्यो बहिः ॥ ८ ॥
 हरिमाणं ते अङ्गेभ्यो ऽध्वामन्तरोदरात् ।
 यक्ष्मो धामन्तरात्मनो बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥ ९ ॥
 आसो बलासो भवतु मूर्ध्वं भवत्वामयेत् ।
 यक्ष्माणां सर्वेषां विषं निरवोचमहं त्वत् ॥ १० ॥ (२२)
 बहिर्बिलं निर्द्ववतु काहोवाहं तवोदरात् । यक्ष्माणां ० ॥ ११ ॥
 उदरात्ते क्लोमो नाभ्या हृदयादधि ।
 यक्ष्माणां सर्वेषां विषं निरवोचमहं त्वत् ॥ १२ ॥
 याः सीमानं विरुजन्ति मूर्धानं प्रत्यर्षेणीः ।
 अहिंसन्तीरनामया निर्द्ववन्तु बहिर्बिलम् ॥ १३ ॥
 या हृदयमुपपेन्यनुतन्वन्ति कीर्कसाः । अहिं ० ॥ १४ ॥
 याः पार्श्वे उपपेन्यनुनिक्षन्ति पृष्ठीः । अहिं ० ॥ १५ ॥
 यास्तिरश्चीरुपपेन्यर्षेणीर्वेक्षणांसु ते । अहिं ० ॥ १६ ॥
 या गुदा अनुसर्पन्त्यान्त्राणि मोहयन्ति च । अहिं ० ॥ १७ ॥
 या मज्जो निर्धेयन्ति पक्षिषु विरुजन्ति च ।
 अहिंसन्तीरनामया निर्द्ववन्तु बहिर्बिलम् ॥ १८ ॥
 ये अङ्गानि मदयन्ति यक्ष्मासो रोपणास्तव ।
 यक्ष्माणां सर्वेषां विषं निरवोचमहं त्वत् ॥ १९ ॥
 विसृज्यस्य विट्पस्य बातीकारस्य बालजेः ।
 यक्ष्माणां सर्वेषां विषं निरवोचमहं त्वत् ॥ २० ॥
 पादाभ्यां ते जानुभ्यां श्रोणिभ्यां परि भंससः ।
 अनूकादप्यर्षेरुष्णिहाभ्यः शीष्णो रोगमनीनशम् ॥ २१ ॥
 सं ते शीष्णः कपालानि हृदयस्य च यो विधुः ।

उद्यन्तादित्य रश्मिभिः शीष्णो रोगमनीनगोऽङ्गभेदमङ्गीगमः ॥२२॥ (२३)

॥ चतुर्थोऽनुवाकः ॥

- ॥ ९ ॥ अस्य वामस्य पलितस्य होतुस्तस्य भाता मध्यमो अस्त्यश्वः ।
 तृतीयो भाता घृतपृष्ठो अस्यावापस्यं विस्पतिं सप्तपुत्रम् ॥ १ ॥
 सप्त युञ्जन्ति रथमेकचक्रमेको अश्वो वहति सप्तनामा ।
 त्रिनाभिं चक्रमजरमनर्वं यजेमा विश्वा भुवनाधि तस्युः ॥ २ ॥
 इमं रथमधि ये सप्त तस्युः सप्तचक्रं सप्त वहन्त्यश्वः ।
 सप्त स्वसारो अभि सं नवन्त यत्र गवां निर्हिता सप्त नामा ॥ ३ ॥
 को दं दणं प्रथमं जायमानमस्यवन्तं यदनुस्या विभर्ति ।
 भूम्या असुरसृगात्मा कं स्वित्को विद्वांसमुपं गात्रपुमेतत् ॥ ४ ॥
 इह व्रवीतु य इमङ्ग वेदास्य वामस्य निर्हितं पदं वेः ।
 शीष्णः क्षीरं दुहते गावो अस्य वृद्धिं वसाना उदकं पदापुः ॥ ५ ॥
 पाकः पृष्ठामि मनसाविजानन्देवानामेना निर्हिता पदानि ।
 वत्से वृष्कये ऽधि सप्त तनून्वि तंलिरे कवय ओतवा उं ॥ ६ ॥
 अचिंकित्वाश्चिकितुषश्चिदचं कवीन्पृष्ठामि विद्वानो न विद्वान् ।
 वि यस्तस्तम्भ पडिमा रजांस्यजस्यं रूपे किमपिं स्वित्देकम् ॥ ७ ॥
 माता पितरमुत आ वंभाज धीत्यये मनसा सं हि जग्मे ।
 सा वीभासुर्गर्भस्ता निविंश्वा नमस्वन्त इदुपवाकमौयुः ॥ ८ ॥
 युक्ता मातासीदुरि दक्षिणाया अतिष्ठद्गर्भो वृजनीध्वन्तः ।
 अमीमेद्वत्सो अनु गामपस्यद्विष्यरूपं त्रिषु योजनेषु ॥ ९ ॥
 तिस्रो मातृस्त्रीन्पितृन्विभदेकं ऊर्वस्तस्यौ नेमवं ग्लापयन्त ।
 मन्त्रयन्ते दिवो अमुषं पृष्ठे विश्वविदो वाचमविश्वविन्नाम् ॥ १० ॥ (२४)
 पञ्चारे चक्रे परिवर्तमाने यस्मिन्नातस्युर्भुवनानि विश्वा ।
 य नाद्यास्तप्यते भूरिभारः सनादेव न द्यिद्यते मनाभिः ॥ ११ ॥
 पञ्चपादं पितरं द्वादशाकृतिं दिव आहुः परे अर्थे पुरीषिणम् ।

अथेमे अन्य उपरे विचक्षणे सप्रचक्रे पडर आहुरर्मितम् ॥ १२ ॥

द्वादशारं नहि तज्जराय वर्बेति चक्रं परि द्यामृतस्य ।

आ पुत्रा अये मिथुनासो अब सप्र गतानि विंशतिश्च तस्युः ॥ १३ ॥

सनेमि चक्रमजरं वि वावृत उक्तानायां दश युक्ता वहन्ति ।

सूर्यस्य चक्षु रजसत्यावृतं यस्मिन्नातस्युर्भुवनानि विश्वा ॥ १४ ॥

स्त्रियः सतीस्तो उ मे पुंस आहुः पश्यदद्यान्वा वि चेतदन्धः ।

कवियः पुत्रः स देमा चिकेत यस्ता विजानात्म पितृष्यितासत ॥ १५ ॥

साकंजानां सप्रथमाहुरेकजं पडिद्यमा ऋषयो देवजा इति ।

तेषामिष्टानि विहितानि धाम्ना म्याचे रजन्ते विकृतानि रूपणः ॥ १६ ॥

अवः परेण पर एनावरेण पदा वत्सं विभंती गौरुदस्यात् ।

सा कद्रीची कं स्वित्थं परागात्कं स्वित्मूते नहि यूथे अस्मिन् ॥ १७ ॥

अयः परेण पितरं यो अस्य वेदावः परेण पर एनावरेण ।

कवीयमानः क इह प्र वोचहेवं मनः कुतो अधि प्रजातम् ॥ १८ ॥

ये अवाञ्चस्तां उ पराच आहुर्ये पराञ्चस्तां उ अवाच आहुः ।

इन्द्रश्च या चक्रपुः सोम तानि धुरा न युक्ता रजसो वहन्ति ॥ १९ ॥

द्वा सुपर्णा समुज्जा सखाया समानं वृक्षं परि पस्वजाते ।

तयोरन्यः पिप्पलं स्वाद्वत्पनं प्रबन्धो अभि चाकशीति ॥ २० ॥

यस्मिन्बृक्षे मध्वदः सुपर्णा निविशन्ते सुवते चाधि विश्वे ।

तस्य यदाहुः पिप्पलं स्वाद्वये तन्नोचंश्चः पितरं न वेद ॥ २१ ॥

यवा सुपर्णा अमृतस्य भक्षमनिमेपं विदधाभिस्वरन्ति ।

एना विश्वस्य भुवनस्य गोपाः स मा धीरः पाकमवा विवेश ॥ २२ ॥ (२५)

यद्गायत्रे अधि गायत्रमाहितं चिष्टुं वा चिष्टुभान्निजं दत्त ।

॥ १० ॥

यद्वा जगज्जगत्याहितं पदं य इत्तद्विदुस्ते अमृतत्वमानशुः ॥ १ ॥

गायत्रेण प्रति मिमीते अकमकेण साम चिष्टुभेन वाकम्

वाकेन वाकं द्विपदा चतुष्पदाक्षरेण मिमते सप्र चालीः ॥ २ ॥

जगता सिन्धुं दिव्यस्तभायद्रथंतरे सूर्यं पर्यपश्यत् ।
गायत्रस्य समिधस्तिस्र आहुस्ततो महा प्र रिरिचे महित्वा ॥ ३ ॥
उप ह्वये सुदुधां धेनुमेतां सुहस्तो गोधुगुत दोहदेनाम् ।
श्रेष्ठं सवं संविता साविपन्नो ऽभीष्टो घर्मस्तदु धु प्र वोचत ॥ ४ ॥
हिङ्कृण्वती वंसुपत्नी वसूनां वात्समिहन्ती मनसाभ्यागात् ।
दुहामग्निभ्यां पयो अघ्नेयं सा वर्धतां महते सौभगाय ॥ ५ ॥
गौरमीमेदभि वत्सं मिपन्नं मूर्धानं हिङ्कृणोन्मातवा उं ।
सृक्षाणं घर्ममभि वावशाना मिमाति मायुं पर्यते पयोभिः ॥ ६ ॥
अयं स शिङ्गते येन गौरमीवृता मिमाति मायुं ध्वसनावधि श्रिता ।
सा चित्तिभिर्नि हि चकार मर्त्याच्चिद्युद्भवन्ती प्रति वत्रिमौहत ॥ ७ ॥
अनद्ये तुराणां जीवमेजद्भुवं मध्य आ पस्यानाम् ।
जीवो मृतस्य चरति स्वधाभिरमर्त्यो मर्त्येना सयोनिः ॥ ८ ॥
विधुं दंष्ट्राणं संलिलस्य पृष्ठे युवानं सन्नं पलितो जंगार ।
देवस्य पश्य काथं महित्वाद्या ममार स ह्यः समान ॥ ९ ॥
य ई चकार न सो अस्य वेद य ई ददर्श हिरुगिन्नु तस्मात् ।
स मातुर्योना परिवीतो अन्तर्बहुप्रजा निर्वृतिरा विवेश ॥ १० ॥ (२६)
अपश्य गोपामनिपद्यमानमा च परो च पथिभिश्चरन्तम् ।
स सधीचीः स विधूचीर्वसान् आ वरीवर्ति भुवनेष्वन्तः ॥ ११ ॥
द्यौर्नः पिता जनिता नाभिरच बन्धुर्नो माता पृथिवी महीयम् ।
उत्तानयोश्चोऽर्योर्निर्न्तरवा पिता दुहितुर्गर्भमाधात् ॥ १२ ॥
पृष्ठामि त्वा परमन्तं पृथिव्याः पृष्ठामि वृष्णो अश्वस्य रेतः ।
पृष्ठामि विश्वस्य भुवनस्य नाभिं पृष्ठामि वाचः परमं व्योम ॥ १३ ॥
इयं वेदिः परो अन्तः पृथिव्या अयं सोमो वृष्णो अश्वस्य रेतः ।
अयं यज्ञो विश्वस्य भुवनस्य नाभिर्वेत्तायं वाचः परमं व्योम ॥ १४ ॥
न वि जानामि यदिवेदमसिं निण्यः संनद्यो मनसा चरामि ।
यदा मार्गत्रयमजा च्युतस्यादिहाचो अंघ्रुवे भागमस्याः ॥ १५ ॥

अपाङ् प्राङेति स्वधया गृभीतो ऽमर्त्यो मर्त्येना सयोनिः ।
 ता शश्वन्ता विषूचीना वियन्ता न्यर्त्यं चिक्चुर्न नि चिक्चुरन्यम् ॥१६॥
 सप्तार्धगर्भा भुवनस्य रेजो विष्णोस्तिष्ठन्ति प्रदिशा विधर्मणि ।
 ते धीतिभिर्मनसा ते विपश्चितः परिभुवः परि भवन्ति विश्वतः ॥१७॥
 चूचो अक्षरे परमे व्योमन्यस्मिन्देवा अधि विश्वे निषेदुः ।
 यस्तन्न वेद किमृचा करिष्यति य इत्तद्विदुस्ते अमी समासते ॥ १८ ॥
 चूचः पदं मार्चया कल्पयन्तो ऽर्धेर्वेन चाकूपुर्विश्वमेजत ।
 त्रिपात्रहं पुरुषं वि तष्टे तेन जीवन्ति प्रदिशश्चतस्रः ॥ १९ ॥
 सृयवसाङ्गवती हि भूया अधा वयं भगवन्तः स्याम ।
 अङ्घ्रि नृणामग्रे विश्वदानीं पिबं शुद्धमुदकमाचरन्ती ॥ २० ॥ (२७)
 गौरिर्निमाय सलिलानि तक्षत्येकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी ।
 अष्टापदी नवपदी बभूवुधी सहस्राक्षरा भुवनस्य पङ्क्तिस्
 तस्याः समुद्रा अधि वि क्षरन्ति ॥ २१ ॥
 कृष्णं नियानं हरयः सुपर्णा अपो वसाना दिवमुत्पतन्ति ।
 त आर्बवृषन्सर्दनाहतस्यादिहृतेन पृथिवीं व्यूदुः ॥ २२ ॥
 अपादेति प्रथमा पङ्क्तीनां कस्तङ्गां मित्रावरुणा चिकेत ।
 गर्भो भारं भर्त्या चिदस्या च्युतं पिपत्यनृतं नि पाति ॥ २३ ॥
 विराडाग्विराट् पृथिवी विराडन्नरिक्षं विराट् प्रजापतिः । विराणमृत्युः
 साध्यानामधिराजो बभूव तस्यं भूतं भव्यं वशे स मे भूतं भव्यं वशे
 कृणोतु ॥ २४ ॥
 शकमयै धूममारादपम्यं विषूवता पर एनाधरेण ।
 उक्षाणं पृथिमपचन्त वीरास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ॥ २५ ॥
 चयः केशिनं चतुषा वि चक्षते संवत्सरे वषत एक एवाम् ।
 विश्वमन्यो अभिचष्टे शचीभिर्घाजिरेकस्य ददृशे न रूपम् ॥ २६ ॥
 चत्वारि वाक्परिमिता पदानि तानि विदुर्ब्राह्मणा ये मनीषिणः ।
 गुहा चीणि निर्हिता नेङ्गयन्ति तुरीयं वाचो मनुष्मा वदन्ति ॥ २७ ॥

इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमाहु रथौ दिव्यः स सुपर्णो गरुत्मान् ।

एकं सद्विप्रा बहुधा वदन्त्यग्निं यमं मातरिश्वानमाहुः ॥ २६ ॥ (२६)

॥ पशुमो ऽनुवाकः ॥

॥ एकविंशः प्रपाठकः ॥

॥ नवम काण्डं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

यां कल्पयन्ति वह्नौ वधूमिव विश्वरूपां हस्तकृतां चिकित्सवः । ॥ १ ॥

सारादेत्वपं नुदाम एनाम् ॥ १ ॥

शीर्षण्वती नस्वती कर्णिनी कृत्याकृता संभृता विश्वरूपा ।

• सारादेत्वपं नुदाम एनाम् ॥ २ ॥

शूद्रकृता राजकृता स्त्रीकृता ब्रह्मभिः कृता ।

जाया पत्या नुतेव कर्तारं बन्ध्वृद्धतु ॥ ३ ॥

अनयाहमोषध्या सर्वाः कृत्या अदूदधम् ।

यां क्षेवं चक्रुयां गोषु यां वा ते पुरुषेषु ॥ ४ ॥

अघमंस्त्वघकृते शपथः शपथीयते ।

प्रत्यक्प्रतिप्रहिंरसो यथा कृत्याकृतं हनंत ॥ ५ ॥

प्रतीचीनं आङ्गिरसो ऽध्यक्षो नः पुरोहितः ।

प्रतीचीः कृत्या आकृत्यामूकृत्याकृतो जहि ॥ ६ ॥

यस्तोवाच परोहीति प्रतिकूलमुदाप्यम् ।

तं कृत्ये ऽभिनिवर्तस्व मास्मानिहो अनागसः ॥ ७ ॥

यस्ते परेषि संदधौ रथम्येव ऋभुर्धिया ।

तं गच्छ तच्च ते ऽयं नमज्जातस्ते ऽयं जनः ॥ ८ ॥

ये त्वा कुत्वालंभिरे विडला अभिचारिणः ।

शंभ्वी उदं कृत्यादूषणं प्रतिवर्त्य पुनःसरं तेन त्वा स्रपयामसि ॥ ९ ॥

यहुर्भगां प्रस्रपितां मृतवत्सामुपेयिम ।

अपैतु सर्व मत्पापं द्रविणं मोषं तिष्ठतु ॥ १० ॥ (१)

यज्ञे पितृभ्यो ददंतो यज्ञे वा नाम जगद्गुहः ।

संदेस्याऽस्तर्वसात्पापादिमा मुञ्चन्तु त्र्योपधीः ॥ ११ ॥

देवैः सात्पित्र्यान्नामग्राहान्संदेस्यादभिनिष्कृतात् ।

मुञ्चन्तु त्वा वीरुधो वीर्येण ब्रह्मण च्छुग्भिः पर्यस च्छपीणाम् ॥ १२ ॥

यथा वार्तश्चावयति भूम्या रेणुमन्तरिक्षाश्चाश्रमम् ।

एवा मत्सर्वं दुर्भूतं ब्रह्मनुत्तमपायति ॥ १३ ॥

अपं काम नानदती विनष्टा गर्दभीवं ।

कर्तृबन्धस्वेतो नुक्ता ब्रह्मणा वीर्यावता ॥ १४ ॥

अयं पन्थाः कृत्यं इति त्वा नयामो ऽभिग्रहितां प्रति त्वा प्र हिणमः ।

तेनाभि याहि भञ्जत्यनस्वतीव वाहिनी विश्वरूपा कुरुटिनी ॥ १५ ॥

पराक्ते ज्योतिरपथं ते अर्वागन्यत्रासदयना कृणुष्व ।

परेणेहि नवतिं नाप्याऽञ्जति दुर्गोः स्रोत्या मा क्षणिष्ठाः परेहि ॥ १६ ॥

वार्त इव वृक्षान्नि मृणीहि पादय मा गामश्वं पुरुषमुच्छ्रियेषाम्

कर्तृन्निवृत्येतः कृत्ये ऽप्रजास्वायं बोधय ॥ १७ ॥

यां ते वहिषि यां श्मशाने क्षेचे कृत्यां बलुगं वा निचक्षुः ।

अप्री वा त्वा गार्हपत्ये ऽभिचेरुः पाकं सन्तं धीरतरा अनागसम् ॥ १८ ॥

उपादत्तमनुबुद्धं निष्ठातं वैरं त्सायं च विदाम् कर्षम् ।

तदेतु यत् आभृतं तचाश्वं इव वि वर्ततां हन्तुं कृत्याकृतः प्रजाम् ॥ १९ ॥

स्वायसा असयः सन्ति नो गुहे विद्या ते कृत्ये यतिधा परुषि ।

उत्तिष्ठैव परेहीतो ऽज्ञाते किमिहेक्षसि ॥ २० ॥ (२)

योवास्तं कृत्ये पादौ चापि कर्त्स्यामि निर्द्वव ।

इन्द्रापी अस्सार्धतां यौ प्रजानां प्रजावती ॥ २१ ॥

सोमो राजापिपा मृदिता च भूतस्य नः पतयो मृडयन्तु ॥ २२ ॥

भवागुर्वोर्वसता पापकृते कृत्याकृते दुष्कृते विद्युतं देवहेतिम् ॥ २३ ॥

यद्येयथं द्विपदी चतुष्पदी कृत्याकृता संभृता विश्वरूपा ।

सेतोऽष्टार्पदी भूत्वा पुनः परेहि दुहने ॥ २४ ॥

अभ्यपेक्षाक्ता स्वरं कृता सर्वं भरन्ती दुरितं परेहि ।

जानीहि कृत्ये कर्तारं दुहितेवं पितरं स्वम् ॥ २५ ॥

परेहि कृत्ये मा तिष्ठो विदस्येव पदं नय ।

मृगः स मृगयुस्त्वं न त्वा निकर्तुमर्हति ॥ २६ ॥

उत हन्ति पूर्वासिनं प्रत्यादायामरं इध्वा ।

उत पूर्वस्य निम्नतो नि हन्यपरः प्रति ॥ २७ ॥

एतद्वि शृणु मे वचो ऽपेहि यत एयथं । यस्त्वा चकार तं प्रति ॥ २८ ॥

अनागोहत्या वै भीमा कृत्ये मा नो गामश्वं पुरुषं वधीः ।

यन्मयासि निहिता ततस्त्वोत्थापयामसि पणोल्लघीयसी भव ॥ २९ ॥

यदि स्य तमसावृता जालेनाभिहिता इव ।

सर्वाः संलुपेतः कृत्याः पुनः कर्त्तुं प्र हिणमसि ॥ ३० ॥

कृत्याकृतो बलगिनो ऽभिनिष्कारिणः प्रजाम् ।

मृणीहि कृत्ये मोहिषो ऽमून्कृत्याकृतो जहि ॥ ३१ ॥

यथा सूर्यो मुच्यते तमसस्परि रात्रिं जहात्युषसंश्च केतून ।

एवाहं सर्वं दुर्भूतं कर्त्तुं कृत्याकृता कृतं

हस्तीव रजो दुरितं जहामि ॥ ३२ ॥ (३)

केन पाष्णीं आभृते पूरुषस्य केन मांसं संभृतं केन गुल्फी ।

॥ २ ॥

केनाहुलीः पेशनीः केन खानि केनोच्छ्रुतौ मध्यतः कः प्रतिष्ठाम् ॥ १ ॥

कस्माच्च गुल्फावर्धरावकृण्वन्वृषीवन्ताबुध्नौ पूरुषस्य ।

जङ्गे निज्जन्त्य न्यदधुः कं स्विज्जानुनोः सन्धी क उ तच्चिकेत ॥ २ ॥

चतुष्टयं मुज्यते संहितान्तं जानुभ्यामूर्ध्वं शिथिरं कवन्धम् ।

श्रोणी यदूरु क उ तज्ज्वजान याभ्यां कुसिन्धं सुहृदं बभूव ॥ ३ ॥

कर्ति देवाः कर्तमे त आसन्त्य उरो यीवाश्चिष्युः पूरुषस्य ।

कति स्तनौ व्यंदधुः कः कफौडौ कति स्कन्धान्कति पृष्टीरचिचन ॥ ४ ॥

को अस्य बाहू समभरद्दीयं करवादिति ।

अंसौ को अस्य तदेवः कुसिन्ये अध्या दंधौ ॥ ५ ॥

कः सप्त खानि वि तंतदे शीर्षेणि कर्णाविमौ नासिके चक्षणी मुखम् ।

येषां पुरुषा विजयस्य मलानि चतुष्पादो द्विपदो यन्ति यामम् ॥ ६ ॥

हृदोर्हि जिह्वामदधात्पुरुषीमधा महीमधि शिथ्याय वाचम् ।

स आ वरीवर्ति भुवनेष्वन्तरपो वसानः क उ तच्चिकेत ॥ ७ ॥

मस्तिष्कमस्य यतमो ललार्ट ककारटिकां प्रथमो यः कपालम् ।

चित्वा चित्यं हृदोः पूरुषस्य दिवं सरोह कतमः स देवः ॥ ८ ॥

प्रियाप्रियाणि बहुला स्वप्नं संबाधतन्त्र्यः ।

आनन्दानुयो नन्दांश्च कस्माद्वहति पूरुषः ॥ ९ ॥

आतिरवर्तिर्निर्जतिः कुतो नु पुरुषे ऽमतिः ।

राडिः समृद्धिर्वृद्धिर्मतिरुदितयः कुतः ॥ १० ॥ (४)

को अस्मिन्नापो व्यंदधाद्विषूवृतः पुरुवृतः सिन्धुसृत्याय जाताः ।

तीव्रा अरुणा लोहिनीस्ताम्रधूमा ऊर्ध्वा अवाचीः पुरुषे तिरश्चीः ॥ ११ ॥

को अस्मिन्पमदधात्को मलानं च नामं च ।

गातुं को अस्मिन्कः केतुं कश्चरिचाणि पूरुषे ॥ १२ ॥

को अस्मिन्प्राणमवयत्को अप्रानं व्यानमुं ।

समानमस्मिन्को देवो ऽधि शिथ्याय पूरुषे ॥ १३ ॥

को अस्मिन्यज्ञमदधादेको देवो ऽधि पूरुषे ।

को अस्मिन्सत्यं को ऽनृतं कुतो मृत्युः कुतो ऽमृतम् ॥ १४ ॥

को अस्मिं वासः पर्यदधात्को अस्यायुं कल्पयत ।

बलं को अस्मिं प्रायच्छत्को अस्याकल्पयज्जवम् ॥ १५ ॥

केनापो अचंतनुत केनाहरकरोदुचे ।

उपसं केनाचैन्य केन सायंभवं देदे ॥ १६ ॥

को अस्मिन्नेतो न्यदधात्तन्त्रा तांयतामिति ।

मेधां को अस्मिन्नर्थाहृत्को ब्राह्मं को नृतो दधी ॥ १७ ॥

केनेमां भूमिर्मौलिं केन पर्यभवहि वम् ।

केनाभि महा पर्वतान्केन कर्माणि पूरुषः ॥ १८ ॥

केन पर्जन्यमवेति केन सोमं विचक्षणम् ।

केन यज्ञं च श्रद्धां च केनास्मिन्नहितं मनः ॥ १९ ॥

केन श्रोत्रियमाप्नोति केनेमं परमेष्ठिनम् ।

केनेममयिं पूरुषः केन संवात्सरं ममे ॥ २० ॥ (५)

ब्रह्म श्रोत्रियमाप्नोति ब्रह्मेमं परमेष्ठिनम् ।

ब्रह्मेममयिं पूरुषो ब्रह्मं संवात्सरं ममे ॥ २१ ॥

केन देवां अनु क्षियति केन देवजनीर्विशः ।

केनेदमन्यन्नक्षत्रं केन सत् क्षत्रमुच्यते ॥ २२ ॥

ब्रह्म देवां अनु क्षियति ब्रह्म देवजनीर्विशः ।

ब्रह्मेदमन्यन्नक्षत्रं ब्रह्म सत् क्षत्रमुच्यते ॥ २३ ॥

केनेयं भूमिर्विहिता केन द्यौरुत्तरा हिता ।

केनेदमूर्ध्वं तिर्यक्चान्तरिक्षं व्यचो हितम् ॥ २४ ॥

ब्रह्मणा भूमिर्विहिता ब्रह्म द्यौरुत्तरा हिता ।

ब्रह्मेदमूर्ध्वं तिर्यक्चान्तरिक्षं व्यचो हितम् ॥ २५ ॥

मूर्धानमस्य संसीव्याथर्वा हृदयं च यत् ।

मस्तिष्कादूर्ध्वः प्रेरयत्यवमानो ऽधि शीर्यतः ॥ २६ ॥

तद्वा अथर्वणः शिरो देवकोशः समुञ्चितः ।

तत्प्राणो अभि रक्षति शिरो अन्नमपो भनः ॥ २७ ॥

ऊर्ध्वो नु सृष्टाऽस्तिर्यङ्मुः सृष्टाऽः सर्वा दिशः पूरुष आ बभूवोऽ ।

पुरं यो ब्रह्मणो वेद यस्याः पूरुष उच्यते ॥ २८ ॥

यो वै तां ब्रह्मणो वेदामृतेनावृतां पुरम् ।

तस्मै ब्रह्मं च ब्राह्माश्च चक्षुः प्राणं प्रजां ददुः ॥ २९ ॥

न वै तं चक्षुर्जहाति न प्राणो जस्सः पुरा ।

पुरं यो ब्रह्मणो वेदु यस्याः पुरुष उच्यते ॥ ३० ॥
 अष्टार्चका नवद्वारा देवानां पूरयोध्या ।
 तस्यां हिरण्ययः कोशः स्वर्गो ज्योतिषावृतः ॥ ३१ ॥
 तस्मिन्हिरण्यये कोशे चरे चिम्रतिष्ठिते ।
 तस्मिन्यद्यक्षमात्मचतुर्द्वै ब्रह्मविदो विदुः ॥ ३२ ॥
 प्रभार्जमानां हरिणीं यशसा संपरीवृताम् ।
 पुरं हिरण्ययीं ब्रह्मा विवेशापरजिताम् ॥ ३३ ॥ (६)

॥ प्रथमो ऽनुवाकः ॥

३ ॥

अयं मे वरणो मणिः संपत्नक्षयणो वृषा ।
 तेना रभस्व त्वं शत्रून् मृणीहि दुरस्यतः ॥ १ ॥
 प्रैणां हृणीहि प्र भृणा रभस्व मणिस्ते अस्तु पुरस्ता पुरस्तात् ।
 अवारयन्त वरणेन देवा अभ्याचारमसुराणां श्वःश्वः ॥ २ ॥
 अयं मणिवरणो विश्वभेषजः सहस्राक्षो हरितो हिरण्ययः ।
 स ते शत्रून् धरान्वादयाति पूर्वस्तान्दभुहि ये त्वा द्विपन्ति ॥ ३ ॥
 अयं ते कृत्यां विततां पौरुषेयादयं भयात् ।
 अयं त्वा सर्वस्मात्पापाङ्करणो वारयिष्यते ॥ ४ ॥
 वरणो वारयाता अयं देवो वनस्पतिः ।
 यक्ष्मो यो अस्मिन्नाविष्टस्तमुं देवा अवीवरन् ॥ ५ ॥
 स्वप्नं सुप्त्वा यदि पर्ण्यासि पापं मृगः सृतिं यदि धावादजुष्टाम् ।
 परिक्ष्वाङ्कुनेः पापवादादयं मणिवरणो वारयिष्यते ॥ ६ ॥
 अरात्यास्त्वा निर्वीत्या अभिचारादयो भयात् ।
 मृत्योरोजीयसो वधाङ्करणो वारयिष्यते ॥ ७ ॥
 यन्मे माता यन्मे पिता भ्रातरो यच्च मे स्वा यदेनश्चकृमा वयम् ।
 ततो नो वारयिष्यते ऽयं देवो वनस्पतिः ॥ ८ ॥
 वरणेन प्रयण्णिता भ्रातृभ्या मे सर्वन्धवः ।

असूत रजो अर्षगुस्ते यन्त्वधमं तमः ॥ ९ ॥

अरिष्टो ऽहमरिष्टगुरायुष्मान्सर्वपूरुषः ।

तं मायं वरणो मणिः परि यातु दिशोर्दिशः ॥ १० ॥ (७)

अयं मे वरण उरंसि राजा देवो वनस्पतिः ।

स मे शशून्नि बाधतामिन्द्रो दस्यून्निवासुरान् ॥ ११ ॥

इमं विभर्मि वरणमायुष्मां छतशारदः ।

स मे राष्ट्रं च क्षुचं च पशूनोजंश्च मे दधत ॥ १२ ॥

यथा वातो वनस्पतीवृक्षान्भनक्त्योजंसा ।

एवा सपत्नान्मे भद्रिः पूर्वां जातौ उतापरावरणस्त्वाभि रक्षतु ॥ १३ ॥

यथा वातश्चापिश्च वृक्षान्सातो वनस्पतीन् ।

एवा सपत्नान्मे साहि पूर्वां ० ॥ १४ ॥

यथा वातेन प्रक्षीणा वृक्षाः शेरे न्यर्पिताः ।

एवा सपत्नान्स्त्वं मम प्रक्षिणीहि न्यर्पय

पूर्वां जातौ उतापरावरणस्त्वाभि रक्षतु ॥ १५ ॥

तांस्त्वं प्र छिन्धि वरण पुरा दिष्टापुरायुषः ।

य एनं पशुषु दिप्सन्ति ये चास्य राष्ट्रदिप्सवः ॥ १६ ॥

यथा सूर्यो अतिभाति यथास्मिन्तेज आहितम् ।

एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु

तेजंसा मा समुक्षतु यशंसा समनक्तु मा ॥ १७ ॥

यथा यशश्चन्द्रमस्यादित्ये च नृचक्षसि । एवा मे ० ॥ १८ ॥

यथा यशः पृथिव्यां यथासिं जातवेदसि । एवा ० ॥ १९ ॥

यथा यशः कन्यायां यथास्मिन्संभृते रथे । एवा ० ॥ २० ॥ (८)

यथा यशः सोमपीथे मधुपर्के यथा यशः । एवा ० ॥ २१ ॥

यथा यशो ऽग्निहोत्रे वधद्वारे यथा यशः । एवा ० ॥ २२ ॥

यथा यशो यजमाने यथास्मिन्यज्ञ आहितम् । एवा ० ॥ २३ ॥

यथा यशः प्रजापतौ यथास्मिन्यरमेष्टिनि । एवा ० ॥ २४ ॥

यथा देवेष्वमृतं यथैषु सत्यमाहितम् ।
 एवा मे वरुणो मणिः क्रीर्तिं भूतिं नि यच्छतु
 तेजसा मा समुक्षतु यज्ञसा समनक्तु मा ॥ २५ ॥ (९)

॥ ४ ॥ इन्द्रस्य प्रथमो रथो देवानामपरो रथो वरुणस्य तृतीय इत् ।

अहीनामप्रमा रथं स्थाणुमारदधापेत ॥ १ ॥

दर्भः शोचिस्तूरुणकमश्वस्य वारः परुषस्य वारः । रथस्य बन्धुरम् ॥ २ ॥

अव शेत् पदा जहि पूर्वेण चापरेण च ।

उदभ्रुतमिव दार्वहीनामरसं विषं वारुणम् ॥ ३ ॥

अरंघुयो निमज्जोन्मज्ज मुनरववीत् ।

उदभ्रुतमिव दार्वहीनामरसं विषं वारुणम् ॥ ४ ॥

पैदो हन्ति कसणीलं पैदः श्विचमुतासितम् ।

पैदो रथ्याः शिरः सं विभेद पृदाक्ताः ॥ ५ ॥

पैद मेहि प्रथमो ऽनु त्वा वयमेमसि ।

अहीन्यस्यतात्पथो येन स्मा वयमेमसि ॥ ६ ॥

इदं पैदो अजायतेदमस्य परयणम् ।

इमान्यवतः पदाहिभ्यो वाजिनीवतः ॥ ७ ॥

संयतं न वि प्यरद्यात् न सं यमत ।

अस्मिन् छेत्रे डावही स्त्री च पुमांश्च तावुभावंसा ॥ ८ ॥

आमासं इहाहंयी ये अन्ति ये च दूरके ।

यनेन हन्मि वृश्चिकमहिं दुरेनार्गतम् ॥ ९ ॥

अपाश्वस्येदं भेषजमुभयोः स्वजस्य च ।

इदो मे ऽहिमपायन्तमहि पैदो अस्थयत् ॥ १० ॥ (१०)

पैदस्यं मन्महे ययं स्थिरस्य स्थिरधावः ।

इमे पृथा पृदाकवः प्रदीप्यन्त आसते ॥ ११ ॥

नृशमवो नृधविषा हता इन्द्रेण वृजिणा । अपानेन्द्रो जग्निमा वयन् ॥ १२ ॥

हृतास्तिरंश्चिराजयो निषिंष्टासः पृदाकवः ।

दर्वि करिक्तं श्विन्नं दर्भेष्वंसितं जंहि ॥ १३ ॥

कैरातिका कुमारीका सका खनति भेषजम् ।

हिरण्ययीभिरभिभिर्गिरीणामुष सानुषु ॥ १४ ॥

आयमंगन्युवा भिषक्पृश्निहापराजितः ।

स वै स्वजस्य जम्भेन उभयोर्वृश्चिकस्य च ॥ १५ ॥

इन्द्रो मे ऽहिमरन्धयन्मिवश्च वरुणश्च । वातापर्जन्योभा ॥ १६ ॥

इन्द्रो मे ऽहिमरन्धयत्पृदाकुं च पृदाकम् ।

स्वजं तिरंश्चिराजिं कसणीलं दर्शोनसिम् ॥ १७ ॥

इन्द्रो जघान प्रथमं जनितारमहे तव ।

तेषामु तृह्यमाणाणां कः स्वित्तेषामसद्रसः ॥ १८ ॥

सं हि शीर्षाण्ययमं पौञ्जिष्ठ इव कवैरम् ।

सिन्धोर्मध्यं परित्य चनिजमहेर्विषम् ॥ १९ ॥

अहीनां सर्वेषां विषं परा वहन्तु सिन्धवः ।

हृतास्तिरंश्चिराजयो निषिंष्टासः पृदाकवः ॥ २० ॥ (११)

ओषधीनामहं वृणु उर्वरीरिव साधुया ।

नयाम्यवतीरिवाहे निरैतुं ते विषम् ॥ २१ ॥

यदसौ सूर्ये विषं पृश्निव्यामोषधीषु यत् ।

कान्दाविषं कनकं निरैतुं ते विषम् ॥ २२ ॥

ये अग्निजा ओषधिजा अहीनां ये अंशुजा विद्युतं आवभूवुः ।

येषां जातानि बहुधा महान्ति तेभ्यः सर्पेभ्यो नमस्ता विधेम ॥ २३ ॥

तौदी नामासि कन्या घृताची नाम वा अंसि ।

अधस्पदेन ते पदमा ददे विषद्रूपणम् ॥ २४ ॥

अङ्गादङ्गात्मा व्यावय हृदयं परि वर्जय ।

अधा विषस्य यत्तेजो ऽवाचीनं तदेतु ते ॥ २५ ॥

सारे अभूद्विषमरौहिषे विषमप्रागपि ।

अग्निर्विषमहेनिरधात्सोमो निरणयीत ।

दंष्टारमन्त्रगाद्विषमहिरमृत ॥ २६ ॥ (१२)

॥ द्वितीयो ऽनुवाकः ॥

॥ ५ ॥ इन्द्रस्यैजं स्येन्द्रस्य सह स्येन्द्रस्य बलं स्येन्द्रस्य वीर्यं स्येन्द्रस्य नृमणं
स्यं । जिष्णवे योगाय ब्रह्मयोगैर्वो युनज्मि ॥ १ ॥ इन्द्रस्यैजं । जिष्णवे
योगाय क्षत्रयोगैर्वो युनज्मि ॥ २ ॥ इन्द्रस्यैजं । जिष्णवे
योगायेन्द्रयोगैर्वो युनज्मि ॥ ३ ॥ इन्द्रस्यैजं । जिष्णवे योगाय
सोमयोगैर्वो युनज्मि ॥ ४ ॥ इन्द्रस्यैजं । जिष्णवे योगायाप्सुयो-
गैर्वो युनज्मि ॥ ५ ॥ इन्द्रस्यैजं स्येन्द्रस्य सह स्येन्द्रस्य बलं स्येन्द्रस्य
वीर्यं स्येन्द्रस्य नृमणं स्यं । जिष्णवे योगाय विश्वानि मा भूतान्युप
तिष्ठन्तु युक्ता मं आप स्य ॥ ६ ॥

अग्नेर्भाग स्यं । आपां शुक्रमामो देवीर्वर्चो अस्मासु धत्त ।

प्रजापतेर्वो धाम्नासि लोकार्यं सादये ॥ ७ ॥

इन्द्रस्य भाग स्यं । ०।० ॥ ८ ॥ सोमस्य भाग स्यं । ०।० ॥ ९ ॥

वरुणस्य भाग स्यं । ०।० ॥ १० ॥ (१३)

मित्रावरुणयोर्भाग स्यं । ०।० ॥ ११ ॥ यमस्य भाग स्यं । ०।० ॥ १२ ॥

पितॄणां भाग स्यं । ०।० ॥ १३ ॥

देवस्यं सवितुर्भाग स्यं । आपां शुक्रमामो देवीर्वर्चो अस्मासु धत्त ।

प्रजापतेर्वो धाम्नासि लोकार्यं सादये ॥ १४ ॥

यो वं आपो ऽपां भागोऽप्स्वन्तर्यजुषो देवयजनः । इदं तमतिं
सृजामि तं माभ्यवनिष्टि । तेन तमभ्यतिसृजामो योऽस्मान्हेष्टि यं
वयं हिष्मः । तं वपेयं तं स्तृषीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया मेन्या
॥ १५ ॥ यो वं आपो ऽपामूर्मिरप्स्व ०।०।०।० ॥ १६ ॥ यो वं

आपो ऽपां वस्तोऽप्स्व ०।०।०।० ॥ १७ ॥ यो वं आपो ऽपां

वृषभोऽप्स्व ०।०।०।० ॥ १८ ॥ यो वं आपो ऽपां हिरण्यग-

भोऽंस्त्व१०।०।०।० ॥ १९ ॥ यो व आपो ऽपामग्ना पृथिवि-
द्योऽंस्त्व१०।०।०।० ॥ २० ॥ (१४)

ये व आपो ऽपामग्नयो ऽप्स्व१न्तर्यजुषां देवयजनाः । इदं तानति
सृजामि तान्माभ्यवनिक्षि । तैस्तमभ्यतिमृजामो योऽंस्मान्देष्टि यं वयं
द्विष्मः । तं वधेयं तं स्तृपीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया मेव्या ॥ २१ ॥

यदवाचीनं चेहायणादनृतं किं चोदिम ।

आपो मा तस्मात्सर्वस्माद्दुरितात्पान्त्वंहसः ॥ २२ ॥

समुद्रं वः प्र हिणोमि स्वां योनिमपीतन ।

अरिष्टाः सर्वहायसो मा च नः किं चनाममत् ॥ २३ ॥

अरिमा आपो अप रिमस्मत् ।

प्रासदेनो दुरितं सुप्रतीकाः प्र दुष्वस्यं प्र मलं वहन्तु ॥ २४ ॥

विष्णोः क्रमो ऽसि सपत्नहा पृथिवीसंशितो ऽपितेजाः । पृथिवीमनु
वि क्रमे ऽहं पृथिव्यास्तं निर्भजामो योऽंस्मान्देष्टि यं वयं द्विष्मः ।

स मा जीवीतं प्राणो जहातु ॥ २५ ॥ विष्णोः क्रमो ऽसि सपत्न-

हान्तरिक्षसंशितो वायुतेजाः । अन्तरिक्षमनु वि क्रमे ऽहमन्तरिक्षात्तं
निर्भजामो ०।० ॥ २६ ॥ विष्णोः क्रमो ऽसि सपत्नहा द्यौसंशितः

सूर्यतेजाः । दिवमनु वि क्रमे ऽहं दिवस्तं ०।० ॥ २७ ॥ विष्णोः

क्रमो ऽसि सपत्नहा दिक्संशितो मनस्तेजाः । दिशो ऽनु वि क्रमे ऽहं
दिग्भ्यस्तं ०।० ॥ २८ ॥ विष्णोः क्रमो ऽसि सपत्नहा शासंशितो वा-

तंतेजाः । आशा अनु वि क्रमे ऽहमाशाभ्यस्तं ०।० ॥ २९ ॥ विष्णोः

क्रमो ऽसि सपत्नहा ऋक्संशितः सामंतेजाः । ऋचो ऽनु वि क्रमे ऽहमृ-
ग्भ्यस्तं ०।० ॥ ३० ॥ (१५) विष्णोः क्रमो ऽसि सपत्नहा यज्ञसंशितो

ब्रह्मतेजाः । यज्ञमनु वि क्रमे ऽहं यज्ञात्तं ०।० ॥ ३१ ॥ विष्णोः

क्रमो ऽसि सपत्नहोर्षधीसंशितः सोमंतेजाः । ओषधीस्तु वि क्रमे ऽह-

मोर्षधीभ्यस्तं ०।० ॥ ३२ ॥ विष्णोः क्रमो ऽसि सपत्नहापुसंशितो

वरुणतेजाः । अपो ऽनु वि क्रमे ऽहमद्यस्तं ०।० ॥ ३३ ॥ विष्णोः

यदये अद्य मिथुना शयातो यदाचस्तृष्टं जनयन्त रेभाः ।
 मन्योर्मेनसः शरव्याऽज्यते या तथा विध्य ददये यातुधानान ॥४८॥
 परा शृणीहि तपसा यातुधानान्पराये रक्षो हरसा शृणीहि ।
 पराचिंषा मृदेवां हृणीहि परामुतृपः शोशुचतः शृणीहि ॥४९॥
 अपामंस्सै वज्रं प्र हरामि चतुर्भृष्टं गीधंभिधाय विद्वान् ।
 सो अस्याङ्गानि प्र शृणानु सर्वा तन्मे देवा अनु जानन्तु विश्वे ॥५०॥ (१७)

■ द्वाविंशः प्रपाठकः ■

अरातीयोभ्रातृष्यस्य दुहादो द्विपतः शिरः । अपि वृश्चाम्योजसा ॥१॥ ॥६॥
 वर्म मर्त्यमयं मणिः फालाज्जातः करिष्यति ।
 पूर्यो मन्थेन मार्गमदसेन सह वर्चसा ॥२॥
 यत्त्वा शिक्कः परावर्धीतद्या हस्तेन वास्या ।
 आपस्त्वा तस्माज्जीवलाः पुनन्तु शुचयः शुचिम् ॥३॥
 हिरण्यस्रगयं मणिः अङ्गं युञ्जं महो दर्धत् । गृहे वसन्तु नो ऽतिथिः ॥४॥
 तस्मै घृतं सुरां मध्वन्मच्चं द्वादामहे ।
 स नः पितेव पुत्रेभ्यः श्रेयःश्रेयश्चिकित्सतु
 भूयोभूयः श्वःश्वा देवेभ्यो मणिरित्यं ॥५॥
 यमवभाङ्गहस्पतिर्मणिं फालं घृतश्रुतमुयं खदिरमोजसे ।
 तमपिः प्रत्यमुञ्चत सो अस्मै दुह आज्यं
 भूयोभूयः श्वःश्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥६॥
 यमवभाङ्गहस्पतिर्मणिं ।
 तमिन्दः प्रत्यमुञ्चतौजसे वीर्याय कं ।
 सो अस्मै बलमिहुहे भूयोभूयः ॥७॥
 यमव० । तं सोमः प्रत्यमुञ्चत महे श्रीचाय चक्षसे ।
 सो अस्मै वर्च इहुहे भूयो ॥८॥
 यमव० । तं सूर्यः प्रत्यमुञ्चत तेनेमा अजयद्विष्टः ।

सो असै भूतिमिहुहे भूयो० ॥ ९ ॥

यमवभाइहस्पतिर्मणिं फालं घृतश्रुतमुयं खदिरमोजसे ।

तं विभ्रच्चन्द्रमा मणिमसुराणां पुरो ऽजयदानवानां हिरण्ययीः ।

सो असै श्रियमिहुहे भूयो० ॥ १० ॥ (१८)

यमवभाइहस्पतिर्वाताय मणिमाशवे ।

सो असै वाजिनं दुहे भूयो० ॥ ११ ॥

यमव० । तेनेमां मणिना कृषिमश्विनावभि रक्षतः ।

स भिषग्भ्यां महो दुहे भूयो० ॥ १२ ॥

यमव० । तं विभ्रत्सविता मणिं तेनेदमजयत्स्वः ।

सो असै सूनृतां दुहे भूयो० ॥ १३ ॥

यमव० । तमापो विभ्रतीर्मणिं सदा धावन्यक्षिताः ।

स आभ्यो ऽमृतमिहुहे भूयो० ॥ १४ ॥

यमव० । तं राजा वरुणो मणिं प्रत्यमुञ्चत शंभुवम् ।

सो असै सत्यमिहुहे भूयो० ॥ १५ ॥

यमव० । तं देवा विभ्रतो मणिं सर्वाँल्लोकान्नुधाजयन् ।

स एभ्यो जितिमिहुहे भूयो० ॥ १६ ॥

यमवभाइहस्पतिर्वाताय मणिमाशवे ।

तमिमं देवता मणिं प्रत्यमुञ्चन्त शंभुवम् ।

स आभ्यो विश्वमिहुहे भूयोभूयः श्वःश्वस्तेन त्वं द्विपतो जहि ॥ १७ ॥

घृतवस्तमंबधतार्तवास्तमंबधत ।

संवत्सरस्तं बद्ध्वा सर्वं भूतं वि रक्षति ॥ १८ ॥

अन्तर्देशा अंबधत प्रदिशस्तमंबधत ।

प्रजापतिसृष्टो मणिद्विपतो मे ऽधरौ अकः ॥ १९ ॥

अथवाणो अंबधताथर्वणा अंबधत ।

तेर्मेदिनो अङ्गिरसो दस्यूनां विभिदुः पुरस्तेन त्वं द्विपतो जहि ॥ २० ॥ (१९)

तं धाता प्रत्यमुञ्चत् स भूतं प्यकल्पयत् । तेन त्वं द्विपतो जहि ॥ २१ ॥

यमबंभाङ्गहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम् ।

स मायं मणिरागंमद्रसेन सह वर्चसा ॥ २२ ॥

यमबं०। स मायं मणिरागंमत्सह गोभिरजाविभिरत्वेन प्रजया सह ॥ २३ ॥

यमबं०। स मायं मणिरागंमत्सह व्रीहियवाभ्यां महसा भूत्या सह ॥ २४ ॥

यमबं०। स मायं मणिरागंमभमधोर्धृतस्य धारया कीलालेन मणिः सह ॥ २५ ॥

यमबं०। स मायं मणिरागंमदूर्जया पर्यसा सह द्रविणेन श्रिया सह ॥ २६ ॥

यमबं०। स मायं मणिरागंमत्तेजसा त्विषा सह यशसा कीर्त्या सह ॥ २७ ॥

यमबंभाङ्गहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम् ।

स मायं मणिरागंमत्सर्वोभिर्भूतिभिः सह ॥ २८ ॥

तमिमं देवतां मणिं मत्सं ददतु पुष्टये ।

अभिर्भुं क्षत्रवर्धनं सपत्नदम्भनं मणिम् ॥ २९ ॥

ब्रह्मणा तेजसा सह प्रति मुञ्चामि मे शिवम् ।

असपत्नः सपत्नहा सपत्नान्मे ऽधरो अकः ॥ ३० ॥ (२०)

उत्तरं द्विपतो मामयं मणिः कृणोतु देवजाः ।

यस्य लोका इमे चयः पयो दुग्धमुपासते ।

स मायमधि रोहतु मणिः श्रेष्ठाय मूर्धतः ॥ ३१ ॥

यं देवाः पितरो मनुष्या उपजीवन्ति सर्वदा ।

स मायमधि रोहतु मणिः श्रेष्ठाय मूर्धतः ॥ ३२ ॥

यथा बीजमुर्वरायां कृष्टे फालेन रोहति ।

एवा मयि प्रजा पशवो ऽन्वमन् वि रोहतु ॥ ३३ ॥

यस्यै त्वा यज्ञवर्धन मणे प्रत्यमुचं शिवम् ।

तं त्वं शतदक्षिण मणे श्रेष्ठाय जिहतात् ॥ ३४ ॥

एतमिधं समाहितं जुषाणो अये प्रति हयं होमैः ।

तस्मिन्निदम सुमतिं स्वस्ति प्रजां चक्षुः पशून्तस्मिन्ने जातवेदसि

ब्रह्मणा ॥ ३५ ॥ (२१)

- ॥ ७ ॥ कस्मिन्नङ्गे तपो अस्याधि तिष्ठति कस्मिन्नङ्गे चतुर्मस्याध्याहितम् ।
 कं घृतं कं अद्यास्य तिष्ठति कस्मिन्नङ्गे सत्यमस्य प्रतिष्ठितम् ॥ १ ॥
 कस्मादङ्गादीष्यते अग्निरस्य कस्मादङ्गात्ववते मातरिष्वा ।
 कस्मादङ्गादि मिमीते ऽधि चन्द्रमा मह स्कम्भस्य मिमानो अङ्गम् ॥ २ ॥
 कस्मिन्नङ्गे तिष्ठति भूमिरस्य कस्मिन्नङ्गे तिष्ठत्यन्तरिक्षम् ।
 कस्मिन्नङ्गे तिष्ठत्याहिता द्यौः कस्मिन्नङ्गे तिष्ठत्युत्तरं दिवः ॥ ३ ॥
 ऋ१ प्रेप्सन्दीष्यत ऊर्ध्वो अग्निः ऋ१ प्रेप्सन्त्ववते मातरिष्वा ।
 यत्र प्रेप्सन्तीरभियन्त्यावृतं स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥ ४ ॥
 क्वार्धमासाः क्व यन्ति मासाः संवत्सरेण सह संविदानाः ।
 यत्र यन्त्युतवो यवार्तवा स्कम्भं तं ॥ ५ ॥
 ऋ१ प्रेप्सन्ती युवती विरूपे अहोरात्रे द्रवतः संविदाने ।
 यत्र प्रेप्सन्तीरभियन्त्याप स्कम्भं तं ॥ ६ ॥

यस्मिन्स्तब्बा प्रजापतिर्लोकान्तर्वो अधारयत् ।

स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥ ७ ॥

- यत्परममवमं यच्च मध्यमं प्रजापतिः ससृजे विश्वरूपम् ।
 कियता स्कम्भः प्र विवेश तत्र यन्न प्राविशत्क्रियत्तद्वभूव ॥ ८ ॥
 कियता स्कम्भः प्र विवेश भूतं कियद्गविष्यदुन्वाशये ऽस्य ।
 एकं यदङ्गमकृणोत्सहस्रधा कियता स्कम्भः प्र विवेश तत्र ॥ ९ ॥
 यत्र लोकाश्च कोशाश्चापो ब्रह्म जना विदुः ।
 अस्तच्च यत्र सच्चान्त स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥ १० ॥ (२२)
 यत्र तपः पराक्रम्य घृतं धारयत्युत्तरम् ।
 चृतं च यत्र अद्या चापो ब्रह्म समाहिता स्कम्भं तं ॥ ११ ॥
 यस्मिन्भूमिर्न्तरिक्षं द्यौर्यस्मिन्नध्याहिता ।
 यवाग्निश्चन्द्रमाः सूर्यो वातस्तिष्ठन्त्यार्पिता स्कम्भं तं ॥ १२ ॥
 यस्य षयस्त्रिंशद्देवा अङ्गे सर्वे समाहिताः । स्कम्भं तं ॥ १३ ॥
 यत्र चरपयः प्रथमज्ञा चृचः साम यजुर्मही ।

एकर्षिर्येस्मिन्नार्पित स्क्मभं तं ० ॥ १४ ॥

यत्रामृतं च मृत्युश्च पुरुषे ऽधिं समाहिंते ।

समुद्रो यस्य नाड्यः १ पुरुषे ऽधिं समाहिता स्क्मभं तं ० ॥ १५ ॥

यस्य चतस्रः प्रदिशो नाड्यः १ स्तिष्ठन्ति प्रयत्नाः ।

यज्ञो यत्र पराक्रान्त स्क्मभं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥ १६ ॥

ये पुरुषे ब्रह्म विदुस्ते विदुः परमेष्ठिनम् ।

यो वेद परमेष्ठिनं यश्च वेद प्रजापतिम् ।

ज्येष्ठं ये ब्राह्मणं विदुस्ते स्क्मभमनुसंविदुः ॥ १७ ॥

यस्य शिरो वैश्वानरश्चक्षुरङ्गिरसो ऽभवन् ।

अङ्गानि यस्य यातव स्क्मभं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥ १८ ॥

यस्य ब्रह्म मुखमाहुर्जिह्वा मधुकगामृत ।

विराजमृधो यस्याहु स्क्मभं तं ० ॥ १९ ॥

यस्मादृचो अपातद्युन्यज्जुयस्मादपाकषन् ।

सामानि यस्य लोमान्यथवाङ्गिरसो मुखं

स्क्मभं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥ २० ॥ (२३)

असृष्टाखां प्रतिष्ठन्तीं परममिव जनां विदुः ।

उतो मन्मन्यन्ते ऽवरे ये ते शाखामुपासन्ते ॥ २१ ॥

यत्रादित्याश्च रुद्राश्च वसवश्च समाहिताः ।

भूतं च यत्र भव्यं च सर्वं लोकाः प्रतिष्ठिता

स्क्मभं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥ २२ ॥

यस्य चयस्विंशद्देवा निधिं रक्षन्ति सर्वदा ।

निधिं तमद्य को वेद यं देवा अभिरक्षाय ॥ २३ ॥

यत्र देवा ब्रह्मविदो ब्रह्म ज्येष्ठमुपासन्ते ।

यो वि तान्बिद्यान्मन्यद्वा स ग्रहा वेदिता स्यात् ॥ २४ ॥

पुहन्तो नाम ते देवा ये ऽसतः परं जज्ञिरे ।

एकं तदङ्गं स्क्मभस्यासंदाहुः परो जनाः ॥ २५ ॥

यत्र स्तम्भः प्रजुनयन्पुराणं च्यवर्तयत् ।

एकं तदङ्गं स्तम्भस्य पुराणमनुसंविदुः ॥ २६ ॥

यस्य चयस्त्रिंशद्देवा अङ्गे गात्रा विभेजिरे ।

तान् च चयस्त्रिंशद्देवानेकै ब्रह्मविदो विदुः ॥ २७ ॥

हिरण्यगर्भं परममनन्युद्यं जना विदुः ।

स्तम्भस्तदये प्रासिञ्चद्विराणं लोके अन्तरा ॥ २८ ॥

स्तम्भे लोका स्तम्भे तपं स्तम्भे ऽध्यतमाहितम् ।

स्तम्भं त्वा वेद प्रत्यक्षमिन्द्रे सर्वं समाहितम् ॥ २९ ॥

इन्द्रे लोका इन्द्रे तप इन्द्रे ऽध्यतमाहितम् ।

इन्द्रं त्वा वेद प्रत्यक्षां स्तम्भे सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ ३० ॥ (२४)

नाम नान्ना जोहवीति पुरा सूर्यात्पुरोपसं ।

यदजः प्रथमं संवभूव स ह तत्स्वरान्यमियाय

यस्मान्नान्यत्परमस्ति भूतम् ॥ ३१ ॥

यस्य भूमिः प्रमान्तरिक्षमुतोदरम् ।

दिवं यश्चक्रे मूर्धानं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ ३२ ॥

यस्य सूर्यश्चक्षुश्चन्द्रमाश्च पुनर्णवः ।

अग्निं यश्चक्र आस्यं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ ३३ ॥

यस्य वातः प्राणापानी चक्षुरङ्गिरसो ऽभवन ।

दिगे यश्चक्रे प्रज्ञानी तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ ३४ ॥

स्तम्भो दाधार द्यावापृथिवी उभे इमे स्तम्भो दाधारोर्वर्णान्तरिक्षम् ।

स्तम्भो दाधार प्रदिग्ः पदुर्वी स्तम्भ इदं विश्वं भुवन्तमा विवेश ॥ ३५ ॥

यः अमातपसो जातो लोकान्तर्वीनसमानशे ।

सोमं यश्चक्रे केवलं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ ३६ ॥

कथं वातो नेलयति कथं न रमते मनः ।

किनापः सत्यं प्रेसन्तीनेलयन्ति कदा चन ॥ ३७ ॥

महद्यद्यं भुवन्स्य मध्ये तपंसि क्रान्तं संलिलस्य पृष्ठे ।

तस्मिं ह्यनो य उ के च देवा वृक्षस्य स्कन्धः परित इव शाखाः ॥३८॥

यस्मै हस्ताभ्यां पादाभ्यां वाचा श्रोत्रेण चक्षुषा ।

यस्मै देवाः सदा बलिं प्रयच्छन्ति विमिते ऽमितं

स्कन्धं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥ ३९ ॥

अप तस्य हतं तमो व्यावृत्तः स पाप्मनो ।

सर्वाणि तस्मिं ज्योतीषि यानि चीणिं प्रजापती ॥४०॥

यो वैतसं हिरण्यं तिष्ठन्तं सलिले वेद । स वै गुह्यः प्रजापतिः ॥४१॥

तन्वमेकं युवती विरूपे अभ्याक्रमं वयतः षण्मूलम् ।

प्रान्या तन्तूस्तिरते धत्ते अन्या नार्प वृक्षाते न गमातो अर्न्तम् ॥४२॥

तयोर्हं पन्तिर्यन्योरिव न वि जानामि यतरा परस्तात् ।

पुमानेन ह्यत्युद्धृण्वि पुमानेन द्वि जभाराधि नाके ॥ ४३ ॥

इमे ममूखा उप तस्तभुर्दिवं सामानि चक्रुस्तसराणि वातवे ॥४४॥ (२५)

यो भूतं च भव्यं च सर्वं यश्चाधितिष्ठति ।

॥ ८ ॥

स्वर्ग्यस्य च केवलं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ १ ॥

स्कन्धेनेमे विष्टभिते द्यौश्च भूमिश्च तिष्ठतः ।

स्कन्ध इदं सर्वमात्मब्रह्मण्यन्विमिषच्च यत् ॥ २ ॥

तिस्रो हं प्रजा अत्यायमायन्मयान्या अर्कमभितो ऽविशन्त ।

बृहन् तस्यो रजसो विमानो हरितो हरिणीरा विवेश ॥ ३ ॥

द्वादश प्रधयश्चक्रमेकं चीणि नभ्यानि क उ तच्चिकेत ।

तत्राहंतास्त्रीणि शतानि शङ्खवः पृष्टिश्च स्त्रीला अविचाचला ये ॥४॥

इदं संवितर्वि जानीहि पद्भ्यामा एकं एकजः ।

तस्मिन्हापित्वमिच्छन्ते य एषामेकं एकजः ॥ ५ ॥

आविः सन्निहितं गुहा जरन्नाम महत्पदम् ।

तच्चेदं सर्वमापितमेजद्राण्यतिष्ठितम् ॥ ६ ॥

एकचक्रं वर्तत एकनेमि सहस्राक्षं प्र पुरो नि पथा ।

अर्धेन विश्वं भुवनं जजान यदस्यार्धं कृतं तद्वभूव ॥ ७ ॥

पञ्चवाही बह्वयं मेपां प्रष्टयो युक्ता अनुसंवहन्ति ।

अयातमस्य दहणे न यातं परं नेदीयो ऽवरं दवीयः ॥ ८ ॥

तिर्यग्बिलश्चमस ऊर्ध्वबुधस्तस्मिन्यशो निहितं विश्वरूपम् ।

तदासत ऋषयः सप्त साकं ये अस्य गोपा महतो बभूवुः ॥ ९ ॥

या पुरस्ताद्युज्यते या च पश्चाद्या विश्वतो युज्यते या च सर्वतः ।

यया यज्ञः प्राङ् तायते तां त्वा पृष्ठामि कतमा स ऋचाम् ॥ १० ॥ (२६)

यदेजति पतति यच्च तिष्ठति प्राणदप्राणन्निमिषच्च यदुर्वत ।

तद्वाधार पृथिवीं विश्वरूपं तत्संभूय भवत्येकमेव ॥ ११ ॥

अनन्तं विततं पुरुचानन्तमन्तवच्चा समन्ते ।

ते नाकपालश्चरति विचिन्वन्निष्ठाभूतमुत भयंमस्य ॥ १२ ॥

प्रजापतिश्चरति गर्भे अन्तरहस्यमानो बहुधा वि जायते ।

अर्धेन विश्वं भुवनं जजान यदस्यार्धं कृतमः स केतुः ॥ १३ ॥

ऊर्ध्वं भरन्तमुदकं कुम्भेनैवोदहार्यम् ।

पर्यन्ति सर्वे चक्षुषा न सर्वे मनसा विदुः ॥ १४ ॥

दूरे पूर्णेन वसति दूर ऊनेन हीयते ।

महद्यष्टां भुवनस्य मध्ये तस्मै बलिं राष्ट्रभृतो भरन्ति ॥ १५ ॥

यतः सूर्य उदेत्यस्तं यच्च च गच्छति ।

तदेव मन्ये ऽहं ज्येष्ठं तदु नात्येति किं चन ॥ १६ ॥

ये अवाद् मध्यं उत वा पुराणं वेदं विद्वांसमभितो यदन्ति ।

आदित्यमेव ते परि चदन्ति सर्वे अग्निं द्वितीयं चिबृतं च हंसम् ॥ १७ ॥

सहस्राह्णं वियंतावस्य पशौ हरेर्हंसस्य पततः स्वर्गम् ।

स देवान्सवानुरस्युपदष्टं संपर्यन्याति भुवनानि विश्वा ॥ १८ ॥

सत्येनोर्ध्वस्तपति ब्रह्मणावाङ्मि पर्ययति ।

प्राणेन तिर्यग् प्राणति यस्मि ज्येष्ठमग्निं श्रितम् ॥ १९ ॥

यो वै ते विद्यादरणी याभ्यां निर्मथ्यते वसु ।

स विद्वां ज्येष्ठं मन्येत स विद्याद्वाक्षरं महत् ॥२०॥ (२७)
 अपादये समभवत्सो अये स्वपराभरत् ।
 चतुष्पाद्भूत्वा भोग्यः सर्वमादत्त भोजनम् ॥ २१ ॥
 भोग्यो भवदधो अन्नमदद्बहु ।
 यो देवमुत्तरावन्तमुपासति सनातनम् ॥ २२ ॥
 सनातनमेनमाहुस्ताद्य स्यात्पुनर्णवः ।
 अहोरात्रे प्र जायेते अन्यो अन्यस्य रूपयोः ॥ २३ ॥
 शतं सहस्रम्युतं न्यवुदमसंख्यं स्वमस्तिबिबिष्टम् ।
 तदस्य मन्यभिपश्यन्त एव तस्माद्देवो रोचत एष एतत् ॥ २४ ॥
 बालादेकमणीयस्कमुतैकं नेव दृश्यते ।
 ततः परिष्वजीयसी देवता सा मम प्रिया ॥ २५ ॥
 इयं कल्याणयज्ञरा मर्त्यस्यामृता गृहे ।
 यस्मै कृता शये स यश्चकार जजार सः ॥ २६ ॥
 त्वं स्त्री त्वं पुमानसि त्वं कुमार उत वा कुमारी ।
 त्वं जीर्णो दराडेन वञ्चसि त्वं जातो भवसि विश्वतोमुखः ॥ २७ ॥
 उत्तैषां पितात वा पुत्र एषामुत्तैषां ज्येष्ठ उत वा कनिष्ठः ।
 एको ह देवो मनसि प्रविष्टः प्रथमो जातः स उ गर्भे अन्तः ॥ २८ ॥
 पूर्णात्पूर्णमुदंचति पूर्णं पूर्णेन सिच्यते ।
 उतो तदद्य विद्याम् यतस्तत्परिपिच्यते ॥ २९ ॥
 एषा सनत्नी सनमेव जातिषा पुराणी परि सर्वे बभूव ।
 मही द्युपसो विभाती सैर्केनकेन मिषता वि चष्टे ॥३०॥ (२८)
 अविद्यं नाम देवतं अज्ञेनास्ते परीवृता ।
 तस्या रूपेणैमे वृक्षा हरिता हरितस्रजः ॥ ३१ ॥
 अन्ति सन्तं न जेहात्यन्ति सन्तं न प्रप्यति ।
 देवस्य पश्य कायं न ममार न जीर्यति ॥ ३२ ॥
 अपूर्वैरेपिता वाचस्ता वदन्ति मयाययम् ।

वदन्तीर्यं गच्छन्ति तदाहुर्भास्वरं महत् ॥ ३३ ॥

यत्र देवाश्च मनुष्याश्चारा नाभाविव श्रिताः ।

अपां त्वा पुष्यं पृच्छामि यश्च तन्मायया हितम् ॥ ३४ ॥

येभिर्वात इषितः प्रवाति ये ददते पञ्च दिशः सध्रीचीः ।

य आहुतिमत्यमन्यन्त देवा अपां नेतारः कतमे न आसन् ॥ ३५ ॥

इमामेषां पृथिवीं वस्त एको ऽन्तरिक्षं पर्येको बभूव ।

दिवमेषां ददते यो विधत्ता विश्वा आशाः प्रति रक्षन्त्येकै ॥ ३६ ॥

यो विद्यात्सूत्रं विततं यस्मिन्नोताः प्रजा इमाः ।

सूत्रं सूत्रस्य यो विद्यात्स विद्याद्भास्वरं महत् ॥ ३७ ॥

वेदाहं सूत्रं विततं यस्मिन्नोताः प्रजा इमाः ।

सूत्रं सूत्रस्याहं वेदायो यद्भास्वरं महत् ॥ ३८ ॥

यदन्तरा द्यावापृथिवी अपिरिन्द्रहन्निश्वदात्यः ।

यत्रातिष्ठन्नेकपत्नीः परस्तात्केवासीन्मातरिश्वा तदानीम् ॥ ३९ ॥

अप्स्वासीन्मातरिश्वा प्रविष्टः प्रविष्टा देवाः संलिलान्यासन् ।

बृहन् तस्यो रजसो विमानः पर्वमानो हरित आ विवेश ॥ ४० ॥

उत्तरेणेव गायत्रीममृते ऽधि वि चक्रमे ।

साक्षा ये सामं संविदुरजस्तद्दृष्टे क ॥ ४१ ॥

निवेशनः संगमनो वसूनां देव इव सविता सत्यधर्मा ।

इन्द्रो न तस्यो समरे धनानाम् ॥ ४२ ॥

पुराशरीकं नवद्वारं त्रिभिर्गुणेभिरावृतम् ।

तस्मिन्पृथगामात्मवत्तद्विदो विदुः ॥ ४३ ॥

अकामो धीरो अमृतः स्वयंभू रसेन तृप्नो न कुतश्चनोनः ।

तमेव विज्ञाच्च विभास मृत्योरात्मानं धीरमजरं युवानम् ॥ ४४ ॥ (२९)

अघायतामपि न ह्या मुखानि सपत्नेषु वज्रमर्पयेत् ।
इन्द्रेण दत्ता प्रथमा शतौदना भानृष्यमी यजमानस्य गातुः ॥ १ ॥

वेदिष्टे चर्म भवतु बर्हिर्लोमानि यानि ते ।

एषा त्वा रशनायभीक्षावा त्वयो ऽधि नृत्यतु ॥ २ ॥

बालास्ते प्रोक्षणीः सन्तु जिह्वा सं माध्वये ।

शुद्धा त्वं यज्ञिया भूत्वा दिवं प्रेहि शतौदने ॥ ३ ॥

यः शतौदनां पचति कामप्रेण स कल्पते ।

प्रीता ह्यस्य ऋत्विजः सर्वे यन्ति यथायथम् ॥ ४ ॥

स स्वर्गमा रोहति यचादस्त्रिदिवं दिवः ।

अयूपनाभिं कृत्वा यो ददाति शतौदनाम् ॥ ५ ॥

स तांस्तोकान्समाप्नोति ये दिव्या ये च पार्थिवाः ।

हिरण्यज्योतिषं कृत्वा यो ददाति शतौदनाम् ॥ ६ ॥

ये ते देवि शमितारः पक्ताये ये च ते जनाः ।

ते त्वा सर्वे गोप्स्यन्ति मैभ्यो मैषीः शतौदने ॥ ७ ॥

वसंवस्त्वा दक्षिणत उत्तरान्मरुतंस्त्वा ।

आदित्याः पश्चातोप्स्यन्ति सामिष्टोममतिं द्रव ॥ ८ ॥

देवाः पितरो मनुष्या गन्धर्वाप्सरस्तथ ये ।

ते त्वा सर्वे गोप्स्यन्ति सातिराचमतिं द्रव ॥ ९ ॥

अन्तरिक्षं दिवं भूमिमादित्यान्मरुतो दिशः ।

लोकान्स सर्वानाप्नोति यो ददाति शतौदनाम् ॥ १० ॥ (३०)

पृतं प्रोक्षन्ती सुभगा देवी देवानामिष्यति ।

पक्तामग्रे मा हिंसीदिवं प्रेहि शतौदने ॥ ११ ॥

ये देवा दिविपदो अन्तरिक्षसदश्च ये ये चेमे भूम्यामधि ।

तेभ्यस्त्वं धुक्ष्व सर्वदा क्षीरं सर्पिरणो मधु ॥ १२ ॥

यस्ते शिरो यस्ते मुखं यो कर्णो ये च ते हनू ।

आमिक्षां दुहतां दाषे क्षीरं सर्पिरणो मधु ॥ १३ ॥

यौ त ओष्ठौ ये नासिके ये शृङ्गे ये च ते ऽक्षिणी । आमिक्षां० ॥ १४ ॥

यस्ते क्रोमा यदृदयं पुरीतस्तहर्कण्डका । आमिक्षां० ॥ १५ ॥

यत्ते यकृद्ये मतंक्षे यदान्तं याश्च ते गुदाः । आमिक्षां० ॥ १६ ॥

यस्ते प्राशिर्यो वनिधुर्यो कुक्षी यच्च चर्म ते । आमिक्षां० ॥ १७ ॥

यस्ते मज्जा यदस्थि यन्मांसं यच्च लोहितम् । आमिक्षां० ॥ १८ ॥

यौ ते बाहू ये दोषणी यावंसौ या च ते ककुत् । आमिक्षां० ॥ १९ ॥

यास्ते ग्रीवा ये स्कन्धा याः पृष्ठीयाश्च पर्शवः । आमिक्षां० ॥ २० ॥ (३१)

यौ त ऊरू अंष्टीवन्तौ ये श्रोणी या च ते भुसत् । आमिक्षां० ॥ २१ ॥

यत्ते पुच्छं ये ते बाला यदूधो ये च ते स्तनाः । आमिक्षां० ॥ २२ ॥

यास्ते जङ्घा याः कुष्ठिका च्छूरा ये च ते शफाः । आमिक्षां० ॥ २३ ॥

यत्ते चर्म शतीदने यानि लोमान्यग्रे ।

आमिक्षां दुहतां दात्रे क्षीरं सर्पिर्यो मधु ॥ २४ ॥

क्रोडौ ते स्तां पुरोडाशावाज्येनाभिधारितौ ।

तौ पक्षौ देवि कृत्वा सा पक्तारं दिवं वह ॥ २५ ॥

उलूखले मुसले यश्च चर्मणि यो वा शूर्पे तरुदुलः कर्णः ।

यं वा वातौ मातरिश्वा पवंमानो ममाप्रापिष्टद्वौता सुहुतं कृणोतु ॥ २६ ॥

अपो देवीर्मधुमतीर्धृतश्रुतौ ब्रह्मणां हस्तेषु प्रपृथक्सादयामि ।

यत्काम इदमभिपिञ्चामि वो ऽहं तन्मे सर्वं सं पद्यतां

वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ २७ ॥ (३०)

॥ १० ॥

नमस्ते जायमानायै जाताया उत ते नमः ।

बालेभ्यः शफेभ्यो रूपायाग्रे ते नमः ॥ १ ॥

यो विद्यात्सम प्रवतः सम विद्यात्परावतः ।

शिरो यज्ञस्य यो विद्यात्स यज्ञां प्रति गृह्णीयात् ॥ २ ॥

वेदाहं सम प्रवतः सम वेद परावतः ।

शिरो यज्ञस्याहं वेद सोमं चास्यां विचक्षणम् ॥ ३ ॥

यया द्यौर्यया पृथिवी ययायो गुपिता इमाः ।

वशां सहसंधारां ब्रह्मणा छावदामसि ॥ ४ ॥

शतं कंसाः शतं दोग्धारः शतं गोमारी अधि पृष्ठे अस्याः ।

ये देवास्तस्यां प्राणन्ति ते वशां विदुरेकुधा ॥ ५ ॥

यज्ञमदीराक्षीरा स्वधाम्राणा महीलुंका ।

वशा पञ्जन्यपत्नी देवा अप्येति ब्रह्मणा ॥ ६ ॥

अनु त्वायिः प्राविशदनु सोमो वशे त्वा ।

ऊधस्ते भद्रे पञ्जन्यो विद्युतस्ते स्तना वशे ॥ ७ ॥

अपस्त्वं धुक्षे प्रथमा उर्वरा अर्परा वशे ।

तृतीयं राष्ट्रं धुक्षे ऽबं क्षीरं वशे त्वम् ॥ ८ ॥

यदादित्यैर्हूयमानोपातिष्ठ च्युतावरि ।

इन्द्रः सहस्रं पात्रान्त्तोमं त्वापाययद्वशे ॥ ९ ॥

यदुनूचीन्द्रमैरास्त्रं च्युभो ऽह्वयत् ।

तस्मात्ते वृत्रहा पयः क्षीरं क्रुद्धो ऽहरद्वशे ॥ १० ॥ (३३)

यत्ते क्रुद्धो धनंपतिरा क्षीरमहरद्वशे ।

इदं तदद्य नाकस्त्रिषु पात्रेषु रक्षति ॥ ११ ॥

त्रिषु पात्रेषु तं सोममा देव्यहरद्वशा ।

अथर्वा यत्र दीक्षितो बहिष्यास्तं हिरण्यये ॥ १२ ॥

सं हि सोमेनागतं समु सर्वेण पदतां ।

वशा संमुद्रमध्यं षाऊन्ध्वयैः कलिभिः सह ॥ १३ ॥

सं हि वातेनागतं समु सर्वैः पतत्रिभिः ।

वशा संमुद्रे प्रानृत्य दृष्टुः सामानि बिभ्रंती ॥ १४ ॥

सं हि सूर्येण गतं समु सर्वेण चक्षुषा ।

वशा संमुद्रमत्पार्यद्भद्रा ज्योतींषि बिभ्रंती ॥ १५ ॥

अभीवृता हिरण्येन यदतिष्ठ च्युतावरि ।

अश्वः समुद्रो भूत्वाभ्यस्तन्द्वशे त्वा ॥ १६ ॥

तद्गदाः समगच्छन्त वशा देह्यथो स्वया ।
 अथवा यत्र दीक्षितो वहिषास्त हिरण्यये ॥ ११ ॥
 वशा माता राजन्यस्य वशा माता स्वधे तवं ।
 वशाया जज्ञ आयुधं ततश्चित्तमेजायत ॥ १८ ॥
 ऊर्ध्वो बिन्दुस्त्वं चक्षुरङ्गः ककुदादधि ।
 ततस्त्वं जज्ञिषे वशे ततो होताजायत ॥ १९ ॥
 आस्रस्ते गाया अभवक्षुणिहाभ्यो बलं वशे ।
 पाजस्याजज्ञे यज्ञ स्तनेभ्यो रग्मयस्तवं ॥ २० ॥ (३४)
 ईर्माभ्यामयनं जातं सक्थिभ्यां च वशे तवं ।
 आन्तेभ्यो जज्ञिरे अत्रा उदरादधि वीरुधः ॥ २१ ॥
 यदुदरं वरुणस्यानुप्राविशथा वशे ।
 ततस्त्वा ब्रह्मोदह्यत्स हि नेत्रमवेक्ष्व ॥ २२ ॥
 सर्वे गर्भादवेपन्त जायमानादसृस्वः ।
 ससृव हि तामाहुर्वशेति ब्रह्मभिः कूपः स ह्यस्या बन्धुः ॥ २३ ॥
 युध एकः सं सृजति यो अस्या एक इदृशी ।
 तरोसि यज्ञा अभवन्तरसां चक्षुरभवद्वशा ॥ २४ ॥
 वशा यज्ञं प्रत्यगृह्णाद्वशा सूर्यमधारयत् ।
 वशायांमन्तरविशदोदनो ब्रह्मणा सह ॥ २५ ॥
 वशामेवामृतमाहुर्वशां मृत्युमुपासते ।
 वशेदं सर्वमभवद्देवा मनुष्याश्च असुराः पितरश्च ऋषयः ॥ २६ ॥
 य एवं विद्यात्स वशां प्रति गृह्णीयात् ।
 तथा हि यज्ञः सर्वपाहृहे दात्रे ऽनपस्कुत्न ॥ २७ ॥
 तिस्रो जिह्वा वरुणस्यान्तर्दीक्षत्यासनि ।
 तासां या मध्ये राजन्ति सा वशा हुप्प्रतिपहा ॥ २८ ॥
 चतुर्धा रेतो अभवद्वशायाः ।
 आपस्तुरीयममृतं तुरीयं यज्ञस्तुरीयं पशवस्तुरीयम् ॥ २९ ॥

व॒श द्यौर्व॒श पृथि॒वी व॒श विष्णुः प्र॒जाप॑तिः ।
 व॒शया दुग्ध॑मपि॒वन्ता॒ध्या वस॑वश्च ये ॥ ३० ॥
 व॒शया दुग्धं पी॒त्वा सा॒ध्या वस॑वश्च ये ।
 ते वै ब्र॒ह्मस्य॑ वि॒ष्टपि॑ पयो॑ अ॒स्या उपा॑सते ॥ ३१ ॥
 सोम॑मे॒नामेकं॑ दु॒हे घृ॒तमे॑क उपा॑सते ।
 य ए॒वं वि॒दुषे॑ व॒शं द॒दुस्ते ग॒तास्त्रि॑दिवं दि॒वः ॥ ३२ ॥
 ब्रा॒ह्मणे॒भ्यो व॒शं द॒त्त्वा सर्वा॑न्मो॒कान्तम॑श्नुते ।
 ऋ॒तं ह्य॒स्यामा॑र्पितमपि ब्र॒ह्माप्नो॑ तपः ॥ ३३ ॥
 व॒शं दे॒वा उप॑ जी॒वन्ति॑ व॒शं म॑नु॒ष्या उ॒त ।
 व॒शेदं सर्व॑मभव॒द्यावत्सू॒यो वि॒पश्य॑ति ॥ ३४ ॥ (३५)

॥ पद्मो ऽनुवाक ॥

॥ त्रयोविंशः प्रपाठकः ॥

॥ दशम काण्डं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

- ॥ १ ॥ अये जायस्वादितिनाथितेयं ब्रह्मोदन् पंचति पुत्रकामा ।
 सप्रज्ञपयो भूतकृतस्ते त्वा मन्यन्तु प्रजया सहेह ॥ १ ॥
 कृणुत धूमं वृषणः सखायो ऽद्रोघाविता वाचमर्ह ।
 अयमग्निः पृतनापाद् सुवीरो येन देवा असंहन्त दस्यून ॥ २ ॥
 अये ऽजनिष्ठा महते वीर्याय ब्रह्मोदनाय पक्तवे जातवेदः ।
 सप्रज्ञपयो भूतकृतस्ते त्वाजीजनन्नस्यै रयिं सर्ववीरं नि यच्छ ॥ ३ ॥
 समिद्धो अये समिधा समिध्यस्व विद्वान्देवाम्यज्ञिर्यो एह वंशः ।
 तेभ्यो हविः अययै जातवेद उन्नमं नाकमधि रोहयेमम् ॥ ४ ॥
 चेधा भागो निहितो यः पुरा वो देवानां पितॄणां मर्त्यानाम् ।
 अंशं जानीध्वं वि भजामि तान्बो यो देवानां स इमां पारयाति ॥ ५ ॥
 अये सहस्वानभिभूभीदसि नीचो न्युञ्ज द्विपतः सपत्नान् ।
 इयं मात्रा मीयमाना मिता च सजातास्ते बलिदतः कृणोतु ॥ ६ ॥
 साकं संजतिः पयसा सहध्युदुञ्जिनां महते वीर्याय ।
 ऊर्ध्वो नाकस्याधि रोह विष्टपे स्वर्गो लोक इति यं वदन्ति ॥ ७ ॥
 इयं मही प्रति गृह्णातु चर्म पृथिवी देवी मुमनस्यमाना ।
 अयं गच्छेत् सुकृतस्य लोकम् ॥ ८ ॥
 एतो यादाणी सयुजा युद्धि चर्मणि निर्भिध्यंशून्यजमानाय साधु ।
 अयमती नि जहि य इमां पृतन्यव ऊर्ध्वं प्रजामुद्धरन्त्युदह ॥ ९ ॥

गृहाण यावाणौ सकृतां वीर हस्त आ ते देवा यज्ञिया यज्ञमंगुः ।
 चयो वरा यतमास्त्वं वृणीषे तास्ते समृद्धीरिह राधयामि ॥ १० ॥ (१) ।
 इयं ते धीतिरिदमुं ते जनिबे गृह्णातु त्वामर्दितिः शूरपुत्रा ।
 परा पुनीहि य इमां पृतन्यवो ऽस्य रयिं सर्ववीर नि यच्छ ॥ ११ ॥
 उपश्वसे द्रुवये सीदता यूयं वि विच्यध्वं यज्ञियासस्तुयैः ।
 श्रिया समानानति सर्वान्त्स्यामाधस्पदं द्विपतस्यादयामि ॥ १२ ॥
 पोरहि नारि पुनरेहि क्षिप्रमपां त्वा गोष्ठो अच्यरुष्टाद्वराय ।
 तासां गृह्णीताद्यतमा यज्ञिया असंक्षिभाज्य धीरीतरा जहीतात् ॥ १३ ॥
 एमा अंगुर्योपितः शुभमाना उत्तिष्ठ नारि त्वमे रभस्व ।
 सुपत्नी पत्या प्रजया प्रजावत्या त्वागन्यज्ञः प्रति कुम्भं गृभाय ॥ १४ ॥
 ऊर्जो भागो निहितो यः पुरा व ऋषिप्रशिष्टाय आ भैरताः ।
 अयं यज्ञो गानुविचाथविप्रजाविदुषः पशुविदीरविद्धो अस्तु ॥ १५ ॥
 अये चरुयज्ञियस्त्वाध्यरुद्धुचिस्तपिष्ठस्तपमा तपनम् ।
 आप्रिया देवा अभिसंगत्वं भागमिमं तपिष्ठा ऋतुभिस्तपन्तु ॥ १६ ॥
 शुद्धाः पूता योषितो यज्ञिया इमा आपश्चरुमव मपन्तु शुभाः ।
 अर्दुः प्रजां बहुलां पशून् पक्कादनस्य सकृतामेतु लोकम् ॥ १७ ॥
 ब्रह्मणा शुद्धा उत पूता धृतेन् सोमस्यांगवस्तण्डुला यज्ञिया इमे ।
 अपः प्र विंशत प्रति गृह्णातु वञ्चरिमं पक्का सकृतामेत लोकम् ॥ १८ ॥
 उरुः प्रयस्व महता महिम्ना सहस्रपृष्ठः सुकृतस्य लोक ।
 पितामहाः पितरः प्रजोपजाहं पक्का पञ्चदशस्ते अस्मि ॥ १९ ॥
 सहस्रपृष्ठः शतधारे अक्षितो ब्रह्मादनो देवानः स्वर्गः ।
 अमृत् आ दधामि प्रजया रेपयनाबलिहाराय मृदतान्मयमेव ॥ २० ॥ (२)
 उदेहि वेदि प्रजया वर्धयिनां नुदस्व रक्षाः प्रतरं धेयेनाम् ।
 श्रिया समानानति सर्वान्त्स्यामाधस्पदं द्विपतस्यादयामि ॥ २१ ॥
 अभ्यावर्तस्व पशुभिः सहैनां मृत्युदेनां देवताभिः सहैधि ।
 मा त्वा प्रापेद्वपचो माभिचारः स्वे द्यौं अनमीवा चि राज ॥ २२ ॥

ऋतेन तदा मनसा हितैषा ब्रह्मादीनस्य विहिता वेदित्वे ।
 अंसधीं शुद्धामुपं धेहि नारि तच्चौदनं सादय देवानाम् ॥ २३ ॥
 अदितेर्हस्तां सुचमेतां द्वितीयां सप्तऋषयो भूतकृतो यामकृत्स्न ।
 सप्त गात्राणि विदुष्योदनस्य दर्विवेद्यामर्घ्येन चिनोतु ॥ २४ ॥
 शृतं त्वा हव्यमुपं सीदन्तु देवा निःसृष्यायेः पुनरेनान्न सीद ।
 सोमेन पूतो जठरे सीद ब्रह्मणामार्षेयास्ते मा रिपत्राशितारः ॥ २५ ॥
 सोमं राजन्संज्ञानमा वपेभ्यः सुब्राह्मणा यतमे त्वोपसीदन् ।
 ऋषीनार्षेयास्तपसो ऽधि जातान्ब्रह्मादीने सुहवा जोहवीमि ॥ २६ ॥
 शुद्धाः पूता योषितो यज्ञिया इमा ब्रह्मणां हस्तेषु प्रपृथक्सादयामि ।
 यत्काम इदमभिषिञ्चामि वो ऽहमिन्द्रो मरुत्वान्त दंदादितं मे ॥ २७ ॥
 इदं मे ज्योतिरमृतं हिरण्यं पक्वं क्षेत्रात्कामदुषा म एषा ।
 इदं धनं नि दधे ब्राह्मणेषु कृत्स्ने पन्थां पितृषु यः स्वर्गः ॥ २८ ॥
 अग्नी तुषाना वप जातवेदसि परः कन्नूको अपं मृहडि दूरम् ।
 एतं शुश्रुम गृहराजस्य भागमर्थो विद्म निर्वृतेर्भागधेयम् ॥ २९ ॥
 श्राम्यतः पर्वतो विद्धि मुच्यतः पन्थां स्वर्गमधि रोहयैनम् ।
 येन रोहात्परमापद्य यद्वयं उत्तमं नाकं परमं व्योम ॥ ३० ॥ (३)
 बभेर्ध्वयो मुखमेतद्वि मृहद्याज्याय लोकं कृणुहि प्रविद्वान् ।
 घृतेन गात्रानु सर्वा वि मृहडि कृत्स्ने पन्थां पितृषु यः स्वर्गः ॥ ३१ ॥
 बभे रक्षः समदमा वपेभ्यो ऽब्राह्मणा यतमे त्वोपसीदन् ।
 पुरीषिणः प्रथमानाः पुरस्तादार्षेयास्ते मा रिपत्राशितारः ॥ ३२ ॥
 सार्षेयेषु नि दध ओदनं त्वा नानार्षेयाणामप्यस्त्यत्र ।
 क्षपिमे गोप्ता मरुतश्च सर्वे विश्वे देवा अभि रक्षन्तु पक्वम् ॥ ३३ ॥
 यज्ञं दुहानं सत्मित्प्रपीनं पुमांसं धेनुं सदं रयीणाम् ।
 मज्जामृतत्वमृत दीर्घमायू रायश्च पोषिरूपं त्वा सदेम ॥ ३४ ॥
 वृषभो ऽसि स्वर्गं ऋषीनार्षेयान्ब्रह्म ।
 सुकृतां लोके सीद तत्र नी संस्कृतम् ॥ ३५ ॥

समाचिनुष्वानुसंप्रयास्ये पयः कल्पय देवयानान् ।
 एतैः सुकृतैर्नु गच्छेम यज्ञं नाके तिष्ठन्तमग्निं सप्ररम्भौ ॥ ३६ ॥
 येन देवा ज्योतिषा द्यामुदारयन्वक्षीदन् पक्वा सुकृतस्य लोकम् ।
 तेन गेष्म सुकृतस्य लोकं स्वरारोहन्तो अभि नाकमुत्तमम् ॥ ३७ ॥ (४)

भवांशवौ मृदतं माभि यातं भूतपती पशुपती नमो वाम् । ॥ २ ॥
 प्रतिहितामार्यतां मा वि स्राष्टं मा नो हिंसिष्टं द्विपदो मा चतुष्पदः ॥ १ ॥
 शुने क्रोष्टे मा शरीराणि कर्तमलिक्रवेभ्यो गृध्रेभ्यो ये च कृष्णा अविषवः ।
 मक्षिकास्ते पशुपते वयांसि ते विधसे मा विदन्त ॥ २ ॥

क्रन्दाय ते प्राणाय याश्च ते भव रोषयः ।

नमस्ते रुद्र कृणमः सहस्राक्षायामत्यं ॥ ३ ॥

पुरस्तात्ते नमः कृणमः उत्तरादधरादुत ।

अभीवर्गाहिवस्पर्यन्तरिक्षाय ते नमः ॥ ४ ॥

मुखाय ते पशुपते यानि चक्षूषि ते भव ।

तव चे रूपाय संहर्षे प्रतीचीनाय ते नमः ॥ ५ ॥

अङ्गेभ्यस्त उदराय जिह्वाया आस्याय ते ।

द्वयो गन्धाय ते नमः ॥ ६ ॥

अस्त्रा नीलशिखरदेन सहस्राक्षेण वाजिना ।

रुद्रेणार्धकघातिना तेन मा समरामहि ॥ ७ ॥

स नो भवः परि वृणक्तु विश्वत आपं इवापिः परि वृणक्तु नो भवः ।

मा नो ऽभि मांस्तु नमो अस्त्वसि ॥ ८ ॥

चतुर्नमो अष्टकृत्वो भवाय दश कृत्वः पशुपते नमस्ते ।

तवेमे पञ्च पशवो विभक्ता गावो अश्वाः पुरुषा अजावयवः ॥ ९ ॥

तव चतस्रः प्रदिशस्तव द्यास्तव पृथिवी तवेदमुप्योर्वन्तरिक्षम् ।

तवेदं सर्वमात्मचक्षत्राण्यृषिबीमनुं ॥ १० ॥ (५)

उरुः कोशो वसुधानस्तवायं यस्मिन्निमा विश्वा भुव्नान्यन्तः ।

स नो मृड पशुपते नमस्ते परः क्रोधारो अभिभाः श्वानः परो
यन्त्वघरुदो विकेय्यः ॥ ११ ॥

धनुर्विभर्षि हरितं हिरण्ययं सहस्रमिं शतवधं शिखरिडन् ।

सदस्येषु श्वरति देवहेतिस्तस्यै नमो यतमस्यां दिशीऽतः ॥ १२ ॥

योऽभियातो निलयते त्वां रुद्र निचिकीर्षति ।

पश्चादनुप्रयुङ्क्ते तं विद्वस्य पदनीरिव ॥ १३ ॥

भवारुद्रो सयुजा संविदानाबुभावुयौ चरतो वीर्याय ।

ताभ्यां नमो यतमस्यां दिशीऽतः ॥ १४ ॥

नमस्ते अस्वायते नमो अस्तु परायते ।

नमस्ते रुद्र तिष्ठत आसीनायोत ते नमः ॥ १५ ॥

नमः सायं नमः प्रातर्नमो रात्र्या नमो दिवा ।

भवाय च शर्वाय चोभाभ्यामकरं नमः ॥ १६ ॥

सहस्राक्षमतिपयं पुरस्तादुद्रमस्यन्तं बहुधा विपश्चितम् ।

मोषाराम जिह्वेयमानम् ॥ १७ ॥

ग्यावाश्वं कृष्णमसितं मृणन्तं भीमं रथं केशिनः प्रादयन्तम् ।

पूर्वं प्रतीमो नमो अस्त्वस्यै ॥ १८ ॥

मा नो ऽभि सा मृत्यं देवहेति मा नः क्रुधः पशुपते नमस्ते ।

अन्यत्रासहिष्यां शाखां वि धूनु ॥ १९ ॥

मा नो हिंसीरधि नो ब्रूहि परि णो वृद्धि मा क्रुधः ।

मा त्वया समरामहि ॥ २० ॥ (६)

मा नो गोषु पुरुषेषु मा गृधो नो अजाविषु ।

अन्यत्रोय वि वर्तय पियारूणां प्रजां जंहि ॥ २१ ॥

यस्य तक्ता कार्सिका हेतिरक्रमश्वस्येव वृषणः क्रन्द एति ।

अभिपूर्वं निरणयते नमो अस्त्वस्यै ॥ २२ ॥

योऽनतरिक्षे तिष्ठति विष्टभितो ऽयं जनः प्रमृणन्देवपीयून् ।

तस्यै नमो दशभिः शक्रीभिः ॥ २३ ॥

तुभ्यंमारुण्याः पशवो मृगा वने हिता हंसाः सुप्रेणाः शकुना वयांसि ।
तव यक्षं पशुपते अस्व पन्तस्तुभ्यं क्षरन्ति दिव्या आपो वृधे ॥ २४ ॥
शिशुमारा अजगराः पुरीकया जघा मत्स्या रजसा येभ्यो अस्थंसि ।
न ते दूरं न परिष्ठास्ति ते भव सद्यः सर्वां परि पश्यसि भूमिं
पूर्वस्मादस्युत्तरस्मिन्समुद्रे ॥ २५ ॥

मा नो रुद्र तक्रना मा विषेण मा नः सं स्रा दिव्येनाग्निना ।
अन्यत्रास्मद्विद्युतं पातयैताम् ॥ २६ ॥
भवो दिवो भव ईशे पृथिव्या भव आ पंप्र उर्वे पन्तरिक्षम् ।
तस्यै नमो यतमस्यां दिशीऽतः ॥ २७ ॥

भवं राजन्यजमानाय मृड पशूनां हि पशुपतिर्वभूयं ।
यः अर्धधाति सन्ति देवा इति चतुष्पदे विपदे ऽस्य मृड ॥ २८ ॥
मा नो महान्तमुत मा नो अभर्कं मा नो वहन्तमुत मा नो वक्ष्यतः ।
मा नो हिंसीः पितरं मातरं च स्वां तवै रुद्र मा रीरियो नः ॥ २९ ॥

रुद्रस्यैलवकारेभ्यो ऽसंसृक्तगिलेभ्यः ।

इदं महास्येभ्यः श्वभ्यो अकरं नमः ॥ ३० ॥

नमस्ते घोषिलीभ्यो नमस्ते केशिनीभ्यः ।

नमो नमस्कृताभ्यो नमः संभुञ्जतीभ्यः ।

नमस्ते देव सेनाभ्यः स्वस्ति नो अभयं च नः ॥ ३१ ॥ (७)

॥ प्रथमो ऽनुवाकः ॥

(१) तस्यादूनस्य बृहस्पतिः शिरो ब्रह्म मुखम् ॥ १ ॥ द्यावापृ- ॥ ३ ॥
थिवीः श्रोत्रं सूर्याचन्द्रमसावदिणी सप्तचक्षुषयः प्राणायानाः ॥ २ ॥
चक्षुर्मुखं कामं उलूलंलम् ॥ ३ ॥ दितिः शूर्पमदितिः शूर्पग्राही
वातो ऽपाविनक् ॥ ४ ॥ अश्वः कणा गावंस्तण्डुला मृगकानुपाः
॥ ५ ॥ कघं फलीकरणाः शरो ऽभ्रम् ॥ ६ ॥ श्याममयो ऽभ्य मांसानि
लोहितमस्य लोहितम् ॥ ७ ॥ अपु भस् हजिं वणः पुष्करमस्य

गन्धः ॥८॥ सलः पात्रं स्फुट्यावंसावीधे अन्नूक्ये ॥९॥ आन्वाणि
जुषवो गुदा वरवाः ॥१०॥ इयमेव पृथिवी कुम्भी भवति राध्यमा-
नस्यौदनस्य द्यौरपिधानम् ॥११॥ सीताः पशवः सिकता ज्व-
ध्यम् ॥१२॥ अतं हस्तावनेजनं कुल्योपसेचनम् ॥१३॥ अचा
कुम्भ्यधिहिताविज्येन प्रेषिता ॥१४॥ ब्रह्मणा परिगृहीता साम्रा
पर्युढा ॥१५॥ बृहदायवनं रयन्तरं दर्विः ॥१६॥ अतवः पक्षारं
आर्तवाः समिन्धते ॥१७॥ चरुं पञ्चबिलमुखं घर्मोऽभीन्धे ॥१८॥

ओदनेन यज्ञवतः सर्वे लोकाः समार्याः ॥१९॥

यस्मिन्समुद्रो द्यौर्भूमिस्त्रयोऽवरपरं ध्रिताः ॥२०॥

यस्य देवा अकल्पन्तोद्विष्टे पडंशीतयः ॥२१॥

तं तौदनस्य पृष्ठामि यो अस्य महिमा महान् ॥२२॥

स य ओदनस्य महिमानं विद्यात् ॥२३॥ नात्य इति ब्रूयाच्चानु-
पसेचन इति नेदं च किं चेति ॥२४॥ यावद्वाताभिर्मनस्येत तन्नाति
वदेत् ॥२५॥ ब्रह्मवादिनो वदन्ति पराञ्चमोदनं प्राशीः प्रत्य-
ञ्चाऽमिति ॥२६॥ त्वमोदनं प्राशीऽस्त्वामोदनाऽ इति ॥२७॥
पराञ्चं चैनं प्राशीः प्राणास्त्वा हास्यन्तीत्येनमाह ॥२८॥ प्रत्यञ्चं
चैनं प्राशीरपानास्त्वा हास्यन्तीत्येनमाह ॥२९॥ नैवाहमोदनं न
मामोदनः ॥३०॥ ओदन एवोदनं प्राशीत् ॥३१॥ (८)

(२) ततश्चिनमन्येनं शीर्णा प्राशीर्येनं चितं पूर्वं अर्पयः प्रार्थन ।
ज्येष्ठतस्तं प्रजा मरिष्यतीत्येनमाह । तं वा अहं नावाञ्चं न पराञ्चं न
प्रत्यञ्चम् । बृहस्पतिना शीर्णा । तेनैतं प्राशिपं तेनैतमजीगमम् ।
एष वा ओदनः सर्वोद्गुः सर्वपरुः सर्वतनूः । सर्वोद्गु एव सर्वपरुः
सर्वतनूः स भवति य एयं वेदं ॥३२॥ ततश्चिनमन्याभ्यां ओषाभ्यां
प्राशीयोभ्यां चितं पूर्वं अर्पयः प्रार्थन । वृषिणे भविष्यसीत्येनमाह ।
तं वा । द्यावापृथिवीभ्यां ओषाभ्याम् । ताभ्यामेनं प्राशिपं ताभ्या-

मेतमजीगमम् । एष वा० । ० ॥ ३३ ॥ ततश्चैनमन्याभ्यामक्षीभ्यां
 प्राशीयोभ्यां चैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नन् । अन्यो भविष्यतीत्येनमाह । तं
 वा० । सूर्याचन्द्रमसाभ्यामक्षीभ्याम् । ताभ्यामेन० । ० । ० ॥ ३४ ॥
 ततश्चैनमन्येन सुखेन प्राशीर्येन चैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नन् । सुखतस्ते
 प्रजा मरिष्यतीत्येनमाह । तं वा० । ब्रह्मणा सुखेन । तेनैनं प्राशिषं
 तेनैनमजीगमम् । एष वा० । ० ॥ ३५ ॥ ततश्चैनमन्यया जिह्या प्रा-
 शीर्यया चैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नन् । जिह्या ते मरिष्यतीत्येनमाह । तं
 वा० । अपेर्जिह्या । तयैनं प्राशिषं तयैनमजीगमम् । एष वा० । ०
 ॥ ३६ ॥ ततश्चैनमन्येदेनैः प्राशीर्येष्टैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नन् । दन्तास्ते
 शस्यन्तीत्येनमाह । तं वा० । क्षुत्तुभिदेनैः । तेनैनं प्राशिषं तेनैनम-
 जीगमम् । एष वा० । ० ॥ ३७ ॥ ततश्चैनमन्यैः प्राणापानैः प्रा-
 शीर्येष्टैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नन् । प्राणापानास्त्वा हास्यन्तीत्येनमाह ।
 तं वा० । सप्रक्षुपिभिः प्राणापानैः । तेनैनं० । ० । ० ॥ ३८ ॥ ततश्चै-
 नमन्येन व्यचंसा प्राशीर्येन चैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नन् । राजयस्मस्त्वा
 हनिष्यतीत्येनमाह । तं वा० । अन्तरिक्षेण व्यचंसा । तेनैनं प्राशिषं
 तेनैनमजीगमम् । एष वा० । ० ॥ ३९ ॥ ततश्चैनमन्येन पृथेन प्रा-
 शीर्येन चैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नन् । विद्युत्त्वा हनिष्यतीत्येनमाह । तं
 वा० । दिवा पृथेन । तेनैनं० । ० । ० ॥ ४० ॥ ततश्चैनमन्येनोदरेण प्रा-
 शीर्येन चैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नन् । कृष्या न रात्स्यसीत्येनमाह । तं वा० ।
 पृषिष्योदरेण । तेनैनं० । ० । ० ॥ ४१ ॥ ततश्चैनमन्येनोदरेण प्राशीर्येन
 चैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नन् । उदरदारस्त्वा हनिष्यतीत्येनमाह । तं वा० ।
 सत्येनोदरेण । तेनैनं० । ० । ० ॥ ४२ ॥ ततश्चैनमन्येन वस्तिना प्रा-
 शीर्येन चैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नन् । अस्तु मरिष्यतीत्येनमाह । तं वा० ।
 समुद्रेण वस्तिना । तेनैनं० । ० । ० ॥ ४३ ॥ ततश्चैनमन्याभ्यामूरुभ्यां
 प्राशीयोभ्यां चैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नन् । ऊरु ते मरिष्यत इत्येनमाह ।
 तं वा० । मित्रावरुणयोरूरुभ्याम् । ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनम-

जीगमम् । एष वा० । ० ॥ ४४ ॥ ततश्चैनमन्याभ्यामधीवद्वां प्रा-
 शीर्याभ्यां चेतं पूर्वं ऋषयः प्रार्थन् । सामो भविष्यसीत्येनमाह । तं
 वा० । त्वष्टुरधीवद्वां । ताभ्यामेनं० । ० । ० ॥ ४५ ॥ ततश्चैनमन्या-
 भ्यां पादाभ्यां प्राशीर्याभ्यां चेतं पूर्वं ऋषयः प्रार्थन् । बहुचारी भवि-
 ष्यसीत्येनमाह । तं वा० । अश्विनोः पादाभ्याम् । ताभ्यामेनं० । ० । ०
 ॥ ४६ ॥ ततश्चैनमन्याभ्यां प्रपदाभ्यां प्राशीर्याभ्यां चेतं पूर्वं ऋषयः
 प्रार्थन् । सर्पस्त्वा हनिष्यसीत्येनमाह । तं वा० । सवितुः प्रपदाभ्याम् ।
 ताभ्यामेनं० । ० । ० ॥ ४७ ॥ ततश्चैनमन्याभ्यां हस्ताभ्यां प्राशीर्या-
 भ्यां चेतं पूर्वं ऋषयः प्रार्थन् । ब्राह्मणं हनिष्यसीत्येनमाह । तं वा० ।
 चतस्य हस्ताभ्याम् । ताभ्यामेनं० । ० । ० ॥ ४८ ॥ ततश्चैनमन्या
 प्रतिष्ठया प्राशीर्या चेतं पूर्वं ऋषयः प्रार्थन् । अप्रतिष्ठानोऽनाय-
 तनो मरिष्यसीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्च न पराञ्च न प्रत्यञ्चम् ।
 सत्ये प्रतिष्ठाय । तयैनं प्राशिपं तयैनमजीगमम् । एष वा ओदनः
 सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः । सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति
 य एवं वेद ॥ ४९ ॥ (९)

(३) एतद्वै ब्रह्मस्य विष्टपं यदोदनः ॥ ५० ॥ ब्रह्मलोको भवति
 ब्रह्मस्य विष्टपिं त्रयते य एवं वेद ॥ ५१ ॥ एतस्माद्वा ओदनात्त्रय-
 स्त्रिंशत् लोकाब्जिरमिमीत प्रजापतिः ॥ ५२ ॥ तेषां प्रज्ञानाय यज्ञ-
 मंसृजत ॥ ५३ ॥ स य एवं विदुषं उपद्रष्टा भवति प्राणं रुणद्धि
 ॥ ५४ ॥ न च प्राणं रुणद्धि सर्वज्यानि जीयते ॥ ५५ ॥ न च सर्व-
 ज्यानि जीयते पुरेन जस्सः प्राणो जहाति ॥ ५६ ॥ (१०)

। ४ ॥ प्राणाय नमो यस्य सर्वमिदं वज्रं ।

यो भूतः सर्वस्येश्वरो यस्मिन्सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ १ ॥

नमस्ते प्राण क्रन्दाय नमस्ते स्तनयित्तवे ।

नमस्ते प्राण विद्युते नमस्ते प्राण वर्धते ॥ २ ॥

यत्प्राण स्तनयितुर्नाभिकन्दत्योषधीः ।

प्र वीयन्ते गर्भान्दधते ऽथो बह्वीर्वि जायन्ते ॥ ३ ॥

यत्प्राण कृतावर्गते ऽभिकन्दत्योषधीः ।

सर्वे तदा प्र मोदन्ते यत्किं च भूस्यामधि ॥ ४ ॥

यदा प्राणो अभ्यवर्षीद्वर्षेण पृथिवीं महीम् ।

पशवस्तत्र मोदन्ते महो वै नो भविष्यति ॥ ५ ॥

अभिवृष्टा ओषधयः प्राणेन समवादिन् ।

आयुर्वै नः प्रातीतरः सर्वा नः सुरभीरकः ॥ ६ ॥

नमस्ते अस्त्वायते नमो अस्तु परायते ।

नमस्ते प्राण तिष्ठत आसीनायोत ते नमः ॥ ७ ॥

नमस्ते प्राण प्राणत्रे नमो अस्त्वपानते ।

पराचीनाय ते नमः प्रतीचीनाय ते नमः सर्वस्मै त इदं नमः ॥ ८ ॥

या ते प्राण प्रिया तनूर्यो ते प्राण प्रेयसी ।

अथो यद्वेयजं तव तस्य नो धेहि जीवसे ॥ ९ ॥

प्राणः प्रजा अनुं वस्ते पिता पुत्रमिव प्रियम् ।

प्राणो ह सर्वस्येश्वरो यच्च प्राणति यच्च न ॥ १० ॥ (११)

प्राणो मृत्युः प्राणस्तृप्ता प्राणं देवा उपासते ।

प्राणो ह सत्यवादिनमुत्तमे लोक आ दधत् ॥ ११ ॥

प्राणो विराट् प्राणो देष्टी प्राणं सर्वं उपासते ।

प्राणो ह सूर्यश्चन्द्रमाः प्राणमाहुः प्रजापतिम् ॥ १२ ॥

प्राणापानौ ग्रीहियवावन्नदान्प्राण उच्यते ।

यवै ह प्राण आहिंता ऽपानो ग्रीहिरुच्यते ॥ १३ ॥

अपानति प्राणति पुरुषो गर्भे अन्तरा ।

यदा त्वं प्राण जिघ्रस्यस्य स जायते पुनः ॥ १४ ॥

प्राणमाहुर्मातरिश्वाणं वार्तो ह प्राण उच्यते ।

प्राणे हं भूतं भव्यं च प्राणे सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ १५ ॥

आथर्वणीराङ्गिरसीदेवीर्मेनुष्यजा उत ।

ओषधयः प्र जायन्ते यदा त्वं प्राणं जिह्वसि ॥ १६ ॥

यदा प्राणो अभ्यवर्षीद्विर्षेणं पृथिवीं महीम् ।

ओषधयः प्र जायन्ते ऽथो याः काश्च वीरुधः ॥ १७ ॥

यस्ते प्राणेदं वेद् यस्मिंश्चासि प्रतिष्ठितः ।

सर्वे तस्मै बलिं हरानमुष्मिंस्तोक उद्धमे ॥ १८ ॥

यथा प्राण बलिद्वतस्तुभ्यं सर्वाः प्रजा इमाः ।

एवा तस्मै बलिं हरान्यस्त्वा शृण्वन्तुश्रवः ॥ १९ ॥

अन्तर्गर्भश्चरति देवतास्वाभूतो भूतः स उ जायते पुनः ।

स भूतो भव्यं भविष्यत्पिता पुनं प्र विवेश शचीभिः ॥ २० ॥ (१२)

एकं पादं नोत्खिदति सलिलाङ्गं स उच्चरन् ।

यदङ्गं स तमुत्खिदेन्नैवाद्य न श्वः स्यात्

न राज्ञी नाहः स्यान्न ध्युच्छेत्कदा चन ॥ २१ ॥

अष्टाचक्रं वर्तत एकनेमि सहस्राक्षं प्र पुरो नि पश्चा ।

अर्धेन विश्वं भुवं जजान यदस्यार्धं कृतमः स केतुः ॥ २२ ॥

यो अस्य विश्वजन्मन ईशे विश्वस्य चेष्टतः ।

अन्येषु द्वाप्रधन्वने तस्मै प्राणं नमो ऽस्तु ते ॥ २३ ॥

यो अस्य सर्वजन्मन ईशे सर्वस्य चेष्टतः ।

अतन्द्रो ब्रह्मणा धीरः प्राणो मानुं तिष्ठतु ॥ २४ ॥

ऊर्ध्वः सुप्रेषु जागार ननु तिर्यङ्गि पद्यते ।

न सुप्रमस्य सुप्रेष्वनु गुप्याव कश्चन ॥ २५ ॥

प्राणं मा मत्पयोवृतो न मदन्यो भविष्यति ।

अपां गर्भमिव जीवसे प्राणं बभ्रामि त्वा मयि ॥ २६ ॥ (१३)

ब्रह्मचारीणंश्चरति रोदसी उभे तस्मिन्देवाः समनसो भवन्ति । ॥ ५ ॥

स दाधार पृथिवीं दिवं च स आचार्यं तपसा पिपति ॥ १ ॥

ब्रह्मचारिणं पितरो देवजनाः पृथग्देवा अनुसंयन्ति सर्वे ।

गन्धर्वा एनमवायन्त्रयस्त्रिंशन्निशताः षट्सहस्राः

सर्वाण्यस्त देवास्तपसा पिपति ॥ २ ॥

आचार्य उपनयमानो ब्रह्मचारिणं कृणुते गर्भमन्तः ।

तं रात्रीस्तिस्र उदरे विभर्ति तं जातं द्रष्टुमभिसंयन्ति देवाः ॥ ३ ॥

इयं समित्पृथिवी द्यौर्द्वितीयोतान्तरिक्षं समिधा पृणति ।

ब्रह्मचारी समिधा मेखलया श्रमेण लोकांस्तपसा पिपति ॥ ४ ॥

पूर्वो जातो ब्रह्मणो ब्रह्मचारी धर्मं वसानस्तपसोदतिष्ठत् ।

तस्माज्जातं ब्राह्मणं ब्रह्म ज्येष्ठं देवाश्च सर्वे अमृतेन साकम् ॥ ५ ॥

ब्रह्मचार्येति समिधा समिद्धः कार्णं वसानो दीक्षितो दीर्घमश्रुः ।

स सद्य एति पूर्वस्यादुत्तरं समुद्रं लोकान्संगृभ्य मुहुराचरिक्त ॥ ६ ॥

ब्रह्मचारी जनयन्ब्रह्मापो लोकं प्रजापतिं परमेष्ठिनं विराजम् ।

गर्भो भूत्वामृतस्य योनाविन्द्रो ह भूत्वासुरांस्ततर्ह ॥ ७ ॥

आचार्यस्ततश्च नभसी उभे इमे उर्वी गर्भारि पृथिवीं दिवं च ।

ते रक्षति तपसा ब्रह्मचारी तस्मिन्देवाः समनसो भवन्ति ॥ ८ ॥

इमां भूमिं पृथिवीं ब्रह्मचारी भिक्षामा जभार प्रथमो दिवं च ।

ते कृत्वा समिधावुपास्ते तयोरार्पिता भुवनानि विश्वा ॥ ९ ॥

अर्वाग्न्यः परो अन्यो दिवस्पृष्टाद्गुहा निधी निहिंती घ्रासणस्य ।

तौ रक्षति तपसा ब्रह्मचारी तत्केवलं कृणुते ब्रह्मं विद्वान् ॥ १० ॥ (१४)

अर्वाग्न्य इतो अन्यः पृथिव्या अपी समेतो नभसी अन्तरेमे ।

तयोः श्रयन्ते रम्भयो ऽधि हृदास्ताना तिष्ठति तपसा ब्रह्मचारी ॥ ११ ॥

अभिर्हृन्दन्स्तनयं चरुणः शितिर्हो बृहद्रेषो ऽनु भूमां जभार ।

ब्रह्मचारी सिञ्चति सानी रजः पृथिव्यां तेन जीवन्ति प्रदिग्धतंसः ॥ १२ ॥

सर्पो सूर्ये चन्द्रमसि मातरिष्वब्रह्मचार्येषु समिधमा दधाति ।

तासामर्चीषि पृथग्भ्रे चरन्ति तासामाज्यं पुरुषो वर्धमापः ॥ १३ ॥

आचार्यो मृत्युर्वरुणः सोम ओषधयः पर्यः ।

जीमूता आमन्तस्त्वानस्तिरिदं स्वराभृतम् ॥ १४ ॥

अमा घृतं कृणुते केवलमाचार्यो भूत्वा वरुणः ।

यद्यदैक्षन्प्रजापतौ तद्वत्सचारी प्रायच्छत्स्वान्मित्रो अध्यात्मनः ॥ १५ ॥

आचार्यो ब्रह्मचारी ब्रह्मचारी प्रजापतिः ।

प्रजापतिर्वि राजति विराडिन्द्रो ऽभवद्वशी ॥ १६ ॥

ब्रह्मचर्येण तपसा राजा राष्ट्रं वि रक्षति ।

आचार्यो ब्रह्मचर्येण ब्रह्मचारिणमिच्छते ॥ १७ ॥

ब्रह्मचर्येण कन्याऽ युवानं विन्दते पतिम् ।

अनङ्गान्ब्रह्मचर्येणाश्वौ घासं जिगीषति ॥ १८ ॥

ब्रह्मचर्येण तपसा देवा मृत्युमपाधत ।

इन्द्रो ह ब्रह्मचर्येण देवेभ्यः स्वराभरत् ॥ १९ ॥

ओषधयो भूतभक्ष्यमहोरात्रे वनस्पतिः ।

संवत्सरः सह ऋतुभिस्ते जाता ब्रह्मचारिणः ॥ २० ॥ (१५)

पार्थिवा दिव्याः पशवं आरण्या ग्राम्याश्च ये ।

अपक्षाः पक्षिणश्च ये ते जाता ब्रह्मचारिणः ॥ २१ ॥

पृथक्सर्वे प्राजापत्याः प्राणानात्मसु बिभ्रति ।

तान्त्वान्वत्सं रक्षति ब्रह्मचारिण्याभृतम् ॥ २२ ॥

देवानामेतत्परिपूतमनभ्यारूढं चरति रोचमानम् ।

तस्माज्जातं ब्राह्मणं ब्रह्म ज्येष्ठं देवाश्च सर्वे अमृतेन साकम् ॥ २३ ॥

ब्रह्मचारी ब्रह्म भार्जश्चिभर्ति तस्मिन्देवा अधि विश्वे समोताः ।

प्राणापानी जनयन्नाद्यान् याचं मनो हृदयं ब्रह्म मेधाम् ॥ २४ ॥

चक्षुः श्रोत्रं यगो अस्मासु धेत्यन्वं रेतो लोहितमुदरम् ॥ २५ ॥

तानि कल्मषब्रह्मचारी संलिलस्य पृष्ठे तपो ऽतिष्ठत्तपमानः समुद्रे ।

स स्नातो बभुः पिङ्गलः पृष्ण्यां बहु रोचते ॥ २६ ॥ (१६)

अग्निं ब्रूमो वनस्पतीनोपधीरुत वीरुधः ।
 इन्द्रं बृहस्पतिं सूर्यं ते नो मुञ्चन्वहंसः ॥ १ ॥
 ब्रूमो राजानं वरुणं मित्रं विष्णुमथो भर्गम् ।
 अंशं विवस्वन्तं ब्रूमस्ते ० ॥ २ ॥
 ब्रूमो देवं संवितारं धातारमुत पूषणम् ।
 त्वष्टारमपियं ब्रूमस्ते नो ० ॥ ३ ॥
 गन्धर्वाप्सरसो ब्रूमो अश्विना ब्रह्मणस्पतिम् ।
 अर्यमा नाम यो देवस्ते ० ॥ ४ ॥
 अहोरात्रे इदं ब्रूमः सूर्याचन्द्रमसावुभा ।
 विश्वानादित्यान्ब्रूमस्ते ० ॥ ५ ॥
 वार्ते ब्रूमः पर्जन्यमन्नरिक्षमथो दिशः ।
 आशाश्च सर्वा ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्वहंसः ॥ ६ ॥
 मुञ्चन्तु मा शपथ्यादहोरात्रे अथो उपाः ।
 सोमो मा देवो मुञ्चतु यमाहुश्चन्द्रमा इति ॥ ७ ॥
 पार्थिवा दिव्याः पशवं आरण्या उत ये मृगाः ।
 शकुन्तान्पक्षिणो ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्वहंसः ॥ ८ ॥
 भवाशर्वाविदं ब्रूमो रुद्रं पशुपतिंश्च यः ।
 इधूयो एषां संविद्य ता नः सन्तु सदा शिवाः ॥ ९ ॥
 दिवं ब्रूमो नक्षत्राणि भूमिं यक्षाणि पर्वतान् ।
 समुद्रा नद्यो वेशन्तास्ते नो मुञ्चन्वहंसः ॥ १० ॥ (११)
 सप्तर्षीचा इदं ब्रूमो ऽपो देवीः प्रजापतिम् ।
 पितृन्यमश्चेष्टान्ब्रूमस्ते ० ॥ ११ ॥
 ये देवा दिविपदो अन्तरिक्षसदश्च ये ।
 पृथिव्यां शक्वा ये ध्रितास्ते ० ॥ १२ ॥
 आदित्या रुद्रा वसवो दिवि देवा अथर्वाणः ।
 अक्षिरसो मनीषिणस्ते ० ॥ १३ ॥

यज्ञं ब्रूमो यजमानमृचः सामानि भेषजा ।
 यजूंषि होवा ब्रूमस्ते ॥ १४ ॥
 पञ्च राज्यानि वीरुधां सोमश्रेष्ठानि ब्रूमः ।
 दुर्भो भङ्गो यवः सहस्ते ॥ १५ ॥
 अरायान्ब्रूमो रक्षांसि सर्पान्पुण्यजनाव्यितृन् ।
 मृत्यूनेकशतं ब्रूमस्ते ॥ १६ ॥
 ऋतून्ब्रूम ऋतुपतीनार्तवानुत हायनान् ।
 समाः संवत्सरान्मासांस्ते ॥ १७ ॥
 एतं देवा दक्षिणतः पश्चात्प्राञ्च उदेत ।
 पुरस्तादुत्तराद्युक्ता विश्वे देवाः समेत्य ते ॥ १८ ॥
 विश्वान्देवानिदं ब्रूमः सत्यसन्धानृतावृधः ।
 विश्वाभिः पत्नीभिः सह ते ॥ १९ ॥
 सर्वान्देवानिदं ब्रूमः सत्यसन्धानृतावृधः ।
 सर्वाभिः पत्नीभिः सह ते ॥ २० ॥
 भूतं ब्रूमो भूतपतिं भूतानामुत यो वशी ।
 भूतानि सर्वा संगत्य ते नो मुञ्चन्वहंसः ॥ २१ ॥
 या देवीः पञ्च प्रदिशो ये देवा द्वादश ऋतवः ।
 संवत्सरस्य ये दंष्ट्रास्ते नः सन्तु सदा शिवाः ॥ २२ ॥
 यन्मातली रषक्रीतममृतं वेदं भेषजम् ।
 तदिन्द्रो अश्वेषु प्रावेणयत्तदापो दत्त भेषजम् ॥ २३ ॥ (१८)

॥ तृतीयोऽनुपाकः ॥

॥ ७ ॥

उद्धिष्टे नामं रूपं चोद्धिष्टे लोक आर्हितः ।
 उद्धिष्टे इन्द्रश्चापिश्च विश्वमन्तः समार्हितम् ॥ १ ॥
 उद्धिष्टे द्यावापृथिवी विश्वं भूतं समार्हितम् ।
 आपः समुद्र उद्धिष्टे चन्द्रमा वात आर्हितः ॥ २ ॥

सन्बुद्धिष्टे असंस्थोभौ मृत्युर्वाजः प्रजापतिः ।
 लौक्या उच्छिष्टे आयत्ता मश्च द्रष्टापि श्रीर्मयि ॥ ३ ॥
 हृदो हंह स्थिरो न्यो ब्रह्म विश्वसृजो दश ।
 नाभिर्मिव सर्वतश्चक्रमुच्छिष्टे देवताः धिताः ॥ ४ ॥
 चक्रसान यजुरुच्छिष्टे उद्गीयः प्रसृतं स्तुतम् ।
 हिङ्गार उच्छिष्टे स्वरः साक्षो मेडिश्च तन्मयि ॥ ५ ॥
 ऐन्द्राग्रं पावमानं महानाक्षीर्मेहाव्रतम् ।
 उच्छिष्टे यज्ञस्याङ्गान्यन्तर्गमे इव मातरि ॥ ६ ॥
 राजसूयं वाजपेयमयिष्टोमस्तदध्वरः ।
 अकाशमेधाबुद्धिष्टे जीववर्हिर्मेदिनतमः ॥ ७ ॥
 अग्न्याधेयमथो दीक्षा कामप्रच्छन्दसा सह ।
 उत्सन्ना यज्ञाः सबाण्युच्छिष्टे ऽधि समाहिताः ॥ ८ ॥
 अपिहोचं च यद्वा चं वषट्कारो व्रतं तपः ।
 दक्षिण्येष्टं पूतं चोच्छिष्टे ऽधि समाहिताः ॥ ९ ॥
 एकरात्रो द्विरात्रः सद्यःक्रीः प्रकीरुक्थ्यः ।
 ओतं निहितमुच्छिष्टे यज्ञस्याणूनि विद्यया ॥ १० ॥ (१०)
 चतुरात्रः पञ्चरात्रः षड्रात्रश्चोभयः सह ।
 षोडशी सप्तरात्रश्चोद्धिष्टाज्जज्ञिरं सर्वे ये यज्ञा अमृते हिताः ॥ ११ ॥
 प्रतीहारो नियतं विश्वजिज्ञाभिजिज्ञ यः ।
 साहाजिरात्राबुद्धिष्टे द्वादशाहो ऽपि तन्मयि ॥ १२ ॥
 सूनृता संनतिः द्यौमः स्वधोर्जामृतं सहः ।
 उच्छिष्टे सर्वे प्रत्यञ्चः कामाः कामेन तातृषुः ॥ १३ ॥
 नव भूमीः समुद्रा उच्छिष्टे ऽधि धिता दिवः ।
 आ सूर्यो भात्युच्छिष्टे ऽहोरात्रे अपि तन्मयि ॥ १४ ॥
 उपह्वयं विषूवन्तं ये च यज्ञा गुहा हिताः ।
 निर्भर्ति भर्ता विश्वस्योच्छिष्टो जनितुः पिता ॥ १५ ॥

पिता जनिनुरुद्धिष्टो ऽमोः पौत्रः पितामहः ।
 स क्षियति विश्वस्येजानो वृषा भूम्यामतिष्ठः ॥ १६ ॥
 अतं सत्यं तपो राष्ट्रं अमो धर्मश्च कर्म च ।
 भूतं भविष्यदुद्धिष्टे वीर्यं लक्ष्मीर्बलं बलं ॥ १७ ॥
 समृद्धिरोज आकृतिः क्षत्रं राष्ट्रं षडुर्व्यः ।
 संवत्सरो ऽध्युद्धिष्ट इडा प्रिषा यहा हविः ॥ १८ ॥
 चतुर्होतार आप्रियश्चातुर्मास्यानि नीविदः ।
 उद्धिष्टे यज्ञा होत्राः पशुवन्यास्तदिष्टयः ॥ १९ ॥
 अर्धमासाश्च मासाश्चातवा अतुभिः सह ।
 उद्धिष्टे प्रोपिणीरापं स्तनयित्तुः श्रुतिर्मेही ॥ २० ॥ (२०)
 अर्कः सिकता अग्मान ओषधयो वीरुधस्तृणा ।
 अभाणि विद्युतो वर्षमुद्धिष्टे संश्रिता श्रिता ॥ २१ ॥
 राशिः प्राप्तिः समान्प्रियाप्रिमह एषतुः ।
 अत्याप्तिरुद्धिष्टे भूतिश्चाहिता निहिता हिता ॥ २२ ॥
 यच्च प्राणति प्राणेन यच्च पश्यति चक्षुषा ।
 उद्धिष्टाज्जज्ञिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥ २३ ॥
 अचः सामानि छन्दांसि पुराणं यजुषा सह ।
 उद्धिष्टाज्जज्ञिरे ॥ २४ ॥
 प्राणापानौ चक्षुः श्रोत्रमक्षितिश्च क्षितिश्च या ।
 उद्धिष्टा ॥ २५ ॥
 आनन्दा मोदाः प्रमुदो ऽभीमोदमुदश्च ये ।
 उद्धिष्टा ॥ २६ ॥
 देवाः पितरो मनुष्या गन्धर्वाप्सरसश्च ये ।
 उद्धिष्टाज्जज्ञिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥ २७ ॥ (२१)

यन्मन्युर्जायामावहत्संकल्पस्य गृहादधि ।

क आसं जन्थाः के वराः क उ ज्येष्ठवरो ऽभवत् ॥ १ ॥

तपश्चैवास्तां कर्म चान्तर्महर्त्यणवे ।

त आसं जन्थास्ते वरा ब्रह्म ज्येष्ठवरो ऽभवत् ॥ २ ॥

दश साकमजायन्त देवा देवेभ्यः पुरा ।

यो वै तां विद्यामन्यक्षं स वा अद्य महर्षदेत् ॥ ३ ॥

प्राणापानौ चक्षुः श्रोत्रमक्षितिश्च द्यितिश्च या ।

व्यानोदानौ वाङ् मनस्ते वा आकूतिर्मावहन ॥ ४ ॥

अजाता आसन्नृतवो ऽर्धो धाता बृहस्पतिः ।

इन्द्राग्नी अश्विना तर्हि कं ते ज्येष्ठमुपासत ॥ ५ ॥

तपश्चैवास्तां कर्म चान्तर्महर्त्यणवे ।

तपो ह जज्ञे कर्मणस्तत्रे ज्येष्ठमुपासत ॥ ६ ॥

येत आसीद्भूमिः पूर्वा यामदातय इद्दिदुः ।

यो वै तां विद्यान्वामधा स मन्येत पुराणवित ॥ ७ ॥

कुत इन्द्रः कुतः सोमः कुतो अपिरजायत ।

कुतस्त्वष्टा समंभवत्कुतो धाताजायत ॥ ८ ॥

इन्द्रादिन्द्रः सोमात्सोमो अग्रेरपिरजायत ।

त्वष्टा ह जज्ञे त्वष्टुर्धातुर्धाताजायत ॥ ९ ॥

ये त आसन्दशं जाता देवा देवेभ्यः पुरा ।

पुत्रेभ्यो लोकं दत्त्वा कस्मिंस्ते लोक आसते ॥ १० ॥ (२२)

यदा केशानस्थि स्रावं मांसं मज्जानमाभरत् ।

शरीरं कृत्वा पादवत्कं लोकमनु प्राविशत् ॥ ११ ॥

कुतः केशान्कुतः स्रावं कुतो अस्थीन्याभरत् ।

अङ्गा पर्वणि मज्जानं को मांसं कुत आभरत् ॥ १२ ॥

संसिचो नाम ते देवा ये संभारान्समभरन् ।

सर्वे संसिच्य मर्त्य देवाः पुरुषमाविशन् ॥ १३ ॥

ऊरु पादावष्टीवन्तौ शिरो हस्तावथो मुखंम् ।
 पृष्टीर्वर्ज्ये पार्श्वे कस्तत्समदधादृषिः ॥ १४ ॥
 शिरो हस्तावथो मुखं जिह्वां यीवाश्च कीकंसाः ।
 त्वचा प्रावृत्य सर्वे तत्संधा समदधान्मही ॥ १५ ॥
 यत्तच्छरीरमगंयत्संधया संहितं महत् ।
 येनेदमद्य रोचते को अस्मिन्नर्णमाभरत् ॥ १६ ॥
 सर्वे देवा उपाशिष्यन्तदजानादधूः सती ।
 देवा वगंस्य या जाया सास्मिन्नर्णमाभरत् ॥ १७ ॥
 यदा त्वष्टा व्यतृणत्पिता त्वष्टुर्य उत्तरः ।
 गृहं कृत्वा मर्त्ये देवाः पुरुषमाविशन् ॥ १८ ॥
 स्वप्नो वै तन्दीर्घिर्कृतिः पाप्मानो नाम देवताः ।
 जरा खालत्यं पालित्यं शरीरमनु प्राविशन् ॥ १९ ॥
 स्तेयं दुष्कृतं वृजिनं सत्यं यज्ञो यशो बृहत् ।
 बलं च द्युवमोजश्च शरीरमनु प्राविशन् ॥ २० ॥ (२३)
 भूतिश्च वा अभूतिश्च रातयो ऽरातयश्च याः ।
 द्युषश्च सर्वास्तृष्णाश्च शरीरमनु प्राविशन् ॥ २१ ॥
 निन्दाश्च वा अनिन्दाश्च यच्च हन्तेति नेति च ।
 शरीरं यद्वा दृष्टिगार्थद्वा चानु प्राविशन् ॥ २२ ॥
 विद्याश्च वा अविद्याश्च यच्चान्यदुपदेयम् ।
 शरीरं प्रत्य प्राविशहचः सामाथो यजुः ॥ २३ ॥
 आनन्दा मोदाः प्रमुदो ऽभीमोदमुदश्च ये ।
 हसो नृषिणो नृत्तानि शरीरमनु प्राविशन् ॥ २४ ॥
 आलापार्थ प्रलापार्थाभीलापलपश्च ये ।
 शरीरं सर्वे प्राविशन्नायुजः प्रयुजो युजः ॥ २५ ॥
 प्राणापानौ चक्षुः श्रोत्रमक्षितिश्च क्षितिश्च या ।
 पानादानौ ज्ञाद् मनः शरीरेण त ईयन्ते ॥ २६ ॥

आशिषंश्च प्रशिषंश्च संशिषो विशिषंश्च याः ।
 चित्तानि सर्वे संकल्पाः शरीरमनु प्राविंशन् ॥ २७ ॥
 आक्षेयीश्च वाक्क्षेयीश्च त्वरणाः कृपणाश्च याः ।
 गुह्याः गुक्ता स्थूला अपस्ता वीभत्सार्वसादयन् ॥ २८ ॥
 अस्थिं कृत्वा समिधं तदष्टापो असादयन् ।
 रेतः कृत्वाज्यं देवाः पुरुषमाविंशन् ॥ २९ ॥
 या आपो याश्च देवता या विराड् ब्रह्मणा सह ।
 शरीरं ब्रह्म प्राविंशच्छरीरे ऽधि प्रजायतिः ॥ ३० ॥
 सूर्यश्चक्षुर्वातः प्राणं पुरुषस्य वि भंजिरे ।
 अथास्येतरमात्मानं देवाः प्रायच्छन्मये ॥ ३१ ॥
 तस्माद्वै विद्वान्पुरुषमिदं ब्रह्मेति मन्यते ।
 सर्वो ह्यसिन्देवता गावो गोष्ठ इवास्ते ॥ ३२ ॥
 प्रभमेनं प्रमारेणं वेधा विध्वङ्कि गच्छति ।
 अद एकेन गच्छत्यद एकेन गच्छतीहिकेन नि पेंवते ॥ ३३ ॥
 अप्सु स्तीमासु वृद्धासु शरीरमन्तरा हितम् ।
 तस्मिं हवो ऽर्घ्यन्तरा तस्माद्धवो ऽर्घ्य्यते ॥ ३४ ॥ (२४)

॥ चतुर्थो ऽनुवाकः ॥

ये बाहवो या इषवो धर्षना वीर्याणि च ।
 असीन्वरूनायुधं चित्ताकृतं च यदृदि ।
 सर्वं तदर्वुदे तममिचेभ्यो हृशे कुरुदारांश्च प्र दंशय ॥ १ ॥
 उत्तिष्ठत सं नक्षत्रं मित्रा देवजना नृयम् ।
 संदंष्टा गुप्ता वः सन्तु या नो मित्राण्यर्वुदे ॥ २ ॥
 उत्तिष्ठतमा र्भिया आदानसदानाभ्याम् ।
 अमित्राणां सेनां अभि धत्तमर्वुदे ॥ ३ ॥
 अर्वुदिनाम् यो देव ईशानश्च न्यर्वुदिः ।

॥ ९ ॥

याभ्यामन्तरिक्षमावृतमियं च पृथिवी मही ।
 ताभ्यामिन्द्रसेदिभ्यामहं जितमवेमि सेनया ॥ ४ ॥
 उत्तिष्ठ त्वं देवजनाबुदे सेनया सह ।
 भञ्जन्मित्राणां सेनां भोगेभिः परि वारय ॥ ५ ॥
 सप्त जाताव्यबुद उदाराणां समीक्षयन् ।
 तेभिष्टुमाज्ये हुते सबैरुत्तिष्ठ सेनया ॥ ६ ॥
 प्रतिघ्नानाथुमुखी कृधुकणीं च क्रोशतु ।
 विकेशी पुरुषे हुते रदिते अबुदे तव ॥ ७ ॥
 संकर्षन्ती कर्कुरं मनसा पुत्रमिच्छन्ती ।
 पतिं भार्तरमात्स्वान् रदिते अबुदे तव ॥ ८ ॥
 अलिङ्गवा जाष्कमदा गृध्राः स्येनाः पतत्रिणः ।
 धाङ्गाः शकुनयस्तृणन्त्रमित्रेषु समीक्षयन् रदिते अबुदे तव ॥ ९ ॥
 अथो सर्वे श्वार्पदं मक्षिका तृणतु क्रिमिः ।
 पौरुषेये ऽधि कुण्ठे रदिते अबुदे तव ॥ १० ॥ (२५)
 आ गृह्णीतं सं बृहत्तं प्राणापानाव्यबुदे ।
 निवाशा घोषाः सं यन्त्रमित्रेषु समीक्षयन् रदिते अबुदे तव ॥ ११ ॥
 उद्वेपय सं विजन्तां भियामित्रान्सं संज ।
 उरुप्रहिबौह्वैर्विध्यामित्राव्यबुदे ॥ १२ ॥
 मुखन्त्रेषां बाहवश्चित्राकृतं च यदृदि ।
 मैषामुद्धेषि किं चन रदिते अबुदे तव ॥ १३ ॥
 प्रतिघ्नानाः सं धावनूरः पटौरावाघानाः ।
 अपारिणीर्विकेप्यो रुदत्यधुः पुरुषे हुते रदिते अबुदे तव ॥ १४ ॥
 श्वन्वतीरप्सरसो रूपका उताबुदे ।
 अन्तःपात्रे रेहिती रिणं दुर्णिहितेषिणीम् ।
 सवास्ता अबुदे त्वममित्रेष्वो ह्ये कुहूरांश्च प्र दर्शय ॥ १५ ॥
 स्रुतैः ऽधिवद्गमां शयिकां खववासिनीम् ।

॥ अथर्ववेदे ११।९ ॥

य उदारा अन्तर्हिता गन्धर्वाप्सरसश्च ये ।

सर्पा इतरजना रक्षामि ॥ १६ ॥

चतुर्दंष्ट्रां ह्यवावटतः कुम्भमुष्कां असृग्मुखान ।

स्वभ्यमा ये चोद्गमाः ॥ १७ ॥

उर्वेपय त्वमर्बुदे ऽमित्राणाममूः मित्रं ।

जयंश्च जिष्णुश्चामित्रां जयतामिन्द्रमेदिनौ ॥ १८ ॥

प्रवृत्तीनो मृदितः शयां हतोऽमित्रो न्यर्बुदे ।

अग्निजिह्वा धूमशिखा जयन्तीयेन्तु सेनया ॥ १९ ॥

तयार्बुदे प्रणुत्तानामिन्द्रो हन्तु वरवरम् ।

अमित्राणां शचीपतिर्मौमीपां मोचि कश्चन ॥ २० ॥ (२६)

उक्तसन्तु हृदयान्यर्ध्वः प्राण उदीयतु ।

शौष्कास्यमनुं वर्तताममित्रान्मोत मित्रिणः ॥ २१ ॥

ये च धीरा ये चाधीराः पराञ्चो बधिराश्च ये ।

तमसा ये च तूपा अपो वस्ताभिवासिनः ।

सर्वास्तां अर्बुदे त्वममित्रेभ्यो हृगे कुन्दारांश्च प्र दर्शय ॥ २२ ॥

अर्बुदिष्टं त्रिपन्थिश्चामित्रान्मो वि विध्यताम् ।

यथैषामिन्द्र वृचहुन्हनाम शचीपते ऽमित्राणां सहस्रयः ॥ २३ ॥

वनस्पतीन्वानस्पत्यानोपधीरुत वीरुपः ।

गन्धर्वाप्सरसः सर्पादेवान्पुण्यजनाम्यितृन् ।

सर्वास्तां अर्बुदे त्वममित्रेभ्यो हृगे कुन्दारांश्च प्र दर्शय ॥ २४ ॥

ईशां वो मरुतो देव आदित्यो ब्रह्मणस्पतिः ।

ईशां व इन्द्रश्चामिषं धाता मिषः प्रजापतिः ।

ईशां व क्षुप्रमथक्षुप्रमिषेषु समीक्षयन्नदिते अर्बुदे तवं ॥ २५ ॥

तेषां सर्वेषामीशाना उत्तिष्ठत सं नन्वप्यम् ।

मित्रा देवजना यूयमिमं रोयामं संजित्यं यषालोकं वि तिष्ठप्यम्

॥ २६ ॥ (२७)

॥ १० ॥

उत्तिष्ठतु सं नक्षत्रमुदाराः केतुभिः सह ।
 सपौ इतरजना रक्षांस्यमित्राननु धावत ॥ १ ॥
 ईशां वो वेदराज्यं विषन्धे अरुणैः केतुभिः सह ।
 ये अन्तरिक्षे ये दिवि पृथिव्यां ये च मानवाः ।
 विषन्धेस्ते चेतसि दुर्णामान उपासताम् ॥ २ ॥
 अयोमुखाः सूचीमुखा अयो विकङ्कतीमुखाः ।
 क्रव्यादो वार्तरहस आ संजन्वमित्रान्वजेण विषन्धिना ॥ ३ ॥
 अन्तर्धेहि जातवेद आदित्यं कुणपं बहु ।
 विषन्धेरियं सेना सुहितास्तु मे वज्रे ॥ ४ ॥
 उत्तिष्ठ त्वं देवजनाबुदे सेनया सह ।
 अस्य बलिव आहुतस्त्रिषन्धेराहुतिः प्रिया ॥ ५ ॥
 शितिपदी सं द्यतु शरव्येऽयं चतुष्पदी ।
 कृत्ये ऽमित्रेभ्यो भव विषन्धेः सह सेनया ॥ ६ ॥
 धूमाक्षी सं पततु कृधुकणीं च क्रोशतु ।
 विषन्धेः सेनया जिते अरुणाः संन्तु केतवः ॥ ७ ॥
 अवायन्तां पक्षिणो ये वयांस्यन्तरिक्षे दिवि ये चरन्ति ।
 श्वार्यदो मक्षिकाः सं रभन्तामामादो गृध्राः कुणपे रदन्ताम् ॥ ८ ॥
 यामिन्द्रेण संधां समधत्वा ब्रह्मणा च बृहस्पते ।
 तयाहमिन्द्रसंधया सर्वान्देवानिह हुं व इतो जयत मामुतः ॥ ९ ॥
 बृहस्पतिराङ्गिरस चरुपयो ब्रह्मसंशिताः ।
 असुरदामणं वधं विषन्धिं दिव्यार्थयन् ॥ १० ॥ (२६)
 येनासौ गुप्त आदित्य उभाविन्द्रश्च तिष्ठतः ।
 विषन्धिं देवा अभजन्तौजसे च बलाय च ॥ ११ ॥
 सर्वान्लोकान्समजयन् देवा आहुत्यानया ।
 बृहस्पतिराङ्गिरसो वज्रं यमसिञ्चतासुरदामणं वधम् ॥ १२ ॥
 बृहस्पतिराङ्गिरसो वज्रं यमसिञ्चतासुरदामणं वधम् ।

तेनाहममूं सेनां नि लिम्पामि बृहस्पते ऽमित्रान्हुन्म्योर्जसा ॥ १३ ॥
 सर्वे देवा अत्यायन्ति ये अश्रन्ति वर्षदृतम् ।
 इमां जुषध्वमाहुतिमितो जयत मामुतः ॥ १४ ॥
 सर्वे देवा अत्यायन्तु त्रिषन्धेराहुतिः प्रिया ।
 संधां महतीं रक्षत ययाये असुरा जिताः ॥ १५ ॥
 वायुरमित्राणामिध्वयाण्याचतु ।
 इन्द्र एषां बाहूअति भनक्तु मा शक्यतिधामिषुम् ।
 आदित्य एषामस्तं वि नाशयतु चन्द्रमा युतामर्गातस्य पन्थाम् ॥ १६ ॥
 यदि मेयुर्देवपुरा ब्रह्म वर्माणि चक्रिरे ।
 तनूपानं परिपारं कृष्वाना यदुपोचिरे सर्वे तदस्सं कृधि ॥ १७ ॥
 क्रव्यादानुवर्तयन्मृत्युना च पुरोहितम् ।
 त्रिषन्धे मेहि सेनया जयामित्रान् पद्यस्व ॥ १८ ॥
 त्रिषन्धे तमसा त्वममित्रान्परि वारय ।
 पूषदाज्यप्रणुक्तानां मामीषां मोचि कश्चन ॥ १९ ॥
 शितिपटी सं पतत्वमित्राणाममूः सिचः ।
 मुखन्वद्यामूः सेना अमित्राणां न्यबुदे ॥ २० ॥ (२०)
 मूढा अमित्रा न्यबुदे जल्लेपां वरवरम् ।
 अन्नया जहि सेनया ॥ २१ ॥
 यश्च कवची यश्चाकवचोऽमित्रो यथाज्मनि ।
 ज्यापाशिः कवचपाशैरज्मनाभिहतः श्याम् ॥ २२ ॥
 ये वर्मिणो ये ऽवर्माणो अमित्रा ये च वर्मिणः ।
 सर्वास्तां अंबुदे हतां ह्वानो ऽदन्तु भूम्याम् ॥ २३ ॥
 ये रचिनो ये अरथा असादा ये च सादिनः ।
 सर्वानदन्तु तान्हतान्गृध्राः श्येनाः पतत्रिणः ॥ २४ ॥
 सहस्रकुण्पा शेतामामिची सेना समरे वधानाम् ।
 विविंश ककुजाकृता ॥ २५ ॥

॥ ओं ॥

सत्यं बृहदतमुयं दीक्षा तपो ब्रह्मं यज्ञः पृथिवीं धारयन्ति । ॥ १ ॥
 सा नो भूतस्य भव्यस्य पत्न्युत्तं लोकं पृथिवी नः कृणोतु ॥ १ ॥
 असंबाधं मध्यतो मानवानां यस्या उद्धतः प्रवतः समं बहु ।
 नानावीर्या औषधीर्या बिभर्ति पृथिवी नः प्रथतां राध्यतां नः ॥ २ ॥
 यस्यां समुद्र उत सिन्धुरापो यस्यामन्नं कृष्टयः संबभूवुः ।
 यस्यामिदं जिह्वति प्राणदेजस्ता नो भूमिः पूर्वपेये दधातु ॥ ३ ॥
 यस्याश्चतस्रः प्रदिशः पृथिव्या यस्यामन्नं कृष्टयः संबभूवुः ।
 या बिभर्ति बहुधा प्राणदेजस्ता नो भूमिर्गोष्वप्यन्ये दधातु ॥ ४ ॥
 यस्यां पूर्वं पूर्वजना विचक्रिरे यस्यां देवा असुरानभ्यवर्तयन् ।
 गवामश्वानां वयंसस्य विष्टा भगं वचः पृथिवी नो दधातु ॥ ५ ॥
 विश्वंभरा वसुधानी प्रतिष्ठा हिरण्यवक्षा जगतो निवेशनी ।
 विश्वानरं बिभर्ति भूमिरग्निमिन्द्रश्चपभा द्रविणे नो दधातु ॥ ६ ॥
 यां रक्षन्त्यस्वप्ना विश्वदानीं देवा भूमिं पृथिवीमप्रमादम् ।
 सा नो मधुं प्रियं दुहामशो उक्षतु वचसा ॥ ७ ॥
 यार्णवे ऽपि सलिलमय आसीद्यां मायाभिरुचंरन्मनीषिणः ।
 यस्या इदं परमे द्यौमन्सत्येनावृतममृतं पृथिव्याः ।
 सा नो भूमिस्त्वपि बलं राष्ट्रे दधातूत्तमे ॥ ८ ॥
 यस्यामापः परिचराः समानीहोरात्रे अप्रमदं द्युरग्नि ।

सा नो भूमिर्भूरिधारा पयो दुहामयो उक्षतु वर्चसा ॥ ९ ॥
 यामश्विनावर्मिमातां विष्णुर्यस्यां विचक्रमे ।
 इन्द्रो यां चक्र आत्मने ऽनमिवां शचीपतिः ।
 सा नो भूमिर्वि सृजतां माता पुत्राय मे पयः ॥ १० ॥ (१)
 गिर्यस्ते पर्वता हिमवन्तो ऽरण्यं ते पृथिवि स्योनमस्तु ।
 बभ्रुं कृष्णं रोहिणीं विश्वरूपां ध्रुवां भूमिं पृथिवीमिन्द्रमुग्राम् ।
 अजीतो ऽहंतो अक्षतो ऽध्यष्टां पृथिवीमहम् ॥ ११ ॥
 यज्ञे मध्यं पृथिवि यच्च नभ्यं यास्तु ऊर्जस्तनुः संवभूवुः ।
 तासुं नो धेह्यभि नः पवस्व माता भूमिः पुत्रो अहं पृथिव्याः ।
 पर्जन्यः पिता स उं नः पिपर्तु ॥ १२ ॥
 यस्यां वेदिं परिगृह्णन्ति भूम्यां यस्यां यज्ञं तवते विश्वकर्माणः ।
 यस्यां मीयन्ते स्वरवः पृथिव्यामूर्ध्वाः शुक्रा आहुत्याः पुरस्तात् ।
 सा नो भूमिर्वधेयदधमाना ॥ १३ ॥
 यो नो वेधत्पृथिवि यः पृतन्याद्यो ऽभिदासान्मनसा यो वधेन ।
 तं नो भूमे रथय पूर्वकृत्वरि ॥ १४ ॥
 त्वज्जातास्त्वयि चरन्ति मर्त्यास्त्वं विभर्षि द्विपदस्त्वं चतुष्पदः ।
 तवेमे पृथिवि पञ्च मानवा येभ्यो ज्योतिरमृतं मर्त्येभ्य
 उद्यन्सूर्यो रश्मिभिरातनोति ॥ १५ ॥
 ता नः प्रजाः सं दुहतां समया वाचो मधुं पृथिवि धेहि मख्यम् ॥ १६ ॥
 विश्वस्त्वं मातरमोपधीनां ध्रुवां भूमिं पृथिवीं धर्मेणा धृताम् ।
 शिवां स्योनामनुं चरेम विश्वहा ॥ १७ ॥
 महत्सधस्य महती वभूविष महान्नेगं एजपुर्वेषुष्टे ।
 महान्स्वेन्द्रो रक्षत्यग्रमादम् ।
 सा नो भूमे प्र रोच्य हिरण्यस्येव संहसि मा नो दिक्षत कश्चन ॥ १८ ॥
 अपिभूम्यामोपधीष्वपिमार्षो विभत्यपिरग्मसु ।
 अपिरन्तः पुरुषेषु गोष्वश्वेष्वग्नयः ॥ १९ ॥

अपिर्दिव आ तपत्यमेर्देवस्योर्वेत्तरिक्षम् ।

अग्निं मर्तास इन्धते हव्यवाहे घृतप्रियम् ॥२०॥ (२)

अपिवासाः पृथिव्यसितज्ञस्त्विषीमन्तं संशितं मा कृणोतु ॥२१॥

भूम्यां देवेभ्यो ददति यज्ञं हव्यमरंकृतम् ।

भूम्यां मनुष्या जीवन्ति स्वधयाच्चैन मर्त्याः ।

सा नो भूमिः प्राणमायुर्देधातु जरदंष्टिं मा पृथिवी कृणोतु ॥२२॥

यस्ते गन्धः पृथिवि संवभूव यं विश्वत्योषधयो यमार्यः ।

यं गन्धर्वा अस्तरसंश्च भेजिरे तेन मा सुरभिं कृणु मा नो द्विषत कश्चन ॥२३॥

यस्ते गन्धः पुष्करमाविवेश यं संजभुः सूर्याया विवाहे ।

अमर्त्याः पृथिवि गन्धमये तेन मा सुरभिं कृणु मा नो द्विषत कश्चन ॥२४॥

यस्ते गन्धः पुरुषेषु स्त्रीषु पुंसु भगो रुचिः ।

यो अश्वेषु वीरिषु यो मृगेषूत हस्तिषु ।

कन्यायां वचो यद्वमे तेनास्मौ अपि सं सृज मा नो द्विषत कश्चन ॥२५॥

शिला भूमिरस्मा प्रांसुः सा भूमिः संपृता धृता ।

तस्यै हिरण्यवक्षसे पृथिव्या अंकरं नमः ॥२६॥

यस्यां वृक्षा वानस्पत्या ध्रुवास्तिष्ठन्ति विश्वहा ।

पृथिवीं विश्वधायसं धृतामुद्धावदामसि ॥२७॥

उदीराणा उतासीनास्तिष्ठन्तः प्रक्रामन्तः ।

पद्मां दक्षिणसंध्याभ्यां मा व्यधिष्यहि भूम्याम् ॥२८॥

विमृग्वरीं पृथिवीमा वदामि क्षमां भूमिं ब्रह्मणा वावृधानाम् ।

ऊर्जं पुष्टं विश्वतीमचभागं घृतं त्वाभि नि षोदेम भूमे ॥२९॥

शुद्धा न आपस्त्वन्वे क्षन्तु यो नः स्येदुरप्रिये तं नि दंष्ट्रः ।

पवित्रेण पृथिवि मौत्सुनामि ॥३०॥ (३)

यास्ते प्राचीः प्रदिशो या उदीचीर्यास्ते भूमे अपराद्याश्च पथात् ।

स्योनास्ता मह्यं चरते भवन्तु मा नि पत्रं भुवने निधियाणः ॥३१॥

मा नः पथान्ता पुरस्ताज्जुदिष्टा मोक्षरादपरादुत ।

स्वस्ति भूमे नो भव मा विदन्परिपन्थिनो वरीयो यावया वधम् ॥३२॥

यावन्ते ऽभि विपय्यामि भूमे सूर्येण मेदिना ।

तावन्मे चक्षुर्मा मेष्टोत्तरामुत्तरां समाम् ॥ ३३ ॥

यद्ययानः पर्यावर्ते दक्षिणं सव्यमभि भूमे पार्श्वम् ।

उत्तानास्त्वा प्रतीची यत्पृष्टीभिरधिगमहे ।

मा हिंसीस्तव नो भूमे सर्वस्य प्रतिशीवरी ॥ ३४ ॥

यत्ते भूमे विखनानामि क्षिप्रं तदर्पि रोहतु ।

मा ते मर्म विमृग्वरि मा ते हृदयमर्पिपम् ॥ ३५ ॥

ग्रीष्मस्ते भूमे वर्षाणि शरद्धेमन्तः शिशिरो वसन्तः ।

चतुर्वस्ते विहिता हायनीरहोरात्रे पृथिवि नो दुहाताम् ॥ ३६ ॥

यापं सर्पं विजमाना विमृग्वरी यस्यामासन्नग्रयो ये अप्स्व ॥ ३७ ॥

परा दस्यून्ददती देवपीयूनिन्द्रं वृणाना पृथिवी न वृचम् ।

शक्राय दध्रे वृषभाय वृष्णे ॥ ३७ ॥

यस्यां सदोहविधाने यूपो यस्यां निमीयते ।

ब्रह्माणो यस्यामर्चन्त्यृग्भिः साक्षा यजुर्विदः ।

युज्यन्ते यस्यामृत्विजः सोममिन्द्राय घातवे ॥ ३८ ॥

यस्यां पूर्वे भूतकृतं चर्षयो गा उदानृचुः ।

सप्त सवैरा वेधसो यज्ञेन तर्पसा सह ॥ ३९ ॥

सा नो भूमिरा दिशतु यद्यनं कामयामहे ।

भगो अनुप्रयुङ्गामिन्द्र एतु पुरोगवः ॥ ४० ॥ (४)

यस्यां गायन्ति नृत्यन्ति भूम्यां मर्त्या बलबाः ।

युध्यन्ते यस्यामाक्रन्दो यस्यां चरति दुन्दुभिः ।

सा नो भूमिः प्र रुंदतां सपत्नानसपत्नं मा पृथिवी कृणोतु ॥ ४१ ॥

यस्यामर्चं ग्रीहियवी यस्या इमाः पञ्च कृष्टयः ।

भूर्ध्वं पर्जन्यपत्न्ये नमो ऽस्तु वर्षमेदसे ॥ ४२ ॥

यस्याः पुरे देवकृताः द्यौश्च यस्यां विकुर्वते ।

प्रजापतिः पृथिवीं विश्वगर्भामाशामाशं रर्यां नः कृणोतु ॥ ४३ ॥

निधिं विभ्रंती बहुधा गुहा वसुं मणिं हिरण्यं पृथिवी ददातु मे ।

वसूनि नो वसुदा रासमाना देवी दधातु सुमनस्यमाना ॥ ४४ ॥

जनं विभ्रंती बहुधा विवाचसं नानाधर्माणं पृथिवी ययौक्तसम् ।

सहस्रं धारा द्रविणस्य मे दुहां ध्रुवेवं धेनुरनपस्फुरन्ती ॥ ४५ ॥

यस्ते सृपो वृश्चिकस्तृष्टदेमा हेमन्तजंघ्यो भूमलो गुहा शयै ।

क्रिमिर्जिह्वत्पृथिवि यद्यदेजति प्रावृषिं

तत्रः सर्पन्मोषं सृपद्यच्छिवं तेन नो मृड ॥ ४६ ॥

ये ते पन्थानो बहवो जनायना रथस्य वर्त्मानसश्च यातवे ।

यैः संचरन्त्युभयै भद्रपापास्तं पन्थानं जयेमानमिचमंतस्करं

यच्छिवं तेन नो मृड ॥ ४७ ॥

मत्वं विभ्रंती गुरुभृद्भद्रपापस्य निधनं तितिक्षुः ।

वराहेण पृथिवी संबिदाना सूकराय वि जिहीते मृगाय ॥ ४८ ॥

ये ते शारण्याः पशवो मृगा वने हिताः सिंहा व्याघ्राः पुरुषादश्चरन्ति ।

उलं वृकं पृथिवि दुहनामित ऋक्षीकां रक्षो अप बाधयासत ॥ ४९ ॥

ये गन्धर्वा अंस्तरसो ये चारयाः किमीदिनः ।

पिशाचान्त्सर्वा रक्षींसि तानस्सद्रूमे यावय ॥ ५० ॥ (५)

यां द्विपादः पक्षिणः संपतन्ति हंसाः सुपणाः शंकुना वयांसि ।

यस्यां वातो मातरिष्यन्ते रजांसि कृष्णंश्चावयंश्च वृक्षान् ।

वातस्य प्रवामुपवामनुं वात्यचिः ॥ ५१ ॥

यस्यां कृष्णमरुणं च संहिते अहोरात्रे विहिते भूम्यामपि ।

वर्षेण भूमिः पृथिवी वृतावृता

सा नो दधातु भद्रया प्रिये धामनिधामनि ॥ ५२ ॥

द्यौश्च म इदं पृथिवी चान्तरिक्षं च मे व्यचः ।

अपिः सूर्य आपो मेघा विश्वे देवाश्च सं ददुः ॥ ५३ ॥

अहमस्मि सहमान उक्तये नाम भूम्याम् ।

अभीषादंसि विश्वापाडाशमाशं विषासहिः ॥ ५४ ॥

अदो यदेवि प्रथमाना पुरस्तादेवैरुक्ता व्यसर्पो महित्वम् ।

आ त्वा सुभूतमविशद्दानीमकल्पयथाः प्रदिशश्चतस्रः ॥ ५५ ॥

ये यामा यदरायं याः सभा अधि भूम्याम् ।

ये संयामाः समितयस्तेषु चारु वदेम ते ॥ ५६ ॥

अश्व इव रजो दुधुवे वि तां जनान्य आक्षियन्पृथिवीं यादजायत ।

मन्द्राग्रेत्वंरी भुवनस्य गोपा वनस्पतीनां गृभिरोपधीनाम् ॥ ५७ ॥

यद्वदामि मधुमत्तद्वदामि यदीदृशे तद्वनन्ति मा ।

त्विषीमानसि जूतिमानवान्यान्हन्मि दोधतः ॥ ५८ ॥

शन्तिवा सुरभिः स्योना कीलालोक्षी पर्यस्वती ।

भूमिरधि ब्रवीतु मे पृथिवी पर्यसा सह ॥ ५९ ॥

यामन्वैष्टद्विषा विश्वकर्मान्तरणवे रजसिःप्रविष्टाम् ।

भुजिष्यं पात्रं निहितं गुहा यदाविभेगि अभवन्मातृमद्वः ॥ ६० ॥

त्वर्मस्यावर्पनी जनानामदितिः कामदुघा पप्रथाना ।

यत्तं जनं तत्तं आ पूरयाति प्रजापतिः प्रथमजा कृतस्यं ॥ ६१ ॥

उपस्थास्ते अनमीवा अयस्मा अस्सभ्यं सन्तु पृथिवि प्रसूताः ।

दीर्घे न आयुः प्रतिबुध्यमाना वयं तुभ्यं बलिद्वतः स्याम ॥ ६२ ॥

भूमे मातर्नि धेहि मा भद्रया सुप्रतिष्ठितम् ।

संविदाना दिवा कवे श्रियां मा धेहि भूम्याम् ॥ ६३ ॥ (६)

॥ प्रथमो ऽनुवाचः ॥

॥ २ ॥ नडमा रोह न ते अत्र लोक इदं सीसं भागधेयं त एहि ।

यो गोषु यस्सः पुरुषेषु यस्सस्तेन त्वं भाकमधराद् परोहि ॥ १ ॥

अपयंसदुःशंसाभ्यां करोणानुकरणं च ।

यस्मै च सर्वं तेनेतो मृत्युं च निरजामसि ॥ २ ॥

निरितो मृत्युं निर्घृतिं निर्यातिमजामसि ।

यो नो वेष्टि तमद्यये अक्रव्याद्यमु द्विष्मस्तमु ते प्र सुवामसि ॥ ३ ॥

यद्यपिः क्रव्याद्यदि वा व्याप्य इमं गोष्ठं प्रविवेशान्योकाः ।

तं माषाज्यं कृत्वा प्र हिणोमि दूरं स गंलत्वसुषदो ऽप्यग्नीन् ॥ ४ ॥

यत्त्वा क्रुद्धाः प्रचक्रुर्मन्युना पुरुषे मृते ।

सुकल्पमग्रे तत्त्वया पुनस्त्वोद्दीपयामसि ॥ ५ ॥

पुनस्त्वादित्या रुद्रा वसवः पुनर्ब्रह्मा वसुनीतिरग्रे ।

पुनस्त्वा ब्रह्मणस्पतिराधादीर्घायुत्वाय शतशारदाय ॥ ६ ॥

यो अग्निः क्रव्यात्प्रविवेश नो गृहमिमं पश्यन्नितरं जातवेदसम् ।

तं हंरामि पितृयज्ञाय दूरं स घर्ममिन्धां परमे सधस्ये ॥ ७ ॥

क्रव्यादमग्निं प्र हिणोमि दूरं यमराज्ञो गह्वतु रिप्रवाहः ।

इहायमितरे जातवेदा देवो देवेभ्यो हव्यं बहतु प्रजानन् ॥ ८ ॥

क्रव्यादमग्निमिपितो हंरामि जनान्हंरन्तं वज्रेण मृत्युम् ।

नि तं शास्मि गार्हपत्येन विद्वान्वितृणां लोके अग्निं भागो अस्तु ॥ ९ ॥

क्रव्यादमग्निं शंशमानमुक्थ्यं प्र हिणोमि पृथिभिः पितृयज्ञैः ।

मा देवयानैः पुनरा गा अचैवैधि पितृषु जागृहि त्वम् ॥ १० ॥ (९)

समिन्धते संकसुको स्वस्तये शुद्धा भवन्तः शुचयः पावकाः ।

जहाति रिप्रमत्येन एति समिन्धो अग्निः सुपुना पुनाति ॥ ११ ॥

देवो अग्निः संकसुको दिवस्पृष्टान्यारुहत् ।

मुच्यमानो निरेनसो ऽमौगस्तां अगस्त्याः ॥ १२ ॥

अस्मिन्वयं संकसुके अग्नौ रिप्राणि मृज्महे ।

अभूम यज्ञियाः शुद्धाः प्र ए आर्यैपि तारिषत् ॥ १३ ॥

संकसुको विकसुको निर्जृषो यथं निस्वरः ।

ते ते यक्षं सर्वेदसो दूरादूर्मनीनश्नन् ॥ १४ ॥

यो नो अश्वेषु वीरेषु यो नो गोष्वजाविषु ।

क्रव्यादं निर्णुदामसि यो अपिर्जनयोपनः ॥ १५ ॥

अन्येभ्यस्त्वा पुरुषेभ्यो गोभ्यो अश्वेभ्यस्त्वा ।

निःकृष्यादं नुदामसि यो अग्निर्जीवितयोषनः ॥ १६ ॥

यस्मिन्देवा अमृजत यस्मिन्मनुष्या उत ।

तस्मिन्धृतस्तावौ मृष्टा त्वमग्ने दिवं रुह ॥ १७ ॥

समिद्धो अय आहुत स नो माभ्यर्पकमीः ।

अत्रैव दीदिहि द्यवि ज्योव च सूर्ये दृशे ॥ १८ ॥

सीसे मृडद्वं नडे मृडद्वमग्नौ संकसुके च यत ।

अथो अय्यां रामायां शीर्षक्तिमुपबर्हणे ॥ १९ ॥

सीसे मलं सादयित्वा शीर्षक्तिमुपबर्हणे ।

६ व्यामसिक्न्यां मृष्टा शुद्धा भवत यज्ञियाः ॥ २० ॥ (८)

परं मृत्यो अनु परेहि पन्थां यस्त एष इतरो देवयानात् ।

चक्षुष्मते शृण्वते ते ब्रवीमीहेमे वीरा बहवो भवन्तु ॥ २१ ॥

इमे जीवा वि मृतेराववृचन्मभूद्भद्रा देवहूतिर्नो अद्य ।

प्राञ्चो अगाम नृतये हसाय सुवीरासो विदथमा वंदेम ॥ २२ ॥

इमं जीवेभ्यः परिधिं दधामि मेघां नु गादपरो अर्थमेतम् ।

शतं जीवन्तः शतदं पुरुचीस्तिरो मृत्युं दधतां पर्वतेन ॥ २३ ॥

आ रोहतायुर्जरसं वृणाना अनुपूर्वं यतमाना यति स्थ ।

तान्ब्रह्मष्टा सुजनिमा सजोषाः सर्वमायुर्नेयतु जीवनाय ॥ २४ ॥

यथाहान्यनुपूर्वं भवन्ति यथैवं ऋतुभिर्यन्ति साकम् ।

यथा न पूर्वमपरो जहान्येवा धातुरायूषि कल्पयैषाम् ॥ २५ ॥

अस्मन्वती रीयते स रभध्वं वीरयध्वं प्र तंरता सखायः ।

अर्चा जहीत ये असन्तुरेवा अनमीवानुत्तरेमाभि वाजान् ॥ २६ ॥

उत्तिष्ठता प्र तंरता सखायो ऽस्मन्वती नदी स्पन्दत इयम् ।

अर्चा जहीत ये असन्वजिवाः शिवान्स्पोनानुत्तरेमाभि वाजान् ॥ २७ ॥

विश्वदेवीं वचंसु आ रभध्वं शुद्धा भवन्तः शुचयः पावकाः ।

अतिक्रामन्तो दुरिता पदानि शतं हिमाः सर्ववीरा मदेम ॥ २८ ॥

उदीचीनैः पयिभिर्बामुमक्षिरतिक्रामन्तो ऽवराण्येरेभिः ।

त्रिः सप्त कृत्व चतुष्यः परेता मृत्युं प्रत्यौहयद्योपनेन ॥ २९ ॥
 मृत्योः पदं योपयन्त एत द्राघीय आयुः प्रतरं दधानाः ।
 आसीना मृत्युं नुदता सधस्थे ऽर्धं जीवास्तो विदधमा वंदेम ॥ ३० ॥ (९)
 इमा नारीरविधवाः सुपत्नीराञ्जनेन सर्पिषा सं स्पृशन्ताम् ।
 अनश्रवो अनमीवाः सुरत्ना आ रोहन्तु जनयो योनिमये ॥ ३१ ॥
 व्याकरोमि हविषाहमेतो तौ ब्रह्मणा व्यपहं कल्पयामि ।
 स्वधां पितृभ्यो अजरां कृणोमि दीर्घनायुषा समिमान्सृजामि ॥ ३२ ॥
 यो नो अग्निः पितरो हस्त्वपन्तराविवेशामृतो मर्त्येषु ।
 मय्यहं तं परि गृह्णामि देवं मा सो अस्मान्द्विहृत मा वयं तम् ॥ ३३ ॥

अपावृत्य गार्हपत्यान्क्रव्यादा प्रेतं दक्षिणा ।
 प्रियं पितृभ्य आत्मने ब्रह्मभ्यः कृणुता प्रियम् ॥ ३४ ॥
 द्विभागधनमादायः प्र क्षिणात्यवर्त्या ।
 अग्निः पुत्रस्य ज्येष्ठस्य यः क्रव्यादनिराहितः ॥ ३५ ॥
 यत्कृषते यद्वनते यच्च वस्तेन विन्दते ।
 सर्वं मर्त्यस्य तच्चास्ति क्रव्यादैनिराहितः ॥ ३६ ॥
 अयज्ञियो हतवचा भवति नैनं हविरक्तवे ।
 छिनत्ति कृषा गार्धनाद्यं क्रव्यादनुवर्तते ॥ ३७ ॥
 सुहृर्गृधैः प्र वदत्यार्तिं मर्त्यो नीत्यं ।
 क्रव्याद्यानगिरन्तिकार्दनुविद्वान्वितावन्ति ॥ ३८ ॥
 यास्या गृहाः सं संज्यन्ते स्त्रिया यन्म्रियते पतिः ।
 ब्रह्मैव विद्वानेषो ऽयः क्रव्यादं निरादधत् ॥ ३९ ॥
 यद्विप्रं शमलं चकृम यच्च दुष्कृतम् ।
 आपो मा तस्मादुभ्रन्वयेः संकमुकाच्च यत् ॥ ४० ॥ (१०)

ता अंधरादुदीचीरावंबृचअजानतीः पश्चिर्भिर्देवयानैः ।
 पर्वतस्य वृषभस्याधिं पृष्ठे नवांश्चरन्ति सरितः पुराणीः ॥ ४१ ॥
 अग्रे अक्रव्यान्निः क्रव्यादं नुदा देवयजनं वह ॥ ४२ ॥

इमं क्रथादा विवेशायं क्रथादमन्त्रगात् ।

व्याघ्रौ कृत्वा नानानं तं हरामि शिवापुरम् ॥ ४३ ॥

अन्तर्धिर्देवानां परिधिर्मनुष्याणाम् ।

अग्निर्गार्हपत्य उभयानन्तरा श्रितः ॥ ४४ ॥

जीवानामायुः प्र तिर त्वमग्रे पितॄणां लोकमपि गच्छन्तु ये मृताः ।

सुगार्हपत्यो वितपन्नरातिमुषामुषां श्रेयसीं घेहस्यै ॥ ४५ ॥

सर्वानग्रे सहमानः सपत्नानैषामूर्जं रयिमस्मासु घेहि ॥ ४६ ॥

इममिन्द्रं वह्निं पप्रिमन्वारभध्वं स वो निर्वेक्षदुष्टिादवद्यात् ।

तेनाप हत शरुमापतन्तं तेन रुद्रस्य परि पातास्ताम् ॥ ४७ ॥

अनद्गार्ह स्रवमन्वारभध्वं स वो निर्वेक्षदुष्टिादवद्यात् ।

आ रोहत सवितुर्नोर्वमेतां पृष्टिभरुवीभिस्मन्ति तरेम ॥ ४८ ॥

अहोरात्रे अर्चयेधि विश्वेक्षेम्यस्तिष्ठन्तरणः भुवीरः ।

अनांतुरान्तुमनसस्तत्प विश्वज्योगेव नः पुरुषगन्धिरधि ॥ ४९ ॥

ते देवेभ्य आ वृश्चन्ते पापं जीवन्ति सर्वदा ।

क्रथाद्यानगिरन्तिकादश्व इवानुवर्षते नडम् ॥ ५० ॥ (११)

ये ऽथ द्वा धनकाम्यात्क्रथादा समासन्ति ।

ते वा अन्येषां कुम्भो पर्यादधति सर्वदा ॥ ५१ ॥

मेवं पिपतिपति मनसा मुहुरा वर्तते पुनः ।

क्रथाद्यानगिरन्तिकादनुविक्षाचितावति ॥ ५२ ॥

अविः कृष्ण भागधेयं यगूनां सीसं क्रथादपि चन्द्रं तं स्नातुः ।

माषाः पिष्टा भागधेयं ते हव्यमरणयान्या गार्हं सचस्व ॥ ५३ ॥

इषीकां जज्ञीमिष्ट्वा तिलिपञ्चं दण्डनं नडम् ।

तमिन्द्रं इध्मं कृत्वा यमस्यापि निरादधौ ॥ ५४ ॥

प्रत्यश्वमर्कं प्रत्यर्पयित्वा प्रविष्टान्यन्यां वि स्वाविशेगं ।

परामीषाममृन्दिदेशं दीर्घेणायुषा समिमान्तुजामि ॥ ५५ ॥ (१२)

पुमान्युसो ऽधि तिष्ठ चर्मेहि तव ह्यस्व यत्तमा प्रिया ते ।
 यावन्तावयं प्रथमं समेयपुस्तङ्गां वयो यमराज्ये समानम् ॥ १ ॥
 तावद्वां चक्षुस्तति वीर्याणि तावत्तेजस्ततिधा वाजिनानि ।
 अपिः शरीरं सचते यदिधो ऽधा पक्कान्मिथुना सं भवायः ॥ २ ॥
 समंसिंल्लोके समु देवयाने सं स्मा समेतं यमराज्येषु ।
 पूतौ पवित्रैरुप तङ्गयेषां यद्यद्रेतो अधि वां संवभूव ॥ ३ ॥
 आप्सुचासो अभि सं विशध्वमिमं जीवं जीवधन्याः समेत्य ।
 तासां भजध्वममृतं यमाहुर्मोदनं पचन्ति वां जनित्री ॥ ४ ॥
 यं वां पिता पचन्ति यं च माता रिपान्निर्मुक्त्यै शमलाच्च वाचः ।
 स ओदनः शतधारः स्वर्गे उभे ध्याप नभसी महित्वा ॥ ५ ॥
 उभे नभसी उभयांश्च लोकान्ये यज्वनामभिर्जिताः स्वर्गाः ।
 तेषां ज्योतिष्मान्मधुमान्यो अये तस्मिन्नुच्चैर्जरसि सं श्रयेयाम् ॥ ६ ॥
 प्राचीं प्राचीं प्रदिशमा र्भेयामेतं लोकं श्रद्धाणाः सचन्ते ।
 यद्वां पक्कं परिर्विष्टमग्नौ तस्य गुप्त्रये दंपती सं श्रयेयाम् ॥ ७ ॥
 दक्षिणां दिशमभि नक्षमाणां पर्यावर्तेशामभि पात्रमेतत् ।
 तस्मिंश्चां यमः पितृभिः संविदानः पक्काय शर्म बहुलं नि यच्छात् ॥ ८ ॥
 प्रतीची दिशामियमिद्वरं यस्यां सोमो अधिपा मृडिता च ।
 तस्यां श्रयेथां सुकृतः सचेयामथा पक्कान्मिथुना सं भवायः ॥ ९ ॥
 उत्तरं राष्ट्रं प्रजयोत्तरावद्दिशामुदीची कृणवन्नो अयम् ।
 पाङ्क्तं छन्दः पुरुषो बभूव विश्वे विश्वाङ्गैः सह सं भवेम ॥ १० ॥ (१३)
 ध्रुवेयं विराणनमो अस्त्वस्यै शिवा पुत्रेभ्य उत मद्यमस्तु ।
 सा नो देव्यदिते विश्ववार इमं इव गोपा अभि रक्ष पक्कम् ॥ ११ ॥
 पितेव पुत्रानभि सं स्वजस्व नः शिवा नो वाता इह वान्तु भूमौ ।
 यमोदनं पचन्तो देवतो इह तन्नस्तप उत सत्यं च वेतु ॥ १२ ॥
 यद्यत्कृष्णः शंकुन एह गत्वा त्तरविधंक्तं विलं आससाद ।
 यद्वा दास्याइद्रैहस्ता समस्त उलूखलं मुसलं शुभतापः ॥ १३ ॥

- अयं ग्रावा पृथुबुधो वयोधाः पूतः पवित्रैरपं हन्तु रक्षः ।
 आ रोह चर्म महि गर्मं यद्वा मा दर्पती पौत्रमघं नि गाताम् ॥ १४ ॥
 वनस्पतिः सह देवर्न आगन्तव्यः पिशाचां अपवारधमानः ।
 स उलूयाति प्र वंदाति वाचं तेन लोकां अभि सर्वां जयेम ॥ १५ ॥
 मम मेधाव्यश्वः पर्यगृह्णन् एषां ज्योतिष्मां उत यश्चकर्ष ।
 चर्यस्त्रिं गृह्वतास्तान्संचन्ते स नः स्वर्गमभि नैष लोकम् ॥ १६ ॥
 स्वर्ग लोकमभि नो नयासि सं जायया सह पुत्रैः स्याम ।
 गृह्णामि हस्तमनु मैत्र्य मा नंस्तारीन्निर्घृतिर्मो अरातिः ॥ १७ ॥
 ग्राहिं पाप्मानमति तां अयाम् तमो व्यस्य प्र वंदासि वल्गु ।
 वानस्पत्य उद्यतो मा जिहिमीमा तंगदुलं बि शैरेर्देव्यन्तम् ॥ १८ ॥
 विश्वव्यचा घृतपृष्ठो भविष्यन्सयोनिर्लोकमुप याह्येतम् ।
 वपवृद्धमुप यद्वा शूर्पं तुषं पलावानप तर्द्धिनकु ॥ १९ ॥
 त्रयो लोकाः संमिता ब्राह्मणेन द्यौरवामौ पृथिव्यन्तरिक्षम् ।
 अंगूगृभीत्वावाग्नेयामा प्यायन्ता पुनरा यन्तु शूर्पम् ॥ २० ॥ (१४)
 पृथ्वीपाणिं बहुधा पशूनामेकरूपो भवसि सं समृद्ध्या ।
 एतां त्वचं लोहिनीं तां नुदस्व ग्रावा शुम्भाति मलग इव वस्त्रा ॥ २१ ॥
 पृथिवीं त्वा पृथिव्यामा वैश्यामि तनूः संमानी विकृता त एषा ।
 यद्यद्युक्तं लिखितमप्येन तेन मा सुस्रोत्रेक्षणापि तद्वपामि ॥ २२ ॥
 जनिमीव प्रति हर्षासि सूनुं सं त्वा दधामि पृथिवीं पृथिव्या ।
 उवा कुम्भी वेद्यां मा व्यधिषा यज्ञाभुधिराज्येनातिपक्ता ॥ २३ ॥
 अग्निः पचन्नद्यतु त्वा पुरस्तादिन्द्रो रद्यातु दक्षिणतो मरुत्वान् ।
 वरुणस्त्वा द्वाद्दक्षिणे प्रतीच्या उत्तराह्वा सोमः सं दंदाति ॥ २४ ॥
 पूताः पवित्रैः पवन्ते अभादिवं च यन्ति पृथिवीं च लोकान् ।
 ता जीवला जीवधन्याः प्रतिष्ठाः पात्र आसिक्ताः पर्यगिरिन्धाम् ॥ २५ ॥
 आ यन्ति दिवः पृथिवीं मंचन्ते भूम्याः सचन्ते अय्यन्तरिक्षम् ।
 श्रुदाः सतीस्ता उ शुम्भन्त एव ता नः स्वर्गमभि लोकं नयन्तु ॥ २६ ॥

उत्तेवं प्रधीरुत संमितास उत शुक्राः शुचयश्चामृतासः ।
 ता ओद्गन् दंपतिभ्यां प्रशिष्टा आपः शिष्यन्तीः पचता मुनाथाः ॥ २७ ॥
 संख्याता स्तोकाः पृथिवीं संचन्ते प्राणापानैः संमिता ओषधीभिः ।
 असंख्याता ओषधमाणाः सुवर्णाः सर्वे व्यापुः शुचयः शुचित्वम् ॥ २८ ॥
 उद्योधन्यभि वल्गन्ति तप्ताः फनमस्यन्ति बहुलांश्च विन्दून ।
 योषेवं दृष्ट्वा पतिमृत्विष्या यैतस्तण्डुलैर्भवता ममापः ॥ २९ ॥
 उत्थापय सीदतो बुध एनानद्भिरात्मानंमभि सं स्पृशन्ताम् ।
 अमांसि पाचैरुदकं यदेतन्मितास्तण्डुलाः प्रदिशो यदीमाः ॥ ३० ॥ (१५)

॥ यद्विशः प्रपाठकः ॥

प्र यद्ध पशुं त्वया हरौपमहिंसन्त ओषधीर्दान्तु पर्वन् ।
 यासां सोमः परि राज्यं बभूवामन्युता नो वीरुधो भवन्तु ॥ ३१ ॥
 नवं बहिरोदनाय स्तूणीतः प्रियं ददृश्वष्टापो वल्गुस्तु ।
 तस्मिन्देवाः सह देवीर्विशन्विमं प्राध्नन्वृतुभिर्निषद्य ॥ ३२ ॥
 वनस्पते स्तूणीमा सीद बहिरपिष्टोमैः संमिता देवताभिः ।
 त्वष्ट्रेव रूपं सुकृतं स्वधित्वेना एहाः परि पाचै ददृश्याम् ॥ ३३ ॥
 पृथ्यां शरत्तु निधिपा अभीष्टास्वः पक्वेनाभ्यधवाति ।
 उपैतं जीवान्पितरंश्च पुत्रा एतं स्वर्गं गमयान्तंममेः ॥ ३४ ॥
 धर्ता प्रियस्व धरुणं पृथिव्याभ्यच्युतं त्वा देवताभ्यावयन्तु ।
 तं त्वा दंपती जीवन्ती जीवपुत्र बुद्धासयातः पर्यप्रिधानात् ॥ ३५ ॥
 सर्वान्समागा अभिजित्य लोकान्यावन्तः कामाः समंतीतृपस्तान् ।
 वि गाहेष्यामायवनं च दधिरेकस्मिन्पात्रे अणुद्वेनम् ॥ ३६ ॥
 उपं स्तूणीहि प्रथय पुरस्ताद्भुतेन पाचंमभि धारयैतत् ।
 वाश्रेवोस्रा तरुणं स्तनस्युमिमं देवासो अभिहिङ्क्वन्तो ॥ ३७ ॥
 उपास्तरीरकरो लोकमेतमुरुः प्रथतामसंसः स्वर्गः ।
 तस्मिं ह्रयाति महिषः सुपर्णो देवा एनं देवताभ्यः प्र यच्छान् ॥ ३८ ॥
 यद्यज्जाया पचति तत्परःपरः पतिर्वा जाये तन्निरः ।

सं तत्सृजेयां सह वा तदस्तु संपादयन्तो सह लोकमेकम् ॥ ३९ ॥
 यावन्तो अस्याः पृथिवीं सवन्तो अस्मत्पुत्राः परि ये संबभूवुः ।
 सर्वास्ता उप पात्रे ह्येयां नाभिं जानानाः शिशवः समायान् ॥ ४० ॥ (१६)
 वसोर्या धारा मधुना प्रपीना घृतेन मिथ्या अमृतस्य नाभयः ।
 सर्वास्ता अब रुन्धे स्वर्गः पृथ्वां शरत्सु निधिपा अभीक्षात् ॥ ४१ ॥
 निधिं निधिपा अभ्येनमिच्छादनीश्वरा अभितः सन्तु येदृन्धे ।
 अस्माभिर्देवो निहितः स्वर्गस्त्रिभिः कारुडैस्त्रीन्स्वर्गानेरुक्षत् ॥ ४२ ॥
 अग्नी रक्षस्तपतु यद्विदेवं क्रव्यात्पिशाच इह मा प्र पास्त ।
 नुदाम एनमप स्मो अस्मदादित्या एनमङ्गिरसः सचन्ताम् ॥ ४३ ॥
 आदित्येभ्यो अङ्गिरोभ्यो मध्विदं घृतेन मिथ्यं प्रति वेदयामि ।
 शुद्धहस्तौ ब्राह्मणस्यानिहत्यैतं स्वर्गं सुकृतावपीतम् ॥ ४४ ॥
 इदं प्रापमुत्तमं कारुडमस्य यस्मात्तोकार्परमेष्ठी समार्ष ।
 आ सिञ्च सर्पिर्घृतवत्समङ्ग्रेय भागो अङ्गिरसो नो अब ॥ ४५ ॥
 सत्यायं च तपसे देवताभ्यो निधिं शैबधिं परि दद्य एतम् ।
 मा नो द्यूते ऽव गान्मा समित्यां मा सान्यसा उत्सृजता पुरा मत् ॥ ४६ ॥
 अहं पंचाम्यहं ददामि ममेदु कर्मन्करुणे ऽधि जाया ।
 कौमरो लोको अंजनिष्ट पुत्रोऽन्वाभिषां वयं उत्तरावत् ॥ ४७ ॥
 न कित्विष्यमव नाधारो अस्ति न यन्मित्रैः समममान एति ।
 अनून् पात्रं निहितं न एतत्पुकारं प्रकः पुनरा विंशति ॥ ४८ ॥
 प्रियं प्रियाणां कृण्वाम तमस्ते यन्तु यत्ने द्विषन्ति ।
 धेनुर्नृणाञ्चयौवम आयदेव पौरुषेयमप मृत्युं नुदन्तु ॥ ४९ ॥
 समपयो विदुरन्यो अन्यं य शोषधीः सचन्ते यश्च सिन्धून् ।
 यावन्तो देवा दिष्पाऽतपन्ति हिरण्यं ज्योतिः पचन्ती बभूव ॥ ५० ॥ (१७)
 एषा त्वचां पुरुषे सं बभूवानेपाः सर्वे पशवो ये अन्ये ।
 शुभेणात्मानं परि धापयाथो ऽमोत यासो मुलंमोदनस्य ॥ ५१ ॥
 यदक्षेपु वदा यास्तमित्यां यद्वा वदा अनृतं चित्तकाम्या ।

समानं तन्तुमभि संवसानौ तस्मिन्सर्वं शमलं सादयाथः ॥ ५२ ॥
 वर्षं वनुष्वपि गच्छ देवांस्त्वचो धूमं पर्युत्पातयासि ।
 विश्वथंचा घृतपृष्ठो भविष्यन्तस्योर्निर्लोकमुप यात्येतम् ॥ ५३ ॥
 त्वं स्वर्गो बहुधा वि चक्रे यथा विद आत्मन्नन्यवर्णाम् ।
 अपाजैकृष्णां रुशतीं पुनानो या लोहिनी तां ते अग्नौ जुहोमि ॥ ५४ ॥
 प्राच्यं त्वा दिशेऽयं ऽधिपतये ऽसिताय रक्षिच आदित्यायेषुमते ।
 एतं परि दद्यस्तं नो गोपायतासाकर्मैतोः ।

दिष्टं नो अत्र जस्ते नि नैषज्जरा मृत्यवे परि णो ददान्
 अथं पक्वेन सह सं भवेम ॥ ५५ ॥

दक्षिणायै त्वा दिश इन्द्रायाधिपतये तिरश्चिराजये रक्षिचे यमायेषुमते ।
 एतं ० । ० ॥ ५६ ॥ मृतीचै त्वा दिशे वरुणायाधिपतये पृदाकवे
 रक्षिचे ऽत्रायेषुमते । एतं ० । ० ॥ ५७ ॥ उदीचै त्वा दिशे सोमा-
 याधिपतये स्वजाय रक्षिचे ऽश्वन्या इषुमत्यै । एतं ० । ० ॥ ५८ ॥
 भ्रुवायै त्वा दिशे विष्णवे ऽधिपतये कल्माषयीवाय रक्षिच ओषधीभ्य
 इषुमतीभ्यः । एतं ० । ० ॥ ५९ ॥
 ऊर्ध्वायै त्वा दिशे बृहस्पतये ऽधिपतये श्वित्राय रक्षिचे वर्षायेषुमते ।
 एतं परि दद्यस्तं नो गोपायतासाकर्मैतोः ।

दिष्टं नो अत्र जस्ते नि नैषज्जरा मृत्यवे परि णो ददान्
 अथं पक्वेन सह सं भवेम ॥ ६० ॥ (१८)

॥ तृतीयो ऽनुवाकः ॥

ददामीत्येव ब्रूयादनु चैनामभुत्सत ।
 वशां ब्रह्मभ्यो याचंस्तत्रजावदपत्यवत् ॥ १ ॥
 मजया स वि क्रीणीते पशुभिश्चोपं दस्यति ।
 य ओषधिभ्यो याचंश्चो देवानां गां न दित्सति ॥ २ ॥
 कूटयास्य सं शीर्यन्ते श्रोण्या काटमंदति ।

॥ ४ ॥

वण्डया दत्तन्ते गृहाः काण्या दीयते स्वम् ॥ ३ ॥
 विलोहितो अधिष्ठानाच्छक्रो विन्दति गोपन्तिम् ।
 तथा वणायाः संविद्यं दुरदभा ह्युपच्यसे ॥ ४ ॥
 पदोरस्या अधिष्ठानाद्विक्रिन्दुनामं विन्दति ।
 अनामनात्सं गीर्यन्ते या मुखेनोपजिघ्रति ॥ ५ ॥
 यो अस्याः कर्णावास्कुनोत्या स देवेषु वृश्चते ।
 लक्ष्मं कुर्वे इति मन्यते कनीयः कृणुते स्वम् ॥ ६ ॥
 यदस्याः कर्मे चिद्भोगाय वालान्कश्चित्प्रकृन्तति ।
 ततः किशोरा म्रियन्ते वत्साश्च यातुको वृकः ॥ ७ ॥
 यदस्या गोपता सत्या लोम ध्वाद्भो अजीहिडत ।
 ततः कुमारा म्रियन्ते यत्सो विन्दत्यनामनात् ॥ ८ ॥
 यदस्याः पत्पूलनं शकुहामी समस्यति ।
 ततो ऽपरूपं जायते तस्मादव्येष्टेनसः ॥ ९ ॥
 जायमानाभि जायते देवान्सब्राह्मणान्गण ।
 तस्माद्ब्रह्मभ्यो देयया तदाहुः स्वस्य गोपनम् ॥ १० ॥ (१९)
 य एनां वनिमायन्ति तेषां देवकृता वण ।
 ब्रह्मज्येयं तदंघ्रुवन्य एनां निमियायते ॥ ११ ॥
 य आर्पयेभ्यो याचंद्भो देवानां गां न दित्सन्ति ।
 आ स देवेषु वृश्चते ब्राह्मणानां च मन्यवे ॥ १२ ॥
 यो अस्य स्यादंशभोगो अन्यामिच्छेत तर्हि सः ।
 हिंस्ते अदत्ता पुरुषं याचितां च न दित्सन्ति ॥ १३ ॥
 यथा श्वेधिनिहितो ब्राह्मणानां तथा वणा ।
 तामेतदुद्ययन्ति यस्मिन्कस्मिंश्च जायते ॥ १४ ॥
 स्वमेतदुद्ययन्ति यद्गणां ब्राह्मणा अभि ।
 ययन्नानन्यस्मिं जिनीयाद्देवास्या निरोपनम् ॥ १५ ॥
 चरेद्देवा चहासणादविज्ञातगदा सती ।

वशां च विद्यान्नारद ब्राह्मणास्तर्हिषाः ॥ १६ ॥
 य एनामवशमाह देवानां निहितं निधिम् ।
 उभा तस्मै भवाश्रवां परिक्रम्येपुमस्यतः ॥ १७ ॥
 यो अस्या ऊधो न वेदार्थो अस्या स्तनानुत ।
 उभयेनैवासौ दुहे दातुं चेदशकवशम् ॥ १८ ॥
 दुरद्वैतमा शये याचितां च न दित्सति ।
 नास्मै कामाः समृध्यन्ते यानदत्त्वा चिकीर्षति ॥ १९ ॥
 देवा वशमयाचन्मुखं कृत्वा ब्राह्मणम् ।
 तेषां सर्वेषामददद्देहं न्येति मानुषः ॥ २० ॥ (२०)
 हेहं पशूनां न्येति ब्राह्मणेभ्यो ऽददद्वशम् ।
 देवानां निहितं भागं मर्त्यश्चेन्निप्रियायते ॥ २१ ॥
 यदन्ये शतं याचैयुर्ब्राह्मणा गोपतिं वशम् ।
 अथैनां देवा अब्रुवन्नेवं ह विदुषो वशा ॥ २२ ॥
 य एवं विदुषे ऽदत्त्वाथान्येभ्यो ददद्वशम् ।
 दुर्गा तस्मा अधिष्ठाने पृथिवी सहदेवता ॥ २३ ॥
 देवा वशमयाचन्यस्मिन्नये अजायत ।
 तामेतां विद्यान्नारदः सह देवरुदाजत ॥ २४ ॥
 अनपत्यमल्पमशुं वशा कृणोति पूरुषम् ।
 ब्राह्मणश्च याचितामथैनां निप्रियायते ॥ २५ ॥
 अग्नीषोमाभ्यां कामाय मित्राय वरुणाय च ।
 तेभ्यो याचन्ति ब्राह्मणास्तेष्ववा वृश्चते ऽददत् ॥ २६ ॥
 यावदस्या गोपतिर्नोपशृणुयाद्वचः स्वयम् ।
 चरेदस्य तावज्जोषु नास्य श्रुत्वा गृहे वसेत् ॥ २७ ॥
 यो अस्या ऋचं उपश्रुत्याप गोष्वचीचरत् ।
 आयुश्च तस्य भृति च देवा वृश्चन्ति हीडिताः ॥ २८ ॥
 वशा चरन्ती बहुधा देवानां निहितो निधिः ।

आविष्कृणुष्व रूपाणि यदा स्याम जिघांसति ॥ २९ ॥

आविरात्मानं कृणुते यदा स्याम जिघांसति ।

अथो ह ब्रह्मभ्यो वशा याज्याय कृणुते मनः ॥ ३० ॥ (२१)

मनसा स कल्पयति तद्देवा अपि गच्छति ।

ततो ह ब्रह्माणो वशामुपप्रयन्ति याचितुम् ॥ ३१ ॥

स्वधाकारेण पितृभ्यो यज्ञेन देवताभ्यः ।

दानेन राजन्यो वशाया मातुर्हेडं न गच्छति ॥ ३२ ॥

वशा माता राजन्यस्य तथा संभूतमग्रशः ।

तस्या आहुरनर्पण यद्ब्रह्मभ्यः प्रदीयते ॥ ३३ ॥

यथाज्यं प्रगृहीतमालुम्पेत्सुचो अग्रये ।

एवा ह ब्रह्मभ्यो वशामग्रय आ वृश्चते ऽददत् ॥ ३४ ॥

पुरोडाशवत्सा सुदुषा लोके ऽस्मा उप तिष्ठति ।

सास्ते सर्वान्कामान्वशा प्रददुषे दुहे ॥ ३५ ॥

सर्वान्कामान्यमराज्ये वशा प्रददुषे दुहे ।

अथाहुर्नारकं लोकं निरुन्धानस्य याचिताम् ॥ ३६ ॥

प्रवीयमाना चरति क्रुद्धा गोपतये वशा ।

वेहतं मा मन्यमानो मृत्योः पार्श्वेषु बध्यताम् ॥ ३७ ॥

यो वेहतं मन्यमानो ऽमा च पचते वशाम् ।

अप्यस्य पुत्रान्पौत्रांश्च याचयते बृहस्पतिः ॥ ३८ ॥

महदेपाय तपति चरन्ती गोषु गौरपि ।

अथो ह गोपतये वशाददुषे विपं दुहे ॥ ३९ ॥

प्रियं पशूनां भवति यद्ब्रह्मभ्यः प्रदीयते ।

अथो वशायास्तप्रियं यद्देवता हविः स्यात् ॥ ४० ॥ (२२)

या वशा उदकल्पयन् देवा यज्ञादुदेत्य ।

तासां विलिप्तं भीमामुदाकुर्वन्त नारदः ॥ ४१ ॥

तां देवा अग्नीमांसन्त वशेया इमवशेति ।

ताम्रवीचार्द एषा वशानां वशतमेति ॥ ४२ ॥
 कति नु वशा नारद यास्त्वं वेत्थ मनुष्यजाः ।
 तास्त्वां पृच्छामि विद्वांसं कस्या नाश्रीयादब्राह्मणः ॥ ४३ ॥
 विलिप्ता बृहस्पते या च सूतवंशा वशा ।
 तस्या नाश्रीयादब्राह्मणो य आशंसेत भूत्याम् ॥ ४४ ॥
 नमस्ते अस्तु नारदानुष्टु विदुषे वशा ।
 कृतमासां भीमर्तमा यामर्दन्ना पराभवेत् ॥ ४५ ॥
 विलिप्ती या बृहस्पते ऽथो सूतवंशा वशा ।
 तस्या नाश्रीयादब्राह्मणो य आशंसेत भूत्याम् ॥ ४६ ॥
 वीणि वे वंशाज्जातानि विलिप्ती सूतवंशा वशा ।
 ताः प्र यच्छेद्ब्रह्मभ्यः सो ऽनाग्रस्कः प्रजापतौ ॥ ४७ ॥
 एतद्वो ब्राह्मणा हविरिति मचीत याचितः ।
 वशां चेदेनं याचेयुर्या भीमाददुषो गृहे ॥ ४८ ॥
 देवा वशां पर्यवदन् नो ऽदादिति हीडिताः ।
 एताभिर्ऋग्भिर्भेदं तस्मिन्नि स पराभवत् ॥ ४९ ॥
 उत्तैनां भेदो नार्ददाश्चामिन्द्रेण याचितः ।
 तस्मात्तं देवा आगसो ऽवृश्चन्महमुत्तरे ॥ ५० ॥
 ये वशाया अदानाय वदन्ति परिरापिणः ।
 इन्द्रस्य मन्यवे जात्मा आ वृश्चन्ते अचिन्त्या ॥ ५१ ॥
 ये गोपन्ति पराणीयाधुमा दंदा इति ।
 रुद्रस्यास्तां ते हेतिं परि यन्त्यचिन्त्या ॥ ५२ ॥
 यदि हुतां यद्यहुताममा च पचते वशाम् ।
 देवान्त्सब्राह्मणानृत्वा जिह्मो लोकाविर्च्छति ॥ ५३ ॥ (२३)

॥ ५ ॥ (१) अमेण तपसा सृष्टा ब्रह्मणा विज्ञा च्युते स्थिता ॥ १ ॥ सत्ये-
नावृता श्रिया प्रावृता यशसा परीवृता ॥ २ ॥ स्वधया परिहिता
श्रद्धया पर्यूढा दीक्षाया गुप्ता यज्ञे प्रतिष्ठिता लोको निधनम् ॥ ३ ॥
ब्रह्म पदवायं ब्राह्मणो ऽधिपतिः ॥ ४ ॥ तामाददानस्य ब्रह्मगवीं
जिनतो ब्राह्मणं षाचिर्यस्य ॥ ५ ॥ अप क्रामति सृनृता वीर्यपुण्या
लक्ष्मीः ॥ ६ ॥ (२४)

(२) ओजश्च तेजश्च महश्च बलं च वाक्चेन्द्रियं च श्रीश्च धर्मश्च ॥ ७ ॥
ब्रह्मं च षावं च राष्ट्रं च विजंश्च त्रिपिंश्च यशश्च वचश्च द्रविणं च ॥ ८ ॥
आयुश्च रूपं च नामं च कीर्तिश्च प्राणश्चापानश्च चक्षुश्च श्रोत्रं च ॥ ९ ॥
पयश्च रसश्चाब्जं चान्वाद्यं च ऋतं च सत्यं चेष्टं च पूर्णं च प्रज्ञा च पश-
वंश्च ॥ १० ॥ तानि सर्वाण्यपं क्रामन्तिः ब्रह्मगवीमाददानस्य जि-
नतो ब्राह्मणं षाचिर्यस्य ॥ ११ ॥ (२५)

(३) सैया भीमा ब्रह्मगव्यध्वविषा साक्षात्कृत्या कूत्स्वञ्जमावृता
॥ १२ ॥ सर्वाण्यस्यां घोराणि सर्वे च मृत्यवः ॥ १३ ॥ सर्वाण्यस्यां
क्रूराणि सर्वे पुरुषवधाः ॥ १४ ॥ सा ब्रह्मज्यं देवपीयुं ब्रह्मगव्यादी-
यमाना मृत्योः पश्यीश आ द्यति ॥ १५ ॥

मेनिः शतवधा हि सा ब्रह्मज्यस्य क्षितिर्हि सा ॥ १६ ॥

तस्माद् ब्राह्मणानां गौर्दुराधया विजानता ॥ १७ ॥

वज्रो धावन्ती विश्वानर उद्धीता ॥ १८ ॥ हेतिः शफानुत्तिवदन्ती महा-
द्वोऽं पेषामाणा ॥ १९ ॥ द्युरपविरीक्षामाणा वाग्यमानाभि स्फूर्नति
॥ २० ॥ मृत्युर्हिदृष्टव्युप्यो देवः पुष्टं पर्यस्यन्ती ॥ २१ ॥ सर्व-
ज्यानिः कर्णा वरीवर्जयन्ती राजयत्सो मेहन्ती ॥ २२ ॥ मेनिदुल-
माना शीर्षेक्षिदुग्धा ॥ २३ ॥ सेदिरुपतिधन्ती मियोयोधः परामृष्टा
॥ २४ ॥ शरप्याऽं मुखे ऽपिनक्षमान चतिहन्त्यमाना ॥ २५ ॥ अप-

विषा निपतन्ती तमो निपतिता ॥ २६ ॥ अनुगच्छन्ती प्राणानुप-
दासयति ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यस्य ॥ २७ ॥ (२६)

(४) वैरं विकृत्यमाना पौत्राद्यं विभाज्यमाना ॥ २८ ॥ देवहे-
तिह्रियमाणा व्यृद्धिहेता ॥ २९ ॥ पाप्माधिधीयमाना पारुष्यमवधी-
यमाना ॥ ३० ॥ विषं प्रयस्यन्ती तक्त्रा प्रयस्ता ॥ ३१ ॥ अघं पच्य-
माना दुष्वग्र्यं पक्त्रा ॥ ३२ ॥ मूलवर्हेणी पर्याक्रियमाणा क्षितिः
पर्याकृता ॥ ३३ ॥ असंज्ञा गन्धेन शुगुद्धियमाणाशीविष उद्धृता ॥ ३४ ॥
अभूतिरूपह्रियमाणा पराभूतिरुपहता ॥ ३५ ॥ शर्वः कुडः पिष्यमाना
गिमिदा पिशिता ॥ ३६ ॥ अवर्तिर्यमाना निर्वर्तिरशिता ॥ ३७ ॥
अशिता लोकाच्छिनन्ति ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यमसाक्षामुष्माच्च ॥ ३८ ॥ (२७)

(५) तस्या आहननं कृत्वा मेनिराशसनं बलग ऊर्बध्यम् ॥ ३९ ॥
अस्वगता परिहृता ॥ ४० ॥ अग्निः क्रव्याद्धृत्वा ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यं
प्रविष्यन्ति ॥ ४१ ॥ सर्वास्याङ्गा पर्वो मूलानि वृश्चति ॥ ४२ ॥
छिनत्स्यस्य पितृबन्धु परा भावयति मातृबन्धु ॥ ४३ ॥ विवाहां ज्ञा-
तीन्सर्वानपि क्षापयति ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यस्य क्षत्रियेणापुनर्दीयमाना
॥ ४४ ॥ अवास्तुमेनमस्वंगमप्रजसं करोत्यपरापरणो भवति क्षीयते
॥ ४५ ॥ य एवं विदुषो ब्राह्मणस्य क्षत्रियो गामादुक्ते ॥ ४६ ॥ (२८)

(६) क्षिप्रं वै तस्याहनने गृध्राः कुर्वन्त एलबम् ॥ ४७ ॥
क्षिप्रं वै तस्यादहनं परि नृत्यन्ति केशिनीः ।
आघ्राणाः पाणिनोरसि कुर्वाणाः पापमैलबम् ॥ ४८ ॥
क्षिप्रं वै तस्य वास्तुषु वृक्षाः कुर्वन्त एलबम् ॥ ४९ ॥
क्षिप्रं वै तस्य पृथ्विं यत्तदासीदिति नु तादिति ॥ ५० ॥
क्षिप्रं वै तस्य पृथ्विं यत्तदासीदिति नु तादिति ॥ ५१ ॥

- आददानमाङ्गिरसि ब्रह्मज्यमुप दासय ॥ ५२ ॥
 वैश्वदेवी ह्युच्यसे कृत्या कूल्वंजमावृता ॥ ५३ ॥
 ओषन्ती समोषन्ती ब्रह्मणो वज्रः ॥ ५४ ॥
 क्षुरपविर्भृत्युर्भूत्वा वि धाव त्वम् ॥ ५५ ॥
 आ दंसे जिनतां वरुं इष्टं पूर्तं चाशिषः ॥ ५६ ॥
 आदाय जीतं जीताय लोकेऽमुष्मिन् ग्रहसि ॥ ५७ ॥
 अग्रे पदवीर्भव ब्राह्मणस्याभिर्गत्या ॥ ५८ ॥
 मेनिः शर्या भवाघादधविषा भव ॥ ५९ ॥
 अग्रे प्र शिरो जहि ब्रह्मज्यस्य कृतागंसो देवपीयोराधसः ॥ ६० ॥
 त्वया प्रमूर्णे मृदितमग्निर्दहतु दुश्चितम् ॥ ६१ ॥ (२९)

- (७) वृश्च प्र वृश्च सं वृश्च दह प्र दह सं दह ॥ ६२ ॥
 ब्रह्मज्यं देव्यग्रे आ मूलादनुमंदह ॥ ६३ ॥
 यथायाद्यमसादनात्पापलोकात्परावतः ॥ ६४ ॥
 एवा त्वं देव्यग्रे ब्रह्मज्यस्य कृतागंसो देवपीयोराधसः ॥ ६५ ॥
 वज्रेण शतपर्वणा तीक्ष्णेन क्षुरभृष्टिना ॥ ६६ ॥
 प्र स्कन्धान् शिरो जहि ॥ ६७ ॥
 लोमान्यस्य सं छिन्धि त्वचमस्य वि वेष्टय ॥ ६८ ॥
 मांसान्यस्य शातय स्त्रावान्यस्य सं वृह ॥ ६९ ॥
 अस्थीन्यस्य पीडय मज्जानमस्य निर्जहि ॥ ७० ॥
 सर्वास्याङ्गा पर्वणि वि श्रयय ॥ ७१ ॥
 अग्निर्येन क्रुष्यात्पृथिव्या नुदतामुदोषतु वायुरन्तरिक्षान्महतो वरिष्णः
 सूर्य एन दिवः प्र रुंदतां न्योषतु ॥ ७३ ॥ (३०) ॥ ७२ ॥

॥ पद्यमोऽनुपासः ॥

॥ मप्रविंशः प्रपाठकः ॥

॥ दादरः काचं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

॥ १ ॥

उदेहि वाजिन्यो अप्सवन्तरिदं राष्ट्रं प्र विंश सूनृतावत् ।
यो रोहितो विश्वमिदं जजान स त्वा राष्ट्राय सुभृतं विभर्तु ॥ १ ॥
उद्वाज आगन्त्यो अप्सवन्तर्विश आ रोह त्वद्योनयो याः ।
सोमं दधानो ऽप ओषधीर्गाश्चतुष्पदो द्विपद आ वैशयेह ॥ २ ॥
सूयमुया मरुतः पृथ्निमातर उन्द्रेण युजा प्र मृणीत गवन् ।
आ वो रोहितः शृणवत्सुदानवस्त्रियन्नासो मरुतः स्वादुसमुदः ॥ ३ ॥
रुहो रुरोह रोहित आ रुरोह गर्भो जनीनां जनुषामुपस्यम् ।
ताभिः संरन्ध्रमन्धविन्दन्पदुवीर्भातुं प्रपश्यन्निह राष्ट्रमाहाः ॥ ४ ॥
आ ते राष्ट्रमिह रोहितो ऽहाषीद्यास्यन्मृधो अभयं ते अभूत् ।
तस्मै ते द्यावापृथिवी रेवतीभिः कामं दुहातामिह शक्रंरीभिः ॥ ५ ॥
रोहितो द्यावापृथिवी जजान तत्र तन्तुं परमेष्ठी तंतान ।
तत्र शिथ्रिये ऽज एकपादो ऽहंहद्यावापृथिवी बलेन ॥ ६ ॥
रोहितो द्यावापृथिवी अंहहत्तेन स्वं स्तभितं तेन नाकः ।
तेनान्तरिक्षं विमिता रजांसि तेन देवा अमृतमन्धविन्दन् ॥ ७ ॥
वि रोहितो अमृशद्विश्वरूपं समाकुर्वारणः प्ररुहो रुहश्च ।
दिव रुद्धा मंहता मंहिष्ठा सं ते राष्ट्रमनक्तु पर्यसा घृतेन ॥ ८ ॥
यास्ते रुहः प्ररुहो यास्त आरुहो याभिरापृणासि दिवंमन्तरिक्षम् ।
तासां ब्रह्मणा पर्यसा वावृधानो विंश राष्ट्र जागृहि रोहितस्य ॥ ९ ॥

यास्ते विंशत्तपसः संवभूवुर्वत्सं गायत्रीमनु ता इहागुः ।

तास्त्वा विंशन्तु मनसा शिवेन संमाता यत्सो अभ्येतु रोहितः ॥१०॥ (१)

ऊर्ध्वो रोहितो अधि नाके अस्याद्विश्वा रूपाणि जनयन्तुवा कविः ।

तिग्मेनापिज्योतिषा वि भाति तृतीयं चक्रे रजसि प्रियाणि ॥ ११ ॥

सहस्रंशृङ्गो वृषभो जातवेदा घृताहुतः सोमपृष्ठः सुवीरः ।

मा मा हासीन्नाधितो नेत्वा जहानि गोपोषं च मे वीरपोषं च धेहि ॥१२

रोहितो यज्ञस्य जनिता मुखं च रोहिताय वाचा श्रोत्रेण मनसा जुहोमि ।

रोहितं देवा यन्ति सुमनस्यमानाः स मा रोहिः सामित्ये रोहयतु ॥१३॥

रोहितो यज्ञं व्यदधाद्विश्वकर्मणे तस्मात्तेजांस्युषं मेमान्यागुः ।

वोचेयं ते नाभिं भुवनस्याधि मज्मनि ॥ १४ ॥

आ त्वा स्रोह बृहत्युत पङ्क्तिरा ककुब्चसा जातवेदः ।

आ त्वा रुहोहोष्णिहाक्षरो वषट्कार आ त्वा स्रोह रोहितो रेतसा सह ॥१५॥

अयं वस्ते गर्भं पृथिव्या दिवं वस्ते ऽयमन्तरिक्षम् ।

अयं ब्रह्मस्य विष्टपि स्वर्लोकांन्यानशे ॥ १६ ॥

वाचस्पते पृथिवी नः स्योना स्योना योनिस्तत्त्वा नः सुशेवा ।

इहैव प्राणः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन्यर्यमिरायुषा वर्चसा द-

धातु ॥ १७ ॥

वाचस्पत श्रुतवः पञ्च ये नो वैश्वकर्मणाः परि ये संवभूवुः ।

इहैव प्राणः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन्यरि रोहित आयुषा वर्च-

सा दधातु ॥ १८ ॥

वाचस्पते सीमनसं मनश्च गोष्ठे नो गा जनय योनिषु प्रजाः ।

इहैव प्राणः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन्यर्यहमायुषा वर्चसा द-

धामि ॥ १९ ॥

परि त्वा धात्सविता देवो अग्निर्वर्चसा मित्रावरुणावभि त्वा ।

सर्वा अयंतीरवक्रामन्नेहीदं राष्ट्रमंकरः सूनृतावत ॥ २० ॥ (२)

यं त्वा पृथंती रये प्रष्टिवंहन्ति रोहित । शुभा यासि रिणन्नपः ॥ २१ ॥

अनुव्रता रोहिणी रोहितस्य सूरिः सुवर्णा बृहती सुवर्चाः ।
 तथा वाजाविश्वरूपां जयेम तथा विश्वाः पृतना अभि याम ॥ २२ ॥
 इदं सद्यो रोहिणी रोहितस्यासौ पन्थाः पृथंती येन याति ।
 तां गन्धर्वाः कश्यपा उच्यन्ति तां रक्षन्ति कवयो ऽप्रमादम् ॥ २३ ॥
 सूर्यस्याश्वा हरयः केतुमन्तः सदा वहन्त्यमृताः सुखं रथम् ।
 घृतपावा रोहितो भार्जमानो दिवं देवः पृथंतीमा विवेश ॥ २४ ॥
 यो रोहितो वृषभस्तिग्मशृङ्गः पर्येयिं परि सूर्यं बभूव ।
 यो विष्टभ्राति पृथिवीं दिवं च तस्माद्देवा अधि सृष्टीः सृजन्ते ॥ २५ ॥
 रोहितो दिवमारुहन्महतः पर्येणवात् । सर्वा हरोह रोहितो रुहः ॥ २६ ॥
 वि मिमीष्व पर्यस्वतीं घृताचीं देवानां धेनुस्नपस्पृशेष्टा ।
 इन्द्रः सोमं पिबतु क्षेमो अस्त्वयिः प्र स्तौतु वि मृधो नुदस्व ॥ २७ ॥
 समिद्धो अयिः समिधानो घृतवृद्धो घृताहुतः ।
 अभीषाद्विश्वाषाढयिः सपत्नान्नु ये मम ॥ २८ ॥
 हन्तेनान्न दहन्वरियो नः पृतन्यति ।
 क्रव्यादायिना वयं सपत्नान्न दहामसि ॥ २९ ॥
 अवाचीनानव जहीन्द्र बज्रैश्च बाहुमान ।
 अधा सपत्नान्नामकानमेस्तेजोभिरादियि ॥ ३० ॥ (३)
 अये सपत्नानधरायादयासद्ययया सजातमुत्तिपां वृहस्पते ।
 इन्द्रायी मिवावरुणावधरे पद्यन्तामप्रतिमन्यूपमानाः ॥ ३१ ॥
 उद्यंस्त्वं देव सूर्ये सपत्नानव मे जहि ।
 अवेनानग्मना जहि ते यन्त्वधमं तमः ॥ ३२ ॥
 वत्सो विराजो वृषभो मंतीनामा हरोह शुक्रपृष्ठो ऽन्तरिक्षम् ।
 घृतेनार्कमभ्यर्चन्ति वत्सं ब्रह्म सन्तं ब्रह्मणा वर्धयन्ति ॥ ३३ ॥
 दिवं च रोहं पृथिवीं च रोहं राष्ट्रं च रोहं द्रविणं च रोह ।
 प्रजां च रोहामृतं च रोहं रोहितेन तत्त्वं सं स्पृशस्व ॥ ३४ ॥
 ये देवा राष्ट्रभूतो ऽभितो यन्ति सूर्यम् ।

तैष्टे रोहितः संविदानो राष्ट्रं दधातु मुमनस्मानः ॥ ३५ ॥

उज्वा यज्ञा ब्रह्मपूता वहन्यध्वगतो हरयस्त्वा वहन्ति ।

तिरः समुद्रमति रोचसे ऽर्णवम् ॥ ३६ ॥

रोहिते द्यावापृथिवी अधि श्रिते वसुजिति गोजिति मधनाजिति ।

सहस्रं यस्य जनिमानि सप्त च वोचेयं ते नाभिं भुवनस्याध मज्मनि ॥ ३७ ॥

यशा यासि प्रदिशो दिशश्च यशाः पशूनामुत चर्षणीनाम् ।

यशाः पृथिव्या अदित्या उपस्ये ऽहं भूयासं सवितेव चारुः ॥ ३८ ॥

अमुच सन्निह वेत्येतः संस्तानि पश्यसि ।

इतः पश्यन्ति रोचनं दिवि सूर्यं विपाञ्चितम् ॥ ३९ ॥

देवो देवान्मर्चयस्यन्तश्चरस्यर्णवे ।

समानमग्निमिन्धते तं विदुः कवयः परे ॥ ४० ॥ (४)

अवः परेण पर एनावरेण पदा वात्सं बिभ्रती गौरुदस्थात् ।

सा कद्रीची कं स्विदर्थं परागात्कं स्वित्सूते नहि यूथे अस्मिन् ॥ ४१ ॥

एकपदी द्विपदी सा चतुष्पद्यष्टापदी नवपदी बभ्रुवृषी ।

सहस्राक्षरा भुवनस्य पङ्क्तिस्तस्याः समुद्रा अधि वि क्षरन्ति ॥ ४२ ॥

आरोहन्धाममृतः प्रावं मे वचः ।

उज्वा यज्ञा ब्रह्मपूता वहन्यध्वगतो हरयस्त्वा वहन्ति ॥ ४३ ॥

वेद तत्तै अमर्त्यं यत्त आक्रमणं दिवि । यत्तै सधस्यं परमे व्योमन् ॥ ४४ ॥

सूर्यो द्यां सूर्यः पृथिवीं सूर्ये आपो ऽति पश्यति ।

सूर्यो भूतस्यैकं चक्षुरा रुरोह दिवं महीम् ॥ ४५ ॥

उर्वीरासन्परिधयो वेदिर्भूमिरकल्पत ।

तत्रेतावृषी आप्त हिमं ग्रसं च रोहितः ॥ ४६ ॥

हिमं ग्रसं चापाय यूषान्कृत्वा पर्वतान् ।

यूषाज्यावृषी ईजाते रोहितस्य स्वविदः ॥ ४७ ॥

स्वविदो रोहितस्य ब्रह्मणापिः समिधते ।

तस्माद्भुसस्तस्माद्विमस्तस्माद्यज्ञो ऽजायत ॥ ४८ ॥

ब्रह्मणाग्नी वावृथानौ ब्रह्मवृद्धौ ब्रह्माहुतौ ।
 ब्रह्मेष्टावग्नी ईजाते रोहितस्य स्वविदः ॥ ४९ ॥
 सत्ये अन्यः समाहितो ऽप्स्वप्यन्यः समिध्यते ।
 ब्रह्मेष्टावग्नी ईजाते रोहितस्य स्वविदः ॥ ५० ॥ (५)
 यं वातः परिगुम्भति यं वेन्द्रो ब्रह्मणस्पतिः ।
 ब्रह्मेष्टावग्नी ईजाते रोहितस्य स्वविदः ॥ ५१ ॥
 वेदिं भूमिं कल्पयित्वा दिवं कृत्वा दक्षिणाम् ।
 प्रंसं तदपि कृत्वा चकार विश्वमात्मन्वर्षणाज्येन रोहितः ॥ ५२ ॥
 वर्षमाज्यं प्रंसो अग्निर्वेदिभूमिरकल्पत ।
 तत्रैतान्यवतानपिगीर्भिरूध्वा अकल्पयत् ॥ ५३ ॥
 गीर्भिरूध्वाकल्पयित्वा रोहितो भूमिमववीत् ।
 त्वयीदं सर्वं जायतां यद्वृतं यद्वा भाष्यम् ॥ ५४ ॥
 स यज्ञः प्रथमो भूतो भव्यो अजायत ।
 तस्माद्य जज्ञ इदं सर्वं यत्किं चेदं विरोचते रोहितेन ऋषिणाभृतम् ॥ ५५ ॥
 यश्च गां पटा स्फुरति प्रत्यङ् सूर्यं च मेहति ।
 तस्य वृधामि ते मूलं न ह्यायां कर्षो ऽपरम् ॥ ५६ ॥
 यो मांभिद्यायमत्येपि मां चापि चान्तरा ।
 तस्य वृधामि ते मूलं न ह्यायां कर्षो ऽपरम् ॥ ५७ ॥
 यो अद्य देव सूर्य त्वां च मां चान्तरायति ।
 दुध्वस्मं तस्मिं दमलं दुरितानि च मृज्महे ॥ ५८ ॥
 मा प्र गांम पयो वयं मा यज्ञादिन्द्र मोमिनः । मान्त स्युर्नो धरातयः ॥ ५९ ॥
 यो यज्ञस्य प्रसाधनस्तनुं विधेवाततः । तमाहुतमगीमहि ॥ ६० ॥ (६)

॥ अथर्ववेदे १३ । १२ ॥

उदस्य केतवो दिवि दुष्का भोजन्त इति ।
 ज्ञादित्यस्य नृचक्षामो महिषतस्य मोदुषः ॥ १ ॥

॥ २ ॥

दिशं प्रज्ञानां स्वरयन्तमर्चिषा सुपक्षमाशुं पतयन्तमर्णवे ।
 स्वाम सूर्यं भुवनस्य गोपां यो रग्मिभिर्दिशं आभाति सर्वाः ॥ २ ॥
 यत्प्राङ् प्रत्यङ् स्वधया यासि जीमं नानारूपे अहनी कथि मायया ।
 तद्वदित्य महि तमे महि श्रवो यदेको विश्वं परि भूम जायसे ॥ ३ ॥
 विपश्चितं तरणिं भाजमानं वहन्ति यं हरितः सप्त बह्वीः ।
 सुताद्यमर्चिर्दिवमुन्निनाय तं त्वा पश्यन्ति परियान्तमाजिम् ॥ ४ ॥
 मा त्वा दभन्यरियान्तमाजिं स्वस्ति दुर्गाँ अतिं याहि शीभम् ।
 दिवं च सूर्यं पृथिवीं च देवीमहोरात्रे विमिमानो यदेधि ॥ ५ ॥
 स्वस्ति ते सूर्ये चरसे रथाय येनोभावन्तौ परियासिं सद्यः ।
 यं ते वहन्ति हरितो वहिष्ठाः शतमश्वा यदि वा सप्त बह्वीः ॥ ६ ॥
 सुखं सूर्ये रथमंशुमन्तं स्योनं सुबहिमधि तिष्ठ वाजिनम् ।
 यं ते वहन्ति हरितो वहिष्ठाः शतमश्वा यदि वा सप्त बह्वीः ॥ ७ ॥
 सप्त सूर्यो हरितो यातवे रथे हिरण्यत्वचसो बृहतीर्युक्त ।
 अमोचि शुक्रो रजसः परस्ताद्विधूय देवस्तमो दिवमारुहत ॥ ८ ॥
 उक्तेतुनां बृहता देव आगन्तवावुक्तमो ऽभि ज्योतिरश्नेत ।
 दिव्यः सुपर्णः स वीरो व्यरव्यददितेः पुत्रो भुवनानि विश्वा ॥ ९ ॥
 उद्यन्वन्मीना तनुषे विश्वा रूपाणि पुष्यसि ।
 उभा संमुद्रौ क्रतुना वि भासि सर्वान्लोकान्परिभूभाजमानः ॥ १० ॥ (९)
 पूर्वापरं चरतो माययैतौ गिशू क्रीडन्तौ परि यातो अर्णवम् ।
 विश्वान्यो भुवना विचष्टे हिरण्यैरन्यं हरितो वहन्ति ॥ ११ ॥
 दिवि त्वात्रिधारयत्सूर्ये मासाय कर्तवे ।
 स एषि सुधृतस्तपस्विश्वा भूतावचाकशत् ॥ १२ ॥
 उभावन्तौ समर्पसि वत्सः संमातराविव ।
 नृचेऽतदितः पुरा ग्रहं देवा अमी विदुः ॥ १३ ॥
 यासंमुद्रमनु श्रितं तत्सिपासति सूर्यः ।
 अथास्य विततो महान्पूर्वथापरश्च यः ॥ १४ ॥

तं समाप्नोति जूतिभिस्ततो नापं चिकित्सति ।

तेनामृतस्य भक्षं देवानां नापं रुन्धते ॥ १५ ॥

उदु त्वं ज्ञातवेंदसं देवं वहन्ति केतवः । दृशे विश्वाय सूर्यम् ॥ १६ ॥

अप ते तायवो यथा नक्षत्रा यन्यकुभिः । सूर्याय विश्वचक्षसे ॥ १७ ॥

अदृश्यबस्य केतवो वि रम्ययो जनां अनु । भाजन्तो अपयो यथा ॥ १८ ॥

तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य । विश्वमा भासि रोचन ॥ १९ ॥

प्रत्यङ् देवानां विशः प्रत्यङ्मुदेपि मानुषीः । प्रत्यङ्विश्वं स्वर्दृशे ॥ २० ॥ (b)

येना पावक चक्षसा भुरण्यन्तं जनां अनु । त्वं वरुण पर्यसि ॥ २१ ॥

वि द्यामेषि रजस्पृष्टहर्मिमानो अकुभिः । पर्यं जन्मानि सूर्य ॥ २२ ॥

सप्त त्वा हरितो रथे वहन्ति देव सूर्य । शोचिर्ध्वंश् विचक्षुणम् ॥ २३ ॥

अयुक्त सप्त शुन्धुवः सूरौ रथस्य नभ्यः । ताभिर्याति स्वयुक्तिभिः ॥ २४ ॥

रोहिंती दिवमारुहत्तपसा तपस्वी ।

स योनिर्मेति स उ जायते पुनः स देवानामधिपतिर्बभूव ॥ २५ ॥

यो विश्वचर्षणिरुत विश्वतोमुखो यो विश्वतस्पाणिरुत विश्वतस्पृषः ।

सं बाहुभ्यां भरति सं पतंषिद्योर्वापृथिवी जनयन्देव एकः ॥ २६ ॥

एकपाद्विपदो भूयो वि चक्रमे द्विपात्त्रिपादमभ्येति पश्चात् ।

द्विपाद षट्पदो भूयो वि चक्रमे त एकपदस्त्वं षसमासते ॥ २७ ॥

अतन्द्रो यास्यहरितो यदास्याद्द्वे रूपे कृणुते रोचमानः ।

केतुमानुद्यन्तर्हमानो रजांसि विश्वा आदित्य प्रवतो वि भासि ॥ २८ ॥

वरमर्हो असि सूर्य बडादित्य मर्हो असि ।

महास्त्रे महतो महिमा त्वमादित्य मर्हो असि ॥ २९ ॥

रोचंसे दिवि रोचंसे अन्तरिक्षे पतंग पृथिव्यां रोचंसे रोचंसे अप्सस्वर्गन्तः ।

उभा संमुद्री रूप्या ध्यापिष देवो देवासि महिषः स्वर्जित् ॥ ३० ॥ (c)

अर्वाद् परस्ताद्वयतो ध्यञ्ज आशुर्विपश्चित्तयन्त्यतंगः ।

विष्णुर्विचित्रः शर्वसाधितिहन्त केतुना सहते विश्वमेजत ॥ ३१ ॥

चित्रचिकित्वाभ्रहिषः सुपर्णं आरोचयन्वोदंसी अन्तरिक्षम् ।

अहोरात्रे परि सूर्य वसाने प्रास्य विश्वा तिरतो वीर्याणि ॥ ३२ ॥

तिग्मो विभार्जन्तश्च षण्शिशानो ऽरंगमासः प्रवतो रराणः ।

ज्योतिष्मान्यष्टी महिषो वयोधा विश्वा आस्यात्प्रदिग्ः कल्पमानः ॥ ३३ ॥

चित्रं देवानां केतुरनीकं ज्योतिष्मात्प्रदिग्ः सूर्य उद्यन् ।

दिवाकरो ऽति द्युमैस्तमांसि विश्वातारीदुरितानि शुक्रः ॥ ३४ ॥

चित्रं देवानामुदंगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्यामेः ।

आप्राद्यावापृषिवी अन्तरिक्षं सूर्य आत्मा जगस्तस्युषश्च ॥ ३५ ॥

उच्चा पतन्तमेरुणं सुपर्णं मय्ये दिवस्तरणिं भार्जमानम् ।

पयाम त्वा मवितारूं यमादुरजसं ज्योतिर्यद्विन्दद्विः ॥ ३६ ॥

दिवस्पृष्टे धावमानं सुपर्णमदित्याः पुत्रं नायकाम उपं यामि भीतः ।

स नः सूर्य प्र तिर दीर्घमायुर्मा रिषाम सुमतौ ते स्याम ॥ ३७ ॥

सहस्राह्व्यं विर्यतावस्य पक्षौ हेरिहंसस्य पतनः स्वर्गम् ।

स देवान्सर्वानुरस्युपदद्यं संपश्यन्त्याति भुवनानि विश्वा ॥ ३८ ॥

रोहितः कालो अंभवद्रोहितो ऽग्रे प्रजापतिः ।

रोहितो यज्ञानां मुखं रोहितः स्वराभरत् ॥ ३९ ॥

रोहितो लोको अंभवद्रोहितो ऽत्यंतपहिर्वम ।

रोहितो रग्मिभिर्भूमिं समुद्रमनु सं चरत् ॥ ४० ॥ (१०)

सर्वा दिग्ः समंचरद्रोहितो ऽधिपतिर्दिवः ।

दिवं समुद्रमाद्रुमिं सर्वं नूतं वि रक्षति ॥ ४१ ॥

आरोहं क्षुको बृहतीरातन्द्रो द्वे रूपे कृणुते रोचमानः ।

चित्रश्चिक्त्वान्महयो वातमाया यावतो लोकानभि यद्विभाति ॥ ४२ ॥

अभ्य ष्यदेति पर्यन्यदस्यते ऽहोरात्राभ्यां महिषः कल्पमानः ।

सूर्य वयं रजसि क्षियन्तं गातुविदं हवामहे नाधमानाः ॥ ४३ ॥

पृथिवीप्रो महिषो नाधमानस्य गातुस्दन्धचक्षुः परि विश्वं बभूव ।

विश्वं मुपश्यन्सुवितेजो यजेष इदं शृणोतु यदहं बवीमि ॥ ४४ ॥

पर्यस्य महिमा पृथिवी समुद्रं ज्योतिषा विभार्जन्परि द्यामन्तरिक्षम् ।

सर्वं संपश्यन्तुविद्वो यजंश्च इदं गृणोतु यदहं ब्रवीमि ॥ ४५ ॥
 अबोधयिः समिधा जनानां प्रति धेनुमिवायतीमुपासम् ।
 यद्वा इव प्र वयामुज्जिहानाः प्र भानवः सिस्रते नाकमच्छ ॥ ४६ ॥ (११)
 ॥ द्वितीयो ऽनुवाकः ॥

य इमे द्यावापृथिवी जजान यो द्रापि कृत्वा भुवनानि वस्ते । ॥ ३ ॥
 यस्मिन् क्षियन्ति प्रदिशः षड्वीर्याः पतंगो अनु विचाकंशीति ।
 तस्य देवस्य क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
 उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥ १ ॥
 यस्माद्धाता ऋतुथा पवन्ते यस्मात्समुद्रा अधि विक्षरन्ति ।
 तस्य देवस्य ० पाशान् ॥ २ ॥
 यो मारयति प्राणयति यस्मात्प्राणन्ति भुवनानि विश्वा । तस्य ० ॥ ३ ॥
 यः प्राणेन द्यावापृथिवी तर्पयत्यपानेन समुद्रस्य जठरं यः पिपति । तस्य ० ॥ ४ ॥
 यस्मिन्बिराट् परमेष्ठी प्रजापतिर्यिर्वैश्वानरः सह पङ्क्त्या श्रितः ।
 यः परस्य प्राणं परमस्य तेजं आददे । तस्य ० ॥ ५ ॥
 यस्मिन्पदुवीः पञ्च दिशो अधि श्रिताश्चतस्र आपो यज्ञस्य त्रयो ऽक्षराः ।
 यो अन्तरा रोदसी क्रुद्धश्चक्षुषिष्ठान्त । तस्य ० ॥ ६ ॥
 यो अन्नादो अन्नपतिर्वभूव ब्रह्मणस्पतिरुत यः ।
 भूतो भविष्यद्भुवनस्य यस्पतिः । तस्य ० ॥ ७ ॥
 अहोरात्रविमितं त्रिंशदङ्गं त्रयोदश मासं यो निर्मिमीते । तस्य ० ॥ ८ ॥
 कृष्णं नियानं हरयः मुपणा अपो वसोना दिवमुत्पतन्ति ।
 त आर्ववृन्तसर्दनाहतस्य । तस्य ० ॥ ९ ॥
 यत्रे चन्द्रं कम्पय रोचनावद्यत्सिं ३ पुंस्कल चित्रभानु ।
 यस्मिन्सृया आपिताः सप्त माकम । तस्य ० ॥ १० ॥ (१२)
 हृदेनुमनु वस्ते पुरस्तादन्तरं प्रति गृह्णाति पश्चात् ।
 ज्योतिवन्तानि सट्मप्रमादम । तस्य ० ॥ ११ ॥

बृहदन्यतः पक्ष आसीद्व्यन्तरमन्यतः सर्वले सध्रीची ।

यद्रोहितमर्जनयन्त देवाः । तस्य० ॥ १२ ॥

स वरुणः सायमग्निर्भवति स मित्रो भवति प्रातरुद्यन् ।

स संविता भूत्वान्तरिक्षेण याति स इन्द्रो भूत्वा तंपति मध्यतो दि-
वम् । तस्य० ॥ १३ ॥

सहस्राह्ण्यं विर्यतावस्य पक्षौ हरैर्हंसस्य पततः स्वर्गम् ।

स देवान्सर्वानुरस्युपदद्य संपश्यन्याति भुवनानि विश्वा । तस्य० ॥ १४ ॥

अयं स देवो अस्वपन्नः सहस्रमूलः पुरुषाको अग्निः ।

य इदं विश्वं भुवनं जजान । तस्य० ॥ १५ ॥

शुक्रं वहन्ति हरयो रघुष्यदो देवं दिवि वर्चसा भाजमानम् ।

यस्योर्ध्वा दिवं तन्व १ स्तर्पन्त्यर्वाद् सुवर्णैः पटैरिव भाति । तस्य० ॥ १६ ॥

येनादित्याहुरितः संवहन्ति येन यज्ञेन बृहवो यन्ति प्रजानन्तः ।

यदेकं ज्योतिर्वहुधा वि भाति । तस्य० ॥ १७ ॥

सप्त युञ्जन्ति रथमेकचक्रमेको अश्वो वहति सप्तनामा ।

चिनाभिं चक्रमर्जरमन्वं यजेमा विश्वा भुवनाधि तस्युः । तस्य० ॥ १८ ॥

अष्टधा युक्तो वहति वहिरूपः पिता देवानां जनिता मंतीनाम् ।

चतस्य तन्तुं मनसा मिमानः सर्वा दिशः पवते मातरिश्वा । तस्य० ॥ १९ ॥

सम्यञ्च तन्तुं प्रदिशो ऽनु सर्वा अन्तर्गायथ्याममृतस्य गर्भे ।

तस्य० ॥ २० ॥ (१३)

निमुचस्त्रिषो व्युषो ह तिस्रस्त्रीणि रजांसि दिवो अङ्ग तिस्रः ।

विद्या ते अये वेधा जनिष्वे वेधा देवानां जनिमानि विद्या । तस्य० ॥ २१ ॥

वि य और्णोत्पृषिवी जायमान आ समुद्रमदधादन्तरिक्षे । तस्य० ॥ २२ ॥

त्वमपे क्रतुभिः केतुभिर्हितो ऽर्कः समिद्ध उदरोचया दिवि ।

किमभ्यार्चन्मरुतः पृथिमातरो यद्रोहितमर्जनयन्त देवाः । तस्य० ॥ २३ ॥

य आत्मदा बलदा यस्य विश्वं उपासते प्रणिष्व यस्य देवाः ।

यो ऽस्येगं द्विपदो यश्चतुष्पदः । तस्य० ॥ २४ ॥

एकपाद्विपदो भूयो वि चक्रमे द्विपात्त्रिपादमभ्येति पश्चात् ।
चतुष्पाच्चक्रे द्विपदामभिस्वरे संप्रत्यन्यइतिमुपतिष्ठमानः ।
तस्य देवस्य क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहितं प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥ २५ ॥
कृष्णायाः पुत्रो अर्जुनो रात्र्या वत्सो ऽजायत ।
स ह द्यामधि रोहति रुहो रुरोह रोहितः ॥ २६ ॥ (१४)

। तृतीयो ऽनुवाकः ।

(१) स इति सविता स्वर्दिवस्पृष्टे ऽवचाकंशत् ॥ १ ॥

॥ ४ ॥

रश्मिभिर्नभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥ २ ॥

स धाता स विधता स वायुर्नभ उद्धृतम् ॥ ३ ॥

सो ऽर्यमा स वरुणः स रुद्रः स महादेवः ॥ ४ ॥

सो अग्निः स उ सूर्यः स उ एव महायमः ॥ ५ ॥

तं वत्सा उप तिष्ठन्त्येकशीर्षाणो युता दशं ॥ ६ ॥

पश्चात्प्राञ्च आ तन्वन्ति यदुदेति वि भासति ॥ ७ ॥

तस्यैष भारुतो गणः स इति शिक्वाकृतः ॥ ८ ॥

रश्मिभिर्नभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥ ९ ॥

तस्येमे नव कोशा विष्टम्भा नवधा हिताः ॥ १० ॥

स प्रजाभ्यो वि प्रम्यति यच्च प्राणति यच्च न ॥ ११ ॥

तमिदं निर्गतं सहः स एय एक एकवृदेक एव ॥ १२ ॥

एते अस्मिन् देवा एकवृत्तो भवन्ति ॥ १३ ॥ (१५)

(२) कीर्तिश्च यशश्चाम्भश्च नभश्च ब्राह्मणवर्चसं चान्नं चान्नाद्यं च ॥ १४ ॥

य एतं देवमेकवृतं वेदं ॥ १५ ॥

न द्वितीयो न तृतीयश्चतुर्थो नार्युच्यते ॥ १६ ॥

न पञ्चमो न षष्ठः सप्तमो नार्युच्यते ॥ १७ ॥

नाष्टमो न नवमो दशमो नाप्युच्यते ॥ १८ ॥

स सर्वस्मै वि पश्यति यच्च प्राणति यच्च न ॥ १९ ॥

तमितं निगतं सहः स एष एक एकवृत्तेक एव ॥ २० ॥

सर्वे अम्मिन्देवा एकवृत्तो भवन्ति ॥ २१ ॥ (१६)

(३) ब्रह्मं च तपश्च कीर्तिश्च यज्ञश्चाम्भश्च नभश्च ब्राह्मणवर्चसं चान्नं
चान्नाद्यं च ॥ २२ ॥

भूतं च भव्यं च अक्षा च रुचिश्च स्वर्गश्च स्वधा च ॥ २३ ॥

य एतं देवमेकवृत्तं वेद ॥ २४ ॥

स एव मृत्युः सोऽमृतं सोऽभ्वं पस रक्षाः ॥ २५ ॥

स रुद्रो वंमृवन्निर्वसृदेयं नमोवाके वंषद्गारो ऽनु मंहितः ॥ २६ ॥

तस्येमे सर्वे यातव उषं प्रणिपमामते ॥ २७ ॥

तस्यामू सर्वो नष्टावा वगे चन्द्रममा सह ॥ २८ ॥ (१७)

(४) स वा अहो ऽजायत तस्मादहंरजायत ॥ २९ ॥

स वै रात्र्या अजायत तस्माद्रात्रिरजायत ॥ ३० ॥

स वा अन्तरिक्षादजायत तस्मादन्तरिक्षमजायत ॥ ३१ ॥

स वै वायोरजायत तस्माद्वायुरजायत ॥ ३२ ॥

स वै दिवो ऽजायत तस्माद्दिव्यैरथ्यंजायत ॥ ३३ ॥

स वै दिग्भ्यो ऽजायत तस्माद्दिग्भ्यो ऽजायन्त ॥ ३४ ॥

स वै भूमिरजायत तस्माद्भूमिरजायत ॥ ३५ ॥

स वा अपेरजायत तस्मादपिरजायत ॥ ३६ ॥

स वा अग्नीं ऽजायत तस्मादापो ऽजायन्त ॥ ३७ ॥

स वा चतुर्भ्यो ऽजायत तस्माच्चतुर्भ्यो ऽजायन्त ॥ ३८ ॥

स त्रै यज्ञादजायत तस्माद्यज्ञो जायत ॥ ३९ ॥

स यज्ञस्तस्य यज्ञः स यज्ञस्य गिरस्कृतम् ॥ ४० ॥

स स्तनयति स वि द्योतते स उ अग्निमानमस्यति ॥ ४१ ॥
 पापाय वा भद्राय वा पुरुषायामुंराय वा ॥ ४२ ॥
 यद्वा कृणोषोषधीर्यद्वा वर्षसि भद्रया यद्वा जन्यमवीवृधः ॥ ४३ ॥
 तावांस्ते मघवन्महिमोपो ते तन्त्रेः शतम् ॥ ४४ ॥
 उपो ते बह्वे बह्वानि यदि वासि न्यवुदम् ॥ ४५ ॥ (१८)

(५) भूयानिन्द्रो नमुराङ्गूयानिन्द्रासि मृत्युभ्यः ॥ ४६ ॥
 भूयानरात्याः शच्याः पतिस्त्वमिन्द्रासि विभूः प्रभूरिति त्वोपासहे
 वयम् ॥ ४७ ॥

नमंस्ते अस्तु पश्यत पश्य मा पश्यत ॥ ४८ ॥
 अन्वाद्येन यशसा तेजसा ब्राह्मणवर्चसेन ॥ ४९ ॥
 अम्भो अमो महः सह इति त्वोपासहे वयम् ॥ ५० ॥
 अम्भो अरुणं रजतं रजः सह इति त्वोपासहे वयम् ॥ ५१ ॥ (१९)

(६) उरुः पृथुः सुभूर्भुव इति त्वोपासहे वयम् ॥ ५२ ॥
 प्रथो वरो व्यचो लोक इति त्वोपासहे वयम् ॥ ५३ ॥
 भवद्वसुरिदद्वसुः संयद्वसुरायद्वसुरिति त्वोपासहे वयम् ॥ ५४ ॥
 नमंस्ते अस्तु पश्यत पश्य मा पश्यत ॥ ५५ ॥
 अन्वाद्येन यशसा तेजसा ब्राह्मणवर्चसेन ॥ ५६ ॥ (२०)

। चतुर्थोऽनुवाकः ।

। अष्टाविंशः प्रपाठकः ।

। अथोदयं वाचं समाप्तम् ।

॥ १ ॥

॥ ओं ॥

सत्येनोत्तमिता भूमिः सूर्येणोत्तमिता द्यौः ।
 ऋतेनादित्यास्तिष्ठन्ति दिवि सोमो अर्धं ध्रितः ॥ १ ॥
 सोमेनादित्या बलिनः सोमेन पृथिवी मही ।
 अथो नक्षत्राणामेषामुपस्ये सोम आर्हितः ॥ २ ॥
 सोमं मन्यते पपिवान्यत्संपिषन्त्योर्यधिम् ।
 सोमं यं ब्रह्माणो विदुर्न तस्याध्नाति पार्थिवः ॥ ३ ॥
 यत्त्वा सोम प्रपिबन्ति तत् आ प्रायसे पुनः ।
 वायुः सोमस्य रक्षिता समाना मास आकृतिः ॥ ४ ॥
 आद्यद्विधानैर्गुपितो वाहैतैः सोम रक्षितः ।
 यान्णामिहृषन्तिष्ठसि न ते अध्नाति पार्थिवः ॥ ५ ॥
 चित्रिरा उपबर्हणं चक्षुरा अभ्यञ्जनम् ।
 द्यौर्भूमिः कोशं आसीद्यदयात्सूर्या पतिम् ॥ ६ ॥
 रेष्यासीदनुदेयी नाराशंसी न्योचनी ।
 सूर्याया भद्रमिद्धासो गार्थयैति परिष्कृता ॥ ७ ॥
 स्तोमा आसन्नतिधयः कुरीरं छन्द ओपशः ।
 सूर्याया अश्विना वरापिरासीत्युरोगवः ॥ ८ ॥
 सोमो बभूयुराभवदश्विनास्तामुभा वरा ।
 सूर्यां यत्पत्ये गंसन्तीं मनसा सविताददात् ॥ ९ ॥

मनो अस्या अने आसीद्यौरासीदुत छदिः ।

शुक्रावन्द्वाहावास्तां यदयात्सूर्या पतिम् ॥ १० ॥ (१)

अकसामाभ्यामभिहितौ गावौ ते सामनाविताम् ।

श्रोत्रे ते चक्रे आस्तां दिवि पन्याश्चराचरः ॥ ११ ॥

शुची ते चक्रे यात्या ध्यानो अस्तु आहतः ।

अनो मनस्सयं सूर्यारोहत्रयती पतिम् ॥ १२ ॥

सूर्याया वहतुः प्रागात्सविता यमवासृजत ।

मघासु हन्यन्ते गावः फल्गुनीषु व्युद्यते ॥ १३ ॥

यदश्विना पृच्छमानावयातं विचक्रेण वहतुं सूर्यायाः ।

कैके चक्रं वामासीत्क देप्रायं तस्यधुः ॥ १४ ॥

यदयातं शुभस्पती वरेयं सूर्यामुप ।

विश्वे देवा अनु तद्धामजानमुचः पितरमवृणीत पूषा ॥ १५ ॥

हे ते चक्रे सूर्ये ब्रह्माणं चतुषा विदुः ।

अथैके चक्रं यद्गुहा तदद्वातय इन्द्रिदुः ॥ १६ ॥

अर्यमणं यजामहे सुबन्धुं पतिवेदनम् ।

उर्वारुकमिव बन्धनात्प्रेतो मुञ्चामि नामुतः ॥ १७ ॥

प्रेतो मुञ्चामि नामुतः सुब्रह्मामुतस्करम् ।

यथेयमिन्द्र सीदुः सुपुत्रा सुभगासति ॥ १८ ॥

प्र त्वा मुञ्चामि वरुणस्य पाशाद्येन त्वारंभात्सविता सुरेश्वरः ।

चतस्र सोनीं भुक्तस्य लोके स्थानं ते अस्तु सहस्रभलायि ॥ १९ ॥

भगस्त्वितो नयतु हस्तगृह्णाश्विना त्वा प्र वहतां रथेन ।

गृहान्गृह गृहपत्नी ययासो वशिनी त्वं विदधमा वंदासि ॥ २० ॥ (२)

इह प्रियं प्रजयिं ते समृध्यतामस्मिन्गृहे गार्हपत्याय जागृहि ।

एना पत्या तन्वंसं स्पृशस्वाच जिषिर्विदधमा वंदासि ॥ २१ ॥

इहैव स्तं मा वि यीष्टं विश्वमायुष्यं धृतम् ।

क्रीडन्ती पुत्रेर्नमृभिर्नोदमानो स्वस्तकी ॥ २२ ॥

पूर्वापरं चरतो माययैतौ शिशू क्रीडन्तौ परिं यातो ऽर्णवम् ।
 विश्वान्यो भुवना विचष्टं चतुरन्यो विदधज्जायसे नवः ॥ २३ ॥
 नवो नवो भवसि जायमानो ऽहो केतुरूपमामेष्ययम् ।
 भागं देवेभ्यो वि दधास्यायत्र चन्द्रमस्तिरसे दीर्घमायुः ॥ २४ ॥

परो देहि शामुन्यं ब्रह्मभ्यो वि भञ्जा वसु ।
 कृत्यैषा पद्धती भूत्वा जाया विंशते पतिम् ॥ २५ ॥

नीललोहितं भवति कृत्यामक्तिर्यज्यते ।
 एधन्ते अस्या ज्ञातयः पतिर्वन्धेषु बध्यते ॥ २६ ॥

अष्टीला तनूर्भवति रुशती पापयामुया ।
 पतिर्यद्वध्वोऽ वासंसः स्वमङ्गमभ्यूणीते ॥ २७ ॥

आशमनं विगसनमथो अधिविकर्तनम् ।
 सूर्यायाः पथ्य रूपाणि तानि ब्रह्मेत गुम्भति ॥ २८ ॥

तृष्टमेतत्कर्तुं कमपाष्टवद्विषवन्नैतदक्षवे ।
 सृयां यो ब्रह्मा वेद स इद्धाधूयमर्हति ॥ २९ ॥

स इक्षत्स्योनं हरति ब्रह्मा वासंसः सुमङ्गलम् ।
 प्रायश्चित्तिं यो अध्येति येन जाया न रिप्यति ॥ ३० ॥ (३)

युवं भगं सं भरतं समृद्धमृतं वदन्तावृतोद्येषु ।

ब्रह्मणस्पते पतिमस्यै रोचय चारुं संभलो वदतु वार्चमेताम् ॥ ३१ ॥
 इहेदसाय न परो गमायेमं गावः प्रजया वर्धयाथ ।

गुभं यतीरुक्षियाः सोमवर्चसो विश्वे देवाः क्रन्निह वो मनींसि ॥ ३२ ॥
 इमं गावः प्रजया सं विशाप्ताय देवानां न मिनाति भागम् ।

असौ वः पूषा मरुतश्च सर्वे असौ वो धाता संविता सुवाति ॥ ३३ ॥
 अनृक्षरा वृजवः सन्तु पन्थानो येभिः सखायो यन्ति नो वरेयम् ।

सं भगेन समर्यम्णा सं धाता सृजतु वर्चसा ॥ ३४ ॥

यद् वचो अद्येषु सुरायां च यदार्हितम् ।

यज्ञोप्यश्विना वर्चस्तेनेमां वर्चसावतम् ॥ ३५ ॥

येन महानध्मा जघनमध्विना येन वा सुरा ।

येनाद्या अभ्यर्पिच्यन्त तेनेमां वर्चसावतम ॥ ३६ ॥

यो अनिध्मो दीदयंस्त्वन्तर्यं विप्राम देदंते अध्वरेषु ।

अपां नपान्मधुमतीरपो दा याभिरिन्द्रो वावृधे वीर्यावान् ॥ ३७ ॥

इदमहं रुग्णं याभं तनूदूपिमपोहामि ।

यो भद्रो रोचनस्तमुदचामि ॥ ३८ ॥

आस्यं ब्राह्मणाः स्वर्पनीहेरन्ववीरघ्नीरुदचन्वापः ।

अयमणो अपिं पर्येतु पृषन्तीक्षन्ते श्वर्गुरो देवश्च ॥ ३९ ॥

शं ते हिरण्यं गमुं सन्वापः शं मेधिर्भवतु शं युगस्य तर्ह्य ।

शं त आपः शतपंचिवा भवन्तु गमु पत्या तन्वं १ सं स्पृगस्व ॥ ४० ॥ (४)

खे रयस्य खे ऽनेसः खे युगस्य शतक्रतो ।

अपालामिन्दु चिप्पूत्वाकृणोः सूर्यत्वचम् ॥ ४१ ॥

आगमांना सौमनसं प्रजां सौभाग्यं रयिम् ।

पत्युरनुव्रता भृत्वा सं नह्यस्वामृताय कम् ॥ ४२ ॥

यथा मिथुर्नदीनां साम्राज्यं सुपुत्रे वृषा ।

एवा त्वं सम्राज्येधि पत्युरस्ते परेत्वं ॥ ४३ ॥

सम्राज्येधि श्वर्गुरपु सम्राज्युत देवेषु ।

ननान्दुः सम्राज्येधि सम्राज्युत श्वश्रूः ॥ ४४ ॥

या अकृन्तन्नवयन्याथ तल्लिरे या देवीरन्तो अभितो ऽदंदन् ।

तास्त्वा जरमे सं चयन्त्वायुष्मतीदं परि धत्स्व वामः ॥ ४५ ॥

जीवं रुदन्ति वि नयन्त्यध्वरं दीपामनु प्रसितिं दीध्युनरः ।

वामं पितृभ्यो य इदं संमोरि मयः पतिभ्यो जनये परिष्वजे ॥ ४६ ॥

स्योनं भुवं प्रजायि धारयामि ते ऽप्मानं देव्याः पृथिव्या उपस्ये ।

तमा तिष्ठानुमाद्यो मृबचा दीर्घं त आयुः सविता कृणोतु ॥ ४७ ॥

येनाधिरस्या भूम्या हस्ते जयाह दक्षिणम् ।

तेन गृह्णामि ते हस्तं मा च्यधिष्टा मया सह प्रजया च धने ॥ ४८ ॥

देवस्ते सविता हस्तं गृह्णातु सोमो राजा सुप्रजसं कृणोतु ।
 अग्निः सुभगां जातवेदाः पत्ये पत्नीं जरदंष्ट्रिं कृणोतु ॥ ४९ ॥
 गृह्णामि ते सौभगत्वाय हस्तं मया पत्या जरदंष्ट्रिर्यथासः ।
 भगो अर्यमा सविता पुरंधिर्मह्यं त्वादुर्गाहपत्वाय देवाः ॥ ५० ॥ (५)
 भगस्ते हस्तमयहीतसविता हस्तमयहीत ।
 पत्नी त्वमंसि धर्मणाहं गृहपतिस्तव ॥ ५१ ॥
 ममेयमस्तु पोष्या मह्यं त्वादाबृहस्पतिः ।
 मया पत्या प्रजावति सं जीव शरदः शतम् ॥ ५२ ॥
 त्वष्टा वासो व्यदधातुमे कं बृहस्पतेः प्रशिषा कवीनाम् ।
 तेनेमां नारीं सविता भगश्च सूर्यामिव परि धत्तां प्रजया ॥ ५३ ॥
 इन्द्राग्नी द्यावापृथिवी मातरिषा मित्रावरुणा भगो अश्विनोभा ।
 बृहस्पतिर्मरुतो ब्रह्म सोम इमां नारीं प्रजया वर्धयन्तु ॥ ५४ ॥
 बृहस्पतिः प्रथमः सूर्यायाः शीर्षे केशीं अकल्पयत् ।
 तेनेमामंश्विना नारीं पत्ये सं शोभयामसि ॥ ५५ ॥
 इदं तद्रूपं यदवस्तु योषा जायां जिज्ञासे मनसा चरन्तीम् ।
 तामर्चतिष्ये सखिभिर्नवगवैः क इमान्विद्धाचि चंचर्ते पाशान् ॥ ५६ ॥
 अहं वि यामि मयि रूपमस्या वेददित्यभ्यन्मनसः कुलायम् ।
 न स्तेयमग्नि मनसोदमुच्ये स्वयं श्रथुनो वरुणस्य पाशान् ॥ ५७ ॥
 प्र त्वा मुञ्चामि वरुणस्य पाशाद्येन त्वावन्मातसविता मुशेवाः ।
 उरुं लोकं सुगमञ्च पत्यां कृणोमि तुभ्यं सहपत्न्यै वधु ॥ ५८ ॥
 उद्यद्यध्वमप रथो हनायेमां नारीं सुकृते दधात ।
 धाता विपश्चित्पतिमस्य विवेद् भगो राजा पुर एतु प्रजानन् ॥ ५९ ॥
 भगस्ततश्च चतुरः पादान्भगस्ततश्च चत्वार्युपलानि ।
 तष्टा पिपेश मध्यतो ऽनु वर्धान्ता नो असु सुमङ्गली ॥ ६० ॥
 सुकिङ्गुकं बहन्तु विश्वरूपं हिरण्यवर्णं सुवृत्तं सुचक्रम् ।
 सा रोह सूर्यं समृत्तस्य लोकं स्योनं पतिभ्यो बहन्तु कृणु त्वम् ॥ ६१ ॥

अभ्रातृमीं वरुणापंगुमीं बृहस्पते ।
इन्द्रार्पतिमीं पुत्रिणीमास्मभ्यं सवितर्वह ॥ ६२ ॥
मा हिंसिष्टं कुमार्यैस्थूणे देवकृते पथि ।
शालाया देव्या द्वारे स्योनं कृगमी बधूपथम् ॥ ६३ ॥
ब्रह्मापरं युज्यतां ब्रह्म पूर्वं ब्रह्मान्ततो मध्यतो ब्रह्म सर्वतः ।
अनायाधां देवपुरां प्रपद्य शिवा स्योना पतिलोके विराज ॥ ६४ ॥ (६)

॥ प्रथमोऽनुवाकः ॥

॥ २ ॥

तुभ्यमये पर्यवहन्सूयां वहतुना सह ।
स नः पतिभ्यो जायां दा अपे प्रजयो सह ॥ १ ॥
पुनः पत्नीमग्निरदादायुषा सह वर्चसा ।
दीर्घायुरस्या यः पतिजीवाति गरदः शतम् ॥ २ ॥
सोमस्य जाया प्रथमं गन्धर्वस्ते ऽपरः पतिः ।
तृतीयोऽग्निये पतिस्सुरीयस्ते मनुष्यजाः ॥ ३ ॥
सोमो ददहन्धवायं गन्धर्वो दददस्ये ।
रयिं च पुत्रांश्चादादग्निमेह्यमथोऽमाम् ॥ ४ ॥
आ वामगन्तुमतिवोजिनीवम् न्यश्विना हत्सु कामा अंसत ।
अभूतं गोपा मिथुना शुभस्पती प्रिया अयम्णो दुर्यो अजीमहि ॥ ५ ॥
सा मन्दसाना मनसा जिवेन रयिं धेहि सर्ववीरं वचस्यम् ।
सुगं तीर्थे सुप्रपाणं शुभस्पती स्याणं पथिष्टामपं दुर्मतिं हंतम् ॥ ६ ॥
या ओषधयो या नद्योऽयानि क्षेत्राणि या वना ।
तास्त्वा वधु प्रजावन्तीं पत्ये रक्षन्तु रक्षमः ॥ ७ ॥
एमं पन्थामरुक्षाम सुगं स्वस्तिवार्हनम् ।
यस्मिन्वीरो न रिषत्यन्यथां विन्दते वसुं ॥ ८ ॥
इदं सु मे नरः शृणुत यमाग्निषा दंपती वाममंश्रुतः ।
ये गन्धर्वा अप्सरसश्च देवीरिषु वानस्पत्येषु ये ऽपि तस्युः ।

स्योनास्ते अस्यै वधै भवन्तु मा हिंसिषुर्वहतुमुह्यमानम् ॥ ९ ॥

ये वध्वंश्चन्द्रं वहतुं यक्ष्मा यन्ति जनां अनु ।

पुनस्तान्यजिया देवा नयन्तु यत आगताः ॥ १० ॥ (१)

मा विदन्परिपन्थिनो य आसीदन्ति दंपती ।

सुगेन दुर्गमतीतामपे द्रान्त्वरातयः ॥ ११ ॥

सं काशयामि वहतुं ब्रह्मणा गृहैरघोरैश्च चक्षुषा मित्रियेण ।

पर्याण्डं विश्वरूपं यदस्ति स्योनं पतिभ्यः सविता तत्कृणोतु ॥ १२ ॥

शिवा नारीयमस्तमागन्निमं धाता लोकमस्ये दिदेश ।

तामर्यमा भगो अश्विनोभा प्रजापतिः प्रजया वर्धयन्तु ॥ १३ ॥

आत्मन्वत्युर्वरा नारीयमागन्तस्यां नरो वपत वोर्जमस्याम् ।

सा वः प्रजां जनयद्दद्याणाभ्यो विभ्रती दुग्धमृषभस्य रेतः ॥ १४ ॥

प्रति तिष्ठ विराडसि विष्णुरिवेह संस्वति ।

सिनीवालि प्र जायतां भगस्य सुमतावमत ॥ १५ ॥

उद्वं ऊर्मिः शम्या हन्वापो योक्ताणि मुञ्चत ।

मादुष्कृती येनसावध्यावर्गुनमारताम् ॥ १६ ॥

अघोरचक्षुरपतिभी स्योना शग्मा सुगेवा सुयमा गृहेभ्यः ।

वीरसूर्देवकामा सं त्वर्याधिषीमहि सुमनस्यमाना ॥ १७ ॥

अदेवृष्यपतिभीहिधि शिवा पशुभ्यः सुयमा सुवचाः ।

प्रजावती वीरसूर्देवकामा स्योनेममग्निं गार्हपत्यं सपर्य ॥ १८ ॥

उत्तिष्ठेतः किमिच्छन्तीदमागा अहं त्वेदे अभिभूः स्वाद्गृहात् ।

शून्यपी निर्वृते याजगन्योत्तिष्ठाराते प्र पत मेह रस्याः ॥ १९ ॥

यदा गार्हपत्यमसंपर्येतूर्वमग्निं वधूरियम् ।

अथा सरस्वत्ये नारि पितृभ्यश्च नमस्कुह ॥ २० ॥ (८)

शमं वमेतदा हरास्ये नार्या उपस्तरं ।

सिनीवालि प्र जायतां भगस्य सुमतावमत ॥ २१ ॥

यं बल्वंजं न्यस्यय चर्म चोपस्तृणीषन् ।

तदा रोहनु सुप्रजा या कन्या विन्दते पतिम् ॥ २२ ॥

उप स्तृणीहि बल्यं जमधि चर्मणि रोहिते ।

तत्रोपविश्य सुप्रजा इममग्निं संपर्येतु ॥ २३ ॥

आ रोह चर्मापं सीदामिमेव देवो हन्ति रक्षांसि सर्वा ।

इह प्रजां जनय पत्ये अस्मै संज्येष्ठयो भवत्पुत्रस्त एषः ॥ २४ ॥

वि तिष्ठन्तां मातुरस्या उपस्थाच्चानारूपाः प्रणवो जायमानाः ।

सुमङ्गल्युपं सीदेममग्निं संपत्नी प्रति भूयेह देवान् ॥ २५ ॥

सुमङ्गली प्रतरणी गृहाणां सुगेवा पत्ये श्वशुराय शंभूः ।

स्योना श्वश्रु प्र गृहाक्षिणमान ॥ २६ ॥

स्योना भव श्वशुरभ्यः स्योना पत्ये गृहेभ्यः ।

स्योनास्य सर्वस्य विशे स्योना पुष्टार्यपां भव ॥ २७ ॥

सुमङ्गलीरियं वधूरिमां समेत पर्येत ।

सौभाग्यमस्ये दत्त्वा दीर्घायै विपरितन ॥ २८ ॥

या दुर्हार्दो मुवतयो याश्चेह जरतीरपि ।

वर्चा चरस्ये सं दत्त्वाधास्तै विपरितन ॥ २९ ॥

रुक्मप्रस्तरणं वक्ष्यं विश्वा रूपाणि विभ्रतम ।

आरोहत्सूया सावित्री बृहते सौभाग्याय कम ॥ ३० ॥ (९)

आ रोह तस्य सुमनस्यर्मानेह प्रजां जनय पत्ये अस्मै ।

इन्द्राणीव सुबुधा बुध्यमाना ज्योतिरस्या उग्रतः प्रति जागरासि ॥ ३१ ॥

देवा अये न्यपद्यन्त पत्नीः समस्पृशन्त तच्चस्तनूभिः ।

सूर्येव नारि विश्वरूपा महित्वा प्रजावती पत्या सं भवेह ॥ ३२ ॥

उत्तिष्ठतो विश्वावसो नमस्तेडामहे ता ।

जामिमिच्छ पितृपदं न्यक्तां स ते भागो जनुपा तस्य विद्धि ॥ ३३ ॥

अप्सरसः सधमादं मदन्ति हविर्धानमन्तरा सूर्ये च ।

तास्ते जनिवन्मभि ताः परेहि नमस्ते गन्धर्वतुर्ना कृणोमि ॥ ३४ ॥

नमो गन्धर्वस्य नमस्ते नमो भार्माय चक्षुषे च कृणमः ।

विश्वावसो ब्रह्मणा ते नमो ऽभि जाया अस्मरसः धेरेहि ॥ ३५ ॥
 राया वयं सुमनसः स्यामोदितो गन्धर्वमावीवृताम ।
 अंगान्स देवः परमं सधस्यमगन्म यत्र प्रतिरन्त आयुः ॥ ३६ ॥
 सं पितरावृत्तिये सृजेथां माता पिता च रेतसो भवाथः ।
 मयं द्वं योषामधि रोहयेनां प्रजां कृषाथामिह पुण्यतं रयिम् ॥ ३७ ॥
 तां पूषं ह्रिवतंमामेरयस्व यस्यां बीजं मनुष्याऽवपन्ति ।
 या न ऊरु उग्रती विश्रयाति यस्यामुशन्तः प्रहरेम जेपः ॥ ३८ ॥
 आ रोहोरुमुप धत्स्व हस्तं परि ध्वजस्व जायां सुमनस्यमानः ।
 प्रजां कृषाथामिह मोदमानौ दीर्घं वामायुः सविता कृणोतु ॥ ३९ ॥
 आ वां प्रजां जनयतु प्रजापतिरहोराचाभ्यां समनक्त्यमा ।
 अर्दुमङ्गली पतिलोकमा विंशेसं शं नो भव द्विपदे शं चतुष्पदे ॥ ४० (१०) ॥
 देवदेवमनुना साकमेतद्वाधूयं वासो वध्यश्च वस्त्रम् ।
 यो ब्रह्मणे चिकितुषे ददाति स इद्रक्षांसि तत्स्यानि हन्ति ॥ ४१ ॥
 यं मे दत्तो ब्रह्मभागं वधूयोर्वाधूयं वासो वध्यश्च वस्त्रम् ।
 युवं ब्रह्मणे ऽनुमन्यमानौ बृहस्पते साकमिन्द्रश्च दत्तम् ॥ ४२ ॥
 स्योनाद्योनेरधि बुध्यमानौ हसामुदौ महस्ता मोदमानौ ।
 सुगुं सुपुत्रौ सुगृहौ तंराथो जीवावुषसो विभातीः ॥ ४३ ॥
 नवं वसानः सुरभिः सुवासा उदागां जीव उपसो विभातीः ।
 आण्डात्पतन्तीवामुक्षि विश्वंस्सादेनसस्परि ॥ ४४ ॥
 गुम्भनी द्यावापृथिवी अन्तिसुप्ते महिषते ।
 आपः सप्त सुसुबुर्देवीस्ता नो मुञ्चन्त्वहंसः ॥ ४५ ॥
 सूर्यायै देवेभ्यो मित्राय वरुणाय च ।
 ये भूतस्य प्रचेतसस्तेभ्य इदमकारं नमः ॥ ४६ ॥
 य ऋते चिदभिगिषः पुरा जनुभ्यं आतृदः ।
 संधाता संधिं मघवां पुरुषसुनिष्कृतां विहृतं पुनः ॥ ४७ ॥
 अपास्रत्तमं उद्धतु नीलं पिशङ्गमुत लोहितं यत ।

निर्देहनी या पृपातक्यस्मिन्तां स्थाणावध्या संजामि ॥ ४८ ॥
यावन्तीः कृत्या उपवासने यावन्तो राज्ञो वरुणस्य पार्श्वः ।
चृद्ध्यो या असमृद्ध्यो या अस्मिन्ता स्थाणावधि सादयामि ॥ ४९ ॥
या मे प्रियतमा तनूः सा मे विभाय वासंसः ।

तस्याये त्वं वनस्पते नीविं कृणुष्व मा वयं रिषाम ॥ ५० ॥ (११)

ये अन्ता यावन्तीः सिचो य ओतवो ये च तन्तवः ।

वासो यत्पत्नीभिरुतं तन्नः स्योनमुप स्पृशात् ॥ ५१ ॥

उशतीः कन्यला इमाः पितृलोकात्पति यतीः ।

अव दीक्षामंसृक्षत स्वाहा ॥ ५२ ॥

बृहस्पतिनावंसृष्टां विश्वे देवा अधारयन् ।

वर्चो गोषु प्रविष्टं यत्तेनेमां सं संजामसि ॥ ५३ ॥

बृहस्पतिना ० ।

तेजो गोषु प्रविष्टं यत्तेनेमां ० ॥ ५४ ॥

बृहस्पतिना ० ।

भगो गोषु प्रविष्टो यत्तेनेमां ० ॥ ५५ ॥

बृहस्पतिना ० ।

यशो गोषु प्रविष्टं यत्तेनेमां ० ॥ ५६ ॥

बृहस्पतिना ० ।

पयो गोषु प्रविष्टं यत्तेनेमां ० ॥ ५७ ॥

बृहस्पतिनावंसृष्टां विश्वे देवा अधारयन् ।

रसो गोषु प्रविष्टो यत्तेनेमां सं संजामसि ॥ ५८ ॥

यदीमे केशिनो जना गृहे ते समनर्तिषू रोदेन कृण्वन्तोऽयम् ।

अग्निष्ट्वा तस्मादेनसः सविता च प्र मुञ्चताम् ॥ ५९ ॥

यदीयं दुहिता तव विकल्प्यरुदन्तृहे रोदेन कृण्वन्तोऽयम् ।

अग्निष्ट्वा ० ॥ ६० ॥ (१२)

यज्जामयो यद्युवतयो गृहे ते समनर्तिषू रोदेन कृण्वन्तोऽयम् ।

अग्निष्टा ० ॥ ६१ ॥

यज्ञे प्रजायां पशुषु यद्वा गृहेषु निष्ठितमघकृद्भिर्ग्रथं कृतम् ।

अग्निष्टा तस्मादेनसः सविता च प्र मुञ्चताम् ॥ ६२ ॥

इयं नार्यपं ब्रूते पूत्यान्यावपन्तिका ।

दीर्घायुरस्तु मे पतिर्जीवाति शरदः शतम् ॥ ६३ ॥

इहेमाविन्दु सं नुद चक्रवाकेव दंपती ।

प्रजयैनौ स्वस्तकी विश्वमायुर्व्यष्टुताम् ॥ ६४ ॥

यदासन्ध्यामुपधाने यदोपवासने कृतम् ।

विवाहे कृत्यां यां चक्रास्तान् तां नि दध्मसि ॥ ६५ ॥

यदुष्कृतं यद्यमलं विवाहे बहती च यत् ।

तत्संभलस्य कषले मृज्महे दुरितं वयम् ॥ ६६ ॥

संभले मलं सादयित्वा कषले दुरितं वयम् ।

अभूम यज्ञियाः शुद्धाः प्र ण आयूँषि तारिषत् ॥ ६७ ॥

कृचिमः कङ्कतः शतदन्य एषः ।

अपास्याः केयं मलमपं शीर्षण्यं लिखात् ॥ ६८ ॥

अङ्गादङ्गाद्वयमस्या अप यत्सं नि दध्मसि ।

तन्मा प्रापत्पृथिवीं मोत देवान्दिवं मा प्रापदुर्वेदन्तरिक्षम् ।

अपो मा प्रापन्मलमेतदग्रे यमं मा प्रापत्पितृंश्च सर्वान् ॥ ६९ ॥

सं त्वा नह्यामि पर्यस्ता पृथिव्याः सं त्वा नह्यामि पयसौर्यधीनाम् ।

सं त्वा नह्यामि प्रजया धनेन सा संनद्धा सनुहि वाजमेमम् ॥ ७० ॥ (१३)

अमो ऽहर्मस्मि सा त्वं सामाहमस्यृक्तं द्यौरहं पृथिवी त्वम् ।

ताविह सं भवाव प्रजामा जनयावहै ॥ ७१ ॥

जुनियन्ति नावयवः पुनियन्ति सुदानवः ।

अरिष्टासू सचेयहि बृहते वाजसातये ॥ ७२ ॥

ये पितरौ वपृद्गो दुमं बहनुमार्गमन् ।

ते अस्त्ये वपै संपन्त्ये प्रजावद्यमं यद्यन्तु ॥ ७३ ॥

येदं पूर्वागन्धशनायमाना प्रजामस्य द्रविणं चेह दत्त्वा ।

तां बहन्त्वगंतस्यानु पन्थां विराडियं सुप्रजा अत्यजिषीत ॥ १४ ॥

प्र बुध्यस्व सुबुधा बुध्यमाना दीर्घायुत्वायं शतशारदाय ।

गृहागच्छ गृहपत्नी यथासौ दीर्घे त आयुः सविता कृणोतु ॥ १५ ॥ (१४)

॥ द्वितीयो ऽनुषाकः ॥

॥ एकोनविंशः प्रपाठकः ॥

॥ चतुर्दशं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

॥ १ ॥ घ्रात्य आसीदीर्यमान एव स प्रजापतिं समैरयत् ॥ १ ॥ स प्रजा-
पतिः सुवर्णमात्मचंपयत्तत्प्राजंनयत् ॥ २ ॥ तदेकमभवत्तत्तल्लाम-
मभवत्तन्महद्भवत्तज्ज्येष्ठमभवत्तद्वस्त्राभवत्तत्तपो ऽभवत्तत्तत्त्यमभवत्तेन
प्राजायत ॥ ३ ॥ सो ऽवर्धत स महानभवत्स महादेवो ऽभवत् ॥ ४ ॥
स देवानामीशां पर्यैत्स ईशानो ऽभवत् ॥ ५ ॥ स एकघ्रात्यो ऽभवत्स
धनुरादत्त तदेवेन्द्रधनुः ॥ ६ ॥ नीलमस्योदरं लोहितं पृष्ठम् ॥ ७ ॥
नीलैर्नैवाग्रियं भ्रातृव्यं प्रोणोति लोहितेन द्विपत्नं विध्यतीति ब्रह्म-
वादिनो वदन्ति ॥ ८ ॥

॥ २ ॥ स उदतिष्ठत्स प्राचीं दिशमनु व्यंचलत् । तं बृहच्च रथन्तरं चादि-
त्याश्च विश्वे च देवा अंनुव्यंचलन् । बृहते च वै स रथन्तराय चादि-
त्येभ्यश्च विश्वेभ्यश्च देवेभ्य आ वृंश्चते य एवं विद्वांसं घ्रात्यमुपवदति ।
बृहत्तश्च वै स रथन्तरस्य चादित्यानां च विश्वेषां च देवानां प्रियं धाम
भवति य एवं वेद । तस्य प्राच्यां दिशि श्रद्धा पुंश्चली मित्रो मांगधो
विज्ञानं वासो ऽहरूणीपं रात्री केशा हरिती प्रवर्तो कल्मलिर्मणिः ।
भूतं च भविष्यच्च परिकन्दी मनो विपथं मातरिश्वा च पर्वमानश्च
विषयवहि वातः सारथी रेष्मा प्रतोदः कीर्तिश्च यशश्च पुरःसुरी ।
एनै कीर्तिर्गच्छत्या यशो गच्छति य एवं वेद ॥ १ ॥

स उदंतिष्ठत्स दक्षिणां दिशमनु व्यंचलत् । तं यज्ञायज्ञियं च वा-
मदेव्यं च यज्ञश्च यजमानश्च पशवश्चानुव्यंचलन् । यज्ञायज्ञियाय च वै
स वामदेव्याय च यज्ञाय च यजमानाय च पशुभ्यश्चा वृश्चते य एवं
विद्वांसं ब्राह्म्यमुपवदति । यज्ञायज्ञियस्य च वै स वामदेव्यस्य च
यज्ञस्य च यजमानस्य च पशूनां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ।
तस्य दक्षिणायां दिव्युपपाः पुंश्चली मन्त्रो माग्धो विज्ञानं० मणिः ।
अमावास्या च पौर्णमासी च परिष्कन्दौ मनो० । ० ॥ २ ॥

स उदंतिष्ठत्स प्रतीचीं दिशमनु व्यंचलत् । तं वैरूपं च वैराजं चा-
पश्च वरुणश्च राजानुव्यंचलन् । वैरूपाय च वै स वैराजाय चाप्यश्च
वरुणाय च राज्ञ आ वृश्चते य एवं विद्वांसं ब्राह्म्यमुपवदात् । वैरूपस्य
च वै स वैराजस्य चापां च वरुणस्य च राज्ञः प्रियं धाम भवति य
एवं वेद । तस्य प्रतीच्यां दिशीऽरा पुंश्चली हसो माग्धो विज्ञानं०
मणिः । अहश्च रात्री च परिष्कन्दौ मनो० । ० ॥ ३ ॥

स उदंतिष्ठत्स उदीचीं दिशमनु व्यंचलत् । तं श्वेतं च नौधसं च
सप्रथेयश्च सोमश्च राजानुव्यंचलन् । श्वेताय च वै स नौधसाय च
सप्रथिभ्यश्च सोमाय च राज्ञ आ वृश्चते य एवं विद्वांसं ब्राह्म्यमुपवदति ।
श्वेतस्य च वै स नौधसस्य च सप्रथीणां च सोमस्य च राज्ञः प्रियं
धाम भवति य एवं वेद । तस्योदीच्यां दिशि विद्युत्पुंश्चली स्तनयि-
न्नुमाग्धो विज्ञानं वासोऽहरूष्णीषं रात्री केशा हरितौ प्रवतौ कल्म-
लमैणिः । श्रुतं च विश्रुतं च परिष्कन्दौ मनो विषयं मातरिषा च
पवंमानश्च विषयबाही वातः सारणी रेष्मा प्रतीदः कीर्तिश्च यशश्च
पुरःसरो । ऐनं कीर्तिर्गच्छत्या यशो गच्छति य एवं वेद ॥ ४ ॥

स संवत्सरमूर्ध्वोऽतिष्ठत्तं देवा अम्बुवन्त्रात्य किं नु तिष्ठसीति ॥ १ ॥ ३ ।
सोऽब्रवीदासन्दी मे सं भ्रान्तिवति ॥ २ ॥ तस्मै ब्राह्म्यायासन्दीं सम-
भान् ॥ ३ ॥ तस्या यीष्मश्च वसन्तश्च द्वौ पादावास्तां शरच्च वर्षाश्च

हौ ॥ ४ ॥ बृहच्च रथन्तरं वानूच्येऽं आस्तां यज्ञायज्ञियं च वामदेयं
 च तिरश्चे ॥ ५ ॥ ऋचः प्राञ्चस्तन्तवो यजूंषि तिर्यञ्चः ॥ ६ ॥ वेदं
 आस्तरणं ब्रह्मोपवर्हणम् ॥ ७ ॥ सामासाद उद्गीथो ऽयश्चयः ॥ ८ ॥
 तामासन्दीं वात्य आरोहत् ॥ ९ ॥ तस्य देवजनाः परिष्कन्दा आ-
 सन्तंसकत्पाः प्रहाय्याऽविश्वानि भूतान्युपसदः ॥ १० ॥ विश्वान्येवास्य
 भूतान्युपसदो भवन्ति य एवं वेद ॥ ११ ॥

- ॥ ४ ॥ तस्मै प्राच्या दिशः । वासन्तौ मासौ गोभारावकुर्वन्बृहच्च रथन्तरं
 चानुष्टातारौ । वासन्तावेनं मासौ प्राच्या दिशो गोपायतो बृहच्च
 रथन्तरं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ १ ॥
 तस्मै दक्षिणाया दिशः । वैष्णौ मासौ गोभारावकुर्वन्यज्ञायज्ञियं च
 वामदेयं चानुष्टातारौ । वैष्णावेनं मासौ दक्षिणाया दिशो गोपायतो
 यज्ञायज्ञियं च वामदेयं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ २ ॥
 तस्मै प्रतीच्या दिशः । वार्षिकौ मासौ गोभारावकुर्वन्वैरूपं च वैराजं
 चानुष्टातारौ । वार्षिकावेनं मासौ प्रतीच्या दिशो गोपायतो वैरूपं
 च वैराजं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ ३ ॥
 तस्मा उदीच्या दिशः । शारदौ मासौ गोभारावकुर्वन्छतं च नौधसं
 चानुष्टातारौ । शारदावेनं मासावुदीच्या दिशो गोपायतः श्यतं च
 नौधसं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ ४ ॥
 तस्मै ध्रुवाया दिशः । हेमनौ मासौ गोभारावकुर्वन्भूमिं चापि चानु-
 ष्ठातारौ । हेमनावेनं मासौ ध्रुवाया दिशो गोपायतो भूमिश्चापिष्ठानुं
 तिष्ठतो य एवं वेद ॥ ५ ॥
 तस्मा ऊर्ध्वाया दिशः । शिशिरी मासौ गोभारावकुर्वन्दिवं चादित्यं
 चानुष्टातारौ । शिशिरावेनं मासावूर्ध्वाया दिशो गोपायतो छाश्वादि-
 त्यश्चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ ६ ॥

तस्मै प्राच्या दिशो अन्तर्देशाद्भवमिध्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् । भव ॥ ५ ॥
 एनमिध्वासः प्राच्या दिशो अन्तर्देशादनुष्ठातानुं तिष्ठति नैनं शर्वो न
 भवो नेशानो नास्यं पशून् समानान्हिनस्ति य एवं वेद ॥ १ ॥
 तस्मै दक्षिणाया दिशो अन्तर्देशाद्भवमिध्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् । शर्व
 एनमिध्वासो दक्षिणाया दिशो अन्तर्देशादनुष्ठातानुं तिष्ठति नैनं ॥ २ ॥
 तस्मै प्रतीच्या दिशो अन्तर्देशात्पशुपतिमिध्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् ।
 पशुपतिरेनमिध्वासः प्रतीच्या दिशो अन्तर्देशादनुं ॥ ३ ॥
 तस्मा उदीच्या दिशो अन्तर्देशादुयं देवमिध्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् ।
 उग्र एनं देव इध्वास उदीच्या दिशो अन्तर्देशादनुं ॥ ४ ॥
 तस्मै ध्रुवाया दिशो अन्तर्देशादुद्रमिध्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् । रुद्र
 एनमिध्वासो ध्रुवाया दिशो अन्तर्देशादनुं ॥ ५ ॥
 तस्मा ऊर्ध्वाया दिशो अन्तर्देशान्महादेवमिध्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् ।
 महादेव एनमिध्वास ऊर्ध्वाया दिशो अन्तर्देशादनुं ॥ ६ ॥
 तस्मै सर्वेभ्यो अन्तर्देशेभ्य ईशानमिध्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् । ईशान
 एनमिध्वासः सर्वेभ्यो अन्तर्देशेभ्यो ऽनुष्ठातानुं तिष्ठति नैनं शर्वो न
 भवो नेशानो नास्यं पशून् समानान्हिनस्ति य एवं वेद ॥ ७ ॥

स ध्रुवां दिशमनु व्यंचलत् । तं भूमिश्चाग्निश्चौषधयश्च वनस्पतयश्च ॥ ६ ॥
 वानस्पत्याश्च वीरुषश्चानुव्यंचलन् । भूमेश्च वै सोऽग्नेश्चौषधीनां च वन-
 स्पतीनां च वानस्पत्यानां च वीरुधां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ १ ॥
 स ऊर्ध्वां दिशमनु व्यंचलत् । तमृतं च सत्यं च सूर्यश्च चन्द्रश्च नक्षत्रा-
 णि चानुव्यंचलन् । ऋतस्य वै स सत्यस्य च सूर्यस्य च चन्द्रस्य च
 नक्षत्राणां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ २ ॥
 स उन्तमां दिशमनु व्यंचलत् । तमृचं च सामानि च यजुषि च ब्रह्मं
 चानुव्यंचलन् । ऋचां च वै स साक्षां च यजुषां च ब्रह्मणश्च प्रियं
 धाम भवति य एवं वेद ॥ ३ ॥

स वृहतीं दिशमनु व्यंचलत् । तमितिहासश्च पुराणं च गाथाश्च नाराशंसीश्चानुव्यंचलन् । इतिहासस्य च वै स पुराणस्य च गाथानां च नाराशंसीनां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ४ ॥

स परमां दिशमनु व्यंचलत् । तमाहवनीयश्च गार्हपत्यश्च दक्षिणामिश्च यज्ञश्च यजमानश्च पणवश्चानुव्यंचलन् । आहवनीयस्य च वै स गार्हपत्यस्य च दक्षिणामेष्ट्यं यज्ञस्य च यजमानस्य च पणूनां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ५ ॥

सो ऽनादिष्टां दिशमनु व्यंचलत् । तमृतवश्चार्तवाश्च लोकाश्च लौक्याश्च मासाश्चार्धमासाश्चाहोरात्रे चानुव्यंचलन् । ऋतूनां च वै स आर्तवानां च लोकानां च लौक्यानां च मासानां चार्धमासानां चाहोरात्रयोश्च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ६ ॥

सो ऽनावृत्तां दिशमनु व्यंचलत्ततो नावत्स्यंचमन्यत् । तं दितिश्चादितिश्चेडा चेन्द्राणी चानुव्यंचलन् । दितेश्च वै सो ऽदितिश्चेडायाश्चेन्द्राण्याश्च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ७ ॥

स दिशो ऽनु व्यंचलत्तं विराडनु व्यंचलत्सर्वे च देवाः सर्वाश्च देवताः । विराजंश्च वै स सर्वेषां च देवानां सर्वासां च देवतानां प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ८ ॥

स सर्वानन्तर्देगाननु व्यंचलत् । तं प्रजापतिश्च परमेष्ठी च पिता च पितामहश्चानुव्यंचलन् । प्रजापतिश्च वै स परमेष्ठिनश्च पितुश्च पितामहस्य च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ९ ॥

७ ॥ स महिमा सद्भूत्वान्तं पृथिव्या अंगदत्समुद्रो ऽभवत् ॥ १ ॥

तं प्रजापतिश्च परमेष्ठी च पिता च पितामहश्चार्षश्च यदा च वर्षं भूत्वानुव्यवर्तयन्त ॥ २ ॥

ऐनमापो गच्छन्त्येनं यदा गच्छन्त्येनं वर्षं गच्छति य एवं वेद ॥ ३ ॥

तं यदा च यज्ञश्च लोकश्चान्नं चान्नाद्यं च भूत्वाभिपयोवर्तन्त ॥ ४ ॥

ऐने अडा गच्छत्येने यज्ञो गच्छत्येने लोको गच्छत्येनेमन्त्रं गच्छत्येनेमन्त्राद्यं
गच्छति य एवं वेद ॥ ५ ॥

॥ प्रथमो ऽनुवाकः ॥

सो ऽरज्यत ततो राजन्यो ऽजायत ॥ १ ॥ स विष्णुः सर्वन्धून्ब्र- ॥ ८ ॥
मन्त्राद्यंमभ्युदतिष्ठत ॥ २ ॥ विष्णो च वै स सर्वन्धूनो चाबस्य चा-
न्त्राद्यस्य च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ३ ॥

स विशो ऽनु व्यचलत् ॥ १ ॥ तं सभा च समितिश्च सेना च ॥ ९ ॥
सुरा चानुव्यचलन् ॥ २ ॥ सभायाश्च वै स समितेश्च सेनायाश्च सुरा-
याश्च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ३ ॥

तद्यस्यैवं विद्वान्ब्राह्म्यो राज्ञो ऽतिधिर्गृहानागच्छेत् ॥ १ ॥ श्रेयां- ॥ १० ॥
समेनमात्मनो मानयेत्तथा क्षत्राय ना वृश्चते तथा राष्ट्राय ना वृश्चते
॥ २ ॥ अतो वै ब्रह्मं च क्षत्रं चोदतिष्ठतां ते अमृतां कं प्र विंशवे-
ति ॥ ३ ॥ बृहस्पतिमेव ब्रह्मं प्रविशन्तिन्द्रं क्षत्रं तथा वा इति ॥ ४ ॥
अतो वै बृहस्पतिमेव ब्रह्मं प्राविशन्तिन्द्रं क्षत्रम् ॥ ५ ॥ इयं वा उं
पृथिवी बृहस्पतिद्यौरिवेन्द्रः ॥ ६ ॥ अयं वा उं अग्निर्ब्रह्मासावादित्यः
क्षत्रम् ॥ ७ ॥ ऐनं ब्रह्मं गच्छति ब्रह्मवर्चसी भवति ॥ ८ ॥ यः पृथि-
वीं बृहस्पतिमग्निं ब्रह्मं वेद ॥ ९ ॥ ऐनमिन्द्रियं गच्छतीन्द्रियवान्भ-
वति ॥ १० ॥ य आदित्यं क्षत्रं दिवमिन्द्रं वेद ॥ ११ ॥

तद्यस्यैवं विद्वान्ब्राह्म्यो ऽतिधिर्गृहानागच्छेत् ॥ १ ॥ स्वयमेनमभ्यु- ॥ ११ ॥
देत्य ब्रूयाद्ब्राह्म्यं क्रीवात्सीध्यात्योदकं ब्राह्म्यं तर्पयन्तु ब्राह्म्यं यथा ते प्रियं
तथास्तु ब्राह्म्यं यथा ते वशस्तथास्तु ब्राह्म्यं यथा ते निकामस्तथास्ति-
ति ॥ २ ॥ यदेनमाह ब्राह्म्यं क्रीवात्सीरिति पय एव तेन देवयानानव-

रुन्धे ॥ ३ ॥ यदेनमाह् प्रात्योदकमित्यप एव तेनाव रुन्धे ॥ ४ ॥
 यदेनमाह् प्रात्य तपयन्त्विति प्राणमेव तेन वर्षीयांसं कुरुते ॥ ५ ॥
 यदेनमाह् प्रात्य यथा ते प्रियं तथास्त्विति प्रियमेव तेनाव रुन्धे ॥ ६ ॥
 ऐनं प्रियं गच्छति प्रियः प्रियस्य भवति य एवं वेद ॥ ७ ॥ यदेनमाह्
 प्रात्य यथा ते वगस्तथास्त्विति वगमेव तेनाव रुन्धे ॥ ८ ॥ ऐनं वगो
 गच्छति वगी वागिनां भवति य एवं वेद ॥ ९ ॥ यदेनमाह् प्रात्य यथा
 ते निकामस्तथास्त्विति निकाममेव तेनाव रुन्धे ॥ १० ॥ ऐनं नि-
 कामो गच्छति निकामे निकामस्य भवति य एवं वेद ॥ ११ ॥

॥ १२ ॥ तद्यस्यैवं विद्वान्प्रात्य उद्धृतेष्वपिष्वधिष्ठिते ऽग्निहोत्रे ऽतिचिर्गृहा-
 नागच्छेत् ॥ १ ॥ स्वयमेनमभ्युदेत्यं ब्रूयाद्वात्यातिं सृज होषामीति ॥ २ ॥
 स चातिसृजेज्जुहुयान्न चातिसृजेन्न जुहुयात् ॥ ३ ॥ स य एवं विदुषा
 प्रात्येनातिसृष्टो जुहोति ॥ ४ ॥ प्र पितृयाणं पण्यां जानाति प्र देव-
 यानम् ॥ ५ ॥ न देवेष्वपि वृश्चते हुतमस्य भवति ॥ ६ ॥ पर्यस्या-
 सिंस्त्रोक आसतनं गिष्यते य एवं विदुषा प्रात्येनातिसृष्टो जुहोति ॥ ७ ॥
 अथ य एवं विदुषा प्रात्येनानतिसृष्टो जुहोति ॥ ८ ॥ न पितृयाणं
 पण्यां जानाति न देवयानम् ॥ ९ ॥ आ देवेषु वृश्चते अहुतमस्य
 भवति ॥ १० ॥ नास्यासिंस्त्रोक आसतनं गिष्यते य एवं विदुषा
 प्रात्येनानतिसृष्टो जुहोति ॥ ११ ॥

॥ १३ ॥ तद्यस्यैवं विद्वान्प्रात्य एकां रात्रिमतिचिर्गृहे वसति । ये पृथिव्यां
 पुण्यां लोकास्तानेव तेनाव रुन्धे ॥ १ ॥
 तद्यस्यैवं विद्वान्प्रात्यो द्वितीयां रात्रिमतिचिर्गृहे वसति । येऽन्तरिक्षे
 पुण्यां लोकास्तानेव तेनाव रुन्धे ॥ २ ॥
 तद्यस्यैवं विद्वान्प्रात्यं तृतीयां रात्रिमतिचिर्गृहे वसति । ये दिवि पुण्यां
 लोकास्तानेव तेनाव रुन्धे ॥ ३ ॥

तद्यस्यैवं विद्वान्ब्राह्मणंश्चतुर्थीं रात्रिमतिथिर्गृहे वसन्ति । ये पुण्यानां
पुण्या लोकास्तानेव तेनावं रुन्धे ॥ ४ ॥

तद्यस्यैवं विद्वान्ब्राह्मणो ऽपरिमिता रात्रीरतिथिर्गृहे वसन्ति । य एवा-
परिमिताः पुण्या लोकास्तानेव तेनावं रुन्धे ॥ ५ ॥

अथ यस्याब्राह्मणो ब्राह्मणब्रुवो नामविभ्रत्यतिथिर्गृहानागच्छेत् ॥ ६ ॥
कोपेदेनं न चैनं कोपेत् ॥ ७ ॥

अस्यै देवताया उदकं याचामीमां देवतां वासय इमामिमां देवतां
परि वेवेषीत्येनं परि वेविष्यात् ॥ ८ ॥
तस्यामेवास्य तद्देवतायां हुतं भवति य एवं वेद ॥ ९ ॥

स यत्प्राचीं दिशमनु व्यचलन्मार्तुं शर्षो भूत्वानुव्यचलन्मनो ऽन्नादं ॥ १४ ॥
कृत्वा । मनसान्नादेनान्नमन्ति य एवं वेद ॥ १ ॥

स यदक्षिणां दिशमनु व्यचलदिन्द्रो भूत्वानुव्यचलन्नलमन्नादं कृत्वा ।
वल्लेनान्नादेनान्नमन्ति य एवं वेद ॥ २ ॥

स यत्प्राचीं दिशमनु व्यचलद्वरुणो राजा भूत्वानुव्यचलदृषो ऽन्नादीः
कृत्वा । अद्भिरेन्नादीभिरन्नमन्ति य एवं वेद ॥ ३ ॥

स यदुदीचीं दिशमनु व्यचलत्सोमो राजा भूत्वानुव्यचलत्सप्रविभिर्हुत
आहुतिमन्नादीं कृत्वा । आहुत्यान्नाद्यान्नमन्ति य एवं वेद ॥ ४ ॥

स यदुवां दिशमनु व्यचलद्विष्णुर्भूत्वानुव्यचलद्विराजमन्नादीं कृत्वा । वि-
राजान्नाद्यान्नमन्ति य एवं वेद ॥ ५ ॥

स यत्पशूननु व्यचलदुद्रो भूत्वानुव्यचलदोषधीरन्नादीः कृत्वा । ओषधी-
भिरन्नादीभिरन्नमन्ति य एवं वेद ॥ ६ ॥

स यत्पितृननु व्यचलद्यमो राजा भूत्वानुव्यचलत्स्वधाकारमन्नादं कृत्वा ।
स्वधाकारेणान्नादेनान्नमन्ति य एवं वेद ॥ ७ ॥

स यन्मनुष्याऽननु व्यचलदग्निर्भूत्वानुव्यचलत्स्वाहाकारमन्नादं कृत्वा ।
स्वाहाकारेणान्नादेनान्नमन्ति य एवं वेद ॥ ८ ॥

स यदूर्ध्वा दिशमनु व्यचलद्बृहस्पतिर्भूत्वानुव्यचलद्वपद्भारमन्त्रादं कृत्वा ।
वपद्भारिणांन्नादेनान्नमन्ति य एवं वेद ॥ ९ ॥

स यद्वाननु व्यचलदीशानो भूत्वानुव्यचलन्मन्युमन्त्रादं कृत्वा । मन्यु-
नांन्नादेनान्नमन्ति य एवं वेद ॥ १० ॥

स यत्प्रजा अनु व्यचलत्प्रजापतिर्भूत्वानुव्यचलत्प्राणमन्त्रादं कृत्वा । प्रा-
णेनांन्नादेनान्नमन्ति य एवं वेद ॥ ११ ॥

स यत्सर्वानन्तर्देशाननु व्यचलत्परमेष्ठी भूत्वानुव्यचलद्वह्नान्त्रादं कृत्वा ।
वह्नेरान्नादेनान्नमन्ति य एवं वेद ॥ १२ ॥

॥ १५ ॥ तस्य चात्यस्य ॥ १ ॥ सप्त प्राणाः सप्तापानाः सप्त ध्यानाः ॥ २ ॥
यो ऽस्य प्रथमः प्राण ऊर्ध्वो नामायं सो अग्निः ॥ ३ ॥ यो ऽस्य
द्वितीयः प्राणः प्रौढो नामासौ स आदित्यः ॥ ४ ॥ यो ऽस्य तृतीयः
प्राणोऽभ्यूढो नामासौ स चन्द्रमाः ॥ ५ ॥ यो ऽस्य चतुर्थः प्राणो
विभूर्नामायं स पर्वमानः ॥ ६ ॥ यो ऽस्य पञ्चमः प्राणो योनिर्नाम
ता इमा आपः ॥ ७ ॥ यो ऽस्य षष्ठः प्राणः प्रियो नाम त इमे
पुणर्वः ॥ ८ ॥ यो ऽस्य सप्तमः प्राणो ऽपरिमितो नाम ता इमाः
प्रजाः ॥ ९ ॥

॥ १६ ॥ यो ऽस्य प्रथमो ऽपानः सा पौर्णमासी ॥ १ ॥ यो ऽस्य द्वितीयो
ऽपानः साष्टका ॥ २ ॥ यो ऽस्य तृतीयो ऽपानः सामावास्या ॥ ३ ॥
यो ऽस्य चतुर्थो ऽपानः सा श्रद्धा ॥ ४ ॥ यो ऽस्य पञ्चमो ऽपानः
सा दीक्षा ॥ ५ ॥ यो ऽस्य षष्ठो ऽपानः स यज्ञः ॥ ६ ॥ यो ऽस्य
सप्तमो ऽपानस्ता इमा दक्षिणाः ॥ ७ ॥

॥ १७ ॥ यो ऽस्य प्रथमो ध्यानः सेयं भूमिः ॥ १ ॥ यो ऽस्य द्वितीयो
ध्यानस्तदुत्तरिधम् ॥ २ ॥ यो ऽस्य तृतीयो ध्यानः सा घीः ॥ ३ ॥

यो ऽस्य चतुर्थो व्यानस्तानि नक्षत्राणि ॥ ४ ॥ यो ऽस्य पञ्चमो
व्यानस्त चतुर्वः ॥ ५ ॥ यो ऽस्य षष्ठो व्यानस्त आर्तवाः ॥ ६ ॥ यो
ऽस्य सप्तमो व्यानः स संवत्सरः ॥ ७ ॥ समानमर्थं परि यन्ति देवाः
संवत्सरं वा एतद्वतवो ऽनुपरियन्ति व्रात्यं च ॥ ८ ॥ यदादित्यमभि-
संविशन्त्यमावास्यां चैव तत्पौर्णमासीं च ॥ ९ ॥ एकं तदेयाममृत-
त्वमित्याहुंतिरेव ॥ १० ॥

तस्य व्रात्यस्य ॥ १ ॥ यदस्य दक्षिणमक्ष्यसौ स आदित्यो यदस्य ॥ १८ ॥
सुष्यमक्ष्यसौ स चन्द्रमाः ॥ २ ॥ यो ऽस्य दक्षिणः कर्णो ऽयं सो
अयियो ऽस्य सुष्यः कर्णो ऽयं स पर्वमानः ॥ ३ ॥ अहोरात्रे ना-
सिके दितिश्चादितिश्च शीर्षकपाले संवत्सरः शिरः ॥ ४ ॥ अहो
मृत्युश्च व्रात्यो रात्र्या प्राङ् भनो व्रात्याय ॥ ५ ॥

॥ द्वितीयो ऽनुयाकः ॥

॥ विशः प्रपाठकः ॥

॥ पञ्चदशं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

॥ १ ॥ अतिमृष्टो अपां वृषभो ऽतिसृष्टा अग्रयो दिव्याः ॥ १ ॥ रुजन्य-
रितुनन्मृणमृणन् ॥ २ ॥ श्रोको मनोहा खनो निर्दाह आत्मदृषि-
स्तनूदृषिः ॥ ३ ॥ इदं तमतिं सृजामि तं माभ्यवनिधि ॥ ४ ॥ तेन
तमभ्यतिसृजामो यो ऽम्मान्दोष्टि यं वयं द्विधम् ॥ ५ ॥ अपामयमसि
समदं वो ऽभ्यवसृजामि ॥ ६ ॥ यो ऽप्स्व ऽगिरति तं सृजामि श्रोको
खनि तनूदृषिम् ॥ ७ ॥ यो वं आपो ऽगिराविवेग स एष यद्वो घो-
रं तदतत ॥ ८ ॥ इन्द्रस्य व इन्द्रियेणाभि पिञ्चेत ॥ ९ ॥ अग्निा आपो
अपं प्रिमस्सत् ॥ १० ॥ प्रासदिनो वहन्तु प्र दुष्वभ्यं वहन्तु ॥ ११ ॥
निवेन मा चक्षुषा पश्यतापः शिवया तन्नोप स्पृशत त्वचं मे ॥ १२ ॥
शिवानघोनप्सुपदो हवामहे मयिं द्वाचं वचं द्वा धत देवीः ॥ १३ ॥

॥ २ ॥ निर्दग्मण्यं ऊर्जा मधुमती वाक् ॥ १ ॥ मधुमती स्य मधुमती
वाचमृष्टयम् ॥ २ ॥ उपहृतो मे गोपा उपहृतो गोपीयः ॥ ३ ॥
सुश्रुतो कर्णो भद्रश्रुतो कर्णो भद्रं श्रोको श्रयासम् ॥ ४ ॥ सुश्रुतिश्च
मोपश्रुतिश्च मा हासिष्टा सीपर्णं चक्षुरजसं ज्योतिः ॥ ५ ॥ चक्षुषीणां
प्रस्तरं ऽसि नमो ऽस्तु देवाय प्रस्तराय ॥ ६ ॥

॥ ३ ॥ मूर्धाहं रयीणां मूर्धा संमानानां भूयासम् ॥ १ ॥ रुजश्च मा चेनश्च

मा हांसिष्टां मूर्धा च मा विधर्मा च मा हांसिष्टाम् ॥ २ ॥ उर्वश्च
मा चमश्च मा हांसिष्टां धर्ता च मा धरुणाश्च मा हांसिष्टाम् ॥ ३ ॥
विमोक्तं माद्रूपविश्च मा हांसिष्टामाद्रैदानुश्च मा मातरिश्वा च मा
हांसिष्टाम् ॥ ४ ॥ बृहस्पतिर्म आत्मा नृमणा नाम द्यौः ॥ ५ ॥
असंतापं मे हृदयमुर्वी गव्यतिः समुद्रो अस्मि विधर्मणा ॥ ६ ॥

नाभिर्हं रंयीणां नाभिः समानानां भूयासम् ॥ १ ॥

॥ ४ ॥

स्वामदसि सृषा अमृतो मर्त्येष्व ॥ २ ॥

मा मां प्राणा हांमीन्मो अपानो ऽवहाय परा गात् ॥ ३ ॥

सूर्यो माहूः पात्वग्निः पृथिव्या वायुरन्तरिक्षाद्यमो मनुष्येभ्यः सरस्व-
ती पार्थिवेभ्यः ॥ ४ ॥

प्राणापानौ मा मां हांसिष्टं मा जने प्र मेवि ॥ ५ ॥

स्वस्त्यर्घ्योपसो दोषमश्च सर्वे आपः सर्वगणो अशीय ॥ ६ ॥

शंक्री स्थ पशवो मां पं म्येपुमिन्वावरुणा मे प्राणापानावग्निर्मे दक्षं
दधानु ॥ ७ ॥

। प्रथमो ऽनुवाकः ॥

विद्य ते स्वप्न जनित्रं यात्याः पुत्रो ऽसि यमस्य करणः । अन्तर्को ॥ ५ ॥
ऽसि मृत्युरसि । तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्य स नः स्वप्न दुष्प्रवृत्त्या-
हि ॥ १ ॥ विद्य ते स्वप्न जनित्रं निर्जृत्वाः पुत्रो ऽसि यमस्य
करणः । ०।० ॥ २ ॥ विद्य ते स्वप्न जनित्रमभूत्याः पुत्रो ऽसि ०।०।०
॥ ३ ॥ विद्य ते स्वप्न जनित्रं निर्भूत्याः पुत्रो ऽसि ०।०।० ॥ ४ ॥
विद्य ते स्वप्न जनित्रं पराभूत्याः पुत्रो ऽसि ०।०।० ॥ ५ ॥ विद्य
ते स्वप्न जनित्रं देवजामीनां पुत्रो ऽसि यमस्य करणः । अन्तर्को
ऽसि मृत्युरसि । तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्य स नः स्वप्न दुष्प्रवृत्त्या-
हि ॥ ६ ॥

॥ ६ ॥ अजैष्माद्यासनामाद्याभूमानागतो वयम् ॥ १ ॥

उपो यस्मादुष्वभ्यादभैष्माप तदुद्यतु ॥ २ ॥

द्विषते तत्परा वह शर्पते तत्परा वह ॥ ३ ॥

यं द्विष्यो यश्च नो द्वेष्टि तस्मा एनद्रमयामः ॥ ४ ॥

उषा देवी वाचा संविदाना वाग्देव्युषसा संविदाना ॥ ५ ॥

उपस्पतिर्वाचस्पतिना संविदानो वाचस्पतिरुपस्पतिना संविदानः ॥ ६ ॥

तेऽमुष्मै परा वहन्वरायान्दुर्णास्त्रः सदान्वाः ॥ ७ ॥

कुम्भीका दूषीकाः पीयकान् ॥ ८ ॥

जायदुष्वभ्यं स्वप्रेदुष्वभ्यम् ॥ ९ ॥

अनागमिषतो वरानविज्ञेः संकल्पानमुच्या द्रुहः पाशान् ॥ १० ॥

तदमुष्मा अग्ने देवाः परा वहन्तु वधिर्यथासंक्षिप्युरो न साधुः ॥ ११ ॥

॥ ७ ॥ तेनैनं विध्याम्यभूत्यैनं विध्यामि निर्भूत्यैनं विध्यामि पराभूत्यैनं वि-
ध्यामि ग्राह्यैनं विध्यामि तमसैनं विध्यामि ॥ १ ॥ देवानामेनं घोरैः
क्रूरैः प्रैषैरभिप्रेष्यामि ॥ २ ॥ वैश्वानरस्यैनं दंष्ट्रयोरपि दधामि ॥ ३ ॥
एवानेवाव सा गरत् ॥ ४ ॥ योऽस्मान्द्वेष्टि तमात्मा द्वेष्टु यं वयं
द्विषमः स आत्मानं द्वेष्टु ॥ ५ ॥ निर्विषन्तं दिवो निः पृथिव्या नि-
रन्तरिक्षाद्रजाम् ॥ ६ ॥ सुर्यामंश्चाद्युय ॥ ७ ॥ इदमहमांमुष्याय-
योऽमुष्याः पुत्रे दुष्वभ्यं मृजे ॥ ८ ॥ यददोऽदो अभ्यगच्छं यदोषा
यत्पूर्वां रात्रिम् ॥ ९ ॥ यज्जायद्यत्सुप्तो यद्विवा यन्नक्तम् ॥ १० ॥
यदहरहरभिगच्छामि तस्मादेनमव दये ॥ ११ ॥ तं जहि तेन मन्दस्व
तस्य पृथीरपि शृणीहि ॥ १२ ॥ स मा जीवीत्तं प्राणो जहातु ॥ १३ ॥

॥ ८ ॥ जितमस्माकमुद्रिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजो ऽस्माकं ब्रह्मास्माकं
स्तरस्माकं द्यौः ऽस्माकं पशवो ऽस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्मा-
कम् । तस्मादमुं निर्भजामो ऽमुर्मांमुष्यायणममुष्याः पुत्रमस्ती यः ।

स यास्याः पाशान्मा मोचि । तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वैष्टया-
मीदमेनमधराञ्च पादयामि ॥ १ ॥

जितम् ० । ० । स निर्ऋत्याः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २ ॥

जितम् ० । ० । सो ऽभूत्याः पाशान्मा मोचि । ० ॥ ३ ॥

जितम् ० । ० । स निर्भूत्याः पाशान्मा मोचि । ० ॥ ४ ॥

जितम् ० । ० । स पराभूत्याः पाशान्मा मोचि । ० ॥ ५ ॥

जितम् ० । ० । स देवजामीनां पाशान्मा मोचि । ० ॥ ६ ॥

जितम् ० । ० । स बृहस्पतेः पाशान्मा मोचि । ० ॥ ७ ॥

जितम् ० । ० । स प्रजापतेः पाशान्मा मोचि । ० ॥ ८ ॥

जितम् ० । ० । स ऋषीणां पाशान्मा मोचि । ० ॥ ९ ॥

जितम् ० । ० । स आर्षेयाणां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १० ॥

जितम् ० । ० । सो ऽङ्गिरसां पाशान्मा मोचि । ० ॥ ११ ॥

जितम् ० । ० । स आङ्गिरसानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १२ ॥

जितम् ० । ० । सो ऽथर्वणां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १३ ॥

जितम् ० । ० । स आथर्वणानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १४ ॥

जितम् ० । ० । स वनस्पतीनां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १५ ॥

जितम् ० । ० । स वानस्पत्यानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १६ ॥

जितम् ० । ० । स ऋतूनां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १७ ॥

जितम् ० । ० । स आर्तवानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १८ ॥

जितम् ० । ० । स मासानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १९ ॥

जितम् ० । ० । सो ऽर्धमासानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ २० ॥

जितम् ० । ० । सो ऽहोरात्रयोः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २१ ॥

जितम् ० । ० । सो ऽहोः संयतोः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २२ ॥

जितम् ० । ० । स द्यौर्वापृथिव्योः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २३ ॥

जितम् ० । ० । स इन्द्राग्न्योः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २४ ॥

जितम् ० । ० । स मित्रावरुणयोः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २५ ॥

जितम् ० । ० । स राज्ञो वरुणस्य पाशान्मा मोचि । ० ॥ २६ ॥

जितम्साकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजो ऽम्माकं ब्रह्मास्माकं स्व-
साकं यज्ञोऽस्माकं पशवो ऽस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामो ऽमुमामुष्यायणममुष्याः पृचमसो यः । स मृत्योः
पद्मिणात्पाशान्मा मोचि । तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वैष्टयामी-
दमेनमधराञ्च पादयामि ॥ २७ ॥

॥ ९ ॥ जितम्साकमुद्भिन्नमस्माकमभ्यष्टां विश्वाः पृतना अरातीः ॥ १ ॥
तदुग्रिराह तदु सोमं आह पूषा मां धात्सुकृतस्य लोके ॥ २ ॥
अगन्म स्वपः स्वर्गान्म सं सूर्यस्य ज्योतिषागन्म ॥ ३ ॥
वस्योभूयाय वसुमान्यज्ञो वसुं वंसिपीय वसुमाभूयासं वसु मयि
धेहि ॥ ४ ॥

॥ द्वितीयो ऽनुवाकः ॥

॥ एकविंशः प्रपाठकः ॥

॥ षोडश काण्डं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

॥ १ ॥

वि॒पा॒स॒हिं स॒ह॒मा॒नं सा॒स॒हा॒नं स॒ही॒यांस॒म् ।

स॒ह॒मा॒नं स॒हो॒जि॒तं स्व॒र्जि॒तं गो॒जि॒तं स॒ध॒ना॒जि॒त॒म् ।

इ॒ड्यं॑ ना॒मं ह॒ इन्द्र॑ मा॒युष्मा॒भूया॒स॒म् ॥ १ ॥

वि॒पा॒स॒हिं ० । ० । ० ह॒ इन्द्र॑ प्रि॒यो दे॒वानां॑ भूया॒स॒म् ॥ २ ॥

वि॒पा॒स॒हिं ० । ० । ० ह॒ इन्द्र॑ प्रि॒यः प्र॒जानां॑ भूया॒स॒म् ॥ ३ ॥

वि॒पा॒स॒हिं ० । ० । ० ह॒ इन्द्र॑ प्रि॒यः प॒शूनां॑ भूया॒स॒म् ॥ ४ ॥

वि॒पा॒स॒हिं स॒ह॒मा॒नं सा॒स॒हा॒नं स॒ही॒यांस॒म् ।

स॒ह॒मा॒नं स॒हो॒जि॒तं स्व॒र्जि॒तं गो॒जि॒तं स॒ध॒ना॒जि॒त॒म् ।

इ॒ड्यं॑ ना॒मं ह॒ इन्द्र॑ प्रि॒यः स॒मा॒ना॒नां भूया॒स॒म् ॥ ५ ॥

उ॒दि॒त्यु॒दि॒हि॒ सूर्य॑ व॒र्च॒सा मा॒भ्यु॒दि॒हि॒ ।

द्वि॒पं॒श्च म॒ह्यं र॒थ्य॒तु मा॒ चा॒हं द्वि॒प॒ते र॒थ॒म् ।

त॒वे॒द्वि॒ष्णो बहु॒धा वी॒र्या॑णि ।

तं नः॑ पृ॒णी॒हि प॒शुभिर्वि॒श्व॒ह॒पैः सु॒धायां॑ मा॒ धे॒हि प॒रमे॒ व्यो॒मन् ॥ ६ ॥

उ॒दि॒त्यु॒दि॒हि॒ सूर्य॑ व॒र्च॒सा मा॒भ्यु॒दि॒हि॒ ।

यांश्च॑ प॒थ्या॒मि यांश्च॑ न ते॒षु मा॒ सु॒म॒तिं कृ॒धि । त॒वे॒ ॥ ७ ॥

मा॒ त्वा द॒भ॒ग्स॒लिले॑ अ॒प्स्व॒ व॒न॒र्ये पा॒शि॒नं उ॒प॒ति॒ष्ठ॒न्त्य॒व॒ ।

हि॒त्वाश॑स्ति॒ दि॒व॒मा ह॒स्र ए॒तां स॒ नो मृ॒ड सु॒म॒तौ ते॒ स्या॒म् । त॒वे॒ ॥ ८ ॥

तं नः॑ इन्द्र॑ म॒ह॒ते सौ॒भ॒गाया॑द॒व्येभिः॑ परि॒ पा॒त्य॒क्षुभिः॑ । त॒वे॒ ॥ ९ ॥

जितम् ० । ० । स राज्ञो बरुणस्य पाशान्ता मोचि । ० ॥ २६ ॥

जितम् साकमुद्भिन्नम् साकमृतम् साकं तेजो ऽस्माकं द्रव्यास्माकं स्व-
साकं यज्ञो ऽस्माकं पशवो ऽस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामो ऽमुं सोमयायणमुत्थाः पुत्रमसौ यः । स मृत्योः
पद्मीणात्पाशान्ता मोचि । तस्येदं वचस्तेजः प्राणमायुर्नि वैष्टयामी-
दमेनमधराञ्च पादयामि ॥ २७ ॥

॥ ९ ॥ जितम् साकमुद्भिन्नम् साकमभ्यष्टां विष्टाः पृतना अरातीः ॥ १ ॥
तदुगिराह तदु सोमं आह पूषा मां धातुकृतस्य लोके ॥ २ ॥
अगन्म स्वपुः स्वर्गान्म सं सूर्यस्य ज्योतिषागन्म ॥ ३ ॥
वस्योभूयाय वसुमान्यज्ञो वसुं वंसिपीय वसुमान्भूयासं वसु मयि
धेहि ॥ ४ ॥

॥ द्वितीयो गुवाकः ॥

॥ एकविंशः प्रपाठकः ॥

॥ षोडशं काण्डं समाप्तम् ॥

अस्त्यते नमो ऽस्तमेयते नमो ऽस्तमिताय नमः । विराजे नमः
स्वराजे नमः सम्राजे नमः ॥ २३ ॥

उदंगाद्यमादित्यो विश्वेन तपसा सह ।
सपत्नान्मह्यं रन्धयन्मा चाहं द्विपते रथम् ।

तवेद्विणो बहुधा वीर्याणि ।

त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥ २४ ॥

आदित्य नावमारुह्यः शतारिचां स्वस्त्यै ।

अहर्मात्यपीपरो रात्रिं सत्रातिं पारय ॥ २५ ॥

सूर्य नावमारुह्यः शतारिचां स्वस्त्यै ।

रात्रिं मात्यपीपरो ऽहं सत्रातिं पारय ॥ २६ ॥

प्रजापतेरावृत्तो ब्रह्मणा वर्मेणाहं कस्यपस्य ज्योतिषा वर्चसा च ।

जरदष्टिः कृतवीर्यो विहाजाः सहस्रायुः सुकृतश्चेयम् ॥ २७ ॥

परोवृत्तो ब्रह्मणा वर्मेणाहं कस्यपस्य ज्योतिषा वर्चसा च ।

मा मा प्रापन्निर्षवो दैव्या या मा मानुषीरवसृष्टा वधाय ॥ २८ ॥

ऋतेन गुप्त्र ऋतुभिश्च सर्वभूतेन गुप्तो भव्येन चाहम् ।

मा मा प्रापत्पाप्मा मोत मृत्युरन्तर्दधे ऽहं संलिलेन वाचः ॥ २९ ॥

अग्निर्मा गोप्ता परि पातु विश्वत उद्यन्तसूर्यो नुदतां मृत्युपाशान् ।

पुच्छन्तीरुषसः पर्वता ध्रुवाः सहस्रं प्राणा मय्या यतन्ताम् ॥ ३० ॥ (३)

॥ द्वाविंशः प्रपाठ्यः ॥

॥ सप्तदशं काण्डं समाप्तम् ॥

त्वं न इन्द्रोतिभिः शिवाभिः शतमो भव ।

आरोहस्त्रिदिवं दिवो गृणानः सोमपीतये प्रियधामा स्वस्तये ।

तवे० ॥ १० ॥ (१)

त्वमिन्द्रासि विश्वजित्सर्ववित्युरुहूतस्त्वमिन्द्र ।

त्वमिन्द्रेमं सुहवं स्तोममेरयस्व स नो मृड सुमतौ ते स्याम । तवे० ॥ ११ ॥

अदव्यो दिवि पृथिव्यामुतासि न तं आपुर्महिमानमन्तरिक्षे ।

अदव्येन ब्रह्मणा वावृधानः स त्वं न इन्द्र दिवि पं छर्म यद्ध । तवे० ॥ १२ ॥

या तं इन्द्र तनूरप्सु या पृथिव्यां यान्तरायौ या तं इन्द्र पर्वमाने स्वर्विदि ।

ययेन्द्र तच्चाङ्गनरिक्षं व्यापिष्य तया न इन्द्र तच्चाङ्गर्म यद्ध । तवे० ॥ १३ ॥

त्वमिन्द्र ब्रह्मणा वर्धयन्तः सत्त्वं नि घेदुर्ध्वयो नार्धमानाः । तवे० ॥ १४ ॥

त्वं तृतं त्वं पर्येषुस्तं सहस्रधारं विदथं स्वर्विदम् । तवे० ॥ १५ ॥

त्वं रक्षसे प्रदिशश्चतस्रस्त्वं शोचिषा नभसी वि भासि ।

त्वमिमा विश्वा भुवनानु तिष्ठस ऋतस्य पन्थामर्चैपि विद्वान् । तवे० ॥ १६ ॥

पञ्चभिः पराङ् तपस्यैकया वाङ्गस्तिमेपि सुदिने वार्धमानः । तवे० ॥ १७ ॥

त्वमिन्द्रस्त्वं महेन्द्रस्त्वं लोकस्त्वं प्रजापतिः ।

तुभ्यं यज्ञो वि तांयते तुभ्यं जुहति जुहंतः । तवे० ॥ १८ ॥

असन्ति सत्प्रतिष्ठितं सति भूतं प्रतिष्ठितम् ।

भूतं ह भव्य आहितं भव्यं भूते प्रतिष्ठितम् ।

तवेष्टिष्णो बहुधा वीर्याणि ।

त्वं नः पूणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा घेहि परमे व्योमन् ॥ १९ ॥

शुक्रो ऽसि भ्राजो ऽसि । स यथा त्वं भ्राजता भ्राजो ऽस्येवाहं भ्राजता

भ्राज्यामस्म ॥ २० ॥ (२)

रुचिरसि रोचो ऽसि । स यथा त्वं रुच्या रोचो ऽस्येवाहं पशुभिश्च

ब्राह्मणवर्चसेन च रुचिपीय ॥ २१ ॥

उद्यते नम उदायते नम उदिताय नमः । विराजे नमः स्वराजे नमः

सपाजे नमः ॥ २२ ॥

अस्त्यते नमो ऽस्तमेष्यते नमो ऽस्तमिताय नमः । विराजे नमः
स्वराजे नमः सखाजे नमः ॥ २३ ॥

उदगाद्यमादित्यो विश्वेन तपसा सह ।

सपत्नान्मह्यं रन्धयन्मा चाहं द्विषते रधम् ।

तवेद्विष्णो बहुधा वीर्याणि ।

त्वं नः पूणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा घेहि परमे ध्योमन् ॥ २४ ॥

आदित्यं नावमारुह्यः शतारिचां स्वस्तये ।

अहर्मात्यपीपरो रात्रिं सञ्जातिं पारय ॥ २५ ॥

सूर्ये नावमारुह्यः शतारिचां स्वस्तये ।

रात्रिं मात्यपीपरो ऽहं सञ्जातिं पारय ॥ २६ ॥

प्रजापतेरावृतो ब्रह्मणा वर्मेणाहं कस्यपस्य ज्योतिषा वर्चसा च ।

जरदष्टिः कृतवीर्यो विहायाः सहस्रायुः सुकृतश्चेत्यम् ॥ २७ ॥

परोवृतो ब्रह्मणा वर्मेणाहं कस्यपस्य ज्योतिषा वर्चसा च ।

मा मा प्रापन्निपवो दैव्या या मा मानुषीरवसृष्टा वधाय ॥ २८ ॥

ऋतेन गुप्त्रं ऋतुभिश्च सर्वैर्भूतेन गुप्त्रो भव्येन चाहम् ।

मा मा प्रापत्याप्मा मोत मृत्युरन्तर्दधे ऽहं संलिलेन वाचः ॥ २९ ॥

अग्निर्मा गोप्ता परि पातु विश्वत उद्यन्तसूर्यो नुदतां मृत्युपाशान् ।

बुद्धन्तीरुषसः पर्वता ध्रुवाः सहस्रं प्राणा मय्या यतन्ताम् ॥ ३० ॥ (३)

॥ इति अथर्ववेदः ॥

॥ सप्तदशं ब्राह्मणं समाप्तम् ॥

त्वं न इन्द्रोतिभिः शिवाभिः शतमो भव ।

आरोहस्त्रिदिवं दिवो गृणानः सोमपीतये प्रियधामा स्वस्तये ।

तवे० ॥ १० ॥ (१)

त्वमिन्द्रासि विश्वजित्सर्ववित्पुरुहूतस्त्वमिन्द्र ।

त्वमिन्द्रेमं सुहवं स्तोममेरयस्व स नो मृड सुमतौ ते स्याम । तवे० ॥ ११ ॥

अदव्यो दिवि पृषिष्यामुतासि न त आपुर्महिमानमन्तरिक्षे ।

अदव्येन ब्रह्मणा वावृधानः स त्वं न इन्द्र दिवि यं छर्म यछ । तवे० ॥ १२ ॥

या त इन्द्र तनूरेषु या पृषिष्यां यान्तरणौ या त इन्द्र पवंमाने स्वर्विदि ।

ययेन्द्र तत्त्वाङ्गन्तरिक्षं व्यापिष्य तया न इन्द्र तत्त्वाङ्गर्म यछ । तवे० ॥ १३ ॥

त्वमिन्द्र ब्रह्मणा वर्धयन्तः सत्वं नि घेदुर्ध्वयो नार्धमानाः । तवे० ॥ १४ ॥

त्वं तृतं त्वं पर्येषुत्सं सहस्रधारं विदधं स्वर्विदम् । तवे० ॥ १५ ॥

त्वं रक्षसे प्रदिशश्चतस्रस्त्वं शोचिष्या नभसी वि भासि ।

त्वमिमा विश्वा भुवनानु तिष्ठस ऋतस्य पन्थामर्चपि विद्वान् । तवे० ॥ १६ ॥

पञ्चभिः पराङ् तपस्येकयावाङ्गस्तिमेपि सुदिने वार्धमानः । तवे० ॥ १७ ॥

त्वमिन्द्रस्त्वं महेन्द्रस्त्वं लोकस्त्वं प्रजापतिः ।

तुभ्यं यज्ञो वि तांयते तुभ्यं जुहति जुहंतः । तवे० ॥ १८ ॥

असति सप्रतिष्ठितं सति भूतं प्रतिष्ठितम् ।

भूतं ह भव्य आहितं भव्यं भूते प्रतिष्ठितम् ।

तवेद्विष्णो बहुधा वीर्याणि ।

त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपिः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥ १९ ॥

शुक्रो ऽसि भ्राजो ऽसि । स यथा त्वं भ्राजता भ्राजो ऽस्येवाहं भ्राजता
भ्राज्यासम् ॥ २० ॥ (२)

रुचिरसि रोचो ऽसि । स यथा त्वं रुच्या रोचो ऽस्येवाहं पशुभिश्च
प्राक्पणवर्चसेन च रुचिपीय ॥ २१ ॥

उद्यते नम उदायते नम उदिताय नमः । विराजे नमः स्वराजे नमः

सपात्रे नमः ॥ २२ ॥

रात्रौभिरसा अहर्भिर्दशस्येत्सूर्यस्य चक्षुर्मुहुरुन्मिमीयात् ।
 दिवा पृथिव्या मिथुना मर्वन् यूमीर्यमस्य विवृहादजामि ॥ १० ॥ (१)
 आ या ता गच्छानुत्तरा युगानि यच्च जामयः कृण्वन्नजामि ।
 उपर्वहि वृषभाय बाहुमन्यमिच्छस्व सुभगे पतिं मत ॥ ११ ॥
 किं भ्रातासद्यदनाथं भवति किमु स्वसा यन्निर्घृतिर्निगच्छात् ।
 काममूता बह्वेऽतद्रूपामि तन्वा मे तन्वं सं पिंपृग्धि ॥ १२ ॥
 न ते नाथं यम्यत्राहमस्मि न ते तनूं तन्वाऽं सं पंपृच्याम् ।
 अन्येन मत्प्रमुदः कल्पयस्व न ते भ्राता सुभगे वध्येतत् ॥ १३ ॥
 न वा उं ते तनूं तन्वाऽं सं पंपृच्यां पापमाहुयः स्वसारं निगच्छात् ।
 असंयदेतन्मनसो हृदो मे भ्राता स्वसुः शयने यक्ष्योय ॥ १४ ॥
 वता वतासि यम नैव ते मनो हृदयं चाविदाम् ।
 अन्या किल त्वां कक्ष्येव युक्तं परि ध्वजति लिबुंजेव वृक्षम् ॥ १५ ॥
 अन्य ऊ षु यम्यन्य उ त्वां परि ध्वजति लिबुंजेव वृक्षम् ।
 तस्य वा त्वं मन इह्य स वा तवाधा कृणुष्व संविदं सुभद्राम् ॥ १६ ॥
 चीरि छन्दांसि कवयो वि येतिरे पुरुषं दर्शतं विश्वचक्षणम् ।
 आपो वाता ओषधयस्तान्येकस्मिन्नुर्वन् आपितानि ॥ १७ ॥
 वृषा वृष्णे दुदुहे दोहसा दिवः पर्यासि यज्ञो अदितेरदाभ्यः ।
 विश्वं स वेद वरुणो यथा धिया स यज्ञियो यजति यज्ञियो ऋतून् ॥ १८ ॥
 रपद्गन्धवीर्या च योर्यणा नदस्य नादे परि पातु नो मनः ।
 इष्टस्य मध्ये अदितिर्नि धातु नो भ्राता नो ज्येष्ठः प्रथमो वि वोचति ॥ १९ ॥
 सो चिबु भद्रा क्षुमती यशस्वत्युषा उवास मनवे स्वर्वती ।
 यदीमुशन्तमुशतामनु क्रतुमयिं होतारं विदध्याय जीर्जनन् ॥ २० ॥ (२)
 अध त्वं द्रुप्तं विश्वं विचक्षणं विराभरदिधिरः श्येनो अंधरे ।
 यदी विशो वृणते द्रुप्तमाया अपिं होतारमथ धीरजायत ॥ २१ ॥
 सदासि रणो यवसेव पुष्यते होत्राभिरये मनुषः स्वध्वरः ।
 विप्रस्य वा यद्वशमान उक्थ्योऽं वाजं सप्तवां उष्यासि भूरिभिः ॥ २२ ॥

॥ ओं ॥

- ॥ १ ॥ ओ चित्सखायं सखा ववृत्त्यां तिरः पुरु चिदण्वं जगन्वान ।
 पितुर्नपातमा दधीत वेधा अधि धामि प्रतरं दीर्घ्यानः ॥ १ ॥
 न ते सखा सख्यं वधेत्तत्तलक्ष्मा यद्विपुरुषा भवन्ति ।
 महम्पुत्रासो असुरस्य वीरा दिवो धर्तारं उर्विया परि रथन् ॥ २ ॥
 उगन्ति या ते अमृतास एतदेकस्य चित्त्यजसं मर्त्यस्य ।
 नि ते मनो मनसि धायुसे जनुः पतिस्तन्वमा विविग्याः ॥ ३ ॥
 न यत्पुरा चकृमा कद नूनमृतं वदन्तो अनृतं रपेम ।
 गन्धर्वो अप्सवर्षा च योषा सा नौ नाभिः परमं जामि तन्नौ ॥ ४ ॥
 गर्भे नु नौ जनिता दंपती कर्द्वस्त्वष्टा सविता विश्वरूपः ।
 नर्किरस्य प्र मिनन्ति प्रतानि वेदं नावस्य पृथिवी उत द्यौः ॥ ५ ॥
 को अद्य युङ्क्ते धुरि गा चतस्य गिमीवतो भामिनो दुर्दणायून् ।
 आसन्निपूद्वस्त्वसो मयोभूय एषां भृत्यामृणधास जीवात् ॥ ६ ॥
 को अस्य वेदं प्रथमस्याहः क ई ददर्श क इह प्र वोचत् ।
 बृहन्निवस्य वरुणस्य धाम कदु भव आहनो वीच्या नृन् ॥ ७ ॥
 यमस्य मा यम्यं काम आगन्तमाने योनौ सहग्रेष्याय ।
 जायेय पत्ये तन्नै रिरिष्यां वि चिद्वहेव रथ्येव चक्रा ॥ ८ ॥
 न तिष्ठन्ति न नि मिपन्येते देवानां स्पर्श इह ये चरन्ति ।
 अन्येन मदाहनो याहि तूयं तेन वि बृह रथ्येव चक्रा ॥ ९ ॥

यसिन्देवा मन्मनि संचरन्त्यपीच्येऽं न वयमस्य विद्य ।
मित्रो नो अचादितिरनागान्सविता देवो वरुणाय वोचत ॥ ३६ ॥
सखाय आ शिषामहे ब्रह्मेन्द्राय वज्रिणे ।
स्तुष ऊ पु नृतमाय धृष्णवे ॥ ३७ ॥
शर्वसा ह्यसि श्रुतो वृचहर्त्येन वृचहा ।
मधैर्मघोनो अतिं शूर दाशसि ॥ ३८ ॥
स्तेगो न क्षामत्येपि पृथिवीं मही नो वाता इह वान्तु भूमौ ।
मित्रो नो अत्र वरुणो युज्यमानो अपिर्वने न यसृष्ट शोकम् ॥ ३९ ॥
स्तुहि श्रुतं गतेसदं जनानां राजानं भीममुपहानुमुयम् ।
मृडा जरिषे रुद्र स्तवानो अन्यमस्मत्ते नि वपन्तु सेन्यम् ॥ ४० ॥ (४)
सरस्वतीं देवयन्तो हवन्ते सरस्वतीमध्वरे तायमाने ।
सरस्वतीं सुकृतो हवन्ते सरस्वती दाशुषे वायं दात ॥ ४१ ॥
सरस्वतीं पितरो हवन्ते दक्षिणा यज्ञमभिनक्ष्माणाः ।
आसद्यास्मिन्नहिषि मादयध्वमनमीवा इष आ धेह्यसे ॥ ४२ ॥
सरस्वति या सरथं ययाथोकथैः स्वधाभिर्देवि पितृभिर्मदन्ती ।
सहस्राधेमिडो अबं भागं रायस्योषं यजमानाय धेहि ॥ ४३ ॥
उदीरतामवर उत्परास उन्मध्यमाः पितरः सोम्यासः ।
असुं य इयुरवृका चतुश्चास्ते नो ऽवन्तु पितरो हवेषु ॥ ४४ ॥
आहं पितृन्सुविदर्शो अविस्ति नपातं च विक्रमणं च विष्णोः ।
बहिषदो ये स्वधया सुतस्य भजन्त पितृस्त इहार्गमिष्टाः ॥ ४५ ॥
इदं पितृभ्यो नमो अस्त्वद्य ये पूर्वोसो ये अपरास ईयुः ।
ये पार्थिवे रजस्या निर्षत्ता ये वा नूनं सुवृजनासु दिक्षु ॥ ४६ ॥
मातली कथैर्यमो अङ्गिरोभिर्बृहस्पतिर्ऋक्भिर्वावृधानः ।
यांश्च देवा वावृधुर्यं च देवास्ते नो ऽवन्तु पितरो हवेषु ॥ ४७ ॥
स्वादुः किलायं मधुमां उतायं तीव्रः किलायं रसवां उतायम् ।
उतो च ऽस्य पयिवांसमिन्द्रं न कश्चन सहत आहवेषु ॥ ४८ ॥

उदीरय पितरा जार आ भगमियक्षति हर्यतो दत्त इष्यति ।
 विवक्ति वहिः स्वपस्यते मखस्तविष्यते असुरो वेपते मती ॥ २३ ॥
 यस्तं अये सुमतिं मर्तो अख्यत्तहंसः सूनो अति स प्र शृण्वे ।
 इपुं दधानो वहमानो अश्वैरा स द्युमाँ अमवान्भूषति द्यून् ॥ २४ ॥
 श्रुधी नो अये सदर्ने सधस्थे युस्त्वा रथममृतस्य द्रवित्नुम् ।
 आ नो वह रोदसी देवपुत्रे मार्किदेवानामर्ष भूरिह स्याः ॥ २५ ॥
 यदय एषा समितिर्भवाति देवी देवेषु यजता यजत्र ।
 रत्ना च यद्विभजसि स्वधावो भागं नो अत्र वसुमनं वीतात् ॥ २६ ॥
 अन्वमिरुपसामयमख्यदन्वहानि प्रथमो जातवेदाः ।
 अनु सूर्य उपसो अनु रम्मीननु द्यावापृथिवी आ विवेश ॥ २७ ॥
 प्रत्यमिरुपसामयमख्यदन्वहानि प्रथमो जातवेदाः ।
 प्रति सूर्यस्य पुरुधा च रम्मीन्रति द्यावापृथिवी आ ततान ॥ २८ ॥
 द्यावा ह द्यामा प्रथमे ऋतेनाभिश्चावे भवतः सत्यवाचा ।
 देवो यन्मर्तान्यजथाय कृण्वन्तीदृक्षीता प्रत्यह स्वमसुं यन् ॥ २९ ॥
 देवो देवान्यभिर्ऋतेन वहा नो ह्यं प्रथमश्चिकित्वान् ।
 धूमकेतुः समिधा भाचृजीको मन्द्रो होता नित्यो वाचा यजीयान् ॥ ३० ॥ (३)
 अर्चामि वां वर्धायापो घृतसू द्यावाभूमी शृणुतं रोदसी मे ।
 अहा यहेवा असुनीतिमायन्मर्धा नो अत्र पितरा शिशीताम् ॥ ३१ ॥
 स्वावृदेवस्यामृतं यदी गोरतो जातासो धारयन्त उर्वी ।
 विश्वं देवा अनु तत्ते यजुर्गुदुहे यदेनी दिव्यं घृतं वाः ॥ ३२ ॥
 किं स्वित्तो राजा जगृहे कदस्याति वतं चकृमा को वि वेद ।
 मिचश्चिद्धि ष्मा जुहुराणो देवां ह्योको न यातामपि वाजो अस्ति ॥ ३३ ॥
 दुर्मन्त्रमामृतस्य नाम सलक्ष्मा यद्विपुरुषा भवाति ।
 यमस्य यो मनवते सुमन्त्रमे तमृष्व पात्यमृगद्वन् ॥ ३४ ॥
 यस्मिन्देवा विदये मादयन्ते विवस्वतः सदर्ने धारयन्ते ।
 सूर्ये ज्योतिरदधुमोस्य कूयारि द्योतनिं चरतो अजसा ॥ ३५ ॥

यमाय सोमः पवते यमाय क्रियते हविः ।

यमं ह यज्ञो गच्छत्यग्निदत्तो अरकृतः ॥ १ ॥

यमाय मधुमत्तमं जुहोता प्र च तिष्ठत ।

इदं नम ऋषिभ्यः पूर्वज्ञेभ्यः पूर्वैभ्यः पथिकृद्भ्यः ॥ २ ॥

यमाय धृतवत्पयो राज्ञे हविर्जुहोतन ।

म नो जीवेष्वा यमे दीपेमायुः प्र जीवसे ॥ ३ ॥

मैनमये वि दहो माभि गूशुचो मास्य त्वचे चिक्षिपो मा गरीरम् ।

शृतं यदा करसि जातवेदो ऽधेममेनं प्र हिणुतात्पितृरूपं ॥ ४ ॥

यदा शृतं कृण्वो जातवेदो ऽधेममेनं परि दत्तात्पितृभ्यः ।

यदो गच्छात्यसुनीतिमेतामयं देवानां वशनीर्भवाति ॥ ५ ॥

चिकटुकेभिः पवते पटुर्वीरकमिद्वृहत ।

त्रिष्टुब्जायची छल्लंसि सर्वा ता यम आपिता ॥ ६ ॥

सूर्ये चक्षुषा गच्छ वातमात्मना दिवं च गच्छ पृथिवीं च धर्मभिः ।

अपो वा गच्छ यदि त्वं ते हितमोषधीषु प्रति तिष्ठा गरीरः ॥ ७ ॥

अज्ञो भागस्तपसस्तं तपस्व तं ते गोचिस्तपतु तं ते अचिः ।

यास्ते शिवास्तृचो जातवेदस्ताभिर्वहन् सकृतां लोकां ॥ ८ ॥

यास्ते गोचयो रंहयो जातवेदो याभिरापृणामि दिवंमन्तरिक्षम् ।

अजं यन्तमनु ताः समृण्वतामथेतराभिः शिवर्तमाभिः शिवं कृधि ॥ ९ ॥

अव सृज पुनरये पितृभ्यो यस्त आहुतश्चरति स्वधावान् ।

आयुर्वसान उप यातु जेयः सं गच्छतां तन्वा मुवचाः ॥ १० ॥ (७)

अति द्रव श्वानां सारमेयो चतुरष्टौ श्वल्लौ साधुना पया ।

अपां पितृन्मुविदवां अपीहि यमेन ये मधमादं मदन्ति ॥ ११ ॥

यो ते श्वानां यम रक्षितारो चतुरष्टौ पथिषटी नृचक्षांसा ।

ताभ्यां राजन्यरि धेत्येन स्वस्त्यंसा अन्नमीवं च धेहि ॥ १२ ॥

उरूणमावसुतृपावुदुस्त्रिणां यमस्य दृतां चरतो जनां अनु ।

तावस्सभ्यं हजये सूर्याय पुनर्दत्तामसुमद्यह भद्रम् ॥ १३ ॥

परेयिवांसं प्रवतो महीरिति बहुभ्यः पन्थामनुपस्पशानम् ।
 वैवस्वतं संगमनं जनानां यमं राजानं हविषा सपर्येत ॥ ४९ ॥
 यमो नो गातुं प्रथमो विवेद नैषा गव्यूतिरपभर्तवा उ ।
 यत्ना नः पूर्वे पितरः परेता एना जज्ञानाः पथ्याऽ अनु स्वाः ॥ ५० ॥ (५)
 बर्हिषदः पितर ऊत्य पूर्वागिमा वो हव्या चकृमा जुषध्वम् ।
 त आ गतावसां शतमेनाधा नः शं योररपो दधात ॥ ५१ ॥
 आच्या जानुं दक्षिणतो निषद्येदं नो हविरभि गृणन्तु विश्वे ।
 मा हिंसिष्ट पितरः केन चित्तो यद्वा आगः पुरुषता करास ॥ ५२ ॥
 त्वष्टा दुहिषे बहंतु कृणोति तेनेदं विश्वं भुवनं समेति ।
 यमस्य माता पर्यह्यमाना महो जाया विवस्वतो ननाश ॥ ५३ ॥
 प्रेहि प्रेहि पृथिभिः पूर्याणैर्येना ते पूर्वे पितरः परेताः ।
 उभा राजानौ स्वधया मदन्तौ यमं पर्यासि बरुणं च देवम् ॥ ५४ ॥
 अपेत वीत वि च सपेतातो ऽसा एतं पितरो लोकमक्रन् ।
 अहोभिरद्विरक्तुभिर्वीक्तं यमो ददात्यवसानंमसौ ॥ ५५ ॥
 उगन्तस्वेधीमद्युगन्तः समिधीमहि ।
 उगन्तुगन्त आ बह पितृन्हविषे अन्नवे ॥ ५६ ॥
 द्युमन्तस्वेधीमहि द्युमन्तः समिधीमहि ।
 द्युमान्द्युमन्त आ बह पितृन्हविषे अन्नवे ॥ ५७ ॥
 अङ्गिरसो नः पितरो नवग्या अर्यवाणो भृगवः सोम्यासः ।
 तेषां वयं सुमता यज्ञियानामपि भद्रे सोमनसे स्याम ॥ ५८ ॥
 अङ्गिरोभिर्यज्ञियो गहीह यमं वैरूपरिह मादयस्व ।
 विवस्वन्तं हुवे यः पिता ते ऽम्भिर्बहिष्या निषद्य ॥ ५९ ॥
 इमं यमं प्रस्तरमा हि रोहाङ्गिरोभिः पितृभिः संविदानः ।
 आ त्वा मन्वाः कविगस्ता बहन्तेना राजन्हविषो मादयस्व ॥ ६० ॥
 इज एत उदारुहन्दि यस्पृष्टान्यारुहन् ।
 प्र भूर्जयो यषा प्रया द्यामङ्गिरसो युयुः ॥ ६१ ॥ (६)

मृत्युर्यमस्यासीद्भूतः प्रचेत्ता असून्पितृभ्यो गमयां चकार ॥ २७ ॥
 ये दस्यवः पितृषु प्रविष्टा ज्ञातिमुखा अहुतादश्वरन्ति ।
 परापुरो निपुरो ये भरन्यग्रिष्टानस्मात्प्र धमाति यज्ञात् ॥ २८ ॥
 सं विशन्तिह पितरः स्वा नः स्योनं कृत्स्नतः प्रतिरन्त आयुः ।
 तेभ्यः शकेम हविषा नक्षमाणा ज्योग्जीवन्तः शरदः पुरुचीः ॥ २९ ॥

यां ते घेनुं निपृणामि यमुं ते क्षीर औदनम् ।

तेना जनस्यासौ भर्ता यो ऽचासदजीवनः ॥ ३० ॥ (९)

अश्वावर्ती प्र तर या सुशेवाक्षाकं वा प्रतरं नवीयः ।
 यस्त्वा जघान बध्यः सो अस्तु मा सो अन्यद्विदत् भागधेयम् ॥ ३१ ॥
 यमः परो ऽवरो विवस्वान्ततः परं नाति पश्यामि किं चन ।
 यमे अंधरो अधि मे निविष्टो भुवो विवस्वानचाततान ॥ ३२ ॥
 अपागूहचमृतां मर्त्येभ्यः कृत्वा सर्वणामदधुर्विवस्वते ।
 उताश्विनावभरद्यत्तदासीदजहादु वा मिथुना सरण्यूः ॥ ३३ ॥
 ये निर्वाता ये परोम्ना ये दग्धा ये चोर्जिताः ।

सर्वास्तानम आ वहं पितृहविषे अक्षवे ॥ ३४ ॥

ये अपिदग्धा ये अनपिदग्धा मध्ये दिवः स्वधया मादयन्ते ।
 त्वं ताचेत्य यदि ते जातवेदः स्वधया यज्ञं स्वधितिं जुयन्ताम् ॥ ३५ ॥

शं तप मातिं तपो अये मा तन्वं तपः ।

वनेषु शुष्मो अस्तु ते पृथिव्यामस्तु यदरः ॥ ३६ ॥

ददाम्यस्मा अवसानमेतद्य एष आगन्मम चेदभृदिह ।

यमश्चिकित्वाभत्येतदाह ममैष राय उपं तिष्ठतामिह ॥ ३७ ॥

इमां माचां मिमीमहे यषापरं न भासतै । शते शरत्सु नो पुरा ॥ ३८ ॥

प्रेमां माचां • । • ॥ ३९ ॥

अप्रेमां माचां • । • ॥ ४० ॥ (१०)

यी३मां माचां • । • ॥ ४१ ॥

निरिमां माचां • । • ॥ ४२ ॥

सोम एकैभ्यः पवते घृतमेक उपामते ।

येभ्यो मधु प्रधावन्ति तांश्चिदेवापि गच्छतात् ॥ १४ ॥

ये चित्पृथ्वी ऋतसाता ऋतजाता ऋतावृधः ।

ऋपीन्तपस्वतो यम तपोर्जा अपि गच्छतात् ॥ १५ ॥

तपसा ये अनाधृष्यास्तपसा ये स्वयंयुः ।

तपो ये चक्रिरे महस्तांश्चिदेवापि गच्छतात् ॥ १६ ॥

ये युध्यन्ते प्रधनेषु शूरासो ये तनूत्यजः ।

ये वा सहस्रदक्षिणास्तांश्चिदेवापि गच्छतात् ॥ १७ ॥

सहस्रंणीयाः कवयो ये गोपायन्ति सूर्यम् ।

ऋपीन्तपस्वतो यम तपोर्जा अपि गच्छतात् ॥ १८ ॥

स्योनासै भव पृथिव्यनृक्षरा निवेशनी । यथासै गर्मे सप्रथाः ॥ १९ ॥

असंवाधे पृथिव्या उरौ लोके नि धीयस्व ।

स्वधा याश्चकृपे जीवंस्तासै मनु मधुश्चुतः ॥ २० ॥ (८)

ह्वयामि ते मनमा मन उहेमान्गृहो उय जुजुषाण एहि ।

सं गच्छस्व पितृभिः सं यमेन स्योनास्त्वा वाता उग्रं वानु शग्माः ॥ २१ ॥

उत्वा वहन्तु मरुतं उदवाहा उद्ग्रुतः ।

अजेन कृण्वन्तः शीतं वयंणोद्यन्तु वालिति ॥ २२ ॥

उर्दह्मायुरायुषे क्रत्वे दक्षाय जीवसे ।

स्वागच्छतु ते मनो ऽधा पितृरुपं द्रव ॥ २३ ॥

मा ते मनो मासोमाङ्गानां मा रसस्य ते ।

मा ते हास्त तन्वः किं चनेह ॥ २४ ॥

मा त्वा वृक्षः सं बाधिष्ट मा देवी पृथिवी मही ।

लोकं पितृषु विविधंस्व यमराजसु ॥ २५ ॥

यत्ते अङ्गमतिहितं पराचिरपानः प्राणो य उ वाते परेतः ।

तत्ते संगत्य पितरः सनीडा घासाद्दासं पुनरा वैशयन्तु ॥ २६ ॥

अपेमं जीवा अरुधन्गृहेभ्यस्तं निर्वहन् परि यामादितः ।

एतत्त्वा वासः प्रथमं चागन्नपैतदृहं यदिहाबिभः पुरा ।
 इष्टापूर्तमनुसंक्राम विद्वान्यत्र ते दत्तं बहुधा विबन्धुषु ॥ ५७ ॥
 अग्रेवैर्म परि गोभिर्व्ययस्व सं प्रोर्णुष्व मेदसा पीवसा च ।
 नेत्ता धृणुर्हरसा जर्द्वपाणो दधृग्विंधक्षन्वरीहयाति ॥ ५८ ॥
 दण्डं हस्तादाददानो गतासोः सह श्रोत्रेण वर्चसा बलेन ।
 अत्रैव त्वमिह वयं सुवीरा विश्वा मृधो अभिर्मातीर्जयेम ॥ ५९ ॥
 धनुर्हस्तादाददानो मृतस्य सह द्यौवेण वर्चसा बलेन ।
 समागृभाय वसु भूरि पुष्टमवाङ् त्वमेक्षुषं जीवलोकम् ॥ ६० ॥ (१२)

॥ द्वितीयो ऽनुवाकः ॥

॥ चयस्त्रिंशः प्रपाठकः ॥

इयं नारी पतिलोकं कृणाना नि पद्यत उप त्वा मर्त्य प्रेतम् । ॥ ३ ॥
 धर्मं पुराणमनुपालयन्ती तस्यै प्रजां द्रविणं चेह धेहि ॥ १ ॥
 उदीर्ष्व नार्येभि जीवलोकं गतासुमेतमुषं शेष एहि ।
 हस्तयाभस्य दिधियोस्तवेदं पत्युर्जनित्वमभि सं वभूष ॥ २ ॥
 अपम्यं युवति नीयमानां जीवांमृतेभ्यः परिणीयमानाम् ।
 अन्धेन यत्तमसा प्रावृतासीत्प्राक्तो अपाचीमनयं तदेनाम् ॥ ३ ॥
 प्रजानत्यग्ने जीवलोकं देवानां पन्थामनुसंचरन्ती ।
 अये ते गोपतिस्तं जुषस्व स्वर्ग लोकमग्निं रोहयैनम् ॥ ४ ॥
 उप द्यामुषं वेतसमवत्तरो नदीनाम् । अये पितृमपामसि ॥ ५ ॥
 यं त्वमग्ने समदहस्तमु निर्वोपया पुनः ।
 क्वाष्टृचं रोहतु शाराददूर्वा व्यत्कशा ॥ ६ ॥
 इदं त एकं पर ऊं त एकं तृतीयैर्न ज्योतिषा सं विंशस्व ।
 संवेर्गने तच्चा ३ चारुरेधि प्रियो देवानां परमे सधस्ये ॥ ७ ॥
 उत्तिष्ठ मेहि प्र द्रवीकः कृणुष्व सलिले सधस्ये ।
 तच्च त्वं पितृभिः संविदानः सं सोमैर्न मदस्व सं स्वधाभिः ॥ ८ ॥

उदिमां मावां • । • ॥ ४३ ॥

समिमां मावां मिमीमहे यथापरं न मासति । शते श्रुत्सु नो पुरा ॥ ४४ ॥

अमासि मावां स्वरगामायुष्माभूयासम् ।

यथापरं न मासति शते श्रुत्सु नो पुरा ॥ ४५ ॥

प्राणो अपानो व्यान आयुश्चक्षुर्हृदये सूर्याय ।

अपरिपरेण पथा यमराज्ञः पितृर्गच्छ ॥ ४६ ॥

ये अयवः शशमानाः परियुहित्वा हेपांस्यनंपत्यवन्तः ।

ते द्यामुदित्याविदन्त लोकं नाकस्य पृष्ठे अधि दीर्घानाः ॥ ४७ ॥

उद्वृत्ती द्यौरवमा पीलुमतीति मध्यमा ।

तृतीया ह प्रद्यौरिति यस्यां पितर आसते ॥ ४८ ॥

ये नः पितुः पितरो ये पितामहा य आविबिशुर्वपन्तरिक्षम् ।

य आदित्यन्ति पृथिवीमुत द्यां तेभ्यः पितृभ्यो नमसा विधेम ॥ ४९ ॥

इदमिडा उ नापरं दिवि पंग्यमि नृयम् ।

माता पुत्रं यथा सिचाभ्येनं भूम ऊर्णुहि ॥ ५० ॥ (११)

इदमिडा उ नापरं जरस्यन्यदितो ऽपरम् ।

जाया पतिमिव वामसाभ्येनं भूम ऊर्णुहि ॥ ५१ ॥

अभि त्वाणोमि पृथिव्या मातुर्वस्वेण भद्रया ।

जीवेपुं भद्रं तन्मयिं स्वधा पितृषु मा त्वयि ॥ ५२ ॥

अग्नीषोमा परिकृता स्योनं देवेभ्यो रत्नं दधयुर्वि लोकम् ।

उप प्रेष्यतं पूषणं यो वहान्यजयानैः पथिभिस्तत्र गच्छतम् ॥ ५३ ॥

पूषा त्वेत्थावयतु प्र विद्वाननेष्टपशुभुवनस्य गोपाः ।

म त्वेत्थ्यः परि ददत्वितृभ्यो अग्निदेवेभ्यः सुविदत्रियेभ्यः ॥ ५४ ॥

आयुर्विश्वायुः परि पातु त्वा पूषा त्वा पातु प्रपथे पुरस्तात् ।

यथासते मुकृतो यत्र त इयुस्तत्र त्वा देवः संविता दधातु ॥ ५५ ॥

इमा यूनजिम् ते वही अमुनीताय वोदये ।

ताभ्यां यमस्य सारदं समितीश्चाव गच्छतात् ॥ ५६ ॥

सुकर्मोऽयः सुरुचो देवयन्तो अयो न देवा जनिमा धर्मन्तः ।
 शुचन्तो अग्निं वावृधन् इन्द्रमुर्वी गव्यां परिषदं नो अक्रन् ॥ २२ ॥
 आ यूषेव क्षुमतिं पृथ्वी अख्यहेवानां जनिमान्युयः ।
 मर्तासश्चिदुर्वशीरकृमचृधे चिदयं उपरस्यायोः ॥ २३ ॥
 अकर्म ते स्वपंसो अभूम ऋतमवसन्नुपसो विभातीः ।
 विश्वं तद्भद्रं यदवन्ति देवा बृहददेम विदधे सुवीराः ॥ २४ ॥
 इन्द्रो मा मरुत्वान्नाच्या दिशः पातु बाहुच्युता पृथिवी द्यामिवोपरि ।
 लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्य ॥ २५ ॥
 धाता मा निर्ऋत्या दक्षिणाया दिशः पातु बाहु ० । ० ॥ २६ ॥
 अदितिर्मादित्यैः प्रतीच्या दिशः पातु बाहु ० । ० ॥ २७ ॥
 सोमो मा विश्वदेवरुदीच्या दिशः पातु बाहु ० । ० ॥ २८ ॥
 धर्ता हे त्वा धरुणो धारयाता ऊर्ध्व भानुं संविता द्यामिवोपरि ।
 लोककृतः ० ॥ २९ ॥
 प्राच्यां त्वा दिशि पुरा संवृतः स्वधायामा दधामि बाहु ० । ० ॥ ३० ॥ (१५)
 दक्षिणायां त्वा दिशि पुरा ० । ० ॥ ३१ ॥
 प्रतीच्यां त्वा दिशि पुरा ० । ० ॥ ३२ ॥
 उदीच्यां त्वा दिशि पुरा ० । ० ॥ ३३ ॥
 ध्रुवायां त्वा दिशि पुरा ० । ० ॥ ३४ ॥
 ऊर्ध्वायां त्वा दिशि पुरा संवृतः स्वधायामा दधामि बाहुच्युता
 पृथिवी द्यामिवोपरि ।
 लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्य ॥ ३५ ॥
 धर्तामि धरुणो ऽसि वंसगो ऽसि ॥ ३६ ॥
 उदपूर्सि मधुपूर्सि वातपूर्सि ॥ ३७ ॥
 इतथं मामुतथावतां यमे इव यतमाने यदतम् ।
 म वां भरन्मानुषा देवयन् आ सीदतं स्वर्मु लोकं विदाने ॥ ३८ ॥
 स्वासंस्वे भवतमिन्दवे नो युजे वां प्रसं पूर्य नमोभिः ।

प्र च्यवस्व तन्वं॑ स भस्व॒ मा ते गात्रा॒ वि हा॒यि मौ शरी॑रम् ।
 मनो॑ निर्वि॒दमनु॑संवि॒शस्व॒ यत्र॒ भूर्मेर्जु॑षसे॒ तत्र॑ गच्छ ॥ ९ ॥
 वच॑सा मां पि॒तरः॑ सोम्यासो अ॒ञ्जन्तु॒ देवा म॑धुना पृ॒तेन॑ ।
 च॒रुषे॑ मा प्र॒तरं॑ ता॒रय॑न्तो ज॒रसे॑ मा ज॒रद॑ष्टिं वर्धन्तु ॥ १० ॥ (१३)
 वच॑सा मां स॒मन॑क्तप्रि॒मेधां मे॒ विष्णु॑र्न्यन॒क्तासन् ।
 रयिं॑ मे वि॒श्वे नि य॑च्छन्तु॒ देवाः स्यो॒ना मापः॑ प॒र्वनैः पुन॑न्तु ॥ ११ ॥
 मि॒त्रावरु॑णा परि॒ माम॑धातामादित्या मा स्वर॑वो वर्धयन्तु ।
 वचो॑ म॒ इन्द्रो॑ न्यन॒क्तु ह॑स्तयोर्ज॒रद॑ष्टिं मा स॒विता कृ॑णोतु ॥ १२ ॥
 यो म॒मारं प्र॑थमो म॒र्त्यानां॑ यः प्रेया॒यं प्र॑थमो लो॒कमे॑तम् ।
 वैव॑स्वतं स॒गम॑नं ज॒नानां॑ य॒मं राजा॑नं ह॒विषा स॑पर्यत ॥ १३ ॥
 परा॑ यात पि॒तर आ च॑ या॒ताय॑ वौ य॒ज्ञो म॑धुना स॒मन्तः॑ ।
 द॒त्तो अ॒सभ्यं॑ द्रवि॒णोह॒ भद्रं॑ रयिं च नः॒ सर्व॑वीरं दधात ॥ १४ ॥
 क॒ण्वः क॒क्षीवा॑न्यु॒रुमीढो॑ अ॒गस्त्यः॒ श्यावा॑श्वः सो॒भर्य॑च॒नानाः॑ ।
 वि॒श्वामित्रो॑ ऽयं ज॒मद॑पिर॒चिर॑वन्तु नः क॒स्यपो॑ वा॒मदे॑वः ॥ १५ ॥
 वि॒श्वामित्र॑ ज॒मद॑पे वसि॒ष्ठ भ॑र॒द्वाज॑ गो॒तम॑ वा॒मदे॑व ।
 श॒र्दिर्नो॑ अ॒चिर॑पभी॒क्षमो॑भिः सु॒श॑सासः पि॒तरो भृ॑ता नः ॥ १६ ॥
 क॒स्ये मृ॑जाना अ॒ति य॑न्ति रि॒प्रमा॑यु॒र्दधा॑नाः प्र॒तरं न॑वीयः ।
 आ॒षाय॑मानाः प्र॒जया॑ धने॒नाध॑ स्याम मु॒भयो॑ गृ॒हेषु॑ ॥ १७ ॥
 अ॒ञ्जते॒ व्यञ्ज॑ते स॒मञ्ज॑ते क॒र्तुं रि॒हन्ति॑ म॒धुना॑भ्यञ्जते ।
 सि॒न्धो॒रुद्धा॑से प॒तय॑न्तमु॒क्ष्णं॑ हि॒रण्य॑पा॒वाः प॑शुमा॒सु गृ॑ह्णते ॥ १८ ॥
 य॒ज्ञो मु॒द्रं पि॑तरः सोम्यं च ते॒नो स॑च॒ध्वं स्व॑र्यश॒सो हि॒ भूत॑ ।
 ते अ॒र्वाणः॑ क॒वय॑ आ शृ॒णोत॑ सु॒विद॑वा वि॒दये॑ हूय॒मानाः॑ ॥ १९ ॥
 ये अ॒नयो॑ अ॒ङ्गिर॑सो न॒वग्वा॑ इ॒ष्टाव॑न्तो रा॒तिपा॑चो द॒धानाः॑ ।
 द॒क्षि॒णाव॑न्तः सु॒कृ॒तो य उ॑ स्यास॒द्यास्मि॑न्नि॒हियि॑ मा॒दय॑ध्वम् ॥ २० ॥ (१४)
 अ॒पा यथा॑ नः पि॒तरः॑ परा॒सः प्र॒त्नासो॑ अ॒य च॒तमा॑श॒शानाः॑ ।
 शु॒ची॒दय॑न्दी॒र्घत॑ उ॒क्प्र॑शासः द्या॒मा भि॒न्दन्तो॑ अ॒रुणी॑रप॒मन् ॥ २१ ॥

एतां स्यूणां पितरो धारयन्ति ते त्वं यमः सार्दना ते कृणोतु ॥ ५२ ॥
इममग्रे चमसं मा वि जिह्वरः प्रियो देवानामुत सोम्यानाम् ।

अयं यश्चमसो देवपानस्तस्मिन्देवा अमृता मादयन्ताम् ॥ ५३ ॥

अथवा पूरुं चमसं यमिन्द्रायाविभवाजिनीवते ।

तस्मिन्कृणोति सुकृतस्य भक्षं तस्मिन्निन्दुः पवते विश्वदानीम् ॥ ५४ ॥

यत्ते कृणः शंकुन आतुतोदं पिपीलः सर्प उत वा श्वार्पदः ।

अग्रिष्टद्विश्वाद्गदं कृणोतु सोमश्च यो ब्राह्मणां आविवेश ॥ ५५ ॥

पर्यस्वन्तीरोषधयः पर्यस्वन्मामकं पर्यः ।

अपां पर्यसो यत्पयस्तेन मा सह शुम्भतु ॥ ५६ ॥

इमा नारीरविधवाः सुपत्नीराजनेन सर्पिषा सं स्पृशन्ताम् ।

अनश्वबो अनमीवाः सुरत्ना आ रोहन्तु जनयो योनिमये ॥ ५७ ॥

सं गच्छस्व पितृभिः सं यमेतेष्टापूतेन परमे ध्यामन् ।

हिन्वावद्यं पुनरस्तमेहि सं गच्छतां त्वां सुवचाः ॥ ५८ ॥

ये नः पितुः पितरो ये पितामहा य आविविशुर्वर्षन्तरिक्षम् ।

तेभ्यः स्वराडसुनीतिर्नो अद्य यथावशं त्वं कल्पयाति ॥ ५९ ॥

शं ते नीहारो भवतु शं ते पुष्पाव शीयताम् ।

शीतिके शीतिकावति ह्लादिके ह्लादिकावति ।

मण्डूक्येषु शं भुव इमं स्वर्ग्यं शमय ॥ ६० ॥ (१८)

विवस्वाञ्चो अभयं कृणोतु यः सुचामां जीरदानुः सुदानुः ।

इहेमे वीरा बहवो भवन्तु गोमदश्ववन्मयन्तु पृष्टम् ॥ ६१ ॥

विवस्वाञ्चो अमृतत्वे दधातु परंतु मृत्युमृतं न एतुं ।

इमान्ब्रह्मतु पुरुषाना जग्निष्णो मो ध्वंषामसंबो यमं गुं ॥ ६२ ॥

यो दधे अन्तरिक्षेण महा पितृणां कविः प्रमंतिमंतीनाम् ।

तमंचेत विश्वमिवा हविभिः स नो यमः प्रतरं जीवसे धातु ॥ ६३ ॥

आ रोहत दिवंमुत्तमामृषयो मा विभीतन ।

सोमपाः सोमपायिन इदं वः क्रियते हविरगन्तु ज्योतिरुत्तमम् ॥ ६४ ॥

वि द्योक् एति पथ्येव सूरिः शृण्वन्तु विश्वे अमृतांस एतत् ॥ ३९ ॥

चीणिं पदानि रूपो अन्वरोहचतुष्पदीमन्वैतद्वेतेन ।

अष्टारणं प्रति मिमीते अकर्मृतस्य नाभावमि सं पुनाति ॥ ४० ॥ (१६)

देवभ्यः कर्मवृणीत मृत्युं प्रजाये किममृतं नावृणीत ।

बृहस्पतिर्यज्ञमन्तनुत् ऋषिः प्रियां यमस्तन्वमा रिरच ॥ ४१ ॥

त्वमग ईदितो जातवेदो ऽवाग्दद्यानि सुरभीणिं कृत्वा ।

प्रादाः पितृभ्यः स्वधया ते अष्टान्वद्धि त्वं देव प्रयता हवीषि ॥ ४२ ॥

आसीनासो अरुणीनामुपम्ये रयिं धत्त दागुषे मर्त्याय ।

पुत्रेभ्यः पितरस्तस्य वस्वः प्र यच्छत त इहोर्जे दधात ॥ ४३ ॥

अयिष्यान्ताः पितर एह गच्छत मदःसदः सदा सुप्रणीतयः ।

अतो हवीषि प्रयतानि वर्हिषि रयिं च नः सर्ववीरं दधात ॥ ४४ ॥

उपहूता नः पितरः सोम्यासो वर्हिष्येषु निधिषु प्रियेषु ।

त आ गमन्तु त इह श्रुवन्त्वधि ब्रुवन्तु ते ऽवन्त्वस्मान् ॥ ४५ ॥

ये नः पितुः पितरो ये पितामहा अनूहिरे सोमपीथं वसिष्ठाः ।

तेभिर्यमः संराणो हवीषुशनुशद्भिः प्रतिकाममन्तु ॥ ४६ ॥

ये तातृपुर्देवत्रा जेहमाना होत्राविद्ः स्तोमन्तष्टासो अकैः ।

आये याहि सहस्रं देववन्दैः सत्यैः कविभिर्ऋषिभिर्धर्मसद्भिः ॥ ४७ ॥

ये सत्यासो हविरदो हविष्या इन्द्रेण देवैः सरयं तुरेण ।

आये याहि मुविद्वेभिरवाङ् परैः पूर्वैर्ऋषिभिर्धर्मसद्भिः ॥ ४८ ॥

उपं मर्षे मातरं भूमिमेतामुरुच्यचंसं पृथिवीं सुजेवान् ।

ऊर्णमदाः पृथिवी दक्षिणावत एषा त्वा पातु प्रपथे पुरस्तात् ॥ ४९ ॥

उद्धृजस्व पृथिवि मा नि बाधयाः सृपायनासं भव मूपमर्पणा ।

माता पुत्रं यथा मिचाभ्येनं भूम ऊर्णुहि ॥ ५० ॥ (१७)

उद्धृजमाना पृथिवी मु तिष्ठतु सहस्रं मित उप हि श्रयन्ताम् ।

ते गृहासो धृतश्रुतः स्याना विश्वाहोमि शरणाः सन्त्वचं ॥ ५१ ॥

उन्नं स्तधामि पृथिवीं तत्परीमं लोगं निदधन्मो अहं रिपम् ।

एतां स्थूणां पितरो धारयन्ति ते तत्र यमः सार्दना ते कृणोतु ॥ ५२ ॥

इममग्रे चमसं मा वि जिह्वरः प्रियो देवानामुत सोम्यानाम् ।

अयं यश्चमसो देवपानस्तस्मिन्देवा अमृता मादयन्ताम् ॥ ५३ ॥

अथवा पूर्णं चमसं यमिन्द्रायाविभवाजिनीवते ।

तस्मिन्कृणोति सुकृतस्य भक्षं तस्मिन्निन्दुः पवते विश्वदानीम् ॥ ५४ ॥

यत्रै कृष्णः शकुन आतुतोद पिपीलः सर्प उत वा श्वापदः ।

अपिष्टिश्चादगदं कृणोतु सोमंश्च यो ब्राह्मणा आविवेशे ॥ ५५ ॥

पर्यस्वन्तीरोषधयः पर्यस्वन्नामकं पर्यः ।

अपां पर्यसो यत्पयस्तेन मा सह शुम्भतु ॥ ५६ ॥

इमा नारीरविधवाः सुपत्नीराञ्जनेन सर्पिषा सं स्पृशन्ताम् ।

अनश्रवां अनमीवाः सुरत्ना आ रोहन्तु जनयो योनिमये ॥ ५७ ॥

सं गच्छस्व पितृभिः सं यमेनेष्टापूतनं परमे ध्योमन ।

हिन्वावद्यं पुनरस्तमेहि सं गच्छतां तत्त्वा सुवचाः ॥ ५८ ॥

ये नः पितुः पितरो ये पितामहा य आविविशुर्वेपन्तरिक्षम् ।

तेभ्यः स्वराडसुनीतिर्नो अद्य यथावशं तत्त्वं कल्पयाति ॥ ५९ ॥

जं ते नीहारो भवतु शं ते प्रुष्वावं शीयताम् ।

शीतिके शीतिकावति ह्लादिके ह्लादिकावति ।

मण्डूक्येषु शं भुव इमं स्वपिं शमय ॥ ६० ॥ (१८)

विवस्वाञ्चो अभयं कृणोतु यः सुचामा जीरदानुः सुदानुः ।

इहेमे वीरा चहवो भवन्तु गोमदश्ववन्मय्यन्तु पुष्टम् ॥ ६१ ॥

विवस्वाञ्चो अमृतत्वे दधातु परंतु मृत्युरमृतं न ऐतुं ।

इमान्ब्रह्मतु पुरुषाना जंरिष्णो मो ज्वेषामसवो यमं गुं ॥ ६२ ॥

यो दधे अन्तरिक्षेण मृहा पितृणां कविः प्रमंतिमंतीनाम् ।

तमंचेत विश्वमिन्वा हविभिः स नो यमः प्रंतरं जीयसे धात ॥ ६३ ॥

आ रोहत दिवंमुत्तमामृययो मा विभीतन ।

सोमंपाः सोमंपायिन इदं वः क्रियते हविराग्नं ज्योतिरुत्तमम् ॥ ६४ ॥

म केतुना बृहता भात्यगिरा रोदसी वृषभो रोरवीति ।
 दिवश्चिदन्तादुपमामुदानडपामुपस्थे महिषो वंध्य ॥ ६५ ॥
 नोके सुपर्णमुप यत्पतन्तं हृदा वेनन्तो अभ्यचक्षत त्वा ।
 हिरण्यपक्षं वरुणस्य दूतं यमस्य योनौ शकुनं भुरग्युम् ॥ ६६ ॥
 इन्द्रं क्रतुं न आ भर पिता पुत्रेभ्यो यथा ।
 शिक्षा णो अस्मिन्पुरुहूत यामनि जीवा ज्योतिरशीमहि ॥ ६७ ॥
 अपूपार्पिहिताङ्कुम्भान्यास्ते देवा अधारयन् ।
 ते ते सन्तु स्वधावन्तो मधुमन्तो घृतश्रुतः ॥ ६८ ॥
 यास्ते धाना अनुकिरामि तिलमिश्राः स्वधावतीः ।
 तास्ते सन्तु विभीः प्रभीस्तास्ते यमो राजानु मन्यताम् ॥ ६९ ॥
 पुनर्देहि वनस्पते य एष निहितस्त्वयि ।
 यथा यमस्य सार्दन आसन्तै विदष्टा वर्दन ॥ ७० ॥
 आ रभस्व जातवेदस्तेजस्वद्वरो अस्तु ते ।
 गरीरमस्य सं दहार्थेन धेहि सुकृतां लोके ॥ ७१ ॥
 ये ते पूर्वे परागता अपरे पितरंश्च ये ।
 तेभ्यो घृतस्य कुल्यैतु शतधारा व्युन्दती ॥ ७२ ॥
 एतदा रोह वयं उन्मृजानः स्वा इह बृहदु दीदयन्ते ।
 अभि मेहि मय्यतो मार्प हास्याः पितृणां लोकं प्रथमो यो अथ
 ॥ ७३ ॥ (१९)

॥ तृतीयोऽनुषाङ्कः ॥

॥ ४ ॥ आ रोहन्तु जनिनीं जातवेदसः पितृयाणिः सं व आ रोहयामि ।
 अयाइद्व्यपितो ह्य्यवाह ईजानं युक्ताः सुकृतां धत्त लोके ॥ १ ॥
 देवा यज्ञमृतवः कल्पयन्ति हविः पुरोडाशं सुचो यज्ञासुधानि ।
 तेभिर्वाहि पृथिभिर्दवयानियरीजानाः स्वर्गं यन्ति लोकम् ॥ २ ॥
 घृतस्य पन्थामनु पन्थ माप्यङ्गिरसः सुकृतो येन यन्ति ।

तेभिर्वाहि पृथिभिः स्वर्गे यवादित्या मधु भक्षयन्ति तृतीये नाके
अधि वि श्रयस्व ॥ ३ ॥

त्रयः सुपर्णा उपरस्य मायू नाकस्य पृष्ठे अधि विष्टपि श्रिताः ।
स्वर्गा लोका अमृतेन विष्टा इषमूर्जं यजमानाय दुहाम् ॥ ४ ॥
जुहूदाधार द्यामुपभृदन्तरिक्षं ध्रुवा दाधार पृथिवीं प्रतिष्ठाम् ।
प्रतीमां लोका घृतपृष्टाः स्वर्गाः कामकामं यजमानाय दुहाम् ॥ ५ ॥
ध्रुव आ रोह पृथिवीं विश्वभोजसमन्तरिक्षमुपभृदा क्रमस्व ।
जुहु द्यां गच्छ यजमानेन साकं सुवेण वत्सेन दिशः प्रपीनाः सर्वा
धुक्ष्वाहणीयमानाः ॥ ६ ॥

तीर्थेस्तरन्ति प्रवतो महीरिति यज्ञकृतः सुकृतो येन यन्ति ।
अवादधुर्यजमानाय लोकं दिशो भूतानि मदकल्पयन्त ॥ ७ ॥
अङ्गिरसामयनं पूर्वो अग्निरादित्यानामयनं गार्हपत्यो दक्षिणानाम-
यनं दक्षिणायिभिः ।

महिमानमयेर्विहितस्य ब्रह्मणा समङ्गः सर्व उप याहि शम्भः ॥ ८ ॥
पूर्वो अग्निष्टा तपतु शं पुरस्ताच्छं पश्चात्तपतु गार्हपत्यः ।
दक्षिणायिष्टे तपतु शर्म वमोत्तरतो मध्यतो अन्तरिक्षाद्
दिशोदिशो अये परि याहि घोरात् ॥ ९ ॥

यूयमये शन्तमाभिस्तनूभिरीजानमभि लोकं स्वर्गम् ।
अथा भूत्वा पृष्टिवाहो वहाय यत्र देवैः संधमादं मदन्ति ॥ १० ॥ (२०)
शमये पश्चात्तप शं पुरस्ताच्छमुत्तराच्छमधरात्तपेनम् ।
एकस्त्रेधा विहितो जातवेदः सम्यगेनं धेहि सुकृतां लोके ॥ ११ ॥
शमययः समिद्धा आ रन्तां प्राजापत्यं मेध्ये जातवेदसः ।

श्रुतं कृषन्त इह मावं चिक्षिपन् ॥ १२ ॥
यज्ञ इति विततः कल्पमान ईजानमभि लोकं स्वर्गम् ।
तमपयः सर्वहुतं जुपन्तां प्राजापत्यं मेध्ये जातवेदसः ।
श्रुतं कृषन्त इह मावं चिक्षिपन् ॥ १३ ॥

इजानश्चितमारुहदयिं नार्कस्य पृष्ठाहिवमुत्पतिष्यन् ।

तस्मै प्रभाति नभसो ज्योतिषीमानस्वर्गः पन्थाः सुकृते देवयानः ॥१४॥

अग्निर्होताध्वर्युष्टे बृहस्पतिरिन्द्रो ब्रह्मा दक्षिणतस्ते अस्तु ।

हुतो ऽयं संस्थितो यज्ञ एति यत्र पूर्वमयनं हुतानाम् ॥ १५ ॥

अपूपवान् क्षीरवांश्चस्तेह सीदतु ।

लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्य ॥ १६ ॥

अपूपवान्दधिवांश्चस्तेह ०।० ॥ १७ ॥

अपूपवान्द्रुपवांश्चस्तेह ०।० ॥ १८ ॥

अपूपवान्घृतवांश्चस्तेह ०।० ॥ १९ ॥

अपूपवान्मांसवांश्चस्तेह ०।० ॥ २० ॥ (२१)

अपूपवानर्जवांश्चस्तेह ०।० ॥ २१ ॥

अपूपवान्मधुमांश्चस्तेह ०।० ॥ २२ ॥

अपूपवान्नसवांश्चस्तेह ०।० ॥ २३ ॥

अपूपवानपवांश्चस्तेह सीदतु ।

लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्य ॥ २४ ॥

अपूपपापिहितान्कुम्भान्यास्ते देवा अधारयन् ।

ते ते सन्तु स्वधावन्तो मधुमन्तो घृतश्चुतः ॥ २५ ॥

यास्ते धाना अनुकिरामि तिलमिश्राः स्वधावन्तीः ।

तास्ते सन्तुद्धीः प्रधीस्तास्ते यमो राजानुं मन्यताम् ॥ २६ ॥

अष्टीतिं भूयसीम् ॥ २७ ॥

द्रुप्तश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः ।

समानं योनिमनु संचरन्तं द्रुप्तं जुहोम्यनु सप्त होवाः ॥ २८ ॥

शतधारं वायुमर्कं स्वर्विदं नृचक्षस्ते अग्निं चक्षते रयिम् ।

ये पृणन्ति प्र च यष्टन्ति सर्वदा ते दुहन्ते दक्षिणां सप्तमातरम् ॥ २९ ॥

कोशं दुहन्ति कलशं चतुर्विलमिडीं घेनुं मधुमतीं स्वस्तये ।

ऊर्जं मर्दन्तीमर्दिति जनेष्वग्रे मा हिंसीः परमे व्योमन् ॥ ३० ॥ (३२)

एतत्रै देवः संविता वासो ददाति भर्तवे ।

तत्त्वं यमस्य राज्ये वसानस्तार्प्यं चर ॥ ३१ ॥

धाना धेनुरभ्वङ्गत्सो अस्यास्तिलोऽभवत् ।

तां वै यमस्य राज्ये अक्षितामुषं जीवति ॥ ३२ ॥

एतास्ते असौ धेनवः कामदुधा भवन्तु ।

एनीः स्येनीः सहृषा विरूपास्तिलवत्सा उपं तिष्ठन्तु त्वाचं ॥ ३३ ॥

एनीधाना हरिणीः स्येनीस्य कृष्णा धाना रोहिणीर्धेनवस्ते ।

तिलवत्सा ऊर्जमसौ दुहाना विश्वाहा सन्वनपस्फुरन्तीः ॥ ३४ ॥

वैश्वानरे हविरिदं जुहोमि साहसं शतधारमुत्तमम् ।

स विभति पितरं पितामहाग्रपितामहान्विभति पिन्वमानः ॥ ३५ ॥

सहस्रधारं शतधारमुत्तमक्षितं व्यच्यमानं सलिलस्यं पृष्टे ।

ऊर्जं दुहानमनपस्फुरन्तमुष्मसते पितरः स्वधाभिः ॥ ३६ ॥

इदं कसामु चयनेन चितं तत्संजाता अवं पश्यतेतं ।

मर्त्योऽयममृतत्वमेति तस्मै गृहान्कृणुत यावत्सर्वन्तु ॥ ३७ ॥

इहैवैधि धनसन्निरिहचिन्न इहक्रतुः ।

इहैधि वीर्यवत्तरो वयोधा अपराहतः ॥ ३८ ॥

पुत्रं पौत्रं भित्तपयन्तीरापो मधुमतीरिमाः ।

स्वधां पितृभ्यो अमृतं दुहाना आपो देवीरुभयोस्तपेयन्तु ॥ ३९ ॥

आपो अग्निं प्र हिणुत पितृरूपेण यज्ञं पितरो मे जुषन्ताम् ।

आसीनामूजमुष ये सचन्ते ते नो रयिं सर्ववीरं नि यच्छान् ॥ ४० ॥ (२३)

समिन्धते अमर्त्यं हव्यवाहं घृतप्रियम् ।

स वेदं निहिताद्विधीन्पितृव्यरावतो गतान् ॥ ४१ ॥

यं ते मन्त्रं यमोदने यन्मांसं निष्पृणामि ते ।

ते ते सन्तु स्वधावन्तो मधुमन्तो घृतश्रुतः ॥ ४२ ॥

यास्ते धाना अंनुकुरामि तिलमिथाः स्वाधवन्तीः ।

तास्ते सन्तु विन्वीः प्रन्वीस्तास्ते यमो राजानुं मन्यन्ताम् ॥ ४३ ॥

इदं पूर्वमपरं नियानं येना ते पूर्वे पितरः परेताः ।
 पुरोगवा ये अभिपाचो अस्य ते त्वा वहन्ति सुकृतामु लोकम् ॥४४॥
 सरस्वतीं देवयन्तो हवन्ते सरस्वतीमध्वरे तायमाने ।
 सरस्वतीं सुकृतो हवन्ते सरस्वती दाशुषे वार्ये दातु ॥ ४५ ॥
 सरस्वतीं पितरो हवन्ते दक्षिणा यज्ञमभिनक्षमाणाः ।
 आसद्यास्मिन्वर्हिषि मादयध्वमनमीवा इष आ धेत्स्यसे ॥ ४६ ॥
 सरस्वति या सरथं ययाचोक्थैः स्वधाभिर्देवि पितृभिर्मदन्ती ।
 सहस्राधेमिडो अत्र भागं रायस्योषं यजमानाय धेहि ॥ ४७ ॥
 पृषिवीं त्वा पृषिव्यामा वैगयामि देवो नो धाता प्र तिरात्यायुः ।
 परापरैता वसुविदो अस्त्वधा मृताः पितृषु सं भवन्तु ॥ ४८ ॥
 आ प्र च्यवेयामप तन्मृजेयां यद्वामभिभा अचोचुः ।
 अस्मादेतमध्या तद्वसौय दातुः पितृष्विहभोजनी मम ॥ ४९ ॥
 एयमगन्दक्षिणा भद्रतो नो अनेन दत्ता सुदुषा वयोधाः ।
 यौर्वने जीवानुपपृञ्चती जरा पितृभ्य उपसंपराणयादिमान् ॥५०॥(२४)
 इदं पितृभ्यः प्र भरामि वहिर्जीवं देवेभ्य उत्तरं स्तृणामि ।
 तदा रोह पुरुष मेध्यो भवन्मति त्वा जानन्तु पितरः परेतम् ॥ ५१ ॥
 एदं वहिरंसदो मेध्यो ऽभूः प्रति त्वा जानन्तु पितरः परेतम् ।
 ययापरु तन्व९ सं भरस्व गावाणि ते व्रक्षणा कल्पयामि ॥ ५२ ॥
 पर्णो राजापिधानं चरुणामृजो बलं सह ओजो न आर्गन ।
 आयुर्जीविभ्यो विदधद्दीधायुत्वायं शतगारदाय ॥ ५३ ॥
 ऊर्जो भागो य इमं जजानास्मान्वा नामार्धिपत्यं जगाम ।
 तमंचेत विश्वमिवा हविभिः स नो यमः प्रतरं जीवसे धातु ॥ ५४ ॥
 यथा यमाय हव्यमवपत्यञ्च मानवाः ।
 एवा यंपामि हव्यं यथा मे भूरयो ऽसत ॥ ५५ ॥
 इदं हिरण्यं निभृहि यत्तं पितायिभः पुण ।
 स्वर्गं यतः पितुहेस्तं निर्मृडदि दक्षिणम् ॥ ५६ ॥

यदये यानि कानि चिदा ते दारुणि दध्मसि ।
सर्वं तदस्तु मे शिवं तज्जुपस्व यविष्य ॥ ३ ॥
एतास्तै अये समिधस्ताभिर्धक्षो समिध्रव ।
आयुरसास्वा धैर्यमृतत्व आ शैसय ॥ ४ ॥

हरिः सुपर्णो दिवमारुहो ऽर्चिषा ये त्वा दिप्सन्ति दिवंमुत्पतन्तम् ॥ ६५ ॥
सर्वं तां जहि हरसा जातवेदो ऽविभ्यदुयो ऽर्चिषा दिवमा रोह सूर्य ॥ १ ॥

अयोजाला असुरा मायिनो ऽयस्सयैः पाशैरङ्गिनो ये चरन्ति । ॥ ६६ ॥
तांस्तै रन्ध्रयामि हरसा जातवेदः सहस्रभृष्टिः सपत्न्यामृणान्याहि वज्रः ॥ १ ॥

पुष्येऽश्विनः शतम् ॥ १ ॥ जीवेऽश्विनः शतम् ॥ २ ॥ बुधेऽश्विनः ॥ ६७ ॥
शतम् ॥ ३ ॥ रोहेऽश्विनः शतम् ॥ ४ ॥ पुष्येऽश्विनः
शतम् ॥ ५ ॥ भवेऽश्विनः शतम् ॥ ६ ॥ भूषेऽश्विनः शतम् ॥ ७ ॥
भूयसीः शतम् ॥ ८ ॥

अयंसस्य अयंसस्य बिलं वि धामि मायया । ॥ ६८ ॥
ताभ्यामुद्धृत्य वेदमप्य कर्माणि कृणुमहे ॥ १ ॥

जीवा स्य जीव्यासं सर्वमायुर्जीव्यासम् ॥ १ ॥
उपजीवा स्योप जीव्यासं सर्वम् ॥ २ ॥

६४ । ४ स्ताभिर्धक्षो समिध्रव । आयुरसासु धैर्यमृतत्वमावापय ।

६५ । १ विभ्यदुयो ऽर्चिषा

६७ । ३ बुधेऽश्विनः — ५ पुष्येऽश्विनः — ७ भूषेऽश्विनः

६८ । १ अयंसस्य

६९ । २ उपजीवा

ये च जीवा ये च मृता ये जाता ये च यज्ञियाः ।

तेभ्यो घृतस्य कुल्यैतु मधुधारा बुन्दती ॥ ५७ ॥

वृषा मतीनां पवते विचक्षणः सूरौ अह्नां प्रतरीतो ऽषसी दिवः ।

प्राणः सिन्धूनां कलशं अचिक्रददिन्द्रस्य हादिमाविशन्मनीषया ॥ ५८ ॥

तेषस्ते धूम ऊर्णोतु दिवि षं ह्युक्क आतंतः ।

सूरौ न हि द्युता त्वं कृपा पावक रोचसे ॥ ५९ ॥

प्र वा एतीन्द्रिन्द्रस्य निष्कृतिं सखा सख्युर्न प्र मिनाति संगिरः ।

मये इव योषाः समर्षसे सोमः कलशे शतयामना पथा ॥ ६० ॥ (२५)

अक्षन्मीमदन्त ह्यव प्रियां अधूषत ।

अस्तोषत स्वभानवो विप्रा यविंहा ईमहे ॥ ६१ ॥

आ यात पितरः सोम्यासो गम्भीरिः पथिभिः पितृयार्णैः ।

आयुरसभ्यं दधतः प्रजां च रायश्च पौषैरभि नः सचध्वम् ॥ ६२ ॥

परा यात पितरः सोम्यासो गम्भीरिः पथिभिः पूयार्णैः ।

अथा मासि पुनरा यात नो गृहान्द्विरतुं सुप्रजसं सुवीराः ॥ ६३ ॥

यद्वो अपिरजंहादेकमङ्गं पितृलोकं गमये जातवेदाः ।

तद्व एतत्पुनरा प्राययामि साङ्गाः स्वर्गे पितरो मादयध्वम् ॥ ६४ ॥

अभूदृतः प्रहितो जातवेदाः सायं न्यह उप बन्धो नृभिः ।

प्रादाः पितृभ्यः स्वधया ते अक्षन्वद्भि त्वं देव प्रयेता हवींषि ॥ ६५ ॥

असौ हा इह ते मनः ककुत्सलमिव जामयः । अभ्येनं भूम ऊर्णुहि ॥ ६६ ॥

गुम्भन्तां लोकाः पितृपदनाः पितृपदने त्वा लोक आ सादयामि ॥ ६७ ॥

येऽस्माकं पितरस्तेषां बहिरसि ॥ ६८ ॥

उदुहमं वरुण पाशमसदवाधमं वि मध्यमं ग्रयाम ।

अथा वयमादित्य प्रते तवानांगसो अदितये स्याम ॥ ६९ ॥

प्रास्तापाशाचरुण मुञ्च सर्वान्येः संमामे नृधत्ते येष्यामे ।

अथा जीयेम श्रदां शतानि त्वया राजन्पिता रक्षमाणाः ॥ ७० ॥ (२६)

अपये कष्यवाहनाय स्वधा नमः ॥ ७१ ॥

संजीवा स्थ संजीव्यासं सर्वं ॥ ३ ॥

जीवला स्थ जीव्यासं सर्वमायुर्जीव्यासम् ॥ ४ ॥

॥ ७० ॥ इन्द्र जीव सूर्य जीव देवा जीवत जीव्यासमहं सर्वमायुर्जीव्यासम् ॥ १ ॥

॥ ७१ ॥ स्नुता मया वरदा वेदमाता प्र चोदयन्तां पावमानीं विजानाम ।
आयुः प्राणं प्रजां पशून्कीर्तिं द्रविणं ब्रह्मवर्चसम् ।

मह्यं दत्त्वा प्रजत ब्रह्मलोकम् ॥ १ ॥

॥ ७२ ॥ यस्मात्कोशादुदभराम वेदं तस्मिन्नन्तरं दध्म एनम् ।
कृतमिष्टं ब्रह्मणो वीर्येण तेन मा देवास्तर्पसावतेह ॥ १ ॥

॥ सप्तमोऽनुवाकः ॥

॥ एकोनविंशः काण्डः समाप्तः ॥

७०।१ देवा जीवत

७१।१ वेदमाता प्रचोदयन्तां

ये च जीवा ये च मृता ये जाता ये च यज्ञियाः ।

तेभ्यो घृतस्य कुत्स्यैतु मधुधारा च्युन्तती ॥ ५७ ॥

वृषा मतीनां पवते विचक्षणः सूरौ अहां प्रतरीतो ऽषसां दिवः ।

प्राणः सिन्धूनां कलशो अचिक्रददिन्द्रस्य हार्दिमाविशन्मनीषया ॥ ५८ ॥

त्वेषस्ते धूम ऊर्णोतु दिवि यं हुक्क आततः ।

सूरौ न हि द्युता त्वं कृपा पावक रोचसे ॥ ५९ ॥

प्र वा एतीन्दुरिन्द्रस्य निष्कृतिं सखा सख्युर्न प्र मिनाति संगिरः ।

मयै इव योषाः समर्षसे सोमः कलशे शतयामना पृषा ॥ ६० ॥ (२५)

अद्यन्ममीमदन्त ह्यव प्रियां अधूयत ।

अस्तोषत स्वर्भानवो विप्रा यविंष्टा ईमहे ॥ ६१ ॥

आ यात पितरः सोम्यासो गम्भीरिः पृषिभिः पितृयणैः ।

आयुरसभ्यं दधतः प्रजां च रायश्च पौर्यरभि नः सचध्वम् ॥ ६२ ॥

परा यात पितरः सोम्यासो गम्भीरिः पृषिभिः पूर्याणैः ।

अथा मासि पुनरा यात नो गृहान्द्विरक्षुं सुप्रजसं सुवीराः ॥ ६३ ॥

यद्वो अपिरजंहादेकमङ्गं पितृलोकं गमयं जातवेदाः ।

तद्वं एतत्पुनरा प्राययामि साङ्गाः स्वर्गे पितरो मादयध्वम् ॥ ६४ ॥

अभूदृतः प्रहितो जातवेदाः सायं न्यह उप बन्धो नृभिः ।

प्रादाः पितृभ्यः स्वधया ते अक्षच्छद्वि त्वं देव प्रयता हवींषिं ॥ ६५ ॥

असौ हा इह ते मनः ककुत्सलमिव जामयः । अभ्येनं भूम ऊर्णोहि ॥ ६६ ॥

शुर्मन्तां लोकाः पितृपदनाः पितृपदेन त्वा लोक आ सादयामि ॥ ६७ ॥

येऽस्माकं पितरस्तेषां बहिरसि ॥ ६८ ॥

उदुक्तं वरुण पार्श्वमसदवाधमं वि मध्यमं ग्रथाय ।

अथा वयमादित्य व्रते तवानांगसो अदितये स्याम ॥ ६९ ॥

प्रासत्पाशाच्चरण मुञ्च सर्वान्येः समामे बध्यते येष्यामे ।

अथा जीवेम शरदां शतानि त्वया राजन्गुपिता रक्षमाणाः ॥ ७० ॥ (२६)

अपये कष्यवाहनाय स्वधा नमः ॥ ७१ ॥

मोमाय पितृमते स्वधा नमः ॥ ७२ ॥

पितृभ्यः सोमवद्भ्यः स्वधा नमः ॥ ७३ ॥

यमाय पितृमते स्वधा नमः ॥ ७४ ॥

एतत्ते प्रततामह स्वधा ये च त्वामनु ॥ ७५ ॥

एतत्ते ततामह स्वधा ये च त्वामनु ॥ ७६ ॥

एतत्ते तत स्वधा ॥ ७७ ॥

स्वधा पितृभ्यः पृथिविपद्भ्यः ॥ ७८ ॥

स्वधा पितृभ्यो अन्तरिक्षपद्भ्यः ॥ ७९ ॥

स्वधा पितृभ्यो दिविपद्भ्यः ॥ ८० ॥ (२७)

नमो वः पितर ऊर्जे नमो वः पितरो रसाय ॥ ८१ ॥

नमो वः पितरो भामाय नमो वः पितरो मन्यवे ॥ ८२ ॥

नमो वः पितरो यद्दोर तस्मै नमो वः पितरो यत्कूरं तस्मै ॥ ८३ ॥

नमो वः पितरो यद्विवं तस्मै नमो वः पितरो यत्स्योनं तस्मै ॥ ८४ ॥

नमो वः पितरः स्वधा वः पितरः ॥ ८५ ॥

ये ऽचं पितरः पितरो ऽचं यूयं स्व्यं युष्मांस्ते ऽनु यूयं तेषां श्रेष्ठा भू-
यास्त ॥ ८६ ॥

य इह पितरो जीवा इह वयं स्म अस्मांस्ते ऽनु वयं तेषां श्रेष्ठा भू-
यास्त ॥ ८७ ॥

आ त्वाप् इधीमहि द्युमन्तं देवाजरम् ।

यद् सा ते पनीयसी समिहीदयति हवीषं स्तोतृभ्य आ भर ॥ ८८ ॥

चन्द्रमा अस्वपन्तरा सुपर्णो धावते दिवि ।

न वो हिरण्यनेमयः पदं बिन्दन्ति विद्युतो विस्रं मे अस्य रोदमी ॥ ८९ (२८)

॥ पतुर्यो ऽनुवाकः ॥

॥ अनुम्विशः प्रपाठकः ॥

॥ अष्टादशं चाष्टं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

सं सं संवन्तु नद्यः सं वाताः सं पतत्रिणः । ॥ १ ॥
यज्ञमिमं वर्धयता गिरः संस्राव्येण हविषा जुहोमि ॥ १ ॥
इमं होमा यज्ञमवतेमं संस्रावणा उत ।
यज्ञमिमं वर्धयता गिरः संस्राव्येण हविषा जुहोमि ॥ २ ॥
रूपंरूपं वयोवयः संरभ्येनं परिं प्वजे ।
यज्ञमिमं चतस्रः प्रदिशो वर्धयन्तु संस्राव्येण हविषा जुहोमि ॥ ३ ॥

शं त आपो हिमवतीः शमु ते सन्तुत्याः । ॥ २ ॥
शं ते सनिषदा आपः शमु ते सन्तु वर्षाः ॥ १ ॥
शं त आपो धन्व्याः शं ते सन्तु नृप्याः ।
शं ते खनिचिमा आपः शं याः कुम्भेभिराभृताः ॥ २ ॥
अनधयः खनमाना विप्रा गम्भीरवपसः ।
भिषग्भ्यो भिषक्तरा आपो अद्यावदामसि ॥ ३ ॥
अपामहं दिव्यानामपां स्रोतस्यानाम ।
अपामहं प्रणेजने ऽश्वं भवष वाजिनः ॥ ४ ॥

शं त आपः शिवा आपो ऽयस्मंकरणीरायः ।

यथैव तृप्यते मयस्तास्त आहुतभेषजीः ॥ ५ ॥

॥ ३ ॥ त्रिवस्पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षाद्वनस्पतिभ्यो अथ्योपधीभ्यः ।

यत्रयत्र विभृतो जातवेदास्ततस्ततो जुयमाणो न एहि ॥ १ ॥

यस्ते आप्सु महिमा यो वनेषु य ओपधीषु पशुष्वप्स्वपन्नः ।

अये सर्वास्तन्वः सं रभस्व ताभिर्न एहि द्रविणोदा अजंसः ॥ २ ॥

यस्ते देवेषु महिमा स्वर्गे या ते तनूः पितृर्वाविवेश ।

पुष्टिया ते मनुष्येषु पप्रथे ऽग्रे तया रयिमस्मासु धेहि ॥ ३ ॥

श्रुत्कणाय कवये वेद्याय वर्चोभिर्वाकैरुप यामि रातिम् ।

यतो भयमभयं तन्नो अस्त्यव देवानां यज हेडो अग्रे ॥ ४ ॥

॥ ४ ॥ यामाहुतिं प्रथमामथर्वायेजे यया हव्यमकृणोज्जातवेदाः ।

तां त एतां प्रथमो जोहवीमिहविष्कृतो वहतु हव्यमग्निरग्रे स्वाहा ॥ १ ॥

आकूतिं देवीं सुभगां पुरो दधे चित्तस्य माता सुहवा नो अस्तु ।

यामाशामेमि केवली सा मे अस्तु विदेयमेनां मनसि प्रविष्टाम् ॥ २ ॥

आकूत्या नो बृहस्पत आकूत्या न उपा गंहि ।

अयो भगस्य नो धेह्ययो नः सुहवो भव ॥ ३ ॥

बृहस्पतिर्म आकूतिमाङ्गिरसः प्रति जानातु वार्वमेताम् ।

यस्य देवा देवता संवभृवुः स सुप्रणीतिः कामो अचैवत्सान् ॥ ४ ॥

॥ ५ ॥ ददो राजा जगत्तथ्यर्षणीनामपि क्षमि विपुर्ह्यं यदस्ति ।

२ । ५ Anfang ता अपः, westerbin अपो, अपः; तृप्यते, आहुत भेषजीः

३ । ४ केषाय

४ । १ *मर्त्या यात्राताया इ* ; जोहवीमि ताभिः... वहतु — २ चित्तस्यः वि-

देव* — ४ देवताः संवभृवुः स सुप्रणीताः

ततो ददाति दाशुपे वसूनि चोद्द्राध उपस्तुतश्चिद्वाक् ॥ १ ॥

सहस्रबाहुः पूरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् । ॥ ६ ॥
 स भूमिं विश्वतो वृत्वात्यतिष्ठद्दशानुलम् ॥ १ ॥
 बिभिः पद्भिर्द्यौर्मरोहत्पादस्येहार्भवत्पुनः ।
 तथा व्यक्रामद्विष्वङ्दशनानशने अनु ॥ २ ॥
 तावन्तो अस्य महिमानस्ततो ज्यायांश्च पूरुषः ।
 पादो ऽस्य विश्वा भूतानि त्रिपादस्यामृतं दिवि ॥ ३ ॥
 पूरुष एवेदं सर्वं यद्धृतं यच्च भाव्यम् ।
 उतामृतत्वस्येश्वरो यदन्येनाभवत्सह ॥ ४ ॥
 यत्पूरुषं व्यदधुः कतिधा व्यकल्पयन् ।
 मुखं किमस्य किं बाहू किमूरु पादो उच्येते ॥ ५ ॥
 ब्राह्मणो ऽस्य मुखमासीद्बाहू राजन्यो ऽभवत् ।
 मध्यं तदस्य यद्वैश्यः पद्भ्यां शूद्रो अजायत ॥ ६ ॥
 चन्द्रमा मनसो जातश्चक्षुः सूर्यो अजायत ।
 सुखादिन्द्रश्चाग्निश्च प्राणावायुराजायत ॥ ७ ॥
 नाभ्यां आसीदन्तरिक्षं शीष्णो द्यौः समवर्तत ।
 पद्भ्यां भूमिर्दिशः प्रोक्तास्तथा लोको अकल्पयन् ॥ ८ ॥
 विराडये समभवद्विराजो अधि पूरुषः ।
 स जातो अत्यरिच्यत पश्चाद्भूमिमथो पुरः ॥ ९ ॥
 यत्पूरुषेण हविषा देवा यज्ञमर्तव्यत ।
 वसन्तो अस्यासीदाज्यं यीष्म इध्मः शरद्विः ॥ १० ॥
 तं यज्ञं प्रावृषा प्रोक्षन्पूरुषं जातमग्नयः ।
 तेन देवा अयजन्त साध्या वसंवश्च ये ॥ ११ ॥
 तस्मादश्वा अजायन्त ये च के चोभयादतः ।
 गावो ह जज्ञिरे तस्मात्तस्माज्जाता अजावयः ॥ १२ ॥

तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतं ऋचः सामानि जज्ञिरे ।
 छन्दोसि जज्ञिरे तस्माद्यज्ञस्तस्मादजायत ॥ १३ ॥
 तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः संभृतं पृषदाज्यम् ।
 पशून्तांश्चक्रे वायव्यानाख्यया ग्राम्याश्च ये ॥ १४ ॥
 सभास्यासत्परिधयस्त्रिः सप्त समिधः कृताः ।
 देवा यद्यज्ञं तन्वाना अर्बन्धनुरुपं पशुम् ॥ १५ ॥
 मूर्धो देवस्य बृहतो अंगवः सप्त संप्रतीः ।
 राज्ञः सोमस्याजायन्त जातस्य पुरुषादधि ॥ १६ ॥

॥ १ ॥ चित्राणि साकं दिवि रेंचनानि सरीसृपाणि भुवने जवानि ।
 अष्टाविंशं मुमतिमिहमानो अहानि गीभिः संपर्यामि नाकम् ॥ १ ॥
 मुहयं मे कृत्तिका रोहिणी चासुं भटं मृगशिरः शमादो ।
 पुनर्वसू सूतता चारु पुष्यो भानुराश्लेषा अयनं मघा मे ॥ २ ॥
 पुराणं पूर्वा फल्गुन्या चात्र हस्तश्चित्रा शिवा स्वातिः मूलो मे अस्तु ।
 राधो विगाखे मृहवानुराधा ज्येष्ठा मृगशिरसि मूलम् ॥ ३ ॥
 अन्नं पूर्वा रासन्तां मे अपादा ऊर्जं ये ह्युत्तर आ बहन्तु ।
 अभिजिन्मे रासतां पुराणमेव श्रवणः श्रविष्ठाः कुर्वतां सुषुष्टिम ॥ ४ ॥
 आ मे महद्यतभिपग्वरीय आ मे इया प्रोष्टपदा मुगर्गम् ।
 आ रेवती चाश्वयुजी भर्गं म आ मे रयिं भरणी आ बहन्तु ॥ ५ ॥

॥ ६ ॥ यानि नष्टावाणि दिव्यं न्तर्हिष्ठो अस्तु भूमौ यानि नगेषु दिष्टु ।
 प्रकल्पयेच्छन्द्रमा यान्येति सर्वाणि ममेतानि शिवानि सन्तु ॥ १ ॥

अष्टाविंशानि शिवानि शम्मानि मह योगं भजन्तु मे ।

योगं प्र पद्ये क्षेमं च क्षेमं प्र पद्ये योगं च नमो ऽहोरात्राभ्यामस्तु ॥ २ ॥

स्वस्तमितं मे सुप्रातः सुसायं सुदिवं सुमृगं सुशकुनं मे अस्तु ।

सहस्रमये स्वस्त्यमत्य मत्य गत्वा पुनरायाभिनन्दन ॥ ३ ॥

अनुह्वं परिह्वं परिवाहं परिह्वाम् ।

सर्वाणि रिक्तकुम्भान्यारात्तात्सवितः सुव ॥ ४ ॥

अप पापं परिह्वं पुण्यं भट्टीमहि ह्वाम् ।

शिवमाधाय नासिका पुण्यगन्धीनि मेद्यताम् ॥ ५ ॥

इमा या ब्रह्मण्यते विपृचीवात ईरते ।

सुप्रीचीरिन्दु ताः कृत्वा मह्यं शिवतमास्कृधि ॥ ६ ॥

स्वस्ति नो अस्त्वभयं नो अस्तु नमो ऽहोरात्राभ्यामस्तु ॥ ७ ॥

शान्ता द्यौः शान्ता पृथिवी शान्तमिदमुर्वं न्तरिक्षम् ।

॥ ८ ॥

शान्ता उदञ्चतीरापः शान्ता नः सन्तोषधीः ॥ ९ ॥

शान्तानि पूर्वरूपाणि शान्तं नो अस्तु कृताकृतम् ।

शान्तं भूतं च भव्यं च सर्वमेव शमस्तु नः ॥ १० ॥

इयं या परमेष्ठिनी वाग्देवी ब्रह्मसंशिता ।

ययैव संसृजे घोरं तयैव शान्तिरस्तु नः ॥ ११ ॥

इदं यत्परमेष्ठिनं मनो वा ब्रह्मसंशितम् ।

येनैव संसृजे घोरं तेनैव शान्तिरस्तु नः ॥ १२ ॥

इमानि यानि पञ्चेन्द्रियाणि मनःपष्ठानि मे हृदि ब्रह्मणा संशितानि ।

येनैव संसृजे घोरं तेनैव शान्तिरस्तु नः ॥ १३ ॥

८ । ३ स्वस्तितं, सुशकुनं; स्वस्त्यं मत्यं गत्वा — ४ परिह्वं । सर्वमे रिक्तकुम्भान्य-
रात्तान्तसवितः — ५ अपपाप परिह्वं पुण्यं भट्टीमहि ह्वाम् । शिवा ते पाप
नासिका पुण्यगन्धामि मेद्यताम् ।

९ । ४ वा ब्रह्मं — ५ मनः पष्ठानि

अं नो अपां नपात्पेस्सु शं नः पृथ्निर्भवतु देवगोपा ॥ ३ ॥
 आदित्या रुद्रा त्सवो जुषन्तामिदं ब्रह्म क्रियमाणं नवीयः ।
 शृण्वन्तु नो दिव्याः पार्थिवासो गोजाता उत ये यज्ञियासः ॥ ४ ॥
 ये देवानामृत्विजो यज्ञियासो मनोर्यजन्वा अमृतां चतुज्ञाः ।
 ते नो रासन्तामुल्गायमद्य यूयं पोत स्वस्तिभिः सदा नः ॥ ५ ॥
 तदंस्तु मित्रावरुणा तदग्रे शं योरसभ्यमिदमंस्तु शस्तम् ।
 अशीमहि गाधमुत प्रतिष्ठां नमो दिवे बृंहते सादनाय ॥ ६ ॥

॥ १२ ॥ उपा अप स्वमुस्तमः सं वर्तयति वर्तनिं सुजातता ।
 अया वाजं देवहितं सनेम मदेम शतहिमाः सुवीराः ॥ १ ॥

॥ १३ ॥ इन्द्रस्य बाहू स्यविरौ वृषाणौ चित्रा इमा वृषभौ पारयिष्णू ।
 तौ यांस्थे प्रथमौ योग आगते याभ्यां जितमसुराणां स्वयेयत ॥ १ ॥
 आशुः शिरासो वृषभो न भीमो घनाघनः क्षोभणश्चर्षणीनाम् ।
 संक्रन्दनो ऽनिमिष एकवीरः शतं सेनां अजयत्साकमिन्द्रः ॥ २ ॥
 संक्रन्दनेनानिमिषेण जिष्णुनायोध्येन दुष्यवनेन धृष्णुना ।
 तदिन्द्रेण जयत तत्सहस्रं युधौ नर इपुहस्तेन वृष्णा ॥ ३ ॥
 स इपुहस्तेः स निपङ्क्तिभिर्वीरौ संसृष्टा म युधे इन्द्रो गृणेन ।
 संसृष्टजितौमपा बाहुश्रुभ्यो यधन्वा प्रतिहिताभिरस्ता ॥ ४ ॥
 यत्तविज्ञाय स्यविरः प्रवीरः सहस्वान्वाजी सहमान उयः ।
 अभिर्वीरो अभिसन्वा सहोजिज्जिबमिन्द्र रथमा तिष्ठ गोविदम् ॥ ५ ॥
 इमं यौरमनुं हपेभ्यमुपमिन्द्रं सखायो अनु सं रभध्वम् ।
 यामजितं गोजितं यजन्वाहुं जयन्तमजम् प्रमृणन्तमोजसा ॥ ६ ॥
 अभि गोवाणि सहसा गाहमानो ऽद्य उयः शतमन्युरिन्द्रः ।
 दुष्यवः पृतनापादयोध्योऽस्माकं सेनां अयतु प्र युत्सु ॥ ७ ॥

वृहस्पते परि दीया रथेन रक्षोहामित्रा अपवाधमानः ।
 प्रभञ्जं ह्यत्रून्मृणन्मित्रान्सार्कमेध्वविता तनूनाम् ॥ ८ ॥
 इन्द्र एषां नेता वृहस्पतिर्देक्षिणा यज्ञः पुर एतु सोमः ।
 देवसेनानामभिभञ्जतीनां जयन्तीनां मरुतो यन्तु मध्ये ॥ ९ ॥
 इन्द्रस्य वृष्णो वरुणस्य राज्ञ आदित्यानां मरुतां शर्ध उग्रम् ।
 महामनसां भुवनच्यवानां घोषो देवानां जयतामुदस्थात् ॥ १० ॥
 असाकमिन्द्रः समृतेषु ध्वजेष्वस्माकं या इषवस्ता जयन्तु ।
 अस्माकं वीरा उत्तरे भवन्वसान्देवासो ऽवता हवेषु ॥ ११ ॥

इदमुद्येयो ऽवसानमागीं शिवे मे द्यावापृथिवी अभूताम् । ॥ १४ ॥
 प्रसपन्नाः प्रदिशो मे भवन्तु न वै त्वा द्विषो अभयं नो अस्तु ॥ १ ॥

यत इन्द्र भयामहे ततो नो अभयं कृधि । ॥ १५ ॥

मघवं ह्यग्निं तव त्वेन ऊतिभिर्वि द्विषो वि मृधो जहि ॥ १ ॥

इन्द्र वयमनूराधं हवामहे ऽनु राध्यास्म द्विषटा चतुष्पदा ।

मा नः सेना अररूपीरूपं गुर्विपृचीरिन्द्र दुहो वि नाशय ॥ २ ॥

इन्द्रस्त्रातोत वृत्रहा परस्फानो वरेण्यः ।

स रक्षिता चरमतः स मध्यतः स पश्चात्स पुरस्तादो अस्तु ॥ ३ ॥

उरु नो लोकमनु नेपि विद्वान्स्वयं ज्योतिरभयं स्वस्ति ।

उया तं इन्द्र स्यविरस्य बाहू उप क्षयेम शरणा बृहन्ता ॥ ४ ॥

अभयं नः कर्तव्यन्तरिक्षमभयं द्यावापृथिवी उभे इमे ।

अभयं पश्चादभयं पुरस्तादुत्तरादधरादभयं नो अस्तु ॥ ५ ॥

अभयं मित्रादभयममित्रादभयं ज्ञातादभयं परोक्षात् ।

अभयं नक्तमभयं दिवा नः सर्वो आशा मम मित्रं भवन्तु ॥ ६ ॥

॥ १६ ॥

असपन्नं पुरस्तात्पश्चान्नो अभयं कृतम् ।

सविता मा ददितुं उक्तरान्मा शचीपतिः ॥ १ ॥

दिवो मादित्या रक्षन्तु भूम्या रक्षन्त्वपयः ।

इन्द्राग्नी रक्षतां मा पुरस्तादश्विर्नावभितः गर्भं यक्षताम् ।

तिरश्चीनाघ्ना रक्षन्तु जातवेदा भूतकृतो मे सर्वतः सन्तु वर्मे ॥ २ ॥

॥ १७ ॥

अग्निर्मा पातु वसुभिः पुरस्तात्तस्मिन्क्रमे तस्मिं छये तां पुरं प्रेमिं ।

स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि ददे स्वाहा ॥ १ ॥

वायुर्मान्तरिक्षेणैतस्या दिग्ः पातु तस्मिन्क्रमे ० । ० ॥ २ ॥

सोमो मा रुद्रैर्दक्षिणाया दिग्ः पातु ० । ० ॥ ३ ॥

वरुणो मादित्यैरेतस्या दिग्ः पातु ० । ० ॥ ४ ॥

सूर्यो मा द्यावापृथिवीभ्यां प्रतीच्या दिग्ः पातु ० । ० ॥ ५ ॥

आपो मौपधीमतीरेतस्या दिग्ः पातु तासु क्रमे तासु थये तां पुरं प्रेमिं । ता मा रक्षन्तु ता मा गोपायन्तु ताभ्य आत्मानं परि ददे स्वाहा ॥ ६ ॥

विश्वकर्मा मा सप्तर्षिभिर्दक्षिणाया दिग्ः पातु तस्मिन्क्रमे ० । ० ॥ ७ ॥

इन्द्रो मा मरुत्वानैतस्या दिग्ः पातु ० । ० ॥ ८ ॥

प्रजापतिर्मा प्रजनेनवान्सह प्रतिष्ठया ध्रुवाया दिग्ः पातु ० । ० ॥ ९ ॥

बृहस्पतिर्मा विश्वेदेवैरुध्वाया दिग्ः पातु तस्मिन्क्रमे तस्मिं छये तां पुरं प्रेमिं । स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि ददे स्वाहा ॥ १० ॥

॥ १८ ॥

अग्निं ते वसुवन्तमृच्छन्तु । ये मापायवः प्राच्या दिग्गो ऽभिदासान् ॥ १ ॥

वायुं तेऽन्तरिक्षवन्तमृच्छन्तु । ये मापायवः एतस्या दिग्गो ऽभिदासान् ॥ २ ॥

सोमं ते रुद्रवन्तमृच्छन्तु । ये मापायवो दक्षिणाया दिग्गो ऽभिदासान् ॥ ३ ॥

वरुणं ते द्यादित्यवन्तमृच्छन्तु । ये मापायवः एतस्या दिग्गो ऽभिदासान् ॥ ४ ॥

सूर्य ते द्यावापृथिवीवन्तमृच्छन्तु । ये माघायवः प्रतीच्या दिशो
ऽभिदासान् ॥ ५ ॥
अपस्त ओषधीमतीर्च्छन्तु । ये माघायव एतस्या दिशो ऽभिदा-
सान् ॥ ६ ॥
विश्वकर्माणं ते सप्तचृषिवन्तमृच्छन्तु । ये माघायव उदीच्या दिशो
ऽभिदासान् ॥ ७ ॥
इन्द्रं ते मरुत्वन्तमृच्छन्तु । ये माघायव एतस्या दिशो ऽभिदासान् ॥ ८ ॥
प्रजापतिं ते प्रजननवन्तमृच्छन्तु । ये माघायवो ध्रुवाया दिशो
ऽभिदासान् ॥ ९ ॥
बृहस्पतिं ते विश्वदेववन्तमृच्छन्तु । ये माघायव ऊर्ध्वाया दिशो
ऽभिदासान् ॥ १० ॥

मिथः पृथिव्योदक्रामन्तां पुरं प्र खंयामि वः । तामा विशन्तां ॥ १९ ॥
प्र विशन्ता सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु ॥ १ ॥
वायुरन्तरिक्षोदक्रामन्तां ० । ० ॥ २ ॥
सूर्यो दिवोदक्रामन्तां ० । ० ॥ ३ ॥
चन्द्रमा नक्षत्रैरुदक्रामन्तां ० । ० ॥ ४ ॥
सोम ओषधीभिरुदक्रामन्तां ० । ० ॥ ५ ॥
यज्ञो दक्षिणाभिरुदक्रामन्तां ० । ० ॥ ६ ॥
समुद्रो नदीभिरुदक्रामन्तां ० । ० ॥ ७ ॥
वसं वसुचारिभिरुदक्रामन्तां ० । ० ॥ ८ ॥
इन्द्रो वीर्यैरुदक्रामन्तां ० । ० ॥ ९ ॥
देवा अमृतेनोदक्रामन्तां ० । ० ॥ १० ॥
प्रजापतिः प्रजाभिरुदक्रामन्तां पुरं प्र खंयामि वः । तामा विशन्तां
प्र विशन्ता सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु ॥ ११ ॥

- ॥ २० ॥ अप न्यधुः पौरुषेयं वधं यमिन्द्राग्नी धाता मविता बृहस्पतिः ।
 सोमो राजा वरुणो अश्विनो यमः पूषाम्मान्परि पातु मृत्योः ॥ १ ॥
 यानि चकार भुवनस्य यस्पतिः प्रजापतिर्मातरिष्व प्रजाभ्यः ।
 प्रदिशो यानि वसते दिशश्च तानि मे वर्माणि बहुलानि मन्तु ॥ २ ॥
 यत्ते तनूष्वनहन्त देवा राज्याय योधिनः ।
 इन्द्रो यत्ते वसे तदस्मान्पातु विश्वतः ॥ ३ ॥
 वसे मे द्यावापृथिवी वर्माहर्वसे सूर्यः ।
 वसे मे विश्वे देवाः क्रत्वा मा प्रापत्प्रतीचिका ॥ ४ ॥

■ द्वितीयो ऽनुवाकः ॥

- ॥ २१ ॥ गायत्र्यु१ णिर्गनुष्टुप्बृहती पङ्क्तिस्त्रिष्टुप्जगत्या ॥ १ ॥

- ॥ २२ ॥ आङ्गिरसानामाद्यैः पञ्चानुवाकैः स्वाहा ॥ १ ॥ यष्टाय स्वा-
 हा ॥ २ ॥ सप्तमाष्टमाभ्यां स्वाहा ॥ ३ ॥ नीलनखेभ्यः स्वाहा ॥ ४ ॥
 हस्तिभ्यः स्वाहा ॥ ५ ॥ द्युदेभ्यः स्वाहा ॥ ६ ॥ पर्यायिकेभ्यः
 स्वाहा ॥ ७ ॥ प्रथमेभ्यः श्वेभ्यः स्वाहा ॥ ८ ॥ द्वितीयेभ्यः श्वेभ्यः
 स्वाहा ॥ ९ ॥ तृतीयेभ्यः श्वेभ्यः स्वाहा ॥ १० ॥ उपोत्तमेभ्यः
 स्वाहा ॥ ११ ॥ उत्तमेभ्यः स्वाहा ॥ १२ ॥ उत्तरेभ्यः स्वाहा ॥ १३ ॥
 अपिभ्यः स्वाहा ॥ १४ ॥ गिस्तिभ्यः स्वाहा ॥ १५ ॥ गणेभ्यः
 स्वाहा ॥ १६ ॥ महागणेभ्यः स्वाहा ॥ १७ ॥ सर्वेभ्यो ऽङ्गिरोभ्यो
 विदगणेभ्यः स्वाहा ॥ १८ ॥ पृथक्सहस्राभ्यां स्वाहा ॥ १९ ॥
 ब्रह्मणे स्वाहा ॥ २० ॥

२०।२ वसते — ३ वर्से देवापिराज्यो धिदि न ।

२१ विष्टुजगत्या

२२।५ हस्तिभ्यः — ९ द्वितीयेभ्यः — १० तृतीयेभ्यः — १३ उत्तरेभ्यः

ब्रह्मज्येष्ठा संभृता वीर्याणि ब्रह्माये ज्येष्ठं दिवमा तंतान ।

भूतानां ब्रह्मा प्रथमो हं जज्ञे तेनाहंति ब्रह्मणा स्पर्धितुं कः ॥ २१ ॥

आथर्वणानां चतुर्चर्चभ्यः स्वाहा ॥ १ ॥ पञ्चर्चभ्यः स्वाहा ॥ २ ॥ ॥ २३ ॥
 षड्चर्चभ्यः स्वाहा ॥ ३ ॥ सप्तर्चभ्यः स्वाहा ॥ ४ ॥ अष्टर्चभ्यः स्वाहा
 ॥ ५ ॥ नवर्चभ्यः स्वाहा ॥ ६ ॥ दशर्चभ्यः स्वाहा ॥ ७ ॥ एका-
 दशर्चभ्यः स्वाहा ॥ ८ ॥ द्वादशर्चभ्यः स्वाहा ॥ ९ ॥ त्रयोदशर्चभ्यः
 स्वाहा ॥ १० ॥ चतुर्दशर्चभ्यः स्वाहा ॥ ११ ॥ पञ्चदशर्चभ्यः स्वाहा
 ॥ १२ ॥ षोडशर्चभ्यः स्वाहा ॥ १३ ॥ सप्तदशर्चभ्यः स्वाहा ॥ १४ ॥
 अष्टादशर्चभ्यः स्वाहा ॥ १५ ॥ एकोनविंशतिः स्वाहा ॥ १६ ॥
 विंशतिः स्वाहा ॥ १७ ॥ महत्कारणाय स्वाहा ॥ १८ ॥ नृचर्चभ्यः
 स्वाहा ॥ १९ ॥ एकर्चभ्यः स्वाहा ॥ २० ॥ छुद्रेभ्यः स्वाहा ॥ २१ ॥
 एकानृचर्चभ्यः स्वाहा ॥ २२ ॥ रोहितेभ्यः स्वाहा ॥ २३ ॥ सूर्याभ्यां
 स्वाहा ॥ २४ ॥ वान्याभ्यां स्वाहा ॥ २५ ॥ प्राजापत्याभ्यां स्वाहा
 ॥ २६ ॥ विपासस्य स्वाहा ॥ २७ ॥ मङ्गलिकेभ्यः स्वाहा ॥ २८ ॥
 ब्रह्मणे स्वाहा ॥ २९ ॥

ब्रह्मज्येष्ठा संभृता वीर्याणि ब्रह्माये ज्येष्ठं दिवमा तंतान ।

भूतानां ब्रह्मा प्रथमो हं जज्ञे तेनाहंति ब्रह्मणा स्पर्धितुं कः ॥ ३० ॥

येन देवं संवितारं परि देवा अधारयन् ।

॥ २४ ॥

तेनेमं ब्रह्मणस्पते परि राष्ट्राय धत्तन ॥ १ ॥

परीममिन्द्रमारुपे महे स्र्वाय धत्तन ।

यथैनं जरसे नयाज्योक् स्र्वा ऽधि जागरत् ॥ २ ॥

२२ । २१ ब्रह्म ज्येष्ठा । प्रथमोत ब्रह्म

२३ । ३ षड्चर्चभ्यः — २२ एकानृचर्चभ्यः — २३ रोहितेभ्यः

२४ । २ नया ज्योक्

परीमं सीममायुषे महे श्रोत्राय धत्तन ।

यथैनं जरसे नयाज्योक् श्रोत्रे ऽधि जागरत् ॥ ३ ॥

परि धत्त धत्त नो वर्चसेमं जरामृत्युं कृणुत दीर्घमायुः ।

बृहस्पतिः प्रायश्चक्षास एतत्सीमाय राज्ञे परिधातवा उं ॥ ४ ॥

जरां सु गच्छ परि धत्स्व वासो भवा कृष्टीनामभिशस्तिपा उं ।

शतं च जीवं शरदः पुरुषी रायश्च पोषमुपसंव्ययस्व ॥ ५ ॥

परीदं वासो अधियाः स्वस्तये ऽभूर्वशानामभिशस्तिपा उं ।

शतं च जीवं शरदः पुरुषीर्वसूनि चारुर्वि भजासि जीर्वन ॥ ६ ॥

योगेयोगे तवस्तरं वाजेवाजे हवामहे । सखाय इन्द्रमृतये ॥ ७ ॥

हिरण्यवर्णो अजरः सुवीरो जरामृत्युः प्रजया सं विंशस्व ।

तदपिराह तद् सीमं आह बृहस्पतिः सविता तदिन्द्रः ॥ ८ ॥

॥ २५ ॥

अश्रान्तस्य त्वा मनसा युनज्मि प्रथमस्य च ।

उत्कूलमुबहो भवोदुह्य प्रति धावतात ॥ १ ॥

॥ २६ ॥

अपेः प्रजातं परि यद्विरण्यममृतं दग्धे अधि मर्त्येषु ।

य एनवेद स इदेनदहेति जरामृत्युर्भवति यो विभर्ति ॥ १ ॥

यद्विरण्यं सूर्येण सुवर्णे प्रजावन्तो मनवः पूर्वं ईषिरे ।

तत्त्वा चन्द्रं वर्चसा सं सृजात्यार्युष्मान्भवति यो विभर्ति ॥ २ ॥

आयुषे त्वा वर्चसे त्वीजसे च बलाय च ।

यया हिरण्यतेजसा विभासासि जनोऽनु ॥ ३ ॥

यवेद राजा वरुणो वेद देवो बृहस्पतिः ।

२४ । ३ पृचा श्रोत्र — ६ ऽभूर्वशानामभि-

२५ । उत्कूलमुबहो भवोदुह्य

२६ । १. २ विभर्ति — ५ सुवर्णा-

इन्द्रो यद्वृत्रहा वेद तत्तं आयुष्यं भुवत्तत्तं वर्चस्यं भुवत् ॥ ४ ॥

॥ तृतीयो ऽनुवाकः ॥

गोभिष्टा पातृषभो वृषा त्वा पातु वाजिभिः । ॥ २७ ॥

वायुष्टा ब्रह्मणा पातिन्द्रस्त्वा पातिन्द्रियैः ॥ १ ॥

सोमस्त्वा पात्वोषधीभिर्नक्षत्रैः पातु सूर्यैः ।

माद्भस्त्वा चन्द्रो वृत्रहा वातः प्राणेन रक्षतु ॥ २ ॥

तिस्रो दिवास्त्रिषः पृथिवीस्त्रीण्यन्तरिक्षाणि चतुरः समुद्रान् ।

त्रिवृतं स्तोमं त्रिवृतं आपं आहुस्तास्त्वा रक्षन्तु त्रिवृतः त्रिवृद्धिः ॥ ३ ॥

त्रीन्वाकांस्त्रीन्समुद्रांस्त्रीन्ब्रह्मांस्त्रीन्वैष्टपान् ।

त्रीन्मातरिष्वनस्त्रीन्सूर्यान्गोमृकंल्पयामि ते ॥ ४ ॥

घृतेन त्वा समुक्षाम्यन्न आज्येन वर्धयन् ।

अग्नेश्चन्द्रस्य सूर्यस्य मा प्राणं मायिनो दभन् ॥ ५ ॥

मा वः प्राणं मा वो ऽपानं मा हरो मायिनो दभन् ।

भाजन्तो विश्ववेदसो देवा दैव्येन धावत् ॥ ६ ॥

प्राणेनाग्निं सं सृजति वातः प्राणेन संहितः ।

प्राणेन विश्वतोमुखं सूर्यं देवा अजनयन् ॥ ७ ॥

आयुषामुष्कृतां जीवायुष्मां जीव मा मृषाः ।

प्राणेनात्मवतां जीव मा मृत्योरुपं गा वशम् ॥ ८ ॥

देवानां निहितं निधिं यमिन्द्रो ऽब्रविन्दत्यग्निभिर्देवानैः ।

आपो हिरण्यं जुगुमुस्त्रिवृद्धिस्तास्त्वा रक्षन्तु त्रिवृतः त्रिवृद्धिः ॥ ९ ॥

त्रयस्त्रिंशद्देवतास्त्रीणि च वीर्याणि प्रियायमाणा जुगुमुस्त्रिंशन्तः ।

असिंश्चन्द्रे अधि यद्विरण्यं तेनायं कृणवद्भीर्याणि ॥ १० ॥

ये देवा दिव्येकादश स्य ते देवासो हविरिदं जुषध्वम् ॥ ११ ॥

ये देवा अन्तरिक्षा एकादश स्य ते देवासो हविरिदं जुषध्वम् ॥ १२

ये देवा पृथिव्यामेकादश स्य ते देवासो हविरिदं जुषध्वम् ॥ १३ ॥

असपत्नं पुरस्तात्पश्चान्नो अभयं कृतम् ।

सविता मा दक्षिणत उतरान्मा शचीपतिः ॥ १४ ॥

दिवो मादित्या रक्षन्तु भूम्या रक्षन्वग्रयः ।

इन्द्राग्नी रक्षातां मा पुरस्तादश्विनावभितः शर्म यच्छताम् ।

तिरश्चीनाग्न्या रक्षतु जातवेदा भृतकृतो मे सर्वतः सन्तु वर्म ॥ १५ ॥

॥ २८ ॥

इमं वंभामि ते मणिं दीर्घायुताय तेजसे ।

दर्भे सपत्नदम्भेन द्विपतस्तपनं हृदः ॥ १ ॥

द्विपतस्तपनं हृदः शबूणां तापयन्मनः ।

दुहोर्दोः सर्वांस्त्वं दर्भे घर्मे इवाभिसंतापय ॥ २ ॥

घर्मे इवाभितपन्दर्भे द्विपतो नितपन्मणे ।

हृदः सपत्नाना भिन्धीन्द्र इव विरुजन्बलम् ॥ ३ ॥

भिन्धि दर्भे सपत्नानां हृदयं द्विपतां मणे ।

उद्यन्वर्चमिव भूम्याः गिरं एषां वि पातय ॥ ४ ॥

भिन्धि दर्भे सपत्नान्मे भिन्धि मे पृतनायतः ।

भिन्धि मे सर्वान्दुहोर्दो भिन्धि मे द्विपतो मणे ॥ ५ ॥

हिन्धि दर्भे ० । ० ॥ ६ ॥

वृश्च दर्भे ० । ० ॥ ७ ॥

कृन्त दर्भे ० । ० ॥ ८ ॥

पिंग दर्भे ० । ० ॥ ९ ॥

विध्यं दर्भे सपत्नान्मे विध्यं मे पृतनायतः ।

विध्यं मे सर्वान्दुहोर्दो विध्यं मे द्विपतो मणे ॥ १० ॥

निष्ठां तर्भ सपत्नान्मे निष्ठां मे पृतनायतः ।

॥ २९ ॥

निष्ठां मे सर्वान्दुर्हादो निष्ठां मे द्विषतो मणे ॥ १ ॥

तृन्धि तर्भ ० । ० ॥ २ ॥

रुन्धि तर्भ ० । ० ॥ ३ ॥

मृण तर्भ ० । ० ॥ ४ ॥

मन्थं तर्भ ० । ० ॥ ५ ॥

पिण्डि तर्भ ० । ० ॥ ६ ॥

ओषं तर्भ ० । ० ॥ ७ ॥

दहं तर्भ ० । ० ॥ ८ ॥

जहि तर्भ सपत्नान्मे जहि मे पृतनायतः ।

जहि मे सर्वान्दुर्हादो जहि मे द्विषतो मणे ॥ ९ ॥

यत्ते तर्भ जरामृत्युः गतवर्मन्सुवर्म ते ।

॥ ३० ॥

तेनेमं वर्मिणं कृत्वा सपत्नीं जहि वीर्यैः ॥ १ ॥

गतं ते तर्भ वर्माणि सहस्रं वीर्याणि ते ।

तमस्मि विश्वे त्वां देवा जरसे भर्तवा अर्दुः ॥ २ ॥

त्वामाहुर्देववर्म त्वां तर्भ ब्रह्मणस्पतिम् ।

त्वामिन्द्रस्याहुवर्म त्वं राष्ट्राणि रक्षसि ॥ ३ ॥

सपत्न्यार्यं तर्भ द्विषतस्तर्पनं ददः ।

मणिं स्रजस्य वर्धनं तनूपानं कृणोमि ते ॥ ४ ॥

यत्समुद्रोऽभ्यक्रन्दत्पर्जन्यां विद्युता सह ।

ततो हिरण्ययो विन्दुस्ततो दर्भो अजायत ॥ ५ ॥

॥३१॥

औदुम्बरेण मणिना पुष्टिकामाय वेधसे ।
 पशूनां सर्वेषां स्फातिं गोष्ठे मे सविता कर्त ॥ १ ॥
 यो नो अयिर्गार्हपत्यः पशूनामधिपा असन्त ।
 औदुम्बरो वृषा मणिः सं मां सृजतु पुष्ट्या ॥ २ ॥
 करोषिणीं फलवतीं स्वधामिरीं च नो गृहे ।
 औदुम्बरस्य तेजसा धाता पुष्टिं दधातु मे ॥ ३ ॥
 यद्विपाच्च चतुष्पाच्च यान्यन्वानि ये रसाः ।
 गृहे ३ हं तेषां भूमानं विभ्रटौदुम्बरं मणिम् ॥ ४ ॥
 पुष्टिं पशूनां परि जयभाहं चतुष्पदां द्विपदां यच्च धान्यम् ।
 पर्यः पशूनां रसमोषधीनां बृहस्पतिः सविता मे नि यच्छात ॥ ५ ॥
 अहं पशूनामधिपा असानि मयि पुष्टं पुष्टपतिदधातु ।
 मह्यमौदुम्बरो मणिर्द्रविणानि नि यच्छतु ॥ ६ ॥
 उप मौदुम्बरो मणिः प्रजयां च धनेन च ।
 इन्द्रेण जिह्वितो मणिरा मागन्तसह वर्यसा ॥ ७ ॥
 देवो मणिः संपन्नहा धनमा धनमातये ।
 पशोरन्तस्य भूमानं गवां स्फातिं नि यच्छतु ॥ ८ ॥
 यथाये त्वं वनस्पते पुष्ट्या सह जज्ञिये ।
 एवा धनस्य मे स्फातिमा दधातु सरस्वती ॥ ९ ॥
 आ मे धनं सरस्वती गयस्फातिं च धान्यम् ।
 सिनीवात्युपपायहादयं चौदुम्बरो मणिः ॥ १० ॥
 त्वं मणीनामधिपा वृषासि त्वयि पुष्टं पुष्टपतिर्जज्ञान ।
 त्वयीमे याज्ञा द्रविणानि सर्वौदुम्बरं स त्वमस्मात्सहस्वारादरातिमर्मतिं
 द्युपं च ॥ ११ ॥
 यामणीरसि यामणीरुत्यायाभिर्पिक्तो ऽभि मां सिञ्च वर्यसा ।

तेजो ऽसि तेजो मयि धारयाधि रयिरसि रयिं मे धेहि ॥ १२ ॥

पृष्टिरसि पृष्ट्या मा समद्धि गृहमेधी गृहपतिं मा कृणु ।

औदुम्बरो स त्वमस्मासु धेहि रयिं च नः सर्ववीरं नि यच्छ

रायस्पोषाम प्रति मुञ्चे अहं त्वाम ॥ १३ ॥

अयमौदुम्बरो मणिवीरो वीराय बध्यते ।

स नः सनि मधुमतीं कृणोतु रयिं च नः सर्ववीरं नि यच्छात् ॥ १४ ॥

शतकारुणो दुश्मवनः सहस्रपर्ण उत्तरः ।

॥ ३२ ॥

दर्भो य उय ओषधिस्तं ते बभ्राम्यार्युषे ॥ १ ॥

नास्य केशान्न वपन्ति नोरसि ताडमा ध्रते ।

यस्मा अद्धिन्नपर्णेन दर्भेण गर्भं यद्धति ॥ २ ॥

दिवि ते तूलमोषधे पृथिव्यामसि निश्चितः ।

त्वया सहस्रकारुणनायुः प्र वर्धयामहे ॥ ३ ॥

तिस्त्रो दिवो अत्यन्तृणत्तिस्त्र इमाः पृथिवीरुत ।

त्वयाहं दुर्हादो जिह्वां नि तृणसि वचांसि च ॥ ४ ॥

त्वमसि सहमानो ऽहमस्मि सहस्वान् ।

उभौ सहस्वन्तौ भूत्वा सपत्नान्तन्निषीवहि ॥ ५ ॥

सहस्व नो अभिमाति सहस्व पृतनायतः ।

सहस्व सर्वान्दुर्हादः सुहादो मे बह्वृकृधि ॥ ६ ॥

दर्भेण देवजातेन दिविष्टम्भेन शश्वदित् ।

तेनाहं शश्वतो जनां अर्भन् सन्वानि च ॥ ७ ॥

प्रियं मा दर्भे कृणु ब्रह्मराजन्याभ्यां शूद्राय चार्याय च ।

यस्मै च कामयामहे सर्वस्मै च विप्रय्यते ॥ ८ ॥

३१।३३ यमिभि

३२।१ उत्तरः — ४ दिवो. इ fehlt — ५ सहिषीमहि — ७ देवजातेन दिवि-

ष्टम्भेन — ८ शूद्राय (statt शूद्राय), विप्रय्यते

यो जायमानः पृथिवीमहंह्यो अस्तंभादुत्तरिष्टां दिवं च ।
 यं विश्रतं नानु पाप्मा विवेद स नो ऽयं दुर्भो वरुणो ऽधिवाकः ॥९॥
 सर्षत्तहा शतकोरुः सहस्वानोपधीनां प्रथमः सं बभूव ।
 स नो ऽयं दुर्भः परि पातु विश्वतस्तेन साक्षीय पृतनाः पृतन्यतः ॥१०॥

॥३३॥ सहस्रार्यः शतकोरुः पर्यस्वानपासयिषीत्पथां राजसूयम् ।
 स नो ऽयं दुर्भः परि पातु विश्वतो देवो मणिरायुषा सं सृजाति नः ॥१॥
 घृतादुक्ष्मो मधुमान्पर्यस्वाभूमिहंहो ऽच्युतश्चावयिष्णुः ।
 नृदन्सपत्नानधरांश्च कृण्वन्दर्भो रोह महतामिन्द्रियेण ॥ २ ॥
 त्वं भूमिमत्येयोजसा त्वं वेद्यां मीदसि चारुध्वरे ।
 त्वां पवित्रमृषयो भरन्तस्त्वं पुनीहि दुरितान्यस्मत् ॥ ३ ॥
 तीक्ष्णो राजा विपासही रक्षोहा विश्वत्पर्षणि ।
 ओजो देवानां चलंसूयमेतत् तं नै बध्नामि जरमं स्वस्तये ॥ ४ ॥
 दुर्भेण त्व कृणवो वीर्योणि दुर्भ विश्रदात्मना मा व्यथिष्ठाः ।
 अतिष्ठाय वर्चमाध्यन्यान्सूयै द्रवा भाहि प्रदिश्वतंसः ॥ ५ ॥
 ॥ चतुर्थो ऽनुवाक ॥

॥३४॥

अङ्गिरा अमि जङ्गिड रक्षितामि जङ्गिड ।
 द्विपाच्चतुष्पादस्माकं सर्वे रक्षतु जङ्गिडः ॥ १ ॥
 अष्टाकृत्यास्त्रिपञ्चाङ्गीः शतं कृत्याकृतंश्च ये ।
 सर्वोत्विने एते जसो ऽस्मां जङ्गिडस्करत ॥ २ ॥

३० । १ ननु पाप्मा विवेद (। विवेद) स नो ऽयं दुर्भो वरुणो अधिवाकः — १० सह-
 स्रार्योपधीना

३३ । ५ कृणवो वीर्योणि अतिष्ठाय वर्चमाध्यन्या

३४ । १ जङ्गिडो ऽमि जङ्गिडो रक्षितामि जङ्गिडः । — २ आगृत्यास्त्रिं० सर्वोत्वि-
 नस्तत्त्वमो

अरसं कृत्रिमं नादमरसाः सप्त विससः ।

अपेतो जङ्घिडामन्तिमिपुमस्तैव शातय ॥ ३ ॥

कृत्यादृषण एवायमथो अरातिदृषणः ।

अथो सहस्वां जङ्घिडः प्र ए आयुपि तारिषत् ॥ ४ ॥

स जङ्घिडस्य महिमा परि एः पातु विश्वतः ।

विष्कन्धं येन सासहे संस्कन्धमोज ओजसा ॥ ५ ॥

त्रिधा देवा अजनयन्निष्ठितं भूम्यामधि ।

तमु त्वाङ्गिरा इति ब्राह्मणाः पृथ्या विंदुः ॥ ६ ॥

न त्वा पूर्वा ओषधयो न त्वा तरन्ति या नवाः ।

विवाध उयो जङ्घिडः परिपाणः सुमङ्गलः ॥ ७ ॥

अथो यदा समभवो जङ्घिडामितवीर्य ।

पुरा तं उयायत उपेन्द्रो वीर्यं ददौ ॥ ८ ॥

उप इत्तं वनस्पत इन्द्रं ओज्मानमा दधौ ।

अमीवाः सर्वाश्चातयं जहि रक्षांस्योषधे ॥ ९ ॥

आशरीकं विशरीकं बलासं पृष्ट्यामयम् ।

तन्मनं विश्वशादमरसां जङ्घिडस्करत् ॥ १० ॥

इन्द्रस्य नाम गृह्णन्त ऋषयो जङ्घिडं दंदुः ।

॥ ३५ ॥

देवा यं चक्रुर्भेषजमये विष्कन्धदूषणम् ॥ १ ॥

स नो रक्षतु जङ्घिडो धनपालो धनेव ।

देवा यं चक्रुर्ब्राह्मणाः परिपाणमरातिहम् ॥ २ ॥

दुर्हादस्त्वं घोरं चक्षुः पापकृत्वा न मार्गतम् ।

तांस्त्वं सहस्रचक्षो प्रतीबोधेन नाशय परिपाणो ऽसि जङ्घिडः ॥ ३ ॥

३४।३ विससः — ५ सासह — ६ तृहा — ८ पदानभवो. D. १ पदानभंगवो.

उयाययत उदेन्द्रो — ८ इन्द्र ओजम् — १० पृष्ट्यामयम्. * मरसां

३५।३ दुर्हादः संघोरः जङ्घिडः

परि मा दिवः परि मा पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात्परि मा वीरुहः
 परि मा भूतात्परि मोत भव्याद्विश्वेदिशो जङ्घिडः पावस्मान् ॥ ४ ॥
 ये कृत्वन्तो देवकृता य उतो मर्त्येभ्यः
 सर्वांस्ताच्चिश्चभेषजो ऽरसां जङ्घिडस्करत् ॥ ५ ॥

॥ ३६ ॥

शतवारो अनीनगृह्यमावक्षांसि तेजसा ।
 आरोहन्वर्चसा सह मणिर्दुर्लामचातनः ॥ १ ॥
 गृह्णाभ्यां रक्षां नुदते मूलेन यातुधान्यः ।
 मध्येन यक्ष्मं बाधते नैनं पाप्मातिं तरति ॥ २ ॥
 ये यक्ष्मासो अर्भका महान्तो ये च गच्छिनः ।
 सर्वान्दुर्लामहा मणिः शतवारो अनीनगत् ॥ ३ ॥
 शतं वीरौ अजनयच्छते यक्ष्मानपावपत् ।
 दुर्लामः सर्वांहृत्वाव रक्षांसि धूनुते ॥ ४ ॥
 हिरण्यगृह्ण चपुभः शतवारो अयं मणिः ।
 दुर्लामः सर्वांस्तृद्वाव रक्षांस्यकमीत् ॥ ५ ॥
 शतमहं दुर्लाम्नीनां गन्धर्वाप्सरसां शतम् ।
 शतं च श्वर्चतीनां शतवारेण वारये ॥ ६ ॥

॥ ३७ ॥ इदं वर्चो अपिना दत्तमागभर्गो यशः सह ओजो वयो बलम् ।
 चर्यस्तिगृह्यामि च वीर्याणि तान्यपिः प्र र्ददातु मे ॥ १ ॥
 वर्चं आ धेहि मे तत्त्वं सह ओजो वयो बलम् ।
 इन्द्रियार्थं त्वा कर्मणे वीर्याय प्रति गृह्णामि शतगारदाम ॥ २ ॥
 ऊजं त्वा बलाय त्वीजसे सहसे त्वा ।

३५ । ४ भूता — ५ यः कृत्वन्तो देवकृता य उतो मर्त्येभ्यः E. भूतेभ्यः । भेषजः

३६ । १ मणिः — १ तरति — ४ वीरा श्वर्चय कृतं

३७ । १. १ यशम्

अभिभूयाय त्वा राष्ट्रभूत्याय पर्युहामि शतशारदाय ॥ ३ ॥

चतुर्भिर्घातैर्वरायुषे वचसे त्वा ।

संवत्सरस्य तेजसा तेन संहनु कृणमसि ॥ ४ ॥

न तं यक्ष्मा आरुन्धते नैनं शपथो अश्रुते ।

॥ ३८ ॥

यं भेषजस्य गुग्गुलोः सुरभिर्गन्धो अश्रुते ॥ १ ॥

विष्वश्चस्तस्माद्यक्ष्मा मृगादभ्या उवेरते ।

यद्गुगुलु सैन्धवं यदाप्यसि समुद्रियम् ।

उभयोरग्रभं नामासा अरिष्टतातये ॥ २ ॥

ऐतु देवस्त्रायमाणः कुष्ठो हिमवतस्परि ।

॥ ३९ ॥

तक्मानं सर्वं नाशय सर्वाश्च यातुधान्यः ॥ १ ॥

चीरिणं ते कुष्ठं नामानि नषमारो नषारिणो न घायं पुरुषो रिषत् ।

यस्मै परिव्रवीमि त्वा सायंप्रातरथो दिवा ॥ २ ॥

जीवला नाम ते माता जीवन्तो नाम ते पिता । न घायं पु० १० ॥ ३ ॥

उत्तमो अस्योपधीनामनडां जगतामिव व्याघ्रः श्वपदामिव ।

न घायं पुरुषो रिषत् । यस्मै परिव्रवीमि त्वा सायंप्रातरथो दिवा ॥ ४ ॥

विभेगुभ्यो अङ्गिरोभ्यस्त्रिरादित्येभ्यस्परि । विज्जातो विश्वदेवेभ्यः ।

स कुष्ठो विश्वभेषजः साकं सोमेन तिष्ठति ।

तक्मानं सर्वं नाशय सर्वाश्च यातुधान्यः ॥ ५ ॥

अश्वत्थो देवसदनस्तृतीयस्यामिता दिवि ।

तचामृतस्य चर्षणं ततः कुष्ठो अजायत ॥ ६ ॥

३७ । ३ राष्ट्रभूत्याय

३८ । २ मृगा अभ्या

३९ । २ नषमारो नषायुषो नषाय पुरुषोर्वत — (३ जीवन्तो) — ५ विः शस्त्रभ्यो —

६ ॥ folded कुष्ठो

हिरण्ययी नौरचरद्विरण्यबन्धना दिवि ।
 तवामृतस्य चक्षाणं ततः कुष्ठो अजायत ॥ ७ ॥
 यत्र नावप्रभंशनं यत्र हिमवतः गिरः ।
 तवामृतस्य चक्षाणं ततः कुष्ठो अजायत ।
 स कुष्ठो विश्वभेषजः साकं सोमेन तिष्ठति ।
 तक्त्रानं सर्वे नागयु सर्वाश्च यातुधान्यः ॥ ८ ॥
 ये त्वा वेद पूर्व उक्षाकोर्ये वा त्वा कुष्ठकाम्यः ।
 यं वायमो यं मातृस्तेनासि विश्वभेषजः ॥ ९ ॥
 शीर्षशोकं तृतीयकं सदृदिश्यश्च हायनः ।
 तक्त्रानं विश्वधावीर्याधराञ्च परा सुव ॥ १० ॥

॥४०॥

यन्मे हिद्रं मनसो यत्र वाचः हरस्वत्तं मनुमन्तं जगाम ।
 विश्वस्तेहवैः सह संविदानः सं दधातु बृहस्पतिः ॥ १ ॥
 मा न आपो मेधां मा ब्रह्म प्र मथिष्टन ।
 गुप्सदा यूयं स्यन्दध्वमुपहृता अहं सुमेधा वचस्वी ॥ २ ॥
 मा नो मेधां मा नो दीक्षां मा नो हिंसिष्ट यत्तपः ।
 शिवा नः सन्वायुपे शिवा भवन्तु मातरः ॥ ३ ॥
 या नः पीपरीदश्विना ज्योतिष्मती तर्मस्त्रिः ।
 तामस्मे रासथामियम ॥ ४ ॥

॥४१॥

भद्रमिदन्तं चूपयः स्वविदस्त्रपो दीक्षामुपनिषेदुरस्ये ।
 ततो राष्ट्रं बलमोजंश्च जातं तदस्मि देवा उपसंनमन्तु ॥ १ ॥

ब्रह्म होता ब्रह्म यज्ञो ब्रह्मणा स्वरवो मिताः ।

॥४२॥

अध्वर्युर्ब्रह्मणो जातो ब्रह्मणो ऽन्तर्हितं हविः ॥ १ ॥

ब्रह्म सुचो घृतवतीर्ब्रह्मणा वेदिर्हृदिता ।

ब्रह्म यज्ञश्च सचं च ऋत्विजो ये हविष्कृतः । शमिताय स्वाहा ॥ २ ॥

अंहोमुचे प्र भरे मनीषामा सुचाव्णे सुमतिमावृणानः ।

इदमिन्द्र प्रति हव्यं गृभाय सत्याः संन्तु यजमानस्य कामाः ॥ ३ ॥

अंहोमुचं वृषभं यज्ञियानां विराजन्तं प्रथममध्वराणाम् ।

अपां नपातमश्विना हुवे धियेन्द्रेण म इन्द्रियं दत्तमोजः ॥ ४ ॥

यचं ब्रह्मविदो यान्ति दीक्षया तर्पसा सह ।

॥४३॥

अग्निमो तचं नयन्त्वग्निर्मेधां दधातु मे । अग्नये स्वाहा ॥ १ ॥

यचं० । वायुमो तचं नयतु वायुः प्राणान्दधातु मे । वायवे स्वाहा ॥ २ ॥

यचं० । सूर्यो मा तचं नयतु चक्षुः सूर्यो दधातु मे । सूर्याय स्वाहा ॥ ३ ॥

यचं० । चन्द्रो मा तचं नयतु मनश्चन्द्रो दधातु मे । चन्द्राय स्वाहा ॥ ४ ॥

यचं० । सोमो मा तचं नयतु पयः सोमो दधातु मे । सोमाय स्वाहा ॥ ५ ॥

यचं० । इन्द्रो मा तचं नयतु बलमिन्द्रो दधातु मे । इन्द्राय स्वाहा ॥ ६ ॥

यचं० । आपो मा तचं नयन्त्वमृतं मोषं तिष्ठतु । अद्यः स्वाहा ॥ ७ ॥

यचं ब्रह्मविदो यान्ति दीक्षया तर्पसा सह ।

ब्रह्मा मा तचं नयतु ब्रह्मा ब्रह्म दधातु मे । ब्रह्मणे स्वाहा ॥ ८ ॥

आयुषो ऽसि प्रतरणं विश्वभेषजमुच्यसे ।

॥४४॥

तदाञ्जन त्वं शंतातिं शमापो अभयं कृत ॥ १ ॥

यो हरिमा जायान्यो ऽङ्गभेदो विसर्त्यकः ।

४२ । १ यज्ञा, स्वरवा मिताः ऽन्तर्हित — २ यज्ञश्च तस्य — ३ इममिन्द्र —

४ • मन्त्रिणा जुवे धियं इन्द्रियेणं त इन्द्रिय

४४ । १ विश्वं भेषजं, शंतातिं शमापो .

- सर्वे ते यक्ष्ममङ्गेभ्यो बहिर्निहन्त्वाञ्जनम् ॥ २ ॥
 आञ्जनं पृथिव्यां जातं भद्रं पुरुषजीवनम् ।
 कृणोत्वप्रमायुकं रथजूतिमनागसम् ॥ ३ ॥
 प्राणं प्राणं वायस्वासी असवे मृड ।
 निर्वृते निर्वृत्या नः पाशेभ्यो मुञ्च ॥ ४ ॥
 सिन्धोगोभौ ऽसि विद्युतां पुष्यम् । वातः प्राणः सूर्यश्चर्षादिवस्पयः ॥ ५ ॥
 देवाञ्जनं चैककुदं परि मा पाहि विश्वतः ।
 न त्वा तरुण्योपधयो वाट्याः पर्वतीया उत ॥ ६ ॥
 वी३दं मध्यमवांसृपद्रक्षोहामीवचातनः ।
 अमीवाः सर्वाश्चातयन्नाशयदभिभा इतः ॥ ७ ॥
 बृह्नि१दं राजवरुणानृतमाह पूरुषः ।
 तस्मात्सहस्रवीर्यं मुञ्च नः पर्यहंसः ॥ ८ ॥
 यदापो अग्रा इति वरुणेति यदूचिम ।
 तस्मात्सहस्रवीर्यं मुञ्च नः पर्यहंसः ॥ ९ ॥
 मित्रश्च त्वा वरुणाश्चानु प्रेमन्तुराञ्जन ।
 तौ त्वानुगत्य दूरं भोगाय पुनरोहताम् ॥ १० ॥

॥ ४५ ॥

- शृणाहणमिव सं नय कृत्यां कृत्याकृतो गृहम् ।
 चक्षुर्मन्त्रस्य दुर्हार्देः पृथीरपि शृणाञ्जन ॥ १ ॥
 यदस्मासु दुष्वप्सं यज्ञोपु यच्च नो गृहे ।
 अनामयत्वं च दुर्हार्दो ऽग्निः प्रति मुञ्चताम् ॥ २ ॥
 अपामूर्जे ओजसो वायुधानमप्येजातमधि जातवेदसः ।
 चतुर्वीरं पर्वतीयं यदाञ्जनं दिग्ः प्रदिग्ः करदिष्टिवास्तै ॥ ३ ॥

चतुर्वीरं बध्यत आञ्जनं ते सर्वा दिशो अभयास्ते भवन्तु ।
 ध्रुवस्तिष्ठासि सवितेव चार्य इमा विशो अभि हर्न्तु ते बलिम् ॥ ४ ॥
 आद्विकं मणिमेकं कृणुष्व स्राक्षेकेन पिवैकमेषाम् ।
 चतुर्वीरं नैर्ऋतेभ्यश्चतुर्भ्यो यास्या वन्येभ्यः परि पात्रस्मान् ॥ ५ ॥
 अपिर्मापिर्नावतु प्राणायानायामुषे वर्चस ओजसे तेजसे स्वस्तये
 सुभूतये स्वाहा ॥ ६ ॥
 इन्द्रो मेन्द्रियेणावतु प्राणायाम् ॥ ७ ॥
 सोमो मा सौम्येनावतु ॥ ८ ॥ भर्गो मा भर्गेनावतु ॥ ९ ॥
 मरुतो मा गुरौरवन्तु प्राणायानायामुषे वर्चस ओजसे तेजसे स्व-
 स्तये सुभूतये स्वाहा ॥ १० ॥

॥ पञ्चमो ऽनुवाकः ॥

प्रजापतिष्ठावभात्रयममस्तृतं वीर्याय कम् । ॥ ४६ ॥
 तं ते वभाम्यामुषे वर्चस ओजसे च बलीय चास्तृतस्त्वाभि रक्षतु ॥ १ ॥
 ऊर्ध्वस्तिष्ठन्नक्षाममादमस्तृतेमं मा त्वा दभन्यण्यो यातुधानाः ।
 इन्द्र इव दस्यूनव धूनुष्व पृतन्यतः सर्वां छत्रूचि घहस्वास्तृतस्त्वा ॥ २ ॥
 शतं च न प्रहरन्तो निमन्तो यं न तस्त्रिरे ।
 तस्त्रिचन्द्रः पर्यदत्त चक्षुः प्राणमयो बलमस्तृत ॥ ३ ॥
 इन्द्रस्य त्वा वर्मेणा परि धापयामो यो देवानामधिराजो बभूव ।
 पुनस्त्वा देवाः प्र णयन्तु सर्वे ऽस्तृत ॥ ४ ॥
 असिन्मृणावेकशतं वीर्याणि सहस्रं प्राणा असिचस्तृते ।
 व्याघ्रः शबून्नि तिष्ठ सर्वान्यस्त्वा पृतन्यादधरः सो अस्त्वस्तृत ॥ ५ ॥
 घृतादुल्लुप्तो मधुमान्ययस्वान्सहस्रप्राणः शतयीनिर्वयोधाः ।

शंभूश्च मयोभूश्चोर्जस्वाश्च पयस्वाश्चास्तृत० ॥ ६ ॥

यथा त्वमुत्तरो ऽसौ असपत्नः संपत्नहा ।

सजातानामसौ वशी तथा त्वा सविता कर्दस्वृत्स्वाभि रक्षतु ॥ ७ ॥

॥ ४७ ॥

आ रात्रि पार्थिवं रजः पितुरप्रायिं धामभिः ।

दिवः सदांसि बृहती वि तिष्ठस आ त्वेयं वर्तते तमः ॥ १ ॥

न यस्याः पारं ददृशे न योयुवद्विष्यमस्यां नि विंशते यदेजति ।

अरिष्टासस्त उर्वि तमस्वति रात्रि पारमंशीमहि भद्रे पारमंशीमहि ॥ २ ॥

ये ते रात्रि नृचर्क्षसो द्रष्टारो नवतिर्नव ।

अशीतिः संन्यष्टा उत्तो ते सप्त संप्रतिः ॥ ३ ॥

पृष्टिश्च पट् च रेवति पञ्चाशत्यश्च सुमयि ।

चत्वारश्चत्वारिंशच्च त्रयस्त्रिंशच्च वाजिनि ॥ ४ ॥

द्वौ च ते विंशतिश्च ते रात्र्येकादशावमाः ।

तेभिर्नो अद्य पायुभिर्नि पाहि दुहितर्दिवः ॥ ५ ॥

रक्षा मार्किर्नो अघशंस ईशत मा नो दुःशंस ईशत ।

मा नो अद्य गवां स्तेनो मार्चीनां वृक ईशत ॥ ६ ॥

माश्वानां भद्रे तस्करो मा नृणां यानुधान्यः ।

परमेभिः पथिभि स्तेनो धावतु तस्करः ॥ ७ ॥

परेण दन्वती रज्जुः परेणाधायुर्येतु ।

अन्य रात्रि तृष्टूममशीषाणमहि कृणु ॥ ८ ॥

हनू वृकस्य जम्भया स्तेनं दुपदे जहि ।

त्वयि रात्रि यमामसि स्वपिष्यामसि जागृहि ॥ ९ ॥

गोभ्यो नः शर्म यद्याश्वेभ्यः पुरुषेभ्यः ॥ १० ॥

अथो यानि चयामहे यानि वान्तः परीणहि ।

॥ ४८ ॥

तानि ते परि दधसि ॥ १ ॥

रात्रि मातरूपसे नः परि देहि ।

उषा नो अहे परि ददात्वहस्तुभ्यं विभावरि ॥ २ ॥

यत्किं चेदं पतयति यत्किं चेदं सरीसृपम् ।

यत्किं च पर्वण्यामक्तं तस्मात्त्वं रात्रि पाहि नः ॥ ३ ॥

सा पश्चात्पाहि सा पुरः मोक्षराधरादुत ।

गोपाय नो विभावरि स्तोतारस्त इह संसि ॥ ४ ॥

ये रात्रिमनुतिष्ठन्ति ये च भूतेषु जायन्ति ।

पृगून्ये सर्वान्नक्षन्ति ते न आत्मसु जायन्ति ते नः पृगुषु जायति ॥ ५ ॥

वेद वै रात्रि ते नाम घृताची नाम वा असि ।

तां त्वा भरद्वाजो वेद सा नो विज्ञेऽधि जागृहि ॥ ६ ॥

इषिरा योषा युवतिर्दमूना रात्री देवस्य सवितुर्भगस्य ।

॥ ४९ ॥

विश्वव्याचाः सुहवा संभृतश्रीरा पद्मा द्यावापृथिवी महित्वा ॥ १ ॥

अधि विश्वान्यरुहन्नभीरा वर्षिष्ठं द्यामरुहन्नविष्टा ।

उशती रात्र्यनु मा भद्राभिर्वि तिष्ठते मित्र इव स्वधाभिः ॥ २ ॥

वर्ये वन्द्ये सुभगे सुजात अजंगन्नाचि सुमना इह स्याः ।

अस्मांस्त्रायस्व नयोणि जाता अथो यानि गर्भानि पुष्टा ॥ ३ ॥

सिंहस्य रात्र्युशती पिशस्य व्याघ्रस्य क्षीपिनी वर्ये आ देदे ।

अश्वस्य व्रभं पुरुषस्य मायुं पुरु रूपाणि कृणुषे विभाती ॥ ४ ॥

४८ । १ चयामहे, E. B. वयम्. परीणहि, P M W दधसि — ३ पर्वताया स त्व तद्यम् — ५ und ६ जायन्ति viermal.

४९ । १ अश्वशभा. संभृतः श्रीरा — २ अधि विश्वान्यरुहन्नभीरो वर्षिष्ठमरुहन्तः अविष्टा; सा मद्राहि ति — ३ वर्ये वन्द्ये, आजांग. स्नाम्; पुष्ट्या — ४ रात्र्यु, क्षीपिनी, विभाती:

शिवं रात्रिमन्त्रसूर्यं च हिमस्य माता सुहवा नो अस्तु ।
 अस्य स्तोमस्य सुभगे नि बोध येन त्वा वन्दे विश्वासु दिक्षु ॥ ५ ॥
 स्तोमस्य नो विभावर्ति रात्रि राजैव जोषसे ।
 असीम सर्ववीरा भवाम सर्ववेदसो ब्रुहन्तीरनूपसः ॥ ६ ॥
 रात्र्या ह नाम दधिषे मम दिप्सन्ति ये धना ।
 रात्रि हि ताननु तप यथा स्तेनो न विद्यते यथा पुनर्न विद्यते ॥ ७ ॥
 भद्रासि रात्रि चमसो न पिष्टो विश्वाङ्गं रूपं युवतिर्विभर्षि ।
 चक्षुष्मतीम उशती वपूषि प्रति त्वं दिव्यास्तारका अमुकथाः ॥ ८ ॥
 यो अद्य स्तेन आयेत्यघायुर्मन्यो रिपुः ।
 रात्रौ तस्य प्रतीत्य प्र यीवाः प्र शिरो हनत् ॥ ९ ॥
 प्र पादौ न यथारयति प्र हस्तौ न यथा रिपत
 यो मल्लिमुखपायति स संपिष्टो अपायति ।
 अपायति स्वपायति शुष्के स्थले अपायति ॥ १० ॥

॥ ५० ॥

अन्यं रात्रि नृष्टधूममशीषाणमहिं कृणु ।
 अस्त्यौ ३ वृकस्य निर्जहा स्तेनं द्रुपदे जहि ॥ १ ॥
 ये ते रात्र्यनृहास्तीक्ष्णगृहाः स्वाश्वः ।
 तेभिर्नो अद्य पारयति दुर्गाणि विश्वहा ॥ २ ॥
 रात्रिरात्रिमरिष्यन्तस्तेरम तत्त्वा वयम् ।
 गम्भीरमप्रवा इव न तिर्युररातयः ॥ ३ ॥
 यथा म्यामाकः प्रपतन्नपरं नानुविद्यते ।

एवा रात्रि प्र पातय यो अस्माँ अभ्यधायति ॥ ४ ॥

अप स्तेनमवासयो गोरजमुत तस्करम् ।

अथो यो अर्वतः शिरो ऽभिधाय निनीषति ॥ ५ ॥

यदद्या रात्रि सुभगे विभजन्त्ययो वसु ।

तदेतदस्मान्भोजय यथेदं नापायति ॥ ६ ॥

उषसे नः परि देहि सर्वान्नाच्यनागसः ।

उषा नो अह आ भजादहस्तुभ्यं विभावरि ॥ ७ ॥

अयुतो ऽहमयुतो म आत्मायुतं मे चक्षुरयुतं मे श्रोत्रमयुतो मे ॥ ५१ ॥
प्राणो ऽयुतो मे ऽपानो ऽयुतो मे ध्यानो ऽयुतो ऽहं सर्वः ॥ १ ॥
देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रसूत आ
रभे ॥ २ ॥

कामस्तदये समवर्तत मनसो रेतः प्रथमं यदासीत् । ॥ ५२ ॥
काम कामेन बृहता मयोनी रायस्पोषं यजमानाय धेहि ॥ १ ॥
त्वं काम सहसासि प्रतिष्ठितो विभुर्विभावा सखा आ संक्षीयते ।
त्वमुयः पृतनामु सासहिः सह ओजो यजमानाय धेहि ॥ २ ॥

दूराच्चकमानाय प्रतिपाणायोक्रये ।

आस्मा अशृण्वन्नाशः कामेनाजनयन्स्वः ॥ ३ ॥

कामेन मा काम आगन्तव्याद्दृढं परि ।

यदमीधामदो मनस्तदूष मामिह ॥ ४ ॥

यत्काम कामयमाना इदं कृण्वसि ते हविः ।

तच्चः सर्वं समृध्यतामथेतस्य हविषो वीहि स्वाहा ॥ ५ ॥

५० । ४ एतावा रात्रि — ५ अप स्तेन वासो — ६ विभजः यदेतद, यथेदं नापु-
पायति

५२ । १ च काम — २ संक्ष या — ३ अशृण्वे — ४ इदमसि ते

॥५३॥ कालो अश्वो वहति सप्रश्मिः सहस्राक्षो अजरो भूरिताः ।
 तमा रोहन्ति कवयो विपश्चितस्तस्य चक्रा भुवनानि विश्वा ॥ १ ॥
 सप्र चक्रा वहति काल एष सप्तास्य नाभोरमृतं चक्षाः ।
 स इमा विश्वा भुवनान्यर्वाङ्कालः स ईयते प्रथमो नु देवः ॥ २ ॥
 पूर्णः कुम्भो ऽधि काल आहितस्तं वै पश्यामी बहुधा नु सन्तम् ।
 स इमा विश्वा भुवनानि प्रत्यङ्कालं तमाहुः परमे व्योमन् ॥ ३ ॥
 स एव सं भुवनान्याभरत् एव सं भुवनानि पर्येत ।
 पिता सन्भवत्युच एषां तस्माद्वै नान्यत्परमस्ति तेजः ॥ ४ ॥

कालो ऽमुं दिवमजनयत्काल इमाः पृथिवीस्त ।
 कालेन भूतं भव्यं चेपितं ह वि तिष्ठते ॥ ५ ॥
 कालो भूमिमसृजत काले तपति सूर्यः ।
 काले ह विश्वा भूतानि काले चक्षुर्वि पश्यति ॥ ६ ॥
 काले मनः काले प्राणः काले नाम समाहितम् ।
 कालेन सर्वा नन्दन्यागतिन प्रजा इमाः ॥ ७ ॥
 काले तपः काले ज्येष्ठं काले ब्रह्म समाहितम् ।
 कालो ह सर्वस्येश्वरो यः पितामीश्वरार्पितः ॥ ८ ॥
 तेनेपितं तेन ज्ञातं तद् तस्मिन्प्रतिष्ठितम् ।
 कालो ह ब्रह्म भूत्वा विभर्ति परमेष्ठिनम् ॥ ९ ॥
 कालः प्रजा असृजत कालो अयं प्रजारपतिम् ।
 स्वयंभूः कश्यपः कालात्तपः कालादजायत ॥ १० ॥

॥५४॥

कालादापः सम्भवन्कालाद्ब्रह्म तपो दिशः ।
 कालेनोदेति सूर्यः बाले नि विंशते पुनः ॥ १ ॥
 कालेन वातः पयते कालेन पृथिवी मही । शीर्मेही काल आहिता ॥ २ ॥

कालोहं भूतं भव्यं च पुणो अजनयत्पुनः ।

कालादृचः समभवन्पुनः कालादजायत ॥ ३ ॥

कालो यज्ञं समैर्यद्वेभ्यो भागमर्क्षितम् ।

काले गन्धर्वाप्सरसः काले लोकाः प्रतिष्ठिताः ॥ ४ ॥

कालेऽयमङ्गिरा दिवो ऽर्धर्वा चाधि तिष्ठतः ।

इमं च लोकं परमं च लोकं पुण्यांश्च लोकाब्धिर्धृतीश्च पुण्याः ॥ ५ ॥

सर्वोल्लोकानभिजित्य ब्रह्मणा कालः स ईयते परमो नु देवः ॥ ६ ॥

॥ पद्यो ऽनुवाकः ॥

रात्रिरात्रिमप्रयावं भरन्तो ऽश्वायेव तिष्ठन्ते घासमस्मै ।

॥ ५५ ॥

रायस्योर्ध्वेण समिधा मदन्तो मा ते अग्ने प्रतिवेश रिषाम ॥ १ ॥

या ते वसोर्या तं इष्टिः सा ते एषा तया नो मृड ।

रायस्योर्ध्वेण समिधा मदन्तो मा ते अग्ने प्रतिवेश रिषाम ॥ २ ॥

सायंसायं गृहपतिर्नो अग्निः प्रातःप्रातः सौमनसस्य दाता ।

वसोर्वसोर्वसुदा न एधि वयं त्वेन्धानास्तुवं पुषेम ॥ ३ ॥

प्रातःप्रातर्गृहपतिर्नो अग्निः सायंसायं सौमनसस्य दाता ।

वसोर्वसोर्वसुदा न एधीन्धानास्त्वा शतहिंमा ऋधेम ॥ ४ ॥

अपञ्चादघ्नान्स्य भूयासम् ।

अन्नादायान्पतये रुद्राय नमो अग्नये ॥ ५ ॥

सभ्यं सभां मे पाहि ये च सभ्याः सभासदः ।

त्वयेद्वाः पुरुहूत विश्वमामुर्व्यध्ववम् ॥ ६ ॥

अहर्हर्बलिमित्ते हरन्तो ऽश्वायेव तिष्ठन्ते घासमग्ने ।

रायस्योर्ध्वेण समिधा मदन्तो मा ते अग्ने प्रतिवेश रिषाम ॥ ७ ॥

॥५६॥ यमस्य लोकादध्या बभूविष्य प्रमदा मर्यात्र युनेक्षि धीरेः ।
 एकाकिना सरथं यामि विद्वान्स्वप्नं मिमानो असुरस्य योनीं ॥ १ ॥
 बुधस्त्वार्ये विश्वस्यचा अपभ्यत्पुरा रात्र्या जनितीरेके अहिं ।
 ततः स्वप्नेदमध्या बभूविष्य गभिपयूपर्मपगूहमानः ॥ २ ॥
 बृहच्छ्रवा असुरेभ्यो ऽधि देवानुपावर्तत महिमानमिद्वज् ।
 तस्मै स्वप्नाय दधुराधिपत्यं त्रयस्त्रिंशसः स्वप्नानशानाः ॥ ३ ॥
 नैतं विदुः पितरो नोत देवा येषां जल्पिश्चरत्यन्तरा तम् ।
 चित्ते स्वप्नमदधुराग्ने नरं आद्रित्यासो वर्हणेनानुशिष्टाः ॥ ४ ॥
 यस्य क्रूरमर्भजन्त दुष्कृतः स्वप्नेन सुकृतः पुण्यमायुः ।
 स्वर्भदसि परमेणु वर्धुना तपमानस्य मनसो ऽधि जज्ञिषे ॥ ५ ॥
 विष्णु ते सर्वोः परित्राः पुरस्ताद्विद्य स्वप्नं यो अधिषा इहा ते ।
 यशस्विनो नो यशसिह पात्याराद्विषेभिरपं याहि दूरम् ॥ ६ ॥

॥५७॥ यथा कलां यथा शकं यथर्णं संनयन्ति ।

एवा दुध्वम् सर्वमप्रिये सं नयामसि ॥ १ ॥

सं राजानो अंगुः समृणान्यंगुः सं कृष्टा अंगुः सं कला अंगुः ।

सर्वमस्मासु यदुध्वम् निर्विषते दुध्वम् सुवाम ॥ २ ॥

देवपत्नीनां गर्भो यमस्य कार्णो भद्रः स्वप्नः । स समं यः पामस्तं वि-
 षते प्र हिंसः ॥ ३ ॥

यस्तुष्टो नामासि कृष्णशकुनेर्मुखम् । तं त्वा स्वप्नं तथा सं विद्मः स त्वं

स्वप्राश्व इव कृष्याऽमश्व इव नीनाहसनास्माकं देवपीयुं प्रियारं
(वधान) ॥ ४ ॥

यदस्मासु दुष्वभ्यं यज्ञोपु यच्च नो गृहे । अनास्माकस्तदेवपीयुः प्रिया-
रुनिष्कर्मिव प्रति मुञ्चताम् ॥ ५ ॥

नवारुनीनप्रमायास्माकं ततः परि दुष्वभ्यं सर्वे द्विषते निर्दयामसि ॥ ६ ॥

धृतस्य जूतिः संमाना सदेव संवत्सरं हविषा वर्धयन्ती । ॥ ५८ ॥
श्रोत्रं चक्षुः प्राणोऽङ्घ्रिबो नो अस्त्वङ्घ्रिन्वा वयमायुषो वर्चसः ॥ १ ॥

उपास्मान्प्राणो ह्ययतामुप वयं प्राणं हवामहे ।
वर्चो जयाह पृथिव्यन्तरिक्षं वर्चः सोमो बृहस्पतिर्धृता ॥ २ ॥

वर्चसो द्यावापृथिवी संग्रहणी बभूवतुर
वर्चो गृहीत्वा पृथिवीमनुसंचरेम ।

यशसा गावो गोपतिमुप तिष्ठत्यायतीर्यशो गृहीत्वा पृथिवीमनुसंचरेम ॥ ३ ॥
मजं कृणुध्वं स हि वो नृपाणो वर्मा सीवध्वं बहुला पृथूनि ।

पुरं कृणुध्वमायसीरधृष्टा मा बः सुस्रोचमसो हंहता तम् ॥ ४ ॥
यज्ञस्य चक्षुः प्रभृतिर्मुखं च वाचा श्रोत्रेण मनसा जुहोमि ।

इमं यज्ञं विततं विश्वकर्मणा देवा यन्तु सुमनस्यमानाः ॥ ५ ॥
ये देवानामृत्विजो मे च यज्ञिया येभ्यो हव्यं क्रियते भागधेयम् ।

इमं यज्ञं सह पत्नीभिरित्य यावन्तो देवाः हविषा मादयन्ताम् ॥ ६ ॥

त्वमग्ने व्रतपा असि देव आ मर्येष्वा । त्वं यज्ञेष्वीड्यः ॥ १ ॥ ॥ ५९ ॥
यज्ञो वयं प्रमिनाम व्रतानि विदुषां देवा अविदुष्टरासः ।

अपिष्टद्विषमा पृणानु विद्वान्तोमंश्च यो ब्राह्मणां आदिवेजं ॥ २ ॥

५७।४ इव कायमश्व इव रथाय वपुर्यदस्मासु ॥ ५८. — ६. नपमया अस्माक

५८।१ सदेवा — ४ सीवध्व — ६ देवास्तविषा

५९।२ अपिष्टद्विषादा